Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଜାତକ-ଅଟ୍ଠକଥା

(ଛଟ୍ଠୋ ଭାଗୋ)

୨୨। ମହାନିପାତୋ

[୫୩୮] ୧। ମୂଗପକ୍ଖଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମାପଣ୍ଡିଚ୍ଚଯଂ ୱିଭାୱଯାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ଭଗୱତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଂ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନି ମମ ପୂରିତପାରମିସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନାମ ଅନଚ୍ଛରିଯଂ। ଅହଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ଅପରିପକ୍କେ ଞାଣେ ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତୋପି ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ବାରାଣସିଯଂ କାସିରାଜା ନାମ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ସୋଳସସହସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯୋ ଅହେସୁଂ। ତାସୁ ଏକାପି ପୁତ୍ତଂ ୱା ଧୀତରଂ ୱା ନ ଲଭି। ନାଗରା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ୱଂସାନୁରକ୍ଖକୋ ଏକୋପି ପୁତ୍ତୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା କୁସଜାତକେ (ଜା। ୨। ୨୦।୧ ଆଦଯୋ) ଆଗତନଯେନେୱ ରାଜାନଂ ଏୱମାହଂସୁ ‘‘ଦେୱ, ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେଥା’’ତି। ରାଜା ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋଳସସହସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେଥା’’ତି ଆଣାପେସି। ତା ଚନ୍ଦାଦୀନଂ ଦେୱତାନଂ ଆଯାଚନୋପଟ୍ଠାନାଦୀନି କତ୍ୱା ପତ୍ଥେନ୍ତିଯୋପି ପୁତ୍ତଂ ୱା ଧୀତରଂ ୱା ନ ଲଭିଂସୁ। ଅଗ୍ଗମହେସୀ ପନସ୍ସ ମଦ୍ଦରାଜଧୀତା ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ନାମ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ଅହୋସି। ରାଜା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱମ୍ପି ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେହୀ’’ତି ଆହ। ସା ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଚୂଳସଯନେ ନିପନ୍ନାୱ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ସଚାହଂ ଅଖଣ୍ଡସୀଲା ଇମିନା ମେ ସଚ୍ଚେନ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୂ’’ତି ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ଅକାସି।

ତସ୍ସା ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତି, ହନ୍ଦାହଂ ପୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପୁତ୍ତଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପସ୍ସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଦା ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ବାରାଣସିଯଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ଉସ୍ସଦନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତତ୍ଥାପି ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଉପରିଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମାରିସ, ତଯି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପାରମିଯୋ ଚ ତେ ପୂରିସ୍ସନ୍ତି, ମହାଜନସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢି ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଯଂ କାସିରଞ୍ଞୋ ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ନାମ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତି, ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଚୱନଧମ୍ମାନଂ ପଞ୍ଚସତାନଂ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମାସି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଦେୱପୁତ୍ତସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦେୱଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା ସଯଂ ଚନ୍ଦାଦେୱିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଇତରେ ପନ ଦେୱପୁତ୍ତା ଅମଚ୍ଚଭରିଯାନଂ କୁଚ୍ଛୀସୁ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ।

ତଦା ଚନ୍ଦାଦେୱିଯା କୁଚ୍ଛି ୱଜିରପୁଣ୍ଣା ୱିଯ ଅହୋସି। ସା ଗବ୍ଭସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଗବ୍ଭସ୍ସ ପରିହାରଂ ଦାପେସି। ସା ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତଂ ଦିୱସମେୱ ଅମଚ୍ଚଗେହେସୁ ପଞ୍ଚ କୁମାରସତାନି ଜାଯିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ମହାତଲେ ନିସିନ୍ନୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ‘‘ପୁତ୍ତୋ, ତେ ଦେୱ, ଜାତୋ’’ତି ଆରୋଚଯିଂସୁ। ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତପେମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛୱିଯାଦୀନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି, ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ହଦଯଂ ସୀତଲଂ ଜାତଂ। ସୋ ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତୁଟ୍ଠା ନୁ ଖୋ ତୁମ୍ହେ, ମମ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ’’ତି? ‘‘କିଂ କଥେଥ, ଦେୱ, ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ଅନାଥା, ଇଦାନି ପନ ସନାଥା ଜାତା, ସାମିକୋ ନୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ମହାସେନଗୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆଣାପେସି ‘‘ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପରିୱାରୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଅମଚ୍ଚଗେହେସୁ ଅଜ୍ଜ ଜାତା ଦାରକା କିତ୍ତକା ନାମାତି ଓଲୋକେହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗେହାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ କୁମାରସତାନି ଦିସ୍ୱା ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି।

ରାଜା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଦାରକସତାନଂ କୁମାରପସାଧନାନି ପେସେତ୍ୱା ପୁନ ପଞ୍ଚ ଧାତିସତାନି ଚ ଦାପେସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଅତିଦୀଘାଦିଦୋସୱଜ୍ଜିତା ଅଲମ୍ବତ୍ଥନିଯୋ ମଧୁରଥଞ୍ଞାଯୋ ଚତୁସଟ୍ଠି ଧାତିଯୋ ଅଦାସି। ଅତିଦୀଘାଯ ହି ଇତ୍ଥିଯା ପସ୍ସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପିୱତୋ ଦାରକସ୍ସ ଗୀୱା ଦୀଘା ହୋତି, ଅତିରସ୍ସାଯ ପସ୍ସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପିୱନ୍ତୋ ଦାରକୋ ନିପ୍ପୀଳିତଖନ୍ଧଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ଅତିକିସାଯ ପସ୍ସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପିୱତୋ ଦାରକସ୍ସ ଊରୂ ରୁଜନ୍ତି, ଅତିଥୂଲାଯ ପସ୍ସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପିୱନ୍ତୋ ଦାରକୋ ପକ୍ଖପାଦୋ ହୋତି, ଅତିକାଳିକାଯ ଖୀରଂ ଅତିସୀତଲଂ ହୋତି, ଅତିଓଦାତାଯ ଖୀରଂ ଅତିଉଣ୍ହଂ ହୋତି, ଲମ୍ବତ୍ଥନିଯା ପସ୍ସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପିୱନ୍ତୋ ଦାରକୋ ନିପ୍ପୀଳିତନାସିକୋ ହୋତି। କାସାନଞ୍ଚ ପନ ଇତ୍ଥୀନଂ ଖୀରଂ ଅତିଅମ୍ବିଲଂ ହୋତି, ସାସାନଞ୍ଚ ପନ ଇତ୍ଥୀନଂ ଖୀରଂ ଅତିକଟୁକାଦିଭେଦଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତେ ସବ୍ବେପି ଦୋସେ ୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଲମ୍ବତ୍ଥନିଯୋ ମଧୁରଥଞ୍ଞାଯୋ ଚତୁସଟ୍ଠି ଧାତିଯୋ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଦେୱିଯାପି ୱରଂ ଅଦାସି। ସାପି ଗହିତକଂ କତ୍ୱା ଠପେସି।

ରାଜା କୁମାରସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ଲକ୍ଖଣପାଠକେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତେସଂ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯାଭାୱଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଯଂ କୁମାରୋ, ତିଟ୍ଠତୁ ଏକଦୀପୋ, ଦ୍ୱିସହସ୍ସପରିୱାରାନଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ମହାଦୀପାନଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି, ନାସ୍ସ କୋଚି ଅନ୍ତରାଯୋ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ନାମଂ କରୋନ୍ତୋ ଯସ୍ମା କୁମାରସ୍ସ ଜାତଦିୱସେ ସକଲକାସିରଟ୍ଠେ ଦେୱୋ ୱସ୍ସି, ଯସ୍ମା ଚ ରଞ୍ଞୋ ଚେୱ ଅମଚ୍ଚାନଞ୍ଚ ହଦଯଂ ସୀତଲଂ ଜାତଂ, ଯସ୍ମା ଚ ତେମଯମାନୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ‘‘ତେମିଯକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ଧାତିଯୋ ଏକମାସିକଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନଯିଂସୁ। ରାଜା ପିଯପୁତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ସୀସେ ଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ଅଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ରମଯମାନୋ ନିସୀଦି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ଚୋରା ଆନୀତା। ରାଜା ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତେସୁ ଏକସ୍ସ ଚୋରସ୍ସ ସକଣ୍ଟକାହି କସାହି ପହାରସହସ୍ସଂ କରୋଥ, ଏକସ୍ସ ସଙ୍ଖଲିକାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରପୱେସନଂ କରୋଥ, ଏକସ୍ସ ସରୀରେ ସତ୍ତିପହାରଂ କରୋଥ, ଏକସ୍ସ ସୂଲାରୋପନଂ କରୋଥା’’ତି ଆଣାପେସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ପିତୁ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ମମ ପିତା ରଜ୍ଜଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତିଭାରିଯଂ ନିରଯଗାମିକମ୍ମଂ ଅକାସୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ପୁନଦିୱସେ ପନ ତଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଅଲଙ୍କତସିରିସଯନେ ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ସୋ ଥୋକଂ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ପବୁଦ୍ଧୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହନ୍ତଂ ସିରିୱିଭୱଂ ପସ୍ସି। ଅଥସ୍ସ ପକତିଯାପି ଭୀତତସିତସ୍ସ ଅତିରେକତରଂ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ‘‘କୁତୋ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇମଂ ଚୋରଗେହଂ ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଜାତିସ୍ସରଞାଣେନ ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଉସ୍ସଦନିରଯେ ପକ୍କଭାୱଂ ପସ୍ସି, ତତୋ ପରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ରାଜଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ଅହଂ ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ବାରାଣସିଯଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଉସ୍ସଦନିରଯେ ପଚ୍ଚିଂ, ଇଦାନି ପୁନପି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଚୋରଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତୋମ୍ହି, ପିତା ମେ ହିଯ୍ୟୋ ଚତୂସୁ ଚୋରେସୁ ଆନୀତେସୁ ତଥାରୂପଂ ଫରୁସଂ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଂ କଥଂ କଥେସି, ସଚାହଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସାମି, ପୁନପି ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଞ୍ଚନୱଣ୍ଣଂ ସରୀରଂ ହତ୍ଥେନ ପରିମଦ୍ଦିତଂ ପଦୁମଂ ୱିଯ ମିଲାତଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ଅହୋସି। ସୋ ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ଇମମ୍ହା ଚୋରଗେହା ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ମାତୁଭୂତପୁବ୍ବା ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱଧୀତା ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ‘‘ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ମା ଭାଯି, ମା ସୋଚି, ମା ଚିନ୍ତଯି। ସଚେ ଇତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁକାମୋସି, ତ୍ୱଂ ଅପୀଠସପ୍ପୀପି ପୀଠସପ୍ପୀ ୱିଯ ହୋହି, ଅବଧିରୋପି ବଧିରୋ ୱିଯ ହୋହି, ଅମୂଗୋପି ମୂଗୋ ୱିଯ ହୋହି, ଇମାନି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ମା ପକାସେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

‘‘ମା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଯଂ ୱିଭାୱଯ, ବାଲମତୋ ଭୱ ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ସବ୍ବୋ ତଂ ଜନୋ ଓଚିନାଯତୁ, ଏୱଂ ତୱ ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଯନ୍ତି ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ବାଲମତୋତି ବାଲୋ ଇତି ସମ୍ମତୋ। ସବ୍ବୋ ଜନୋତି ସକଲୋ ଅନ୍ତୋଜନୋ ଚେୱ ବହିଜନୋ ଚ। ଓଚିନାଯତୂତି ‘‘ନୀହରଥେତଂ କାଳକଣ୍ଣି’’ନ୍ତି ଅୱମଞ୍ଞତୁ, ଅୱଜାନାତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନେନ ଅସ୍ସାସଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା –

‘‘କରୋମି ତେ ତଂ ୱଚନଂ, ଯଂ ମଂ ଭଣସି ଦେୱତେ;

ଅତ୍ଥକାମାସି ମେ ଅମ୍ମ, ହିତକାମାସି ଦେୱତେ’’ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ତାନି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ସା ଚ ଦେୱଧୀତା ଅନ୍ତରଧାଯି। ରାଜା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠନତ୍ଥାଯ ତାନି ପଞ୍ଚ କୁମାରସତାନି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେୟେୱ ଠପେସି। ତେ ଦାରକା ଥଞ୍ଞତ୍ଥାଯ ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ନିରଯଭଯତଜ୍ଜିତୋ ‘‘ରଜ୍ଜତୋ ମେ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମତମେୱ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି ନ ରୋଦତି ନ ପରିଦେୱତି। ଅଥସ୍ସ ଧାତିଯୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଦେୱିଯା ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସାପି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ନେମିତ୍ତକେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆହଂସୁ ‘‘ଦେୱ, କୁମାରସ୍ସ ପକତିୱେଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ସୋ ରୋଦମାନୋ ଥନଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ସଯମେୱ ପିୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଧାତିଯୋ କୁମାରସ୍ସ ପକତିୱେଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ଦେନ୍ତି। ଦଦମାନା ଚ କଦାଚି ଏକୱାରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, କଦାଚି ସକଲଦିୱସଂ ଖୀରଂ ନ ଦେନ୍ତି।

ୱୀମଂସନକଣ୍ଡଂ

ସୋ ନିରଯଭଯତଜ୍ଜିତୋ ସୁସ୍ସନ୍ତୋପି ଥଞ୍ଞତ୍ଥାଯ ନ ରୋଦତି, ନ ପରିଦେୱତି। ଅଥ ନଂ ଅରୋଦନ୍ତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ଛାତୋ’’ତି ମାତା ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେତି, କଦାଚି ଧାତିଯୋ ୱା ପାଯେନ୍ତି। ସେସଦାରକା ଥଞ୍ଞଂ ଅଲଦ୍ଧୱେଲାଯମେୱ ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ନିରଯଭଯତଜ୍ଜିତୋ ନ ରୋଦତି, ନ ପରିଦେୱତି, ନ ନିଦ୍ଦାଯତି, ନ ହତ୍ଥପାଦେ ସମିଞ୍ଜତି, ନ ସଦ୍ଦଂ କରୋତି। ଅଥସ୍ସ ଧାତିଯୋ ‘‘ପୀଠସପ୍ପୀନଂ ହତ୍ଥପାଦା ନାମ ନ ଏୱରୂପା ହୋନ୍ତି, ମୂଗାନଂ ହନୁକପରିଯୋସାନଂ ନାମ ନ ଏୱରୂପଂ ହୋତି, ବଧିରାନଂ କଣ୍ଣସୋତାନି ନାମ ନ ଏୱରୂପାନି ହୋନ୍ତି, ଭୱିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣେନ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମ ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଖୀରେନ ତାୱ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ସକଲଦିୱସଂ ଖୀରଂ ନ ଦେନ୍ତି। ସୋ ସୁସ୍ସନ୍ତୋପି ଖୀରତ୍ଥାଯ ସଦ୍ଦଂ ନ କରୋତି। ଅଥସ୍ସ ମାତା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ଛାତୋ’’ତି ସଯମେୱ ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେତି। ଏୱଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଖୀରଂ ଅଦତ୍ୱା ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ଅନ୍ତରଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ଅମଚ୍ଚାଦଯୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ ‘‘ଏକୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ପୂୱଖଜ୍ଜକଂ ପିଯାଯନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ପଞ୍ଚ କୁମାରସତାନି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେୟେୱ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନାନାପୂୱଖଜ୍ଜକାନି ଉପନାମେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଯଥାରୁଚି ତାନି ପୂୱଖଜ୍ଜକାନି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ସେସଦାରକା କଲହଂ କରୋନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରନ୍ତା ତଂ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ‘‘ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ନିରଯଭଯଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୂୱଖଜ୍ଜକଂ ଇଚ୍ଛାହୀ’’ତି ନିରଯଭଯତଜ୍ଜିତୋ ପୂୱଖଜ୍ଜକଂ ନ ଓଲୋକେସି। ଏୱଂ ପୂୱଖଜ୍ଜକେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ‘‘ଦ୍ୱିୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ଫଲାଫଲଂ ପିଯାଯନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ନାନାଫଲାନି ଉପନାମେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠପେତ୍ୱା ୱୀମଂସିଂସୁ। ସେସଦାରକା କଲହଂ କତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝନ୍ତା ତଂ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ସୋ ନିରଯଭଯତଜ୍ଜିତୋ ତମ୍ପି ନ ଓଲୋକେସି। ଏୱଂ ଫଲାଫଲେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ‘‘ତିୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ କୀଳନଭଣ୍ଡକଂ ପିଯାଯନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ନାନାସୁୱଣ୍ଣମଯାନି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରୂପକାଦୀନି କାରାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠପେସୁଂ। ସେସଦାରକା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ନ କିଞ୍ଚି ଓଲୋକେସି। ଏୱଂ କୀଳନଭଣ୍ଡକେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ‘‘ଚତୁୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ଭୋଜନଂ ପିଯାଯନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ନାନାଭୋଜନାନି ଉପନାମେସୁଂ। ସେସଦାରକା ତଂ ପିଣ୍ଡଂ ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ‘‘ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ଅଲଦ୍ଧଭୋଜନାନଂ ତେ ଅତ୍ତଭାୱାନଂ ଗଣନା ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ନିରଯଭଯତଜ୍ଜିତୋ ତମ୍ପି ନ ଓଲୋକେସି। ଅଥସ୍ସ ମାତା ସଯମେୱ ହଦଯେନ ଭିଜ୍ଜମାନେନ ୱିଯ ଅସହନ୍ତେନ ସହତ୍ଥେନ ଭୋଜନଂ ଭୋଜେସି। ଏୱଂ ଭୋଜନେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ‘‘ପଞ୍ଚୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ଅଗ୍ଗିନୋ ଭାଯନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ରାଜଙ୍ଗଣେ ଅନେକଦ୍ୱାରଯୁତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ଗେହଂ କାରେତ୍ୱା

ତାଲପଣ୍ଣେହି ଛାଦେତ୍ୱା ତଂ ସେସଦାରକେହି ପରିୱୁତଂ ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଦେନ୍ତି। ସେସଦାରକା ଅଗ୍ଗିଂ ଦିସ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତା ପଲାୟିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ନିରୟଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପନତୋ ଇଦମେୱ ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପନଂ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ୱରତର’’ନ୍ତି ନିରୋଧସମାପନ୍ନୋ ମହାଥେରୋ ୱିୟ ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ଅପନେନ୍ତି। ଏୱଂ ଅଗ୍ଗିନାପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ‘‘ଛୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ମତ୍ତହତ୍ଥିନୋ ଭାୟନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ଏକଂ ହତ୍ଥିଂ ସୁସିକ୍ଖିତଂ ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ସେସଦାରକେହି ପରିୱୁତଂ ରାଜଙ୍ଗଣେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥିଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି। ସୋ କୋଞ୍ଚନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ସୋଣ୍ଡାୟ ଭୂମିୟଂ ପୋଥେନ୍ତୋ ଭୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ସେସଦାରକା ତଂ ଦିସ୍ୱା ମରଣଭୟଭୀତା ଦିସାୱିଦିସାସୁ ପଲାୟିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ମତ୍ତହତ୍ଥିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଚଣ୍ଡନିରୟେ ପଚ୍ଚନତୋ ଚଣ୍ଡହତ୍ଥିନୋ ହତ୍ଥେ ମରଣମେୱ ସେୟ୍ୟୋ’’ତି ନିରୟଭୟତଜ୍ଜିତୋ ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି। ସୁସିକ୍ଖିତୋ ହତ୍ଥୀ ମହାସତ୍ତଂ ପୁପ୍ଫକଲାପଂ ୱିୟ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ କତ୍ୱା ଅକିଲମେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ହତ୍ଥିନାପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ‘‘ସତ୍ତୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ସପ୍ପସ୍ସ ଭାୟନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ସେସଦାରକେହି ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଙ୍ଗଣେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଟଦାଠେ କତମୁଖବନ୍ଧେ ସପ୍ପେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ସେସଦାରକା ତେ ଦିସ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତା ପଲାୟିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ନିରୟଭୟଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ଚଣ୍ଡସପ୍ପସ୍ସ ମୁଖେ ୱିନାସମେୱ ୱରତର’’ନ୍ତି ନିରୋଧସମାପନ୍ନୋ ମହାଥେରୋ ୱିୟ ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ସପ୍ପୋ ସକଲସରୀରଂ ୱେଠେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ଫଣଂ କତ୍ୱା ଅଚ୍ଛି। ତଦାପି ସୋ ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି। ଏୱଂ ସପ୍ପେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ ।

ତତୋ ‘‘ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ନଟସମଜ୍ଜଂ ପିୟାୟନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ପଞ୍ଚଦାରକସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଙ୍ଗଣେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନଟସମଜ୍ଜଂ କାରାପେସୁଂ। ସେସଦାରକା ତଂ ନଟସମଜ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ ସାଧୂ’’ତି ୱଦନ୍ତା ମହାହସିତଂ ହସନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ‘‘ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲେ ତତ୍ଥ ଖଣମତ୍ତମ୍ପି ହାସୋ ୱା ସୋମନସ୍ସଂ ୱା ନତ୍ଥୀ’’ତି ନିରୟଭୟଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି, ତଂ ନ ଓଲୋକେସି। ଏୱଂ ନଟସମଜ୍ଜେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ‘‘ନୱୱସ୍ସିକଦାରକା ନାମ ଅସିନୋ ଭାୟନ୍ତି, ତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ପଞ୍ଚଦାରକସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଙ୍ଗଣେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦାରକାନଂ କୀଳନକାଲେ ଏକୋ ପୁରିସୋ ଫଲିକୱଣ୍ଣଂ ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିବ୍ଭମନ୍ତୋ ନଦନ୍ତୋ ୱଗ୍ଗନ୍ତୋ ତାସେନ୍ତୋ ଲଙ୍ଘନ୍ତୋ ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତୋ ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘କାସିରଞ୍ଞୋ କିର କାଳକଣ୍ଣୀ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ କୁହିଂ, ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଭିଧାୱତି। ତଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ସେସଦାରକା ଭୀତତସିତା ହୁତ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତା ଦିସାୱିଦିସାସୁ ପଲାୟିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ନିରୟଭୟଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିୟ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ସୋ ପୁରିସୋ ଅସିନା ସୀସେ ପରାମସିତ୍ୱା ‘‘ସୀସଂ ତେ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ତାସେନ୍ତୋପି ତାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅପଗମି। ଏୱଂ ଖଗ୍ଗେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ଦସୱସ୍ସିକକାଲେ ପନସ୍ସ ବଧିରଭାୱୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ସିରିସୟନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସାଣିୟା ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ଛିଦ୍ଦାନି କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାସୟନେ ସଙ୍ଖଧମକେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସଙ୍ଖେ ଧମାପେନ୍ତି, ଏକନିନ୍ନାଦଂ ଅହୋସି। ଅମଚ୍ଚା ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ଠତ୍ୱା ସାଣିୟା ଛିଦ୍ଦେହି ଓଲୋକେନ୍ତାପି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଏକଦିୱସମ୍ପି ସତିସମ୍ମୋସଂ ୱା ହତ୍ଥପାଦୱିକାରଂ ୱା ଫନ୍ଦନମତ୍ତଂ ୱା ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ଏୱଂ ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦେନପି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ପରମ୍ପି ଏକାଦସୱସ୍ସିକକାଲେ ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ତଥେୱ ଭେରିସଦ୍ଦେନ ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସିକକାଲେ ‘‘ଦୀପେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ‘‘ରତ୍ତିଭାଗେ ଅନ୍ଧକାରେ ହତ୍ଥଂ ୱା ପାଦଂ ୱା ଫନ୍ଦାପେତି ନୁ ଖୋ, ନୋ’’ତି ଘଟେସୁ ଦୀପେ ଜାଲେତ୍ୱା ସେସଦୀପେ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଅନ୍ଧକାରେ ସୟାପେତ୍ୱା ଘଟେହି ଦୀପେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଆଲୋକଂ କତ୍ୱା ଇରିୟାପଥଂ ଉପଧାରେନ୍ତି। ଏୱଂ ଦୀପେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଫନ୍ଦନମତ୍ତମ୍ପି ନ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ତେରସୱସ୍ସିକକାଲେ ‘‘ଫାଣିତେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ସକଲସରୀରଂ ଫାଣିତେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ବହୁମକ୍ଖିକେ ଠାନେ ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ମକ୍ଖିକା ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ତା ତସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ସୂଚୀହି ୱିଜ୍ଝମାନା ୱିୟ ଖାଦନ୍ତି। ସୋ ନିରୋଧସମାପନ୍ନୋ ମହାଥେରୋ ୱିୟ ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି।

ଏୱଂ ଫାଣିତେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଫନ୍ଦନମତ୍ତମ୍ପି ନ ପସ୍ସିଂସୁ।

ଅଥସ୍ସ ଚୁଦ୍ଦସୱସ୍ସିକକାଲେ ‘‘ଇଦାନି ପନେସ ମହଲ୍ଲକୋ ଜାତୋ ସୁଚିକାମୋ ଅସୁଚିଜିଗୁଚ୍ଛକୋ, ଅସୁଚିନା ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନଂ ନେୱ ନ୍ହାପେନ୍ତି ନ ଚ ଆଚମାପେନ୍ତି। ସୋ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପଲିପନ୍ନୋ ସଯତି। ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଭାୱେନ ପନସ୍ସ ଅନ୍ତରୁଧୀନଂ ନିକ୍ଖମନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି, ଅସୁଚିଗନ୍ଧେନ ମକ୍ଖିକା ଖାଦନ୍ତି। ସୋ ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି । ଅଥ ନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତା ଧାତିଯୋ ଆହଂସୁ ‘‘ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ତ୍ୱଂ ମହଲ୍ଲକୋ ଜାତୋ, କୋ ତଂ ସଙ୍କଦା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସତି, କିଂ ନ ଲଜ୍ଜସି, କସ୍ମା ନିପନ୍ନୋସି, ଉଟ୍ଠାଯ ତେ ସରୀରଂ ପଟିଜଗ୍ଗାହୀ’’ତି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି। ସୋ ତଥାରୂପେ ପଟିକୂଲେ ଗୂଥରାସିମ୍ହି ନିମୁଗ୍ଗୋପି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଭାୱେନ ଯୋଜନସତମତ୍ଥକେ ଠିତାନମ୍ପି ହଦଯୁପ୍ପତନସମତ୍ଥସ୍ସ ଗୂଥନିରଯସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଭାୱଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି। ଏୱଂ ଅସୁଚିନାପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ତତୋ ପନ୍ନରସୱସ୍ସିକକାଲେ ‘‘ଅଙ୍ଗାରେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ଅଥସ୍ସ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚକେ ଅଗ୍ଗିକପଲ୍ଲାନି ଠପଯିଂସୁ ‘‘ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଉଣ୍ହେନ ପୀଳିତୋ ଦୁକ୍ଖୱେଦନଂ ଅସହନ୍ତୋ ୱିପ୍ଫନ୍ଦନାକାରଂ ଦସ୍ସେଯ୍ଯା’’ତି। ଅଥସ୍ସ ସରୀରେ ଫୋଟାନି ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅୱୀଚିନିରଯସନ୍ତାପୋ ଯୋଜନସତମତ୍ଥକେ ଫରତି, ତମ୍ହା ଦୁକ୍ଖତୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ୱରତର’’ନ୍ତି ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଭିଜ୍ଜମାନହଦଯା ୱିଯ ମନୁସ୍ସେ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ତଂ ତତୋ ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପନତୋ ଅପନେତ୍ୱା ‘‘ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ମଯଂ ତୱ ଅପୀଠସପ୍ପିଆଦିଭାୱଂ ଜାନାମ। ନ ହି ଏତେସଂ ଏୱରୂପାନି ହତ୍ଥପାଦକଣ୍ଣସୋତାନି ହୋନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେହି ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପୁତ୍ତକୋ, ମା ନୋ ନାସେହି, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ୱସନ୍ତାନଂ ରାଜୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଗରହତୋ ନୋ ମୋଚେହୀ’’ତି ଯାଚିଂସୁ। ଏୱଂ ସୋ ତେହି ଯାଚିତୋପି ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ରୋଦମାନା ପରିଦେୱମାନା ପଟିକ୍କମନ୍ତି । ଏକଦା ମାତା ଏକିକା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଯାଚତି, ଏକଦା ପିତା ଏକକୋୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଯାଚତି। ଏୱଂ ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ଅଥସ୍ସ ସୋଳସୱସ୍ସିକକାଲେ ଅମଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣାଦଯୋ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘ପୀଠସପ୍ପୀ ୱା ହୋତୁ, ମୂଗୋ ୱା ବଧିରୋ ୱା ହୋତୁ, ୱଯେ ପରିଣତେ ରଜନୀଯେ ଅରଜ୍ଜନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, ଦୁସ୍ସନୀଯେ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, ସମଯେ ସମ୍ପତ୍ତେ ପୁପ୍ଫୱିକସନଂ ୱିଯ ହି ଧମ୍ମତା ଏସା, ନାଟକାନମ୍ପିସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତାହି ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି। ତତୋ ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଦେୱକଞ୍ଞାଯୋ ୱିଯ ୱିଲାସସମ୍ପନ୍ନା ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଯା କୁମାରଂ ହସାପେତୁଂ ୱା କିଲେସେହି ବନ୍ଧିତୁଂ ୱା ସକ୍କୋତି, ସା ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା କୁମାରଂ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଦେୱପୁତ୍ତଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଦେୱୱିମାନସଦିସେ ସିରିଗବ୍ଭେ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିରିସଯନେ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧଦାମପୁପ୍ଫଦାମଧୂମୱାସଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭଂ ଏକଗନ୍ଧସମୋଦକଂ କତ୍ୱା ପଟିକ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନଚ୍ଚଗୀତେହି ଚେୱ ମଧୁରୱଚନାଦୀହି ଚ ନାନପ୍ପକାରେହି ଅଭିରମାପେତୁଂ ୱାଯମିଂସୁ। ସୋ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନତାଯ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଇମା ଇତ୍ଥିଯୋ ମମ ସରୀରସମ୍ଫସ୍ସଂ ମା ୱିନ୍ଦନ୍ତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ସନ୍ନିରୁନ୍ଧି, ଅଥସ୍ସ ସରୀରଂ ଥଦ୍ଧଂ ଅହୋସି। ତା ତସ୍ସ ସରୀରସମ୍ଫସ୍ସଂ ଅୱିନ୍ଦନ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଥଦ୍ଧସରୀରୋ ଏସ, ନାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ, ଯକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଭୀତତସିତା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତିଯୋ ପଲାଯିଂସୁ। ଏୱଂ ନାଟକେନପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ନେୱ ଅନ୍ତରଂ ପସ୍ସିଂସୁ।

ଏୱଂ ସୋଳସ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ସୋଳସହି ମହାୱୀମଂସାହି ଚେୱ ଅନେକାହି ଖୁଦ୍ଦକୱୀମଂସାହି ଚ ୱୀମଂସମାନାପି ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ୱୀମଂସନକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ରଜ୍ଜଯାଚନକଣ୍ଡଂ

ତତୋ ରାଜା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣପାଠକେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ କୁମାରସ୍ସ ଜାତକାଲେ ‘ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଯଂ କୁମାରୋ, ନାସ୍ସ କୋଚି ଅନ୍ତରାଯୋ ପଞ୍ଞାଯତୀ’ତି ମେ କଥଯିତ୍ଥ, ଇଦାନି ପନ ସୋ ପୀଠସପ୍ପୀ ମୂଗବଧିରୋ ଜାତୋ, କଥା ୱୋ ନ ସମେତୀ’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱଦିଂସୁ ‘‘ମହାରାଜ, ଆଚରିଯେହି ଅଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ, ଦେୱ, ‘ରାଜକୁଲେହି ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପୁତ୍ତକୋ କାଳକଣ୍ଣୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘ତୁମ୍ହାକଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ସିଯା’ତି ନ କଥଯିମ୍ହା’’ତି। ଅଥ ନେ ରାଜା ଏୱମାହ ‘‘ଇଦାନି ପନ କିଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ, ଇମସ୍ମିଂ କୁମାରେ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ୱସନ୍ତେ ତଯୋ ଅନ୍ତରାଯା ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସନ୍ତି – ଜୀୱିତସ୍ସ ୱା ଅନ୍ତରାଯୋ, ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ୱା ଅନ୍ତରାଯୋ, ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ୱା ଅନ୍ତରାଯୋ’’ତି। ‘‘ତସ୍ମା, ଦେୱ, ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ଅୱମଙ୍ଗଲରଥେ ଅୱମଙ୍ଗଲଅସ୍ସେ ଯୋଜେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା

ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେନ ନୀହରିତ୍ୱା ଆମକସୁସାନେ ଚତୁର୍ଭୂିକଂ ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ନିଖଣିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ରାଜା ଅନ୍ତରାଯଭଯେନ ଭୀତୋ ତେସଂ ୱଚନଂ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ତଦା ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ତୁରିତତୁରିତାୱ ଏକିକା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଦେୱ, ତୁମ୍ହେହି ମୟ୍ହଂ ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ମଯା ଚ ଗହିତକୋ କତ୍ୱା ଠପିତୋ, ଇଦାନି ତଂ ମେ ଦେଥା''ତି ଯାଚି। ''ଗଣ୍ହାହି, ଦେୱୀ''ତି। ''ଦେୱ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''କିଂକାରଣା, ଦେୱା''ତି। ''ପୁତ୍ତୋ, ତେ ଦେୱି, କାଳକଣ୍ଣୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଯାୱଜୀୱଂ ଅଦଦନ୍ତାପି ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଛ ୱସ୍ସାନି ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଚତ୍ତାରି ୱସ୍ସାନି ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ତୀଣି ୱସ୍ସାନି ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଦ୍ୱେ ୱସ୍ସାନି ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଏକୱସ୍ସଂ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ସତ୍ତ ମାସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଛ ମାସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ପଞ୍ଚ ମାସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଚତ୍ତାରି ମାସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ତୀଣି ମାସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଦ୍ୱେ ମାସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଏକମାସଂ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଅଡ୍ଢମାସଂ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ନ ସକ୍କା, ଦେୱୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ରାଜା ''ସାଧୁ, ଦେୱି, ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଆହ। ସା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପୁତ୍ତଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ''ତେମିଯକୁମାରସ୍ସ ଇଦଂ ରଜ୍ଜ''ନ୍ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ କାରାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ତଂ ସିରିସଯନେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପିଯପୁତ୍ତଂ ସଙ୍କରତ୍ତିଂ ଯାଚି ''ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ନିଦ୍ଦଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ରୋଦମାନାଯ ମେ ଅକ୍ଖୀନି ଉପକ୍କାନି, ସୋକେନ ମେ ହଦଯଂ ଭିଜ୍ଜମାନଂ ୱିଯ ଅହୋସି, ଅହଂ ତୱ ଅପୀଠସପ୍ପିଆଦିଭାୱଂ ଜାନାମି, ମା ମଂ ଅନାଥଂ କରୀ''ତି। ସା ଇମିନା ଉପାଯେନେୱ ପୁନଦିୱସେପି ପୁନଦିୱସେପୀତି ପଞ୍ଚ ଦିୱସାନି ଯାଚି।

ରଜ୍ଜଯାଚନକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଅଥ ଛଟ୍ଠେ ଦିୱସେ ରାଜା ସୁନନ୍ଦଂ ନାମ ସାରଥିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ସୁନନ୍ଦସାରଥି ସ୍ୱେ ପାତୋୱ ଅୱମଙ୍ଗଲରଥେ ଅୱମଙ୍ଗଲଅସ୍ସେ ଯୋଜେତ୍ୱା କୁମାରଂ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେନ ନୀହରିତ୍ୱା ଆମକସୁସାନେ ଚତୁର୍ଭୂିକଂ ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୁଦାଲପିଟ୍ଠେନ ମତ୍ଥକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଉପରି ପଂସୁଂ ଦତ୍ୱା ପଥୱିୱଡ୍ଢନକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଏହୀ''ତି ଆଣାପେସି। ସୋ ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଅଥ ଛଟ୍ଠମ୍ପି ରତ୍ତିଂ ଦେୱୀ କୁମାରଂ ଯାଚିତ୍ୱା ''ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ତୱ ପିତା କାସିରାଜା ତଂ ସ୍ୱେ ପାତୋୱ ଆମକସୁସାନେ ନିଖଣିତୁଂ ଆଣାପେସି, ସ୍ୱେ ପାତୋୱ ମରଣଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି ପୁତ୍ତା''ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ''ତାତ ତେମିଯକୁମାର, ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ତଯା କତୋ ୱାଯାମୋ ଇଦାନି ମତ୍ଥକଂ ପକ୍କୋ''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ମାତୁଯା ପନସ୍ସ ହଦଯଂ ଭିଜ୍ଜମାନଂ ୱିଯ ଅହୋସି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ''ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ''ତି ମାତୁଯା ସଦ୍ଧିଂ ନାଲପି।

ଅଥସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ପାତୋୱ ସୁନନ୍ଦୋ ସାରଥି ରଥଂ ଯୋଜେନ୍ତୋ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାରମିତାନୁଭାୱେନ ଚ ମଙ୍ଗଲରଥେ ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସେ ଯୋଜେତ୍ୱା ରଥଂ ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ମହାତଲଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦେୱିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏୱମାହ – ''ଦେୱି, ମଯ୍ହଂ ମା କୁଜ୍ଝ, ରଞ୍ଞୋ ଆଣା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ନିପନ୍ନଂ ଦେୱିଂ ପିଟ୍ଠିହତ୍ଥେନ ଅପନେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫକଲାପଂ ୱିଯ କୁମାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓତରି। ତଦା ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱିତ୍ୱା ମହାତଲେ ଓହୀଯି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ମଯି ଅକଥେନ୍ତେ ମାତା ହଦଯେନ ଫଲିତେନ ମରିସ୍ସତୀ''ତି କଥେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱାପି ''ସଚେ ଅହଂ କଥେସ୍ସାମି, ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି କତୋ ୱାଯାମୋ ମେ ମୋଘୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅକଥେନ୍ତୋ ପନାହଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ମହାଜନସ୍ସ ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଧିୱାସେସି।

ଅଥ ନଂ ସାରଥି ରଥଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ''ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରାଭିମୁଖଂ ରଥଂ ପେସେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରଥଂ ପେସେସି। ତଦା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାରମିତାନୁଭାୱେନ ଦେୱତାୱିଗ୍ଗହିତୋ ହୁତ୍ୱା ରଥଂ ନିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ପାଚୀନଦ୍ୱାରାଭିମୁଖଂ ରଥଂ ପେସେସି, ଅଥ ରଥଚକ୍କଂ ଉମ୍ମାରେ ପଟିହଞ୍ଞି। ମହାସତ୍ତୋପି ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ମନୋରଥୋ ମେ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ''ତି ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ରଥୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ତିଯୋଜନିକଂ ଠାନଂ ଗତୋ। ତତ୍ଥ ୱନଘଟଂ ସାରଥିସ୍ସ ଆମକସୁସାନଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ''ଇଦଂ ଠାନଂ ଫାସୁକ''ନ୍ତି

ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ରଥଂ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମାପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପସ୍ସେ ଠପେତ୍ୱା ରଥା ଓରୁୟ୍ହ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଭରଣଭଣ୍ଡଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲଂ ଆଦାଯ ରଥସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ଚତୁର୍ଭୁତ୍ତିକଂ ଆୱାଟଂ ଖଣିତୁଂ ଆରଭି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ମେ ୱାଯାମକାଲୋ, ଅହଞ୍ହି ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ହତ୍ଥପାଦେ ନ ଚାଲେସିଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ବଲଂ ଅତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ନୋ''ତି। ସୋ ଉଟ୍ଠାଯ ୱାମହତ୍ଥେନ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ, ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ୱାମହତ୍ଥଂ ପରାମସନ୍ତୋ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପାଦେ ସମ୍ବାହିତ୍ୱା ରଥା ଓତରିତୁଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ପାଦପତିତଟ୍ଠାନେ ୱାତପୁଣ୍ଣଭସ୍ତଚମ୍ମଂ ୱିଯ ମହାପଥୱୀ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥସ୍ସ ପଚ୍ଛିମନ୍ତଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ରଥା ଓତରିତ୍ୱା କତିପଯେ ୱାରେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ଏକଦିୱସଂ ଯୋଜନସତମ୍ପି ମେ ଗନ୍ତୁଂ ବଲଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଞତ୍ୱା ''ସଚେ, ସାରଥି, ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଜ୍ଝେଯ୍ଯ, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ତେନ ସହ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝିତୁଂ ବଲ''ନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ରଥସ୍ସ ପଚ୍ଛିମନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କୁମାରକାନଂ କୀଳନଯାନକଂ ୱିଯ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରଥଂ ପରିବ୍ଭମେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ''ଅତ୍ଥି ମେ ତେନ ସହ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝିତୁଂ ବଲ''ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପସାଧନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ତଂଖଣଞ୍ଞେୱ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ''ତେମିଯକୁମାରସ୍ସ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ଇଦାନି ପସାଧନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, କିଂ ଏତସ୍ସ ମାନୁସକେନ ପସାଧନେନା''ତି ଦିବ୍ବପସାଧନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତ ୱିସ୍ସକମ୍ମ ଦେୱପୁତ୍ତ, ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛ, କାସିରାଜସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ତେମିଯକୁମାରଂ ଅଲଙ୍କରୋହୀ''ତି ଆଣାପେସି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନତୋ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦସହି ଦୁସ୍ସସହସ୍ସେହି ୱେଠନଂ କତ୍ୱା ଦିବ୍ବେହି ଚେୱ ମାନୁସକେହି ଚ ଅଲଙ୍କାରେହି ସକ୍କଂ ୱିଯ ତଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ସୋ ଦେୱରାଜଲୀଲାଯ ସାରଥିସ୍ସ ଖଣନୋକାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆୱାଟତୀରେ ଠତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩।

''କିଂ ନୁ ସନ୍ତରମାନୋୱ, କାସୁଂ ଖଣସି ସାରଥି;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କିଂ କାସୁଯା କରିସ୍ସସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ କାସୁନ୍ତି ଆୱାଟଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସାରଥି ଆୱାଟଂ ଖଣନ୍ତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥାମାହ –

୪।

''ରଞ୍ଞୋ ମୂଗୋ ଚ ପକ୍ଖୋ ଚ, ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ ଅଚେତସୋ;

ସୋମ୍ହି ରଞ୍ଞା ସମଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ, ପୁତ୍ତଂ ମେ ନିଖଣଂ ୱନେ''ତି।

ତତ୍ଥ ପକ୍ଖୋତି ପୀଠସପ୍ପୀ। ''ମୂଗୋ''ତି ୱଚନେନେୱ ପନସ୍ସ ବଧିରଭାୱୋପି ସିଦ୍ଧୋତି ବଧିରସ୍ସ ହି ପଟିୱଚନଂ କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ଯତ୍ତା। ଅଚେତସୋତି ଅଚିତ୍ତକୋ ୱିଯ ଜାତୋ। ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ଅକଥିତତ୍ତା ଏୱମାହ । ସମଜ୍ଝିଟ୍ଠୋତି ଆଣତ୍ତୋ, ପେସିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଖଣଂ ୱନେତି ୱନେ ନିଖଣେଯ୍ଯାସି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୫।

''ନ ବଧିରୋ ନ ମୂଗୋସ୍ମି, ନ ପକ୍ଖୋ ନ ଚ ୱୀକଲୋ;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କଯିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ।

୬।

‘‘ଊରୂ ବାହୁଞ୍ଚ ମେ ପସ୍ସ, ଭାସିତଞ୍ଚ ସୁଣୋହି ମେ;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କୟିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ବଧିରୋତି ସମ୍ମ ସାରଥି, ସଚେ ତଂ ରାଜା ଏୱରୂପଂ ପୁତ୍ତଂ ମାରାପେତୁଂ ଆଣାପେସି, ଅହଂ ପନ ଏୱରୂପୋ ନ ଭୱାମୀତି ଦୀପେତୁଂ ଏୱମାହ। ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେତି ସଚେ ବଧିରଭାୱାଦିୱିରହିତଂ ଏୱରୂପଂ ମଂ ୱନେ ନିଖଣେୟ୍ୟାସି, ଅଧମ୍ମଂ କମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଊରୂ’’ତି ଇଦଂ ସୋ ପୁରିମଗାଥଂ ସୁତ୍ୱାପି ନଂ ଅନୋଲୋକେନ୍ତମେୱ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଲଙ୍କତସରୀରମସ୍ସ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସମ୍ମ ସାରଥି, ଇମେ କଞ୍ଚନକଦଲିକ୍ଖନ୍ଧସଦିସେ ଊରୂ, କନକଚ୍ଛୱିଂ ବାହୁଞ୍ଚ ମେ ପସ୍ସ, ମଧୁରୱଚନଞ୍ଚ ମେ ସୁଣାହୀତି।

ତତୋ ସାରଥି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଏସ, ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅତ୍ତାନମେୱ ୱଣ୍ଣେତୀ’’ତି। ସୋ ଆୱାଟଖଣନଂ ପହାୟ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ପୁରିସୋ କୋ ନୁ ଖୋ, ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା’’ତି ଅଜାନନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭।

‘‘ଦେୱତା ନୁସି ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ଅଦୁ ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ;

କୋ ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ପୁତ୍ତୋ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମୟ’’ନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଆହ –

୮।

‘‘ନମ୍ହି ଦେୱୋ ନ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ନମ୍ହି ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ;

କାସିରଞ୍ଞୋ ଅହଂ ପୁତ୍ତୋ, ୟଂ କାସୁୟା ନିହଞ୍ଞସି।

୯।

‘‘ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅହଂ ପୁତ୍ତୋ, ୟଂ ତ୍ୱଂ ସମ୍ମୂପଜୀୱସି;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କୟିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ।

୧୦।

‘‘ୟସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାୟାୟ, ନିସୀଦେୟ୍ୟ ସୟେୟ୍ୟ ୱା;

ନ ତସ୍ସ ସାଖଂ ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋ ହି ପାପକୋ।

୧୧।

‘‘ୟଥା ରୁକ୍ଖୋ ତଥା ରାଜା, ୟଥା ସାଖା ତଥା ଅହଂ;

ୟଥା ଛାୟୂପଗୋ ପୋସୋ, ଏୱଂ ତ୍ୱମସି ସାରଥି;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କଯିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିହଞ୍ଞସୀତି ନିହନିସ୍ସସି। ଯଂ ତ୍ୱଂ ଏତ୍ଥ ନିହନିସ୍ସାମୀତି ସଞ୍ଞାଯ କାସୁଂ ଖଣସି, ସୋ ଅହନ୍ତି ଦୀପେତି। ସୋ ‘‘ରାଜପୁତ୍ତୋ ଅହ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ ସଦ୍ଦହତିଯେୱ, ମଧୁରକଥାଯ ପନସ୍ସ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋତି ପରିଭୁତ୍ତଛାଯସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପତ୍ତଂ ୱା ସାଖଂ ୱା ଅଙ୍କୁରଂ ୱା ଭଞ୍ଜନ୍ତୋ ମିତ୍ତଘାତକୋ ହୋତି ଲାମକପୁରିସୋ, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ସାମିପୁତ୍ତଘାତକୋ। ଛାଯୂପଗୋତି ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ଛାଯଂ ଉପଗତୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ରାଜାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱମାନୋ ତ୍ୱନ୍ତି ୱଦତି।

ସୋ ଏୱଂ କଥେନ୍ତେପି ବୋଧିସତ୍ତେ ନ ସଦ୍ଦହତିଯେୱ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଦ୍ଦହାପେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଦେୱତାନଂ ସାଧୁକାରେନ ଚେୱ ଅତ୍ତନୋ ଘୋସେନ ଚ ୱନଘଟଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ଦସ ମିତ୍ତପୂଜଗାଥା ନାମ ଆରଭି –

୧୨।

‘‘ପହୂତଭକ୍ଖୋ ଭୱତି, ୱିପ୍ପୱୁଟ୍ଠୋ ସକଂଘରା;

ବହୂ ନଂ ଉପଜୀୱନ୍ତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୧୩।

‘‘ଯଂ ଯଂ ଜନପଦଂ ଯାତି, ନିଗମେ ରାଜଧାନିଯୋ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ପୂଜିତୋ ହୋତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୧୪।

‘‘ନାସ୍ସ ଚୋରା ପସାହନ୍ତି, ନାତିମଞ୍ଞନ୍ତି ଖତ୍ତିଯା;

ସବ୍ବେ ଅମିତ୍ତେ ତରତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୧୫।

‘‘ଅକ୍କୁଦ୍ଧୋ ସଘରଂ ଏତି, ସଭାଯଂ ପଟିନନ୍ଦିତୋ;

ଞାତୀନଂ ଉତ୍ତମୋ ହୋତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୧୬।

‘‘ସକ୍କତ୍ୱା ସକ୍କତୋ ହୋତି, ଗରୁ ହୋତି ସଗାରୱୋ;

ୱଣ୍ଣକିତ୍ତିଭତୋ ହୋତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୧୭।

‘‘ପୂଜକୋ ଲଭତେ ପୂଜଂ, ୱନ୍ଦକୋ ପଟିୱନ୍ଦନଂ;

ଯସୋକିତ୍ତିଞ୍ଚ ପପ୍ପୋତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୧୮।

‘‘ଅଗ୍ଗି ଯଥା ପଜ୍ଜଲତି, ଦେୱତାୱ ୱିରୋଚତି;

ସିରିଯା ଅଜହିତୋ ହୋତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୧୯।

‘‘ଗାୱୋ ତସ୍ସ ପଜାଯନ୍ତି, ଖେତ୍ତେ ୱୁତ୍ତଂ ୱିରୂହତି;

ୱୁତ୍ତାନଂ ଫଲମସ୍ନାତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୨୦।

‘‘ଦରିତୋ ପବ୍ବତାତୋ ୱା, ରୁକ୍ଖତୋ ପତିତୋ ନରୋ;

ଚୁତୋ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି।

୨୧।

‘‘ୱିରୂଳ୍ହମୂଲସନ୍ତାନଂ, ନିଗ୍ରୋଧମିୱ ମାଲୁତୋ;

ଅମିତ୍ତା ନପ୍ପସାହନ୍ତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସକଂ ଘରାତି ସକଘରା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ନ ଦୁବ୍ଭତୀତି ନ ଦୁସ୍ସତି। ମିତ୍ତାନନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭତି। ‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ପୂଜିତୋ ହୋତୀ’’ତି ଇଦଂ ସୀୱଲିୱତ୍ଥୁନା ୱଣ୍ଣେତବ୍ବଂ। ନ ପସାହନ୍ତୀତି ପସଯ୍ହକାରଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଇଦଂ ସଂକିଚ୍ଚସାମଣେରୱତ୍ଥୁନା ଦୀପେତବ୍ବଂ। ‘‘ନାତିମଞ୍ଞନ୍ତି ଖତ୍ତିଯା’’ତି ଇଦଂ ଜୋତିକସେଟ୍ଠିୱତ୍ଥୁନା ଦୀପେତବ୍ବଂ। ତରତୀତି ଅତିକ୍କମତି। ସଘରନ୍ତି ଅତ୍ତଘରଂ। ମିତ୍ତାନଂ ଦୁବ୍ଭନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଘଟ୍ଟିତଚିତ୍ତୋ କୁଦ୍ଧୋୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ପନ ଅକୁଦ୍ଧୋୱ ସକଘରଂ ଏତି। ପଟିନନ୍ଦିତୋତି ବହୂନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ ଅମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିନୋ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତି, ତାଯ ସୋ ପଟିନନ୍ଦିତୋ ହୋତି ପମୁଦିତଚିତ୍ତୋ।

ସକ୍କତ୍ୱା ସକ୍କତୋ ହୋତୀତି ପରଂ ସକ୍କତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ପରେହି ସକ୍କତୋ ହୋତି। ଗରୁ ହୋତି ସଗାରୱୋତି ପରେସୁ ସଗାରୱୋ ସଯମ୍ପି ପରେହି ଗରୁକୋ ହୋତି। ୱଣ୍ଣକିତ୍ତିଭତୋତି ଭତୱଣ୍ଣକିତ୍ତି, ଗୁଣଞ୍ଚେୱ କିତ୍ତିସଦ୍ଦଞ୍ଚ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚରନ୍ତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୂଜକୋତି ମିତ୍ତାନଂ ପୂଜକୋ ହୁତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ପୂଜଂ ଲଭତି। ୱନ୍ଦକୋତି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତାନଂ ୱନ୍ଦକୋ ହୁତ୍ୱା ପୁନବ୍ଭୱେ ପଟିୱନ୍ଦନଂ ଲଭତି। ଯସୋକିତ୍ତିଞ୍ଚାତି ଇସ୍ସରିଯପରିୱାରଞ୍ଚେୱ ଗୁଣକିତ୍ତିଞ୍ଚ ପପ୍ପୋତି। ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଚିତ୍ତଗହପତିନୋ ୱତ୍ଥୁ (ଧ। ପ। ୭୩-୭୪) କଥେତବ୍ବଂ।

ପଜ୍ଜଲତୀତି ଇସ୍ସରିଯପରିୱାରେନ ପଜ୍ଜଲତି। ସିରିଯା ଅଜହିତୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ (ଧ। ପ। ୧୧୯-୧୨୦) କଥେତବ୍ବଂ। ଅସ୍ନାତୀତି ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ‘‘ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭତୀ’’ତି ଇଦଂ ଚୂଳଅପଦୁମଜାତକେନ (ଜା। ୧।୨।୮୫-୮୬) ଦୀପେତବ୍ବଂ। ୱିରୂଳ୍ହମୂଲସନ୍ତାନନ୍ତି ୱଡ୍ଢିତମୂଲପାରୋହଂ। ଅମିତ୍ତା ନପ୍ପସାହନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ କୁରରଘରିଯସୋଣତ୍ଥେରସ୍ସ ମାତୁ ଗେହଂ ପୱିଟ୍ଠଚୋରୱତ୍ଥୁ କଥେତବ୍ବଂ।

ସୁନନ୍ଦୋ ସାରଥି ଏତ୍ତକାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତମ୍ପି ତଂ ଅସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ଆୱାଟଖଣନଂ ପହାଯ ରଥସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତଞ୍ଚ ପସାଧନଭଣ୍ଡଞ୍ଚ ଉଭଯଂ ଅଦିସ୍ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଯାଚନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୨।

‘‘ଏହି ତଂ ପଟିନେସ୍ସାମି, ରାଜପୁତ୍ତ ସକଂ ଘରଂ;

ରଜ୍ଜଂ କାରେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କିଂ ଅରଞ୍ଞେ କରିସ୍ସସୀ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୩।

‘‘ଅଲଂ ମେ ତେନ ରଜ୍ଜେନ, ଞାତକେହି ଧନେନ ୱା;

ଯଂ ମେ ଅଧମ୍ମଚରିଯାଯ, ରଜ୍ଜଂ ଲବ୍ଭେଥ ସାରଥୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଲନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ।

ସାରଥି ଆହ –

୨୪।

‘‘ପୁଣ୍ଣପତ୍ତଂ ମଂ ଲାଭେହି, ରାଜପୁତ୍ତ ଇତୋ ଗତୋ;

ପିତା ମାତା ଚ ମେ ଦଜ୍ଜୁଂ, ରାଜପୁତ୍ତ ତଯୀ ଗତେ।

୨୫।

‘‘ଓରୋଧା ଚ କୁମାରା ଚ, ୱେସିଯାନା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ତେପି ଅତ୍ତମନା ଦଜ୍ଜୁଂ, ରାଜପୁତ୍ତ ତଯୀ ଗତେ।

୨୬।

‘‘ହତ୍ଥାରୋହା ଅନୀକଟ୍ଠା, ରଥିକା ପତ୍ତିକାରକା;

ତେପି ଅତ୍ତମନା ଦଜ୍ଜୁଂ, ରାଜପୁତ୍ତ ତଯୀ ଗତେ।

୨୭।

‘‘ବହୁଧଞ୍ଞା ଜାନପଦା, ନେଗମା ଚ ସମାଗତା;

ଉପାଯନାନି ମେ ଦଜ୍ଜୁଂ, ରାଜପୁତ୍ତ ତଯୀ ଗତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁଣ୍ଣପତ୍ତନ୍ତି ତୁଟ୍ଠିଦାଯଂ। ଦଜ୍ଜୁନ୍ତି ସତ୍ତରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସନ୍ତା ୱିଯ ମମ ଅଜ୍ଝାସଯପୂରଣଂ ତୁଟ୍ଠିଦାଯଂ ଦଦେଯ୍ୟୁଂ। ଇଦଂ ସୋ ‘‘ଅପ୍ପେୱ ନାମ ମଯି ଅନୁକମ୍ପାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ। ୱେସିଯାନା ଚାତି ୱେସ୍ସା ଚ। ଉପାଯନାନୀତି ପଣ୍ଣାକାରାନି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୮।

‘‘ପିତୁ ମାତୁ ଚହଂ ଚତ୍ତୋ, ରଟ୍ଠସ୍ସ ନିଗମସ୍ସ ଚ;

ଅଥୋ ସବ୍ବକୁମାରାନଂ, ନତ୍ଥି ମୟ୍ହଂ ସକଂ ଘରଂ।

୨୯।

‘‘ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ଅହଂ ମତ୍ୟା, ସଞ୍ଚତ୍ତୋ ପିତରା ମହଂ;

ଏକୋରଞ୍ଞେ ପବ୍ବଜିତୋ, ନ କାମେ ଅଭିପତ୍ଥଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପିତୁ ମାତୁ ଚାତି ପିତରା ଚ ମାତରା ଚ ଅହଂ ଚତ୍ତୋ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ମତ୍ୟାତି ସମ୍ମ ସାରଥି, ଅହଂ ସତ୍ତାହଂ ରଜ୍ଜଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତିଯା ମାତରା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ନାମ। ସଞ୍ଚତ୍ତୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ଚତ୍ତୋ। ପବ୍ବଜିତୋତି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱସନତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ କଥେନ୍ତସ୍ସ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତତୋ ପୀତିୱେଗେନ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ଆହ –

୩୦।

‘‘ଅପି ଅତରମାନାନଂ, ଫଲାସାୱ ସମିଜ୍ଝତି;

ୱିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋସ୍ମି, ଏୱଂ ଜାନାହି ସାରଥି।

୩୧।

‘‘ଅପି ଅତରମାନାନଂ, ସମ୍ମଦତ୍ଥୋ ୱିପଚ୍ଚତି;

ୱିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋସ୍ମି, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅକୁତୋଭଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଫଲାସାୱାତି ଅତରମାନସ୍ସ ମମ ସୋଳସୱସ୍ସେହି କତୱାଯାମସ୍ସ ସମିଦ୍ଧଂ ଅଜ୍ଝାସଯଫଲଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଏୱମାହ। ୱିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋସ୍ମୀତି ନିଟ୍ଠପ୍ପତ୍ତମନୋରଥୋ। ସମ୍ମଦତ୍ଥୋ ୱିପଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ମା ଉପାଯେନ କାରଣେନ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି।

ସାରଥି ଆହ –

୩୨।

‘‘ଏୱଂ ୱଗ୍ଗୁକଥୋ ସନ୍ତୋ, ୱିସଟ୍ଠୱଚନୋ ଚସି;

କସ୍ମା ପିତୁ ଚ ମାତୁଚ୍ଚ, ସନ୍ତିକେ ନ ଭଣୀ ତଦା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱଗ୍ଗୁକଥୋତି ସଖିଲକଥୋ।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୩୩।

‘‘ନାହଂ ଅସନ୍ଧିତା ପକ୍ଖୋ, ନ ବଧିରୋ ଅସୋତତା;

ନାହଂ ଅଜିୱ୍ହତା ମୂଗୋ, ମା ମଂ ମୂଗମଧାରଯି।

୩୪।

‘‘ପୁରିମଂ ସରାମହଂ ଜାତିଂ, ଯତ୍ଥ ରଜ୍ଜମକାରୟିଂ;

କାରୟିତ୍ୱା ତହିଂ ରଜ୍ଜଂ, ପାପତ୍ଥଂ ନିରୟଂ ଭୁସଂ।

୩୫।

‘‘ୱୀସତିଞ୍ଚେୱ ୱସ୍ସାନି, ତହିଂ ରଜ୍ଜମକାରୟିଂ;

ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ନିରୟମ୍ହି ଅପଚ୍ଚିସଂ।

୩୬।

‘‘ତସ୍ସ ରଜ୍ଜସ୍ସହଂ ଭୀତୋ, ମା ମଂ ରଜ୍ଜାଭିସେଚୟୁଂ;

ତସ୍ମା ପିତୁ ଚ ମାତୁଚ୍ଚ, ସନ୍ତିକେ ନ ଭଣିଂ ତଦା।

୩୭।

‘‘ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ମଂ ନିସାଦେତ୍ୱା, ପିତା ଅତ୍ଥାନୁସାସତି;

ଏକଂ ହନଥ ବନ୍ଧଥ, ଏକଂ ଖାରାପତଚ୍ଛିକଂ;

ଏକଂ ସୂଲସ୍ମିଂ ଉପ୍ପେଥ, ଇଚ୍ଚସ୍ସ ମନୁସାସତି।

୩୮।

‘‘ତାୟାହଂ ଫରୁସଂ ସୁତ୍ୱା, ୱାଚାୟୋ ସମୁଦୀରିତା;

ଅମୂଗୋ ମୂଗୱଣ୍ଣେନ, ଅପକ୍ଖୋ ପକ୍ଖସମ୍ମତୋ;

ସକେ ମୁତ୍ତକରୀସସ୍ମିଂ, ଅଚ୍ଛାହଂ ସମ୍ପରିପ୍ଲୁତୋ।

୩୯।

‘‘କସିରଞ୍ଚ ପରିତ୍ତଞ୍ଚ, ତଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖେନ ସଂଯୁତଂ;

କୋମଂ ଜୀୱିତମାଗମ୍ମ, ୱେରଂ କୟିରାଥ କେନଚି।

୪୦।

‘‘ପଞ୍ଞାୟ ଚ ଅଲାଭେନ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଅଦସ୍ସନା;

କୋମଂ ଜୀୱିତମାଗମ୍ମ, ୱେରଂ କୟିରାଥ କେନଚି।

୪୧।

‘‘ଅପି ଅତରମାନାନଂ, ଫଲାସାଓ ସମିଜ୍ଝତି;

ଓିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋସ୍ମି, ଏଓଂ ଜାନାହି ସାରଥି।

୪୨।

‘‘ଅପି ଅତରମାନାନଂ, ସମ୍ମଦତ୍ଥୋ ଓିପଚ୍ଚତି;

ଓିପକ୍କବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋସ୍ମି, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅକୁତୋଭଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସନ୍ଧିତାତି ସନ୍ଧୀନଂ ଅଭାଓେନ। ଅସୋତତାତି ସୋତାନଂ ଅଭାଓେନ। ଅଜିଓ୍ହତାତି ସମ୍ପରିଓତ୍ତନଜିଓ୍ହାଯ ଅଭାଓେନ ମୂଗୋ ଅହଂ ନ ଭଓାମି। ଯତ୍ଥାତି ଯାଯ ଜାତିଯା ବାରାଣସିନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ଅକାରଯିଂ। ପାପଓ୍ଥନ୍ତି ପାପତଂ। ପତିତୋ ଅସ୍ମୀତି ଓଦତି। ରଜ୍ଜାଭିସେଚଯୁତ୍ତି ରଜ୍ଜେ ଅଭିସେଚଯୁଂ। ନିସାଦେତ୍ୱାତି ନିସୀଦାପେତ୍ୱା। ଅତ୍ଥାନୁସାସତୀତି ଅତ୍ଥଂ ଅନୁସାସତି। ଖାରାପତଚ୍ଛିକନ୍ତି ସତ୍ତୀହି ପହରିତ୍ୱା ଖାରାହି ପତଚ୍ଛିକଂ କରୋଥ। ଉପ୍ପେଥାତି ଆଓୁନଥ। ଇଚ୍ଚସ୍ସ ମନୁସାସତୀତି ଏଓମସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅନୁସାସତି। ତାଯାହନ୍ତି ତାଯୋ ଓାଚାଯୋ ଅହଂ। ପଙ୍କସମ୍ମତୋତି ପଙ୍କୋ ଇତି ସମ୍ମତୋ ଅହୋସିଂ। ଅଚ୍ଛାହନ୍ତି ଅଚ୍ଛିଂ ଅହଂ, ଅଓସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ପରିପ୍ଲୁତୋତି ସମ୍ପରିକିଣ୍ଣୋ, ନିମୁଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

କସିରନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ। ପରିତ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ପଂ। ଇଦଂ ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସମ୍ମସାରଥି, ସଚେପି ସତ୍ତାନଂ ଜୀଓିତଂ ଦୁକ୍ଖମ୍ପି ସମାନଂ ବହୁଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଭଓେଯ୍ଯ, ପତ୍ଥେଯ୍ଯ, ପରିତ୍ତମ୍ପି ସମାନଂ ସଚେ ସୁଖଂ ଭଓେଯ୍ଯ, ପତ୍ଥେଯ୍ଯ, ଇଦଂ ପନ କସିରଞ୍ଚ ପରିତ୍ତଞ୍ଚ ସକଲେନ ଓଟ୍ଟଦୁକ୍ଖେନ ସଂଯୁତ୍ତଂ ସନ୍ନିହିତଂ ଓମଦ୍ଦିତଂ। କୋମନ୍ତି କୋ ଇମଂ। ଓେରନ୍ତି ପାଣାତିପାତାଦିପଞ୍ଚଓିଧଂ ଓେରଂ। କେନଚୀତି କେନଚି କାରଣେନ । ପଞ୍ଞାଯାତି ଓିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ଅଲାଭେନ। ଧମ୍ମସ୍ସାତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଦସ୍ସନେନ। ପୁନ ଉଦାନଗାଥାଯୋ ଅଗନ୍ତୁକାମତାଯ ଥିରଭାଓଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କଥେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁନନ୍ଦୋ ସାରଥି ‘‘ଅଯଂ କୁମାରୋ ଏଓରୂପଂ ରଜ୍ଜସିରିଂ କୁଣପଂ ଓିଯ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ଅରଞ୍ଞଂ ପଓିଟ୍ଠୋ, ମମ ଇମିନା ଦୁଜ୍ଜୀଓିତେନ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅହମ୍ପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୩।

‘‘ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ରାଜପୁତ୍ତ ତଓନ୍ତିକେ;

ଅଓ୍ହାଯସ୍ସୁ ମଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ମମ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଓନ୍ତିକେତି ତଓ ସନ୍ତିକେ। ଅଓ୍ହାଯସ୍ସୂତି ‘‘ଏହି ପବ୍ବଜାହୀ’’ତି ପକ୍କୋସସ୍ସୁ।

ଏଓଂ ତେନ ଯାଚିତୋପି ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚାହଂ ଇଦାନେଓ ତଂ ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମି, ମାତାପିତରୋ ଇଧ ନାଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ନେସଂ ପରିହାନି ଭଓିସ୍ସତି, ଇମେ ଅସ୍ସା ଚ ରଥୋ ଚ ପସାଧନଭଣ୍ଡଞ୍ଚ ଇଧେଓ ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ‘ଯକ୍ଖୋ ସୋ, ଖାଦିତୋ ନୁ ଖୋ ତେନ ସାରଥୀ’ତି ଗରହାପି ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ଗରହାମୋଚନତ୍ଥଂ ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ଓୁଡ୍ଢିଂ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅସ୍ସେ ଚ ରଥଞ୍ଚ ପସାଧନଭଣ୍ଡଞ୍ଚ ତସ୍ସ ଇଣଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୪୪।

‘‘ରଥଂ ନିଯ୍ୟାଦଯିତ୍ୱାନ, ଅନଣୋ ଏହି ସାରଥି;

ଅନଣସ୍ସ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଏତଂ ଇସୀହି ଓଣ୍ଣିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏତନ୍ତି ଏତଂ ପଦ୍ଦଜ୍ଜାକରଣଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଇସୀହି ୱଣ୍ଣିତଂ ପସତ୍ଥଂ ଥୋମିତଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସାରଥି ‘‘ସଚେ ମଯି ନଗରଂ ଗତେ ଏସ ଅଜ୍ଜେତ୍ଥ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପିତା ଚସ୍ସ ଇମଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ‘ପୁତ୍ତଂ ମେ ଦସ୍ସେହୀ’ତି ପୁନ ଆଗତୋ ଇମଂ ନ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ରାଜଦଣ୍ଡଂ ମେ କରେୟ୍ୟ, ତସ୍ମା ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜେତ୍ଥାଗମନତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୪୫।

‘‘ଯଦେୱ ତ୍ୱାହଂ ୱଚନଂ, ଅକରଂ ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ ତେ;

ତଦେୱ ମେ ତ୍ୱଂ ୱଚନଂ, ଯାଚିତୋ କତ୍ତୁମରହସି।

୪୬।

‘‘ଇଧେୱ ତାୱ ଅଚ୍ଛସ୍ସୁ, ଯାୱ ରାଜାନମାନଯେ;

ଅପ୍ପେୱ ତେ ପିତା ଦିସ୍ୱା, ପତୀତୋ ସୁମନୋ ସିଯା’’ତି।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୪୭।

‘‘କରୋମି ତେ ତଂ ୱଚନଂ, ଯଂ ମଂ ଭଣସି ସାରଥି;

ଅହମ୍ପି ଦଟ୍ଠୁକାମୋସ୍ମି, ପିତରଂ ମେ ଇଧାଗତଂ।

୪୮।

‘‘ଏହି ସମ୍ମ ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ, କୁସଲଂ ୱଜ୍ଜାସି ଞାତିନଂ;

ମାତରଂ ପିତରଂ ମଯ୍ହଂ, ୱୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜାସି ୱନ୍ଦନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କରୋମି ତେତନ୍ତି କରୋମି ତେ ଏତଂ ୱଚନଂ। ଏହି ସମ୍ମ ନିୱତ୍ତସ୍ସୂତି ସମ୍ମ ସାରଥି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏହି, ଏତ୍ତୋୱ ଖିପ୍ପମେୱ ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ। ୱୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜାସୀତି ମଯା ୱୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ୱୋ ତେମିଯକୁମାରୋ ୱନ୍ଦତୀ’’ତି ୱନ୍ଦନଂ ୱଦେୟ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣକଦଲି ୱିଯ ଓନମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ବାରାଣସିନଗରାଭିମୁଖୋ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସାରଥିସ୍ସ ସାସନଂ ଅଦାସି। ସୋ ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା କୁମାରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ରଥମାରୁଯ୍ହ ନଗରାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୪୯।

‘‘ତସ୍ସ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱାନ, କତ୍ୱା ଚ ନଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ;

ସାରଥି ରଥମାରୁଯ୍ହ, ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଉପାଗମୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ସୋ ସାରଥି, ତସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ରଥଂ ଆରୁଯ୍ହ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଉପାଗମୀତି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘କା ନୁ ଖୋ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତୀ’’ତି ସାରଥିସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ତଂ ଏକକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ପରିଦେୱି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୫୦।

‘‘ସୁଞ୍ଞଂ ମାତା ରଥଂ ଦିସ୍ୱା, ଏକଂ ସାରଥିମାଗତଂ;

ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି, ରୋଦନ୍ତୀ ନଂ ଉଦିକ୍ଖତି।

୫୧।

‘‘ଅଯଂ ସୋ ସାରଥି ଏତି, ନିହନ୍ତ୍ୱା ମମ ଅତ୍ରଜଂ;

ନିହତୋ ନୂନ ମେ ପୁତ୍ତୋ, ପଥବ୍ୟା ଭୂମିୱଡ୍ଢନୋ।

୫୨।

‘‘ଅମିତ୍ତା ନୂନ ନନ୍ଦନ୍ତି, ପତୀତା ନୂନ ୱେରିନୋ;

ଆଗତଂ ସାରଥିଂ ଦିସ୍ୱା, ନିହନ୍ତ୍ୱା ମମ ଅତ୍ରଜଂ।

୫୩।

‘‘ସୁଞ୍ଞଂ ମାତା ରଥଂ ଦିସ୍ୱା, ଏକଂ ସାରଥିମାଗତଂ;

ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି, ରୋଦନ୍ତୀ ପରିପୁଚ୍ଛି ନଂ।

୫୪।

‘‘କିଂ ନୁ ମୂଗୋ କିଂନୁ ପକ୍ଖୋ, କିଂନୁ ସୋ ୱିଲପୀ ତଦା;

ନିହଞ୍ଞମାନୋ ଭୂମିଯା, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ସାରଥି।

୫୫।

‘‘କଥଂ ହତ୍ଥେହି ପାଦେହି, ମୂଗପକ୍ଖୋ ୱିୱଜ୍ଜଯି;

ନିହଞ୍ଞମାନୋ ଭୂମିଯା, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମାତାତି ତେମିଯକୁମାରସ୍ସ ମାତା। ପଥବ୍ୟା ଭୂମିୱଡ୍ଢନୋତି ସୋ ମମ ପୁତ୍ତୋ ଭୂମିୱଡ୍ଢନୋ ହୁତ୍ୱା ପଥବ୍ୟା ନିହତୋ ନୂନ। ରୋଦନ୍ତୀ ପରିପୁଚ୍ଛି ନନ୍ତି ତଂ ରଥଂ ଏକମନ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ମହାତଲଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ଚନ୍ଦାଦେୱିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠିତଂ ସାରଥିଂ ପରିପୁଚ୍ଛି। କିନ୍ତୂତି କିଂ ନୁ ସୋ ମମ ପୁତ୍ତୋ ମୂଗୋ ଏୱ ପକ୍ଖୋ ଏୱ। ତଦାତି ଯଦା ନଂ ତ୍ୱଂ କାସୁଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲେନ ମତ୍ଥକେ ପହରି, ତଦା। ନିହଞ୍ଞମାନୋ ଭୂମିଯାତି ତଯା ଭୂମିଯଂ ନିହଞ୍ଞମାନୋ କିଂ ନୁ ୱିଲପି। ତଂ ମେତି ତଂ ସବ୍ବଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱା ମେ ଅକ୍ଖାହି। ୱିୱଜ୍ଜଯୀତି ‘‘ଅପେହି ସାରଥି, ମା ମଂ ମାରେହୀ’’ତି କଥଂ ହତ୍ଥେହି ପାଦେହି ଚ ଫନ୍ଦନ୍ତୋ ତଂ ଅପନୁଦି, ତଂ ମେ କଥେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ସାରଥି ଆହ –

୫୬।

''ଅକ୍କେୟ୍ୟଂ ତେ ଅହଂ ଅମ୍ମେ, ଦଜ୍ଜାସି ଅଭୟଂ ମମ;

ଯଂ ମେ ସୁତଂ ୱା ଦିଟ୍ଠଂ ୱା, ରାଜପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦଜ୍ଜାସୀତି ସଚେ ଅଭୟଂ ଦଦେୟ୍ୟାସି, ସୋ ଇଦଂ ''ସଚାହଂ 'ତୱ ପୁତ୍ତୋ ନେୱ ମୂଗୋ ନ ପକ୍ଖୋ ମଧୁରକଥୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ'ତି ୱକ୍ଖାମି, ଅଥ 'କସ୍ମା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନାଗତୋସୀ'ତି ରାଜା କୁଦ୍ଧୋ ରାଜଦଣ୍ଡମ୍ପି ମେ କରେୟ୍ୟ, ଅଭୟଂ ତାୱ ଯାଚିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ।

ଅଥ ନଂ ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ଆହ –

୫୭।

''ଅଭୟଂ ସମ୍ମ ତେ ଦମ୍ମି, ଅଭୀତୋ ଭଣ ସାରଥି;

ଯଂ ତେ ସୁତଂ ୱା ଦିଟ୍ଠଂ ୱା, ରାଜପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ''ତି।

ତତୋ ସାରଥି ଆହ –

୫୮।

''ନ ସୋ ମୂଗୋ ନ ସୋ ପକ୍ଖୋ, ୱିସଟ୍ଠୱଚନୋ ଚ ସୋ;

ରଜ୍ଜସ୍ସ କିର ସୋ ଭୀତୋ, ଅକରା ଆଲୟେ ବହୂ।

୫୯।

''ପୁରିମଂ ସରତି ସୋ ଜାତିଂ, ଯତ୍ଥ ରଜ୍ଜମକାରୟି;

କାରୟିତ୍ୱା ତହିଂ ରଜ୍ଜଂ, ପାପତ୍ଥ ନିରୟଂ ଭୁସଂ।

୬୦।

''ୱୀସତିଞ୍ଚେୱ ୱସ୍ସାନି, ତହିଂ ରଜ୍ଜମକାରୟି;

ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ନିରୟମ୍ହି ଅପଚ୍ଚି ସୋ।

୬୧।

''ତସ୍ସ ରଜ୍ଜସ୍ସ ସୋ ଭୀତୋ, ମା ମଂ ରଜ୍ଜାଭିସେଚୟୁଂ;

ତସ୍ମା ପିତୁ ଚ ମାତୁଚ୍ଚ, ସନ୍ତିକେ ନ ଭଣୀ ତଦା।

୬୨।

''ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନୋ , ଆରୋହପରିଣାହୱା;

ୱିସଟ୍ଟୱଚନୋ ପଞ୍ଚଞ୍ଜୋ, ମଗ୍ଗେ ସଗ୍ଗସ୍ସ ତିଟ୍ଠତି।

୬୩।

‘‘ସଚେ ତ୍ୱଂ ଦଟ୍ଠୁକାମାସି, ରାଜପୁତ୍ତଂ ତୱତ୍ରଜଂ;

ଏହି ତଂ ପାପୟିସ୍ସାମି, ୟତ୍ଥ ସମ୍ମତି ତେମିୟୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିସଟ୍ଟୱଚନୋତି ଅପଲିବୁଦ୍ଧକଥୋ। ଅକରା ଆଲୟେ ବହୂତି ତୁମ୍ହାକଂ ୱଞ୍ଚନାନି ବହୂନି ଅକାସି। ପଞ୍ଚଞ୍ଜୋତି ପଞ୍ଜଞ୍ଜୱା। ସଚେ ତ୍ୱନ୍ତି ରାଜାନଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା ଉଭୋପି ତେ ଏୱମାହ। ୟତ୍ଥ ସମ୍ମତି ତେମିୟୋତି ୟତ୍ଥ ୱୋ ପୁତ୍ତୋ ମୟା ଗହିତପଟିଞ୍ଞୋ ହୁତ୍ୱା ଅଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ପାପୟିସ୍ସାମି, ଇଦାନି ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ଲହୁଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ।

କୁମାରୋ ପନ ସାରଥିଂ ପେସେତ୍ୱା ପଟ୍ଟଜିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ତଦା ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ମନଂ ଞତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତ, ତେମିୟକୁମାରୋ ପଟ୍ଟଜିତୁକାମୋ, ତ୍ୱଂ ତସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଞ୍ଚ ପଟ୍ଟଜିତପରିକ୍ଖାରଞ୍ଚ ମାପେତ୍ୱା ଏହୀ’’ତି ପେସେସି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିୟୋଜନିକେ ୱନସଣ୍ଡେ ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ରମଣୀୟଂ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ପୋକ୍ଖରଣିଞ୍ଚ ଆୱାଟଞ୍ଚ ଅକାଲଫଲସମ୍ପନ୍ନଂ ରୁକ୍ଖଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲସମୀପେ ଚତୁୱୀସତିହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ଚଙ୍କମଂ ମାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଚଙ୍କମେ ଚ ଫଲିକୱଣ୍ଣଂ ରୁଚିରଂ ୱାଲୁକଂ ଓକିରିତ୍ୱା ସଟ୍ଟେ ପଟ୍ଟଜିତପରିକ୍ଖାରେ ମାପେତ୍ୱା ‘‘ୟେ ପଟ୍ଟଜିତୁକାମା, ତେ ଇମେ ଗହେତ୍ୱା ପଟ୍ଟଜନ୍ତୂ’’ତି ଭିତ୍ତିୟଂ ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡୱାଳେ ଚ ଅମନାପସଦ୍ଦେ ସଟ୍ଟେ ମିଗପକ୍ଖିନୋ ଚ ପଲାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ସକ୍କଦତ୍ତିୟଭାୱଂ ଞତ୍ୱା, ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱତ୍ଥାନି ଅପନେତ୍ୱା, ରତ୍ତୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଏକଂସେ କତ୍ୱା ଜଟାମଣ୍ଡଲଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କାଜଂ ଅଂସେ କତ୍ୱା କତ୍ତରଦଣ୍ଡମାଦାୟ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଟ୍ଟଜିତସିରିଂ ସମୁଟ୍ଟହନ୍ତୋ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ’’ନ୍ତି ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା କଟ୍ଠତ୍ଥରଣେ ନିସିନ୍ନୋ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିଟ୍ଟତ୍ତେତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିୟଂ ଠିତକାରରୁକ୍ଖତୋ ପଣ୍ଣାନି ଗହେତ୍ୱା , ସକ୍କଦତ୍ତିୟଭାଜନେ ଅଲୋଣକେ ଅତକ୍କେ ନିଧୂପନେ ଉଦକେ ସେଦେତ୍ୱା ଅମତଂ ୱିୟ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

କାସିରାଜାପି ସୁନନ୍ଦସାରଥିସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସେନଗୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତରମାନରୂପୋୱ ଗମନସଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ଆହ –

୬୪।

‘‘ୟୋଜୟନ୍ତୁ ରଥେ ଅସ୍ସେ, କଚ୍ଛଂ ନାଗାନ ବନ୍ଧଥ;

ଉଦୀରୟନ୍ତୁ ସଙ୍ଖପଣୱା, ୱାଦନ୍ତୁ ଏକପୋକ୍ଖରା।

୬୫।

‘‘ୱାଦନ୍ତୁ ଭେରୀ ସନ୍ନଦ୍ଧା, ୱଗ୍ଗୂ ୱାଦନ୍ତୁ ଦୁନ୍ଦୁଭୀ;

ନେଗମା ଚ ମଂ ଅନ୍ୱେନ୍ତୁ, ଗଚ୍ଛଂ ପୁତ୍ତନିୱେଦକୋ।

୬୬।

‘‘ଓରୋଧା ଚ କୁମାରା ଚ, ୱେସିୟାନା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଖିପ୍ପଂ ୟାନାନି ୟୋଜେନ୍ତୁ, ଗଚ୍ଛଂ ପୁତ୍ତନିୱେଦକୋ।

୬୭।

''ହତ୍ଥାରୋହା ଅନୀକଟ୍ଠା, ରଥିକା ପତ୍ତିକାରକା;

ଖିପ୍ପଂ ଯାନାନି ଯୋଜେନ୍ତୁ, ଗଚ୍ଛଂ ପୁତ୍ତନିୱେଦକୋ।

୬୮।

''ସମାଗତା ଜାନପଦା, ନେଗମା ଚ ସମାଗତା;

ଖିପ୍ପଂ ଯାନାନି ଯୋଜେନ୍ତୁ, ଗଚ୍ଛଂ ପୁତ୍ତନିୱେଦକୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଉଦୀରଯନ୍ତୂତି ସଦ୍ଦଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ। ୱାଦନ୍ତୂତି ୱଜ୍ଜନ୍ତୁ। ଏକପୋକ୍ଖରାତି ଏକମୁଖଭେରିଯୋ। ସନ୍ନଦ୍ଧାତି ସୁଟ୍ଠୁ ନଦ୍ଧା। ୱଗ୍ଗୂତି ମଧୁରସ୍ସରା। ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଗମିସ୍ସାମି। ପୁତ୍ତନିୱେଦକୋତି ପୁତ୍ତସ୍ସ ନିୱେଦକୋ ଓୱାଦକୋ ହୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମି। ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ମମ ୱଚନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ତଂ ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଆନେତୁଂ ଗଚ୍ଛାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନେୱମାହ। ନେଗମାତି କୁଟୁମ୍ବିକଜନା। ସମାଗତାତି ସନ୍ନିପତିତା ହୁତ୍ୱା।

ଏୱଂ ରଞ୍ଞା ଆଣତ୍ତା ସାରଥିନୋ ଅସ୍ସେ ଯୋଜେତ୍ୱା ରଥେ ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୯।

''ଅସ୍ସେ ଚ ସାରଥୀ ଯୁତ୍ତେ, ସିନ୍ଧୱେ ସୀଘୱାହନେ;

ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଉପାଗଚ୍ଛୁଂ, ଯୁତ୍ତା ଦେୱ ଇମେ ହଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅସ୍ସେତି ସିନ୍ଧୱେ ସିନ୍ଧୱଜାତିକେ ସୀଘୱାହନେ ଜୱସମ୍ପନ୍ନେ ଅସ୍ସେ ଆଦାଯ। ସାରଥୀତି ସାରଥିନୋ। ଯୁତ୍ତେତି ରଥେସୁ ଯୋଜିତେ। ଉପାଗଚ୍ଛୁନ୍ତି ତେ ରଥେସୁ ଯୁତ୍ତେ ଅସ୍ସେ ଆଦାଯ ଆଗମଂସୁ, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚ ପନ ''ଯୁତ୍ତା, ଦେୱ, ଇମେ ହଯା''ତି ଆରୋଚେସୁଂ।

ତତୋ ସାରଥୀନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

୭୦।

''ଥୂଲା ଜୱେନ ହାଯନ୍ତି, କିସା ହାଯନ୍ତି ଥାମୁନା''ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସାରଥିନୋପି ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହଂସୁ –

''କିସେ ଥୂଲେ ୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା, ସଂସଟ୍ଠା ଯୋଜିତା ହଯା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଦେୱ, କିସେ ଚ ଥୂଲେ ଚ ଏୱରୂପେ ଅସ୍ସେ ଅଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱଯେନ ୱଣ୍ଣେନ ଜୱେନ ବଲେନ ସଦିସା ହଯା ଯୋଜିତାତି।

ଅଥ ରାଜା ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣେ ଅଟ୍ଠାରସ ସେନିଯୋ ସବ୍ବଞ୍ଚ ବଲକାଯଂ ସନ୍ନିପାତାପେସି। ତସ୍ସ ସନ୍ନିପାତେନ୍ତସ୍ସେୱ ତଯୋ ଦିୱସା ଅତିକ୍କନ୍ତା। ଅଥ ଚତୁତ୍ଥେ ଦିୱସେ କାସିରାଜା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିନନ୍ଦିତୋ ପଟିସନ୍ଥାରମକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୭୧।

‘‘ତତୋ ରାଜା ତରମାନୋ, ଯୁତ୍ତମାରୁୟ୍ହ ସନ୍ଦନଂ;

ଇତ୍ଥାଗାରଂ ଅଜ୍ଝଭାସି, ସବ୍ବାୱ ଅନୁଯାଥ ମଂ।

୭୨।

‘‘ୱାଳଅବୀଜନିମୁଣ୍ହୀସଂ, ଖଗ୍ଗଂ ଛତ୍ତଞ୍ଚ ପଣ୍ଡରଂ;

ଉପାଧୀ ରଥମାରୁୟ୍ହ, ସୁୱଣ୍ଣେହି ଅଲଙ୍କତା।

୭୩।

‘‘ତତୋ ସ ରାଜା ପାଯାସି, ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାନ ସାରଥିଂ;

ଖିପ୍ପମେୱ ଉପାଗଚ୍ଛି, ଯତ୍ଥ ସମ୍ମତି ତେମିଯୋ।

୭୪।

‘‘ତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ଆଯନ୍ତଂ, ଜଲନ୍ତମିୱ ତେଜସା;

ଖତ୍ତସଙ୍ଘପରିବ୍ୟୂଳ୍ହଂ, ତେମିଯୋ ଏତଦବ୍ରୱି।

୭୫।

‘‘କଚ୍ଚି ନୁ ତାତ କୁସଲଂ, କଚ୍ଚି ତାତ ଅନାମଯଂ;

ସବ୍ବା ଚ ରାଜକଞ୍ଞାଯୋ, ଅରୋଗା ମୟ୍ହ ମାତରୋ।

୭୬।

‘‘କୁସଲଞ୍ଚେୱ ମେ ପୁତ୍ତ, ଅଥୋ ପୁତ୍ତ ଅନାମଯଂ;

ସବ୍ବା ଚ ରାଜକଞ୍ଞାଯୋ, ଅରୋଗା ତୁୟ୍ହ ମାତରୋ।

୭୭।

‘‘କଚ୍ଚି ଅମଜ୍ଜପୋ ତାତ, କଚ୍ଚି ତେ ସୁରମପ୍ପିଯଂ;

କଚ୍ଚି ସଚ୍ଚେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ, ଦାନେ ତେ ରମତେ ମନୋ।

୭୮।

‘‘ଅମଜ୍ଜପୋ ଅହଂ ପୁତ୍ତ, ଅଥୋ ମେ ସୁରମପ୍ପିଯଂ;

ଅଥୋ ସଚ୍ଚେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ, ଦାନେ ମେ ରମତେ ମନୋ।

୭୯।

‘‘କଚ୍ଚି ଅରୋଗଂ ଯୋଗ୍ଗଂ ତେ, କଚ୍ଚି ୱହତି ୱାହନଂ;

କଚ୍ଚି ତେ ବ୍ଯାଧଯୋ ନତ୍ଥି, ସରୀରସ୍ସୁପତାପନା।

୮୦।

‘‘ଅଥୋ ଅରୋଗଂ ଯୋଗ୍ଗଂ ମେ, ଅଥୋ ୱହତି ୱାହନଂ;

ଅଥୋ ମେ ବ୍ଯାଧଯୋ ନତ୍ଥି, ସରୀରସ୍ସୁପତାପନା।

୮୧।

‘‘କଚ୍ଚି ଅନ୍ତା ଚ ତେ ଫୀତା, ମଜ୍ଝେ ଚ ବହଲା ତୱ;

କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ କୋସଞ୍ଚ, କଚ୍ଚି ତେ ପଟିସନ୍ଥତଂ।

୮୨।

‘‘ଅଥୋ ଅନ୍ତା ଚ ମେ ଫୀତା, ମଜ୍ଝେ ଚ ବହଲା ମମ;

କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ କୋସଞ୍ଚ, ସବ୍ବଂ ମେ ପଟିସନ୍ଥତଂ।

୮୩।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ତେ ମହାରାଜ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତୁ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ, ଯତ୍ଥ ରାଜା ନିସକ୍କତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉପାଧୀ ରଥମାରୁଯ୍ହାତି ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକା ଚ ରଥଂ ଆରୋପେନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ତଯୋ ପାଦେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ଅଭିସେକକରଣତ୍ଥାଯ ‘‘ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆଣାପେନ୍ତୋ ରାଜା ଆହ। ସୁୱଣ୍ଣେହି ଅଲଙ୍କତାତି ଇଦଂ ପାଦୁକଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଉପାଗଚ୍ଛୀତି ଉପାଗତୋ ଅହୋସି। କାଯ ୱେଲାଯାତି? ମହାସତ୍ତସ୍ସ କାରପଣ୍ଣାନି ପଚିତ୍ୱା ନିକ୍ଖାପେନ୍ତସ୍ସ ନିସିନ୍ନୱେଲାଯ। ଜଲନ୍ତମିୱ ତେଜସାତି ରାଜତେଜେନ ଜଲନ୍ତଂ ୱିଯ। ଖତ୍ତସଙ୍ଘପରିବ୍ଯୂଳ୍ହନ୍ତି କଥାଫାସୁକେନ ଅମଚ୍ଚସଙ୍ଘେନ ପରିୱୁତଂ, ଖତ୍ତିଯସମୂହେହି ୱା ପରିୱାରିତଂ। ଏତଦବ୍ରୱୀତି କାସିରାଜାନଂ ବହି ଖନ୍ଧାୱାରଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ପଦସାୱ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଏତଂ ୱଚନଂ ଅବ୍ରୱି।

କୁସଲଂ ଅନାମଯନ୍ତି ଉଭଯେନପି ପଦେନ ଆରୋଗ୍ଯମେୱ ପୁଚ୍ଛତି। କଚ୍ଚି ଅମଜ୍ଜପୋତି କଚ୍ଚି ମଜ୍ଜଂ ନ ପିୱସୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ’’ତିପି ପାଠୋ, କୁସଲଧମ୍ମେସୁ ନପ୍ପମଜ୍ଜସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁରମପ୍ପିଯନ୍ତି ସୁରାପାନଂ ଅପ୍ପିଯଂ। ‘‘ସୁରମପ୍ପିଯା’’ତିପି ପାଠୋ, ସୁରା ଅପ୍ପିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମେତି ଦସୱିଧେ ରାଜଧମ୍ମେ। ଯୋଗ୍ଗନ୍ତି ଯୁଗେ ଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ତେ ତୱ ଅସ୍ସଗୋଣାଦିକଂ। କଚ୍ଚି ୱହତୀତି କଚ୍ଚି ଅରୋଗଂ ହୁତ୍ୱା ୱହତି। ୱାହନନ୍ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦି ସବ୍ବଂ ୱାହନଂ। ସରୀରସ୍ସୁପତାପନାତି ସରୀରସ୍ସ ଉପତାପକରା। ଅନ୍ତାତି ପଚ୍ଚନ୍ତଜନପଦା। ଫୀତାତି ଇଦ୍ଧା ସୁଭିକ୍ଖା, ୱତ୍ଥାଭରଣେହି ୱା ଅନ୍ନପାନେହି ୱା ପରିପୁଣ୍ଣା ଗାଳ୍ହୱାସା। ମଜ୍ଝେ ଚାତି ରଟ୍ଠସ୍ସ ମଜ୍ଝେ। ବହଲାତି ଗାମନିଗମା ଘନୱାସା। ପଟିସନ୍ଥତନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛାଦିତଂ ଗୁତ୍ତଂ, ପରିପୁଣ୍ଣଂ ୱା। ଯତ୍ଥ ରାଜା ନିସକ୍କତୀତି ଯସ୍ମିଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ରାଜା ନିସୀଦିସ୍ସତି, ତଂ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତୂତି ୱଦତି।

ରାଜା ମହାସତ୍ତେ ଗାରୱେନ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନ ନିସୀଦତି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନ ନିସୀଦତି, ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରଂ ପଞ୍ଞାପେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ନିସୀଦନତ୍ଥାଯ ରାଜାନଂ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୮୪।

‘‘ଇଧେୱ ତେ ନିସୀଦସ୍ସୁ, ନିଯତେ ପଣ୍ଣସନ୍ଥରେ;

ଏତ୍ତୋ ଉଦକମାଦାଯ, ପାଦେ ପକ୍ଖାଲଯସ୍ସୁ ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିଯତେତି ସୁସନ୍ଥତେ। ଏତ୍ତୋତି ପରିଭୋଗୋଦକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ।

ରାଜା ମହାସତ୍ତେ ଗାରୱେନ ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରେପି ଅନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଏୱ ନିସୀଦି। ମହାସତ୍ତୋପି ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ କାରପଣ୍ଣକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ତେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୮୫।

‘‘ଇଦମ୍ପି ପଣ୍ଣକଂ ମଯ୍ହଂ, ରନ୍ଧଂ ରାଜ ଅଲୋଣକଂ;

ପରିଭୁଞ୍ଜ ମହାରାଜ, ପାହୁନୋ ମେସିଧାଗତୋ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆହ –

୮୬।

‘‘ନ ଚାହଂ ପଣ୍ଣଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ନ ହେତଂ ମଯ୍ହ ଭୋଜନଂ;

ସାଲୀନଂ ଓଦନଂ ଭୁଞ୍ଜେ, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ଚାହନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ।

ରାଜା ତଥାରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ ରାଜଭୋଜନଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ମହାସତ୍ତେ ଗାରୱେନ ଥୋକଂ ପଣ୍ଣକଂ ହତ୍ଥତଲେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜସୀ’’ତି ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପିଯକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ଓରୋଧେନ ପରିୱୁତା ଏକମଗ୍ଗେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦଂ ପତ୍ୱା ପିଯପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପତିତ୍ୱା ୱିସଞ୍ଞୀ ଅହୋସି। ତତୋ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସାସା ପତିତଟ୍ଠାନତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦେ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ରୋଦିତ୍ୱା ୱନ୍ଦନଟ୍ଠାନତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭୋଜନଂ ପସ୍ସାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଥୋକଂ ପଣ୍ଣକଂ ତସ୍ସା ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ସେସିତ୍ଥୀନମ୍ପି ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଅଦାସି। ତା ସବ୍ବାପି ‘‘ସାମି, ଏୱରୂପଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜସୀ’’ତି ୱଦନ୍ତିଯୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀସେ କତ୍ୱା ‘‘ଅତିଦୁକ୍କରଂ କରୋସି, ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ରାଜା ପୁନ ‘‘ତାତ, ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୭।

‘‘ଅଚ୍ଛେରକଂ ମଂ ପଟିଭାତି, ଏକକମ୍ପି ରହୋଗତଂ;

ଏଦିସଂ ଭୁଞ୍ଜମାନାନଂ, କେନ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏକକନ୍ତି ତାତ, ତଂ ଏକକମ୍ପି ରହୋଗତଂ ଇମିନା ଭୋଜନେନ ଯାପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମମ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ଏଦିସନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଅଲୋଣକଂ ଅତକ୍କଂ ନିଧୂପନଂ ରନ୍ଧଂ ପଣ୍ଣଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ କେନ କାରଣେନ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତୀତି ନଂ ପୁଚ୍ଛି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଆହ –

୮୮।

‘‘ଏକୋ ରାଜ ନିପଜ୍ଜାମି, ନିଯତେ ପଣ୍ଣସନ୍ଥରେ;

ତାଯ ମେ ଏକସେଯ୍ୟାଯ, ରାଜ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତି।

୮୯।

‘‘ନ ଚ ନେତ୍ତିଂସବନ୍ଧା ମେ, ରାଜରକ୍ଖା ଉପଟ୍ଠିତା;

ତାଯ ମେ ସୁଖସେଯ୍ୟାଯ, ରାଜୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତି।

୯୦।

‘‘ଅତୀତଂ ନାନୁସୋଚାମି, ନପ୍ପଜପ୍ପାମିନାଗତଂ;

ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଯାପେମି, ତେନ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତି।

୯୧।

‘‘ଅନାଗତପ୍ପଜପ୍ପାଯ, ଅତୀତସ୍ସାନୁସୋଚନା;

ଏତେନ ବାଲା ସୁସ୍ସନ୍ତି, ନଳୋୱ ହରିତୋ ଲୁତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନେତ୍ତିଂସବନ୍ଧାତି ଖଗ୍ଗବନ୍ଧା। ରାଜରକ୍ଖାତି ରାଜାନଂ ରକ୍ଖିତା। ନପ୍ପଜପ୍ପାମୀତି ନ ପତ୍ଥେମି। ହରିତୋତି ହରିତୱଣ୍ଣୋ। ଲୁତୋତି ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଆତପେ ଖିତ୍ତନଳୋ ୱିଯ।

ଅଥ ରାଜା ‘‘ଇଧେୱ ନଂ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଆଦାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରଜ୍ଜେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ ଆହ –

୯୨।

‘‘ହତ୍ଥାନୀକଂ ରଥାନୀକଂ, ଅସ୍ସେ ପତ୍ତୀ ଚ ୱମ୍ମିନୋ;

ନିୱେସନାନି ରମ୍ମାନି, ଅହଂ ପୁତ୍ତ ଦଦାମି ତେ।

୯୩।

‘‘ଇତ୍ଥାଗାରମ୍ପି ତେ ଦମ୍ମି, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତଂ;

ତା ପୁତ୍ତ ପଟିପଜ୍ଜସ୍ସୁ, ତ୍ୱଂ ନୋ ରାଜା ଭୱିସ୍ସସି।

୯୪।

‘‘କୁସଲା ନଚ୍ଚଗୀତସ୍ସ, ସିକ୍ଖିତା ଚାତୁରିତ୍ଥିଯୋ;

କାମେ ତଂ ରମଯିସ୍ସନ୍ତି, କିଂ ଅରଞ୍ଞେ କରିସ୍ସସି।

୯୫।

‘‘ପଟିରାଜୂହି ତେ କଞ୍ଞା, ଆନଯିସ୍ସଂ ଅଲଙ୍କତା;

ତାସୁ ପୁତ୍ତେ ଜନେତ୍ୱାନ, ଅଥ ପଚ୍ଛା ପବ୍ବଜିସ୍ସସି।

୯୬।

‘‘ଯୁୱା ଚ ଦହରୋ ଚାସି, ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ସୁସୁ;

ରଜ୍ଜଂ କାରେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କିଂ ଅରଞ୍ଞେ କରିସ୍ସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ହତ୍ଥାନୀକନ୍ତି ଦସହତ୍ଥିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥାନୀକଂ ନାମ, ତଥା ରଥାନୀକଂ। ୱମ୍ମିନୋତି ୱମ୍ମବଦ୍ଧସୂରଯୋଧେ। କୁସଲାତି ଛେକା। ସିକ୍ଖିତାତି ଅଞ୍ଞେସୁପି ଇତ୍ଥିକିଚ୍ଚେସୁ ସିକ୍ଖିତା। ଚାତୁରିତ୍ଥିଯୋତି ଚତୁରା ୱିଲାସା ଇତ୍ଥିଯୋ, ଅଥ ୱା ଚତୁରା ନାଗରା ଇତ୍ଥିଯୋ, ଅଥ ୱା ଚତୁରା ନାମ ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ। ପଟିରାଜୂହି ତେ କଞ୍ଞାତି ଅଞ୍ଞେହି ରାଜୂହି ତୱ ରାଜକଞ୍ଞାଯୋ ଆନଯିସ୍ସାମି। ଯୁୱାତି ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତୋ। ଦହରୋତି ତରୁଣୋ। ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିକୋତି ପଠମୱଯେନ ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ସମୁଗ୍ଗତୋ। ସୁସୂତି ଅତିତରୁଣୋ।

ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥା ହୋତି –

୯୭।

‘‘ଯୁୱା ଚରେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯୁୱା ସିଯା;

ଦହରସ୍ସ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଏତଂ ଇସୀହି ୱଣ୍ଣିତଂ।

୯୮।

‘‘ଯୁୱା ଚରେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯୁୱା ସିଯା;

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିସ୍ସାମି, ନାହଂ ରଜ୍ଜେନ ମତ୍ଥିକୋ।

୯୯।

‘‘ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଦହରଂ, ଅମ୍ମ ତାତ ୱଦନ୍ତରଂ;

କିଚ୍ଛାଲଦ୍ଧଂ ପିଯଂ ପୁତ୍ତଂ, ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ଜରଂ ମତଂ।

୧୦୦।

‘‘ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଦହରିଂ, କୁମାରିଂ ଚାରୁଦସ୍ସନିଂ;

ନୱୱଂସକଳୀରଂୱ, ପଲୁଗ୍ଗଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ।

୧୦୧।

‘‘ଦହରାପି ହି ମୀଯନ୍ତି, ନରା ଚ ଅଥ ନାରିଯୋ;

ତଞ୍ଚ କୋ ୱିସ୍ସସେ ପୋସୋ, ‘ଦହରୋମ୍ହୀ’ତି ଜୀୱିତେ।

୧୦୨।

‘‘ଯସ୍ସ ରତ୍ୟା ୱିୱସାନେ, ଆୟୁ ଅପ୍ପତରଂ ସିଯା;

ଅପ୍ପୋଦକେୱ ମଚ୍ଛାନଂ, କିଂ ନୁ କୋମାରକଂ ତହିଂ।

୧୦୩।

‘‘ନିଚ୍ଚମବ୍ଭାହତୋ ଲୋକୋ, ନିଚ୍ଚଞ୍ଚ ପରିୱାରିତୋ;

ଅମୋଘାସୁ ୱଜନ୍ତୀସୁ, କିଂ ମଂ ରଜ୍ଜେଭିସିଞ୍ଚସୀ’’ତି।

କାସିରାଜା ଆହ –

୧୦୪।

‘‘କେନ ମବ୍ଭାହତୋ ଲୋକୋ, କେନ ଚ ପରିୱାରିତୋ;

କାଯୋ ଅମୋଘା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ –

୧୦୫।

‘‘ମଚ୍ଚୁନାବ୍ଭାହତୋ ଲୋକୋ, ଜରାଯ ପରିୱାରିତୋ;

ରତ୍ୟୋ ଅମୋଘା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ ଜାନାହି ଖତ୍ତିଯ।

୧୦୬।

‘‘ଯଥାପି ତନ୍ତେ ୱିତତେ, ଯଂ ଯଦେୱୂପୱୀଯତି;

ଅପ୍ପକଂ ହୋତି ୱେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ମଚ୍ଚାନ ଜୀୱିତଂ।

୧୦୭।

‘‘ଯଥା ୱାରିୱହୋ ପୂରୋ, ଗଚ୍ଛଂ ନୁପନିୱତ୍ତତି;

ଏୱମାୟୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଗଚ୍ଛଂ ନୁପନିୱତ୍ତତି।

୧୦୮।

‘‘ଯଥା ୱାରିୱହୋ ପୂରୋ, ୱହେ ରୁକ୍ଖେପକୂଲଜେ;

ଏୱଂ ଜରାମରଣେନ, ୱୁୟ୍ହନ୍ତେ ସବ୍ବପାଣିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯୁୱା ସିଯାତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୋ ଯୁୱା ଭୱେଯ୍ୟ। ଇସୀହି ୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଇସୀହି ଥୋମିତଂ ପସତ୍ଥଂ। ନାହଂ ରଜ୍ଜେନ ମତ୍ଥିକୋତି ଅହଂ ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥିକୋ ନ ହୋମି। ଅମ୍ମ ତାତ ୱଦନ୍ତରନ୍ତି ''ଅମ୍ମ, ତାତା''ତି ୱଦନ୍ତଂ। ପଲୁଗ୍ଗନ୍ତି ମଚ୍ଚୁନା ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗହିତଂ। ଯସ୍ସ ରତ୍ୟା ୱିୱସାନେତି ମହାରାଜ, ଯସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରତ୍ତିଦିୱାତିକ୍କମେନ ଅପ୍ପତରଂ ଆଯୁ ହୋତି। କୋମାରକଂ ତହିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ୱଯେ ତରୁଣଭାୱୋ କିଂ କରିସ୍ସତି।

କେନ ମଚ୍ଚୁହତୋତି କେନ ଅବ୍ଭାହତୋ। ଇଦଂ ରାଜା ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତୋୱ ପୁଚ୍ଛତି। ରତ୍ୟୋତି ରତ୍ତିଯୋ। ତା ହି ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆଯୁଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଖେପେନ୍ତିଯୋ ଏୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅମୋଘା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । ଯଂ ଯଦେୱୂପୱୀଯତୀତି ଯଂ ଯଂ ତନ୍ତଂ ଉପୱୀଯତି। ୱେତବ୍ବନ୍ତି ତନ୍ତସ୍ମିଂ ୱୀତେ ସେସଂ ୱେତବ୍ବଂ ଯଥା ଅପ୍ପକଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ। ନୁପନିୱତ୍ତତୀତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗତଂ ଗତମେୱ ହୋତି, ନ ଉପନିୱତ୍ତତି। ୱହେ ରୁକ୍ଖେପକୂଲଜେତି ଉପକୂଲଜେ ରୁକ୍ଖେ ୱହେଯ୍ୟ।

ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ''କିଂ ମେ ଘରାୱାସେନା''ତି ଅତିୱିଯ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ''ନାହଂ ତାୱ ପୁନ ନଗରଂ ଗମିସ୍ସାମି, ଇଧେୱ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି। ସଚେ ପନ ମେ ପୁତ୍ତୋ ନଗରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ସେତଚ୍ଛତ୍ତମସ୍ସ ଦଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ୱୀମଂସିତୁଂ ପୁନ ରଜ୍ଜେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୦୯।

''ହତ୍ଥାନୀକଂ ରଥାନୀକଂ, ଅସ୍ସେ ପତ୍ତୀ ଚ ୱମ୍ମିନୋ;

ନିୱେସନାନି ରମ୍ମାନି, ଅହଂ ପୁତ୍ତ ଦଦାମି ତେ।

୧୧୦।

''ଇତ୍ଥାଗାରମ୍ପି ତେ ଦମ୍ମି, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତଂ;

ତା ପୁତ୍ତ ପଟିପଜ୍ଜସ୍ସୁ, ତ୍ୱଂ ନୋ ରାଜା ଭୱିସ୍ସସି।

୧୧୧।

''କୁସଲା ନଚ୍ଚଗୀତସ୍ସ, ସିକ୍ଖିତା ଚାତୁରିତ୍ଥିଯୋ;

କାମେ ତଂ ରମଯିସ୍ସନ୍ତି, କିଂ ଅରଞ୍ଞେ କରିସ୍ସସି।

୧୧୨।

''ପଟିରାଜୂହି ତେ କଞ୍ଞା, ଆନଯିସ୍ସଂ ଅଲଙ୍କତା;

ତାସୁ ପୁତ୍ତେ ଜନେତ୍ୱାନ, ଅଥ ପଚ୍ଛା ପବ୍ବଜିସ୍ସସି।

୧୧୩।

''ଯୁୱା ଚ ଦହରୋ ଚାସି, ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ସୁସୁ;

ରଜ୍ଜଂ କାରେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କିଂ ଅରଞ୍ଞେ କରିସ୍ସସି।

୧୧୪।

‘‘କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ କୋସଞ୍ଚ, ୱାହନାନି ବଲାନି ଚ;

ନିୱେସନାନି ରମ୍ମାନି, ଅହଂ ପୁତ୍ତ ଦଦାମି ତେ।

୧୧୫।

‘‘ଗୋମଣ୍ଡଲପରିବ୍ଯୂଳ୍ହୋ, ଦାସିସଙ୍ଘପୁରକ୍ଖତୋ;

ରଜ୍ଜଂ କାରେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କିଂ ଅରଞ୍ଞେ କରିସ୍ସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଗୋମଣ୍ଡଲପରିବ୍ଯୂଳ୍ହୋତି ସୁଭଙ୍ଗୀନଂ ରାଜକଞ୍ଞାନଂ ମଣ୍ଡଲେନ ପୁରକ୍ଖତୋ।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ରଜ୍ଜେନ ଅନତ୍ଥିକଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୧୬।

‘‘କିଂ ଧନେନ ଯଂ ଖୀଯେଥ, କିଂ ଭରିଯାଯ ମରିସ୍ସତି;

କିଂ ଯୋବ୍ବନେନ ଜିଣ୍ଣେନ, ଯଂ ଜରାଯାଭିଭୁଯ୍ଯତି।

୧୧୭।

‘‘ତତ୍ଥ କା ନନ୍ଦି କା ଖିଡ୍ଡା, କା ରତୀ କା ଧନେସନା;

କିଂ ମେ ପୁତ୍ତେହି ଦାରେହି, ରାଜ ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ବନ୍ଧନା।

୧୧୮।

‘‘ଯୋହଂ ଏୱଂ ପଜାନାମି, ମଚ୍ଚୁ ମେ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି;

ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସ, କା ରତୀ କା ଧନେସନା।

୧୧୯।

‘‘ଫଲାନମିୱ ପକ୍କାନଂ, ନିଚ୍ଚଂ ପତନତୋ ଭଯଂ;

ଏୱଂ ଜାତାନ ମଚ୍ଚାନଂ, ନିଚ୍ଚଂ ମରଣତୋ ଭଯଂ।

୧୨୦।

‘‘ସାଯମେକେ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ପାତୋ ଦିଟ୍ଠା ବହୂ ଜନା;

ପାତୋ ଏକେ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ସାଯଂ ଦିଟ୍ଠା ବହୂ ଜନା।

୧୨୧।

‘‘ଅଜ୍ଜେଵ କିଚ୍ଚଂ ଆତପ୍ପଂ, କୋ ଜଞ୍ଞା ମରଣଂ ସୁଵେ;

ନ ହି ନୋ ସଙ୍ଗରଂ ତେନ, ମହାସେନେନ ମଚ୍ଚୁନା।

୧୨୨।

‘‘ଚୋରା ଧନସ୍ସ ପତ୍ଥେନ୍ତି, ରାଜ ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ବନ୍ଧନା;

ଏହି ରାଜ ନିଵତ୍ତସ୍ସୁ, ନାହଂ ରଜ୍ଜେନ ମତ୍ଥିକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ଖୀଯେଥାତି ମହାରାଜ, କିଂ ତ୍ଵଂ ମଂ ଧନେନ ନିମନ୍ତେସି, ଯଂ ଖୀଯେଥ ଖଯଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ। ଧନଂ ଵା ହି ପୁରିସଂ ଚଜତି, ପୁରିସୋ ଵା ତଂ ଧନଂ ଚଜିତ୍ଵା ଗଚ୍ଛତୀତି ସବ୍ବଥାପି ଖଯଗାମୀଯେଵ ହୋତି, କିଂ ତ୍ଵଂ ମଂ ତେନ ଧନେନ ନିମନ୍ତେସି। କିଂ ଭରିଯାଯାତି ଭରିଯାଯ କିଂ କରିସ୍ସାମି, ଯା ମଯି ଠିତେଯେଵ ମରିସ୍ସତି। ଜିଣ୍ଣେନାତି ଜରାଯ ଅନୁପରିତେନ ଅନୁଭୂତେନ। ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି ଅଭିଭଵିଯ୍ଯତି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଏଵଂ ଜରାମରଣଧମ୍ମେ ଲୋକସନ୍ନିଵାସେ। କା ନନ୍ଦୀତି କା ନାମ ତୁଟ୍ଠି। ଖିଡ୍ଡାତି କୀଢଆ। ରତୀତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣରତି। ବନ୍ଧନାତି କାମବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତୋ ଅସ୍ମି, ମହାରାଜାତି ଞାଣେନ ଵିକ୍ଖମ୍ଭିତତ୍ତା ଏଵମାହ। ମଚ୍ଚୁ ମେତି ମମ ମଚ୍ଚୁ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି, ନିଚ୍ଚଂ ମମ ଵଧାଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋଯେଵାତି। ଯୋ ଅହଂ ଏଵଂ ପଜାନାମି, ତସ୍ସ ମମ ଅନ୍ତକେନ ଅଧିପନ୍ନସ୍ସ ଵଧିତସ୍ସ କା ନାମ ରତି, କା ଧନେସନାତି। ନିଚ୍ଚନ୍ତି ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଦା ଜରାମରଣତୋ ଭଯମେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଆତପ୍ପନ୍ତି କୁସଲକମ୍ମଵୀରିଯଂ। କିଚ୍ଚନ୍ତି କତ୍ତବ୍ବଂ। କୋ ଜଞ୍ଞା ମରଣଂ ସୁଵେତି ସୁଵେ ଵା ପରସୁଵେ ଵା ମରଣଂ ଵା ଜୀଵିତଂ ଵା କୋ ଜାନେଯ୍ଯ। ସଙ୍ଗରନ୍ତି ସଙ୍କେତଂ। ମହାସେନେନାତି ପଞ୍ଚଵୀସତିଭଯବାତ୍ତିଂସକମ୍ମକରଣଛନ୍ନଵୁତିରୋଗପ୍ପମୁଖାଦିଵସେନ ପୁଥୁସେନେନ। ଚୋରା ଧନସ୍ସାତି ଧନତ୍ଥାଯ ଜୀଵିତଂ ଚଜନ୍ତା ଚୋରା ଧନସ୍ସ ପତ୍ଥେନ୍ତି ନାମ, ଅହଂ ପନ ଧନପତ୍ଥନାସଙ୍ଖାତା ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତୋ ଅସ୍ମି, ନ ମେ ଧନେନତ୍ଥୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଵତ୍ତସ୍ସୂତି ମମ ଵଚନେନ ସମ୍ମା ନିଵତ୍ତସ୍ସୁ, ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପଟିସରଣଂ କତ୍ଵା ପବ୍ବଜସ୍ସୁ। ଯଂ ପନ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମଂ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି, ତଂ ମା ଚିନ୍ତଯି, ନାହଂ ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥିକୋତି। ଇତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନା ସହାନୁସନ୍ଧିନା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତା।

ତଂ ସୁତ୍ଵା ରାଜାନଞ୍ଚ ଚନ୍ଦାଦେଵିଞ୍ଚ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ସୋଢଅସସହସ୍ସା ଓରୋଧା ଚ ଅମଚ୍ଚାଦଯୋ ଚ ସବ୍ବେ ପବ୍ବଜିତୁକାମା ଅହେସୁଂ। ରାଜାପି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି ‘‘ଯେ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ପବ୍ବଜନ୍ତୂ’’ତି । ସବ୍ବେସଞ୍ଚ ସୁଵଣ୍ଣକୋଟ୍ଠାଗାରାଦୀନଂ ଦ୍ଵାରାନି ଵିଵରାପେତ୍ଵା ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚ ମହାନିଧିକୁମ୍ଭିଯୋ ଅତ୍ଥି, ଅତ୍ଥିକା ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖାପେତ୍ଵା ମହାଥମ୍ଭେ ବନ୍ଧାପେସି। ତେ ନାଗରା ଯଥାପସାରିତେ ଆପଣେ ଚ ଵିଵଟଦ୍ଵାରାନି ଗେହାନି ଚ ପହାଯ ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିଂସୁ। ରାଜା ମହାଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି। ସକ୍କଦତ୍ତିଯଂ ତିଯୋଜନିକଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲାଯୋ ଵିଚାରେସି, ମଜ୍ଝେ ଠିତା ପଣ୍ଣସାଲାଯୋ ଇତ୍ଥୀନଂ ଦାପେସି। କିଂକାରଣା? ଭୀରୁକଜାତିକା ଏତାତି। ପୁରିସାନଂ ପନ ବହିପଣ୍ଣସାଲାଯୋ ଦାପେସି। ତା ସବ୍ବାପି ପଣ୍ଣସାଲାଯୋ ଵିସ୍ସକମ୍ମଦେଵପୁତ୍ତୋଵ ମାପେସି। ତେ ଚ ଫଲଧରରୁକ୍ଖେ ଵିସ୍ସକମ୍ମଦେଵପୁତ୍ତୋଯେଵ ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧିଯା ମାପେସି। ତେ ସବ୍ବେ ଵିସ୍ସକମ୍ମେନ ନିମ୍ମିତେସୁ ଫଲଧରରୁକ୍ଖେସୁ ଉପୋସଥଦିଵସେ ଭୂମିଯଂ ପତିତପତିତାନି ଫଲାନି ଗହେତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ତେସୁ ଯୋ କାମଵିତକ୍କଂ ଵା ବ୍ଯାପାଦଵିତକ୍କଂ ଵା ଵିହିଂସାଵିତକ୍କଂ ଵା ଵିତକ୍କେତି, ତସ୍ସ ମନଂ ଜାନିତ୍ଵା ମହାସତ୍ତୋ ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ଵା ମଧୁରଧମ୍ମଂ କଥେସି। ତେ ଜନା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମଧୁରଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ଵା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ହୁତ୍ଵା ଖିପ୍ପମେଵ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେସୁଂ।

ତଦା ଏକୋ ସାମନ୍ତରାଜା ‘‘କାସିରାଜା କିର ବାରାଣସିନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଵନଂ ପଵିସିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ସୁତ୍ଵା ‘‘ବାରାଣସିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ବାରାଣସିଂ ପତ୍ଵା ନଗରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଅଲଙ୍କତନଗରଂ ଦିସ୍ଵା ରାଜନିଵେସନଂ ଆରୁଯ୍ହ ସତ୍ତଵିଧଂ ଵରରତନଂ ଓଲୋକେତ୍ଵା ‘‘କାସିରଞ୍ଞୋ ଇମଂ ଧନଂ ନିସ୍ସାଯ ଏକେନ ଭଯେନ ଭଵିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ସୁରାସୋଣ୍ଡେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଇଧ ନଗରେ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଦେଵା’’ତି। ‘‘କିଂ କାରଣା’’ତି। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ତେମିଯକୁମାରୋ ‘ବାରାଣସିଂ ରଜ୍ଜଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ’ତି ଅମୂଗୋପି ମୂଗୋ ଵିଯ ହୁତ୍ଵା ଇମମ୍ହା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଵନଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି, ତେନ କାରଣେନ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ମହାଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଇମମ୍ହା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ତେମିଯକୁମାରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ସାମନ୍ତରାଜା ତେସଂ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ତୁସ୍ସିତ୍ଵା ‘‘ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ‘‘ତାତ, ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜା କତରଦ୍ଵାରେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେଵ, ପାଚୀନଦ୍ଵାରେନା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତେନେଵ ପାଚୀନଦ୍ଵାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ନଦୀତୀରେନ ପାଯାସି।

ମହାସତ୍ତୋପି ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଞତ୍ୱା ଓନନ୍ତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମଧୁରଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ ପରିସାୟ ସଦ୍ଧିଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେଯେଓ ପବ୍ବଜି। ଏଓଂ ଅପରେପି ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ''ବାରାଣସିନଗରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଆଗତା। ତେପି ରାଜାନୋ ସତ୍ତ ରଜ୍ଜାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେଯେଓ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ହତ୍ଥୀପି ଅରଞ୍ଞହତ୍ଥୀ ଜାତା, ଅସ୍ସାପି ଅରଞ୍ଞଅସ୍ସା ଜାତା, ରଥାପି ଅରଞ୍ଞେଯେଓ ଓିନଟ୍ଠା, ଭଣ୍ଡାଗାରେସୁ କହାପଣେ ଅସ୍ସମପଦେ ଓାଲୁକଂ କତ୍ୱା ଓିକିରିଂସୁ। ସବ୍ବେପି ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଜୀଓିତପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣା ଅହେସୁଂ। ତିରଚ୍ଛାନଗତା ହତ୍ଥିଅସ୍ସାପି ଇସିଗଣେ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଛକାମାଓଚରଲୋକେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇଦାନେଓ, ପୁବ୍ବେପି ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେଓା''ତି ଓତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଛତ୍ତେ ଅଧିଓତ୍ଥା ଦେଓଧୀତା ଉପ୍ପଲଓଣ୍ଣା ଅହୋସି, ସୁନନ୍ଦୋ ସାରଥି ସାରିପୁତ୍ତୋ, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମୂଗପକ୍ଖପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେଓ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମୂଗପକ୍ଖଜାତକଓଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୫୩୯] ୨। ମହାଜନକଜାତକଓଣ୍ଣନା

କୋଯଂ ମଜ୍ଝେ ସମୁଦ୍ଦସ୍ମିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିଓସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ତଥାଗତସ୍ସ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଓଣ୍ଣଯନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ଓୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇଦାନେଓ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେଓା''ତି ଓତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଓିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲାୟଂ ମହାଜନକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ ଅରିଟ୍ଠଜନକୋ ଚ ପୋଲଜନକୋ ଚାତି। ତେସୁ ରାଜା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି, କନିଟ୍ଠସ୍ସ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ଅପରଭାଗେ ମହାଜନକୋ କାଲମକାସି। ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅରିଟ୍ଠଜନକୋ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଇତରସ୍ସ ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ତସ୍ସେକୋ ପାଦମୂଲିକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଦେଓ, ଉପରାଜା ତୁମ୍ହେ ଘାତେତୁକାମୋ''ତି ଆହ। ରାଜା ତସ୍ସ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା କନିଟ୍ଠସ୍ସ ସିନେହଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୋଲଜନକଂ ସଙ୍ଖଲିକାହି ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ରାଜନିଓେସନତୋ ଅଓିଦୂରେ ଏକସ୍ମିଂ ଗେହେ ଓସାପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଠପେସି। କୁମାରୋ ''ସଚାହଂ ଭାତୁ ଓେରୀମ୍ହି, ସଙ୍ଖଲିକାପି ମେ ହତ୍ଥପାଦା ମା ମୁଚ୍ଚନ୍ତୁ, ଦ୍ୱାରମ୍ପି ମା ଓିଓରୀଯତୁ, ସଚେ ନୋ ଓେରୀମ୍ହି, ସଙ୍ଖଲିକାପି ମେ ହତ୍ଥପାଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତୁ, ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଓିଓରୀଯତୂ''ତି ସଚ୍ଚକିରିଯମକାସି। ତାଓଦେଓ ସଙ୍ଖଲିକାପି ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ଛିଜ୍ଜିଂସୁ, ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଓିଓଟଂ। ସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓାସଂ କପ୍ପେସି।

ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଓାସିନୋ ତଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ରାଜାପି ତଂ ଗାହାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପଚ୍ଚନ୍ତଜନପଦଂ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ମହାପରିଓାରୋ ହୁତ୍ୱା ''ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଭାତୁ ନ ଓେରୀ, ଇଦାନି ପନ ଓେରୀମ୍ହୀ''ତି ମହାଜନପରିଓୁତୋ ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହିନଗରେ ଖନ୍ଧାଓାରଂ କତ୍ୱା ଓାସଂ କପ୍ପେସି। ନଗରଓାସିନୋ ଯୋଧା ''କୁମାରୋ କିର ଆଗତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ହତ୍ଥିଅସ୍ସଓାହନାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସେଓ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିଂସୁ, ଅଞ୍ଞେପି ନାଗରା ଆଗମିଂସୁ। ସୋ ଭାତୁ ସାସନଂ ପେସେସି ''ନାହଂ ପୁବ୍ବେ ତୁମ୍ହାକଂ ଓେରୀ, ଇଦାନି ପନ ଓେରୀମ୍ହି, ଛତ୍ତଂ ଓା ମେ ଦେଥ, ଯୁଦ୍ଧଂ ଓା''ତି। ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧଂ କାତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଯୁଦ୍ଧେ ଜଯପରାଜଯୋ ନାମ ନ ସକ୍କା ଞାତୁଂ, ସଚେ ମମ ଅନ୍ତରାଯୋ ହୋତି, ତ୍ୱଂ ଗବ୍ଭଂ ରକ୍ଖେଯ୍ୟାସୀ''ତି ଓତ୍ୱା ମହତିଯା ସେନାୟ ପରିଓୁତୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମି।

ଅଥ ନଂ ଯୁଦ୍ଧେ ପୋଲଜନକସ୍ସ ଯୋଧା ଜୀଓିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସୁଂ। ତଦା ''ରାଜା ମତୋ''ତି ସକଲନଗରେ ଏକକୋଲାହଲଂ ଜାତଂ। ଦେଓୀପି ତସ୍ସ ମତଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ସୀଘଂ ସୀଘଂ ସୁଓଣ୍ଣସାରାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ କିଲିଟ୍ଠପିଲୋତିକଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ତଣ୍ଡୁଲେ ଓକିରିତ୍ୱା କିଲିଟ୍ଠପିଲୋତିକଂ ନିଓାସେତ୍ୱା ସରୀରଂ ଓିରୂପଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଂ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ଦିଓା ଦିଓସ୍ସେଓ ନିକ୍ଖମି, ନ କୋଚି ନଂ ସଞ୍ଜାନି। ସା ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କତ୍ଥଚି ଅଗତପୁବ୍ବତ୍ତା ମଗ୍ଗଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ଦିସଂ ଓଓତ୍ଥାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ କେଓଲଂ ''କାଳଚମ୍ପାନଗରଂ ନାମ ଅତ୍ଥୀ''ତି ସୁତତ୍ତା ''କାଳଚମ୍ପାନଗରଂ ଗମିକା ନାମ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛମାନା ଏକିକା ସାଲାୟଂ ନିସୀଦି। କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପନସ୍ସା ନିବ୍ବତ୍ତସତ୍ତୋ ନ ଯୋ ଓା ସୋ ଓା, ପୂରିତପାରମୀ ମହାସତ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ତସ୍ସ ତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭଓନଂ କମ୍ପି। ସକ୍କୋ ଆଓଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ''ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତସତ୍ତୋ ମହାପୁଞ୍ଞୋ, ମଯା ଗନ୍ତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯୋଗ୍ଗଂ ମାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମଞ୍ଚଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକପୁରିସୋ ଓିଯ ଯୋଗ୍ଗଂ ପାଜେନ୍ତୋ ତାୟ ନିସିନ୍ନସାଲାୟ ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା

‘‘କାଲଚମ୍ପାନଗରଂ ଗମିକା ନାମ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ, ତାତ, ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଯୋଗ୍ଗଂ ଆରୁୟ୍ହ ନିସୀଦ, ଅମ୍ମା’’ତି। ‘‘ତାତ, ଅହଂ ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା, ନ ସକ୍କା ମଯା ଯୋଗ୍ଗଂ ଅଭିରୁହିତୁଂ, ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଗମିସ୍ସାମି, ଇମିସ୍ସା ପନ ମେ ପଚ୍ଛିଯା ଓକାସଂ ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, କିଂ ୱଦେସି, ଯୋଗ୍ଗଂ ପାଜେତୁଂ ଜାନନସମତ୍ଥୋ ନାମ ମଯା ସଦିସୋ ନତ୍ଥି। ଅମ୍ମ, ମା ଭାଯି, ଆରୁୟ୍ହ ନିସୀଦା’’ତି। ସା ‘‘ତାତ, ସାଧୂ’’ତି ୱଦତି। ସୋ ତସ୍ସା ଆରୋହନକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ୱାତପୁଣ୍ଣଭସ୍ତଚମ୍ମଂ ୱିଯ ପଥୱିଂ ଉନ୍ନାମେତ୍ୱା ଯୋଗ୍ଗସ୍ସ ପଚ୍ଛିମନ୍ତେ ପହରାପେସି। ସା ଅଭିରୁୟ୍ହ ସଯନେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱାୱ ‘‘ଅଯଂ ଦେୱତା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି। ସା ଦିବ୍ବସଯନେ ନିପନ୍ନମତ୍ତାୱ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି।

ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ତିଂସଯୋଜନମତ୍ଥକେ ଏକଂ ନଦିଂ ପତ୍ୱା ପବୋଧେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଓତରିତ୍ୱା ନଦିଯଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଉସ୍ସୀସକେ ସାଟକଯୁଗଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ନିୱାସେହି, ଅନ୍ତୋଯୋଗ୍ଗେ ପୁଟଭତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଭୁଞ୍ଜାହୀ’’ତି ଆହ। ସା ତଥା କତ୍ୱା ପୁନ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ କାଲଚମ୍ପାନଗରଂ ପତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଟ୍ଟାଲକପାକାରେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ, କିଂ ନାମ ନଗରମେତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘କାଲଚମ୍ପାନଗରଂ, ଅମ୍ମା’’ତି। ‘‘କିଂ ୱଦେସି, ତାତ, ନନୁ ଅମ୍ହାକଂ ନଗରତୋ କାଲଚମ୍ପାନଗରଂ ସଟ୍ଠିଯୋଜନମତ୍ଥକେ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ଅମ୍ମ, ଅହଂ ପନ ଉଜୁମଗ୍ଗଂ ଜାନାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରସମୀପେ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଅମ୍ହାକଂ ଗାମୋ ପୁରତୋ ଅତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଯ ସକ୍କୋ ଅନ୍ତରଧାଯିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ଦେୱୀପି ଏକିକାୱ ସାଲାଯଂ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ କାଲଚମ୍ପାନଗରୱାସୀ ମନ୍ତଜ୍ଝାଯକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଞ୍ଚହି ମାଣୱକସତେହି ପରିୱୁତୋ ନ୍ହାନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦୂରତୋୱ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂ ଅଭିରୂପଂ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ସହ ଦସ୍ସନେନେୱ କନିଟ୍ଠଭଗିନିସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମାଣୱକେ ବହି ଠପେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଭଗିନି, କତରଗାମୱାସିକା ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ତାତ, ମିଥିଲାଯଂ ଅରିଟ୍ଠଜନକରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀମ୍ହୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ଇଧ କସ୍ମା ଆଗତାସୀ’’ତି? ‘‘ତାତ, ପୋଲଜନକେନ ରାଜା ମାରିତୋ, ଅଥାହଂ ଭୀତା ‘ଗବ୍ଭଂ ଅନୁରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’ତି ଆଗତା’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ତେ ନଗରେ କୋଚି ଞାତକୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ତାତା’’ତି। ତେନ ହି ମା ଚିନ୍ତଯି, ଅହଂ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସାଲୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖଆଚରିଯୋ, ଅହଂ ତଂ ଭଗିନିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ‘‘ଭାତିକା’’ତି ମଂ ୱତ୍ୱା ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ପରିଦେୱାତି। ସା ମହାସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ପରିଦେୱି। ତେ ଦ୍ୱେପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଦେୱିଂସୁ।

ଅଥସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକା ମହାସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଉପଧାୱିତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, କିଂ ତେ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଆହ – ‘‘କନିଟ୍ଠଭଗିନୀ ମେ ଏସା, ଅସୁକକାଲେ ନାମ ମଯା ୱିନା ଜାତା’’ତି। ଅଥ ମାଣୱା ‘‘ତୱ ଭଗିନିଂ ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ ଆଚରିଯା’’ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ମାଣୱେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯୋଗ୍ଗଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ତଂ ତତ୍ଥ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ୱୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ମମ କନିଟ୍ଠଭଗିନିଭାୱଂ କଥେତ୍ୱା ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କାତୁଂ ୱଦେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଗେହଂ ପେସେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କଥେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀପି ଉଣ୍ହୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସଯନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେସି। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ନ୍ହତ୍ୱା ଆଗତୋ ଭୋଜନକାଲେ ‘‘ଭଗିନିଂ ମେ ପକ୍କୋସଥା’’ତି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନେଯେୱ ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗି।

ସା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ‘‘ମହାଜନକକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ଅଯ୍ୟକସନ୍ତକଂ ନାମମକାସି। ସୋ ୱଡ୍ଢମାନୋ ଦାରକେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତୋ ଯେ ତଂ ରୋସେନ୍ତି, ତେ ଅସମ୍ଭିନ୍ନଖତ୍ତିଯକୁଲେ ଜାତତ୍ତା ମହାବଲୱତାଯ ଚେୱ ମାନଥଦ୍ଧତାଯ ଚ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ପହରତି। ତଦା ତେ ମହାସଦ୍ଦେନ ରୋଦନ୍ତା ‘‘କେନ ପହଟା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ୱିଧୱାପୁତ୍ତେନା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଥ କୁମାରୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେ ମଂ ‘ୱିଧୱାପୁତ୍ତୋ’ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ୱଦନ୍ତି, ହୋତୁ, ମମ ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, କୋ ମଯ୍ହଂ ପିତା’’ତି? ଅଥ ନଂ ମାତା ‘‘ତାତ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେ ପିତା’’ତି ୱଞ୍ଚେସି। ସୋ ପୁନଦିୱସେପି ଦାରକେ ପହରନ୍ତୋ ‘‘ୱିଧୱାପୁତ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନନୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମେ ପିତା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ତେ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେ ମଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେ କିଂ ହୋତୀ’ତି ଅଭିଣ୍ହଂ ୱଦନ୍ତି, ମାତା ମେ ଇଦଂ କାରଣଂ ଯଥାଭୂତଂ ନ କଥେସି, ସା ଅତ୍ତନୋ ମନେନ ମେ ନ କଥେସ୍ସତି, ହୋତୁ, କଥାପେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ଥଞ୍ଞଂ ପିୱନ୍ତୋ ଥନଂ ଦନ୍ତେହି ଡଂସିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ମେ ପିତରଂ କଥେହି, ସଚେ ନ କଥେସ୍ସସି, ଥନଂ ତେ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସା ପୁତ୍ତଂ ୱଞ୍ଚେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ମିଥିଲାଯଂ ଅରିଟ୍ଠଜନକରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ପିତା ତେ ପୋଲଜନକେନ ମାରିତୋ, ଅହଂ ତଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୀ ଇମଂ ନଗରଂ ଆଗତା, ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଂ ଭଗିନିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗତୀ’’ତି କଥେସି। ସୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ‘‘ୱିଧୱାପୁତ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ କୁଜ୍ଝି।

ସୋ ସୋଳସୱସ୍ସବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ତଯୋ ୱେଦେ ଚ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି, ସୋଳସୱସ୍ସିକକାଲେ ପନ ଉତ୍ତମରୂପଧରୋ ଅହୋସି। ଅଥ ସୋ

‘‘ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, କିଞ୍ଚି ଧନଂ ତେ ହତ୍ଥେ ଅତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ନୋ, ଅହଂ ୱୋହାରଂ କତ୍ୱା ଧନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ମାତା ଆହ – ‘‘ତାତ, ନାହଂ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥା ଆଗତା, ତୟୋ ମେ ହତ୍ଥେ ଧନସାରା ଅତ୍ଥି, ମୁତ୍ତସାରୋ, ମଣିସାରୋ, ୱଜିରସାରୋତି, ତେସୁ ଏକେକୋ ରଜ୍ଜଗ୍ଗହଣପ୍ପମାଣୋ, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହ, ମା ୱୋହାରଂ କରୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ଇଦମ୍ପି ଧନଂ ମୟ୍ହମେୱ ଉପଡ୍ଢଂ କତ୍ୱା ଦେହି, ତଂ ପନ ଗହେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗମିକେହି ୱାଣିଜେହି ସଦ୍ଧିଂ ନାୱାଯ ଭଣ୍ଡଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପୁନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ମାତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଅହଂ ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମାତା ଆହ – ‘‘ତାତ, ସମୁଦ୍ଦୋ ନାମ ଅପ୍ପସିଦ୍ଧିକୋ ବହୁଅନ୍ତରାୟୋ, ମା ଗଚ୍ଛ, ରଜ୍ଜଗ୍ଗହଣାଯ ତେ ଧନଂ ବହୂ’’ତି। ସୋ ‘‘ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମେୱ ଅମ୍ମା’’ତି ମାତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗେହା ନିକ୍ଖମ୍ମ ନାୱଂ ଅଭିରୁହି।

ତଂ ଦିୱସମେୱ ପୋଲଜନକସ୍ସ ସରୀରେ ରୋଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଅନୁଟ୍ଠାନସେୟ୍ୟଂ ସୟି। ତଦା ସତ୍ତ ଜଙ୍ଘସତାନି ନାୱଂ ଅଭିରୁହିଂସୁ। ନାୱା ସତ୍ତଦିୱସେହି ସତ୍ତ ୟୋଜନସତାନି ଗତା। ସା ଅତିଚଣ୍ଡୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ୱହିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଫଲକାନି ଭିନ୍ନାନି, ତତୋ ତତୋ ଉଦକଂ ଉଗ୍ଗତଂ, ନାୱା ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ନିମୁଗ୍ଗା। ମହାଜନା ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି, ନାନାଦେୱତାୟୋ ନମସ୍ସନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ନେୱ ରୋଦତି ନ ପରିଦେୱତି, ନ ଦେୱତାୟୋ ନମସ୍ସତି, ନାୱାଯ ପନ ନିମୁଜ୍ଜନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସପ୍ପିନା ସକ୍ଖରଂ ୱମଦ୍ଦିତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିପୂରଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ମଟ୍ଟକସାଟକେ ତେଲେନ ତେମେତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କୂପକଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ନାୱାଯ ନିମୁଜ୍ଜନସମଯେ କୂପକଂ ଅଭିରୁହି। ମହାଜନା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖା ଜାତା, ସମନ୍ତା ଉଦକଂ ଅତ୍ଥୁସଭମତ୍ତଂ ଲୋହିତଂ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ କୂପକମତ୍ଥକେ ଠିତୋୱ ‘‘ଇମାଯ ନାମ ଦିସାଯ ମିଥିଲନଗର’’ନ୍ତି ଦିସଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା କୂପକମତ୍ଥକା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ମହାବଲୱତାଯ ଉସଭମତ୍ଥକେ ପତି। ତଂ ଦିୱସମେୱ ପୋଲଜନକୋ କାଲମକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାସତ୍ତୋ ମଣିୱଣ୍ଣାସୁ ଊମୀସୁ ପରିୱତ୍ତନ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଯ ସମୁଦ୍ଦଂ ତରତି। ସୋ ଯଥା ଏକଦିୱସଂ, ଏୱଂ ସତ୍ତାହଂ ତରତି, ‘‘ଇଦାନି ପୁଣ୍ଣମୀଦିୱସୋ’’ତି ୱେଲଂ ପନ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଲୋଣୋଦକେନ ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଉପୋସଥିକୋ ହୋତି।

ତଦା ଚ ‘‘ଯେ ମାତୁପଟ୍ଠାନାଦିଗୁଣଯୁତ୍ତା ସମୁଦ୍ଦେ ମରିତୁଂ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକା ସତ୍ତା, ତେ ଉଦ୍ଧାରେହୀ’’ତି ଚତୂହି ଲୋକପାଲେହି ମଣିମେଖଲା ନାମ ଦେୱଧୀତା ସମୁଦ୍ଦରକ୍ଖିକା ଠପିତା ହୋତି। ସା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ସମୁଦ୍ଦଂ ନ ଓଲୋକେସି, ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତିଯା କିରସ୍ସା ସତି ପମୁଟ୍ଠା। ‘‘ଦେୱସମାଗମଂ ଗତା’’ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅଥ ସା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅନୋଲୋକେନ୍ତିଯା, କା ନୁ ଖୋ ପୱତ୍ତୀ’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୀ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଚେ ମହାଜନକକୁମାରୋ ସମୁଦ୍ଦେ ନସ୍ସିସ୍ସ, ଦେୱସମାଗମପୱେସନଂ ନ ଲଭିସ୍ସ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅଲଙ୍କତେନ ସରୀରେନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱୀମଂସମାନା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୩।

‘‘କୋଯଂ ମଜ୍ଝେ ସମୁଦ୍ଦସ୍ମିଂ, ଅପସ୍ସଂ ତୀରମାଯୁହେ;

କଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥୱସଂ ଞତ୍ୱା, ଏୱଂ ୱାଯମସେ ଭୁସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅପସ୍ସଂ ତୀରମାଯୁହେତି ତୀରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋୱ ଆଯୂହତି ୱୀରିଯଂ କରୋତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ସମୁଦ୍ଦଂ ତରନ୍ତସ୍ସ, ନ ମେ ଦୁତିଯୋ ସତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, କୋ ନୁ ମଂ ୱଦତୀ’’ତି ଆକାସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୪।

‘‘ନିସମ୍ମ ୱତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସ, ୱାଯାମସ୍ସ ଚ ଦେୱତେ;

ତସ୍ମା ମଜ୍ଝେ ସମୁଦ୍ଦସ୍ମିଂ, ଅପସ୍ସଂ ତୀରମାଯୁହେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିସମ୍ମ ୱତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସାତି ଅହଂ ଲୋକସ୍ସ ୱତ୍ତକିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଉପଧାରେତ୍ୱା ୱିହରାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱାଯାମସ୍ସ ଚାତି ୱାଯାମସ୍ସ ଚ ଆନିସଂସଂ ନିସାମେତ୍ୱା ୱିହରାମୀତି ଦୀପେତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ନିସମ୍ମ ୱିହରାମି, ‘‘ପୁରିସକାରୋ ନାମ ନ ନସ୍ସତି, ସୁଖେ ପତିଟ୍ଠାପେତୀ’’ତି ଜାନାମି, ତସ୍ମା ତୀରଂ

ଅପସ୍ସନ୍ତୋପି ଆୟୂହାମି ୱୀରିୟଂ କରୋମି, ନ ଉକ୍କଣ୍ଠାମୀତି।

ସା ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଉତ୍ତରି ସୋତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଗାଥମାହ –

୧୨୫।

''ଗମ୍ଭୀରେ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟସ୍ମିଂ, ତୀରଂ ଯସ୍ସ ନ ଦିସ୍ସତି;

ମୋଘୋ ତେ ପୁରିସୱାୟାମୋ, ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ମରିସ୍ସସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପତ୍ୱାତି ତୀରଂ ଅପ୍ପତ୍ୱାୟେୱ।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ''ଦେୱତେ, କିଂ ନାମେତଂ କଥେସି, ୱାୟାମଂ କତ୍ୱା ମରନ୍ତୋପି ଗରହତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୨୬।

''ଅନଣୋ ଞାତିନଂ ହୋତି, ଦେୱାନଂ ପିତୁନଞ୍ଚ ସୋ;

କରଂ ପୁରିସକିଚ୍ଚାନି, ନ ଚ ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅନଣୋତି ୱାୟାମଂ କରୋନ୍ତୋ ଞାତୀନଞ୍ଚେୱ ଦେୱତାନଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚ ଅନ୍ତରେ ଅନଣୋ ହୋତି ଅଗରହିତୋ ଅନିନ୍ଦିତୋ। କରଂ ପୁରିସକିଚ୍ଚାନୀତି ଯଥା ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁରିସେହି କତ୍ତବ୍ବାନି କମ୍ମାନି କରଂ ପଚ୍ଛାକାଲେ ନ ଚ ଅନୁତପ୍ପତି, ଯଥା ନାନୁସୋଚତି, ଏୱାହମ୍ପି ୱୀରିୟଂ କରୋନ୍ତୋ ପଚ୍ଛାକାଲେ ନାନୁତପ୍ପାମି ନାନୁସୋଚାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ଦେୱଧୀତା ଗାଥମାହ –

୧୨୭।

''ଅପାରନେୟ୍ୟଂ ଯଂ କମ୍ମଂ, ଅଫଲଂ କିଲମଥୁଦ୍ଦଯଂ;

ତତ୍ଥ କୋ ୱାୟାମେନତ୍ଥୋ, ମଚ୍ଚୁ ଯସ୍ସାଭିନିପ୍ପତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅପାରନେୟ୍ୟନ୍ତି ୱାୟାମେନ ମତ୍ଥକଂ ଅପାପେତବ୍ବଂ। ମଚ୍ଚୁ ଯସ୍ସାଭିନିପ୍ପତନ୍ତି ଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠାନେ ୱାୟାମକରଣସ୍ସ ମରଣମେୱ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ, ତତ୍ଥ କୋ ୱାୟାମେନତ୍ଥୋତି।

ଏୱଂ ଦେୱଧୀତାଯ ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଅପ୍ପଟିଭାନଂ କରୋନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଉତ୍ତରି ଗାଥା ଆହ –

୧୨୮।

''ଅପାରନେୟ୍ୟମଚ୍ଚନ୍ତଂ , ଯୋ ୱିଦିତ୍ୱାନ ଦେୱତେ;

ନ ରକ୍ଖେ ଅତ୍ତନୋ ପାଣଂ, ଜଞ୍ଞା ସୋ ଯଦି ହାପଯେ।

୧୨୯।

''ଅଧିପ୍ପାଯଫଲଂ ଏକେ, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମି ଦେୱତେ;

ପଯୋଜଯନ୍ତି କମ୍ମାନି, ତାନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ନ ୱା।

୧୩୦।

‘‘ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ କମ୍ମଫଲଂ, ନନୁ ପସ୍ସସି ଦେୱତେ;

ସନ୍ନା ଅଞ୍ଞେ ତରାମହଂ, ତଞ୍ଚ ପସ୍ସାମି ସନ୍ତିକେ।

୧୩୧।

‘‘ସୋ ଅହଂ ୱାଯମିସ୍ସାମି, ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ;

ଗଚ୍ଛଂ ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ, କସ୍ସଂ ପୁରିସକାରିଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗନ୍ତନ୍ତି ଯୋ ‘‘ଇଦଂ କମ୍ମଂ ୱୀରିଯଂ କତ୍ୱା ନିପ୍ଫାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଅଙ୍ଗନ୍ତମେୱ ଅପାରନେନ୍ତୀ’’ନ୍ତି ୱିଦିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡହତ୍ଥିଆଦଯୋ ଅପରିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପାଣଂ ନ ରକ୍ଖତି। ଜଞ୍ଞା ସୋ ଯଦି ହାପଯେତି ସୋ ଯଦି ତାଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ୱୀରିଯଂ ହାପେନ୍ତୁ, ଜାନେନ୍ତୁ ତସ୍ସ କୁସୀତଭାୱସ୍ସ ଫଲଂ। ତ୍ୱଂ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ନିରତ୍ଥକଂ ୱଦସୀତି ଦୀପେତି। ପାଠଇଯଂ ପନ ‘‘ଜଞ୍ଞା ସୋ ଯଦି ହାପଯ’’ନ୍ତି ଲିଖିତଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ନତ୍ଥି। ଅଧିପ୍ପାଯଫଲନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଫଲଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ଏକଚ୍ଚେ ପୁରିସା କସିୱଣିଜ୍ଜାଦୀନି କମ୍ମାନି ପଯୋଜଯନ୍ତି, ତାନି ଇଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ନ ୱା ଇଜ୍ଝନ୍ତି। ‘‘ଏତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମି, ଇଦଂ ଉଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ପନ କାଯିକଚେତସିକୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ତଂ ଇଜ୍ଝତେୱ, ତସ୍ମା ତଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସନ୍ନା ଅଞ୍ଞେ ତରାମହନ୍ତି ଅଞ୍ଞେ ଜନା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ସନ୍ନା ନିମୁଗ୍ଗା ୱୀରିଯଂ ଅକରୋନ୍ତା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖା ଜାତା, ଅହଂ ପନ ଏକକୋୱ ତରାମି। ତଞ୍ଚ ପସ୍ସାମି ସନ୍ତିକେତି ଇଦଂ ମେ ୱୀରିଯଫଲଂ ପସ୍ସ, ମଯା ଇମିନା ଅତ୍ତଭାୱେନ ଦେୱତା ନାମ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା, ସୋହଂ ତଞ୍ଚ ଇମିନା ଦିବ୍ବରୂପେନ ମମ ସନ୍ତିକେ ଠିତଂ ପସ୍ସାମି। ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ତିଯା ଚ ବଲସ୍ସ ଚ ଅନୁରୂପଂ। କସ୍ସନ୍ତି କରିସ୍ସାମି।

ତତୋ ଦେୱତା ତସ୍ସ ତଂ ଦଳ୍ହୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୀ ଗାଥମାହ –

୧୩୨।

‘‘ଯୋ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଗତେ ଓଘେ, ଅପ୍ପମେଯ୍ୟେ ମହଣ୍ଣୱେ;

ଧମ୍ମୱାଯାମସମ୍ପନ୍ନୋ, କମ୍ମୁନା ନାୱସୀଦସି;

ସୋ ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥେୱ ଗଚ୍ଛାହି, ଯତ୍ଥ ତେ ନିରତୋ ମନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଗତେତି ଏୱରୂପେ ଗମ୍ଭୀରେ ୱିତ୍ଥତେ ମହାସମୁଦ୍ଦେ। ଧମ୍ମୱାଯାମସମ୍ପନ୍ନୋତି ଧମ୍ମୱାଯାମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। କମ୍ମୁନାତି ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସକାରକମ୍ମେନ। ନାୱସୀଦସୀତି ନ ଅୱସୀଦସି। ଯତ୍ଥ ତେତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ତୱ ମନୋ ନିରତୋ, ତତ୍ଥେୱ ଗଚ୍ଛାହୀତି।

ସା ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ପଣ୍ଡିତ ମହାପରକ୍କମ, କୁହିଂ ତଂ ନେମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମିଥିଲନଗର’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ସା ମହାସତ୍ତଂ ପୁପ୍ଫକଲାପଂ ୱିଯ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପରିଗ୍ଗଯ୍ହ ଉରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପିଯପୁତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ୱିଯ ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ମହାସତ୍ତୋ ସତ୍ତାହଂ ଲୋଣୋଦକେନ ଉପକ୍କସରୀରୋ ହୁତ୍ୱା ଦିବ୍ବଫସ୍ସେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଅଥ ନଂ ସା ମିଥିଲଂ ନେତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନୁଯ୍ୟାନେ ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଦେୱତାହି ତସ୍ସ ଆରକ୍ଖଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତା।

ତଦା ପୋଲଜନକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ନତ୍ଥି। ଏକା ପନସ୍ସ ଧୀତା ଅହୋସି, ସା ସୀୱଲିଦେୱୀ ନାମ ପଣ୍ଡିତା ବ୍ୟତ୍ତା। ଅମଚ୍ଚା ତମେନଂ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେସୁ ଦିୱଙ୍ଗତେସୁ ରଜ୍ଜଂ କସ୍ସ ଦସ୍ସାମା’’ତି? ଅଥ ନେ ରାଜା ‘‘ତାତା, ମମ ଧୀତରଂ ସୀୱଲିଦେୱିଂ ଆରାଧେତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥ, ଯୋ ୱା ପନ ଚତୁରସ୍ସପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ଉସ୍ସୀସକଂ ଜାନାତି, ଯୋ ୱା ପନ ସହସ୍ସଥାମଧନୁଂ ଆରୋପେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଯୋ ୱା ପନ ସୋଳଅସ

ମହାନିଧୀ ନୀହରିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚା ‘‘ଦେୱ, ତେସଂ ନୋ ନିଧୀନଂ ଉଦ୍ଦାନଂ କଥେଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ରାଜା –

‘‘ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ନିଧି, ଅଥୋ ଓକ୍କମନେ ନିଧି;

ଅନ୍ତୋ ନିଧି ବହି ନିଧି, ନ ଅନ୍ତୋ ନ ବହି ନିଧି।

‘‘ଆରୋହନେ ମହାନିଧି, ଅଥୋ ଓରୋହନେ ନିଧି;

ଚତୂସୁ ମହାସାଲେସୁ, ସମନ୍ତା ଯୋଜନେ ନିଧି।

‘‘ଦନ୍ତଗ୍ଗେସୁ ମହାନିଧି, ୱାଲଗ୍ଗେସୁ ଚ କେପୁକେ;

ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେସୁ ମହାନିଧି, ସୋଳସେତେ ମହାନିଧୀ।

‘‘ସହସ୍ସଥାମୋ ପଲ୍ଲଙ୍କୋ, ସୀୱଲିଆରାଧନେନ ଚା’’ତି। –

ମହାନିଧୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଇତରେସମ୍ପି ଉଦ୍ଦାନଂ କଥେସି। ରାଜା ଇମଂ କଥଂ ୱତ୍ୱା କାଲମକାସି।

ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଅଚ୍ଚୟେନ ତସ୍ସ ମତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ଅମ୍ଭୋ ରଞ୍ଞା ‘ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଆରାଧେତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦାତବ୍ବ’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, କୋ ତଂ ଆରାଧେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି। ତେ ‘‘ସେନାପତି ୱଲ୍ଲଭୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ସାସନଂ ପେସେସୁଂ। ସୋ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଜ୍ଜତ୍ଥାୟ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ରାଜଧୀତାୟ ଆରୋଚାପେସି। ସା ତସ୍ସ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖ୍ୱସ୍ସ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସିରିଂ ଧାରେତୁଂ ଧିତୀ’’ତି ତସ୍ସ ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ ‘‘ଖିପ୍ପଂ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସା ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ଆରାଧେତୁକାମୋ ସୋପାନପାଦମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଜୱେନାଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସା ୱୀମଂସମାନା ‘‘ମହାତଲେ ଜୱେନ ଧାୱା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ରାଜଧୀତରଂ ତୋସେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ଅଥ ନଂ ‘‘ପୁନ ଏହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ପୁନ ୱେଗେନ ଆଗତୋ। ସା ତସ୍ସ ଧିତିୟା ୱିରହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଏହି ସମ୍ମ, ପାଦେ ମେ ସମ୍ବାହା’’ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସା ଆରାଧନତ୍ଥଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପାଦେ ସମ୍ବାହି। ଅଥ ନଂ ସା ଉରେ ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ଉତ୍ତାନକଂ ପାତେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଅନ୍ଧବାଲପୁରିସଂ ଧିତିୱିରହିତଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଗୀୱାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରଥା’’ତି ଦାସୀନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ତା ତଥା କରିଂସୁ। ସୋ ତେହି ‘‘କିଂ ସେନାପତୀ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ମା କଥେଥ, ସା ନେୱ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀ, ଯକ୍ଖିନୀ’’ତି ଆହ। ତତୋ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଗତୋ, ତମ୍ପି ତଥେୱ ଲଜ୍ଜାପେସି। ତଥା ସେଟ୍ଠିଂ, ଛତ୍ତଗ୍ଗାହଂ, ଅସିଗ୍ଗାହନ୍ତି ସବ୍ବେପି ତେ ଲଜ୍ଜାପେସିୟେୱ।

ଅଥ ଅମଚ୍ଚା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ରାଜଧୀତରଂ ଆରାଧେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସହସ୍ସଥାମଧନୁଂ ଆରୋପେତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ଆହ, ତମ୍ପି କୋଚି ଆରୋପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତତୋ ‘‘ଚତୁରସ୍ସପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ଉସ୍ସୀସକଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ଆହ, ତମ୍ପି କୋଚି ନ ଜାନାତି। ତତୋ ସୋଳସ ମହାନିଧୀ ନୀହରିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ଆହ, ତେପି କୋଚି ନୀହରିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତତୋ ‘‘ଅମ୍ଭୋ ଅରାଜିକଂ ନାମ ରଟ୍ଠଂ ପାଲେତୁଂ ନ ସକ୍କା, କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ମନ୍ତୟିଂସୁ। ଅଥ ନେ ପୁରୋହିତୋ ଆହ – ‘‘ଭୋ ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଫୁସ୍ସରଥଂ ନାମ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଫୁସ୍ସରଥେନ ହି ଲଦ୍ଧରାଜା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତୀ’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲରଥେ ଚତ୍ତାରୋ କୁମୁଦୱଣ୍ଣେ ଅସ୍ସେ ଯୋଜେତ୍ୱା ଉତ୍ତମପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ପରିୱାରେସୁଂ। ‘‘ସସାମିକସ୍ସ ରଥସ୍ସ ପୁରତୋ ତୂରିୟାନି ୱଜ୍ଜନ୍ତି, ଅସାମିକସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ୱଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବତୂରିୟାନି ପଚ୍ଛତୋ ୱାଦେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍କାରେନ ରଥଧୁରଞ୍ଚ ପତୋଦଞ୍ଚ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ‘‘ଯସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ରଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ଅଥ ରଥୋ ରାଜଗେହଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୱେଗେନ ମହାୱୀଥିଂ ଅଭିରୁହି।

ସେନାପତିଆଦୟୋ ‘‘ଫୁସ୍ସରଥୋ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ଚିନ୍ତୟିଂସୁ। ସୋ ସବ୍ବେସଂ ଗେହାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି। ଅଥ ନଂ ୱେଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନିୱତ୍ତେଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ପୁରୋହିତୋ ‘‘ମା ନିୱତ୍ତୟିତ୍ଥ, ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯୋଜନସତମ୍ପି ଗଚ୍ଛତୁ, ମା ନିୱାରେଥା’’ତି ଆହ। ରଥୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆରୋହନସଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ପୁରୋହିତୋ ମହାସତ୍ତଂ ନିପନ୍ନକଂ ଦିସ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ ଏକୋ ସିଲାପଟ୍ଟେ ନିପନ୍ନକୋ ପୁରିସୋ ଦିସ୍ସତି,

ସେତଚ୍ଛତ୍ତାନୁଚ୍ଛୱିକା ପନସ୍ସ ଧିତି ଅତ୍ଥୀତି ୱା ନତ୍ଥୀତି ୱା ନ ଜାନାମ, ସଚେ ଏସ ପୁଞ୍ଞୱା ଭୱିସ୍ସତି, ଅମ୍ହେ ନ ଓଲୋକେସ୍ସତି, କାଳକଣ୍ଣିସତ୍ତୋ ସଚେ ଭୱିସ୍ସତି, ଭୀତତସିତୋ ଉଟ୍ଠାୟ କମ୍ପମାନୋ ଓଲୋକେସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଖିପ୍ପଂ ସବ୍ବତୂରିୟାନି ପଗ୍ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହ। ତାୱଦେୱ ଅନେକସତାନି ତୂରିୟାନି ପଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତଦା ତୂରିୟସଦ୍ଦୋ ସାଗରଘୋସୋ ୱିୟ ଅହୋସି।

ମହାସତ୍ତୋ ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସୀସଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହାଜନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ମେ ଆଗତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱାମପସ୍ସେନ ନିପଜ୍ଜି। ପୁରୋହିତୋ ତସ୍ସ ପାଦେ ୱିୱରିତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ଅୟଂ ଏକୋ ଦୀପୋ, ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ମହାଦୀପାନଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତୀ’’ତି ପୁନ ତୂରିୟାନି ପଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଓଲୋକେସି। ତଦା ପୁରୋହିତୋ ପରିସଂ ଉସ୍ସାରେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅୱକୁଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଉଟ୍ଠେହି, ଦେୱ, ରଜ୍ଜଂ ତେ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ରାଜା ୱୋ କୁହି’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘କାଲକତୋ ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ୱା ଭାତା ୱା ନତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ନତ୍ଥି ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ସାଧୁ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ସିଲାପଟ୍ଟେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ତତ୍ଥେୱ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ସୋ ମହାଜନକୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ସୋ ରଥୱରଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ସିରିୱିଭୱେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ଅଭିରୁହନ୍ତୋ ‘‘ସେନାପତିଆଦୀନଂ ତାନେୱ ଠାନାନି ହୋନ୍ତୂ’’ତି ୱିଚାରେତ୍ୱା ମହାତଲଂ ଅଭିରୁହି।

ରାଜଧୀତା ପନ ପୁରିମସଞ୍ଞାୟ ଏୱ ତସ୍ସ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ଏକଂ ପୁରିସଂ ଆଣାପେସି ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛ, ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେହି ‘ଦେୱ, ସୀୱଲିଦେୱୀ ତୁମ୍ହେ ପକ୍କୋସତି, ଖିପ୍ପଂ କିରାଗଚ୍ଛତୂ’’’ତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଆରୋଚେସି। ରାଜା ପଣ୍ଡିତୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାପି ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିୟ ‘‘ଅହୋ ସୋଭନୋ ୱତାୟଂ ପାସାଦୋ’’ତି ପାସାଦମେୱ ୱଣ୍ଣେତି। ସୋ ତଂ ସାୱେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଧୀତାୟ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ରାଜା ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ନ ସୁଣାତି, ପାସାଦମେୱ ୱଣ୍ଣେତି, ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ତିଣଂ ୱିୟ ନ ଗଣେତୀ’’ତି। ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସୋ ମହଜ୍ଝାସୟୋ ପୁରିସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିୟମ୍ପି ତତିୟମ୍ପି ପେସେସି। ରାଜାପି ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ପକତିଗମନେନ ସୀହୋ ୱିୟ ୱିଜମ୍ଭମାନୋ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ତସ୍ମିଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ରାଜଧୀତା ତସ୍ସ ତେଜେନ ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥାଲମ୍ବକଂ ଅଦାସି।

ସୋ ତସ୍ସା ହତ୍ଥଂ ଓଲମ୍ବିତ୍ୱା ମହାତଲଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋ ରଞ୍ଞା କାଲଂ କରୋନ୍ତେନ କୋଚି ଓୱାଦୋ ଦିନ୍ନୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ୱଦେଥା’’ତି ଆହ। ଦେୱ ‘‘ସୀୱଲିଦେୱିଂ ଆରାଧେତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ତେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ସୀୱଲିଦେୱିୟା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥାଲମ୍ବକୋ ଦିନ୍ନୋ, ଅୟଂ ତାୱ ଆରାଧିତା ନାମ, ଅଞ୍ଞଂ ୱଦେଥାତି। ଦେୱ ‘‘ଚତୁରସ୍ସପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ଉସ୍ସୀସକଂ ଜାନିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ତେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ରାଜା ‘‘ଇଦଂ ଦୁଜ୍ଜାନଂ, ଉପାୟେନ ସକ୍କା ଜାନିତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୀସତୋ ସୁୱଣ୍ଣସୂଚିଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୀୱଲିଦେୱିୟା ହତ୍ଥେ ଠପେସି ‘‘ଇମଂ ଠପେହୀ’’ତି । ସା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ଉସ୍ସୀସକେ ଠପେସି। ‘‘ଖଗ୍ଗଂ ଅଦାସୀ’’ତିପି ୱଦନ୍ତିୟେୱ। ସୋ ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ‘‘ଇଦଂ ଉସ୍ସୀସକ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ତେସଂ କଥଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିୟ ‘‘କିଂ କଥେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ତେହି ତଥା ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଇଦଂ ଜାନିତୁଂ ନ ଗରୁ, ଏତଂ ଉସ୍ସୀସକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ୱଦେଥା’’ତି ଆହ। ଦେୱ, ‘‘ସହସ୍ସଥାମଧନୁଂ ଆରୋପେତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ତେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି ଆହରଥ ନ’’ନ୍ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ସୋ ଧନୁଂ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ୟଥାନିସିନ୍ନୋୱ ଇତ୍ଥୀନଂ କପ୍ପାସଫୋଟନଧନୁଂ ୱିୟ ଆରୋପେତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ୱଦେଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱ, ସୋଳସ ମହାନିଧୀ ନୀହରିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା’’ତି ତେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ‘‘ତେସଂ କିଞ୍ଚି ଉଦ୍ଦାନଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ନଂ କଥେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ନିଧୀ’’ତି ଉଦ୍ଦାନଂ କଥୟିଂସୁ। ତସ୍ସ ତଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସେୱ ଗଗନତଲେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ସୋ ଅତ୍ଥୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ନେ ରାଜା ଆହ – ‘‘ଅଜ୍ଜ, ଭଣେ, ୱେଲା ନତ୍ଥି, ସ୍ୱେ ନିଧୀ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ପୁନଦିୱସେ ଅମଚ୍ଚେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଭୋଜେସୀ’’ତି? ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସୂରିୟୋତି ନାୟଂ ସୂରିୟୋ, ସୂରିୟସଦିସତ୍ତା ପନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ସୂରିୟା ନାମ, ତେସଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଟ୍ଠାନେ ନିଧିନା ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତତୋ ରାଜା ‘‘ତେସୁ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୁ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରୋନ୍ତୋ କତରଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତଂ ଠାନଂ ଖଣିତ୍ୱା ନିଧିଂ ନୀହରଥା’’ତି ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ‘‘ଗମନକାଲେ ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତତୋପି ନିଧିଂ ନୀହରଥା’’ତି ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ଅଥ ମହାଜନା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତେନ୍ତା ‘‘ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ନିଧୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନଦିସାୟଂ ଖଣନ୍ତା ୱିଚରିଂସୁ। ଅଥୋ ‘‘ଓକ୍କମନେ ନିଧୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସୂରିୟତ୍ଥଙ୍ଗମନଦିସାୟଂ ଖଣନ୍ତା ୱିଚରିଂସୁ। ‘‘ଇଦଂ ପନ ଧନଂ ଇଧେୱ ହୋତି, ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିୟ’’ନ୍ତି ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପୱତ୍ତୟିଂସୁ। ଅନ୍ତୋନିଧୀତି ରାଜଗେହେ ମହାଦ୍ୱାରସ୍ସ ଅନ୍ତୋଉମ୍ମାରା ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ବହି ନିଧୀତି ବହିଉମ୍ମାରା ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ନ ଅନ୍ତୋ ନ ବହି ନିଧୀତି ହେଟ୍ଠାଉମ୍ମାରତୋ ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି । ଆରୋହନେ ନିଧୀତି ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଆରୋହନକାଲେ ସୁୱଣ୍ଣନିସ୍ସେଣିୟା ଅତ୍ଥରଣଟ୍ଠାନତୋ ନିଧିଂ

ନୀହରାପେସି। ଅଥୋ ଓରୋହନେ ନିଧୀତି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧତୋ ଓରୋହନଟ୍ଠାନତୋ ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ଚତୂସୁ ମହାସାଲେସୂତି ଭୂମିଯଂ କତୌପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନେ ସିରିସଯନସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ମଞ୍ଚପାଦା ସାଲମଯା, ତେସଂ ହେଟ୍ଠା ଚତସ୍ସୋ ନିଧିକୁମ୍ଭିଯୋ ନୀହରାପେସି। ସମନ୍ତାଯୋଜନେ ନିଧୀତି ଯୋଜନଂ ନାମ ରଥଯୁଗପମାଣଂ, ସିରିସଯନସ୍ସ ସମନ୍ତା ରଥଯୁଗପ୍ପମାଣତୋ ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ଦନ୍ତଗ୍ଗେସୁ ମହାନିଧୀତି ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନେ ତସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦନ୍ତାନଂ ଅଭିମୁଖଟ୍ଠାନତୋ ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ୱାଲଗ୍ଗେସୂତି ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନେ ତସ୍ସ ୱାଲଧିସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନତୋ ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। କେପୁକେତି କେପୁକଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିତୋ ଉଦକଂ ନୀହରାପେତ୍ୱା ନିଧିଂ ଦସ୍ସେସି। ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେସୁ ମହାନିଧୀତି ଉଯ୍ୟାନେ ମହାସାଲରୁକ୍ଖମୂଲେ ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ ପରିମଣ୍ଡଲାଯ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯ ଅନ୍ତୋ ନିଧିଂ ନୀହରାପେସି। ଏୱଂ ସୋଳସ ମହାନିଧଯୋ ନୀହରାପେତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନତ୍ଥି ଦେୱା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ମହାଜନୋ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ରାଜା ‘‘ଇଦଂ ଧନଂ ଦାନମୁଖେ ୱିକିରିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଗରମଜ୍ଝେ ଚେୱ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ଚାତି ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ପଞ୍ଚ ଦାନସାଲାଯୋ କାରାପେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପଟ୍ଠପେସି, କାଲଚମ୍ପାନଗରତୋ ଅତ୍ତନୋ ମାତରଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣଞ୍ଚ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ତରୁଣରଜ୍ଜେଯେୱ ସକଲଂ ୱିଦେହରଟ୍ଠଂ ‘‘ଅରିଟ୍ଠଜନକରଞ୍ଞୋ କିର ପୁତ୍ତୋ ମହାଜନକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ସୋ କିର ପଣ୍ଡିତୋ ଉପାଯକୁସଲୋ, ପସ୍ସିସ୍ସାମ ନ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଖୁଭିତଂ ଅହୋସି। ତତୋ ତତୋ ବହୁଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମିଂସୁ, ନାଗରାପି ମହାଛଣଂ ସଜ୍ଜଯିଂସୁ। ରାଜନିୱେସନେ ଅତ୍ଥରଣାଦୀନି ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଗନ୍ଧଦାମମାଲାଦାମାଦୀନି ଓସାରେତ୍ୱା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଲାଜାକୁସୁମୱାସଧୂମଗନ୍ଧାକାରଂ କାରେତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ ପାନଭୋଜନଂ ଉପଟ୍ଠାପେସୁଂ। ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାଯ ରଜତସୁୱଣ୍ଣଭାଜନାଦୀସୁ ଅନେକପ୍ପକାରାନି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯମଧୁଫାଣିତଫଲାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏକତୋ ଅମଚ୍ଚମଣ୍ଡଲଂ ନିସୀଦି, ଏକତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣୋ, ଏକତୋ ସେଟ୍ଠିଆଦଯୋ ନିସୀଦିଂସୁ, ଏକତୋ ଉତ୍ତମରୂପଧରା ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ନିସୀଦିଂସୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ସୋତ୍ଥିକାରେନ ମୁଖମଙ୍ଗଲିକାନି କଥେନ୍ତି, ନଚ୍ଚଗୀତାଦୀସୁ କୁସଲା ନଚ୍ଚଗୀତାଦୀନି ପୱତ୍ତଯିଂସୁ, ଅନେକସତାନି ତୂରିଯାନି ପୱଜ୍ଜିଂସୁ। ତଦା ରାଜନିୱେସନଂ ଯୁଗନ୍ଧରୱାତୱେଗେନ ପହଟା ସାଗରକୁଚ୍ଛି ୱିଯ ଏକନିନ୍ନାଦଂ ଅହୋସି। ଓଲୋକିତୋଲୋକିତଟ୍ଠାନଂ କମ୍ପତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ରାଜାସନେ ନିସିନ୍ନୋୱ ସକ୍କସିରିସଦିସଂ ମହନ୍ତଂ ସିରିୱିଲାସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମହାସମୁଦ୍ଦେ କତୱାଯାମଂ ଅନୁସ୍ସରି। ତସ୍ସ ‘‘ୱୀରିଯଂ ନାମ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ, ସଚାହଂ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ୱୀରିଯଂ ନାକରିସ୍ସଂ, ନ ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅଲଭିସ୍ସ’’ନ୍ତି ତଂ ୱାଯାମଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ପୀତିୱେଗେନ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୩୩।

‘‘ଆସୀସେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଯଥା ଇଚ୍ଛିଂ ତଥା ଅହୁ।

୧୩୪।

‘‘ଆସୀସେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତଂ।

୧୩୫।

‘‘ୱାଯମେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଯଥା ଇଚ୍ଛିଂ ତଥା ଅହୁ।

୧୩୬।

‘‘ୱାଯମେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତଂ।

୧୩୭।

''ଦୁକ୍ଖୂପନୀତୋପି ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଆସଂ ନ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ ସୁଖାଗମାଯ;

ବହୂ ହି ଫସ୍ସା ଅହିତା ହିତା ଚ, ଅୱିତକ୍କିତା ମଚ୍ଚୁମୁପବ୍ବଜନ୍ତି।

୧୩୮।

''ଅଚିନ୍ତିତମ୍ପି ଭୱତି, ଚିନ୍ତିତମ୍ପି ୱିନସ୍ସତି;

ନ ହି ଚିନ୍ତାମଯା ଭୋଗା, ଇତ୍ଥିଯା ପୁରିସସ୍ସ ୱା''ତି।

ତତ୍ଥ ଆସୀସେଥେୱାତି ଆସାଛେଦକକମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ଆସଂ କରୋଥେୱ। ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେୟ୍ୟାତି ୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେୟ୍ୟ ନ ଅଲସେୟ୍ୟ। ଯଥା ଇଚ୍ଛିନ୍ତି ଯଥା ରାଜଭାୱଂ ଇଚ୍ଛିଂ, ତଥେୱ ରାଜା ଜାତୋମ୍ହି। ଉବ୍ଭତନ୍ତି ନୀହଟଂ। ଦୁକ୍ଖୂପନୀତୋତି କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠୋପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅହିତା ହିତା ଚାତି ଦୁକ୍ଖଫସ୍ସା ଅହିତା, ସୁଖଫସ୍ସା ହିତା। ଅୱିତକ୍କିତାତି ଅୱିତକ୍କିତାରୋ ଅଚିନ୍ତିତାରୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତେସୁ ଫସ୍ସେସୁ ଅହିତଫସ୍ସେନ ଫୁଟ୍ଠା ସତ୍ତା ''ହିତଫସ୍ସୋପି ଅତ୍ଥୀତି ୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତା ତଂ ପାପୁଣନ୍ତୀ''ତି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ନ କରୋନ୍ତି, ତେ ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅୱିତକ୍କିତାରୋ ହିତଫସ୍ସଂ ଅଲଭିତ୍ୱାୱ ମଚ୍ଚୁମୁପବ୍ବଜନ୍ତି ମରଣଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ତସ୍ମା ୱୀରିଯଂ କତ୍ତବ୍ବମେୱାତି।

ଅଚିନ୍ତିତମ୍ପୀତି ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅଚିନ୍ତିତମ୍ପି ହୋତି, ଚିନ୍ତିତମ୍ପି ୱିନସ୍ସତି। ମଯାପି ହି ''ଅଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱାୱ ରଜ୍ଜଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଇଦଂ ଅଚିନ୍ତିତଂ, ''ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିତୋ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ପନ ଚିନ୍ତିତଂ, ଇଦାନି ମେ ଚିନ୍ତିତଂ ନଟ୍ଠଂ, ଅଚିନ୍ତିତଂ ଜାତଂ। ନ ହି ଚିନ୍ତାମଯା ଭୋଗାତି ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଞ୍ହି ଭୋଗା ଚିନ୍ତାଯ ଅନିପ୍ଫନ୍ନତୋ ଚିନ୍ତାମଯା ନାମ ନ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ୱୀରିଯମେୱ କତ୍ତବ୍ବଂ। ୱୀରିଯୱତୋ ହି ଅଚିନ୍ତିତମ୍ପି ହୋତୀତି।

ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଚ ଉପଟ୍ଠାସି। ଅପରଭାଗେ ସୀୱଲିଦେୱୀ ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ''ଦୀଘାୱୁକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ରାଜା ଉପରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଉୟ୍ୟାନପାଲେନ ଫଲାଫଲେସୁ ଚେୱ ନାନାପୁପ୍ଫେସୁ ଚ ଆଭତେସୁ ତାନି ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ସମ୍ମାନଂ କାରେତ୍ୱା ''ସମ୍ମ ଉୟ୍ୟାନପାଲ, ଅହଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଅଲଙ୍କରୋହି ନ''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପଟିୱେଦେସି। ସୋ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ର ଚ ଦ୍ୱେ ଅମ୍ବା ଅହେସୁଂ ନୀଲୋଭାସା। ଏକୋ ଅଫଲୋ, ଏକୋ ଫଲଧରୋ। ସୋ ପନ ଅତିମଧୁରୋ, ରଞ୍ଞା ଅଗ୍ଗଫଲସ୍ସ ଅପରିଭୁତ୍ତତ୍ତା ତତୋ କୋଚି ଫଲଂ ଗହେତୁଂ ନ ଉସ୍ସହତି। ରାଜା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋୱ ତତୋ ଏକଂ ଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି, ତସ୍ସ ତଂ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେ ଠପିତମତ୍ତମେୱ ଦିବ୍ବୋଜଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ''ନିୱତ୍ତନକାଲେ ବହୂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ''ରଞ୍ଞା ଅଗ୍ଗଫଲଂ ପରିଭୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଉପରାଜାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତମସୋ ହତ୍ଥିମେଣ୍ଡଅସ୍ସମେଣ୍ଡାଦଯୋପି ଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ଅଞ୍ଞେ ଫଲଂ ଅଲଭନ୍ତା ଦଣ୍ଡେହି ସାଖଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିପଣ୍ଣମକଂସୁ। ରୁକ୍ଖୋ ଓଭଗ୍ଗୱିଭଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠାସି, ଇତରୋ ପନ ମଣିପବ୍ବତୋ ୱିଯ ୱିଲାସମାନୋ ଠିତୋ।

ରାଜା ଉୟ୍ୟାନା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇଦଂ କି''ନ୍ତି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛତି। ''ଦେୱେନ ଅଗ୍ଗଫଲଂ ପରିଭୁତ୍ତନ୍ତି ମହାଜନେନ ୱିଲୁମ୍ପିତୋ ଦେୱା''ତି ଆହଂସୁ। ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଭଣେ, ଇମସ୍ସ ପନ ନେୱ ପତ୍ତଂ, ନ ୱଣ୍ଣୋ ଖୀଣୋ''ତି? ''ନିପ୍ଫଲତାଯ ନ ଖୀଣୋ, ଦେୱା''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ସଂୱେଗଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ''ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ନିପ୍ଫଲତାଯ ନୀଲୋଭାସୋ ଠିତୋ, ଅଯଂ ପନ ସଫଲତାଯ ଓଭଗ୍ଗୱିଭଗ୍ଗୋ ଠିତୋ। ଇଦମ୍ପି ରଜ୍ଜଂ ସଫଲରୁକ୍ଖସଦିସଂ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ପନ ନିପ୍ଫଲରୁକ୍ଖସଦିସା। ସକିଞ୍ଚନସ୍ସେୱ ଭଯଂ, ନାକିଞ୍ଚନସ୍ସ। ତସ୍ମା ଅହଂ ଫଲରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ ଅହୁତ୍ୱା ନିପ୍ଫଲରୁକ୍ଖସଦିସୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଚଜିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଦଳ୍ହଂ ସମାଦାନଂ କତ୍ୱା ମନଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପାସାଦଦ୍ୱାରେ ଠିତୋୱ ସେନାପତିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ମହାସେନାପତି, ଅଜ୍ଜ ମେ ପଟ୍ଠାଯ ଭତ୍ତହାରକଞ୍ଚେୱ ମୁଖୋଦକଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାଯକଞ୍ଚ ଏକଂ ଉପଟ୍ଠାକଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ମଂ ଦଟ୍ଠୁଂ

ମା ଲଭନ୍ତୁ, ପୋରାଣକଓିନିଚ୍ଛୟାମଙ୍କେ ଗହେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସଥ, ଅହଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପରିପାସାଦତଲେ ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ଏକକୋୱ ସମଣଧମ୍ମଂ ଅକାସି। ଏୱଂ ଗତେ କାଲେ ମହାଜନୋ ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ନ ନୋ ରାଜା ପୋରାଣକୋ ୱିଯ ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୩୯।

''ଅପୋରାଣଂ ୱତ ଭୋ ରାଜା, ସଵ୍ୱଭୁମ୍ମୋ ଦିସମ୍ପତି;

ନଜ୍ଜ ନଚ୍ଚେ ନିସାମେତି, ନ ଗୀତେ କୁରୁତେ ମନୋ।

୧୪୦।

''ନ ମିଗେ ନପି ଉଯ୍ୟାନେ, ନପି ହଂସେ ଉଦିକ୍ଖତି;

ମୂଗୋୱ ତୁଣ୍ହିମାସୀନୋ, ନ ଅତ୍ଥମନୁସାସତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗେତି ସଵ୍ୱସଙ୍ଗାହିକୱଚନଂ, ପୁବ୍ବେ ହତ୍ଥୀ ଯୁଜ୍ଝାପେତି, ମେଣ୍ଡେ ଯୁଜ୍ଝାପେତି, ଅଜ୍ଜ ତେପି ନ ଓଲୋକେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଯ୍ୟାନେତି ଉଯ୍ୟାନକୀଳମ୍ପି ନାନୁଭୋତି। ହଂସେତି ପଞ୍ଚପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନାସୁ ଉଯ୍ୟାନପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ହଂସଗଣଂ ନ ଓଲୋକେତି। ମୂଗୋୱାତି ଭତ୍ତହାରକଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠାକଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ଭୋ ରାଜା, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥଂ ମନ୍ତେତୀ''ତି। ତେ ''ନ ମନ୍ତେତୀ''ତି ୱଦିଂସୁ। ତସ୍ମା ଏୱମାହଂସୁ।

ରାଜା କାମେସୁ ଅନଲ୍ଲୀଯନ୍ତେନ ୱିୱେକନିନ୍ନେନ ଚିତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ କୁଲୂପକପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ''କୋ ନୁ ଖୋ ମେ ତେସଂ ସୀଲାଦିଗୁଣଯୁତ୍ତାନଂ ଅକିଞ୍ଚନାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ତୀହି ଗାଥାହି ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

୧୪୧।

''ସୁଖକାମା ରହୋସୀଲା, ୱଧବନ୍ଧା ଉପାରତା;

କସ୍ସ ନୁ ଅଜ୍ଜ ଆରାମେ, ଦହରା ୱୁଦ୍ଧା ଚ ଅଚ୍ଛରେ।

୧୪୨।

''ଅତିକ୍କନ୍ତୱନଥା ଧୀରା, ନମୋ ତେସଂ ମହେସିନଂ;

ଯେ ଉସ୍ସୁକମ୍ହି ଲୋକମ୍ହି, ୱିହରନ୍ତି ମନୁସ୍ସୁକା।

୧୪୩।

''ତେ ଛେତ୍ୱା ମଚ୍ଚୁନୋ ଜାଲଂ, ତତଂ ମାଯାୱିନୋ ଦଳ୍ହଂ;

ଛିନ୍ନାଲଯତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କୋ ତେସଂ ଗତିମାପଯେ''ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଖକାମାତି ନିବ୍ବାନସୁଖକାମା। ରହୋସୀଲାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନସୀଲା ନ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣପ୍ପକାସନା। ଦହରା ୱୁଦ୍ଧା ଚାତି ଦହରା ଚେୱ ମହଲ୍ଲକା ଚ। ଅଚ୍ଛରେତି ୱସନ୍ତି।

ତସ୍ସେୱଂ ତେସଂ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ମହତୀ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ପଲ୍ଲଙ୍କତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଉତ୍ତରସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଉତ୍ତରଦିସାଭିମୁଖୋ ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଏୱରୂପେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା''ତି ନମସ୍ସମାନୋ ''ଅତିକ୍କନ୍ତୱନଥା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ

ଅତିକ୍କନ୍ତୱନଥାତି ପହୀନତଣ୍ହା। ମହେସିନନ୍ତି ମହନ୍ତେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦଯୋ ଗୁଣେ ଏସିଦ୍ଧା ଠିତାନଂ। ଉସ୍ସୁକମ୍ହୀତି ରାଗାଦୀହି ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପନ୍ନେ ଲୋକସ୍ମିଂ। ମଚ୍ଚୁନୋ ଜାଲନ୍ତି କିଲେସମାରେନ ପସାରିତଂ ତଣ୍ହାଜାଲଂ। ତତଂ ମାଯାୱିନୋତି ଅତିମାଯାୱିନୋ। କୋ ତେସଂ ଗତିମାପଯେତି କୋ ମଂ ତେସଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ପାପେଯ୍ଯ, ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସ ପାସାଦେଯେୱ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ଅତୀତା। ଅଥସ୍ସ ଅତିୱିଯ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମି, ଅଗାରଂ ଲୋକନ୍ତରିକନିରଯୋ ୱିଯ ଖାୟି, ତଯୋ ଭୱା ଆଦିତ୍ତା ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ସୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିମୁଖେନ ଚିତ୍ତେନ ''କଦା ନୁ ଖୋ ଇମଂ ସକ୍କଭୱନଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ମିଥିଲଂ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୱେସଗହଣକାଲୋ ମଯ୍ହଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମିଥିଲୱଣ୍ଣନଂ ନାମ ଆରଭି –

୧୪୪।

''କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ୱିଭତ୍ତଂ ଭାଗସୋ ମିତଂ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୪୫।

''କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ୱିସାଲଂ ସବ୍ବତୋପଭଂ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୪୬।

''କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ବହୁପାକାରତୋରଣଂ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୪୭।

''କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ଦଳ୍ହମଟ୍ଟାଲକୋଟ୍ଠକଂ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୪୮।

''କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ସୁୱିଭତ୍ତଂ ମହାପଥଂ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୪୯।

''କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ସୁୱିଭତ୍ତନ୍ତରାପଣଂ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୦।

‘‘କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ଗଣ୍ଡାସ୍ସରଥପୀଠଇତଂ;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୧।

‘‘କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ଆରାମୱନମାଲିନିଂ;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୨।

‘‘କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ଉଯ୍ୟାନୱନମାଲିନିଂ;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୩।

‘‘କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ପାସାଦୱନମାଲିନିଂ;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୪।

‘‘କଦାହଂ ମିଥିଲଂ ଫୀତଂ, ତିପୁରଂ ରାଜବନ୍ଧୁନିଂ;

ମାପିତଂ ସୋମନସ୍ସେନ, ୱେଦେହେନ ଯସସ୍ସିନା;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୫।

‘‘କଦାହଂ ୱେଦେହେ ଫୀତେ, ନିଚିତେ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତେ;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୬।

‘‘କଦାହଂ ୱେଦେହେ ଫୀତେ, ଅଜେଯ୍ୟେ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତେ;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୭।

‘‘କଦାହଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ରମ୍ମଂ, ୱିଭତ୍ତଂ ଭାଗସୋ ମିତଂ;

ପହାଯ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୫୮।

‘‘କଦାହଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ରମ୍ମଂ, ସୁଧାମତ୍ତିକଲେପନଂ;

ପହାୟ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୧୫୯।

‘‘କଦାହଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ରମ୍ମଂ, ସୁଚିଗନ୍ଧଂ ମନୋରମଂ;

ପହାୟ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୧୬୦।

‘‘କଦାହଂ କୂଟାଗାରେ ଚ, ଵିଭତ୍ତେ ଭାଗସୋ ମିତେ;

ପହାୟ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୧୬୧।

‘‘କଦାହଂ କୂଟାଗାରେ ଚ, ସୁଧାମତ୍ତିକଲେପନେ;

ପହାୟ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୧୬୨।

‘‘କଦାହଂ କୂଟାଗାରେ ଚ, ସୁଚିଗନ୍ଧେ ମନୋରମେ;

ପହାୟ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୧୬୩।

‘‘କଦାହଂ କୂଟାଗାରେ ଚ, ଲିତ୍ତେ ଚନ୍ଦନଫୋସିତେ;

ପହାୟ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୧୬୪।

‘‘କଦାହଂ ସୋଣ୍ଣପଲ୍ଲଙ୍କେ, ଗୋନକେ ଚିତ୍ତସନ୍ଥତେ;

ପହାୟ ପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୧୬୫।

‘‘କଦାହଂ ମଣିପଲ୍ଲଙ୍କେ, ଗୋନକେ ଚିତ୍ତସନ୍ଥତେ;

ପହାଯ ପଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଔିସ୍ସତି।

୧୬୬।

‘‘କଦାହଂ କପ୍ପାସକୋସେୟ୍ୟଂ, ଖୋମକୋଟୁମ୍ବରାନି ଚ;

ପହାଯ ପଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଔିସ୍ସତି।

୧୬୭।

‘‘କଦାହଂ ପୋକ୍ଖରଣୀ ରମ୍ମା, ଚକ୍କଔାକପକୂଜିତା;

ମନ୍ଦାଲକେହି ସଞ୍ଛନ୍ନା, ପଦୁମୁପ୍ପଲକେହି ଚ;

ପହାଯ ପଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଔିସ୍ସତି।

୧୬୮।

‘‘କଦାହଂ ହତ୍ଥିଗୁମ୍ବେ ଚ, ସଜାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ସୁଔଣ୍ଣକଚ୍ଛେ ମାତଙ୍ଗେ, ହେମକପ୍ପନଔାସସେ।

୧୬୯।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ତୋମରଙ୍କୁସପାଣିଭି;

ପହାଯ ପଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଔିସ୍ସତି।

୧୭୦।

‘‘କଦାହଂ ଅସ୍ସଗୁମ୍ବେ ଚ, ସଜାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ଆଜାନୀଯେଔ ଜାତିଯା, ସିନ୍ଧଔେ ସୀଘଔାହନେ।

୧୭୧।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଇଲ୍ଲିଯାଚାପଧାରିଭି;

ପହାଯ ପଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଔିସ୍ସତି।

୧୭୨।

‘‘କଦାହଂ ରଥସେନିଯୋ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ଔେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସଜାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୭୩।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୭୪।

‘‘କଦାହଂ ସୋୱଣ୍ଣରଥେ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୭୫।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୭୬।

‘‘କଦାହଂ ସଜ୍ଝୁରଥେ ଚ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୭୭।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୭୮।

‘‘କଦାହଂ ଅସ୍ସରଥେ ଚ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୭୯।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୮୦।

‘‘କଦାହଂ ଓଟ୍ଟରଥେ ଚ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୮୧।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୮୨।

‘‘କଦାହଂ ଗୋଣରଥେ ଚ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୮୩।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୮୪।

‘‘କଦାହଂ ଅଜରଥେ ଚ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୮୫।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୮୬।

‘‘କଦାହଂ ମେଣ୍ଡରଥେ ଚ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୮୭।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଙ୍କଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୮୮।

‘‘କଦାହଂ ମିଗରଥେ ଚ, ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜେ;

ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ।

୧୮୯।

‘‘ଆରୂଳ୍ହେ ଗାମଣୀୟେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ପହାଯ ପଵ୍ଵଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୦।

‘‘କଦାହଂ ହତ୍ଥାରୋହେ ଚ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ନୀଲୱମ୍ମଧରେ ସୂରେ, ତୋମରଙ୍କୁସପାଣିନେ;

ପହାଯ ପଵ୍ଵଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୧।

‘‘କଦାହଂ ଅସ୍ସାରୋହେ ଚ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ନୀଲୱମ୍ମଧରେ ସୂରେ, ଇଲ୍ଲିଯାଚାପଧାରିନେ;

ପହାଯ ପଵ୍ଵଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୨।

‘‘କଦାହଂ ରଥାରୋହେ ଚ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ନୀଲୱମ୍ମଧରେ ସୂରେ, ଚାପହତ୍ଥେ କଲାପିନେ;

ପହାଯ ପଵ୍ଵଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୩।

‘‘କଦାହଂ ଧନୁଗ୍ଗହେ ଚ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ନୀଲୱମ୍ମଧରେ ସୂରେ, ଚାପହତ୍ଥେ କଲାପିନେ;

ପହାଯ ପଵ୍ଵଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୪।

‘‘କଦାହଂ ରାଜପୁତ୍ତେ ଚ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ଚିତ୍ରୱମ୍ମଧରେ ସୂରେ, କଞ୍ଚନାୱେଳ୍ହଧାରିନେ;

ପହାଯ ପଵ୍ଵଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୫।

‘‘କଦାହଂ ଅରିଯଗଣେ ଚ, ୱତୱନ୍ତେ ଅଲଙ୍କତେ;

ହରିଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଙ୍ଗେ, କାସିକୁତ୍ତମଧାରିନେ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୬।

‘‘କଦାହଂ ଅମଚ୍ଚଗଣେ ଚ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତେ;

ପୀତୱତ୍ଥଧରେ ସୂରେ, ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛମାଲିନେ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୭।

‘‘କଦାହଂ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୮।

‘‘କଦାହଂ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ସୁସଞ୍ଞା ତନୁମଜ୍ଝିମା;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୯୯।

‘‘କଦାହଂ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ଅସ୍ସୱା ପିଯଭାଣିନୀ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୦୦।

‘‘କଦାହଂ ସତପଲଂ କଂସଂ, ସୋୱଣ୍ଣଂ ସତରାଜିକଂ;

ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୦୧।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ହତ୍ଥିଗୁମ୍ବା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ସୁୱଣ୍ଣକଚ୍ଛା ମାତଙ୍ଗା, ହେମକପ୍ପନୱାସସା।

୨୦୨।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ତୋମରଙ୍କୁସପାଣିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୦୩।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଅସ୍ସଗୁମ୍ବା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ଆଜାନୀଯାୱ ଜାତିଯା, ସିନ୍ଧୱା ସୀଘୱାହନା।

୨୦୪।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ଇଲ୍ଲିଯାଚାପଧାରିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୦୫।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ରଥସେନୀ, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ୱେଯ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୦୬।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୦୭।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ସୋଣ୍ଣରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ୱେଯ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୦୮।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୦୯।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ସଜ୍ଝୁରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ୱେଯ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୧୦।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୨୧୧।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଅସ୍ସରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ଵେୟ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୧୨।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୨୧୩।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଓଟ୍ଠରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ଵେୟ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୧୪।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୨୧୫।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଗୋଣରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ଵେୟ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୧୬।

‘‘ଆରୂଳ୍ହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ଓମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଵିସ୍ସତି।

୨୧୭।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଅଜରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ଵେୟ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୧୮।

‘‘ଆରୂଢହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୧୯।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ମେଣ୍ଡରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୨୦।

‘‘ଆରୂଢହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୨୧।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ମିଗରଥା, ସନ୍ନଦ୍ଧା ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା;

ଦୀପା ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା।

୨୨୨।

‘‘ଆରୂଢହା ଗାମଣୀଯେହି, ଚାପହତ୍ଥେହି ୱମ୍ମିଭି;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୨୩।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ହତ୍ଥାରୋହା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ନୀଲୱମ୍ମଧରା ସୂରା, ତୋମରଙ୍କୁସପାଣିନୋ;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୨୪।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଅସ୍ସାରୋହା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ନୀଲୱମ୍ମଧରା ସୂରା, ଇଲ୍ଲିଯାଚାପଧାରିନୋ;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୨୫।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ରଥାରୋହା, ସଵ୍ଵାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ନୀଲଓମ୍ମଧରା ସୂରା, ଚାପହତ୍ଥା କଲାପିନୋ;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୨୬।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଧନୁଗ୍ଗହା, ସଵ୍ଵାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ନୀଲଓମ୍ମଧରା ସୂରା, ଚାପହତ୍ଥା କଲାପିନୋ;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୨୭।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ରାଜପୁତ୍ତା, ସଵ୍ଵାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ଚିତ୍ରଓମ୍ମଧରା ସୂରା, କଞ୍ଚନାଓେଠଅଧାରିନୋ;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୨୮।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଅରିଯଗଣା, ଓତଓନ୍ତା ଅଲଙ୍କତା;

ହରିଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଙ୍ଗା, କାସିକୁତ୍ତମଧାରିନୋ;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୨୯।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ଅମଚ୍ଚଗଣା, ସଵ୍ଵାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ପୀତଓମ୍ମଧରା ସୂରା, ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛମାଲିନୋ;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୦।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ସଵ୍ଵାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ଯନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୧।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ସତ୍ତସତା ଭରିୟା, ସୁସଜ୍ଞା ତନୁମଜ୍ଝିମା;

ୟନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁୟିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୨।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ମଂ ସତ୍ତସତା ଭରିୟା, ଅସ୍ସୱା ପିୟଭାଣିନୀ;

ୟନ୍ତଂ ମଂ ନାନୁୟିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୩।

‘‘କଦାହଂ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ମୁଣ୍ଡୋ ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତୋ;

ପିଣ୍ଡିକାୟ ଚରିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୪।

‘‘କଦାହଂ ପଂସୁକୂଲାନଂ, ଉଜ୍ଝିତାନଂ ମହାପଥେ;

ସଙ୍ଘାଟିଂ ଧାରୟିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୫।

‘‘କଦାହଂ ସତ୍ତାହସମ୍ମେଘେ, ଓଓଟ୍ଠୋ ଅଲ୍ଲଚୀଓରୋ;

ପିଣ୍ଡିକାୟ ଚରିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୬।

‘‘କଦାହଂ ସଢ୍ବ ଗନ୍ତ୍ୱା, ରୁକ୍ଖା ରୁକ୍ଖଂ ୱନା ୱନଂ;

ଅନପେକ୍ଖୋ ଗମିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୭।

‘‘କଦାହଂ ଗିରିଦୁଗ୍ଗେସୁ, ପହୀନଭୟଭେରଓୋ;

ଅଦୁତିୟୋ ଗମିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୮।

‘‘କଦାହଂ ୱୀଣଂୱ ରୁଜ୍ଜକୋ, ସତ୍ତତନ୍ତିଂ ମନୋରମଂ;

ଚିତ୍ତଂ ଉଜୁଂ କରିସ୍ସାମି, ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭଓିସ୍ସତି।

୨୩୯।

‘‘କଦାହଂ ରଥକାରୋୱ, ପରିକନ୍ତଂ ଉପାହନଂ;

କାମସଞ୍ଜୋଜନେ ଛେଚ୍ଛଂ, ଯେ ଦିବ୍ବେ ଯେ ଚ ମାନୁସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କଦାତି କାଲପରିୱିତକ୍କୋ। ଫୀତନ୍ତି ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦୀହି ସୁପୁପ୍ଫିତଂ। ୱିଭତ୍ତଂ ଭାଗସୋ ମିତନ୍ତି ଛେକେହି ନଗରମାପକେହି ରାଜନିୱେସନାଦୀନଂ ୱସେନ ୱିଭତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରୱୀଥୀନଂ ୱସେନ କୋଟ୍ଠାସତୋ ମିତଂ। ତଂ କୁଦାସ୍ସୁ ଭୱିସ୍ସତୀତି ତଂ ଏୱରୂପଂ ନଗରଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜନଂ କୁଦା ନାମ ମେ ଭୱିସ୍ସତି । ସବ୍ବତୋପଭନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଅଲଙ୍କାରୋଭାସେନ ଯୁତ୍ତଂ। ବହୁପାକାରତୋରଣନ୍ତି ବହଲେନ ପୁଥୁଲେନ ପାକାରେନ ଚେୱ ଦ୍ୱାରତୋରଣେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ। ଦଳ୍ହମଟ୍ଟାଲକୋଟ୍ଠକନ୍ତି ଦଳ୍ହେହି ଅଟ୍ଟାଲକେହି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ। ପୀଳ୍ହଇତନ୍ତି ସମାକିଣ୍ଣଂ। ତିପୁରନ୍ତି ତୀହି ପୁରେହି ସମନ୍ନାଗତଂ, ତିପାକାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ତିପୁରନ୍ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୁଣ୍ଣଂ। ରାଜବନ୍ଧୁନୀନ୍ତି ରାଜଞ୍ଞତକେହେୱ ପୁଣ୍ଣଂ। ସୋମନସ୍ସେନାତି ଏୱଂନାମକେନ ୱିଦେହରାଜେନ।

ନିଚିତେତି ଧନଧଞ୍ଞନିଚଯାଦିନା ସମ୍ପନ୍ନେ। ଅଜେଯ୍ୟେତି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେହି ଅଜେତବ୍ବେ। ଚନ୍ଦନଫୋସିତେତି ଲୋହିତଚନ୍ଦନେନ ପରିପ୍ଫୋସିତେ। କୋଟୁମ୍ବରାନୀତି କୋଟୁମ୍ବରରଟ୍ଠେ ଉଟ୍ଠିତୱତ୍ଥାନି। ହତ୍ଥିଗୁମ୍ବେତି ହତ୍ଥିଘଟାଯୋ। ହେମକପ୍ପନୱାସସେତି ହେମମଯେନ ସୀସାଲଙ୍କାରସଙ୍ଖାତେନ କପ୍ପନେନ ଚ ହେମଜାଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତେ। ଗାମଣୀଯେହୀତି ହତ୍ଥାଚରିଯେହି। ଆଜାନୀଯେୱ ଜାତିଯାତି ଜାତିଯା କାରଣାକାରଣଜାନନତାଯ ଆଜାନୀଯେୱ, ତାଦିସାନଂ ଅସ୍ସାନଂ ଗୁମ୍ବେ। ଗାମଣୀଯେହୀତି ଅସ୍ସାଚରିଯେହି। ଇଲ୍ଲିଯାଚାପଧାରିଭୀତି ଇଲ୍ଲିଯଞ୍ଚ ଚାପଞ୍ଚ ଧାରେନ୍ତେହି। ରଥସେନିଯୋତି ରଥଘଟାଯୋ। ସନ୍ନଦ୍ଧେତି ସୁଟ୍ଠୁ ନଦ୍ଧେ। ଦୀପେ ଅଥୋପି ୱେୟ୍ୟଗ୍ଘେତି ଦୀପିଚମ୍ମବ୍ୟଗ୍ଘଚମ୍ମପରିକ୍ଖିତ୍ତେ। ଗାମଣୀଯେହୀତି ରଥାଚରିଯେହି। ସଜ୍ଝୁରଥେତି ରଜତରଥେ। ଅଜରଥମେଣ୍ଡରଥମିଗରଥେ ସୋଭନତ୍ଥାଯ ଯୋଜେନ୍ତି।

ଅରିଯଗଣେତି ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣେ। ତେ କିର ତଦା ଅରିଯାଚାରା ଅହେସୁଂ, ତେନ ତେ ଏୱମାହ। ହରିଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଙ୍ଗେତି କଞ୍ଚନୱଣ୍ଣେନ ଚନ୍ଦନେନ ଲିତ୍ତସରୀରେ। ସତ୍ତସତା ଭରିଯାତି ପିଯଭରିଯାଯେୱ ସନ୍ଧାଯାହ। ସୁସଞ୍ଞାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସଞ୍ଞିତା। ଅସ୍ସୱାତି ସାମିକସ୍ସ ୱଚନକାରିକା। ସତପଲନ୍ତି ପଲସତେନ ସୁୱଣ୍ଣେନ କାରିତଂ। କଂସନ୍ତି ପାତିଂ। ସତରାଜିକନ୍ତି ପିଟ୍ଠିପସ୍ସେ ରାଜିସତେନ ସମନ୍ନାଗତଂ। ଯନ୍ତଂ ମନ୍ତି ଅନିଚ୍ଛିଗନ୍ଧୱନସଣ୍ଡେ ଏକମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ମଂ କଦା ନୁ ତେ ନାନୁଯିସ୍ସନ୍ତି। ସତ୍ତାହସମ୍ମେଘେତି ସତ୍ତାହଂ ସମୁଟ୍ଠିତେ ମହାମେଘେ, ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକେତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଟ୍ଟୋତି ୱନତସୀସୋ। ସବ୍ବଣ୍ହାତି ସବ୍ବଦିସଂ। ରୁଜ୍ଜକୋତି ୱୀଣାୱାଦକୋ। କାମସଂଯୋଜନେତି କାମସଂଯୋଜନଂ। ଦିବ୍ବେତି ଦିବ୍ବଂ। ମାନୁସେତି ମାନୁସଂ।

ସୋ କିର ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକକାଲେ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସତ୍ତୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ତିୱସ୍ସସହସ୍ସାୱସିଟ୍ଠେ ଆଯୁମ୍ହି ପବ୍ବଜିତୋ। ପବ୍ବଜନ୍ତୋ ପନେସ ଉଯ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖସ୍ସ ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଅଗାରେ ୱସିତ୍ୱା ‘‘ଇମମ୍ହା ରାଜୱେସା ପବ୍ବଜିତୱେସୋ ୱରତରୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକଂ ରହସ୍ସେନ ଆଣାପେସି ‘‘ତାତ, କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାପଣତୋ କାସାଯୱତ୍ଥାନି ଚେୱ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଞ୍ଚ କିଣିତ୍ୱା ଆହରା’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ରାଜା କପ୍ପକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରାପେତ୍ୱା କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା କପ୍ପକଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଏକଂ କାସାୱଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଏକଂ ଅଂସେ କତ୍ୱା ମତ୍ତିକାପତ୍ତମ୍ପି ଥୱିକାଯ ଓସାରେତ୍ୱା ଅଂସେ ଲଗ୍ଗେସି। ତତୋ କତ୍ତରଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାତଲେ କତିପଯେ ୱାରେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଲୀଲାଯ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମି। ସୋ ତଂ ଦିୱସଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯ ପାସାଦା ଓତରିତୁଂ ଆରଭି।

ତଦା ସୀୱଲିଦେୱୀ ତା ସତ୍ତସତା ୱଲ୍ଲଭିତ୍ଥିଯୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଚିରଂ ଦିଟ୍ଠୋ ନୋ ରାଜା, ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ଅତୀତା, ଅଜ୍ଜ ନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଯଥାବଲଂ ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତହାସୱିଲାସେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କିଲେସବନ୍ଧନେନ ବନ୍ଧିତୁଂ ୱାଯମେୟ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିଯତ୍ତାହି ତାହି ସଦ୍ଧିଂ ‘‘ରାଜାନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହନ୍ତୀ ତଂ ଓତରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାପି ନ ସଞ୍ଜାନି। ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦାତୁଂ ଆଗତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋପି ପାସାଦା ଓତରି। ଇତରାପି ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସିରିସଯନପିଟ୍ଠେ ଭମରୱଣ୍ଣକେସେ ଚ ପସାଧନଭଣ୍ଡଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନ ସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ, ଅମ୍ହାକଂ ପିଯସାମିକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏଥ ନଂ ଯାଚିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ମହାତଲା ଓତରିତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ପାପୁଣିତ୍ୱା ଚ ପନ ସବ୍ବାହି ତାହି ସଦ୍ଧିଂ କେସେ ମୋଚେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ ୱିକିରିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଉରଂ ସଂସୁମ୍ଭିତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଂ କରୋଥ, ମହାରାଜା’’ତି ଅତିକରୁଣଂ ପରିଦେୱମାନା ରାଜାନଂ ଅନୁବନ୍ଧି, ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭିତଂ ଅହୋସି। ତେପି ‘‘ରାଜା କିର ନୋ ପବ୍ବଜିତୋ, କୁତୋ ପନ ଏୱରୂପଂ ଧମ୍ମିକରାଜାନଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି ରୋଦମାନା ରାଜାନଂ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ତତ୍ର ତାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ

ପରିଦେୱନଞ୍ଚେୱ ପରିଦେୱନ୍ତିଯୋପି ତା ପହାଯ ରଞ୍ଞୋ ଗମନଞ୍ଚ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୨୪୦।

‘‘ତା ଚ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ ପକ୍କନ୍ଦୁଂ, କସ୍ମା ନୋ ୱିଜହିସ୍ସସି।

୨୪୧।

‘‘ତା ଚ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ସୁସଞ୍ଞା ତନୁମଜ୍ଝିମା;

ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ ପକ୍କନ୍ଦୁଂ, କସ୍ମା ନୋ ୱିଜହିସ୍ସସି।

୨୪୨।

‘‘ତା ଚ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ଅସ୍ସୱା ପିଯଭାଣିନୀ;

ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ ପକ୍କନ୍ଦୁଂ, କସ୍ମା ନୋ ୱିଜହିସ୍ସସି।

୨୪୩।

‘‘ତା ଚ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଭୂସିତା;

ହିତ୍ୱା ସମ୍ପଦ୍ଦୱୀ ରାଜା, ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପୁରକ୍ଖତୋ।

୨୪୪।

‘‘ତା ଚ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ସୁସଞ୍ଞା ତନୁମଜ୍ଝିମା;

ହିତ୍ୱା ସମ୍ପଦ୍ଦୱୀ ରାଜା, ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପୁରକ୍ଖତୋ।

୨୪୫।

‘‘ତା ଚ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା, ଅସ୍ସୱା ପିଯଭାଣିନୀ;

ହିତ୍ୱା ସମ୍ପଦ୍ଦୱୀ ରାଜା, ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପୁରକ୍ଖତୋ।

୨୪୬।

‘‘ହିତ୍ୱା ସତପଲଂ କଂସଂ, ସୋୱଣ୍ଣଂ ସତରାଜିକଂ;

ଅଗ୍ଗହୀ ମତ୍ତିକଂ ପତ୍ତଂ, ତଂ ଦୁତିଯାଭିସେଚନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହାତି ବାହା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ସମ୍ପଦ୍ଦୱୀତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ମହାଜନକୋ ରାଜା, ତା ଚ ସତ୍ତସତା ଭରିଯା ‘‘କିଂ ନୋ, ଦେୱ, ପହାଯ ଗଚ୍ଛସି, କୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦୋସୋ’’ତି ୱିଲପନ୍ତିଯୋୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ପଦ୍ଦୱୀ ଗତୋ, ‘‘ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଯାହୀ’’ତି ଚୋଦିଯମାନୋ ୱିଯ ପୁରକ୍ଖତୋ ହୁତ୍ୱା ଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ଦୁତିଯାଭିସେଚନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱେ, ତଂ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ଦୁତିଯାଭିସେଚନଂ କତ୍ୱା ସୋ ରାଜା ନିକ୍ଖନ୍ତୋତି।

ସୀୱଲିଦେୱୀପି ପରିଦେୱମାନା ରାଜାନଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ‘‘ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାୟୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସେନଗୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ଗମନଦିସାଭାଗେ ଜିଣ୍ଣଘରଜିଣ୍ଣସାଲାଦୀସୁ ଅଗ୍ଗିଂ ଦେହି, ତିଣପଣ୍ଣାନି ସଂହରିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଧୂମଂ କାରେହୀ’’ତି ଆଣାପେସି। ସୋ ତଥା କାରେସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ମିଥିଲାୟ ଆଦିତ୍ତଭାୱଂ ଆରୋଚେନ୍ତୀ ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୨୪୭।

‘‘ଭେସ୍ମା ଅଗ୍ଗିସମା ଜାଲା, କୋସା ଡୟ୍ହନ୍ତି ଭାଗସୋ;

ରଜତଂ ଜାତରୂପଞ୍ଚ, ମୁତ୍ତା ୱେଳୁରିୟା ବହୂ।

୨୪୮।

‘‘ମଣୟୋ ସଙ୍ଖମୁତ୍ତା ଚ, ୱତ୍ଥିକଂ ହରିଚନ୍ଦନଂ;

ଅଜିନଂ ଦନ୍ତଭଣ୍ଡଞ୍ଚ, ଲୋହଂ କାଳଆୟସଂ ବହୂ;

ଏହି ରାଜ ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ, ମା ତେତଂ ୱିନସା ଧନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭେସ୍ମାତି ଭୟାନକା। ଅଗ୍ଗିସମା ଜାଲାତି ତେସଂ ତେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଗେହାନି ଅଗ୍ଗି ଗଣ୍ହି, ସୋ ଏସ ମହାଜାଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। କୋସାତି ସୁୱଣ୍ଣରଜତକୋଟ୍ଠାଗାରାଦୀନି। ଭାଗସୋତି କୋଟ୍ଠାସତୋ ସୁୱିଭତ୍ତାପି ନୋ ଏତେ ଅଗ୍ଗିନା ଡୟ୍ହନ୍ତି, ଦେୱାତି। ଲୋହନ୍ତି ତମ୍ବଲୋହାଦିକଂ। ମା ତେତଂ ୱିନସା ଧନନ୍ତି ମା ତେ ଏତଂ ଧନଂ ୱିନସ୍ସତୁ, ଏହି ନଂ ନିବ୍ବାପେତି, ପଚ୍ଛା ଗମିସ୍ସସି, ‘‘ମହାଜନକୋ ନଗରଂ ଡୟ୍ହମାନଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଗରହା ଭୱିସ୍ସତି, ତାୟ ତେ ଲଜ୍ଜାପି ୱିପ୍ପଟିସାରୋପି ଭୱିସ୍ସତି, ଏହି ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ନିବ୍ବାପେହି, ଦେୱାତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଦେୱି, କିଂ କଥେସି, ଯେସଂ କିଞ୍ଚନଂ ଅତ୍ଥି, ତେସଂ ତଂ ଡୟ୍ହତି, ମୟଂ ପନ ଅକିଞ୍ଚନା’’ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୪୯।

‘‘ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱାମ, ଯେସଂ ନୋ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନଂ;

ମିଥିଲା ଡୟ୍ହମାନାୟ, ନ ମେ କିଞ୍ଚି ଅଡୟ୍ହଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚନନ୍ତି ଯେସଂ ଅମ୍ହାକଂ ପଲିବୁଦ୍ଧକିଲେସସଙ୍ଖାତଂ କିଞ୍ଚନଂ ନତ୍ଥି, ତେ ମୟଂ ତେନ ଅକିଞ୍ଚନଭାୱେନ ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱାମ। ତେନେୱ କାରଣେନ ମିଥିଲାୟ ଡୟ୍ହମାନାୟ ନ ମେ କିଞ୍ଚି ଅଡୟ୍ହଥ, ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡକଂ ଡୟ୍ହମାନଂ ନ ପସ୍ସାମୀତି ୱଦତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମି। ତାପିସ୍ସ ସତ୍ତସତା ଭରିୟା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ପୁନ ସୀୱଲିଦେୱୀ ଏକଂ ଉପାୟଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଗାମଘାତରଟ୍ଠୱିଲୁମ୍ପନାକାରଂ ୱିୟ ଦସ୍ସେଥା’’ତି ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି। ତଂଖଣଂଯେୱ ଆୱୁଧହତ୍ଥେ ପୁରିସେ ତତୋ ତତୋ ଆଧାୱନ୍ତେ ପରିଧାୱନ୍ତେ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତେ ୱିୟ ସରୀରେ ଲାଖାରସଂ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପ୍ପହାରେ ୱିୟ ଫଲକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଱ୁୟ୍ହନ୍ତେ ମତେ ୱିୟ ଚ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ମହାଜନୋ ଉପକ୍କୋସି ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେସୁ ଧରନ୍ତେସୁଯେୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି, ମହାଜନଂ ଘାତେନ୍ତୀ’’ତି। ଅଥ ଦେୱୀପି ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତନତ୍ଥାୟ ଗାଥମାହ –

୨୫୦।

‘‘ଅଟୱିୟୋ ସମୁପ୍ପନ୍ନା, ରଟ୍ଠଂ ୱିଦ୍ଧଂସୟନ୍ତି ତଂ;

ଏହି ରାଜ ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ, ମା ରଟ୍ଠଂ ୱିନସା ଇଦ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଟୱିଯୋତି ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେସୁ ଧରନ୍ତେସ୍ୱେୟେୱ ଅଟୱିଚୋରା ସମୁପ୍ପନ୍ନା ସମୁଟ୍ଠିତା, ତଂ ତଯା ଧମ୍ମରକ୍ଖିତଂ ତୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଦ୍ଧଂସେନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ମଯି ଧରନ୍ତେୟେୱ ଚୋରା ଉଟ୍ଠାଯ ରଟ୍ଠଂ ୱିଦ୍ଧଂସେନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, ସୀୱଲିଦେୱିଯା କିରିଯା ଏସା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଅପ୍ପଟିଭାନଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ –

୨୫୧।

''ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱାମ, ଯେସଂ ନୋ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନଂ;

ରଟ୍ଠେ ୱିଲୁମ୍ପମାନମ୍ହି, ନ ମେ କିଞ୍ଚି ଅହୀରଥ।

୨୫୨।

''ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱାମ, ଯେସଂ ନୋ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚନଂ;

ପୀତିଭକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସାମ, ଦେୱା ଆଭସ୍ସରା ଯଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ୱିଲୁମ୍ପମାନମ୍ହୀତି ୱିଲୁପ୍ପମାନେ। ଆଭସ୍ସରା ଯଥାତି ଯଥା ତେ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ପୀତିଭକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତି, ତଥା ୱୀତିନାମେସ୍ସାମାତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ମହାଜନୋ ରାଜାନଂ ଅନୁବନ୍ଧିୟେୱ। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ଅଯଂ ମହାଜନୋ ନିୱତ୍ତିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି। ସୋ ଅଡ୍ଢଗାୱୁତମତ୍ତଂ ଗତକାଲେ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ମହାମଗ୍ଗେ ଠିତୋୱ ଅମଚ୍ଚେ ''କସ୍ସିଦଂ ରଜ୍ଜ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହାକଂ , ଦେୱା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ଇମଂ ଲେଖଂ ଅନ୍ତରଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ରାଜଦଣ୍ଡଂ କରୋଥା''ତି କତ୍ତରଦଣ୍ଡେନ ତିରିଯଂ ଲେଖଂ ଆକଡ୍ଢି। ତେନ ତେଜୱତା ରଞ୍ଞା କତଂ ଲେଖଂ କୋଚି ଅନ୍ତରଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ମହାଜନୋ ଲେଖଂ ଉସ୍ସୀସକେ କତ୍ୱା ବାଳ୍ହପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱି। ଦେୱୀପି ତଂ ଲେଖଂ ଅନ୍ତରଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ରାଜାନଂ ପିଟ୍ଠିଂ ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାମଗ୍ଗେ ତିରିଯଂ ପତିତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତମାନା ଅଗମାସି। ମହାଜନୋ ''ଲେଖସାମିକେହି ଲେଖା ଭିନ୍ନା''ତି ୱତ୍ୱା ଦେୱିଯା ଗତମଗ୍ଗେନେୱ ଗତୋ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋପି ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ଦେୱୀପି ସବ୍ବଂ ସେନାୱାହନଂ ଆଦାଯ ତେନ ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଗତା। ରାଜା ମହାଜନଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋୟେୱ ସଟ୍ଠିଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗତୋ।

ତଦା ନାରଦୋ ନାମ ତାପସୋ ହିମୱନ୍ତେ ସୁୱଣ୍ଣଗୁହାଯଂ ୱସିତ୍ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞୋ ଝାନସୁଖେନ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ଅତିକ୍କାମେତ୍ୱା ଝାନସୁଖତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ''ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ''ନ୍ତି ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ସୋ ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ କୋଚି ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଇଦଂ ସୁଖଂ ପରିୟେସନ୍ତୋ''ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହାଜନକବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରଂ ଦିସ୍ୱା ''ରାଜା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋପି ସୀୱଲିଦେୱିପ୍ପମୁଖଂ ମହାଜନଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅନ୍ତରାଯମ୍ପିସ୍ସ କରେଯ୍ୟ, ଇଦାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାଯ ଦଳ୍ହସମାଦାନତ୍ଥଂ ଓୱାଦଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିବଲେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ଆକାସେ ଠିତୋୱ ତସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତୁଂ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୫୩।

''କିମ୍ହେସୋ ମହତୋ ଘୋସୋ, କା ନୁ ଗାମେୱ କୀଳିଯା;

ସମଣ ତେୱ ପୁଚ୍ଛାମ, କତ୍ଥେସୋ ଅଭିସଟୋ ଜନୋ''ତି।

ତସ୍ସ ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଆହ –

୨୫୪।

‘‘ମମଂ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ, ଏହେସୋ ଅଭିସଟୋ ଜନୋ;

ସୀମାତିକ୍କମନଂ ଯନ୍ତଂ, ମୁନିମୋନସ୍ସ ପତ୍ତିଯା;

ମିସ୍ସଂ ନନ୍ଦୀହି ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ, କିଂ ଜାନମନୁପୁଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିମ୍ହେସୋତି କିମ୍ହି କେନ କାରଣେନ ଏସୋ ହତ୍ଥିକାଯାଦିଓସେନ ମହତୋ ସମୂହସ୍ସ ଘୋସୋ। କା ନୁ ଗାମେଓ କୀଳଇଯାତି କା ନୁ ଏସା ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଗାମେ ୱିଯ କୀଳଇ। କଣ୍ହେସୋତି କିମତ୍ଥଂ ଏସ ମହାଜନୋ ଅଭିସଟୋ ସନ୍ନିପତିତୋ, ତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତୀତି ପୁଚ୍ଛି। ମମନ୍ତି ଯୋ ଅହଂ ଏତଂ ଜନଂ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛାମି, ତଂ ମଂ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଏହାତି ଏତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଏସୋ ମହାଜନୋ ଅଭିସଟୋ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ଆଗତୋ। ସୀମାତିକ୍କମନଂ ଯନ୍ତନ୍ତି ତ୍ୱଂ ପନ ତଂ ମଂ କିଲେସସୀମଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅନଗାରିଯମୁନିଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମୋନସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଯନ୍ତଂ, ‘‘ପବ୍ବଜିତୋ ୱତମ୍ହୀ’’ତି ନନ୍ଦିଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଖଣେ ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାହି ନନ୍ଦୀହି ମିସ୍ସମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ କିଂ ଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛସି, ଉଦାହୁ ଅଜାନନ୍ତୋ। ମହାଜନକୋ କିର ୱିଦେହରଟ୍ଠଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋତି କିଂ ନ ସୁତଂ ତଯାତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ଦଳ୍ହସମାଦାନତ୍ଥାଯ ପୁନ ଗାଥମାହ –

୨୫୫।

‘‘ମାସ୍ସୁ ତିଣ୍ଣୋ ଅମଞ୍ଞିତ୍ଥ, ସରୀରଂ ଧାରଯଂ ଇମଂ;

ଅତୀରଣେଯ୍ୟ ଯମିଦଂ, ବହୂ ହି ପରିପନ୍ଥଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମାସ୍ସୁ ତିଣ୍ଣୋ ଅମଞ୍ଞିତ୍ଥାତି ଇମଂ ଭଣ୍ଡୁକାସାୱନିୱତ୍ଥଂ ସରୀରଂ ଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ଇମିନା ପବ୍ବଜିତଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣମତ୍ତେନେୱ କିଲେସସୀମଂ ତିଣ୍ଣୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋସ୍ମୀ’’ତି ମା ଅମଞ୍ଞିତ୍ଥ। ଅତୀରଣେଯ୍ୟଯମିଦନ୍ତି ଇଦଂ କିଲେସଜାତଂ ନାମ ନ ଏତ୍ତକେନ ତୀରେତବ୍ବଂ। ବହୂ ହି ପରିପନ୍ଥଯୋତି ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ଆୱରିତ୍ୱା ଠିତା ତୱ ବହୂ କିଲେସପରିପନ୍ଥାତି।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ପରିପନ୍ଥେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ –

୨୫୬।

‘‘କୋ ନୁ ମେ ପରିପନ୍ଥସ୍ସ, ମମଂ ଏୱଂୱିହାରିନୋ;

ଯୋ ନେୱ ଦିଟ୍ଠେ ନାଦିଟ୍ଠେ, କାମାନମଭିପତ୍ଥଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ନେୱ ଦିଟ୍ଠେ ନାଦିଟ୍ଠେତି ଯୋ ଅହଂ ନେୱ ଦିଟ୍ଠେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ, ନାଦିଟ୍ଠେ ଦେୱଲୋକେ କାମାନଂ ଅଭିପତ୍ଥେମି, ତସ୍ସ ମମ ଏୱଂ ଏକୱିହାରିନୋ କୋ ନୁ ପରିପନ୍ଥୋ ଅସ୍ସାତି ୱଦତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ପରିପନ୍ଥେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୫୭।

‘‘ନିଦ୍ଦା ତନ୍ଦୀ ୱିଜମ୍ଭିତା, ଅରତୀ ଭତ୍ତସମ୍ମଦୋ;

ଆୱସନ୍ତି ସରୀରଟ୍ଠା, ବହୂ ହି ପରିପନ୍ଥଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିଦ୍ଦାତି କପିନିଦ୍ଦା। ତନ୍ଦୀତି ଆଲସିଯଂ। ଅରତୀତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତା। ଭତ୍ତସମ୍ମଦୋତି ଭତ୍ତପରିଳାହୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ସମଣ, ତ୍ୱଂ

ପାସାଦିକୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତୁଯ୍ହଂ ପଣୀତଂ ଓଜୱନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ସୋ ତ୍ୱଂ ପତ୍ତପୂରଂ ଆଦାଯ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା କଟ୍ଠତ୍ଥରଣେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା କାକଚ୍ଛମାନୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରା ପବୁଦ୍ଧୋ ଅପରାପରଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ପସାରେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଚୀୱରୱଂସଂ ଗହେତ୍ୱା ଲଗ୍ଗଚୀୱରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଆଲସିଯୋ ହୁତ୍ୱା ନେୱ ସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ଆଦାଯ ସମ୍ମଜ୍ଜିସ୍ସସି, ନ ପାନୀଯଂ ଆହରିସ୍ସସି, ପୁନ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯିସ୍ସସି , କାମୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେସ୍ସସି, ତଦା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଉକ୍କଣ୍ଠିସ୍ସସି, ଭତ୍ତପରିଳାହୋ ତେ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଆୱସନ୍ତି ସରୀରଟ୍ଠାତି ଇମେ ଏତ୍ତକା ପରିପନ୍ଥା ତୱ ସରୀରଟ୍ଠକା ହୁତ୍ୱା ନିୱସନ୍ତି, ସରୀରେଯେୱ ତେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୫୮।

‘‘କଲ୍ୟାଣଂ ୱତ ମଂ ଭୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନୁସାସତି;

ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେୱ ପୁଚ୍ଛାମି, କୋ ନୁ ତ୍ୱମସି ମାରିସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମନୁସାସତୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, କଲ୍ୟାଣଂ ୱତ ମଂ ଭୱଂ ଅନୁସାସତି।

ତତୋ ତାପସୋ ଆହ –

୨୫୯।

‘‘ନାରଦୋ ଇତି ମେ ନାମଂ, କସ୍ସପୋ ଇତି ମଂ ୱିଦୂ;

ଭୋତୋ ସକାସମାଗଚ୍ଛିଂ, ସାଧୁ ସବ୍ଭି ସମାଗମୋ।

୨୬୦।

‘‘ତସ୍ସ ତେ ସବ୍ବୋ ଆନନ୍ଦୋ, ୱିହାରୋ ଉପୱତ୍ତତୁ;

ଯଂ ଊନଂ ତଂ ପରିପୂରେହି, ଖନ୍ତିଯା ଉପସମେନ ଚ।

୨୬୧।

‘‘ପସାରଯ ସନ୍ନତଞ୍ଚ, ଉନ୍ନତଞ୍ଚ ପସାରଯ;

କମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ସକ୍କତ୍ୱାନ ପରିବ୍ବଜା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିଦୂତି ଗୋତ୍ତେନ ମଂ ‘‘କସ୍ସପୋ’’ତି ଜାନନ୍ତି। ସବ୍ଭୀତି ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗମୋ ନାମ ସାଧୁ ହୋତୀତି ଆଗତୋମ୍ହି। ଆନନ୍ଦୋତି ତସ୍ସ ତୱ ଇମିସ୍ସା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଆନନ୍ଦୋ ତୁଟ୍ଠି ସୋମନସ୍ସମେୱ ହୋତୁ ମା ଉକ୍କଣ୍ଠି। ୱିହାରୋତି ଚତୁବ୍ବିଧୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୋ। ଉପୱତ୍ତତୂତି ନିବ୍ବତ୍ତତୁ। ଯଂ ଊନଂ ତନ୍ତି ଯଂ ତେ ସୀଲେନ କସିଣପରିକମ୍ମେନ ଝାନେନ ଚ ଊନଂ, ତଂ ଏତେହି ସୀଲାଦୀହି ପୂରଯ। ଖନ୍ତିଯା ଉପସମେନ ଚାତି ‘‘ଅହଂ ରାଜପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ମାନଂ ଅକତ୍ୱା ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିଯା ଚ କିଲେସୂପସମେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋହି। ପସାରଯାତି ମା ଉକ୍ଖିପ ମା ପତ୍ଥର, ପଜହାତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ନତଞ୍ଚ ଉନ୍ନତଞ୍ଚାତି ‘‘କୋ ନାମାହ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ପୱତ୍ତଂ ଓମାନଞ୍ଚ ‘‘ଅହମସ୍ମି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ପୱତ୍ତଂ ଅତିମାନଞ୍ଚ। କମ୍ମନ୍ତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଂ। ୱିଜ୍ଜନ୍ତି ପଞ୍ଚଅଭିଞ୍ଞା-ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣଂ। ଧମ୍ମନ୍ତି କସିଣପରିକମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ସମଣଧମ୍ମଂ। ସକ୍କତ୍ୱାନ ପରିବ୍ବଜାତି ଏତେ ଗୁଣେ ସକ୍କତ୍ୱା ୱତ୍ତସ୍ସୁ, ଏତେ ୱା ଗୁଣେ ସକ୍କତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ସମାଦାଯ ପରିବ୍ବଜ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପାଲେହି, ମା ଉକ୍କଣ୍ଠୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ସୋ ମହାସତ୍ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଆକାସେନ ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ଗତେ ଅପରୋପି ମିଗାଜିନୋ ନାମ ତାପସୋ ତଥେୱ ସମାପତ୍ତିତୋ

ୱୁଟ୍ଠାଯ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାଜନଂ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥାଯ ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱାଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

୨୬୨।

‘‘ବହୂ ହତ୍ଥୀ ଚ ଅସ୍ସେ ଚ, ନଗରେ ଜନପଦାନି ଚ;

ହିତ୍ୱା ଜନକ ପବ୍ବଜିତୋ, କପାଲେ ରତିମଜ୍ଝଗା।

୨୬୩।

‘‘କଚ୍ଚି ନୁ ତେ ଜାନପଦା, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଚ ଞାତକା;

ଦୁବ୍ଭିମକଂସୁ ଜନକ, କସ୍ମା ତେତଂ ଅରୁଚଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ କପାଲେତି ମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ଇମସ୍ମିଂ କପାଲେ ରତିଂ ଅଜ୍ଝଗା ଅଧିଗତୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜାକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଦୁବ୍ଭିନ୍ତି କିଂ ନୁ ଏତେ ତୱ ଅନ୍ତରେ କିଞ୍ଚି ଅପରାଧଂ କରିଂସୁ, କସ୍ମା ତୱ ଏୱରୂପଂ ଇସ୍ସରିଯସୁଖଂ ପହାଯ ଏତଂ କପାଲମେୱ ଅରୁଚିତ୍ଥାତି।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୬୪।

‘‘ନ ମିଗାଜିନ ଜାତୁଚ୍ଛେ, ଅହଂ କଞ୍ଚି କୁଦାଚନଂ;

ଅଧମ୍ମେନ ଜିନେ ଞାତିଂ, ନ ଚାପି ଞାତଯୋ ମମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ମିଗାଜିନାତି ଅମ୍ଭୋ ମିଗାଜିନ ଜାତୁଚ୍ଛେ ଏକଂସେନେୱ ଅହଂ କଞ୍ଚି ଞାତିଂ କୁଦାଚନଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାଲେ ଅଧମ୍ମେନ ନ ଜିନାମି। ତେପି ଚ ଞାତଯୋ ମଂ ଅଧମ୍ମେନ ନ ଜିନନ୍ତେୱ, ଇତି ନ କୋଚି ମଯି ଦୁବ୍ଭିଂ ନାମ ଅକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱମସ୍ସ ପଞ୍ହଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେନ କାରଣେନ ପବ୍ବଜିତୋ, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

୨୬୫।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ଲୋକୱତ୍ତନ୍ତଂ, ଖଜ୍ଜନ୍ତଂ କଦ୍ଦମୀକତଂ;

ହଞ୍ଞରେ ବଜ୍ଝରେ ଚେତ୍ଥ, ଯତ୍ଥ ସନ୍ନୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ;

ଏତାହଂ ଉପମଂ କତ୍ୱା, ଭିକ୍ଖକୋସ୍ମି ମିଗାଜିନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦିସ୍ୱାନ ଲୋକୱତ୍ତନ୍ତି ୱଟ୍ଟାନୁଗତସ୍ସ ବାଲଲୋକସ୍ସ ୱତ୍ତଂ ତନ୍ତିଂ ପୱେଣିଂ ଅହମଦ୍ଦସଂ, ତଂ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହୀତି ଦୀପେତି। ଖଜ୍ଜନ୍ତଂ କଦ୍ଦମୀକତନ୍ତି କିଲେସେହି ଖଜ୍ଜନ୍ତଂ ତେହେୱ ଚ କଦ୍ଦମୀକତଂ ଲୋକଂ ଦିସ୍ୱା। ଯତ୍ଥ ସନ୍ନୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ଯମ୍ହି କିଲେସୱତ୍ଥୁମ୍ହି ସନ୍ନୋ ଲଗ୍ଗୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ, ତତ୍ଥ ଲଗ୍ଗା ବହୂ ସତ୍ତା ହଞ୍ଞନ୍ତି ଚେୱ ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀହି ଚ ବଜ୍ଝନ୍ତି। ଏତାହନ୍ତି ଅହମ୍ପି ସଚେ ଏତ୍ଥ ବଜ୍ଝିସ୍ସାମି, ଇମେ ସତ୍ତା ୱିଯ ହଞ୍ଞିସ୍ସାମି ଚେୱ ବଜ୍ଝିସ୍ସାମି ଚାତି ଏୱଂ ଏତଦେୱ କାରଣଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପମଂ କତ୍ୱା କଦ୍ଦମୀକତଂ ଲୋକଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖକୋ ଜାତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମିଗାଜିନାତି ତଂ ନାମେନ ଆଲପତି। କଥଂ ପନ ତେନ ତସ୍ସ ନାମଂ ଞାତନ୍ତି? ପଟିସନ୍ଥାରକାଲେ ପଠମମେୱ ପୁଚ୍ଛିତତ୍ତା।

ତାପସୋ ତଂ କାରଣଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ସୋତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୨୬୬।

‘‘କୋ ନୁ ତେ ଭଗଵା ସତ୍ଥା, କସ୍ସେତଂ ଵଚନଂ ସୁଚି;

ନ ହି କପ୍ପଂ ଵା ଵିଜ୍ଜଂ ଵା, ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ରଥେସଭ;

ସମଣଂ ଆହୁ ଵଜ୍ଜନ୍ତଂ, ଯଥା ଦୁକ୍ଖସ୍ସତିକ୍କମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କସ୍ସେତନ୍ତି ଏତଂ ତଯା ଵୁତ୍ତଂ ସୁଚିଵଚନଂ କସ୍ସ ଵଚନଂ ନାମ। କପ୍ପନ୍ତି କପ୍ପେତ୍ଵା କପ୍ପେତ୍ଵା ପଵତ୍ତିତାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭିଂ କମ୍ମଵାଦିଂ ତାପସଂ। ଵିଜ୍ଜନ୍ତି ଆସଵକ୍ଖଯଞାଣଵିଜ୍ଜାଯ ସମନ୍ନାଗତଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ରଥେସଭ ମହାରାଜ, ନ ହି କପ୍ପସମଣଂ ଵା ଵିଜ୍ଜାସମଣଂ ଵା ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ତସ୍ସୋଵାଦଂ ଵିନା ଏଵଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କା। ଯଥା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅତିକ୍କମୋ ହୋତି, ଏଵଂ ଵଜ୍ଜନ୍ତଂ ସମଣଂ ଆହୁ। ତେସଂ ପନ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ସକ୍କା ଏଵଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ, ତସ୍ମା ଵଦେହି, କୋ ନୁ ତେ ଭଗଵା ସତ୍ଥାତି।

ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୬୭।

‘‘ନ ମିଗାଜିନ ଜାତୁଚ୍ଛେ, ଅହଂ କଞ୍ଚି କୁଦାଚନଂ;

ସମଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଵାପି, ସକ୍କତ୍ଵା ଅନୁପାଵିସି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସକ୍କତ୍ଵାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଗୁଣପୁଚ୍ଛନତ୍ଥାଯ ପୂଜେତ୍ଵା। ଅନୁପାଵିସିନ୍ତି ନ କଞ୍ଚି ଅନୁପଵିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋସ୍ମି, ନ ମଯା ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସମଣୋ ପୁଚ୍ଛିତପୁବ୍ବୋତି ଵଦତି। ଇମିନା ହି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତେନପି ନ କଦାଚି ଓଦିସ୍ସକଵସେନ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଗୁଣୋ ପୁଚ୍ଛିତପୁବ୍ବୋ, ତସ୍ମା ଏଵମାହ।

ଏଵଞ୍ଚ ପନ ଵତ୍ଵା ଯେନ କାରଣେନ ପବ୍ବଜିତୋ, ତଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦୀପେନ୍ତୋ ଆହ –

୨୬୮।

‘‘ମହତା ଚାନୁଭାଵେନ, ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସିରିଯା ଜଲଂ;

ଗୀଯମାନେସୁ ଗୀତେସୁ, ଵଜ୍ଜମାନେସୁ ଵଗ୍ଗୁସୁ।

୨୬୯।

‘‘ତୂରିଯତାଳସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେ, ସମ୍ମତାଳସମାହିତେ;

ସ ମିଗାଜିନ ମଦ୍ଦକ୍ଖିଂ, ଫଲିଂ ଅମ୍ବଂ ତିରୋଚ୍ଛଦଂ;

ହଞ୍ଞମାନଂ ମନୁସ୍ସେହି, ଫଲକାମେହି ଜନ୍ତୁଭି।

୨୭୦।

‘‘ସୋ ଖୋହଂ ତଂ ସିରିଂ ହିତ୍ଵା, ଓରୋହିତ୍ଵା ମିଗାଜିନ;

ମୂଲଂ ଅମ୍ବସ୍ସୁପାଗଚ୍ଛିଂ, ଫଲିନୋ ନିପ୍ଫଲସ୍ସ ଚ।

୨୭୧।

‘‘ଫଲିଂ ଅମ୍ବଂ ହତଂ ଦିସ୍ବା, ୱିଦ୍ଧସ୍ତଂ ୱିନଠଈକତଂ;

ଅଥେକଂ ଇତରଂ ଅମ୍ବଂ, ନୀଲୋଭାସଂ ମନୋରମଂ।

୨୭୨।

‘‘ଏୱମେୱ ନୂନମ୍ହେପି, ଇସ୍ସରେ ବହୁକଣ୍ଟକେ;

ଅମିତ୍ତା ନୋ ୱଧିସ୍ସନ୍ତି, ଯଥା ଅମ୍ବୋ ଫଲୀ ହତୋ।

୨୭୩।

‘‘ଅଜିନମ୍ହି ହଞ୍ଞତେ ଦୀପି, ନାଗୋ ଦନ୍ତେହି ହଞ୍ଞତେ;

ଧନମ୍ହି ଧନିନୋ ହନ୍ତି, ଅନିକେତମସନ୍ଥୱଂ;

ଫଲୀ ଅମ୍ବୋ ଅଫଲୋ ଚ, ତେ ସତ୍ଥାରୋ ଉଭୋ ମମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱଗ୍ଗୁସୁତି ମଧୁରସ୍ସରେସୁ ତୁରିଯେସୁ ୱଜ୍ଜମାନେସୁ। ତୁରିଯତାଳସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେତି ତୁରିଯାନଂ ତାଳେତେହି ସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେ ଉୟ୍ୟାନେ। ସମ୍ମତାଲସମାହିତେତି ସମ୍ମେହି ଚ ତାଲେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତେ। ସ ମିଗାଜିନାତି ମିଗାଜିନ, ସୋ ଅହଂ ଅଦକ୍ଖିଂ। ଫଲିଂ ଅମ୍ବନ୍ତି ଫଲିତଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତିରୋଚ୍ଛଦନ୍ତି ତିରୋପାକାରଂ ଉୟ୍ୟାନସ୍ସ ଅନ୍ତୋଠିତଂ ବହିପାକାରଂ ନିସ୍ସାଯ ଜାତଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ। ହଞ୍ଞମାନନ୍ତି ପୋଥିଯମାନଂ। ଓରୋହିତ୍ୱାତି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧା ଓତରିତ୍ୱା। ୱିନଠଈକତନ୍ତି ନିପତ୍ତନଠଅଂ କତଂ।

ଏୱମେୱାତି ଏୱଂ ଏୱ। ଫଲୀତି ଫଲସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅଜିନମ୍ହୀତି ଚମ୍ମତ୍ଥାଯ ଚମ୍ମକାରଣା। ଦନ୍ତେହୀତି ଅତ୍ତନୋ ଦନ୍ତେହି, ହଞ୍ଞତେ ଦନ୍ତନିମିତ୍ତଂ ହଞ୍ଞତେତି ଅତ୍ଥୋ। ହନ୍ତୀତି ହଞ୍ଞନ୍ତି। ଅନିକେତମସନ୍ଥୱନ୍ତି ଯୋ ପନ ନିକେତଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତତ୍ତା ଅନିକେତୋ ନାମ ସତ୍ତସଙ୍ଖାରୱତ୍ଥୁକସ୍ସ ତଣ୍ହାସନ୍ଥୱସ୍ସ ଅଭାୱା ଅସନ୍ଥୱୋ ନାମ, ତଂ ଅନିକେତଂ ଅସନ୍ଥୱଂ କୋ ହନିସ୍ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେ ସତ୍ଥାରୋତି ତେ ଦ୍ୱେ ରୁକ୍ଖା ମମ ସତ୍ଥାରୋ ଅହେସୁନ୍ତି ୱଦତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମିଗାଜିନୋ ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ଗତେ ସୀୱଲିଦେୱୀ ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ପତିତ୍ୱା ଆହ –

୨୭୪।

‘‘ସବ୍ବୋ ଜନୋ ପବ୍ୟଥିତୋ, ରାଜା ପବ୍ବଜିତୋ ଇତି;

ହତ୍ଥାରୋହା ଅନୀକଟ୍ଠା, ରଥିକା ପତ୍ତିକାରକା।

୨୭୫।

‘‘ଅସ୍ସାସଯିତ୍ୱା ଜନତଂ, ଠପଯିତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛଦଂ;

ପୁତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ଠପେତ୍ୱାନ, ଅଥ ପଚ୍ଛା ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପବ୍ୟଥିତୋତି ଭୀତୋ ଉତ୍ରସ୍ତୋ। ପଟିଚ୍ଛଦନ୍ତି ଅମ୍ହେ ଉଯ୍ହମାନେପି ୱିଲୁପ୍ପମାନେପି ରାଜା ନ ଓଲୋକେତୀତି ପବ୍ୟଥିତସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ଆୱରଣଂ

ରଜ୍ଜଂ ଠପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଦୀଘାଓ୍ୱୁକୁମାରଂ ରଜ୍ଜେ ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀତି ଅହୋ।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୭୬।

‘‘ଚତ୍ତା ମଯା ଜାନପଦା, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଚ ଞାତକା;

ସନ୍ତି ପୁତ୍ତା ୱିଦେହାନଂ, ଦୀଘାଓ୍ୱୁ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନୋ;

ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରଯିସ୍ସନ୍ତି, ମିଥିଲାଯଂ ପଜାପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ପୁତ୍ତାତି ସୀୱଲି ସମଣାନଂ ପୁତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, ୱିଦେହରଟ୍ଠୱାସୀନଂ ପନ ପୁତ୍ତା ଦୀଘାଓ୍ୱୁ ଅତ୍ଥି, ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରଯିସ୍ସନ୍ତି। ପଜାପତୀତି ଦେୱିଂ ଆଲପତି।

ଦେୱୀ ଆହ ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହେସୁ ତାୱ ପବ୍ବଜିତେସୁ ଅହଂ କିଂ କରୋମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ତଂ ଅନୁସିକ୍ଖାମି, ୱଚନଂ ମେ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୨୭୭।

‘‘ଏହି ତଂ ଅନୁସିକ୍ଖାମି, ଯଂ ୱାକ୍ୟଂ ମମ ରୁଚ୍ଚତି;

ରଜ୍ଜଂ ତୁୱଂ କାରଯସି, ପାପଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ବହୁଂ;

କାଯେନ ୱାଚା ମନସା, ଯେନ ଗଚ୍ଛସି ଦୁଗ୍ଗତିଂ।

୨୭୮।

‘‘ପରଦିନ୍ନକେନ ପରନିଟ୍ଠିତେନ, ପିଣ୍ଡେନ ଯାପେହି ସ ଧୀରଧମ୍ମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତୁୱନ୍ତି ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ‘‘ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସମାନା ବହୁଂ ପାପଂ କରିସ୍ସସି। ଗଚ୍ଛସୀତି ଯେନ କାଯାଦୀହି କତେନ ବହୁପାପେନ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଗମିସ୍ସସି। ସ ଧୀରଧମ୍ମୋତି ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପେନ ଯାପେତବ୍ବଂ, ଏସ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଧମ୍ମୋତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଓୱାଦଂ ଅଦାସି। ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ। ଦେୱୀ ପତିରୂପେ ଠାନେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ନିୱାସାପେସି। ମହାସତ୍ତୋପି ଏକଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପଗତୋ। ସୋ ତତ୍ଥ ରତ୍ତିଂ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଦେୱୀପି ‘‘ସେନା ପଚ୍ଛତୋୱ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋୱ ଅହୋସି। ତେ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯଂ ଥୂଣଂ ନାମ ନଗରଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଏକୋ ପୁରିସୋ ସୂଣତୋ ମହନ୍ତଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ କିଣିତ୍ୱା ସୂଲେନ ଅଙ୍ଗାରେସୁ ପଚାପେତ୍ୱା ନିବ୍ବାପନତ୍ଥାଯ ଫଲକକୋଟିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୱିହିତସ୍ସ ଏକୋ ସୁନଖୋ ତଂ ଆଦାଯ ପଲାଯି। ସୋ ଞତ୍ୱା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ଯାୱ ବହିଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିବ୍ବିନ୍ନୋ ନିୱତ୍ତି। ରାଜା ଚ ଦେୱୀ ଚ ସୁନଖସ୍ସ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଦ୍ୱିଧା ଅହେସୁଂ । ସୋ ଭଯେନ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯି।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ସୁନଖୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖୋ ପଲାତୋ, ଅଞ୍ଞୋପିସ୍ସ ସାମିକୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏୱରୂପୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ ପଂସୁକୂଲପିଣ୍ଡପାତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ତଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଆରଭି। ତତୋ ଦେୱୀ ‘‘ସଚେ ଏସ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥିକୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଏୱରୂପଂ ଜେଗୁଚ୍ଛଂ ପଂସୁମକ୍ଖିତଂ ସୁନଖୁଚ୍ଛିଟ୍ଠକଂ ନ ଖାଦେଯ୍ୟ। ସଚେ ଖାଦେଯ୍ୟ, ଇଦାନେସ ଅମ୍ହାକଂ ସାମିକୋ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଏୱରୂପଂ ଜେଗୁଚ୍ଛଂ ଖାଦସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱି, ତ୍ୱଂ ଅନ୍ଧବାଲତାଯ ଇମସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତସ୍ସ ୱିସେସଂ ନ ଜାନାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ପତିତଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅମତଂ ୱିଯ

ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଧୋୱତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଦେୱୀ ନିନ୍ଦମାନା ଆହ –

୨୭୯।

‘‘ଯୋପି ଚତୁତ୍ଥେ ଭତ୍ତକାଲେ ନ ଭୁଞ୍ଜେ, ଅଜୁଟ୍ଠମାରୀୱ ଖୁଦାଯ ମିୟ୍ୟେ;

ନ ତ୍ୱେୱ ପିଣ୍ଡଂ ଲୁଳିତଂ ଅନରିଯଂ, କୁଲପୁତ୍ତରୂପୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ନ ସେୱେ;

ତୟିଦଂ ନ ସାଧୁ ତୟିଦଂ ନ ସୁଟ୍ଠୁ, ସୁନଖୁଚ୍ଛିଟ୍ଠକଂ ଜନକ ଭୁଞ୍ଜସେ ତୁୱ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଜୁଟ୍ଠମାରୀୱାତି ଅନାଥମରଣମେୱ। ଲୁଳିତନ୍ତି ପଂସୁମକ୍ଖିତଂ। ଅନରିଯନ୍ତି ଅସୁନ୍ଦରଂ। ନ ସେୱେତି ନ-କାରୋ ପରିପୁଚ୍ଛନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସଚେ ଚତୁତ୍ଥେପି ଭତ୍ତକାଲେ ନ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଖୁଦାଯ ମରେଯ୍ୟ, ନନୁ ଏୱଂ ସନ୍ତେପି କୁଲପୁତ୍ତରୂପୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଏୱରୂପଂ ପିଣ୍ଡଂ ନ ତ୍ୱେୱ ସେୱେଯ୍ୟାତି। ତୟିଦନ୍ତି ତଂ ଇଦଂ।

ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୮୦।

‘‘ନ ଚାପି ମେ ସୀୱଲି ସୋ ଅଭକ୍ଖୋ, ଯଂ ହୋତି ଚତ୍ତଂ ଗିହିନୋ ସୁନସ୍ସ ୱା;

ଯେ କେଚି ଭୋଗା ଇଧ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧା, ସବ୍ବୋ ସୋ ଭକ୍ଖୋ ଅନୱଯୋତି ୱୁତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଭକ୍ଖୋତି ସୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ ମମ ଅଭକ୍ଖୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଯଂ ହୋତୀତି ଯଂ ଗିହିନୋ ୱା ସୁନସ୍ସ ୱା ଚତ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ ପଂସୁକୂଲଂ ନାମ ଅସାମିକତ୍ତା ଅନୱଜ୍ଜମେୱ ହୋତି। ଯେ କେଚୀତି ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞେପି ଯେ କେଚି ଧମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧା ଭୋଗା, ସବ୍ବୋ ସୋ ଭକ୍ଖୋ। ଅନୱଯୋତି ଅନୁଅୱଯୋ, ଅନୁପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକିଯମାନୋପି ଅୱଯୋ ପରିପୁଣ୍ଣଗୁଣୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ, ଅଧମ୍ମଲଦ୍ଧଂ ପନ ସହସ୍ସଗ୍ଘନକମ୍ପି ଜିଗୁଚ୍ଛନୀଯମେୱାତି।

ଏୱଂ ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଥେନ୍ତାୱ ଥୂଣନଗରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ତତ୍ର ଦାରିକାସୁ କୀଳନ୍ତୀସୁ ଏକା କୁମାରିକା ଖୁଦ୍ଦକକୁଲ୍ଲକେନ ୱାଲୁକଂ ପପ୍ଫୋଟେତି। ତସ୍ସା ଏକସ୍ମିଂ ହତ୍ଥେ ଏକଂ ୱଲଯଂ, ଏକସ୍ମିଂ ଦ୍ୱେ ୱଲଯାନି। ତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଇତରଂ ନିସ୍ସଦ୍ଦଂ। ରାଜା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ସୀୱଲିଦେୱୀ ମମ ପଚ୍ଛତୋ ଚରତି, ଇତ୍ଥୀ ଚ ନାମ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ମଲଂ, ‘ଅଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ଭରିଯଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’ତି ଗରହିସ୍ସନ୍ତି ମଂ। ସଚାଯଂ କୁମାରିକା ପଣ୍ଡିତା ଭୱିସ୍ସତି, ସୀୱଲିଦେୱିଯା ନିୱତ୍ତନକାରଣଂ କଥେସ୍ସତି, ଇମିସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୀୱଲିଦେୱିଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୨୮୧।

‘‘କୁମାରିକେ ଉପସେନିଯେ, ନିଚ୍ଚଂ ନିଗ୍ଗଳମଣ୍ଡିତେ;

କସ୍ମା ତେ ଏକୋ ଭୁଜୋ ଜନତି, ଏକୋ ତେ ନ ଜନତୀ ଭୁଜୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉପସେନିଯେତି ମାତରଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସେନିକେ। ନିଗ୍ଗଳମଣ୍ଡିତେତି ଅଗଲିତମଣ୍ଡନେନ ମଣ୍ଡନସୀଲିକେତି ୱଦତି। ଜନତୀତି ସଦ୍ଦଂ କରୋତି।

କୁମାରିକା ଆହ –

୨୮୨।

‘‘ଇମସ୍ମିଂ ମେ ସମଣ ହତ୍ଥେ, ପଟିମୁକ୍କା ଦୁନୀୱରା;

ସଙ୍ଘାତା ଜାଯତେ ସଙ୍ଗୋ, ଦୁତିଯସ୍ସେୱ ସା ଗତି।

୨୮୩।

‘‘ଇମସ୍ମିଂ ମେ ସମଣ ହତ୍ଥେ, ପଟିମୁକ୍କୋ ଏକନୀୱରୋ;

ସୋ ଅଦୁତିଯୋ ନ ଜନତି, ମୁନିଭୂତୋୱ ତିଟ୍ଠତି।

୨୮୪।

‘‘ୱିୱାଦପ୍ପତ୍ତୋ ଦୁତିଯୋ, କେନେକୋ ୱିୱଦିସ୍ସତି;

ତସ୍ସ ତେ ସଗ୍ଗକାମସ୍ସ, ଏକତ୍ତମୁପରୋଚତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁନୀୱରାତି ଦ୍ୱେ ୱଲଯାନି। ସଙ୍ଘାତାତି ସଂହନନତୋ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଗତୀତି ନିଚ୍ଚତ୍ତି। ଦୁତିଯସ୍ସେୱ ହି ଏୱରୂପା ନିଚ୍ଚତ୍ତି ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋତି ସୋ ନୀୱରୋ। ମୁନିଭୂତୋୱାତି ପହୀନସଙ୍କିଲେସୋ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି। ୱିୱାଦପ୍ପତ୍ତୋତି ସମଣ ଦୁତିଯକୋ ନାମ ୱିୱାଦମାପନ୍ନୋ ହୋତି, କଲହଂ କରୋତି, ନାନାଗାହଂ ଗଣ୍ହାତି। କେନେକୋତି ଏକକୋ ପନ କେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିୱଦିସ୍ସତି। ଏକତ୍ତମୁପରୋଚତନ୍ତି ଏକୀଭାୱୋ ତେ ରୁଚ୍ଚତୁ। ସମଣା ନାମ ଭଗିନିମ୍ପି ଆଦାଯ ନ ଚରନ୍ତି, କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ଭରିଯଂ ଆଦାଯ ୱିଚରସି, ଅଯଂ ତେ ଅନ୍ତରାଯଂ କରିସ୍ସତି, ଇମଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଏକକୋୱ ସମଣକମ୍ମଂ କରୋହୀତି ନଂ ୱଦତି।

ସୋ ତସ୍ସା କୁମାରିକାଯ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୨୮୫।

‘‘ସୁଣାସି ସୀୱଲି କଥା, କୁମାରିଯା ପୱେଦିତା;

ପେସିଯା ମଂ ଗରହିତ୍ଥୋ, ଦୁତିଯସ୍ସେୱ ସା ଗତି।

୨୮୬।

‘‘ଅଯଂ ଦ୍ୱେଧାପଥୋ ଭଦ୍ଦେ, ଅନୁଚିଣ୍ଣୋ ପଥାୱିହି;

ତେସଂ ତ୍ୱଂ ଏକଂ ଗଣ୍ହାହି, ଅହମେକଂ ପୁନାପରଂ।

୨୮୭।

‘‘ମାୱଚ ମଂ ତ୍ୱଂ ‘ପତି ମେ’ତି, ନାହଂ ‘ଭରିଯା’ତି ୱା ପୁନା’’ତି।

ତତ୍ଥ କୁମାରିଯା ପୱେଦିତାତି କୁମାରିକାଯ କଥିତା। ପେସିଯାତି ସଚାହଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେଯ୍ୟଂ, ଏସା ମେ ପେସିଯା ୱଚନକାରିକା ଭୱେଯ୍ୟ, ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ମଂ ନ ୱିସହେଯ୍ୟ। ଇଦାନି ପନ ଅତ୍ତନୋ ପେସିଯଂ ୱିଯ ଚ ମଞ୍ଞତି, ‘‘ଦୁତିଯସ୍ସେୱ ସା ଗତୀ’’ତି ମଂ ୱଦତି। ଅନୁଚିଣ୍ଣୋତି ଅନୁସଞ୍ଚରିତୋ। ପଥାୱିହୀତି ପଥିକେହି। ଏକନ୍ତି ତୱ ରୁଚ୍ଚନକଂ ଏକଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହ, ଅହଂ ପନ ତଯା ଗହିତାୱସେସଂ ଅପରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି। ମାୱଚ ମଂ ତ୍ୱନ୍ତି ସୀୱଲି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ ମଂ ‘‘ପତି ମେ’’ତି ମା ଅୱଚ, ଅହଂ ୱା ତ୍ୱଂ ‘‘ଭରିଯା ମେ’’ତି ନାୱଚଂ।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହେ ଉତ୍ତମା, ଦକ୍ଖିଣମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହଥ, ଅହଂ ୱାମମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୀ ଏକତୋୱ ନଗରଂ ପାୱିସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

‘‘ଇମମେୱ କଥୟନ୍ତା, ଥୂଣଂ ନଗରୁପାଗମୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନଗରୁପାଗମୁନ୍ତି ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠା।

ପୱିସିତ୍ୱା ଚ ପନ ମହାସତ୍ତୋ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ଉସୁକାରସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ତୋ। ସୀୱଲିଦେୱୀପି ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଉସୁକାରୋ ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲେ ଉସୁଂ ତାପେତ୍ୱା କଞ୍ଜିୟେନ ତେମେତ୍ୱା ଏକଂ ଅକ୍ଖିଂ ନିମୀଲେତ୍ୱା ଏକେନ ଅକ୍ଖିନା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଉଜୁଂ କରୋତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚାୟଂ ପଣ୍ଡିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମୟ୍ହଂ ଏକଂ କାରଣଂ କଥେସ୍ସତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୨୮୮।

‘‘କୋଟ୍ଠକେ ଉସୁକାରସ୍ସ, ଭତ୍ତକାଲେ ଉପଟ୍ଠିତେ;

ତତ୍ରା ଚ ସୋ ଉସୁକାରୋ, ଏକଂ ଦଣ୍ଡଂ ଉଜୁଂ କତଂ;

ଏକଞ୍ଚ ଚକ୍ଖୁଂ ନିଗ୍ଗୟ୍ହ, ଜିମ୍ହମେକେନ ପେକ୍ଖତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋଟ୍ଠକେତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଭତ୍ତକାଲେ ଉପଟ୍ଠିତେ ଉସୁକାରସ୍ସ କୋଟ୍ଠକେ ଅଟ୍ଠାସି। ତତ୍ରା ଚାତି ତସ୍ମିଞ୍ଚ କୋଟ୍ଠକେ। ନିଗ୍ଗୟ୍ହାତି ନିମୀଲେତ୍ୱା। ଜିମ୍ହମେକେନାତି ଏକେନ ଅକ୍ଖିନା ୱଙ୍କଂ ସରଂ ପେକ୍ଖତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୮୯।

‘‘ଏୱଂ ନୋ ସାଧୁ ପସ୍ସସି, ଉସୁକାର ସୁଣୋହି ମେ;

ୟଦେକଂ ଚକ୍ଖୁଂ ନିଗ୍ଗୟ୍ହ, ଜିମ୍ହମେକେନ ପେକ୍ଖସୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସମ୍ମ ଉସୁକାର, ଏୱଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ସାଧୁ ପସ୍ସସି, ୟଂ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁଂ ନିମୀଲେତ୍ୱା ଏକେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱଙ୍କଂ ସରଂ ପେକ୍ଖସୀତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୨୯୦।

‘‘ଦ୍ୱୀହି ସମଣ ଚକ୍ଖୂହି, ୱିସାଲଂ ୱିୟ ଖାୟତି;

ଅସମ୍ପତ୍ୱା ପରମଂ ଲିଙ୍ଗଂ, ନୁଜୁଭାୱାୟ କପ୍ପତି।

୨୯୧।

‘‘ଏକଞ୍ଚ ଚକ୍ଖୁଂ ନିଗ୍ଗୟ୍ହ, ଜିମ୍ହମେକେନ ପେକ୍ଖତୋ;

ସମ୍ପତ୍ୱା ପରମଂ ଲିଙ୍ଗଂ, ଉଜୁଭାୱାୟ କପ୍ପତି।

୨୯୨।

‘‘ୱିୱାଦପ୍ପତ୍ତୋ ଦୁତିୟୋ, କେନେକୋ ୱିୱଦିସ୍ସତି;

ତସ୍ସ ତେ ସଗ୍ଗକାମସ୍ସ, ଏକତ୍ତମୁପରୋଚତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱିସାଲଂ ୱିଯାତି ୱିହିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଖାଯତି। ଅସମ୍ପତ୍ୱା ପରମଂ ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ପରତୋ ୱଙ୍କଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା। ନୁଜୁଭାୱାଯାତି ନ ଉଜୁଭାୱାଯ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୱିସାଲେ ଖାଯମାନେ ପରତୋ ଉଜୁଟ୍ଠାନଂ ୱା ୱଙ୍କଟ୍ଠାନଂ ୱା ନ ପାପୁଣେଯ୍ୟ, ତସ୍ମିଂ ଅସମ୍ପତ୍ତେ ଅଦିସ୍ସମାନେ ଉଜୁଭାୱାଯ କିଞ୍ଚି ନ କପ୍ପତି ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ସମ୍ପତ୍ୱାତି ଚକ୍ଖୁନା ପତ୍ୱା , ଦିସ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିୱାଦପ୍ପତ୍ତୋତି ଯଥା ଦୁତିଯେ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଉମ୍ମୀଲିତେ ଲିଙ୍ଗଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ୱଙ୍କଟ୍ଠାନମ୍ପି ଉଜୁକଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଉଜୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱଙ୍କଂ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ୱିୱାଦୋ ହୋତି, ଏୱଂ ସମଣସ୍ସପି ଦୁତିଯୋ ନାମ ୱିୱାଦମାପନ୍ନୋ ହୋତି, କଲହଂ କରୋତି, ନାନାଗାହଂ ଗଣ୍ହାତି। କେନେକୋତି ଏକୋ ପନ କେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିୱଦିସ୍ସତି। ଏକତ୍ତମୁପରୋଚତନ୍ତି ଏକୀଭାୱୋ ତେ ରୁଚ୍ଚତୁ। ସମଣା ନାମ ଭଗିନିମ୍ପି ଆଦାଯ ନ ଚରନ୍ତି, କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ଭରିଯଂ ଆଦାଯ ୱିଚରସି। ଅଯଂ ତେ ଅନ୍ତରାଯଂ କରିସ୍ସତି, ଇମଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଏକକୋୱ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋହୀତି ସୋ ତଂ ଓୱଦତି।

ଏୱମସ୍ସ ସୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋପି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ସଂକଡ୍ଢିତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଥୱିକାଯ ଓସାରେତ୍ୱା ସୀୱଲିଦେୱିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୨୯୩।

‘‘ସୁଣାସି ସୀୱଲି କଥା, ଉସୁକାରେନ ୱେଦିତା;

ପେସିଯା ମଂ ଗରହିତ୍ଥୋ, ଦୁତିଯସ୍ସେୱ ସା ଗତି।

୨୯୪।

‘‘ଅଯଂ ଦ୍ୱେଧାପଥୋ ଭଦ୍ଦେ, ଅନୁଚିଣ୍ଣୋ ପଥାୱିହି;

ତେସଂ ତ୍ୱଂ ଏକଂ ଗଣ୍ହାହି, ଅହମେକଂ ପୁନାପରଂ।

୨୯୫।

‘‘ମାୱଚ ମଂ ତ୍ୱଂ ‘ପତି ମେ’ତି, ନାହଂ ‘ଭରିଯା’ତି ୱା ପୁନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଣାସୀତି ସୁଣ, ତ୍ୱଂ କଥା। ‘‘ପେସିଯା ମ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ପନ କୁମାରିକାଯ ଓୱାଦମେୱ ସନ୍ଧାଯାହ।

ସା କିର ‘‘ମାୱଚ ମଂ ତ୍ୱଂ ‘ପତି ମେ’ତି’’ ୱୁତ୍ତାପି ମହାସତ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିଯେୱ। ରାଜା ନଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ମହାଜନୋପି ଅନୁବନ୍ଧି। ତତୋ ପନ ଅଟୱୀ ଅୱିଦୂରେ ହୋତି। ମହାସତ୍ତୋ ନୀଲୱନରାଜିଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ନିୱତ୍ତେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋଯେୱ ମଗ୍ଗସମୀପେ ମୁଞ୍ଜତିଣଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ ତତୋ ଈସିକଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ‘‘ପସ୍ସସି ସୀୱଲି, ଅଯଂ ଇଧ ପୁନ ଘଟେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଏୱମେୱ ପୁନ ମଯ୍ହଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସୋ ନାମ ଘଟେତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

‘‘ମୁଞ୍ଜାୱେସିକା ପୱାଳ୍ହା, ଏକା ୱିହର ସୀୱଲୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏକା ୱିହରାତି ଅହଂ ଏକୀଭାୱେନ ୱିହରିସ୍ସାମି, ତ୍ୱମ୍ପି ଏକା ୱିହରାହୀତି ତସ୍ସା ଓୱାଦମଦାସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୀୱଲିଦେୱୀ ‘‘ଇତୋଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ମହାଜନକନରିନ୍ଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସୋ’’ତି ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାମଗ୍ଗେ ପତି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ୱିସଞ୍ଞିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପଦଂ ୱିକୋପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ଅମଚ୍ଚା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ସରୀରଂ ଉଦକେନ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା ସଞ୍ଞଂ ଲଭାପେସୁଂ। ସା ‘‘ତାତା, କୁହିଂ ରାଜା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନନୁ ତୁମ୍ହେୱ ଜାନାଥା’’ତି?

‘‘ଉପଧାରେଥ ତାତା’’ତି। ତେ ଇତୋ ଚିତୋ ଧାୱିତ୍ୱା ୱିଚିନନ୍ତାପି ମହାସତ୍ତଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ଦେୱୀ ମହାପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଚେତିଯଂ କାରେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋପି ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ, ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ମନୁସ୍ସପଥଂ ନାଗମି। ଦେୱୀପି ଉସୁକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥିତଟ୍ଠାନେ, କୁମାରିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ କଥିତଟ୍ଠାନେ, ମଂସପରିଭୋଗଟ୍ଠାନେ, ମିଗାଜିନେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥିତଟ୍ଠାନେ, ନାରଦେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥିତଟ୍ଠାନେ ଚାତି ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ଚେତିଯାନି କାରେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ସେନଙ୍ଗପରିୱୁତା ମିଥିଲଂ ପତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନୁଯ୍ୟାନେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଭିସେକଂ କାରେତ୍ୱା ତଂ ସେନଙ୍ଗପରିୱୁତଂ ନଗରଂ ପେସେତ୍ୱା ସଯଂ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଉଯ୍ୟାନେ ୱସନ୍ତୀ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣା ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋପି ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସମୁଦ୍ଦରକ୍ଖିକା ଦେୱଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ନାରଦୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ମିଗାଜିନୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, କୁମାରିକା ଖେମା ଭିକ୍ଖୁନୀ, ଉସୁକାରୋ ଆନନ୍ଦୋ, ସୀୱଲିଦେୱୀ ରାହୁଲମାତା, ଦୀଘାୱୁକୁମାରୋ ରାହୁଲୋ, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ମହାଜନକନରିନ୍ଦୋ ପନ ଅହମେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମହାଜନକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୫୪୦] ୩। ସୁୱଣ୍ଣସାମଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୋନୁ ମଂ ଉସୁନା ୱିଜ୍ଝୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିର ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ଏକସ୍ସ ସେଟ୍ଠିକୁଲସ୍ସ ଏକପୁତ୍ତକୋ ଅହୋସି ମାତାପିତୂନଂ ପିଯୋ ମନାପୋ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପାସାଦୱରଗତୋ ସୀହପଞ୍ଜରଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ୱୀଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥଂ ମହାଜନଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ଜେତୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅହମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ସୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱାୱତ୍ଥଭେସଜ୍ଜପାନକାଦୀନି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୂଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚ ଆନିସଂସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପରିସାଯ ୱୁଟ୍ଠିତାଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚିତ୍ୱା ‘‘ମାତାପିତୂହି ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ ପୁତ୍ତଂ ତଥାଗତା ନାମ ନ ପବ୍ବାଜେନ୍ତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଗାରୱେନ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଅମ୍ମତାତା, ଅହଂ ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଏକପୁତ୍ତକଭାୱେନ ସତ୍ତଧା ଭିଜ୍ଜମାନହଦଯା ୱିଯ ପୁତ୍ତସିନେହେନ କମ୍ପମାନା ଏୱମାହଂସୁ ‘‘ତାତ ପିଯପୁତ୍ତକ, ତାତ କୁଲଙ୍କୁର, ତାତ ନଯନ, ତାତ ହଦଯ, ତାତ ପାଣସଦିସ, ତଯା ୱିନା କଥଂ ଜୀୱାମ, ତଯି ପଟିବଦ୍ଧଂ ନୋ ଜୀୱିତଂ। ମଯଞ୍ହି ତାତ, ଜରାଜିଣ୍ଣା ୱୁଡ୍ଢା ମହଲ୍ଲକା, ଅଜ୍ଜ ୱା ସୁୱେ ୱା ପରସୁୱେ ୱା ମରଣଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମ, ତସ୍ମା ମା ଅମ୍ହେ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛସି। ତାତ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମ ଅତିଦୁକ୍କରା, ସୀତେନ ଅଡ୍ଢେ ସତି ଉଣ୍ହଂ ଲଭତି, ଉଣ୍ହେନ ଅଡ୍ଢେ ସତି ସୀତଂ ଲଭତି, ତସ୍ମା ତାତ, ମା ପବ୍ବଜାହୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ଓନତସୀସୋ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋୱ ନିସୀଦି ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରୋ। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସୁଂ ‘‘ସଚେ ନୋ ପୁତ୍ତୋ ଅନନୁଞ୍ଞାତୋ, ଅଦ୍ଧା ମରିସ୍ସତି, ପୁନ ନ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଜୀୱମାନଂ ପୁନ ନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି। ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘ତାତ ପିଯପୁତ୍ତକ, ତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଅନୁଜାନାମ, ପବ୍ବଜାହୀ’’ତି ଅନୁଜାନିଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସକଲସରୀରଂ ୱଣାମେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ସତ୍ଥା ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ କୁମାରଂ ପବ୍ବାଜେହୀ’’ତି ଆଣାପେସି। ସୋ ତଂ ପବ୍ବାଜେସି। ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଆରାଧେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦୋ ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଇଧ ଆକିଣ୍ଣୋ ୱିହରାମି, ନ ମେ ଇଦଂ ପତିରୂପ’’ନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାଧୁରଂ ପୂରେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପଜ୍ଝାଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଜେତୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହାସି। ସୋ ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋପି ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ମାତାପିତରୋପିସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଦୁଗ୍ଗତା ଅହେସୁଂ। ଯେ ହି ତେସଂ ଖେତ୍ତଂ ୱା ୱଣିଜ୍ଜଂ ୱା ପଯୋଜେସୁଂ, ତେ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କୁଲେ ପୁତ୍ତୋ ୱା ଭାତା ୱା ଇଣଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ପଲାଯିଂସୁ। ଗେହେ ଦାସକମ୍ମକରାଦଯୋପି ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯିଂସୁ।

ଅପରଭାଗେ ଦ୍ୱେ ଜନା କପଣା ହୁତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଉଦକସିଞ୍ଚନମ୍ପି ଅଲଭିତ୍ୱା ଗେହଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଅଘରା ହୁତ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞଭାୱଂ ପତ୍ତା ପିଲୋତିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କପାଲହତ୍ଥା ଭିକ୍ଖାଯ ଚରିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଜେତୱନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତସ୍ସ

ଆଗନ୍ତୁକଓତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସୁଖନିସିନ୍ନକାଲେ ‘‘ଭନ୍ତେ, କୁତୋ ଆଗତତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଜେତଓ୍ୱନା ଆଗତୋ ଆଓ୍ୱୁସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସତ୍ଥୁନୋ ଚେଓ୍ୱ ମହାସାଓ୍ୱକାଦୀନଞ୍ଚ ଆରୋଗ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ପଓ୍ୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ସାଓ୍ୱତ୍ଥିୟଂ ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ସେଟ୍ଠିକୁଲସ୍ସ ଆରୋଗ୍ୟ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆଓ୍ୱୁସୋ, ମା ତସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ପଓ୍ୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛା’’ତି। ‘‘କିଂ ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଆଓ୍ୱୁସୋ, ତସ୍ସ କିର କୁଲସ୍ସ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତୋ, ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏତଂ କୁଲଂ ପରିକ୍ଖୀଣଂ, ଇଦାନି ଦ୍ୱେ ଜନା ପରମକାରୁଞ୍ଞଭାଓ୍ୱଂ ପତ୍ତା ଭିକ୍ଖାୟ ଚରନ୍ତୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ଓ୍ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସକଭାଓ୍ୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ରୋଦିତୁଂ ଆରଭି। ‘‘ଆଓ୍ୱୁସୋ, କିଂ ରୋଦସୀ’’ତି? ‘‘ଭନ୍ତେ, ତେ ମୟ୍ହଂ ମାତାପିତରୋ, ଅହଂ ତେସଂ ପୁତ୍ତୋ’’ତି। ‘‘ଆଓ୍ୱୁସୋ, ତଓ୍ୱ ମାତାପିତରୋ ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଓ୍ୱିନାସଂ ପତ୍ତା, ଗଚ୍ଛ, ତେ ପଟିଜଗ୍ଗାହୀ’’ତି।

ସୋ ‘‘ଅହଂ ଦ୍ୱାଦସ ଓ୍ୱସ୍ସାନି ଘଟେନ୍ତୋ ୱାୟମନ୍ତୋପି ମଗ୍ଗଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ , ଅଭବ୍ବୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସାମି, କିଂ ମେ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ, ଗିହୀ ହୁତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ପୋସେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାୟଣୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞାଓ୍ୱାସଂ ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପୁନଦିଓ୍ୱସେ ଅରଞ୍ଞା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାଓ୍ୱତ୍ଥିତୋ ଅଓ୍ୱିଦୂରେ ଜେତଓ୍ୱନପିଟ୍ଠିୱିହାରଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗା ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ଏକୋ ମଗ୍ଗୋ ଜେତଓ୍ୱନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଂ। ସୋ ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ଠତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ପଠମଂ ମାତାପିତରୋ ପସ୍ସାମି, ଉଦାହୁ ଦସବଲ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମୟା ମାତାପିତରୋ ଚିରଂ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ମେ ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅଜ୍ଜମେଓ୍ୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସ୍ୱେ ପାତୋଓ୍ୱ ମାତାପିତରୋ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସାଓ୍ୱତ୍ଥିମଗ୍ଗଂ ପହାୟ ସାୟନ୍ହସମୟେ ଜେତଓ୍ୱନଂ ପାଓ୍ୱିସି। ତଂ ଦିଓ୍ୱସଂ ପନ ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଲୋକଂ ଓ୍ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ ତସ୍ସାଗମନକାଲେ ମାତୁପୋସକସୁତ୍ତେନ (ସଂ॰ ନି॰ ୧.୨୦୫) ମାତାପିତୂନଂ ଗୁଣଂ ଓ୍ୱଣ୍ଣେସି। ସୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ପରିସପରିୟନ୍ତେ ଠତ୍ୱା ସତ୍ଥୁସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଗିହୀ ହୁତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗିତୁଂ ସକ୍କୋମୀତି ଚିନ୍ତେସିଂ, ସତ୍ଥା ପନ ‘ପବ୍ବଜିତୋଓ୍ୱ ସମାନୋ ପଟିଜଗ୍ଗିତୋ ଉପକାରକୋ ମାତାପିତୂନ’ନ୍ତି ଓ୍ୱଦତି। ସଚାହଂ ସତ୍ଥାରଂ ଅଦିସ୍ୱା ଗତୋ, ଏଓ୍ୱରୂପାୟ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ପରିହୀନୋ ଭଓ୍ୱେୟ୍ୟଂ। ଇଦାନି ପନ ଗିହୀ ଅହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋଓ୍ୱ ସମାନୋ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସ୍ସାମୀ’’ତି।

ସୋ ସଲାକଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଲାକଭତ୍ତଞ୍ଚେଓ୍ୱ ସଲାକୟାଗୁଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ ଓ୍ୱସ୍ସାନି ଅରଞ୍ଞେ ୱୁତ୍ଥଭିକ୍ଖୁ ପାରାଜିକପ୍ପତ୍ତୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ସୋ ପାତୋଓ୍ୱ ସାଓ୍ୱତ୍ଥିୟଂ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ପଠମଂ ୟାଗୁଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଉଦାହୁ ମାତାପିତରୋ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘କପଣାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥେନ ଗନ୍ତୁଂ ଅୟୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୟାଗୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତେସଂ ପୋରାଣକଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗତୋ। ମାତାପିତରୋପିସ୍ସ ୟାଗୁଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ପରଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତି। ସୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନକେ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନସୋକୋ ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ତେସଂ ଅଓ୍ୱିଦୂରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତେ ତଂ ଦିସ୍ୱାପି ନ ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ଅଥ ମାତା ‘‘ଭିକ୍ଖତ୍ଥାୟ ଠିତୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାୟ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦାତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ନତ୍ଥି, ଅତିଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ହଦୟପୂରଂ ସୋକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଦୁତିୟମ୍ପି ତତିୟମ୍ପି ‘‘ଅତିଚ୍ଛଥା’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ଅଟ୍ଠାସିୟେଓ୍ୱ। ଅଥସ୍ସ ପିତା ମାତରଂ ଆହ – ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଭଦ୍ଦେ, ଜାନାହି, ପୁତ୍ତୋ ନୁ ଖୋ ନୋ ଏସୋ’’ତି। ସା ଉଟ୍ଠାୟ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଓ୍ୱୋଲୋକେନ୍ତୀ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ପତିତ୍ୱା ପରିଦେୱି, ପିତାପିସ୍ସ ତଥେଓ୍ୱ ଅକାସି, ମହନ୍ତଂ କାରୁଞ୍ଞଂ ଅହୋସି।

ସୋପି ମାତାପିତରୋ ଦିସ୍ୱା ସକଭାଓ୍ୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅସ୍ସୂନି ପଓ୍ୱତ୍ତେସି। ସୋ ସୋକଂ ଅଧିଓ୍ୱାସେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମତାତା, ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅହଂ ୱୋ ପୋସେସ୍ସାମୀ’’ତି ମାତାପିତରୋ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ୟାଗୁଂ ପାୟେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପୁନ ଭିକ୍ଖଂ ଆହରିତ୍ୱା ତେ ଭୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ଭିକ୍ଖଂ ପରିୟେସିତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ଭତ୍ତେନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଇମିନା ନିୟାମେନ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗତି। ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧାନି ପକ୍ଖିକଭତ୍ତାଦୀନି ତେସଂୟେଓ୍ୱ ଦତ୍ୱା ସୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଲଭମାନୋ ଭୁଞ୍ଜତି, ଅଲଭମାନୋ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ଓ୍ୱସ୍ସାଓ୍ୱାସିକମ୍ପି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୟଂ କିଞ୍ଚି ଲଭିତ୍ୱା ତେସଂୟେଓ୍ୱ ଦେତି। ତେହି ପରିଭୁତ୍ତଂ ଜିଣ୍ଣପିଲୋତିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଳଂ ଦତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ସୟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଭିକ୍ଖଲଭନଦିଓ୍ୱସେହି ପନସ୍ସ ଅଲଭନଦିଓ୍ୱସା ବହୂ ଅହେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ନିଓ୍ୱାସନପାରୁପନଂ ଅତିଲୂଖଂ ହୋତି।

ଇତି ସୋ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋୟେଓ୍ୱ ଅପରଭାଗେ କିସୋ ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତୋ ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠସମ୍ଭତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଆଓ୍ୱୁସୋ, ପୁବ୍ବେ ତଓ୍ୱ ସରୀରଓ୍ୱଣ୍ଣୋ ସୋଭତି, ଇଦାନି ପନ କିସୋ ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତୋ ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତୋ, ବ୍ୟାଧି ତେ ନୁ ଖୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି। ସୋ ‘‘ନତ୍ଥି ମେ, ଆଓ୍ୱୁସୋ, ବ୍ୟାଧି, ଅପିଚ ପନ ପଲିବୋଧୋ ମେ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ତଂ ପଓ୍ୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆହଂସୁ ‘‘ଆଓ୍ୱୁସୋ, ଭଗଓ୍ୱା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିନିପାତେତୁଂ ନ ଦେତି, ତ୍ୱଂ ପନ ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଗିହୀନଂ ଦଦମାନୋ ଅୟୁତ୍ତଂ କରୋସୀ’’ତି। ସୋ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିତୋ ଓ୍ୱଲୀୟି। ତେ ଏତ୍ତକେନପି ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠା ଭଗଓ୍ୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ୱିନିପାତେତ୍ୱା ଗିହୀ ପୋସେତୀ’’ତି ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଗିହୀ ପୋସେସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ କିରିୟଂ ଓ୍ୱଣ୍ଣେତୁକାମୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପୁବ୍ବଚରିୟଂ ପକାସେତୁକାମୋ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ, ଗିହୀ ପୋସେନ୍ତୋ କେ ପୋସେସୀ’’ତି

ପୁଚ୍ଛି। ''ମାତାପିତରୋ ମେ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତୁଂ ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୂ''ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ ମମ ଗତମଗ୍ଗେ ଠିତୋ, ଅହମ୍ପି ପୁବ୍ବଚରିୟଂ ଚରନ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସି''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ଅସ୍ସାସଂ ପଟିଲଭି। ସତ୍ଥା ତାୟ ପୁବ୍ବଚରିୟାୟ ଆୱିକରଣତ୍ଥଂ ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିନଗରତୋ ଅୱିଦୂରେ ନଦିୟା ଓରିମତୀରେ ଏକୋ ନେସାଦଗାମୋ ଅହୋସି, ପାରିମତୀରେ ଏକୋ ନେସାଦଗାମୋ। ଏକେକସ୍ମିଂ ଗାମେ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ କୁଲସତାନି ୱସନ୍ତି। ଦ୍ୱୀସୁପି ଗାମେସୁ ଦ୍ୱେ ନେସାଦଜେଟ୍ଠକା ସହାୟକା ଅହେସୁଂ। ତେ ଦହରକାଲେୟେୱ କତିକୱତ୍ତଂ କରିଂସୁ ''ସଚେ ଅମ୍ହେସୁ ଏକସ୍ସ ଧୀତା ହୋତି, ଏକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତେସଂ ଆୱାହୱିୱାହଂ କରିସ୍ସାମା''ତି। ଅଥ ଓରିମତୀରେ ଗାମଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଗେହେ ପୁତ୍ତୋ ଜାୟି, ଜାତକ୍ଖଣେୟେୱ ଦୁକୂଲେନ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ''ଦୁକୂଲୋ''ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଇତରସ୍ସ ଗେହେ ଧୀତା ଜାୟି, ତସ୍ସା ପରତୀରେ ଜାତତ୍ତା ''ପାରିକା''ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି ଅଭିରୂପା ପାସାଦିକା ଅହେସୁଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା। ତେ ନେସାଦକୁଲେ ଜାତାପି ପାଣାତିପାତଂ ନାମ ନ କରିଂସୁ।

ଅପରଭାଗେ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକଂ ଦୁକୂଲକୁମାରଂ ମାତାପିତରୋ ଆହଂସୁ ''ପୁତ୍ତ, କୁମାରିକଂ ତେ ଆନୟିସ୍ସାମା''ତି। ସୋ ପନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଆଗତୋ ସୁଦ୍ଧସତ୍ତୋ ଉଭୋ କଣ୍ଣେ ପିଧାୟ ''ନ ମେ ଘରାୱାସେନତ୍ଥୋ ଅମ୍ମତାତା, ମା ଏୱରୂପଂ ଅୱଚୁତ୍ଥା''ତି ୱତ୍ୱା ୟାୱତତିୟଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ନ ଇଚ୍ଛିୟେୱ। ପାରିକାପି ମାତାପିତୂହି ''ଅମ୍ମ, ଅମ୍ହାକଂ ସହାୟକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅଭିରୂପୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ, ତସ୍ସ ତଂ ଦସ୍ସାମା''ତି ୱୁତ୍ତା ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ଉଭୋ କଣ୍ଣେ ପିଦହି। ସାପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଆଗତା ଘରାୱାସଂ ନ ଇଚ୍ଛି। ଦୁକୂଲକୁମାରୋ ପନ ତସ୍ସା ରହସ୍ସେନ ସାସନଂ ପହିଣି ''ସଚେ ପାରିକେ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଅତ୍ଥିକା, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛତୁ, ମୟ୍ହଂ ମେଥୁନଧମ୍ମେ ଛନ୍ଦୋ ନତ୍ଥୀ''ତି। ସାପି ତସ୍ସ ତଥେୱ ସାସନଂ ପେସେସି।

ଅଥ ମାତାପିତରୋ ତେସଂ ଅନିଚ୍ଛମାନାନଞ୍ଞେୱ ଆୱାହୱିୱାହଂ କରିଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି କିଲେସସମୁଦ୍ଦଂ ଅନୋତରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ୱିୟ ଏକତୋୱ ୱସିଂସୁ। ଦୁକୂଲକୁମାରୋ ପନ ମଚ୍ଛଂ ୱା ମିଗଂ ୱା ନ ମାରେତି, ଅନ୍ତମସୋ ଆହଟମଂସମ୍ପି ନ ୱିକ୍କିଣାତି। ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ୱଦିଂସୁ ''ତାତ, ତ୍ୱଂ ନେସାଦକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱାପି ନେୱ ଘରାୱାସଂ ଇଚ୍ଛସି, ନ ପାଣୱଧଂ କରୋସି, କିଂ ନାମ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସୀ''ତି? ''ଅମ୍ମତାତା, ତୁମ୍ହେସୁ ଅନୁଜାନନ୍ତେସୁ ମୟଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ''ତେନ ହି ପବ୍ବଜଥା''ତି ଦ୍ୱେ ଜନେ ଅନୁଜାନିଂସୁ। ତେ ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗାମତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗଙ୍ଗାତୀରେନ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୟସ୍ମିଂ ଠାନେ ମିଗସମ୍ମତା ନାମ ନଦୀ ହିମୱନ୍ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗଂ ପତ୍ତା, ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଙ୍ଗଂ ପହାୟ ମିଗସମ୍ମତାଭିମୁଖା ଅଭିରୁହିଂସୁ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତାତ ୱିସ୍ସକମ୍ମ, ଦ୍ୱେ ମହାପୁରିସା ଗାମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିଟ୍ଠା, ତେସଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ମିଗସମ୍ମତାନଦିୟା ଅଡ୍ଢକୋସନ୍ତରେ ଏତେସଂ ପଣ୍ଣସାଲଞ୍ଚ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଚ ମାପେତ୍ୱା ଏହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମୂଗପକ୍ଖଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୧ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ସବ୍ବଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଅମନାପସଦ୍ଦେ ମିଗପକ୍ଖିନୋ ପଲାପେତ୍ୱା ଏକପଦିକଂ ଜଙ୍ଘମଗ୍ଗଂ ମାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତେପି ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ତେନ ମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଦିସ୍ୱା ''ସକ୍କେନ ମୟ୍ହଂ ଦିନ୍ନା''ତି ସକ୍କଦତ୍ତିୟଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସାଟକଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ରତ୍ତୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଅଂସେ କତ୍ୱା ଜଟାମଣ୍ଡଲଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଇସିୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ପାରିକାୟପି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ଉଭୋପି କାମାୱଚରମେତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସିଂସୁ। ତେସଂ ମେତ୍ତାନୁଭାୱେନ ସବ୍ବେପି ମିଗପକ୍ଖିନୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତମେୱ ପଟିଲଭିଂସୁ, ନ କୋଚି କଞ୍ଚି ୱିହେଠେସି। ପାରିକା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପାନୀୟଂ ପରିଭୋଜନୀୟଂ ଆହରତି, ଅସ୍ସମପଦଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି, ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋତି। ଉଭୋପି ଫଲାଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ତତ୍ଥ ୱାସଂ କପ୍ପୟିଂସୁ।

ସକ୍କୋ ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଅନୁଓଲୋକେନ୍ତୋ ''ଇମେସଂ ଚକ୍ଖୂନି ପରିହାୟିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଅନ୍ତରାୟଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏୱମାହ – ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତରାୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ପଟିଜଗ୍ଗନକଂ ପୁତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଲୋକଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱଥା''ତି। ଅଥ ନଂ ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ଆହ – ''ସକ୍କ, କିନ୍ନାମେତଂ କଥେସି, ମୟଂ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତାପି ଏତଂ ଲୋକଧମ୍ମଂ ପୁଳୱକଗୂଥରାସିଂ ୱିୟ ଜିଗୁଚ୍ଛିମ୍ହା, ଇଦାନି ପନ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କଥଂ ଏୱରୂପଂ କରିସ୍ସାମା''ତି। ଅଥ ସକ୍କୋ ତଂ ଆହ – ''ଭନ୍ତେ, ସଚେ ଏୱଂ ନ କରୋଥ, ପାରିକାୟ ତାପସିୟା ଉତୁନିକାଲେ ନାଭିଂ ହତ୍ଥେନ ପରାମସେୟ୍ୟାଥା''ତି। ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ''ଇଦଂ ସକ୍କା କାତୁ''ନ୍ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସକ୍କୋ ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋପି ତଂ କାରଣଂ ପାରିକାଯ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଅସ୍ସା ଉତୁନିକାଲେ ନାଭିଂ ହତ୍ଥେନ ପରାମସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦେୱଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ସା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ତେନେୱସ୍ସ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣସାମୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ପାରିକାଯ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ୱନଂ ଗତକାଲେ ପବ୍ବତନ୍ତରେ କିନ୍ନରିଯୋ ଧାତିକିଚ୍ଚଂ କରିଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି ବୋଧିସତ୍ତଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ କିନ୍ନରା କୁମାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗିରିକନ୍ଦରାଦୀସୁ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଆରୁଯ୍ହ ନାନାପୁପ୍ଫେହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ହରିତାଲମନୋସିଲାଦୀନି ସିଲାଯଂ ଘଂସିତ୍ୱା ନଲାଟେ ତିଲକେ କତ୍ୱା ପୁନ ଆନେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ପାରିକାପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେସି। ତଂ ଅପରଭାଗେ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକମ୍ପି ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତା ମାତାପିତରୋ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସଯମେୱ ୱନମୂଲଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମମ ମାତାପିତୂନଂ କଦାଚି କୋଚିଦେୱ ଅନ୍ତରାଯୋ ଭୱେଯ୍ଯା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେସଂ ଗତମଗ୍ଗଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତେସଂ ୱନମୂଲଫଲାଫଲଂ ଆଦାଯ ସାଯନ୍ହସମଯେ ନିୱତ୍ତନ୍ତାନଂ ଅସ୍ସମପଦତୋ ଅୱିଦୂରେ ମହାମେଘୋ ଉଟ୍ଠହି। ତେ ଏକଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତସ୍ସ ଚ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଆସୀୱିସୋ ଅତ୍ଥି। ତେସଂ ସରୀରତୋ ସେଦଗନ୍ଧମିସ୍ସକଂ ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ନାସାପୁଟଂ ପାୱିସି। ସୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ନାସାୱାତେନ ପହରି। ଦ୍ୱେପି ଅନ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ପାରିକଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ପାରିକେ ମମ ଚକ୍ଖୂନି ପରିହୀନାନି, ଅହଂ ତଂ ନ ପସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସାପି ତଥେୱ ଆହ। ତେ ‘‘ନତ୍ଥି ନୋ ଇଦାନି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ପରିଦେୱମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ‘‘କିଂ ପନ ତେସଂ ପୁବ୍ବକମ୍ମ’’ନ୍ତି? ତେ କିର ପୁବ୍ବେ ୱେଜ୍ଜକୁଲେ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ସୋ ୱେଜ୍ଜୋ ଏକସ୍ସ ମହାଧନସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅକ୍ଖିରୋଗଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ସୋ ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଧନଂ ନ ଅଦାସି। ଅଥ ୱେଜ୍ଜୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭରିଯାଯ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ତସ୍ସ ଅକ୍ଖିରୋଗଂ ପଟିଜଗ୍ଗାମି, ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ଧନଂ ନ ଦେତି, କିଂ କରୋମା’’ତି ଆହ । ସାପି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ନ ନୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତକେନତ୍ଥୋ, ଭେସଜ୍ଜଂ ତସ୍ସ ଏକଯୋଗଂ ଦତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି କାଣାନି କରୋହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ସୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅନ୍ଧୋ ହୋତି। ତେସଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଇମିନା କମ୍ମେନ ଚକ୍ଖୂନି ଅନ୍ଧାନି ଜାଯିଂସୁ।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମମ ମାତାପିତରୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ଇମାଯ ୱେଲାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଇଦାନି ତେସଂ ପୱତ୍ତିଂ ନ ଜାନାମି, ପଟିମଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଦ୍ଦମକାସି। ତେ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ପଟିସଦ୍ଦଂ କରିତ୍ୱା ପୁତ୍ତସିନେହେନ ‘‘ତାତ ସୁୱଣ୍ଣସାମ, ଇଧ ପରିପନ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି, ମା ଆଗମୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ‘‘ତେନ ହି ଇମଂ ଲଟ୍ଠିକୋଟିଂ ଗହେତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଏଥା’’ତି ଦୀଘଲଟ୍ଠିଂ ଅଦାସି। ତେ ଲଟ୍ଠିକୋଟିଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିଂସୁ। ଅଥ ନେ ‘‘କେନ କାରଣେନ ୱୋ ଚକ୍ଖୂନି ୱିନଟ୍ଠାନୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ଆହଂସୁ ‘‘ତାତ, ମଯଂ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ଇଧ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଠିତା, ତେନ କାରଣେନା’’ତି। ସୋ ମାତାପିତୂନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞାସି ‘‘ତତ୍ଥ ଆସୀୱିସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତେନ କୁଦ୍ଧେନ ନାସାୱାତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ମାତାପିତରୋ ଦିସ୍ୱା ରୋଦି ଚେୱ ହସି ଚ। ଅଥ ନଂ ତେ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘କସ୍ମା, ତାତ, ରୋଦସି ଚେୱ ହସସି ଚା’’ତି? ଅମ୍ମତାତା, ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଦହରକାଲେଯେୱ ଏୱଂ ଚକ୍ଖୂନି ୱିନଟ୍ଠାନୀ’’ତି ରୋଦିଂ, ‘‘ଇଦାନି ପଟିଜଗ୍ଗିତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ହସିଂ। ଅମ୍ମତାତା, ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଅହଂ ୱୋ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀତି।

ସୋ ମାତାପିତରୋ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ତେସଂ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନେସୁ ଚଙ୍କମେ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ୱଚ୍ଚଟ୍ଠାନେ ପସ୍ସାୱଟ୍ଠାନେ ଚାତି ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ରଜ୍ଜୁକେ ବନ୍ଧି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେ ଅସ୍ସମପଦେ ଠପେତ୍ୱା ସଯଂ ୱନମୂଲଫଲାଦୀନି ଆହରିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ଠପେତ୍ୱା ପାତୋୱ ତେସଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଘଟଂ ଆଦାଯ ମିଗସମ୍ପତାନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯଂ ଆହରିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାପେତି, ଦନ୍ତକଟ୍ଠମୁଖୋଦକାଦୀନି ଦତ୍ୱା ମଧୁରଫଲାଫଲଂ ଦେତି, ତେହି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଖେ ୱିକ୍ଖାଲିତେ ସଯଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ପବ୍ବତପାଦେ କିନ୍ନରପରିୱାରୋ ଫଲାଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଘଟେନ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଉଣ୍ହୋଦକେନ ତେସଂ ଯଥାରୁଚି ନ୍ହାପନଂ ପାଦଧୋୱନଂ ୱା କତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲଂ ଉପନେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ସେଦେତ୍ୱା ତେସଂ ନିସିନ୍ନାନଂ ଫଲାଫଲଂ ଦତ୍ୱା ଖାଦାପେତ୍ୱା ପରିଯୋସାନେ ସଯଂ ଖାଦିତ୍ୱା ସେସକଂ ଠପେସି। ଇମିନା ନିଯାମେନେୱ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବାରାଣସିଯଂ ପୀଳିଯକ୍ଖୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋ ମିଗମଂସଲୋଭେନ ମାତରଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାୱୁଧୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମିଗେ ୱଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ମିଗସମ୍ପତାନଦିଂ ପତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାମସ୍ସ ପାନୀଯଗ୍ଗହଣତିତ୍ଥଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ ମିଗପଦୱଲଞ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ମଣିୱଣ୍ଣାହି ସାଖାହି କୋଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ଧନୁଂ ଆଦାଯ ୱିସପୀତଂ ସରଂ ସନ୍ନହିତ୍ୱା ନିଲୀନୋୱ ଅଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋପି ସାଯନ୍ହସମଯେ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦେ ଠପେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ପାନୀଯଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ଦ୍ୱେପି ମିଗେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ତେସଂ ପିଟ୍ଠିଯଂ ପାନୀଯଘଟଂ ଠପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ନଦୀତିତ୍ଥଂ ଅଗମାସି। ରାଜା କୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋୱ ତଂ ତଥା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମଯା

ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଏତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତେନପି ମନୁସ୍ସୋ ନାମ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ଦେୱୋ ନୁ ଖୋ ଏସ ନାଗୋ ନୁ ଖୋ, ସଚେ ପନାହଂ ଏତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି। ଦେୱୋ ଚେ ଭୱିସ୍ସତି, ଆକାସଂ ଉପ୍ପତିସ୍ସତି। ନାଗୋ ଚେ, ଭୂମିଯଂ ପୱିସିସ୍ସତି। ନ ଖୋ ପନାହଂ ସବ୍ବକାଲଂ ହିମୱନ୍ତେଯେୱ ୱିଚରିସ୍ସାମି, ବାରାଣସିଂ ଗମିସ୍ସାମି। ତତ୍ର ମଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି 'ଅପି ନୁ ଖୋ ତେ, ମହାରାଜ, ହିମୱନ୍ତେ ୱସନ୍ତେନ କିଞ୍ଚି ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବ'ନ୍ତି? ତତ୍ରାହଂ 'ଏୱରୂପୋ ମେ ସତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ'ତି ୱକ୍ଖାମି। 'କୋ ନାମେସୋ'ତି ୱୁତ୍ତେ ସଚେ 'ନ ଜାନାମୀ'ତି ୱକ୍ଖାମି , ଅଥ ଗରହିସ୍ସନ୍ତି ମଂ, ତସ୍ମା ଏତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି।

ଅଥ ତେସୁ ମିଗେସୁ ପଠମମେୱ ଓତରିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ଉତ୍ତିଣ୍ଣେସୁ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଗ୍ଗହିତୱତ୍ତୋ ମହାଥେରୋ ୱିଯ ସଣିକଂ ଓତରିତ୍ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧଦରଥୋ ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ରତ୍ତୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଅଂସେ କତ୍ୱା ପାନୀଯଘଟଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦକଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ୱାମଅଂସକୂଟେ ଠପେସି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ''ଇଦାନି ୱିଜ୍ଝିତୁଂ ସମଯୋ''ତି ରାଜା ୱିସପୀତଂ ସରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ ୱିଜ୍ଝି, ସରୋ ୱାମପସ୍ସେନ ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ସ ୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମିଗଗଣା ଭୀତା ପଲାଯିଂସୁ। ସୁୱଣ୍ଣସାମପଣ୍ଡିତୋ ପନ ୱିଦ୍ଧୋପି ପାନୀଯଘଟଂ ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ଅନୱସୁମ୍ଭିତ୍ୱା ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସଣିକଂ ଓତାରେତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ୱିଯୂହିତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ଦିସଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଦିସାଭାଗେନ ସୀସଂ କତ୍ୱା ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣାଯ ୱାଲୁକାଯ ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଇମସ୍ମିଂ ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ମମ ୱେରୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ମଯ୍ହଂ ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ୱେରୀ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ମୁଖେନ ଲୋହିତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଦିସ୍ୱାୱ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୯୬।

''କୋ ନୁ ମଂ ଉସୁନା ୱିଜ୍ଝି, ପମତ୍ତଂ ଉଦହାରକଂ;

ଖତ୍ତିଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱେସ୍ସୋ, କୋ ମଂ ୱିଦ୍ଧା ନିଲୀଯସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ପମତ୍ତନ୍ତି ମେତ୍ତାଭାୱନାଯ ଅନୁପଟ୍ଠିତସତିଂ। ଇଦଞ୍ଚ ସୋ ସନ୍ଧାଯ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅତ୍ତାନଂ ପମତ୍ତଂ ନାମ ଅକାସି। ୱିଦ୍ଧାତି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରମଂସସ୍ସ ଅଭକ୍ଖସମ୍ମତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୨୯୭।

''ନ ମେ ମଂସାନି ଖଜ୍ଜାନି, ଚମ୍ମେନତ୍ଥୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ୱିଦ୍ଧେଯ୍ୟଂ ମଂ ଅମଞ୍ଞଥା''ତି।

ଦୁତିଯଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ତମେୱ ନାମାଦିୱସେନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ –

୨୯୮।

''କୋ ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ପୁତ୍ତୋ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯଂ;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କିଂ ମଂ ୱିଦ୍ଧା ନିଲୀଯସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅମଞ୍ଞଥାତି ଅଯଂ ପୁରିସୋ କେନ କାରଣେନ ମଂ ୱିଜ୍ଝିତବ୍ବନ୍ତି ଅମଞ୍ଞିତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ଅଯଂ ମଯା ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାତିତୋପି ନେୱ ମଂ ଅକ୍କୋସତି ନ ପରିଭାସତି, ମମ ହଦଯଂ ସମ୍ବାହନ୍ତୋ ୱିଯ ପିଯୱଚନେନ ସମୁଦାଚରତି, ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମିସ୍ସ ସନ୍ତିକ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠିତୋୱ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୯୯।

‘‘ରାଜାହମସ୍ମି କାସୀନଂ, ପୀଳଇଯକ୍ଖୋତି ମଂ ୱିଦୂ;

ଲୋଭା ରଟ୍ଠଂ ପହିତ୍ୱାନ, ମିଗମେସଂ ଚରାମହଂ।

୩୦୦।

‘‘ଇସ୍ସତ୍ଥେ ଚସ୍ମି କୁସଲୋ, ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

ନାଗୋପି ମେ ନ ମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ, ଆଗତୋ ଉସୁପାତନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ରାଜାହମସ୍ମୀତି ଏୱଂ କିରସ୍ସ ୱିତକ୍କୋ ଅହୋସି ‘‘ଦେୱାପି ନାଗାପି ମନୁସ୍ସଭାସାଯ କଥେନ୍ତିଯେୱ, ଅହମେତଂ ଦେୱୋତି ୱା ନାଗୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ନ ଜାନାମି। ସଚେ କୁଜ୍ଝେଯ୍ୟ, ନାସେଯ୍ୟ ମଂ, ‘ରାଜା’ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଅଭାଯନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ରାଜଭାୱଂ ଜାନାପେତୁଂ ପଠମଂ ‘‘ରାଜାହମସ୍ମୀ’’ତି ଆହ। ଲୋଭାତି ମିଗମଂସଲୋଭେନ। ମିଗମେସନ୍ତି ମିଗଂ ଏସନ୍ତୋ। ଚରାମହନ୍ତି ଚରାମି ଅହଂ। ଦୁତିଯଂ ଗାଥଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଦୀପେତୁକାମୋ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଇସ୍ସତ୍ଥେତି ଧନୁସିପ୍ପେ। ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋତି ଦଳ୍ହଧନୁଂ ସହସ୍ସତ୍ଥାମଧନୁଂ ଓରୋପେତୁଞ୍ଚ ଆରୋପେତୁଞ୍ଚ ସମତ୍ଥୋ।

ଇତି ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ତସ୍ସ ନାମଗୋତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ –

୩୦୧।

‘‘କୋ ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ପୁତ୍ତୋ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯଂ;

ପିତୁନୋ ଅତ୍ତନୋ ଚାପି, ନାମଗୋତ୍ତଂ ପୱେଦଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୱେଦଯାତି କଥଯ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚାହଂ ‘ଦେୱନାଗକିନ୍ନରଖତ୍ତିଯାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରୋହମସ୍ମୀ’ତି କଥେଯ୍ୟଂ, ସଦ୍ଦହେଯ୍ୟେୱ ଏସ, ସଚ୍ଚମେୱ ପନସ୍ସ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ –

୩୦୨।

‘‘ନେସାଦପୁତ୍ତୋ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ସାମୋ ଇତି ମଂ ଞାତଯୋ;

ଆମନ୍ତଯିଂସୁ ଜୀୱନ୍ତଂ, ସ୍ୱଜ୍ଜେୱାହଂ ଗତୋ ସଯେ।

୩୦୩।

‘‘ୱିଦ୍ଧୋସ୍ମି ପୁଥୁସଲ୍ଲେନ, ସୱିସେନ ଯଥା ମିଗୋ;

ସକମ୍ହି ଲୋହିତେ ରାଜ, ପସ୍ସ ସେମି ପରିପ୍ଲୁତୋ।

୩୦୪।

‘‘ପଟିୱାମଗତଂ ସଲ୍ଲଂ, ପସ୍ସ ଧିମ୍ହାମି ଲୋହିତଂ;

ଆତୁରୋ ତ୍ୟାନୁପୁଚ୍ଛାମି, କିଂ ମଂ ୱିଦ୍ଧା ନିଲୀଯସି।

୩୦୫।

‘‘ଅଜିନମ୍ହି ହଞ୍ଞତେ ଦୀପି, ନାଗୋ ଦନ୍ତେହି ହଞ୍ଞତେ;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ୱିଦ୍ଧେୟ୍ୟଂ ମଂ ଅମଞ୍ଞଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଜୀୱନ୍ତନ୍ତି ମଂ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଜୀୱମାନଂ ‘‘ଏହି ସାମ, ଯାହି ସାମା’’ତି ଞାତଯୋ ଆମନ୍ତଯିଂସୁ। ସ୍ୱଜ୍ଜୱାହଂ ଗତୋତି ସୋ ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଏୱଂ ଗତୋ ମରଣମୁଖେ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ପୱିଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ । ସଯେତି ସଯାମି। ପରିପ୍ଳୁତୋତି ନିମୁଗ୍ଗୋ। ପଚ୍ଚିୱାମଗତନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ ପୱିସିତ୍ୱା ୱାମପସ୍ସେନ ନିଗ୍ଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପସ୍ସାତି ଓଲୋକେହି ମଂ। ଧିମ୍ହାମୀତି ନିତ୍ଥୁଭାମି, ଇଦଂ ସୋ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅୱିକମ୍ପମାନୋୱ ଲୋହିତଂ ମୁଖେନ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଆହ। ଆତୁରୋ ତ୍ୱାନୁପୁଚ୍ଛାମୀ’’ତି ବାଢହଗିଲାନୋ ହୁତ୍ୱା ଅହଂ ତଂ ଅନୁପୁଚ୍ଛାମି। ନିଲୀଯସୀତି ଏତସ୍ମିଂ ୱନଗୁମ୍ବେ ନିଲୀନୋ ଅଚ୍ଛସି। ୱିଦ୍ଧେୟ୍ୟନ୍ତି ୱିଜ୍ଝିତବ୍ବଂ। ଅମଞ୍ଞଥାତି ଅମଞ୍ଞିତ୍ଥ।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଯଥାଭୂତଂ ଅନାଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ମୁସାୱାଦଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୩୦୬।

‘‘ମିଗୋ ଉପଟ୍ଠିତୋ ଆସି, ଆଗତୋ ଉସୁପାତନଂ;

ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉବ୍ବିଜୀ ସାମ, ତେନ କୋଧୋ ମମାୱିସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆୱିସୀତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରି। ତେନ କାରଣେନ ମେ କୋଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ଦୀପେତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘କିଂ ୱଦେସି, ମହାରାଜ, ଇମସ୍ମିଂ ହିମୱନ୍ତେ ମଂ ଦିସ୍ୱା ପଲାଯନମିଗୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆହ –

୩୦୭।

‘‘ଯତୋ ସରାମି ଅତ୍ତାନଂ, ଯତୋ ପତ୍ତୋସ୍ମି ୱିଞ୍ଞୁତଂ;

ନ ମଂ ମିଗା ଉତ୍ତସନ୍ତି, ଅରଞ୍ଞେ ସାପଦାନିପି।

୩୦୮।

‘‘ଯତୋ ନିଧିଂ ପରିହରିଂ, ଯତୋ ପତ୍ତୋସ୍ମି ଯୋବ୍ବନଂ;

ନ ମଂ ମିଗା ଉତ୍ତସନ୍ତି, ଅରଞ୍ଞେ ସାପଦାନିପି।

୩୦୯।

‘‘ଭୀରୂ କିମ୍ପୁରିସା ରାଜ, ପବ୍ବତେ ଗନ୍ଧମାଦନେ;

ସମ୍ମୋଦମାନା ଗଚ୍ଛାମ, ପବ୍ବତାନି ୱନାନି ଚ।

୩୧୦।

‘‘ନ ମଂ ମିଗା ଉତ୍ତସନ୍ତି, ଅରଞ୍ଞେ ସାପଦାନିପି;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ଉତ୍ରାସନ୍ତି ମିଗା ମମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ମଂ ମିଗାତି ଭୋ ମହାରାଜ, ଯତୋ କାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅହଂ ଅତ୍ତାନଂ ସରାମି, ଯତୋ କାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅହଂ ୱିଞ୍ଞୁଭାୱଂ ପତ୍ତୋ ଅସ୍ମି ଭୱାମି, ତତୋ କାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଂ ଦିସ୍ୱା ମିଗା ନାମ ନ ଉତ୍ତସନ୍ତି। ସାପଦାନିପୀତି ୱାଳଅମିଗାପି। ଯତୋ ନିଧିନ୍ତି ଯତୋ କାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅହଂ ୱାକଚୀରଂ ପରିହରିଂ। ଭୀରୂ କିମ୍ପୁରିସାତି ମହାରାଜ, ମିଗା ତାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, କିମ୍ପୁରିସା ନାମ ଅତିଭୀରୁକା ହୋନ୍ତି। ଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧମାଦନପଜ୍ବତେ ୱିହରନ୍ତି, ତେପି ମଂ ଦିସ୍ୱା ନ ଉତ୍ତସନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ମୟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ମୋଦମାନା ଗଚ୍ଛାମ। ଉତ୍ରାସନ୍ତି ମିଗା ମମନ୍ତି ମମଂ ଦିସ୍ୱା ମିଗା ଉତ୍ରାସେୟ୍ୟୁଂ, କେନ କାରଣେନ ତ୍ୱଂ ମଂ ସଦ୍ଦହାପେସ୍ସସୀତି ଦୀପେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ମୟା ଇମଂ ନିରପରାଧଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମୁସାୱାଦୋ କଥିତୋ, ସଚ୍ଚମେୱ କଥୟିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୩୧୧।

‘‘ନ ତଂ ତସ ମିଗୋ ସାମ, କିଂ ତାହଂ ଅଲିକଂ ଭଣେ;

କୋଧଲୋଭାଭିଭୂତାହଂ, ଉସୁଂ ତେ ତଂ ଅୱସ୍ସଜି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତଂ ତସାତି ନ ତଂ ଦିସ୍ୱା ମିଗୋ ତସ, ନ ଭୀତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ତାହନ୍ତି କିଂ ତେ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅହଂ ଅଲିକଂ ଭଣିସ୍ସାମି । କୋଧଲୋଭାଭିଭୂତାହନ୍ତି କୋଧେନ ଚ ଲୋଭେନ ଚ ଅଭିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ଅହଂ। ସୋ ହି ପଠମମେୱ ମିଗେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେନ କୋଧେନ ‘‘ମିଗେ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ’’ତି ଧନୁଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଠିତୋ ପଚ୍ଛା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଦେୱତାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘‘ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେସି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ନାୟଂ ସୁୱଣ୍ଣସାମୋ ଇମସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ଏକକୋୱ ୱସିସ୍ସତି, ଞାତକେହିପିସ୍ସ ଭୱିତଜ୍ବଂ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୩୧୨।

‘‘କୁତୋ ନୁ ସାମ ଆଗମ୍ମ, କସ୍ସ ୱା ପହିତୋ ତୁୱଂ;

‘ଉଦହାରୋ ନଦିଂ ଗଚ୍ଛ’, ଆଗତୋ ମିଗସମ୍ମତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସାମାତି ମହାସତ୍ତଂ ଆଲପତି। ଆଗମ୍ମାତି କୁତୋ ଦେସା ଇମଂ ୱନଂ ଆଗମିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଉଦହାରୋ ଉଦକଂ ଆହରିତୁଂ ନଦିଂ ଗଚ୍ଛା’’ତି କସ୍ସ ୱା ପହିତୋକେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ପେସିତୋ ହୁତ୍ୱା ତୁୱଂ ଇମଂ ମିଗସମ୍ମତଂ ଆଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ମୁଖେନ ଲୋହିତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୩୧୩।

‘‘ଅନ୍ଧା ମାତାପିତା ମୟ୍ହଂ, ତେ ଭରାମି ବ୍ରହାୱନେ;

ତେସାହଂ ଉଦକାହାରୋ, ଆଗତୋ ମିଗସମ୍ମତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭରାମୀତି ମୂଲଫଲାଦୀନି ଆହରିତ୍ୱା ପୋସେମି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ଆରବ୍ଭ ୱିଲପନ୍ତୋ ଆହ –

୩୧୪।

''ଅତ୍ଥି ନେସଂ ଉସାମତ୍ତଂ, ଅଥ ସାହସ୍ସ ଜୀୱିତଂ;

ଉଦକସ୍ସ ଅଲାଭେନ, ମଞ୍ଞେ ଅନ୍ଧା ମରିସ୍ସରେ।

୩୧୫।

''ନ ମେ ଇଦଂ ତଥା ଦୁକ୍ଖଂ, ଲବ୍ଭା ହି ପୁମୁନା ଇଦଂ;

ଯଞ୍ଚ ଅମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସାମି, ତଂ ମେ ଦୁକ୍ଖତରଂ ଇତୋ।

୩୧୬।

''ନ ମେ ଇଦଂ ତଥା ଦୁକ୍ଖଂ, ଲବ୍ଭା ହି ପୁମୁନା ଇଦଂ;

ଯଞ୍ଚ ତାତଂ ନ ପସ୍ସାମି, ତଂ ମେ ଦୁକ୍ଖତରଂ ଇତୋ।

୩୧୭।

''ସା ନୂନ କପଣା ଅମ୍ମା, ଚିରରତ୍ତାଯ ରୁଚ୍ଛତି;

ଅଡ୍ଢରତ୍ତେୱ ରତ୍ତେ ୱା, ନଦୀୱ ଅୱସୁଚ୍ଛତି।

୩୧୮।

''ସୋ ନୂନ କପଣୋ ତାତୋ, ଚିରରତ୍ତାଯ ରୁଚ୍ଛତି;

ଅଡ୍ଢରତ୍ତେୱ ରତ୍ତେ ୱା, ନଦୀୱ ଅୱସୁଚ୍ଛତି।

୩୧୯।

''ଉଟ୍ଠାନପାଦଚରିଯାଯ, ପାଦସମ୍ବାହନସ୍ସ ଚ;

ସାମ ତାତୱିଲପନ୍ତା, ହିଣ୍ଡିସ୍ସନ୍ତି ବ୍ରହାୱନେ।

୩୨୦।

ଇଦମ୍ପି ଦୁତିଯଂ ସଲ୍ଲଂ, କମ୍ପେତି ହଦଯଂ ମମଂ;

ଯଞ୍ଚ ଅନ୍ଧେ ନ ପସ୍ସାମି, ମଞ୍ଞେ ହିସ୍ସାମି ଜୀୱିତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଉସାମତ୍ତନ୍ତି ଭୋଜନମତ୍ତଂ। ''ଉସା''ତି ହି ଭୋଜନସ୍ସ ନାମଂ ତସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥିତାଯ। ସାହସ୍ସ ଜୀୱିତନ୍ତି ଛଦିୱସମତ୍ତଂ ଜୀୱିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ଆହରିତ୍ୱା ଠପିତଂ ଫଲାଫଲଂ ସନ୍ଧାଯାହ । ଅଥ ୱା ଉସାତି ଉସ୍ମା। ତେନେତଂ ଦସ୍ସେତି – ତେସଂ ସରୀରେ ଉସ୍ମାମତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ଅଥ ମଯା ଆଭତେନ ଫଲାଫଲେନ ସାହସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ଅତ୍ଥୀତି। ମରିସ୍ସରେତି ମରିସ୍ସନ୍ତୀତି ମଞ୍ଞାମି। ପୁମୁନାତି ପୁରିସେନ, ଏୱରୂପଞ୍ହି ଦୁକ୍ଖଂ ପୁରିସେନ ଲଭିତବ୍ବମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିରରତ୍ତାଯ ରୁଚ୍ଛତୀତି ଚିରରତ୍ତଂ ରୋଦିସ୍ସତି। ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ୱାତି ମଜ୍ଝିମରତ୍ତେ ୱା। ରତ୍ତେ ୱାତି ପଚ୍ଛିମରତ୍ତେ ୱା। ଅୱସୁଚ୍ଛତୀତି କୁନ୍ନଦୀ ୱିଯ

ସୁସ୍ସିସ୍ସତୀତି ଅହୋ। ଉଟ୍ଠାନପାଦଚରିୟାୟାତି ମହାରାଜ, ଅହଂ ରତ୍ତିମ୍ପି ଦିୱାପି ଦ୍ୱେ ତୟୋ ୱାରେ ଉଟ୍ଠାୟ ଅତ୍ତନୋ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟେନ ତେସଂ ପାଦଚରିୟଂ କରୋମି, ହତ୍ଥପାଦେ ସମ୍ବାହାମି, ଇଦାନି ମଂ ଅଦିସ୍ୱା ମମଞ୍ଚାୟ ତେ ପରିହୀନଚକ୍ଖୁକା ''ସାମତାତା''ତି ୱିଲପନ୍ତା କଣ୍ଟକେହି ୱିଜ୍ଝିୟମାନା ୱିୟ ଇମସ୍ମିଂ ୱନପ୍ପଦେସେ ହିଣ୍ଡିସ୍ସନ୍ତି ୱିଚରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅହୋ। ଦୁତିୟଂ ସଲ୍ଲନ୍ତି ପଠମୱିଦ୍ଧୱିସପୀତସଲ୍ଲତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ଦୁକ୍ଖତରଂ ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ ତେସଂ ଅଦସ୍ସନସୋକସଲ୍ଲଂ।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱିଲାପଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅୟଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ମାତାପିତରୋ ଭରତି, ଇଦାନି ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତୋପି ତେସଂୟେୱ ୱିଲପତି, ଏୱଂ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେ ନାମ ମୟା ଅପରାଧୋ କତୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଇମଂ ସମସ୍ସାସେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ନିରୟେ ପଚ୍ଚନକାଲେ ରଜ୍ଜଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, ଇମିନା ପଟିଜଗ୍ଗିତନିୟାମେନେୱସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି, ଇମସ୍ସ ମରଣମ୍ପି ଅମରଣଂ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଆହ –

୩୨୧।

''ମା ବାଳ୍ହଂ ପରିଦେୱେସି, ସାମ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନ;

ଅହଂ କମ୍ମକରୋ ହୁତ୍ୱା, ଭରିସ୍ସଂ ତେ ବ୍ରହାୱନେ।

୩୨୨।

''ଇସ୍ସତ୍ଥେ ଚସ୍ମି କୁସଲୋ, ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

ଅହଂ କମ୍ମକରୋ ହୁତ୍ୱା, ଭରିସ୍ସଂ ତେ ବ୍ରହାୱନେ।

୩୨୩।

''ମିଗାନଂ ୱିଘାସମନ୍ୱେସଂ, ୱନମୂଲଫଲାନି ଚ;

ଅହଂ କମ୍ମକରୋ ହୁତ୍ୱା, ଭରିସ୍ସଂ ତେ ବ୍ରହାୱନେ।

୩୨୪।

''କତମଂ ତଂ ୱନଂ ସାମ, ୟତ୍ଥ ମାତାପିତା ତୱ;

ଅହଂ ତେ ତଥା ଭରିସ୍ସଂ, ୟଥା ତେ ଅଭରୀ ତୁୱ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭରିସ୍ସଂ ତେତି ତେ ତୱ ମାତାପିତରୋ ଭରିସ୍ସାମି। ମିଗାନନ୍ତି ସୀହାଦୀନଂ ମିଗାନଂ ୱିଘାସଂ ଅନ୍ୱେସନ୍ତୋ। ଇଦଂ ସୋ ''ଇସ୍ସତ୍ଥେ ଚସ୍ମି କୁସଲୋତି ଥୂଲଥୂଲେ ମିଗେ ୱଧିତ୍ୱା ମଧୁରମଂସେନ ତୱ ମାତାପିତରୋ ଭରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ମା, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ପାଣୱଧଂ କରୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ଏୱମାହ। ୟଥା ତେତି ୟଥା ତ୍ୱଂ ତେ ଅଭରି, ତଥେୱାହମ୍ପି ଭରିସ୍ସାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ''ସାଧୁ, ମହାରାଜ, ତେନ ହି ମେ ମାତାପିତରୋ ଭରସ୍ସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଆହ –

୩୨୫।

''ଅୟଂ ଏକପଦୀ ରାଜ, ୟୋୟଂ ଉସ୍ସୀସକେ ମମ;

ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଡ୍ଢକୋସଂ, ତତ୍ଥ ନେସଂ ଅଗାରକଂ;

ୟତ୍ଥ ମାତାପିତା ମୟ୍ହଂ, ତେ ଭରସ୍ସୁ ଇତୋ ଗତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଏକପଦୀତି ଏକପଦମଗ୍ଗୋ। ଉସ୍ସୀସକେତି ଯୋ ଏସ ମମ ମତ୍ଥକଟ୍ଠାନେ। ଅଡ୍ଢକୋସନ୍ତି ଅଡ୍ଢକୋସନ୍ତରେ।

ଏୱଂ ସୋ ତସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ମାତାପିତୂସୁ ବଲୱସିନେହେନ ତଥାରୂପଂ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ତେସଂ ଭରଣତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଯାଚନ୍ତୋ ପୁନ ଏୱମାହ –

୩୨୬।

''ନମୋ ତେ କାସିରାଜତ୍ଥୁ, ନମୋ ତେ କାସିୱଡ୍ଢନ;

ଅନ୍ଧା ମାତାପିତା ମୟ୍ହଂ, ତେ ଭରସ୍ସୁ ବ୍ରହାୱନେ।

୩୨୭।

''ଅଞ୍ଜଲିଂ ତେ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମି, କାସିରାଜ ନମତ୍ଥୁ ତେ;

ମାତରଂ ପିତରଂ ମୟ୍ହଂ, ୱୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜାସି ୱନ୍ଦନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜାସୀତି ''ପୁତ୍ତୋ ୱୋ ସୁୱଣ୍ଣସାମୋ ନଦୀତୀରେୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧୋ ରଜତପଟ୍ଟସଦିସେ ୱାଲୁକାପୁଲିନେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ ନିପନ୍ନୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ତୁମ୍ହାକଂ ପାଦେ ୱନ୍ଦତୀ''ତି ଏୱଂ ମହାରାଜ, ମଯା ୱୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ମେ ୱନ୍ଦନଂ ୱଦେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋପି ମାତାପିତୂନଂ ୱନ୍ଦନଂ ପେସେତ୍ୱା ୱିସଞ୍ଞିତଂ ପାପୁଣି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୨୮।

''ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୋ ସାମୋ, ଯୁୱା କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନୋ;

ମୁଚ୍ଛିତୋ ୱିସୱେଗେନ, ୱିସଞ୍ଞୀ ସମପଜ୍ଜଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ସମପଜ୍ଜଥାତି ୱିସଞ୍ଞୀ ଜାତୋ।

ସୋ ହି ହେଟ୍ଠା ଏତ୍ତକଂ କଥେନ୍ତୋ ନିରସ୍ସାସୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଇଦାନି ପନସ୍ସ ୱିସୱେଗେନ ମଦ୍ଦିତା ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତସନ୍ତତି ହଦଯରୂପଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତି, କଥା ପଚ୍ଛିଜ୍ଜି, ମୁଖଂ ପିହିତଂ, ଅକ୍ଖୀନି ନିମୀଲିତାନି, ହତ୍ଥପାଦା ଥଦ୍ଧଭାୱଂ ପତ୍ତା, ସକଲସରୀରଂ ଲୋହିତେନ ମକ୍ଖିତଂ। ରାଜା ''ଅଯଂ ଇଦାନେୱ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ କଥେସି, କିଂ ନୁ ଖୋ''ତି ତସ୍ସ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଉପଧାରେସି। ତେ ପନ ନିରୁଦ୍ଧା, ସରୀରଂ ଥଦ୍ଧଂ ଜାତଂ। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ନିରୁଦ୍ଧୋ ଦାନି ସାମୋ''ତି ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ମତ୍ଥକେ ଠପେତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୨୯।

''ସ ରାଜା ପରିଦେୱେସି, ବହୁଂ କାରୁଞ୍ଞସଞ୍ହିତଂ;

ଅଜରାମରୋହଂ ଆସିଂ, ଅଜ୍ଜେତଂ ଞାମି ନୋ ପୁରେ;

ସାମଂ କାଲଙ୍କତଂ ଦିସ୍ୱା, ନତ୍ଥି ମଚ୍ଚୁସ୍ସ ନାଗମୋ।

୩୩୦।

‘‘ଯସ୍ସୁ ମଂ ପଟିମନ୍ତେତି, ସଓ୍ୱିସେନ ସମପ୍ପିତୋ;

ସ୍ୱଜ୍ଜ ଏଓ୍ୱଂ ଗତେ କାଲେ, ନ କିଞ୍ଚି ମଭିଭାସତି।

୩୩୧।

‘‘ନିରଯଂ ନୂନ ଗଚ୍ଛାମି, ଏତ୍ଥ ମେ ନତ୍ଥି ସଂସଯୋ;

ତଦା ହି ପକତଂ ପାପଂ, ଚିରରତ୍ତାଯ କିଦ୍ଦିସଂ।

୩୩୨।

‘‘ଭଓ୍ୱନ୍ତି ତସ୍ସ ଓ୍ୱତ୍ତାରୋ, ଗାମେ କିଦ୍ଦିସକାରକୋ;

ଅରଞ୍ଞେ ନିମ୍ମନୁସ୍ସମ୍ହି, କୋ ମଂ ଓ୍ୱତ୍ତୁମରହତି।

୩୩୩।

‘‘ସାରଯନ୍ତି ହି କମ୍ମାନି, ଗାମେ ସଂଗଚ୍ଛ ମାଣଓ୍ୱା;

ଅରଞ୍ଞେ ନିମ୍ମନୁସ୍ସମ୍ହି, କୋ ନୁ ମଂ ସାରଯିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆସିନ୍ତି ଅହଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅଜରାମରୋମ୍ହୀତି ସଞ୍ଞୀ ଅହୋସିଂ। ଅଜ୍ଜେତନ୍ତି ଅଜ୍ଜ ଅହଂ ଇମଂ ସାମଂ କାଲକତଂ ଦିସ୍ୱା ମମଞ୍ଚେଓ୍ୱ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ନତ୍ଥି ମଚ୍ଚୁସ୍ସ ନାଗମୋତି ତଂ ମଚ୍ଚୁସ୍ସ ଆଗମନଂ ଅଜ୍ଜ ଜାନାମି, ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ନ ଜାନାମୀତି ଓ୍ୱିଲପତି। ସ୍ୱଜ୍ଜ ଏଓ୍ୱଂ ଗତେ କାଲେତି ଯୋ ସଓ୍ୱିସେନ ସଲ୍ଲେନ ସମପ୍ପିତୋ ଇଦାନେଓ୍ୱ ମଂ ପଟିମନ୍ତେତି, ସୋ ଅଜ୍ଜ ଏଓ୍ୱଂ ଗତେ କାଲେ ଏଓ୍ୱଂ ମରଣକାଲେ ସମ୍ପତ୍ତେ କିଞ୍ଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ନ ଭାସତି। ତଦା ହୀତି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସାମଂ ଓ୍ୱିଜ୍ଝନ୍ତେନ ମଯା ପାପଂ କତଂ। ଚିରରତ୍ତାଯ କିଦ୍ଦିସନ୍ତି ତଂ ପନ ଚିରରତ୍ତଂ ଓ୍ୱିପଚ୍ଚନସମତ୍ଥଂ ଦାରୁଣଂ ଫରୁସଂ।

ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଓ୍ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ। ଓ୍ୱତ୍ତାରୋତି ନିନ୍ଦିତାରୋ ଭଓ୍ୱନ୍ତି ‘‘କୁହିଂ ଗାମେ କିନ୍ତି କିଦ୍ଦିସକାରକୋ’’ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଅରଞ୍ଞେ ନିମ୍ମନୁସ୍ସମ୍ହି କୋ ମଂ ଓ୍ୱତ୍ତୁମରହତି, ସଚେ ହି ଭଓ୍ୱେଯ୍ଯ, ଓ୍ୱଦେଯ୍ଯାତି ଓ୍ୱିଲପତି। ସାରଯନ୍ତୀତି ଗାମେ ଓ୍ୱା ନିଗମାଦୀସୁ ଓ୍ୱା ସଂଗଚ୍ଛ ମାଣଓ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବହୂ ପୁରିସା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସଘାତକ, ଦାରୁଣଂ ତେ କମ୍ମଂ କତଂ, ଅସୁକଦଣ୍ଡଂ ପତ୍ତୋ ନାମ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ଏଓ୍ୱଂ କମ୍ମାନି ସାରେନ୍ତି ଚୋଦେନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ନିମ୍ମନୁସ୍ସେ ଅରଞ୍ଞେ ମଂ କୋ ସାରଯିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତାନଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଲପତି।

ତଦା ବହୁସୁନ୍ଦରୀ ନାମ ଦେଓ୍ୱଧୀତା ଗନ୍ଧମାଦନଓ୍ୱାସିନୀ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତମେ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱେ ମାତୁଭୂତପୁବ୍ବା। ସା ପୁତ୍ତସିନେହେନ ବୋଧିସତ୍ତଂ ନିଚ୍ଚଂ ଆଓ୍ୱଜ୍ଜେତି, ତଂ ଦିଓ୍ୱସଂ ପନ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଓ୍ୱମାନା ନ ତଂ ଆଓ୍ୱଜ୍ଜେତି। ‘‘ଦେଓ୍ୱସମାଗମଂ ଗତା’’ତିପି ଓ୍ୱଦନ୍ତିଯେଓ୍ୱ। ସା ତସ୍ସ ଓ୍ୱିସଞ୍ଞିଭୂତକାଲେ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପଓ୍ୱତ୍ତୀ’’ତି ଆଓ୍ୱଜ୍ଜମାନା ଅଦ୍ଦସ ‘‘ଅଯଂ ପୀଳିଯକ୍ଖୋ ନାମ ରାଜା ମମ ପୁତ୍ତଂ ଓ୍ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ଓ୍ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମିଗସମ୍ମତାନଦୀତୀରେ ଓ୍ୱାଲୁକାପୁଲିନେ ଘାତେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପରିଦେଓ୍ୱତି। ସଚାହଂ ନ ଗମିସ୍ସାମି, ମମ ପୁତ୍ତୋ ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣସାମୋ ଏତ୍ଥେଓ୍ୱ ମରିସ୍ସତି, ରଞ୍ଞୋପି ହଦଯଂ ଫଲିସ୍ସତି, ସାମସ୍ସ ମାତାପିତରୋପି ନିରାହାରା ପାନୀଯମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତା ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରିସ୍ସନ୍ତି। ମଯି ପନ ଗତାଯ ରାଜା ପାନୀଯଘଟଂ ଆଦାଯ ତସ୍ସ ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘ପୁତ୍ତୋ ଓ୍ୱୋ ମଯା ହତୋ’ତି କଥେସ୍ସତି। ଏଓ୍ୱଞ୍ଚ ଓ୍ୱତ୍ୱା ତେସଂ ଓ୍ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆନଯିସ୍ସତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ଚ ଅହଞ୍ଚ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରିସ୍ସାମ, ସଚ୍ଚବଲେନ ସାମସ୍ସ ଓ୍ୱିସଂ ଓ୍ୱିନସ୍ସିସ୍ସତି। ଏଓ୍ୱଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଲଭିସ୍ସତି, ମାତାପିତରୋ ଚ ଚକ୍ଖୂନି ଲଭିସ୍ସନ୍ତି, ରାଜା ଚ ସାମସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଗଚ୍ଛାମହଂ ତତ୍ଥା’’ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ମିଗସମ୍ମତାନଦୀତୀରେ ଅଦିସ୍ସମାନେନ କାଯେନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କଥେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୩୪।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅନ୍ତରହିତା, ପଜ୍ଜତେ ଗନ୍ଧମାଦନେ;

ରଞ୍ଞୋୱ ଅନୁକମ୍ପାଯ, ଇମା ଗାଥା ଅଭାସଥ।

୩୩୫।

‘‘ଆଗୁଂ କିର ମହାରାଜ, ଅକରି କମ୍ମଦୁକ୍କଟଂ;

ଅଦୂସକା ପିତାପୁତ୍ତା, ତଯୋ ଏକୂସୁନା ହତା।

୩୩୬।

‘‘ଏହି ତଂ ଅନୁସିକ୍ଖାମି, ଯଥା ତେ ସୁଗତୀ ସିଯା;

ଧମ୍ମେନନ୍ଧେ ୱନେ ପୋସ, ମଞ୍ଞେହଂ ସୁଗତୀ ତଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞୋୱାତି ରଞ୍ଞୋଯେୱ। ଆଗୁଂ କିରାତି ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ମହାପରାଧଂ ମହାପାପଂ ଅକରି। ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଯଂ କତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତି, ତଂ ଲାମକକମ୍ମଂ ଅକରି। ଅଦୂସକାତି ନିଦ୍ଦୋସା। ପିତାପୁତ୍ତାତି ମାତା ଚ ପିତା ଚ ପୁତ୍ତୋ ଚ ଇମେ ତଯୋ ଜନା ଏକୌସୁନା ହତା। ତସ୍ମିଞ୍ହି ହତେ ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧା ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋପି ହତାୱ ହୋନ୍ତି। ଅନୁସିକ୍ଖାମୀତି ସିକ୍ଖାପେମି ଅନୁସାସାମି। ପୋସାତି ସାମସ୍ସ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ସିନେହଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସାମୋ ୱିଯ ତେ ଉଭୋ ଅନ୍ଧେ ପୋସେହି। ମଞ୍ଞେହଂ ସୁଗତୀ ତଯାତି ଏୱଂ ତଯା ସୁଗତିଯେୱ ଗନ୍ତଜ୍ଜା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅହଂ ମଞ୍ଞାମି।

ସୋ ଦେୱତାଯ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ କିର ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ପୋସେତ୍ୱା ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ମେ ରଜ୍ଜେନ, ତେଯେୱ ପୋସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଦଳ୍ହଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ବଲୱପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ସୋକଂ ତନୁକଂ କତ୍ୱା ‘‘ସୁୱଣ୍ଣସାମୋ ମତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ନାନାପୁପ୍ଫେହି ତସ୍ସ ସରୀରଂ ପୂଜେତ୍ୱା ଉଦକେନ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତେନ ପୂରିତଂ ଉଦକଘଟଂ ଆଦାଯ ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୩୭।

‘‘ସ ରାଜା ପରିଦେୱିତ୍ୱା, ବହୁଂ କାରୁଞ୍ଞସଞ୍ହିତଂ;

ଉଦକକୁମ୍ଭମାଦାଯ, ପକ୍କାମି ଦକ୍ଖିଣାମୁଖୋ’’ତି।

ପକତିଯାପି ମହାଥାମୋ ରାଜା ପାନୀଯଘଟଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅସ୍ସମପଦଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ପୱିସିତ୍ୱା ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲାଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ଅନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋୱ ତସ୍ସ ପଦସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନାଯଂ ସାମସ୍ସ ପଦସଦ୍ଦୋ, କସ୍ସ ନୁ ଖୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୩୩୮।

‘‘କସ୍ସ ନୁ ଏସୋ ପଦସଦ୍ଦୋ, ମନୁସ୍ସସ୍ସେୱ ଆଗତୋ;

ନେସୋ ସାମସ୍ସ ନିଗ୍ଘୋସୋ, କୋ ନୁ ତ୍ୱମସି ମାରିସ।

୩୩୯।

‘‘ସନ୍ତଞ୍ହି ସାମୋ ୱଜତି, ସନ୍ତଂ ପାଦାନି ନେଯତି;

ନେସୋ ସାମସ୍ସ ନିଗ୍ଘୋସୋ, କୋ ନୁ ଵ଼ମସି ମାରିସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସସ୍ସେୱାତି ନାୟଂ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘଦୀପିଯକ୍ଖନାଗକିନ୍ନରାନଂ, ଆଗଚ୍ଛତୋ ପନ ମନୁସ୍ସସ୍ସେୱାୟଂ ପଦସଦ୍ଦୋ, ନେସୋ ସାମସ୍ସାତି। ସନ୍ତଂ ହୀତି ଉପସମଯୁତ୍ତଂ ଏୱ। ୱଜତୀତି ଚଙ୍କମତି। ନେଯତୀତି ପତିଟ୍ଠାପେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ସଚାହଂ ଅତ୍ତନୋ ରାଜଭାୱଂ ଅକଥେତ୍ୱା ‘ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ ମାରିତୋ’ତି ୱକ୍ଖାମି, ଇମେ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଫରୁସଂ କଥେସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ମେ ତେସୁ କୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଅଥ ନେ ୱିହେଠେସ୍ସାମି, ତଂ ମମ ଅକୁସଲଂ ଭୱିସ୍ସତି, ‘ରାଜା’ତି ପନ ୱୁତ୍ତେ ଅଭାଯନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ରାଜଭାୱଂ ତାୱ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପାନୀଯମାଳଅକେ ପାନୀଯଘଟଂ ଠପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଆହ –

୩୪୦।

‘‘ରାଜାହମସ୍ମି କାସୀନଂ, ପୀଳଇଯକ୍ଖୋତି ମଂ ୱିଦୂ;

ଲୋଭା ରଟ୍ଠଂ ପହିତ୍ୱାନ, ମିଗମେସଂ ଚରାମହଂ।

୩୪୧।

‘‘ଇସ୍ସତ୍ଥେ ଚସ୍ମି କୁସଲୋ, ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

ନାଗୋପି ମେ ନ ମୁଚ୍ଚେଯ୍ଯ, ଆଗତୋ ଉସୁପାତନ’’ନ୍ତି।

ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ –

୩୪୨।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ତେ ମହାରାଜ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ଇସ୍ସରୋସି ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଯଂ ଇଧତ୍ଥି ପୱେଦଯ।

୩୪୩।

‘‘ତିନ୍ଦୁକାନି ପିଯାଲାନି, ମଧୁକେ କାସୁମାରିଯୋ;

ଫଲାନି ଖୁଦ୍ଦକପ୍ପାନି, ଭୁଞ୍ଜ ରାଜ ୱରଂ ୱରଂ।

୩୪୪।

‘‘ଇଦମ୍ପି ପାନୀଯଂ ସୀତଂ, ଆଭତଂ ଗିରିଗବ୍ଭରା;

ତତୋ ପିୱ ମହାରାଜ, ସଚେ ତ୍ୱଂ ଅଭିକଙ୍ଖସୀ’’ତି;

ତସ୍ସତ୍ଥୋ ସତ୍ତିଗୁମ୍ବଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୫।୧୫୯ ଆଦଯୋ) କଥିତୋ। ଇଧ ପନ ‘‘ଗିରିଗବ୍ଭରା’’ତି ମିଗସମ୍ମତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସା ହି ନଦୀ ଗିରିଗବ୍ଭରା ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ‘‘ଗିରିଗବ୍ଭରା’’ ତ୍ୱେୱ ଜାତା।

ଏୱଂ ତେନ ପଟିସନ୍ଥାରେ କତେ ରାଜା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ୱୋ ମଯା ମାରିତୋ’’ତି ପଠମମେୱ ୱତ୍ତୁଂ ଅଯୁତ୍ତଂ, ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା

କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୩୪୫।

‘‘ନାଲଂ ଅନ୍ଧା ୱନେ ଦଟ୍ଠୁଂ, କୋ ନୁ ୱୋ ଫଲମାହରି;

ଅନନ୍ଧସ୍ସେୱଯଂ ସମ୍ମା, ନିୱାପୋ ମଯ୍ହ ଖାଯତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାଲନ୍ତି ତୁମ୍ହେ ଅନ୍ଧା ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ କିଞ୍ଚି ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ସମତ୍ଥା। କୋ ନୁ ୱୋ ଫଲମାହରୀତି କୋ ନୁ ତୁମ୍ହାକଂ ଇମାନି ଫଲାଫଲାନି ଆହରି। ନିୱାପୋତି ଅଯଂ ସମ୍ମା ନଯେନ ଉପାଯେନ କାରଣେନ କତୋ ଖାଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକାନଂ ପରିସୁଦ୍ଧାନଂ ଫଲାଫଲାନଂ ନିୱାପୋ ସନ୍ନିଚଯୋ ଅନନ୍ଧସ୍ସ ୱିଯ ମଯ୍ହଂ ଖାଯତି ପଞ୍ଞାଯତି ଉପଟ୍ଠାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ନ ମଯଂ ଫଲାଫଲାନି ଆହରାମ, ପୁତ୍ତୋ ପନ ନୋ ଆହରତୀ’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୩୪୬।

‘‘ଦହରୋ ଯୁୱା ନାତିବ୍ରହା, ସାମୋ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନୋ;

ଦୀଘସ୍ସ କେସା ଅସିତା, ଅଥୋ ସୂନଗ୍ଗୱେଲ୍ଲିତା।

୩୪୭।

‘‘ସୋ ହୱେ ଫଲମାହରିତ୍ୱା, ଇତୋ ଆଦାଯ କମଣ୍ଡଲୁଂ;

ନଦିଂ ଗତୋ ଉଦହାରୋ, ମଞ୍ଞେ ନ ଦୂରମାଗତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାତିବ୍ରହାତି ନାତିଦୀଘୋ ନାତିରସ୍ସୋ। ସୂନଗ୍ଗୱେଲ୍ଲିତାତି ସୂନସଙ୍ଖାତାଯ ମଂସକୋଟ୍ଟନପୋତ୍ଥନିଯା ଅଗ୍ଗଂ ୱିଯ ୱିନତା। କମଣ୍ଡଲୁନ୍ତି ଘଟଂ। ନ ଦୂରମାଗତୋତି ଇଦାନି ନ ଦୂରଂ ଆଗତୋ, ଆସନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଆହ –

୩୪୮।

‘‘ଅହଂ ତଂ ଅୱଧିଂ ସାମଂ, ଯୋ ତୁଯ୍ହଂ ପରିଚାରକୋ;

ଯଂ କୁମାରଂ ପୱେଦେଥ, ସାମଂ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନଂ।

୩୪୯।

‘‘ଦୀଘସ୍ସ କେସା ଅସିତା, ଅଥୋ ସୂନଗ୍ଗୱେଲ୍ଲିତା;

ତେସୁ ଲୋହିତଲିତ୍ତେସୁ, ସେତି ସାମୋ ମଯା ହତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅୱଧିନ୍ତି ୱିସପୀତେନ ସରେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରେସିଂ। ପୱେଦେଥାତି କଥେଥ। ସେତୀତି ମିଗସମ୍ମତାନଦୀତୀରେ ୱାଲୁକାପୁଲିନେ ସଯତି।

ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପନ ଅୱିଦୂରେ ପାରିକାଯ ପଣ୍ଣସାଲା ହୋତି। ସା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନାୱ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୋତୁକାମା ଅତ୍ତନୋ

ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁକସଞ୍ଞାଯ ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆହ –

୩୫୦।

''କେନ ଦୁକୂଲ ମନ୍ତେସି, 'ହତୋ ସାମୋ'ତି ୱାଦିନା;

'ହତୋ ସାମୋ'ତି ସୁତ୍ୱାନ, ହଦଯଂ ମେ ପୱେଧତି।

୩୫୧।

''ଅସ୍ସତ୍ଥସ୍ସେୱ ତରୁଣଂ, ପୱାଳଂ ମାଲୁତେରିତଂ;

'ହତୋ ସାମୋ'ତି ସୁତ୍ୱାନ, ହଦଯଂ ମେ ପୱେଧତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱାଦିନାତି ''ମଯା ସାମୋ ହତୋ''ତି ୱଦନ୍ତେନ। ପୱାଳନ୍ତି ପଲ୍ଲୱଂ। ମାଲୁତେରିତନ୍ତି ୱାତେନ ପହଟଂ।

ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ଓୱଦନ୍ତୋ ଆହ –

୩୫୨।

''ପାରିକେ କାସିରାଜାଯଂ, ସୋ ସାମଂ ମିଗସମ୍ମତେ;

କୋଧସା ଉସୁନା ୱିଜ୍ଝି, ତସ୍ସ ମା ପାପମିଚ୍ଛିମ୍ହା''ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗସମ୍ମତେତି ମିଗସମ୍ମତାନଦୀତୀରେ। କୋଧସାତି ମିଗେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେନ କୋଧେନ। ମା ପାପମିଚ୍ଛିମ୍ହାତି ତସ୍ସ ମଯଂ ଉଭୋପି ପାପଂ ମା ଇଚ୍ଛିମ୍ହା।

ପୁନ ପାରିକା ଆହ –

୩୫୩।

''କିଚ୍ଛା ଲଦ୍ଧୋ ପିଯୋ ପୁତ୍ତୋ, ଯୋ ଅନ୍ଧେ ଅଭରୀ ୱନେ;

ତଂ ଏକପୁତ୍ତଂ ଘାତିମ୍ହି, କଥଂ ଚିତ୍ତଂ ନ କୋପଯେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଘାତିମ୍ହୀତି ଘାତକେ।

ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ଆହ –

୩୫୪।

''କିଚ୍ଛା ଲଦ୍ଧୋ ପିଯୋ ପୁତ୍ତୋ, ଯୋ ଅନ୍ଧେ ଅଭରୀ ୱନେ;

ତଂ ଏକପୁତ୍ତଂ ଘାତିମ୍ହି, ଅକ୍କୋଧଂ ଆହୁ ପଣ୍ଡିତା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅକ୍କୋଧନ୍ତି କୋଧୋ ନାମ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକୋ, ତସ୍ମା ତଂ କୋଧଂ ଅକତ୍ୱା ପୁତ୍ତଘାତକମ୍ହି ଅକ୍କୋଧୋ ଏୱ କତ୍ତବ୍ବୋତି ପଣ୍ଡିତା ଆହୁ କଥେନ୍ତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତେ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ଭୁସଂ ପରିଦେୱିଂସୁ। ଅଥ ନେ ରାଜା ସମସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଆହ –

୩୫୫।

''ମା ବାଳ୍ହଂ ପରିଦେୱେଥ, 'ହତୋ ସାମୋ'ତି ୱାଦିନା;

ଅହଂ କମ୍ମକରୋ ହୁତ୍ୱା, ଭରିସ୍ସାମି ବ୍ରହାୱନେ।

୩୫୬।

''ଇସ୍ସତ୍ଥେ ଚସ୍ମି କୁସଲୋ, ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ;

ଅହଂ କମ୍ମକରୋ ହୁତ୍ୱା, ଭରିସ୍ସାମି ବ୍ରହାୱନେ।

୩୫୭।

''ମିଗାନଂ ୱିଘାସମନ୍ୱେସଂ, ୱନମୂଲଫଲାନି ଚ;

ଅହଂ କମ୍ମକରୋ ହୁତ୍ୱା, ଭରିସ୍ସାମି ବ୍ରହାୱନେ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱାଦିନାତି ତୁମ୍ହେ ''ସାମୋ ହତୋ''ତି ୱଦନ୍ତେନ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ''ତଯା ନୋ ଏୱଂ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁତ୍ତୋ ମାରିତୋ, ଇଦାନି କୋ ଅମ୍ହେ ଭରିସ୍ସତୀ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ମା ବାଳ୍ହଂ ପରିଦେୱେଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ କମ୍ମକରୋ ହୁତ୍ୱା ସାମୋ ୱିଯ ତୁମ୍ହେ ଭରିସ୍ସାମୀତି।

ଏୱଂ ରାଜା ''ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ନ ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, ଅହଂ ୱୋ ଯାୱଜୀୱଂ ଭରିସ୍ସାମୀ''ତି ତେ ଅସ୍ସାସେସି। ତେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତା ଆହଂସୁ –

୩୫୮।

''ନେସ ଧମ୍ମୋ ମହାରାଜ, ନେତଂ ଅମ୍ହେସୁ କପ୍ପତି;

ରାଜା ତ୍ୱମସି ଅମ୍ହାକଂ, ପାଦେ ୱନ୍ଦାମ ତେ ମଯ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ସଭାୱୋ କାରଣଂ ୱା। ନେତଂ ଅମ୍ହେସୁ କପ୍ପତୀତି ଏତଂ ତୱ କମ୍ମକରଣଂ ଅମ୍ହେସୁ ନ କପ୍ପତି ନ ସୋଭତି। ''ପାଦେ ୱନ୍ଦାମ ତେ ମଯ''ନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ତେ ପଞ୍ଜଲିକତାଲିଙ୍ଗେ ଠିତାପି ପୁତ୍ତସୋକେନ ସମବ୍ଭାହତାଯ ଚେୱ ନିହତମାନତାଯ ଚ ୱଦିଂସୁ। ''ରଞ୍ଞୋ ୱିସ୍ସାସଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଏୱମାହଂସୂ''ତିପି ୱଦନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଅତିୱିଯ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ''ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଏୱଂ ଦୋସକାରକେ ନାମ ମଯି ଫରୁସୱଚନମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତିଯେୱ ମମ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୩୫୯।

''ଧମ୍ମଂ ନେସାଦା ଭଣଥ, କତା ଅପଚିତୀ ତଯା;

ପିତା ତ୍ୱମସି ଅମ୍ହାକଂ, ମାତା ତ୍ୱମସି ପାରିକେ''ତି।

ତତ୍ଥ ତଯାତି ଏକେକଂ ୱଦନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ପିତାତି ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତ, ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାଯ ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ ପିତୁଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠ, ଅମ୍ମ ପାରିକେ, ତ୍ୱମ୍ପି ମେ ମାତୁଟ୍ଠାନେ

ତିଟ୍ଠ, ଅହଂ ପନ ୱୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସାମସ୍ସ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ପାଦଧୋୱନାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରିସ୍ସାମି, ମଂ ରାଜାତି ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସାମୋତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେଥାତି।

ତେ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ତୱ ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମକରଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ଲଟ୍ଠିକୋଟିଯା ନୋ ଗହେତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ସାମଂ ଦସ୍ସେହୀ''ତି ଯାଚନ୍ତା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହଂସୁ –

୩୬୦।

''ନମୋ ତେ କାସିରାଜତ୍ଥୁ, ନମୋ ତେ କାସିୱଡ୍ଢନ;

ଅଞ୍ଜଲିଂ ତେ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମ, ଯାୱ ସାମାନୁପାପଯ।

୩୬୧।

''ତସ୍ସ ପାଦେ ସମଜ୍ଜନ୍ତା, ମୁଖଞ୍ଚ ଭୁଜଦସ୍ସନଂ;

ସଂସୁମ୍ଭମାନା ଅତ୍ତାନଂ, କାଲମାଗମଯାମସେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯାୱ ସାମାନୁପାପଯାତି ଯାୱ ସାମୋ ଯତ୍ଥ, ତତ୍ଥ ଅମ୍ହେ ଅନୁପାପଯ। ଭୁଜଦସ୍ସନନ୍ତି କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନଂ ଅଭିରୂପଂ। ସଂସୁମ୍ଭମାନାତି ପୋଥେନ୍ତା। କାଲମାଗମଯାମସେତି କାଲକିରିଯଂ ଆଗମେସ୍ସାମ।

ତେସଂ ଏୱଂ କଥେନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ। ଅଥ ରାଜା ''ସଚାହଂ ଇଦାନେୱ ଇମେ ତତ୍ଥ ନେସ୍ସାମି, ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ନେସଂ ହଦଯଂ ଫଲିସ୍ସତି, ଇତି ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଏତେସଂ ମତକାଲେ ଅହଂ ନିରଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୋୟେୱ ନାମ, ତସ୍ମା ତେସଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥାଯୋ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୩୬୨।

''ବ୍ରହା ୱାଳମିଗାକିଣ୍ଣଂ, ଆକାସନ୍ତଂୱ ଦିସ୍ସତି;

ଯତ୍ଥ ସାମୋ ହତୋ ସେତି, ଚନ୍ଦୋୱ ପତିତୋ ଛମା।

୩୬୩।

''ବ୍ରହା ୱାଳମିଗାକିଣ୍ଣଂ, ଆକାସନ୍ତଂୱ ଦିସ୍ସତି;

ଯତ୍ଥ ସାମୋ ହତୋ ସେତି, ସୂରିଯୋୱ ପତିତୋ ଛମା।

୩୬୪।

''ବ୍ରହା ୱାଳମିଗାକିଣ୍ଣଂ, ଆକାସନ୍ତଂୱ ଦିସ୍ସତି;

ଯତ୍ଥ ସାମୋ ହତୋ ସେତି, ପଂସୁନା ପତିକୁଣ୍ଠିତୋ।

୩୬୫।

''ବ୍ରହା ୱାଳମିଗାକିଣ୍ଣଂ, ଆକାସନ୍ତଂୱ ଦିସ୍ସତି;

ଯତ୍ଥ ସାମୋ ହତୋ ସେତି, ଇଧେଓ ଓସଥସ୍ସମେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ରହାତି ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତଂ। ଆକାସନ୍ତଂୱାତି ଏତଂ ଓନଂ ଆକାସସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଦିସ୍ସତି। ଅଥ ୱା ଆକାସନ୍ତନ୍ତି ଆକାସମାନଂ, ପକାସମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଛମାତି ଛମାଯଂ, ପଥୱିଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଛମ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ପଥୱିଂ ପତିତୋ ୱିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ପତିକୁଚ୍ଛିତୋତି ପରିକିଣ୍ଣୋ, ପଲିୱେଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ତେ ଅତ୍ତନୋ ୱାଠଅମିଗଭଯାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୩୬୬।

‘‘ଯଦି ତତ୍ଥ ସହସ୍ସାନି, ସତାନି ନିଯୁତାନି ଚ;

ନେୱମ୍ହାକଂ ଭଯଂ କୋଚି, ୱନେ ୱାଠଏସୁ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋଚୀତି ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ କତ୍ଥଚି ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେପି ଅମ୍ହାକଂ ୱାଠଏସୁ ଭଯଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

ରାଜା ତେ ପଟିବାହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ହତ୍ଥେସୁ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୬୭।

‘‘ତତୋ ଅନ୍ଧାନମାଦାଯ, କାସିରାଜା ବ୍ରହାୱନେ;

ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କାମି, ଯତ୍ଥ ସାମୋ ହତୋ ଅହୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତତୋତି ତଦା। ଅନ୍ଧାନନ୍ତି ଅନ୍ଧେ। ଅହୂତି ଅହୋସି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ସୋ ନିପନ୍ନୋ, ତତ୍ଥ ନେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ଆନେତ୍ୱା ଚ ପନ ସାମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ୱୋ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଆଚିକ୍ଖି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମାତା ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ଊରୂସୁ ଠପେତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱିଲପିଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୬୮।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ପତିତଂ ସାମଂ, ପୁତ୍ତକଂ ପଂସୁକୁଚ୍ଛିତଂ;

ଅପୱିଦ୍ଧଂ ବ୍ରହାରଞ୍ଞେ, ଚନ୍ଦଂୱ ପତିତଂ ଛମା।

୩୬୯।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ପତିତଂ ସାମଂ, ପୁତ୍ତକଂ ପଂସୁକୁଚ୍ଛିତଂ;

ଅପୱିଦ୍ଧଂ ବ୍ରହାରଞ୍ଞେ, ସୂରିଯଂୱ ପତିତଂ ଛମା।

୩୭୦।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ପତିତଂ ସାମଂ, ପୁତ୍ତକଂ ପଂସୁକୁଚ୍ଛିତଂ;

ଅପୱିଦ୍ଧଂ ବ୍ରହାରଞ୍ଞେ, କଲୂନଂ ପରିଦେୱଯୁଂ।

୩୭୧।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ପତିତଂ ସାମଂ, ପୁତ୍ତକଂ ପଂସୁକୁଣ୍ଠିତଂ;

ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ ପକ୍କନ୍ଦୁଂ, ‘ଅଧମ୍ମୋ କିର ଭୋ’ଇତି।

୩୭୨।

‘‘ବାଳ୍ହଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ ପମତ୍ତୋସି, ସାମ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନ;

ଯୋ ଅଜ୍ଜେୱଂ ଗତେ କାଲେ, ନ କିଞ୍ଚି ମଭିଭାସସି।

୩୭୩।

‘‘ବାଳ୍ହଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ ପଦିତ୍ତୋସି, ସାମ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନ;

ଯୋ ଅଜ୍ଜେୱଂ ଗତେ କାଲେ, ନ କିଞ୍ଚି ମଭିଭାସସି।

୩୭୪।

‘‘ବାଳ୍ହଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ ପକୁଦ୍ଧୋସି, ସାମ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନ;

ଯୋ ଅଜ୍ଜେୱଂ ଗତେ କାଲେ, ନ କିଞ୍ଚି ମଭିଭାସତି।

୩୭୫।

‘‘ବାଳ୍ହଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ ପସୁତ୍ତୋସି, ସାମ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନ;

ଯୋ ଅଜ୍ଜେୱଂ ଗତେ କାଲେ, ନ କିଞ୍ଚି ମଭିଭାସସି।

୩୭୬।

‘‘ବାଳ୍ହଂ ଖୋ ତ୍ୱଂ ୱିମନୋସି, ସାମ କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନ;

ଯୋ ଅଜ୍ଜେୱଂ ଗତେ କାଲେ, ନ କିଞ୍ଚି ମଭିଭାସସି।

୩୭୭।

‘‘ଜଟଂ ୱଲିନଂ ପଂସୁଗତଂ, କୋଦାନି ସଣ୍ଠପେସ୍ସତି;

ସାମୋ ଅୟଂ କାଲକତୋ, ଅନ୍ଧାନଂ ପରିଚାରକୋ।

୩୭୮।

‘‘କୋ ମେ ସମ୍ମଜ୍ଜମାଦାୟ, ସମ୍ମଜ୍ଜିସ୍ସତି ଅସ୍ସମଂ;

ସାମୋ ଅୟଂ କାଲକତୋ, ଅନ୍ଧାନଂ ପରିଚାରକୋ।

୩୭୯।

‘‘କୋଦାନି ନ୍ହାପୟିସ୍ସତି, ସୀତେନୁଣ୍ହୋଦକେନ ଚ;

ସାମୋ ଅଯଂ କାଲକତୋ, ଅନ୍ଧାନଂ ପରିଚାରକୋ।

୩୮୦।

‘‘କୋଦାନି ଭୋଜୟିସ୍ସତି, ୱନମୂଲଫଲାନି ଚ;

ସାମୋ ଅଯଂ କାଲକତୋ, ଅନ୍ଧାନଂ ପରିଚାରକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପୱିଦ୍ଧନ୍ତି ରଞ୍ଞା ନିରତ୍ଥକଂ ଛଡ୍ଡିତଂ। ଅଧମ୍ମୋ କିର ଭୋ ଇତୀତି ଅଯୁତ୍ତଂ କିର ଭୋ, ଅଜ୍ଜ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ୱତ୍ତତି। ପମତ୍ତୋତି ତିଖିଣସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱିଯ ମତ୍ତୋ ପମତ୍ତୋ ପମାଦଂ ଆପନ୍ନୋ। ପଦିତ୍ତୋତି ଦପ୍ପିତୋ। ‘‘ପକୁଦ୍ଧୋସି ୱିମନୋସୀ’’ତି ସଦ୍ଧିଂ ୱିଲାପୱସେନ ଭଣନ୍ତି। ଜଟନ୍ତି ତାତ , ଅମ୍ହାକଂ ଜଟାମଣ୍ଡଲଂ। ୱଲିନଂ ପଂସୁଗତନ୍ତି ଯଦା ଆକୁଲଂ ମଲଗ୍ଗହିତଂ ଭୱିସ୍ସତି। କୋଦାନୀତି ଇଦାନି କୋ ସଣ୍ଠପେସ୍ସତି, ସୋଧେତ୍ୱା ଉଜୁଂ କରିସ୍ସତୀତି।

ଅଥସ୍ସ ମାତା ବହୁଂ ୱିଲପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉରେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ସନ୍ତାପଂ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ସନ୍ତାପୋ ପୱତ୍ତତିଯେୱ, ୱିସୱେଗେନ ୱିସଞ୍ଞିତଂ ଆପନ୍ନୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନିବ୍ବିସଭାୱତ୍ଥାଯ ଚସ୍ସ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯମକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୮୧।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ପତିତଂ ସାମଂ, ପୁତ୍ତକଂ ପଂସୁକୁନ୍ଥିତଂ;

ଅଟ୍ଟିତା ପୁତ୍ତସୋକେନ, ମାତା ସଚ୍ଚଂ ଅଭାସଥ।

୩୮୨।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ଧମ୍ମଚାରୀ ପୁରେ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୮୩।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପୁରେ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୮୪।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ସଚ୍ଚୱାଦୀ ପୁରେ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୮୫।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୮୬।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିକୋ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୮୭।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ପାଣା ପିଯତରୋ ମମ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୮୮।

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚିତ୍ଥି କତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ମଯ୍ହଞ୍ଚେୱ ପିତୁଚ୍ଚ ତେ;

ସବ୍ବେନ ତେନ କୁସଲେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେନ ସଚ୍ଚେନାତି ଯେନ ଭୂତେନ ସଭାୱେନ। ଧମ୍ମଚାରୀତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଚାରୀ। ସଚ୍ଚୱାଦୀତି ହସିତୱସେନପି ମୁସାୱାଦଂ ନ ୱଦତି। ମାତାପେତ୍ତିଭରୋତି ଅନଲସୋ ହୁତ୍ୱା ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ମାତାପିତରୋ ଭରି। କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିକୋତି ଜେଟ୍ଠାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ସକ୍କାରକାରକୋ ହୋତି।

ଏୱଂ ମାତରା ସତ୍ତହି ଗାଥାହି ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ କତାଯ ସାମୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ‘‘ଜୀୱତି ମେ ପୁତ୍ତୋ, ଅହମ୍ପିସ୍ସ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଥେୱ ସଚ୍ଚକିରିଯମକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୩୮୯।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ପତିତଂ ସାମଂ, ପୁତ୍ତକଂ ପଂସୁକୁଣ୍ଠିତଂ;

ଅଟ୍ଟିତୋ ପୁତ୍ତସୋକେନ, ପିତା ସଚ୍ଚଂ ଅଭାସଥ।

୩୯୦।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ଧମ୍ମଚାରୀ ପୁରେ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୯୧।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପୁରେ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୯୨।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ସଚ୍ଚୱାଦୀ ପୁରେ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୯୩।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ମାତାପେତ୍ତିଭରୋ ଅହୁ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୯୪।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିକୋ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୯୫।

‘‘ଯେନ ସଚ୍ଚେନଯଂ ସାମୋ, ପାଣା ପିଯତରୋ ମମ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୯୬।

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚିତ୍ଥି କତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ମଯ୍ହଞ୍ଚେୱ ମାତୁଚ ତେ;

ସବ୍ବେନ ତେନ କୁସଲେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୂ’’ତି।

ଏୱଂ ପିତରି ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋନ୍ତେ ମହାସତ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଇତରେନ ପସ୍ସେନ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ତତିଯଂ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ଦେୱତା ଅକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଅହ –

୩୯୭।

‘‘ସା ଦେୱତା ଅନ୍ତରହିତା, ପବ୍ବତେ ଗନ୍ଧମାଦନେ;

ସାମସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପାଯ, ଇମଂ ସଚ୍ଚଂ ଅଭାସଥ।

୩୯୮।

‘‘ପବ୍ବତ୍ଯାହଂ ଗନ୍ଧମାଦନେ, ଚିରରତ୍ତନିୱାସିନୀ;

ନ ମେ ପିଯତରୋ କୋଚି, ଅଞ୍ଞୋ ସାମେନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୩୯୯।

‘‘ସବ୍ବେ ୱନା ଗନ୍ଧମଯା, ପବ୍ବତେ ଗନ୍ଧମାଦନେ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୁ।

୪୦୦।

‘‘ତେସଂ ଲାଲପ୍ପମାନାନଂ, ବହୁଂ କାରୁଞ୍ଞସଞ୍ହିତଂ;

ଖିପ୍ପଂ ସାମୋ ସମୁଟ୍ଠାସି, ଯୁୱା କଲ୍ଯାଣଦସ୍ସନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପବ୍ବତ୍ଯାହନ୍ତି ପବ୍ବତେ ଅହଂ। ସବ୍ବେ ୱନା ଗନ୍ଧମଯାତି ସବ୍ବେ ରୁକ୍ଖା ଗନ୍ଧମଯା। ନ ହି ତତ୍ଥ ଅଗନ୍ଧୋ ନାମ କୋଚି ରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି। ତେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱେ, ତେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଲାଲପ୍ପମାନାନଞ୍ଞେୱ ଦେୱତାଯ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ପରିଯୋସାନେ ଖିପ୍ପଂ ସାମୋ ଉଟ୍ଠାସି, ପଦୁମପତ୍ତତୋ ଉଦକଂ ୱିଯସ୍ସ ୱିସଂ ୱିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆବାଧୋ ୱିଗତୋ, ଇଧ ନୁ ଖୋ ୱିଦ୍ଧୋ, ଏତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ୱିଦ୍ଧୋତି ୱିଦ୍ଧଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ପଞ୍ଞାଯି।

ଇତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ନିରୋଗଭାୱୋ, ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭୋ, ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନଞ୍ଚ, ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅସ୍ସମେଯେୱ ପାକଟଭାୱୋ ଚାତି ସବ୍ବଂ ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ ଅହୋସି। ମାତାପିତରୋ ‘‘ଚକ୍ଖୂନି ନୋ ଲଦ୍ଧାନି, ସୁୱଣ୍ଣସାମୋ ଚ ଅରୋଗୋ ଜାତୋ’’ତି ଅତିରେକତରଂ ତୁସ୍ସିଂସୁ। ଅଥ ନେ ସାମପଣ୍ଡିତୋ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

୪୦୧।

‘‘ସାମୋହମସ୍ମି ଭଦ୍ଦଂ ୱୋ, ସୋତ୍ଥିନାମ୍ହି ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ମା ବାଳ୍ହଂ ପରିଦେୱେଥ, ମଞ୍ଜୁନାଭିୱଦେଥ ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୋତ୍ଥିନାମ୍ହି ସମୁଟ୍ଠିତୋତି ସୋତ୍ଥିନା ସୁଖେନ ଉଟ୍ଠିତୋ ଅମ୍ହି ଭୱାମି। ମଞ୍ଜୁନାତି ମଧୁରସ୍ସରେନ ମଂ ଅଭିୱଦେଥ।

ଅଥ ସୋ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ –

୪୦୨।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ତେ ମହାରାଜ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ଇସ୍ସରୋସି ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଯଂ ଇଧତ୍ଥି ପୱେଦଯ।

୪୦୩।

‘‘ତିନ୍ଦୁକାନି ପିଯାଲାନି, ମଧୁକେ କାସୁମାରିଯୋ;

ଫଲାନି ଖୁଦ୍ଦକପ୍ପାନି, ଭୁଞ୍ଜ ରାଜ ୱରଂ ୱରଂ।

୪୦୪।

‘‘ଅତ୍ଥି ମେ ପାନୀଯଂ ସୀତଂ, ଆଭତଂ ଗିରିଗବ୍ଭରା;

ତତୋ ପିୱ ମହାରାଜ, ସଚେ ତ୍ୱଂ ଅଭିକଙ୍ଖସୀ’’ତି।

ରାଜାପି ତଂ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ଆହ –

୪୦୫।

‘‘ସମ୍ମୁୟ୍ହାମି ପମୁୟ୍ହାମି, ସବ୍ବା ମୁୟ୍ହନ୍ତି ମେ ଦିସା;

ପେତଂ ତଂ ସାମ ମଦ୍ଦକ୍ଖିଂ, କୋ ନୁ ତ୍ୱଂ ସାମ ଜୀୱସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପେତନ୍ତି ସାମ ଅହଂ ତଂ ମତଂ ଅଦ୍ଦସଂ। କୋ ନୁ ତ୍ୱନ୍ତି କଥଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ଜୀୱିତଂ ପଟିଲଭସୀତି ପୁଚ୍ଛି।

ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ରାଜା ମଂ ‘ମତୋ’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି, ଅମତଭାୱମସ୍ସ ପକାସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୪୦୬।

‘‘ଅପି ଜୀୱଂ ମହାରାଜ, ପୁରିସଂ ଗାଳ୍ହୱେଦନଂ;

ଉପନୀତମନସଙ୍କପ୍ପଂ, ଜୀୱନ୍ତଂ ମଞ୍ଞତେ ମତଂ।

୪୦୭।

‘‘ଅପି ଜୀୱଂ ମହାରାଜ, ପୁରିସଂ ଗାଳ୍ହୱେଦନଂ;

ତଂ ନିରୋଧଗତଂ ସନ୍ତଂ, ଜୀୱନ୍ତଂ ମଞ୍ଞତେ ମତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅପି ଜୀୱନ୍ତି ଜୀୱମାନଂ ଅପି। ଉପନୀତମନସଙ୍କପ୍ପନ୍ତି ଭୱଙ୍ଗଓତିଣ୍ଣଚିତ୍ତାଚାରଂ। ଜୀୱନ୍ତନ୍ତି ଜୀୱମାନମେୱ ‘‘ଏସୋ ମତୋ’’ତି ମଞ୍ଞତି। ନିରୋଧଗତନ୍ତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନଂ ସନ୍ତଂ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ମଂ ଏୱଂ ଲୋକୋ ମତଂ ୱିୟ ଜୀୱନ୍ତମେୱ ମଞ୍ଞତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଅତ୍ଥେ ୟୋଜେତୁକାମୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ପୁନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୪୦୮।

‘‘ୟୋ ମାତରଂ ପିତରଂ ୱା, ମଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମେନ ପୋସତି;

ଦେୱାପି ନଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତି, ମାତାପେତ୍ତିଭରଂ ନରଂ।

୪୦୯।

‘‘ୟୋ ମାତରଂ ପିତରଂ ୱା, ମଚ୍ଚୋ ଧମ୍ମେନ ପୋସତି;

ଇଧେୱ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅଚ୍ଛରିୟଂ ୱତ, ଭୋ, ମାତାପେତ୍ତିଭରସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ ଉପ୍ପନ୍ନରୋଗଂ ଦେୱତାପି ତିକିଚ୍ଛନ୍ତି, ଅତିୱିୟ ଅୟଂ ସାମୋ ସୋଭତୀ’’ତି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ୟାଚନ୍ତୋ ଆହ –

୪୧୦।

‘‘ଏସ ଭିୟ୍ୟୋ ପମୁୟ୍ହାମି, ସବ୍ବା ମୁୟ୍ହନ୍ତି ମେ ଦିସା;

ସରଣଂ ତଂ ସାମ ଗଚ୍ଛାମି, ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ସରଣଂ ଭୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭିସ୍ସୋତି ଯସ୍ମା ତାଦିସେ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେ ତଯି ଅପରଜ୍ଝିଂ, ତସ୍ମା ଅତିରେକତରଂ ସମ୍ମୁୟ୍ହାମି। ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ସରଣଂ ଭୱାତି ସରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ମେ ତ୍ୱଂ ସରଣଂ ଭୱ, ପତିଟ୍ଠା ହୋହି, ଦେୱଲୋକଗାମିମଗ୍ଗଂ କରୋହୀତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚେପି, ମହାରାଜ, ଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋସି, ମହନ୍ତଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋସି, ଇମାସୁ ଦସରାଜଧମ୍ମଚରିୟାସୁ ୱତ୍ତସ୍ସୂ’’ତି ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଦସ ରାଜଧମ୍ମଚରିୟଗାଥା ଅଭାସି –

୪୧୧।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ମାତାପିତୂସୁ ଖତ୍ତିୟ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୨।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ପୁତ୍ତଦାରେସୁ ଖତ୍ତିୟ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୩।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେସୁ ଖତ୍ତିୟ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୪।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ୱାହନେସୁ ବଲେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୫।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ଗାମେସୁ ନିଗମେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୬।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ରଟ୍ଠେସୁ ଜନପଦେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୭।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୮।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ମିଗପକ୍ଖୀସୁ ଖତ୍ତିଯ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୧୯।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ଧମ୍ମୋ ଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖାୱହୋ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

୪୨୦।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ସଇନ୍ଦା ଦେୱା ସବ୍ରହ୍ମକା;

ସୁଚିଣ୍ଣେନ ଦିୱଂ ପତ୍ତା, ମା ଧମ୍ମଂ ରାଜ ପାମଦୋ’’ତି।

ତାସଂ ଅତ୍ଥୋ ତେସକୁଣଜାତକେ (ଜା। ୨।୧୭।୧ ଆଦଯୋ) ୱିତ୍ଥାରିତୋୱ। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଦେସେତ୍ୱା ଉତ୍ତରିପି ଓୱଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଅଦାସି। ସୋ ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯାୱଜୀୱଂ ମାତାପିତରୋ ପରିଚରିତ୍ୱା ମାତାପିତୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇଦଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତାପିତୂନଂ ପୋସନଂ ନାମ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଂସୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପାପୁଣି।

ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଦେୱଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ମହାକସ୍ସପୋ, ପାରିକା ଭଦ୍ଦକାପିଲାନୀ ଭିକ୍ଖୁନୀ, ସୁୱଣ୍ଣସାମପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସୁୱଣ୍ଣସାମଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୫୪୧] ୪। ନିମିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଚ୍ଛେରଂୱତ ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ମିଥିଲଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ମଘଦେୱଅମ୍ବୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସିତପାତୁକମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ସତ୍ଥା ସାଯନ୍ହସମଯେ ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ତସ୍ମିଂ ଅମ୍ବୱନେ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଏକଂ ରମଣୀଯଂ ଭୂମିପ୍ପଦେସଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବଚରିଯଂ କଥେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ସିତପାତୁକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଆଯସ୍ମତା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ସିତପାତୁକମ୍ମକାରଣଂ ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଆନନ୍ଦ, ଅଯଂ ଭୂମିପ୍ପଦେସୋ ପୁବ୍ବେ ମଯା ମଘଦେୱରାଜକାଲେ ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତେନ ଅଜ୍ଝାୱୁଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲନଗରେ ମଘଦେୱୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋ ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳଂ କୀଳି, ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଉପରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ‘‘ଯଦା ମେ ସମ୍ମ କପ୍ପକ, ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି, ତଦା ମେ ଆରୋଚେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ଆହ। ଅପରଭାଗେ କପ୍ପକୋ ପଲିତାନି ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ପଲିତଂ ସୁୱଣ୍ଣସଣ୍ଡାସେନ

ଉଦ୍ଧରାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥତଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପଲିତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମଚ୍ଚୁରାଜେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଲାଟେ ଲଗ୍ଗଂ ୱିଯ ମରଣଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ‘‘ଇଦାନି ମେ ପବ୍ବଜିତକାଲୋ’’ତି କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛ, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କିଂ କାରଣା ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ –

‘‘ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା ମୟ୍ହଂ, ଇମେ ଜାତା ୱଯୋହରା;

ପାତୁଭୂତା ଦେୱଦୂତା, ପବ୍ବଜ୍ଜାସମଯୋ ମମା’’ତି। –

ୱତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତ୍ୱମ୍ପି ଏୱରୂପଂ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ପୁତ୍ତୋପିସ୍ସ ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି। ତଥା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ତଥା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋତି ଏୱଂ ଦ୍ୱୀହି ଊନାନି ଚତୁରାସୀତିଖତ୍ତିଯସହସ୍ସାନି ସୀସେ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଇମସ୍ମିଂ ଅମ୍ବୱନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ।

ତେସଂ ସବ୍ବପଠମଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ମଘଦେୱରାଜା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତୋୱ ଅତ୍ତନୋ ୱଂସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦ୍ୱୀହି ଊନାନି ଚତୁରାସୀତିଖତ୍ତିଯସହସ୍ସାନି ପବ୍ବଜିତାନି ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ନୁ ଖୋ ପରଂ ପୱତ୍ତିସ୍ସତି, ନ ପୱତ୍ତିସ୍ସତୀ’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅପ୍ପୱତ୍ତନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମମ ୱଂସଂ ଅହମେୱ ଘଟେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ମିଥିଲନଗରେ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ମାତୁ କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମି। ରାଜା ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ନେମିତ୍ତକେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଅଯଂ କୁମାରୋ ତୁମ୍ହାକଂ ୱଂସଂ ଘଟେନ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ତୁମ୍ହାକଞ୍ହି ୱଂସୋ ପବ୍ବଜିତୱଂସୋ, ଇମସ୍ସ ପରତୋ ନାଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅଯଂ କୁମାରୋ ରଥଚକ୍କନେମି ୱିଯ ମମ ୱଂସଂ ଘଟେନ୍ତୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ‘ନିମିକୁମାରୋ’ତି ନାମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନିମିକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକାସି।

ସୋ ଦହରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନେ ସୀଲେ ଉପୋସଥକମ୍ମେ ଚ ଅଭିରତୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ପୁରିମନଯେନେୱ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱା କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି। ନିମିରାଜା ପନ ଦାନଜ୍ଝାସଯତାଯ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ଚାତି ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ପଞ୍ଚ ଦାନସାଲାଯୋ କାରାପେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ଏକେକାଯ ଦାନସାଲାଯ ସତସହସ୍ସଂ ସତସହସ୍ସଂ କତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ କହାପଣସତସହସ୍ସାନି ପରିଚ୍ଚଜି, ନିଚ୍ଚଂ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖି, ପକ୍ଖଦିୱସେସୁ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯି, ମହାଜନମ୍ପି ଦାନାଦୀସୁ ପୁଞ୍ଞେସୁ ସମାଦପେସି, ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରଯଭଯେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠିତା ମନୁସ୍ସା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ, ଦେୱଲୋକୋ ପରିପୂରି, ନିରଯୋ ତୁଚ୍ଛୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତଦା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦେୱସଙ୍ଘା ସୁଧମ୍ମାଯଂ ଦେୱସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ, ୱତ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ନିମିରାଜା, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯଂ ଇମଂ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେନପି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନୀଯଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣଯିଂସୁ । ମନୁସ୍ସଲୋକେପି ମହାସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ଆସିତ୍ତତେଲଂ ୱିଯ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣକଥା ପତ୍ଥରି। ସତ୍ଥା ତମତ୍ଥଂ ଆୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୪୨୧।

‘‘ଅଚ୍ଛେରଂ ୱତ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ୱିଚକ୍ଖଣା;

ଯଦା ଅହୁ ନିମିରାଜା, ପଣ୍ଡିତୋ କୁସଲତ୍ଥିକୋ।

୪୨୨।

‘‘ରାଜା ସବ୍ବୱିଦେହାନଂ, ଅଦା ଦାନଂ ଅରିନ୍ଦମୋ;

ତସ୍ସ ତଂ ଦଦତୋ ଦାନଂ, ସଙ୍କପ୍ପୋ ଉଦପଜ୍ଜଥ;

ଦାନଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱା, କତମଂ ସୁ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯଦା ଅହୂତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଦା ପଣ୍ଡିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ କୁସଲତ୍ଥିକୋ ନିମିରାଜା ଅହୋସି, ତଦା ଦେୱମନୁସ୍ସା ‘‘ଅଚ୍ଛେରଂ ୱତ, ଭୋ, ଏୱରୂପାପି ନାମ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେ ମହାଜନସ୍ସ ବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚଂ ସାଧୟମାନା ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିଚକ୍ଖଣା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ଏୱଂ ତସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଯଥା ଅହୂ’’ତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ଅହୁ ନିମିରାଜା ପଣ୍ଡିତୋ କୁସଲତ୍ଥିକୋଯେୱ, ତଥାରୂପା ମହାଜନସ୍ସ ବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚଂ ସାଧୟମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ୱିଚକ୍ଖଣା। ଯଂ ତେସଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ଅଚ୍ଛେରଂ ୱତ ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି। ଇତି ସତ୍ଥା ସୟମେୱ ଅଚ୍ଛରିୟଜାତୋ ଏୱମାହ। ସବ୍ବୱିଦେହାନନ୍ତି ସବ୍ବୱିଦେହରଟ୍ଠୱାସୀନଂ। କତମଂ ସୂତି ଏତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ କତମଂ ନୁ ଖୋ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ କିର ପନ୍ନରସୀଉପୋସଥଦିୱସେ ଉପୋସଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବାଭରଣାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସିରିସୟନପିଟ୍ଠେ ନିପନ୍ନୋୱ ଦ୍ୱେ ଯାମେ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଯାମେ ପବୁଦ୍ଧୋ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ମହାଜନସ୍ସ ଅପରିମାଣଂ ଦାନମ୍ପି ଦେମି, ସୀଲମ୍ପି ରକ୍ଖାମି, ଦାନସ୍ସ ନୁ ଖୋ ମହନ୍ତଂ ଫଲଂ, ଉଦାହୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ ତଥା ୱିତକ୍କେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କଙ୍ଖମସ୍ସ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକକୋୱ ସୀଘଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସକଲନିୱେସନଂ ଏକୋଭାସଂ କତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ତେନ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୪୨୩।

‘‘ତସ୍ସ ସଙ୍କପ୍ପମଞ୍ଞାୟ, ମଘୱା ଦେୱକୁଞ୍ଜରୋ;

ସହସ୍ସନେତ୍ତୋ ପାତୁରହୁ, ୱଣ୍ଣେନ ୱିହନଂ ତମଂ।

୪୨୪।

‘‘ସଲୋମହଟ୍ଠୋ ମନୁଜିନ୍ଦୋ, ୱାସୱଂ ଅୱଚା ନିମି;

ଦେୱତା ନୁସି ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ଅଦୁ ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ।

୪୨୫।

‘‘ନ ଚ ମେ ତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ଯଦି ୱା ସୁତୋ;

ଆଚିକ୍ଖ ମେ ତ୍ୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମୟଂ।

୪୨୬।

‘‘ସଲୋମହଟ୍ଠଂ ଞତ୍ୱାନ, ୱାସୱୋ ଅୱଚା ନିମିଂ;

ସକ୍କୋହମସ୍ମି ଦେୱିନ୍ଦୋ, ଆଗତୋସ୍ମି ତୱନ୍ତିକେ;

ଅଲୋମହଟ୍ଠୋ ମନୁଜିନ୍ଦ, ପୁଚ୍ଛ ପଞ୍ହଂ ଯମିଚ୍ଛସି।

୪୨୭।

‘‘ସୋ ଚ ତେନ କତୋକାସୋ, ୱାସୱଂ ଅୱଚା ନିମି;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମହାରାଜ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

‘ଦାନଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ୱା, କତମଂସୁ ମହପ୍ଫଲଂ’’।

୪୨୮।

‘‘ସୋ ପୁଟ୍ଠୋ ନରଦେୱେନ, ୱାସୱୋ ଅୱଚା ନିମିଂ;

ୱିପାକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୨୯।

‘‘ହୀନେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେନ, ଖତ୍ତିୟେ ଉପପଜ୍ଜତି;

ମଜ୍ଝିମେନ ଚ ଦେୱତ୍ତଂ, ଉତ୍ତମେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

୪୩୦।

‘‘ନ ହେତେ ସୁଲଭା କାୟା, ୟାଚୟୋଗେନ କେନଚି;

ୟେ କାୟେ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅନାଗାରା ତପସ୍ସିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଲୋମହଟ୍ଠୋତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ନିମିରାଜା ଓଭାସଂ ଦିସ୍ୱା ଆକାସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଭୟେନ ଲୋମହଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଦେୱତା ନୁସି ଗନ୍ଧବ୍ବୋ’’ତିଆଦିନା ପୁଚ୍ଛି। ଅଲୋମହଟ୍ଠୋତି ନିବ୍ଭୟୋ ଅହଟ୍ଠଲୋମୋ ହୁତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛ, ମହାରାଜାତି। ୱାସୱଂ ଅୱଚାତି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ସକ୍କଂ ଅୱୋଚ। ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ସକ୍କୋ ଅତୀତେ ଅତ୍ତନା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ୱିପାକଂ ଜାନନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଜାନତୋ ଅକ୍ଖାସି।

ହୀନେନାତିଆଦୀସୁ ପୁଥୁତିତ୍ଥାୟତନେ ମେଥୁନୱିରତିମତ୍ତଂ ସୀଲଂ ହୀନଂ ନାମ, ତେନ ଖତ୍ତିୟକୁଲେ ଉପପଜ୍ଜତି। ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରମତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ନାମ, ତେନ ଦେୱତ୍ତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତନଂ ପନ ଉତ୍ତମଂ ନାମ, ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତଂ ବାହିରକା ନିବ୍ବାନନ୍ତି କଥେନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ୱିସୁଜ୍ଝତୀ’’ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାୟଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଚେତନା ହୀନତାୟ ହୀନଂ ନାମ, ତେନ ୟଥାପତ୍ଥିତେ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତନଂ ମଜ୍ଝିମଂ ନାମ, ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି । ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ନାମ, ତେନ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି । ଇତି ସକ୍କୋ ‘‘ମହାରାଜ, ଦାନତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋୱ ମହପ୍ଫଲୋ’’ତି ୱଣ୍ଣେତି। କାୟାତି ବ୍ରହ୍ମଘଟା। ୟାଚୟୋଗେନାତି ୟାଚନୟୁତ୍ତକେନ ୟଞ୍ଞୟୁତ୍ତକେନ ୱାତି ଉଭୟତ୍ଥାପି ଦାୟକସ୍ସେୱେତଂ ନାମଂ। ତପସ୍ସିନୋତି ତପନିସ୍ସିତକା।

ଇମାୟ ଗାଥାୟ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସସ୍ସେୱ ମହପ୍ଫଲଭାୱଂ ଦୀପେତ୍ୱା ଇଦାନି ୟେ ଅତୀତେ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା କାମାୱଚରଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ତେ ରାଜାନୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

୪୩୧।

‘‘ଦୁଦୀପୋ ସାଗରୋ ସେଲୋ, ମୁଜକିନ୍ଦୋ ଭଗୀରସୋ;

ଉସିନ୍ଦରୋ କସ୍ସପୋ ଚ, ଅସକୋ ଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ।

୪୩୨।

‘‘ଏତେ ଚଞ୍ଞେ ଚ ରାଜାନୋ, ଖତ୍ତିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣା ବହୂ;

ପୁଥୁଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱାନ, ପେତତ୍ତଂ ନାତିୱତ୍ତିସୁ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବେ ବାରାଣସିଯଂ ଦୁଦୀପୋ ନାମ ରାଜା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ମରଣଚକ୍କେନ ଛିନ୍ନୋ କାମାୱଚରେଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଥା ସାଗରାଦଯୋ ଅଟ୍ଠାତି ଏତେ ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚ ବହୂ ରାଜାନୋ ଚେୱ ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ପୁଥୁଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱାନ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା କାମାୱଚରଭୂମିସଙ୍ଖାତଂ ପେତତ୍ତଂ ନାତିୱତ୍ତିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। କାମାୱଚରଦେୱତା ହି ରୂପାଦିନୋ କିଲେସୱତ୍ଥୁସ୍ସ କାରଣା ପରଂ ପଚ୍ଚାସୀସନତୋ କପଣତାଯ ‘‘ପେତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଯେ ଅଦୁତିଯା ନ ରମନ୍ତି ଏକିକା, ୱିୱେକଜଂ ଯେ ନ ଲଭନ୍ତି ପୀତିଂ;

କିଞ୍ଚାପି ତେ ଇନ୍ଦସମାନଭୋଗା, ତେ ୱେ ପରାଧୀନସୁଖା ୱରାକା’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ଦାନଫଲତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଫଲସ୍ସେୱ ମହନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସେନ ପେତଭାୱନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତାପସେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

୪୩୩।

‘‘ଅଥ ଯୀମେ ଅୱତ୍ତିଂସୁ, ଅନାଗାରା ତପସ୍ସିନୋ;

ସତ୍ତିସଯୋ ଯାମହନୁ, ସୋମଯାମୋ ମନୋଜୱୋ।

୪୩୪।

‘‘ସମୁଦ୍ଦୋ ମାଘୋ ଭରତୋ ଚ, ଇସି କାଲପୁରକ୍ଖତୋ;

ଅଙ୍ଗୀରସୋ କସ୍ସପୋ ଚ, କିସୱଚ୍ଛୋ ଅକତ୍ତି ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅୱତ୍ତିଂସୂତି କାମାୱଚରଂ ଅତିକ୍କମିଂସୁ। ତପସ୍ସିନୋତି ସୀଲତପଞ୍ଚେୱ ସମାପତ୍ତିତପଞ୍ଚ ନିସ୍ସିତା। ସତ୍ତିସଯୋତି ଯାମହନୁଆଦଯୋ ସତ୍ତ ଭାତରୋୱ ସନ୍ଧାଯାହ। ଅଙ୍ଗୀରସାଦୀହି ଚତୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକାଦସେତେ ଅୱତ୍ତିଂସୁ ଅତିକ୍କମିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ତାୱ ସୁତୱସେନେୱ ଦାନଫଲତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସସ୍ସେୱ ମହପ୍ଫଲତଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ଆହରନ୍ତୋ ଆହ –

୪୩୫।

‘‘ଉତ୍ତରେନ ନଦୀ ସୀଦା, ଗମ୍ଭୀରା ଦୁରତିକ୍କମା;

ନଳଅଗ୍ଗିୱଣ୍ଣା ଜୋତନ୍ତି, ସଦା କଞ୍ଚନପବ୍ବତା।

୪୩୬।

‘‘ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛା ତଗରା, ରୂଳ୍ହକଚ୍ଛା ୱନା ନଗା;

ତତ୍ରାସୁଂ ଦସସହସ୍ସା, ପୋରାଣା ଇସଯୋ ପୁରେ।

୪୩୭।

‘‘ଅହଂ ସେଟ୍ଠୋସ୍ମି ଦାନେନ, ସଂଯମେନ ଦମେନ ଚ;

ଅନୁତ୍ତରଂ ୱତଂ କତ୍ୱା, ପକିରଚାରୀ ସମାହିତୋ।

୪୩୮।

‘‘ଜାତିମନ୍ତଂ ଅଜଚ୍ଚଞ୍ଚ, ଅହଂ ଉଜୁଗତଂ ନରଂ;

ଅତିୱେଲଂ ନମସ୍ସିସ୍ସଂ, କମ୍ମବନ୍ଧୂ ହି ମାଣୱା।

୪୩୯।

‘‘ସବ୍ବେ ୱଣ୍ଣା ଅଧମ୍ମଟ୍ଠା, ପତନ୍ତି ନିରଯଂ ଅଧୋ;

ସବ୍ବେ ୱଣ୍ଣା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଚରିତ୍ୱା ଧମ୍ମମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଉତ୍ତରେନାତି ମହାରାଜ, ଅତୀତେ ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୁୱଣ୍ଣପବ୍ବତାନଂ ଅନ୍ତରେ ପୱତ୍ତା ସୀଦା ନାମ ନଦୀ ଗମ୍ଭୀରା ନାୱାହିପି ଦୁରତିକ୍କମା ଅହୋସି। କିଂ କାରଣା? ସା ହି ଅତିସୁଖୁମୋଦକା, ସୁଖୁମତ୍ତା ଉଦକସ୍ସ ଅନ୍ତମସୋ ମୋରପିଞ୍ଛ-ମତ୍ତମ୍ପି ତତ୍ଥ ପତିତଂ ନ ସଣ୍ଠାତି, ଓସୀଦିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାତଲମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ତେନେୱ ସା ସୀଦା ନାମ ଅହୋସି। ତେ ପନ ତସ୍ସା ତୀରେସୁ କଞ୍ଚନପବ୍ବତା ସଦା ନଳଅଗ୍ଗିୱଣ୍ଣା ହୁତ୍ୱା ଜୋତନ୍ତି ଓଭାସନ୍ତି। ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛା ତଗରାତି ତସ୍ସା ପନ ନଦିଯା ତୀରେ କଚ୍ଛା ପରୂଳ୍ହତଗରା ଅହେସୁଂ ତଗରଗନ୍ଧସୁଗନ୍ଧିନୋ। ରୂଳ୍ହକଚ୍ଛା ୱନା ନଗାତି ଯେ ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେପି ପବ୍ବତା, ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରେ କଚ୍ଛା ରୂଳ୍ହୱନା ଅହେସୁଂ, ପୁପ୍ଫଫଲୂପଗରୁକ୍ଖସଞ୍ଛନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ରାସୁନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଏୱଂ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଦସସହସ୍ସା ଇସଯୋ ଅହେସୁଂ। ତେ ସବ୍ବେପି ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋୱ। ତେସୁ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯ କେଚି ଉତ୍ତରକୁରୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କେଚି ମହାଜମ୍ବୁଦୀପେ ଜମ୍ବୁଫଲଂ ଆହରନ୍ତି, କେଚି ହିମୱନ୍ତେଯେୱ ମଧୁରଫଲାଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି, କେଚି ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ତଂ ତଂ ନଗରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏକୋପି ରସତଣ୍ହାଭିଭୂତୋ ନତ୍ଥି, ଝାନସୁଖେନେୱ ୱୀତିନାମେନ୍ତି। ତଦା ଏକୋ ତାପସୋ ଆକାସେନ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁନିୱତ୍ଥୋ ସୁପାରୁତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ସୋ ତସ୍ସ ଉପସମେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନଂ ଆନେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା କତିପାହଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ୱିସ୍ସାସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ କୁହିଂ ୱସଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମାୱୁସୋ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଏକକୋୱ ତତ୍ଥ ୱସଥ, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେପି ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘କିଂ ୱଦେସି, ଆୱୁସୋ, ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଦସସହସ୍ସା ଇସଯୋ ୱସନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ’’ତି। ତସ୍ସ ତେସଂ ଗୁଣଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ଅଥ ନଂ ସୋ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ମମ୍ପି ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେଥା’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ, ତ୍ୱଂ ରାଜପୁରିସୋ, ନ ତଂ ସକ୍କା ପବ୍ବାଜେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଜାହଂ ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ସ୍ୱେପି ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ସୋ ଅଧିୱାସେସି।

ଇତରୋପି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଦେୱ , ପବ୍ବଜିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘କିଂ କାରଣା ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘କାମେସୁ ଦୋସଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚ ଆନିସଂସଂ ଦିସ୍ୱା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ପବ୍ବଜାହି, ପବ୍ବଜିତୋପି ମଂ ଦସ୍ସେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ଅନୁସାସିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରଂ ଗହେତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋୱ ନିସୀଦି। ତାପସୋପି ତଥେୱ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗେହଂ ପାୱିସି। ସୋ ତଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପରିୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମଯା କଥଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ବହିନଗରଂ ନେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତଂ ତତ୍ଥେୱ ଠପେତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ କତିପାହେନେୱ ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସଯମେୱ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତି।

ସୋ ଅପରଭାଗେ ‘‘ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦାସିଂ, ଦସ୍ସେସ୍ସାମସ୍ସ ଅତ୍ତାନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାପସେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆକାସେନ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଚରନ୍ତୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, କୁହିଂ ୱସଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତପଦେସେ କଞ୍ଚନପବ୍ବତନ୍ତରେ ପୱତ୍ତାଯ ସୀଦାନଦିଯା ତୀରେ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏକକୋୱ ତତ୍ଥ ୱସଥ, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେପି ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ୱଦେସି, ମହାରାଜ, ତତ୍ଥ ଦସସହସ୍ସା ଇସଯୋ ୱସନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ’’ତି? ରାଜା ତେସଂ ଗୁଣଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖଂ ଦାତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ତେସଂ ଇସୀନଂ ଭିକ୍ଖଂ ଦାତୁକାମୋମ୍ହି, କିଂ କରୋମୀ’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ, ତେ ଇସଯୋ ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟରସେ ଅଗିଦ୍ଧା, ନ ସକ୍କା ଇଧାନେତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ତେ ଭୋଜେସ୍ସାମି,

ଉପାଯଂ ମେ ଆଚିକ୍ଖଥା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ସଚେ ତେସଂ ଦାନଂ ଦାତୁକାମୋସି, ଇତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୀଦାନଦୀତୀରେ ୱସନ୍ତୋ ତେସଂ ଦାନଂ ଦେହୀ’’ତି।

ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସବ୍ବୂପକରଣାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସୀମଂ ପାପୁଣି। ଅଥ ନଂ ତାପସୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ସଦ୍ଧିଂ ସେନାଯ ସୀଦାନଦୀତୀରଂ ନେତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ କାରାପେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପଚ୍ଚାଗମି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ, ଭନ୍ତେ, ଦସସହସ୍ସେ ଇସଯୋ ଆଦାଯ ଇଧେୱ ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯ ତେସଂ ଇସୀନଂ ଆରୋଚେସି ‘‘ମାରିସା, ବାରାଣସିରାଜା ‘ତୁମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖଂ ଦସ୍ସାମୀ’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୀଦାନଦୀତୀରେ ନିସିନ୍ନୋ ସ୍ୱେ ୱୋ ନିମନ୍ତେତି, ତସ୍ସାନୁକମ୍ପାଯ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱାରସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଓତରିଂସୁ। ରାଜା ତେ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱାରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେସୁ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଇସିଗଣଂ ପଣୀତେନାହାରେନ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ତେସଂ ଇରିଯାପଥେ ପସନ୍ନୋ ସ୍ୱାତନାଯପି ନିମନ୍ତେସି। ଏତେନୁପାଯେନ ଦସନ୍ନଂ ତାପସସହସ୍ସାନଂ ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଦାନଂ ଅଦାସି। ଦଦନ୍ତୋ ଚ ତସ୍ମିଂୟେୱ ପଦେସେ ନଗରଂ ମାପେତ୍ୱା ସସ୍ସକମ୍ମଂ କାରେସି। ନ ଖୋ ପନ, ମହାରାଜ, ତଦା ସୋ ରାଜା ଅଞ୍ଞୋ ଅହୋସି, ଅଥ ଖୋ ଅହଂ ସେଟ୍ଠୋସ୍ମି ଦାନେନ, ଅହମେୱ ହି ତଦା ଦାନେନ ସେଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଇମଂ ପେତଲୋକଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ। ମଯା ଦିନ୍ନଂ ପନ ଦାନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ତେ ତାପସା କାମାୱଚରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ଇମିନାପେତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ‘‘ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋୱ ମହପ୍ଫଲୋ’’ତି।

ଏୱଂ ଦାନେନ ଅତ୍ତନୋ ସେଟ୍ଠଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଇତରେହି ତୀହି ପଦେହି ତେସଂ ଇସୀନଂ ଗୁଣଂ ପକାସେତି। ତତ୍ଥ ସଂଯମେନାତି ସୀଲେନ। ଦମେନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମେନ। ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ଏତେହି ଗୁଣେହି ନିରନ୍ତରଂ ଉତ୍ତମଂ ୱତଂ ସମାଦାନଂ ଚରିତ୍ୱା। ପକିରଚାରୀତି ଗଣଂ ପକିରିତ୍ୱା ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପହାଯ ଏକଚାରିକେ, ଏକୀଭାୱଂ ଗତେତି ଅତ୍ଥୋ। ସମାହିତେତି ଉପଚାରପ୍ପନାସମାଧୀହି ସମାହିତଚିତ୍ତେ। ଏୱରୂପେ ଅହଂ ତପସ୍ସିନୋ ଉପଟ୍ଠହିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅହଂ ଉଜୁଗତନ୍ତି ଅହଂ, ମହାରାଜ, ତେସଂ ଦସସହସ୍ସାନଂ ଇସୀନଂ ଅନ୍ତରେ କାଯୱଙ୍କାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ଉଜୁଗତଂ ଏକମ୍ପି ନରଂ ହୀନଜଚ୍ଚୋ ୱା ହୋତୁ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ ୱା, ଜାତିଂ ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଗୁଣେସୁ ପସନ୍ନମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବମେୱ ଅତିୱେଲଂ ନମସ୍ସିସ୍ସଂ, ନିଚ୍ଚକାଲମେୱ ନମସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି ୱଦତି। କିଂ କାରଣା? କମ୍ମବନ୍ଧୂ ହି ମାଣୱାତି, ସତ୍ତା ହି ନାମେତେ କମ୍ମବନ୍ଧୂ କମ୍ମପଟିସରଣା, ତେନେୱ କାରଣେନ ସବ୍ବେ ୱଣ୍ଣାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘କିଞ୍ଚାପି, ମହାରାଜ, ଦାନତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମେୱ ମହପ୍ଫଲଂ, ଦ୍ୱେପି ପନେତେ ମହାପୁରିସୱିତକ୍କାୱ, ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁପି ଅପ୍ପମତ୍ତୋୱ ହୁତ୍ୱା ଦାନଞ୍ଚ ଦେହି, ସୀଲଞ୍ଚ ରକ୍ଖାହୀ’’ତି ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୪୪୦।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ମଘୱା, ଦେୱରାଜା ସୁଜମ୍ପତି;

ୱେଦେହମନୁସାସିତ୍ୱା, ସଗ୍ଗକାଯଂ ଅପକ୍କମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପକ୍କମୀତି ପକ୍କମି, ସୁଧମ୍ମାଦେୱସଭାଯଂ ନିସିନ୍ନମେୱ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ଦେୱଗଣା ଆହଂସୁ ‘‘ମହାରାଜ, ନନୁ ନ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, କୁହିଂ ଗତତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ମାରିସା ମିଥିଲାଯଂ ନିମିରଞ୍ଞୋ ଏକା କଙ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତସ୍ସ ପଞ୍ହଂ କଥେତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ନିକ୍କଙ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ତଂ କାରଣଂ ଗାଥାଯ କଥେତୁଂ ଆହ –

୪୪୧।

‘‘ଇମଂ ଭୋନ୍ତୋ ନିସାମେଥ, ଯାୱନ୍ତେତ୍ଥ ସମାଗତା;

ଧମ୍ମିକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ୱଣ୍ଣଂ ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ବହୁଂ।

୪୪୨।

‘‘ଯଥା ଅଯଂ ନିମିରାଜା, ପଣ୍ଡିତୋ କୁସଲତ୍ଥିକୋ;

ରାଜା ସବ୍ବୱିଦେହାନଂ, ଅଦା ଦାନଂ ଅରିନ୍ଦମୋ।

୪୪୩।

‘‘ତସ୍ସ ତଂ ଦଦତୋ ଦାନଂ, ସଙ୍କପ୍ପୋ ଉଦପଜ୍ଜଥ;

ଦାନଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱା, କତମଂ ସୁ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇମନ୍ତି ଧମ୍ମିକାନଂ କଲ୍ଯାଣଧମ୍ମାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ମଯା ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ସୀଲୱସେନ ଉଚ୍ଚଂ ଦାନୱସେନ ଅୱଚଂ ବହୁଂ ଇମଂ ୱଣ୍ଣଂ ନିସାମେଥ ସୁଣାଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ଅଯନ୍ତି ଅଯଂ ନିମିରାଜା ଯଥା ଅତିୱିଯ ପଣ୍ଡିତୋତି।

ଇତି ସୋ ଅପରିହାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱସଙ୍ଘା ରାଜାନଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ନିମିରାଜା ଆଚରିଯୋ, ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହେହି ଅଯଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତି ଲଦ୍ଧା, ମଯଂ ଦଟ୍ଠୁକାମମ୍ହା, ତଂ ପକ୍କୋସାପେହି, ମହାରାଜା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସକ୍କୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମାତଲିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ମାତଲି, ୱେଜଯନ୍ତରଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିମିରାଜାନଂ ଦିବ୍ବଯାନେ ଆରୋପେତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ପାଯାସି। ସକ୍କସ୍ସ ପନ ଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ମାତଲିଂ ଆଣାପେନ୍ତସ୍ସ ଚ ରଥଂ ଯୋଜେନ୍ତସ୍ସ ଚ ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ମାସୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ଇତି ନିମିରଞ୍ଞୋ ପୁଣ୍ଣମାଯଂ ଉପୋସଥିକସ୍ସ ପାଚୀନସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ମହାତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତସ୍ସ ସୀଲଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ସୋ ରଥୋ ପଞ୍ଞାଯତି। ମନୁସ୍ସା ଭୁତ୍ତସାଯମାସା ଘରଦ୍ୱାରେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୁଖକଥଂ କଥେନ୍ତା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଦ୍ୱେ ଚନ୍ଦା ଉଗ୍ଗତା’’ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ରଥୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ‘‘ନାଯଂ, ଚନ୍ଦୋ, ରଥୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ସିନ୍ଧୱସହସ୍ସଯୁତ୍ତେ ମାତଲିସଙ୍ଗାହକେ ୱେଜଯନ୍ତରଥେ ଚ ପାକଟେ ଜାତେ ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଇଦଂ ଦିବ୍ବଯାନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନ କସ୍ସଚି ଅଞ୍ଞସ୍ସ, ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଧମ୍ମିକୋ, ସକ୍କେନ ୱେଜଯନ୍ତରଥୋ ପେସିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ’’ତି ତୁଟ୍ଠପ୍ପହଟ୍ଠୋ ଗାଥମାହ –

୪୪୪।

‘‘ଅବ୍ଭୁତୋ ୱତ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଲୋମହଂସନୋ;

ଦିବ୍ବୋ ରଥୋ ପାତୁରହୁ, ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅବ୍ଭୁତୋତି ଅଭୂତପୁବ୍ବୋ। ଅଚ୍ଛରିଯୋତି ତେ ୱିମ୍ହଯୱସେନେୱମାହଂସୁ।

ତସ୍ସ ପନ ମହାଜନସ୍ସ ଏୱଂ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ମାତଲି ୱାତୱେଗେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଥଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରୌମ୍ମାରେ ପଚ୍ଛାଭାଗେନ ଠପେତ୍ୱା ଆରୋହଣସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଆରୋହଣତ୍ଥାଯ ରାଜାନଂ ନିମନ୍ତେସି । ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୪୪୫।

‘‘ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥ ରାଜାନଂ, ୱେଦେହଂ ମିଥିଲଗ୍ଗହଂ।

୪୪୬।

‘‘ଏହିମଂ ରଥମାରୁୟ୍ହ, ରାଜସେଟ୍ଠ ଦିସମ୍ପତି;

ଦେୱା ଦସ୍ସନକାମା ତେ, ତାୱତିଂସା ସୈନ୍ଦକା;

ସରମାନା ହି ତେ ଦେୱା, ସୁଧମ୍ମାଯଂ ସମଚ୍ଛରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିଥିଲଗ୍ଗହନ୍ତି ମିଥିଲାଯଂ ପତିଟ୍ଠିତଗେହଂ, ଚତୂହି ୱା ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ମିଥିଲାଯଂ ସଙ୍ଗାହକଂ। ସମଚ୍ଛରେତି ତୱେୱ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତା ନିସିନ୍ନାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ଦେୱଲୋକଞ୍ଚ ପସ୍ସିସ୍ସାମି, ମାତଲିସ୍ସ ଚ ମେ ସଙ୍ଗହୋ କତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରଞ୍ଚ ମହାଜନଞ୍ଚ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ନଚିରସ୍ସେୱ ଆଗମିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ରଥଂ ଅଭିରୁହି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୪୪୭।

‘‘ତତୋ ରାଜା ତରମାନୋ, ୱେଦେହୋ ମିଥିଲଗ୍ଗହୋ;

ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱାନ, ପମୁଖୋ ରଥମାରୁହି।

୪୪୮।

‘‘ଅଭିରୂଳ୍ହଂ ରଥଂ ଦିବ୍ବଂ, ମାତଲି ଏତଦବ୍ରୱି;

କେନ ତଂ ନେମି ମଗ୍ଗେନ, ରାଜସେଟ୍ଠ ଦିସମ୍ପତି;

ଯେନ ୱା ପାପକମ୍ମନ୍ତା, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା ଚ ଯେ ନରା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପମୁଖୋତି ଉତ୍ତମୋ, ଅଭିମୁଖୋ ୱା, ମହାଜନସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ଦତ୍ୱା ଆରୂଳ୍ହୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ୱାତି ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ପାପକମ୍ମନ୍ତା ୱସନ୍ତି, ତଂ ଠାନଂ ସକ୍କା ଦଟ୍ଠୁଂ, ଯେନ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଯେ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା ନରା ୱସନ୍ତି, ତେସଂ ଠାନଂ ସକ୍କା ଦଟ୍ଠୁଂ, ଏତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ କେନ ମଗ୍ଗେନ ତଂ ନେମି। ଇଦଂ ସୋ ସକ୍କେନ ଅନାଣତ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ଦୂତୱିସେସଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆହ।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ମଯା ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବାନି, ଦ୍ୱେପି ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୪୪୯।

‘‘ଉଭଯେନେୱ ମଂ ନେହି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଯେନ ୱା ପାପକମ୍ମନ୍ତା, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା ଚ ଯେ ନରା’’ତି।

ତତୋ ମାତଲି ‘‘ଦ୍ୱେପି ଏକପହାରେନେୱ ନ ସକ୍କା ଦସ୍ସେତୁଂ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁନ ଗାଥମାହ –

୪୫୦।

‘‘କେନ ତଂ ପଠମଂ ନେମି, ରାଜସେଟ୍ଠ ଦିସମ୍ପତି;

ଯେନ ୱା ପାପକମ୍ମନ୍ତା, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା ଚ ଯେ ନରା’’ତି।

ତତୋ ରାଜା ‘‘ଅହଂ ଅୱସ୍ସଂ ଦେୱଲୋକଂ ଗମିସ୍ସାମି, ନିରଯଂ ତାୱ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୪୫୧।

‘‘ନିରଯେ ତାୱ ପସ୍ସାମି, ଆୱାସେ ପାପକମ୍ମିନଂ;

ଠାନାନି ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମାନଂ, ଦୁସ୍ସୀଲାନଞ୍ଚ ଯା ଗତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯା ଗତୀତି ଯା ଏତେସଂ ନିପ୍ଫତ୍ତି, ତଞ୍ଚ ପସ୍ସାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ୱେତରଣିଂ ନଦିଂ ତାୱ ଦସ୍ସେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୪୫୨।

‘‘ଦସ୍ସେସି ମାତଲି ରଞ୍ଞୋ, ଦୁଗ୍ଗଂ ୱେତରଣିଂ ନଦିଂ;

କୁଥିତଂ ଖାରସଂଯୁତ୍ତଂ, ତତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିସିଖୂପମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱେତରଣିନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତଲି ରଞ୍ଞୋ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ନିରଯାଭିମୁଖଂ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା କମ୍ମପଚ୍ଚଯେ ଉତୁନା ସମୁଟ୍ଠିତଂ ୱେତରଣିଂ ନଦିଂ ତାୱ ଦସ୍ସେସି। ତତ୍ଥ ନିରଯପାଲା ଜଲିତାନି ଅସିସତ୍ତିତୋମରଭିନ୍ଦିୱାଲମୁଗ୍ଗରାଦୀନି ଆୱୁଧାନି ଗହେତ୍ୱା ନେରଯିକସତ୍ତେ ପହରନ୍ତି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି ୱିହେଠେନ୍ତି। ତେ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅସହନ୍ତା ୱେତରଣିଯଂ ପତନ୍ତି। ସା ଉପରି ଭିନ୍ଦିୱାଲପ୍ପମାଣାହି ସକଣ୍ଟକାହି ୱେତ୍ତଲତାହି ସଞ୍ଛନ୍ନା। ତେ ତତ୍ଥ ବହୂନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ପଚ୍ଚିଂସୁ। ତେସୁ ପଜ୍ଜଲନ୍ତେସୁ ଖୁରଧାରାତିଖିଣେସୁ କଣ୍ଟକେସୁ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକା ହୋନ୍ତି। ତେସଂ ହେଟ୍ଠା ତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣାନି ପଜ୍ଜଲିତଅଯସୂଲାନି ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ନେରଯିକସତ୍ତା ବହୁଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ୱେତ୍ତଲତାହି ଗଳିତ୍ୱା ସୂଲେସୁ ପତିତ୍ୱା ୱିଦ୍ଧସରୀରା ସୂଲେସୁ ଆୱୁଣିତମଚ୍ଛା ୱିଯ ଚିରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତି। ତାନି ସୂଲାନିପି ପଜ୍ଜଲନ୍ତି, ନେରଯିକସତ୍ତାପି ପଜ୍ଜଲନ୍ତି। ସୂଲାନଂ ହେଟ୍ଠା ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଜଲିତାନି ଖୁରଧାରାସଦିସାନି ତିଖିଣାନି ଅଯୋପୋକ୍ଖରପତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ତେ ସୂଲେହି ଗଳିତ୍ୱା ଅଯପୋକ୍ଖରପତ୍ତେସୁ ପତିତ୍ୱା ଚିରଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି। ତତୋ ଖାରୋଦକେ ପତନ୍ତି, ଉଦକଂ ପଜ୍ଜଲତି, ନେରଯିକସତ୍ତାପି ପଜ୍ଜଲନ୍ତି, ଧୂମୋପି ଉଟ୍ଠହତି। ଉଦକସ୍ସ ପନ ହେଟ୍ଠା ନଦୀତଲଂ ଖୁରଧାରାହି ସଞ୍ଛନ୍ନଂ। ତେ ‘‘ହେଟ୍ଠା ନୁ ଖୋ କୀଦିସ’’ନ୍ତି ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଖୁରଧାରାସୁ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକା ହୋନ୍ତି। ତେ ତଂ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଭେରୱଂ ୱିରୱନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। କଦାଚି ଅନୁସୋତଂ ୱୁଯ୍ହନ୍ତି, କଦାଚି ପଟିସୋତଂ। ଅଥ ନେ ତୀରେ ଠିତା ନିରଯପାଲା ଉସୁସତ୍ତିତୋମରାଦୀନି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଚ୍ଛେ ୱିଯ ୱିଜ୍ଝନ୍ତି। ତେ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାପ୍ପତ୍ତା ମହାୱିରୱଂ ରୱନ୍ତି। ଅଥ ନେ ପଜ୍ଜଲିତେହି ଅଯବଳିସେହି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପରିକଡ୍ଢିତ୍ୱା ପଜ୍ଜଲିତଅଯପଥୱିଯଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ତେସଂ ମୁଖେ ତତ୍ତଂ ଅଯୋଗୁଳଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତି।

ଇତି ନିମିରାଜା ୱେତରଣିଯଂ ମହାଦୁକ୍ଖପୀଳିତେ ନେରଯିକସତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ସଙ୍କମ୍ପିତହଦଯୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନାମେତେ ସତ୍ତା ପାପକମ୍ମଂ ଅକଂସୂ’’ତି ମାତଲିଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଆହ –

୪୫୩।

‘‘ନିମୀ ହୱେ ମାତଲିମଜ୍ଝଭାସଥ, ଦିସ୍ୱା ଜନଂ ପତମାନଂ ୱିଦୁଗ୍ଗେ;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ୱେତରଣିଂ ପତନ୍ତି।

୪୫୪।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୫୫।

‘‘ଯେ ଦୁବ୍ବଲେ ବଲୱନ୍ତା ଜୀୱଲୋକେ, ହିଂସନ୍ତି ରୋସେନ୍ତି ସୁପାପଧମ୍ମା;

ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, ତେମେ ଜନା ୱେତରଣିଂ ପତନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିନ୍ଦତୀତି ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନିସ୍ସରୋ ହୁତ୍ୱା ଭଯସନ୍ତକୋ ୱିଯ ଜାତୋ। ଦିସ୍ୱାତି ପତମାନଂ ଦିସ୍ୱା। ଜାନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ମାତଲି ସଯଂ ଜାନନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଜାନତୋ ଅକ୍ଖାସି। ଦୁବ୍ବଲେତି ସରୀରବଲଭୋଗବଲଆଣାବଲୱିରହିତେ। ବଲୱନ୍ତାତି ତେହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତା। ହିଂସନ୍ତୀତି ପାଣିପ୍ପହାରାଦୀହି କିଲମେନ୍ତି। ରୋସେନ୍ତୀତି ନାନପ୍ପକାରେହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ଘଟେନ୍ତି। ପସୱେତ୍ୱାତି ଜନେତ୍ୱା, କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ମାତଲି ତସ୍ସ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ୱେତରଣିନିରଯେ ଦିଟ୍ଠେ ତଂ ପଦେସଂ ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ସୁନଖାଦୀହି ଖାଦନଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତେନ ରଞ୍ଞା ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ବ୍ୟାକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୪୫୬।

‘‘ସାମା ଚ ସୋଣା ସବଲା ଚ ଗିଜ୍ଝା, କାକୋଲସଙ୍ଘା ଅଦନ୍ତି ଭେରୱା;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିଂମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନେ କାକୋଲସଙ୍ଘା ଅଦନ୍ତି।

୪୫୭।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୫୮।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ମଚ୍ଛରିନୋ କଦରିଯା, ପରିଭାସକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ହିଂସନ୍ତି ରୋସେନ୍ତି ସୁପାପଧମ୍ମା, ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ;

ତେମେ ଜନେ କାକୋଲସଙ୍ଘା ଅଦନ୍ତୀ’’ତି।

ଇତୋ ପରେସୁ ପଞ୍ହେସୁ ଚେୱ ବ୍ୟାକରଣେସୁ ଚ ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ସାମାତି ରତ୍ତୱଣ୍ଣା। ସୋଣାତି ସୁନଖା। ସବଲା ଚାତି କବରୱଣ୍ଣା ଚ, ସେତକାଳଅପୀତଲୋହିତୱଣ୍ଣା ଚାତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣସୁନଖେ ଦସ୍ସେତି। ତେ କିର ମହାହତ୍ଥିପ୍ପମାଣା ଜଲିତଅଯପଥୱିଯଂ ନେରଯିକସତ୍ତେ ମିଗେ ୱିଯ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡିକମଂସେସୁ ଡଂସିତ୍ୱା ତେସଂ ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣଂ ସରୀରଂ ଜଲିତଅଯପଥୱିଯଂ ପାତେତ୍ୱା ମହାରୱଂ ରୱନ୍ତାନଂ ଦ୍ୱୀହି ପୁରିମପାଦେହି ଉରଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମେୱ ସେସେତ୍ୱା ମଂସଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ଗିଜ୍ଝାତି ମହାଭଣ୍ଡସକଟପ୍ପମାଣା ଲୋହତୁଣ୍ଡା ଗିଜ୍ଝା। ଏତେ ତେସଂ କଣ୍ଣଯସଦିସେହି ତୁଣ୍ଡେହି ଅଟ୍ଠୀନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଖାଦନ୍ତି। କାକୋଲସଙ୍ଘାତି ଲୋହତୁଣ୍ଡକାକଗଣା। ତେ ଅତିୱିଯ ଭଯାନକା ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠେ ଖାଦନ୍ତି। ଯେମେ ଜନେତି ଯେ ଇମେ ନେରଯିକସତ୍ତେ କାକୋଲସଙ୍ଘା ଖାଦନ୍ତି, ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିଂ ନାମ ପାପଂ ଅକଂସୂତି ପୁଚ୍ଛି। ମଚ୍ଛରିନୋତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଦାଯକା।

କଦରିଯାତି ପରେ ଦେନ୍ତେପି ପଟିସେଧକା ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରିନୋ। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନନ୍ତି ସମିତବାହିତପାପାନଂ।

୪୫୯।

‘‘ସଜୋତିଭୂତା ପଥଓିଂ କମନ୍ତି, ତତ୍ତେହି ଖନ୍ଧେହି ଚ ପୋଥଯନ୍ତି;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ଖନ୍ଧହତା ସଯନ୍ତି।

୪୬୦।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୬୧।

‘‘ଯେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମି ସୁପାପଧମ୍ମିନୋ, ନରଞ୍ଚ ନାରିଞ୍ଚ ଅପାପଧମ୍ମଂ;

ହିଂ ସନ୍ତି ରୋସେନ୍ତି ସୁପାପଧମ୍ମା, ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ;

ତେମେ ଜନା ଖନ୍ଧହତା ସଯନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଜୋତିଭୂତାତି ପଜ୍ଜଲିତସରୀରା। ପଥଓିନ୍ତି ପଜ୍ଜଲିତଂ ନୱଯୋଜନବହଲଂ ଅଯପଥଓିଂ। କମନ୍ତୀତି ଅକ୍କମନ୍ତି। ଖନ୍ଧେହି ଚ ପୋଥଯନ୍ତୀତି ନିରଯପାଲା ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ତାଲପ୍ପମାଣେହି ଜଲିତଅଯକ୍ଖନ୍ଧେହି ଜଙ୍ଘାଦୀସୁ ପହରିତ୍ୱା ପାତେତ୍ୱା ତେହେୱ ଖନ୍ଧେହି ପୋଥଯନ୍ତି, ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କରୋନ୍ତି। ସୁପାପଧମ୍ମିନୋତି ଅତ୍ତନା ସୁଟ୍ଠୁ ପାପଧମ୍ମା ହୁତ୍ୱା। ଅପାପଧମ୍ମନ୍ତି ସୀଲାଚାରାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ, ନିରପରାଧଂ ୱା।

୪୬୨।

‘‘ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ଅପରେ ଫୁଣନ୍ତି, ନରା ରୁଦନ୍ତା ପରିଦଡ୍ଢଗତ୍ତା;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିଂ ମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ଫୁଣନ୍ତି।

୪୬୩।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୬୪।

‘‘ଯେ କେଚି ପୂଗାଯ ଧନସ୍ସ ହେତୁ, ସକ୍ଖିଂ କରିତ୍ୱା ଇଣଂ ଜାପଯନ୍ତି;

ତେ ଜାପଯିତ୍ୱା ଜନତଂ ଜନିନ୍ଦ, ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ;

ତେମେ ଜନା ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ଫୁଣନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗାରକାସୁନ୍ତି ସମ୍ମ ମାତଲି, କେ ନାମେତେ ଅପରେ ୱଜଂ ଅପୱିସନ୍ତିଯୋ ଗାୱୋ ୱିଯ ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିରଯପାଲେହି ଜଲିତଅଯଗୁଳଏହି ପୋଥିଯମାନା ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ପତନ୍ତି। ତତ୍ର ଚ ନେସଂ ଯାୱ କଟିପ୍ପମାଣା ନିମୁଗ୍ଗାନଂ ମହତୀହି ଅଯପଚ୍ଛୀହି ଆଦାଯ ଉପରିଅଙ୍ଗାରେ ଓକିରନ୍ତି, ଅଥ ନେ ଅଙ୍ଗାରେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ରୋଦନ୍ତା ଦଡ୍ଢଗତ୍ତା ଫୁଣନ୍ତି ୱିଧୁନନ୍ତି, କମ୍ମବଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀସେ ଅଙ୍ଗାରେ ଫୁଣନ୍ତି ଓକିରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୂଗାଯ ଧନସ୍ସାତି ଓକାସେ ସତି ଦାନଂ ୱା ଦସ୍ସାମ, ପୂଜଂ ୱା ପୱତ୍ତେସ୍ସାମ, ୱିହାରଂ ୱା କରିସ୍ସାମାତି ସଂକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠପିତସ୍ସ ପୂଗସନ୍ତକସ୍ସ ଧନସ୍ସ ହେତୁ। ଜାପଯନ୍ତୀତି ତଂ ଧନଂ ଯଥାରୁଚି ଖାଦିତ୍ୱା ଗଣଜେଟ୍ଠକାନଂ ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଏତ୍ତକଂ ୱଯକରଣଂ ଗତଂ, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଅମ୍ହେହି ଏତ୍ତକଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି କୂଟସକ୍ଖିଂ କରିତ୍ୱା ତଂ ଇଣଂ ଜାପଯନ୍ତି ୱିନାସେନ୍ତି।

୪୬୫।

‘‘ସଜୋତିଭୂତା ଜଲିତା ପଦିତ୍ତା, ପଦିସ୍ସତି ମହତୀ ଲୋହକୁମ୍ଭୀ;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ଅୱଂସିରା ଲୋହକୁମ୍ଭିଂ ପତନ୍ତି।

୪୬୬।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୬୭।

‘‘ଯେ ସୀଲୱନ୍ତଂ ସମଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା, ହିଂସନ୍ତି ରୋସେନ୍ତି ସୁପାପଧମ୍ମା;

ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, ତେମେ ଜନା ଅୱଂସିରା ଲୋହକୁମ୍ଭିଂ ପତନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଦିତ୍ତାତିଆଦିତ୍ତା। ମହତୀତି ପବ୍ବତପ୍ପମାଣା କପ୍ପେନ ସଣ୍ଠିତଲୋହରସେନ ସମ୍ପୁଣ୍ଣା। ଅୱଂସିରାତି ଭଯାନକେହି ନିରଯପାଲେହି ଉଦ୍ଧଂପାଦେ ଅଧୋସିରେ କତ୍ୱା ଖିପିଯମାନା ତଂ ଲୋହକୁମ୍ଭିଂ ପତନ୍ତି। ସୀଲୱନ୍ତନ୍ତି ସୀଲଆଚାରଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଂ।

୪୬୮।

‘‘ଲୁଞ୍ଚନ୍ତି ଗୀୱଂ ଅଥ ୱେଠଯିତ୍ୱା, ଉଣ୍ହୋଦକସ୍ମିଂ ପକିଲେଦଯିତ୍ୱା;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ଲୁତ୍ତସିରା ସଯନ୍ତି।

୪୬୯।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୭୦।

‘‘ଯେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମି ସୁପାପଧମ୍ମିନୋ, ପକ୍ଖୀ ଗହେତ୍ୱାନ ୱିହେଠଯନ୍ତି ତେ;

ୱିହେଠଯିତ୍ୱା ସକୁଣଂ ଜନିନ୍ଦ, ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ;

ତେମେ ଜନା ଲୁଉସିରା ସଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଲୁଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଉପ୍ପାଟେନ୍ତି। ଅଥ ୱେଠଯିତ୍ୱାତି ଜଲିତଲୋହଯୋତ୍ତେହି ଅଧୋମୁଖଂ ୱେଠଯିତ୍ୱା। ଉଣ୍ହୋଦକସ୍ମିନ୍ତି କପ୍ପେନ ସଣ୍ଠିତଲୋହୋଦକସ୍ମିଂ। ପକିଲେଦଯିତ୍ୱାତି ତେମେତ୍ୱା ଖିପିତ୍ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସମ୍ମ ମାତଲି, ଯେସଂ ଇମେ ନିରଯପାଲା ଜଲିତଲୋହଯୋତ୍ତେହି ଗୀୱଂ ୱେଠେତ୍ୱା ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣଂ ସରୀରଂ ଓନାମେତ୍ୱା ତଂ ଗୀୱଂ ସମ୍ପରିୱତ୍ତକଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଜଲିତଅଯଦଣ୍ଡେହି ଆଦାଯ ଏକସ୍ମିଂ ଜଲିତଲୋହରସେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ତାଯ ଚ ଗୀୱାଯ ଲୁଞ୍ଚିତାଯ ପୁନ ସୀସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗୀୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତିଯେୱ। କିଂ ନାମେତେ କମ୍ମଂ କରିଂସୁ? ଏତେ ହି ମେ ଦିସ୍ୱା ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ପକ୍ଖୀ ଗହେତ୍ୱାନ ୱିହେଠଯନ୍ତୀତି ମହାରାଜ, ଯେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ ସକୁଣେ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍ଖେ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗୀୱଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି ୱା ୱିକ୍କିଣନ୍ତି ୱା, ତେ ଇମେ ଲୁଉସିରା ସଯନ୍ତୀତି।

୪୭୧।

‘‘ପହୂତତୋଯା ଅନିଗାଧକୂଲା, ନଦୀ ଅଯଂ ସନ୍ଦତି ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠା;

ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତା ମନୁଜା ପିୱନ୍ତି, ପୀତଞ୍ଚ ତେସଂ ଭୁସ ହୋତି ପାନି।

୪୭୨।

‘‘ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ପୀତଞ୍ଚ ତେସଂ ଭୁସ ହୋତି ପାନି।

୪୭୩।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୭୪।

‘‘ଯେ ସୁଦ୍ଧଧଞ୍ଞଂ ପଲାସେନ ମିସ୍ସଂ, ଅସୁଦ୍ଧକମ୍ମା କଯିନୋ ଦଦନ୍ତି;

ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତାନ ପିପାସିତାନଂ, ପୀତଞ୍ଚ ତେସଂ ଭୁସ ହୋତି ପାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନିଗାଧକୂଲାତି ଅଗମ୍ଭୀରତୀରା। ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠାତି ସୋଭନେହି ତିତ୍ଥେହି ଉପେତା। ଭୁସ ହୋତୀତି ୱୀହିଭୁସଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ପାନୀତି ପାନୀଯଂ। ତସ୍ମିଂ କିର ପଦେସେ ପହୂତସଲିଲା ରମଣୀଯା ନଦୀ ସନ୍ଦତି, ନେରଯିକସତ୍ତା ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପେନ ତତ୍ତା ପିପାସଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଜଲିତଲୋହପଥୱିଂ ମଦ୍ଦନ୍ତା ତଂ ନଦିଂ ଓତରନ୍ତି, ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ତୀରା ପଜ୍ଜଲନ୍ତି, ପାନୀଯଂ ଭୁସପଲାସଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଜ୍ଜଲତି। ତେ ପିପାସଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତଂ ଜଲିତଂ ଭୁସପଲାସଂ ଖାଦନ୍ତି। ତଂ ତେସଂ ସକଲସରୀରଂ ଝାପେତ୍ୱା ଅଧୋଭାଗେନ ନିକ୍ଖମତି। ତେ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତି। ସୁଦ୍ଧଧଞ୍ଞନ୍ତି ୱୀହିଆଦିସତ୍ତୱିଧଂ ପରିସୁଦ୍ଧଧଞ୍ଞଂ। ପଲାସେନ ମିସ୍ସନ୍ତି ପଲାସେନ ୱା ଭୁସେନ ୱା

ୱାଳୁକାମଣ୍ଡିକାଦୀହି ୱା ମିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା । ଅସୁଦ୍ଧକମ୍ମାତି କିଲିଟ୍ଠକାଯୱଚୀମନୋକମ୍ମା। କଯିନୋତି ‘‘ସୁଦ୍ଧଧଞ୍ଞଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି କଯିକସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ତଥାରୂପଂ ଅସୁଦ୍ଧଧଞ୍ଞଂ ଦଦନ୍ତି।

୪୭୫।

‘‘ଉସୂହି ସତ୍ତୀହି ଚ ତୋମରେହି, ଦୁଭଯାନି ପସ୍ସାନି ତୁଦନ୍ତି କନ୍ଦତଂ;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ସତ୍ତିହତା ସଯନ୍ତି।

୪୭୬।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୭୭।

‘‘ଯେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ ଅସାଧୁକମ୍ମିନୋ, ଅଦିନ୍ନମାଦାଯ କରୋନ୍ତି ଜୀୱିକଂ;

ଧଞ୍ଞଂ ଧନଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ, ଅଜେଳକଞ୍ଚାପି ପସୁଂ ମହିଂସଂ;

ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, ତେମେ ଜନା ସତ୍ତିହତା ସଯନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁଭଯାନୀତି ଉଭଯାନି। ତୁଦନ୍ତୀତି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି। କନ୍ଦତନ୍ତି କନ୍ଦନ୍ତାନଂ। ଫରୁସା ନିରଯପାଲା ଅରଞ୍ଞେ ଲୁଦ୍ଦା ମିଗଂ ୱିଯ ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା ଉସୁଆଦୀହି ନାନାୱୁଧେହି ଦ୍ୱେ ପସ୍ସାନି ତୁଦନ୍ତି, ସରୀରଂ ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦଂ ପୁରାଣପଣ୍ଣଂ ୱିଯ ଖାଯତି। ଅଦିନ୍ନମାଦାଯାତିପରସନ୍ତକଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକଂ ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦାଦୀହି ଚେୱ ୱଞ୍ଚନାଯ ଚ ଗହେତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତି।

୪୭୮।

‘‘ଗୀୱାଯ ବଦ୍ଧା କିସ୍ସ ଇମେ ପୁନେକେ, ଅଞ୍ଞେ ୱିକନ୍ତା ବିଲକତା ସଯନ୍ତି;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ବିଲକତା ସଯନ୍ତି।

୪୭୯।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୮୦।

‘‘ଓରବ୍ଭିକା ସୂକରିକା ଚ ମଚ୍ଛିକା, ପସୁଂ ମହିଂସଞ୍ଚ ଅଜେଳକଞ୍ଚ;

ହନ୍ତ୍ୱାନ ସୂନେସୁ ପସାରୟିଂସୁ, ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେଦ୍ଧ ପାପଂ;

ତେମେ ଜନା ବିଲକତା ସୟନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଗୀୱାୟ ବଦ୍ଧାତି ମହନ୍ତେହି ଜଲିତଲୋହୟୋତ୍ତେହି ଗୀୱାୟ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅୟପଥୱିୟଂ ପାତେତ୍ୱା ନାନାୱୁଧେହି କୋଟ୍ଟିୟମାନେ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ଅଞ୍ଞେ ୱିକନ୍ତାତି ଅଞ୍ଞେ ପନ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛିନ୍ନା। ବିଲକତାତି ଜଲିତେସୁ ଅୟଫଲକେସୁ ଠପେତ୍ୱା ମଂସଂ ୱିୟ ପୋତ୍ଥନିୟା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଜକତା ହୁତ୍ୱା ସୟନ୍ତି। ମଚ୍ଛିକାତି ମଚ୍ଛଘାତକା। ପସୁନ୍ତି ଗାୱିଂ। ସୂନେସୁ ପସାରୟିଂସୂତି ମଂସଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱିକକପ୍ପନତ୍ଥଂ ସୂନାପଣେସୁ ଠପେସୁଂ।

୪୮୧।

‘‘ରହଦୋ ଅୟଂ ମୁତ୍ତକରୀସପୂରୋ, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧରୂପୋ ଅସୁଚି ପୂତି ୱାତି;

ଖୁଦାପରେତା ମନୁଜା ଅଦନ୍ତି, ଭୟଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି, ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ;

ୟେମେ ଜନା ମୁତ୍ତକରୀସଭକ୍ଖା।

୪୮୨।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସି ଜାନତୋ।

୪୮୩।

‘‘ୟେ କେଚିମେ କାରଣିକା ୱିରୋସକା, ପରେସଂ ହିଂସାୟ ସଦା ନିୱିଟ୍ଠା;

ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, ମିତ୍ତଦ୍ଦୁନୋ ମୀଳ୍ହମଦନ୍ତି ବାଲା’’ତି;

ତତ୍ଥ ଖୁଦାପରେତା ମନୁଜା ଅଦନ୍ତୀତି ଏତେ ନେରୟିକା ସତ୍ତା ଛାତକେନ ଫୁଟ୍ଠା ଖୁଦଂ ସହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ପକ୍କୁଥିତଂ ଧୂମାୟନ୍ତଂ ପଜ୍ଜଲନ୍ତଂ କପ୍ପେନ ସଣ୍ଠିତଂ ପୁରାଣମୀଳ୍ହଂ ପିଣ୍ଡଂ ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଅଦନ୍ତି ଖାଦନ୍ତି। କାରଣିକାତି କାରଣକାରକା। ୱିରୋସକାତି ମିତ୍ତସୁହଜ୍ଜାନମ୍ପି ୱିହେଠକା। ମିତ୍ତଦ୍ଦୁନୋତି ୟେ ତେସଞ୍ଞେୱ ଗେହେ ଖାଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୟିତ୍ୱା ପୁନ ମାସକହାପଣଂ ନାମ ଆହରାପେନ୍ତି, ଲଞ୍ଜଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତେ ମିତ୍ତଦୂସକା ବାଲା ଏୱରୂପଂ ମୀଳ୍ହଂ ଖାଦନ୍ତି, ମହାରାଜାତି।

୪୮୪।

‘‘ରହଦୋ ଅୟଂ ଲୋହିତପୁବ୍ବପୂରୋ, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧରୂପୋ ଅସୁଚି ପୂତି ୱାତି;

ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତା ମନୁଜା ପିୱନ୍ତି, ଭୟଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି, ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ;

ୟେମେ ଜନା ଲୋହିତପୁବ୍ବଭକ୍ଖା।

୪୮୫।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୮୬।

‘‘ଯେ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା ଜୀୱଲୋକେ, ପାରାଜିକା ଅରହନ୍ତେ ହନନ୍ତି;

ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, ତେମେ ଜନା ଲୋହିତପୁବ୍ବଭକ୍ଖା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତାତି ସନ୍ତାପେନ ପୀଳିତା। ପାରାଜିକାତି ପରାଜିତା ଜରାଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ ଘାତେତ୍ୱା ଗିହିଭାୱେଯେୱ ପାରାଜିକଂ ପତ୍ତା। ଅରହନ୍ତେତି ପୂଜାୱିସେସସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକେ। ହନନ୍ତୀତି ଦୁକ୍କରକାରକେ ମାତାପିତରୋ ମାରେନ୍ତି। ଅପିଚ ‘‘ଅରହନ୍ତେ’’ତି ପଦେନ ବୁଦ୍ଧସାୱକେପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଅପରସ୍ମିମ୍ପି ଉସ୍ସଦନିରଯେ ନିରଯପାଲା ନେରଯିକାନଂ ତାଲକ୍ଖମାଣେନ ଜଲିତଅଯବଳିସେନ ଜିୱ୍ହଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ତେ ସତ୍ତେ ଜଲିତଅଯପଥୱିଯଂ ପାତେତ୍ୱା ଉସଭଚମ୍ମଂ ୱିଯ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ସଙ୍କୁସତେନ ହନନ୍ତି। ତେ ଥଲେ ଖିତ୍ତମଚ୍ଛା ୱିଯ ଫନ୍ଦନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ସହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ରୋଦନ୍ତା ପରିଦେୱନ୍ତା ମୁଖେନ ଖେଳଅଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ରାଜା ମାତଲିନା ଦସ୍ସିତେ ଆହ –

୪୮୭।

‘‘ଜିୱ୍ହଞ୍ଚ ପସ୍ସ ବଳିସେନ ୱିଦ୍ଧଂ, ୱିହତଂ ଯଥା ସଙ୍କୁସତେନ ଚମ୍ମଂ;

ଫନ୍ଦନ୍ତି ମଚ୍ଛାୱ ଥଲମ୍ହି ଖିତ୍ତା, ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ଖେଳଅଂ ରୁଦମାନା କିମେତେ।

୪୮୮।

‘‘ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ୱଙ୍କଘସ୍ତା ସଯନ୍ତୀ’’ତି।

୪୮୯।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୯୦।

‘‘ଯେ କେଚି ସନ୍ଧାନଗତା ମନୁସ୍ସା, ଅଗ୍ଘେନ ଅଗ୍ଘଂ କଯଂ ହାପଯନ୍ତି;

କୂଟେନ କୂଟଂ ଧନଲୋଭହେତୁ, ଛନ୍ନଂ ଯଥା ୱାରିଚରଂ ୱଧାଯ।

୪୯୧।

‘‘ନ ହି କୂଟକାରିସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ତାଣା, ସକେହି କମ୍ମେହି ପୁରକ୍ଖତସ୍ସ;

ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, ତେମେ ଜନା ୱଙ୍କଘସ୍ତା ସଯନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିମେତେତି କିଂକାରଣା ଏତେ। ୱଙ୍କଘସ୍ତାତି ଗିଲିତବଳିଇସା। ସନ୍ଧାନଗତାତି ସନ୍ଧାନଂ ମରିଯାଦଂ ଗତା, ଅଗ୍ଘାପନକଟ୍ଠାନେ ଠିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଗ୍ଘେନ ଅଗ୍ଘନ୍ତି ତଂ ତଂ ଅଗ୍ଘଂ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ୱା ଜାତରୂପରଜତାଦୀନଂ ୱା ତେସଂ ତେସଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକାନଂ ଅଗ୍ଘଂ ହାପେନ୍ତି। କଯନ୍ତି ତଂ ହାପେନ୍ତା କାଯିକାନଂ କଯଂ ହାପେନ୍ତି, ସତେ ଦାତବ୍ବେ ପଣ୍ଣାସଂ ଦାପେନ୍ତି, ଇତରଂ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି। କୂଟେନ କୂଟନ୍ତି ତୁଲାକୂଟାଦୀସୁ ତଂ ତଂ କୂଟଂ। ଧନଲୋଭହେତୂତି ଧନଲୋଭେନ ଏତଂ କୂଟକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ଛନ୍ନଂ ଯଥା ୱାରିଚରଂ ୱଧାଯାତି ତଂ ପନ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାପି ମଧୁରୱାଚାଯ ତଥା କତଭାୱଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଯଥା ୱାରିଚରଂ ମଚ୍ଛଂ ୱଧାଯ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତା ବଳିଇସଂ ଆମିସେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ତଂ ୱଧେନ୍ତି, ଏୱଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ତଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ନ ହି କୂଟକାରିସ୍ସାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ମମ କମ୍ମଂ, ନ ତଂ କୋଚି ଜାନାତୀତି ମଞ୍ଞମାନସ୍ସ ହି କୂଟକାରିସ୍ସ ତାଣା ନାମ ନ ହୋନ୍ତି। ସୋ ତେହି କମ୍ମେହି ପୁରକ୍ଖତୋ ପତିଟ୍ଠଂ ନ ଲଭତି।

୪୯୨।

‘‘ନାରୀ ଇମା ସମ୍ପରିଭିନ୍ନଗତ୍ତା, ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତି ଭୁଜେ ଦୁଜଚ୍ଚା;

ସମ୍ମକ୍ଖିତା ଲୋହିତପୁବ୍ବଲିତ୍ତା, ଗାୱୋ ଯଥା ଆଘାତନେ ୱିକନ୍ତା;

ତା ଭୂମିଭାଗସ୍ମିଂ ସଦା ନିଖାତା, ଖନ୍ଧାତିୱତ୍ତନ୍ତି ସଜୋତିଭୂତା।

୪୯୩।

‘‘ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମା ନୁ ନାରିଯୋ କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯା ଭୂମିଭାଗସ୍ମିଂ ସଦା ନିଖାତା;

ଖନ୍ଧାତିୱତ୍ତନ୍ତି ସଜୋତିଭୂତା।

୪୯୪।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୯୫।

‘‘କୋଲିତ୍ଥିଯାଯୋ ଇଧ ଜୀୱଲୋକେ, ଅସୁଦ୍ଧକମ୍ମା ଅସତଂ ଅଚାରୁଂ;

ତା ଦିତ୍ତରୂପା ପତି ୱିପ୍ପହାଯ, ଅଞ୍ଞଂ ଅଚାରୁଂ ରତିଖିଡ୍ଡହେତୁ;

ତା ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ ରମାପଯିତ୍ୱା, ଖନ୍ଧାତିୱତ୍ତନ୍ତି ସଜୋତିଭୂତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାରୀତି ଇତ୍ଥିଯୋ। ସମ୍ପରିଭିନ୍ନଗତ୍ତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ତତୋ ଭିନ୍ନସରୀରା। ଦୁଜଚ୍ଚାତି ଦୁଜାତିକା ୱିରୂପା ଜେଗୁଚ୍ଛା। ଆଘାତନେତି ଗାୱଘାତଟ୍ଠାନେ। ୱିକନ୍ତାତି ଛିନ୍ନସୀସା ଗାୱୋ ୱିଯ ପୁବ୍ବଲୋହିତଲିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା । ସଦା ନିଖାତାତି ନିଚ୍ଚଂ ଜଲିତଅଯପଥୱିଯଂ କଟିମତ୍ତଂ ପୱେସେତ୍ୱା ନିଖଣିତ୍ୱା ଠପିତା ୱିଯ ଠିତା। ଖନ୍ଧାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି ସମ୍ମ ମାତଲି, ତା ନାରିଯୋ ଏତେ ପବ୍ବତକ୍ଖନ୍ଧା ଅତିକ୍କମନ୍ତି। ତାସଂ କିର ଏୱଂ କଟିପ୍ପମାଣଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ଜଲିତଅଯପବ୍ବତୋ ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସନି ୱିଯ ୱିରୱନ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସରୀରଂ ସଣ୍ହକରଣୀ ୱିଯ ପିସନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂ ଅତିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମପସ୍ସେ ଠିତେ ପୁନ ଚ ତାସଂ ସରୀରଂ ପାତୁ ଭୱତି। ତା ଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତିଯୋ ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତି। ସେସଦିସାସୁ ୱୁଟ୍ଠିତେସୁ

ଜଲିତପଙ୍କତେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଦ୍ୱେ ପଜ୍ବତା ସମୁଟ୍ଠାଯ ଉଚ୍ଛୁଘଟିକଂ ୱିଯ ପୀଳେନ୍ତି, ଲୋହିତଂ ପକ୍ଖୁଥିତଂ ସନ୍ଦତି। କଦାଚି ତଯୋ ପଜ୍ବତା ସମୁଟ୍ଠାଯ ପୀଳେନ୍ତି। କଦାଚି ଚତ୍ତାରୋ ପଜ୍ବତା ସମୁଟ୍ଠାଯ ତାସଂ ସରୀରଂ ପୀଳେନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଖନ୍ଧାତିୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି।

କୋଲିଟ୍ଠିଯାଯୋତି କୁଲେ ପତିଟ୍ଠିତା କୁଲଧୀତରୋ। ଅସତଂ ଅଚାରୁନ୍ତି ଅସଞ୍ଛଞ୍ଛତକମ୍ମଂ କରିଂସୁ। ଦିତ୍ତରୂପାତି ସଠରୂପା ଧୁତ୍ତଜାତିକା ହୁତ୍ୱା। ପତି ୱିପ୍ପହାଯାତି ଅତ୍ତନୋ ପତିଂ ପଜହିତ୍ୱା। ଅଚାରୁନ୍ତି ଅଗମଂସୁ। ରତିଖିଡ୍ଡହେତୂତି କାମରତିହେତୁ ଚେୱ ଖିଡ୍ଡାହେତୁ ଚ। ରମାପଯିତ୍ୱାତି ପରପୁରିସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଂ ରମାପଯିତ୍ୱା ଇଧ ଉପପନ୍ନା। ଅଥ ତାସଂ ସରୀରଂ ଇମେ ଖନ୍ଧାତିୱତ୍ତନ୍ତି ସଜୋତିଭୂତାତି।

୪୯୬।

‘‘ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା କିସ୍ସ ଇମେ ପୁନେକେ, ଅୱଂସିରା ନରକେ ପାତଯନ୍ତି;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ଅୱଂସିରା ନରକେ ପାତଯନ୍ତି।

୪୯୭।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୪୯୮।

‘‘ଯେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ ଅସାଧୁକମ୍ମିନୋ, ପରସ୍ସ ଦାରାନି ଅତିକ୍କମନ୍ତି;

ତେ ତାଦିସା ଉତ୍ତମଭଣ୍ଡଥେନା, ତେମେ ଜନା ଅୱଂସିରା ନରକେ ପାତଯନ୍ତି।

୪୯୯।

‘‘ତେ ୱସ୍ସପୂଗାନି ବହୂନି ତତ୍ଥ, ନିରଯେସୁ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯନ୍ତି;

ନ ହି ପାପକାରିସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ତାଣା, ସକେହି କମ୍ମେହି ପୁରକ୍ଖତସ୍ସ;

ତେ ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, ତେମେ ଜନା ଅୱଂସିରା ନରକେ ପାତଯନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନରକେତି ଜଲିତଅଙ୍ଗାରପୁଣ୍ଣେ ମହାଆୱାଟେ। ତେ କିର ୱଜଂ ଅପୱିସନ୍ତିଯୋ ଗାୱୋ ୱିଯ ନିରଯପାଲେହି ନାନାୱୁଧାନି ଗହେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିଯମାନା ପୋଥିଯମାନା ଯଦା ତଂ ନରକଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଥ ତେ ନିରଯପାଲା ଉଦ୍ଧଂପାଦେ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପାତଯନ୍ତି ଖିପନ୍ତି। ଏୱଂ ତେ ପାତିଯମାନେ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଉତ୍ତମଭଣ୍ଡଥେନାତି ମନୁସ୍ସେହି ପିଯାଯିତସ୍ସ ୱରଭଣ୍ଡସ୍ସ ଥେନକା।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମାତଲିସଙ୍ଗାହକୋ ତଂ ନିରଯଂ ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା ରଥଂ ପୁରତୋ ପେସେତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକାନଂ ପଚ୍ଚନଟ୍ଠାନଂ ନିରଯଂ ଦସ୍ସେସି। ତେନ ପୁଟ୍ଠୋ ଚସ୍ସ ୱିଯାକାସି।

୫୦୦।

‘‘ଉଚ୍ଚାୱଚାମେ ୱିୱିଧା ଉପକ୍କମା, ନିରଯେସୁ ଦିସ୍ସନ୍ତି ସୁଘୋରରୂପା;

ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ପାପଂ, ଯେମେ ଜନା ଅଧିମତ୍ତା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା;

ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତି।

୫୦୧।

''ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପାପକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୦୨।

''ଯେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ ସୁପାପଦିଟ୍ଠିନୋ, ୱିସ୍ସାସକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି ମୋହା;

ପରଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ସମାଦପେନ୍ତି, ତେ ପାପଦିଟ୍ଠିଂ ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ;

ତେମେ ଜନା ଅଧିମତ୍ତା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା, ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦଯନ୍ତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଚାୱଚାମେତି ଉଚ୍ଚା ଅୱଚା ଇମେ, ଖୁଦ୍ଦକା ଚ ମହନ୍ତା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପକ୍କମାତି କାରଣପ୍ପଯୋଗା। ସୁପାପଦିଟ୍ଠିନୋତି ''ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନ''ନ୍ତିଆଦିକାଯ ଦସୱତ୍ଥୁକାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସୁଟ୍ଠୁ ପାପଦିଟ୍ଠିନୋ। ୱିସ୍ସାସକମ୍ମାନୀତି ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱିସ୍ସାସେନ ତନ୍ନିସ୍ସିତା ହୁତ୍ୱା ନାନାୱିଧାନି ପାପକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି। ତେମେତି ତେ ଇମେ ଜନା ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି।

ଇତି ରଞ୍ଞୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକାନଂ ପଚ୍ଚନନିରଯଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଦେୱଲୋକେପି ଦେୱଗଣା ରଞ୍ଞୋ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକଯମାନା ସୁଧମ୍ମାଯଂ ଦେୱସଭାଯଂ ନିସୀଦିଂସୁଯେୱ। ସକ୍କୋପି ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ମାତଲି, ଚିରାଯତୀ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ''ମାତଲି, ଅତ୍ତନୋ ଦୂତୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ 'ମହାରାଜ, ଅସୁକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅସୁକନିରଯେ ନାମ ପଚ୍ଚନ୍ତୀ'ତି ନିରଯେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ନିମିରଞ୍ଞୋ ପନ ଅପ୍ପମେୱ ଆଯୁ ଖୀଯେଥ, ନିରଯଦସ୍ସନଂ ନାସ୍ସ ପରିଯନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯା''ତି ଏକଂ ମହାଜୱଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ପେସେସି ''ତ୍ୱଂ 'ସୀଘଂ ରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତୂ'ତି ମାତଲିସ୍ସ ୱଦେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜୱେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେସି। ମାତଲି, ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ନ ସକ୍କା ଚିରାଯିତୁ''ନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ଏକପହାରେନେୱ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ବହୂ ନିରଯେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୫୦୩।

''ୱିଦିତାନି ତେ ମହାରାଜ, ଆୱାସଂ ପାପକମ୍ମିନଂ;

ଠାନାନି ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମାନଂ, ଦୁସ୍ସୀଲାନଞ୍ଚ ଯା ଗତି;

ଉଯ୍ଯାହି ଦାନି ରାଜୀସି, ଦେୱରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ଇମଂ ପାପକମ୍ମୀନଂ ସତ୍ତାନଂ ଆୱାସଂ ଦିସ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକମ୍ମାନଞ୍ଚ ଠାନାନି ତଯା ୱିଦିତାନି। ଦୁସ୍ସୀଲାନଞ୍ଚ ଯା ଗତି ନିଵତ୍ତି, ସାପି ତେ ୱିଦିତା। ଇଦାନି ଦେୱରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଉଯ୍ଯାହି ଗଚ୍ଛାହି, ମହାରାଜାତି।

ନିରଯକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ସଗ୍ଗକଣ୍ଡଂ

ଏଓଞ୍ଚ ପନ ଓତ୍ୱା ମାତଲି ଦେୱଲୋକାଭିମୁଖଂ ରଥଂ ପେସେସି। ରାଜା ଦେୱଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ମଣିମଯଂ ପଞ୍ଚଥୂପିକଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଉଯ୍ୟାନପୋକ୍ଖରଣିସମ୍ପନ୍ନଂ କପ୍ପରୁକ୍ଖପରିୱୁତଂ ବୀରଣିଯା ଦେୱଧୀତାଯ ଆକାସଟ୍ଠକୱିମାନଂ ଦିସ୍ୱା, ତଞ୍ଚ ଦେୱଧୀତରଂ ଅନ୍ତୋକୂଟାଗାରେ ସଯନପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱୁତଂ ମଣିସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ମାତଲିଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାଥମାହ। ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୫୦୪।

''ପଞ୍ଚଥୂପଂ ଦିସ୍ସତିଦଂ ୱିମାନଂ, ମାଲାପିଳନ୍ଧା ସଯନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ;

ତତ୍ଥଚ୍ଛତି ନାରୀ ମହାନୁଭାୱା, ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଇଦ୍ଧି ୱିକୁବ୍ବମାନା।

୫୦୫।

''ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଅଯଂ ନୁ ନାରୀ କିମକାସି ସାଧୁଂ, ଯା ମୋଦତି ସଗ୍ଗପତ୍ତା ୱିମାନେ।

୫୦୬।

''ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୦୭।

''ଯଦି ତେ ସୁତା ବୀରଣୀ ଜୀୱଲୋକେ, ଆମାଯଦାସୀ ଅହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ;

ସା ପତ୍ତକାଲଂ ଅତିଥିଂ ୱିଦିତ୍ୱା, ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ସକିମାଭିନନ୍ଦୀ;

ସଂଯମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ସା ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚଥୂପନ୍ତି ପଞ୍ଚହି କୂଟାଗାରେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ମାଲାପିଳନ୍ଧାତି ମାଲାଦୀହି ସବ୍ବାଭରଣେହି ପଟିମଣ୍ଡିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥଚ୍ଛତୀତି ତସ୍ମିଂ ୱିମାନେ ଅଚ୍ଛତି। ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଇଦ୍ଧି ୱିକୁବ୍ବମାନାତି ନାନପ୍ପକାରଂ ଦେୱିଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସଯମାନା। ଦିସ୍ୱାତି ଏତଂ ଦିସ୍ୱା ଠିତଂ ମଂ ୱିତ୍ତି ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତି, ୱିତ୍ତିସନ୍ତକୋ ୱିଯ ହୋମି ତୁଟ୍ଠିଯା ଅଭିଭୂତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆମାଯଦାସୀତି ଗେହଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଜାତଦାସୀ। ଅହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସାତି ସା କିର କସ୍ସପଦସବଲସ୍ସ କାଲେ ଏକସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାସୀ ଅହୋସି। ସା ପତ୍ତକାଲନ୍ତି ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଅଟ୍ଠ ସଲାକଭତ୍ତାନି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଚ୍ଚତ୍ତାନି ଅହେସୁଂ। ସୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ସ୍ୱେ ପଟ୍ଠାଯ ଏକେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଏକେକଂ କହାପଣଗ୍ଘନକଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସଲାକଭତ୍ତାନି ସମ୍ପାଦେଯ୍ୟାସୀ''ତି ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଆହ। ସା ''ସାମି, ଭିକ୍ଖୂ ନାମ ଧୁତ୍ତୋ, ନାହଂ ସକ୍କିସ୍ସାମୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ଧୀତରୋପିସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିପିଂସୁ। ସୋ ଦାସିଂ ''ସକ୍ଖିସ୍ସସି ଅମ୍ମା''ତି ଆହ। ସା ''ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ଅଯ୍ୟା''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଭତ୍ତାଦୀନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ସଲାକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆଗତଂ ପତ୍ତକାଲଂ ଅତିଥିଂ ୱିଦିତ୍ୱା ହରିତଗୋମଯୁପଲିତ୍ତେ କତପୁପ୍ଫୁପହାରେ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯଥା ନାମ ୱିପ୍ପୱାସା ଆଗତଂ ପୁତ୍ତଂ ମାତା ସକିଂ ଅଭିନନ୍ଦତି, ତଥା ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଅଭିନନ୍ଦତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପରିୱିସତି, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଦେତି। ସଂଯମା ସଂୱିଭାଗା ଚାତି ସା ସୀଲୱତୀ ଅହୋସି ଚାଗୱତୀ ଚ, ତସ୍ମା ତେନ ସୀଲେନ ଚେୱ ଚାଗେନ ଚ ଇମସ୍ମିଂ ୱିମାନେ ମୋଦତି। ଅଥ ୱା ସଂଯମାତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମନା।

ଏଓଞ୍ଚ ପନ ଓତ୍ୱା ମାତଲି ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ସୋଣଦିନ୍ନଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତ କନକୱିମାନାନି ଦସ୍ସେସି। ସୋ ତାନି ଚ ତସ୍ସ ଚ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତେନ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି। ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୫୦୮।

‘‘ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଭେନ୍ତି, ୱିମାନା ସତ୍ତ ନିମ୍ମିତା;

ତତ୍ଥ ଯକ୍ଖୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ, ସଦ୍ଦାଭରଣଭୂସିତୋ;

ସମନ୍ତା ଅନୁପରିୟାତି, ନାରୀଗଣପୁରକ୍ଖତୋ।

୫୦୯।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଅୟଂ ନୁ ମଚ୍ଚୋ କିମକାସି ସାଧୁଂ, ଯୋ ମୋଦତି ସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ୱିମାନେ।

୫୧୦।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୧୧।

‘‘ସୋଣଦିନ୍ନୋ ଗହପତି, ଏସ ଦାନପତୀ ଅହୁ;

ଏସ ପଦ୍ଦଜିତୁଦ୍ଦିସ୍ସ, ୱିହାରେ ସତ୍ତ କାରୟି।

୫୧୨।

‘‘ସକ୍କଚ୍ଚଂ ତେ ଉପଟ୍ଠାସି, ଭିକ୍ଖୱୋ ତତ୍ଥ ୱାସିକେ;

ଅଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ, ସେନାସନଂ ପଦୀପିୟଂ;

ଅଦାସି ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୫୧୩।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୫୧୪।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସୀ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତୋ;

ସଂୟମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ସୋ ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନାତି ଜଲମାନା। ଆଭେନ୍ତୀତି ତରୁଣସୂରିୟୋ ୱିୟ ଓଭାସନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ପଟିପାଟିୟା ଠିତେସୁ ସତ୍ତସୁ ୱିମାନେସୁ। ଯକ୍ଖୋତି

ଏକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ସୋଣଦିନ୍ନୋତି ମହାରାଜ, ଅଯଂ ପୁବ୍ବେ କସ୍ସପଦସବଲସ୍ସ କାଲେ କାସିରଟ୍ଠେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ନିଗମେ ସୋଣଦିନ୍ନୋ ନାମ ଗହପତି ଦାନପତି ଅହୋସି। ସୋ ପବ୍ବଜିତେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସତ୍ତ ୱିହାରକୁଟିଯୋ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱାସିକେ ଭିକ୍ଖୂ ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠାସି, ଉପୋସଥଞ୍ଚ ଉପୱସି, ନିଚ୍ଚଂ ସୀଲେସୁ ଚ ସଂୱୁତୋ ଅହୋସି। ସୋ ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଇଧୂପପନ୍ନୋ ମୋଦତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ଅଟ୍ଠମୀଉପୋସଥସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାନୁଗମନୱସେନ ସତ୍ତମିନୱମିଯୋ, ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାନୁଗମନୱସେନ ତେରସୀପାଟିପଦେ ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱଂ ସୋଣଦିନ୍ନସ୍ସ କତକମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ଫଲିକୱିମାନଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ ଉବ୍ବେଧତୋ ପଞ୍ଚୱୀସତିଯୋଜନଂ ଅନେକସତେହି ସତ୍ତରତନମଯତ୍ଥମ୍ଭେହି ସମନ୍ନାଗତଂ, ଅନେକସତକୂଟାଗାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ , କିଙ୍କିଣିକଜାଲାପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ସମୁସ୍ସିତସୁୱଣ୍ଣରଜତମଯଧଜଂ, ନାନାପୁପ୍ଫୱିଚିତ୍ତୁଯ୍ୟାନୱନୱିଭୂସିତଂ, ରମଣୀଯପୋକ୍ଖରଣିସମନ୍ନାଗତଂ, ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତାଦୀସୁ ଛେକାହି ଅଚ୍ଛରାହି ସମ୍ପରିକିଣ୍ଣଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ତାସଂ ଅଚ୍ଛରାନଂ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୫୧୫।

''ପଭାସତି ମିଦଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ଫଲିକାସୁ ସୁନିମ୍ମିତଂ;

ନାରୀୱରଗଣାକିଣ୍ଣଂ, କୂଟାଗାରୱରୋଚିତଂ;

ଉପେତଂ ଅନ୍ନପାନେହି, ନଚ୍ଚଗୀତେହି ଚୂଭଯଂ।

୫୧୬।

''ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ସାଧୁଂ, ଯା ମୋଦରେ ସଗ୍ଗପତ୍ତା ୱିମାନେ।

୫୧୭।

''ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୧୮।

''ଯା କାଚି ନାରିଯୋ ଇଧ ଜୀୱଲୋକେ, ସୀଲୱନ୍ତିଯୋ ଉପାସିକା;

ଦାନେ ରତା ନିଚ୍ଚଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା, ସଚ୍ଚେ ଠିତା ଉପୋସଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତା;

ସଂଯମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ତା ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦରେ''ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ୟମ୍ହନ୍ତି ୱିମାନଂ, ପାସାଦୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଫଲିକାସୂତି ଫଲିକଭିତ୍ତୀସୁ। ନାରୀୱରଗଣାକିଣ୍ଣନ୍ତି ୱରନାରିଗଣେହି ଆକିଣ୍ଣଂ। କୂଟାଗାରୱରୋଚିତନ୍ତି ୱରକୂଟାଗାରେହି ଓଚିତଂ ସମୋଚିତଂ, ୱଡ୍ଢିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭଯନ୍ତି ଉଭଯେହି। ''ଯା କାଚୀ''ତି ଇଦଂ କିଞ୍ଚାପି ଅନିଯମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତା ପନ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧସାସନେ ବାରାଣସିଯଂ ଉପାସିକା ହୁତ୍ୱା ଗଣବନ୍ଧନେନ ଏତାନି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ଏକଂ ରମଣୀଯଂ ମଣିୱିମାନଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ଉବ୍ବେଧସମ୍ପନ୍ନଂ ମଣିପବ୍ବତୋ ୱିଯ

ଓଭାସମାନଂ ତିଟ୍ଠତି, ଦିବ୍ବଗୀତୱାଦିତନିନ୍ନାଦିତଂ ବହୂହି ଦେୱପୁତ୍ତେହି ସମ୍ପରିକିଣ୍ଣଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ତେସଂ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୫୧୯।

‘‘ପଭାସତି ମିଦଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ୱେଳୁରିୟାସୁ ନିମ୍ମିତଂ;

ଉପେତଂ ଭୂମିଭାଗେହି, ୱିଭତ୍ତଂ ଭାଗସୋ ମିତଂ।

୫୨୦।

‘‘ଆଳମ୍ବରା ମୁଦିଙ୍ଗା ଚ, ନଚ୍ଚଗୀତା ସୁୱାଦିତା;

ଦିବ୍ବା ସଦ୍ଦା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ସୱନୀୟା ମନୋରମା।

୫୨୧।

‘‘ନାହଂ ଏୱଂଗତଂ ଜାତୁ, ଏୱଂସୁରୁଚିରଂ ପୁରେ;

ସଦ୍ଦଂ ସମଭିଜାନାମି, ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ଯଦି ୱା ସୁତଂ।

୫୨୨।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ସାଧୁଂ, ଯେ ମୋଦରେ ସଗ୍ଗପତ୍ତା ୱିମାନେ।

୫୨୩।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୨୪।

‘‘ଯେ କେଚି ମଚ୍ଚା ଇଧ ଜୀୱଲୋକେ, ସୀଲୱନ୍ତା ଉପାସକା;

ଆରାମେ ଉଦପାନେ ଚ, ପପା ସଙ୍କମନାନି ଚ;

ଅରହନ୍ତେ ସୀତିଭୂତେ, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଟିପାଦୟୁଂ।

୫୨୫।

‘‘ଚୀୱରଂ ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚୟଂ ସୟନାସନଂ;

ଅଦଂସୁ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୫୨୬।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିං ପଞ୍ଚଦସිං, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତං।

୫୨୭।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସୁං, ସଦା ସୀଲେସୁ ସංୱୁତା;

ସଂଯମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ତେ ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱେଳୁରିୟାସୂତି ୱେଳୁରିୟଭିତ୍ତୀସୁ। ଭୂମିଭାଗେହୀତି ରମଣୀୟେହି ଭୂମିଭାଗେହି ଉପେତං। ଆଳମ୍ବରା ମୁଦିଙ୍ଗା ଚାତି ଏତେ ଚେ୍ ଏତ୍ଥ ୱଜ୍ଜନ୍ତି। ନଚ୍ଚଗୀତା ସୁୱାଦିତାତି ନାନପ୍ପକାରାନି ନଚ୍ଚାନି ଚେୱ ଗୀତାନି ଚ ଅପରେସମ୍ପି ତୂରିୟାନଂ ସୁୱାଦିତାନି ଚେତ୍ଥ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂଗତନ୍ତି ଏୱଂ ମନୋରମଭାୱଂ ଗତଂ। ‘‘ଯେ କେଚୀ’’ତି ଇଦମ୍ପି କାମଂ ଅନିୟମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତେ ପନ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ବାରାଣସିୱାସିନୋ ଉପାସକା ହୁତ୍ୱା ଗଣବନ୍ଧନେନ ଏତାନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ପଟିପାଦୟନ୍ତି ପଟିପାଦୟିଂସୁ, ତେସଂ ଅଦଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚୟନ୍ତି ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଂ। ଅଦଂସୂତି ଏୱଂ ନାନପ୍ପକାରକଂ ଦାନଂ ଅଦଂସୂତି।

ଇତିସ୍ସ ସୋ ତେସଂ କତକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ଫଲିକୱିମାନଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ ଅନେକକୂଟାଗାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ, ନାନାକୁସୁମସଞ୍ଛନ୍ନଦିବ୍ବତରୁଣୱନପଟିମଣ୍ଡିତତୀରାୟ, ୱିୱିଧୱିହଙ୍ଗମନିନ୍ନାଦିତାୟ ନିମ୍ମଲସଲିଲାୟ ନଦିୟା ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ , ଅଚ୍ଛରାଗଣପରିୱୁତସ୍ସେକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ନିୱାସଭୂତଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ତସ୍ସ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୫୨୮।

‘‘ପଭାସତି ମିଦଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ଫଲିକାସୁ ସୁନିମ୍ମିତଂ;

ନାରୀୱରଗଣାକିଣ୍ଣଂ, କୂଟାଗାରୱରୋଚିତଂ।

୫୨୯।

‘‘ଉପେତଂ ଅନ୍ନପାନେହି, ନଚ୍ଚଗୀତେହି ଚୂଭୟଂ;

ନଜ୍ଜୋ ଚାନୁପରିୟାତି, ନାନାପୁପ୍ଫଦୁମାୟୁତା।

୫୩୦।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଅୟଂ ନୁ ମଚ୍ଚୋ କିංମକାସି ସାଧୁං, ଯୋ ମୋଦତୀ ସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ୱିମାନେ।

୫୩୧।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୩୨।

‘‘ମିଥିଲାୟଂ ଗହପତି, ଏସ ଦାନପତୀ ଅହୁ;

ଆରାମେ ଉଦପାନେ ଚ, ପପା ସଙ୍କମନାନି ଚ;

ଅରହନ୍ତେ ସୀତିଭୂତେ, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଟିପାଦୟି।

୫୩୩।

‘‘ଚୀୱରଂ ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚୟଂ ସୟନାସନଂ;

ଅଦାସି ଉଜ୍ଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୫୩୪।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ୟା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୫୩୫।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସୀ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତୋ;

ସଂୟମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ସୋ ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନଜ୍ଜୋତି ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସୋ, ଏକା ନଦୀ ତଂ ୱିମାନଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ନାନାପୁପ୍ଫଦୁମାୟୁତାତି ସା ନଦୀ ନାନାପୁପ୍ଫେହି ଦୁମେହି ଆୟୁତା। ମିଥିଲାୟନ୍ତି ଏସ ମହାରାଜ, କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ମିଥିଲନଗରେ ଏକୋ ଗହପତି ଦାନପତି ଅହୋସି। ସୋ ଏତାନି ଆରାମରୋପନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋତି।

ଏୱମସ୍ସ ତେନ କତକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ଫଲିକୱିମାନଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ ପୁରିମୱିମାନତୋ ଅତିରେକାୟ ନାନାପୁପ୍ଫଫଲସଞ୍ଛନ୍ନାୟ ତରୁଣୱନଘଟାୟ ସମନ୍ନାଗତଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ତାୟ ସମ୍ପତ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ କତକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୫୩୬।

‘‘ପଭାସତି ମିଦଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ଫଲିକାସୁ ସୁନିମ୍ମିତଂ;

ନାରୀୱରଗଣାକିଣ୍ଣଂ, କୂଟାଗାରୱରୋଚିତଂ।

୫୩୭।

‘‘ଉପେତଂ ଅନ୍ନପାନେହି, ନଚ୍ଚଗୀତେହି ଚୂଭୟଂ;

ନଜ୍ଜୋ ଚାନୁପରିୟାତି, ନାନାପୁପ୍ଫଦୁମାୟୁତା।

୫୩୮।

‘‘ରାଜାୟତନା କପିତ୍ଥା ଚ, ଅମ୍ବା ସାଲା ଚ ଜମ୍ବୁୟୋ;

ତିନ୍ଦୁକା ଚ ପିୟାଲା ଚ, ଦୁମା ନିଚ୍ଚଫଲା ବହୂ।

୫୩୯।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଅୟଂ ନୁ ମଚ୍ଚୋ କିମକାସି ସାଧୁଂ, ୟୋ ମୋଦତୀ ସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ୱିମାନେ।

୫୪୦।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୪୧।

‘‘ମିଥିଲାୟଂ ଗହପତି, ଏସ ଦାନପତୀ ଅହୁ;

ଆରାମେ ଉଦପାନେ ଚ, ପପା ସଙ୍କମନାନି ଚ;

ଅରହନ୍ତେ ସୀତିଭୂତେ, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଟିପାଦୟି।

୫୪୨।

‘‘ଚୀୱରଂ ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚୟଂ ସୟନାସନଂ;

ଅଦାସି ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୫୪୩।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ୟା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୫୪୪।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସୀ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତୋ;

ସଂୟମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ସୋ ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିଥିଲାୟନ୍ତି ଏସ, ମହାରାଜ, କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲନଗରେ ଏକୋ ଗହପତି ଦାନପତି ଅହୋସି। ସୋ ଏତାନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋତି।

ଏୱମସ୍ସ ତେନ କତକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ପୁରିମସଦିସମେୱ ଅପରମ୍ପି ୱେଠଉରିୟୱିମାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ କତକମ୍ମଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଆଚିକ୍ଖି।

୫୪୫।

''ପଭାସତି ମିଦଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ୱେଠଉରିଯାସୁ ନିମ୍ମିତଂ;

ଉପେତଂ ଭୂମିଭାଗେହି, ୱିଭତ୍ତଂ ଭାଗସୋ ମିତଂ।

୫୪୬।

''ଆଠଅମ୍ବରା ମୁଦିଙ୍ଗା ଚ, ନଚ୍ଚଗୀତା ସୁୱାଦିତା;

ଦିବ୍ବା ସଦ୍ଦା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ସୱନୀଯା ମନୋରମା।

୫୪୭।

''ନାହଂ ଏୱଂଗତଂ ଜାତୁ, ଏୱଂସୁରୁଚିରଂ ପୁରେ;

ସଦ୍ଦଂ ସମଭିଜାନାମି, ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ଯଦି ୱା ସୁତଂ।

୫୪୮।

''ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଅଯଂ ନୁ ମଚ୍ଚୋ କିମକାସି ସାଧୁଂ, ଯୋ ମୋଦତୀ ସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ୱିମାନେ।

୫୪୯।

''ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୫୦।

''ବାରାଣସିଯଂ ଗହପତି, ଏସ ଦାନପତୀ ଅହୁ;

ଆରାମେ ଉଦପାନେ ଚ, ପପା ସଙ୍କମନାନି ଚ;

ଅରହନ୍ତେ ସୀତିଭୂତେ, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଟିପାଦଯି।

୫୫୧।

''ଚୀୱରଂ ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚଯଂ ସଯନାସନଂ;

ଅଦାସି ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୫୫୨।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୫୫୩।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସୀ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତୋ;

ସଂଯମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ସୋ ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦତୀ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ବାଲସୂରିୟସନ୍ନିଭଂ କନକୱିମାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିୱାସିନୋ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଆଚିକ୍ଖି।

୫୫୪।

‘‘ଯଥା ଉଦୟମାଦିଚ୍ଚୋ, ହୋତି ଲୋହିତକୋ ମହା;

ତଥୂପମଂ ଇଦଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ଜାତରୂପସ୍ସ ନିମ୍ମିତଂ।

୫୫୫।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଅୟଂ ନୁ ମଚ୍ଚୋ କିମକାସି ସାଧୁଂ, ଯୋ ମୋଦତୀ ସଗ୍ଗପତ୍ତୋ ୱିମାନେ।

୫୫୬।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୫୭।

‘‘ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଗହପତି, ଏସ ଦାନପତୀ ଅହୁ;

ଆରାମେ ଉଦପାନେ ଚ, ପପା ସଙ୍କମନାନି ଚ;

ଅରହନ୍ତେ ସୀତିଭୂତେ, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଟିପାଦୟି।

୫୫୮।

‘‘ଚୀୱରଂ ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚୟଂ ସୟନାସନଂ;

ଅଦାସି ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

୫୫୯।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ।

୫୬୦।

‘‘ଉପୋସଥଂ ଉପୱସୀ, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତୋ;

ସଂଯମା ସଂୱିଭାଗା ଚ, ସୋ ୱିମାନସ୍ମି ମୋଦତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉଦୟମାଦିଚ୍ଚୋତି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆଦିଚ୍ଚୋ। ସାୱତ୍ଥିୟନ୍ତି କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ସାୱତ୍ଥିନଗରେ ଏକୋ ଗହପତି ଦାନପତି ଅହୋସି। ସୋ ଏତାନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋତି।

ଏୱଂ ତେନ ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମାନାନଂ କଥିତକାଲେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ‘‘ମାତଲି, ଅତିୱିୟ ଚିରାୟତୀ’’ତି ଅପରମ୍ପି ଜୱନଦେୱପୁତ୍ତଂ ପେସେସି। ସୋ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେସି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନ ସକ୍କା ଇଦାନି ଚିରାୟିତୁ’’ନ୍ତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ବହୂନି ୱିମାନାନି ଦସ୍ସେସି। ରଞ୍ଞା ଚ ତତ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତାନଂ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ କତକମ୍ମଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଆଚିକ୍ଖି।

୫୬୧।

‘‘ୱେହାୟସାମେ ବହୁକା, ଜାତରୂପସ୍ସ ନିମ୍ମିତା;

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଆଭେନ୍ତି, ୱିଜ୍ଜୁୱବ୍ଭଘନନ୍ତରେ।

୫୬୨।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମେ ନୁ ମଚ୍ଚା କିମକଂସୁ ସାଧୁଂ, ଯେ ମୋଦରେ ସଗ୍ଗପତ୍ତା ୱିମାନେ।

୫୬୩।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିୟାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୬୪।

‘‘ସଦ୍ଧାୟ ସୁନିୱିଟ୍ଠାୟ, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ସୁପ୍ପୱେଦିତେ;

ଅକଂସୁ ସତ୍ଥୁ ୱଚନଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନେ;

ତେସଂ ଏତାନି ଠାନାନି, ଯାନି ତ୍ୱଂ ରାଜ ପସ୍ସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱେହାୟସାମେତି ୱେହାୟସା ଇମେ ଆକାସେୟେୱ ସଣ୍ଠିତା। ଆକାସଟ୍ଠକୱିମାନା ଇମେତି ୱଦତି। ୱିଜ୍ଜୁୱବ୍ଭଘନନ୍ତରେତି ଘନୱଲାହକନ୍ତରେ ଜଲମାନା ୱିଜ୍ଜୁ ୱିୟ। ସୁନିୱିଟ୍ଠାୟାତି ମଗ୍ଗେନ ଆଗତତ୍ତା ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତାୟ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ଏତେ ପୁରେ ନିମ୍ମାନିକେ

କସ୍ସପବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତତୋ ଚୁତା ଇମେସୁ କନକୱିମାନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଏତେସଂ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ତାନି ଠାନାନି, ଯାନି ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ପସ୍ସସୀତି।

ଏୱମସ୍ସ ଆକାସଟ୍ଠକୱିମାନାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମନତ୍ଥାଯ ଉସ୍ସାହଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ –

୫୬୫।

''ୱିଦିତାନି ତେ ମହାରାଜ, ଆୱାସଂ ପାପକମ୍ମିନଂ;

ଅଥୋ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମାନଂ, ଠାନାନି ୱିଦିତାନି ତେ;

ଉୟ୍ୟାହି ଦାନି ରାଜୀସି, ଦେୱରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଆୱାସନ୍ତି ମହାରାଜ, ତଯା ପଠମମେୱ ନେରଯିକାନଂ ଆୱାସଂ ଦିସ୍ୱା ପାପକମ୍ମାନଂ ଠାନାନି ୱିଦିତାନି, ଇଦାନି ପନ ଆକାସଟ୍ଠକୱିମାନାନି ପସ୍ସନ୍ତେନ ଅଥୋ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମାନଂ ଠାନାନି ୱିଦିତାନି, ଇଦାନି ଦେୱରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଉୟ୍ୟାହି ଗଚ୍ଛାହୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ସିନେରୁଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତେ ସତ୍ତ ପରିଭଣ୍ଡପବ୍ବତେ ଦସ୍ସେସି। ତେ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞା ମାତଲିସ୍ସ ପୁଟ୍ଠଭାୱଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୫୬୬।

''ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ହଯୱାହିଂ, ଦିବ୍ବଯାନମଧିଟ୍ଠିତୋ;

ଯାଯମାନୋ ମହାରାଜା, ଅଦ୍ଦା ସୀଦନ୍ତରେ ନଗେ;

ଦିସ୍ୱାନାମନ୍ତଯୀ ସୂତଂ, ଇମେ କେ ନାମ ପବ୍ବତା''ତି।

ତତ୍ଥ ହଯୱାହିନ୍ତି ହଯେହି ୱାହିଯମାନଂ। ଦିବ୍ବଯାନମଧିଟ୍ଠିତୋତି ଦିବ୍ବଯାନେ ଠିତୋ ହୁତ୍ୱା। ଅଦ୍ଦାତି ଅଦ୍ଦସ। ସୀଦନ୍ତରେତି ସୀଦାମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଅନ୍ତରେ। ତସ୍ମିଂ କିର ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ସୁଖୁମଂ, ମୋରପିଞ୍ଛମତ୍ତମ୍ପି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି ସୀଦତେୱ, ତସ୍ମା ସୋ ''ସୀଦାମହାସମୁଦ୍ଦୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ ଅନ୍ତରେ। ନଗେତି ପବ୍ବତେ। କେ ନାମାତି କେ ନାମ ନାମେନ ଇମେ ପବ୍ବତାତି।

ଏୱଂ ନିମିରଞ୍ଞା ପୁଟ୍ଠୋ ମାତଲି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆହ –

୫୬୮।

''ସୁଦସ୍ସନୋ କରୱୀକୋ, ଈସଧରୋ ଯୁଗନ୍ଧରୋ;

ନେମିନ୍ଧରୋ ୱିନତକୋ, ଅସ୍ସକଣ୍ଣୋ ଗିରୀ ବ୍ରହା।

୫୬୯।

''ଏତେ ସୀଦନ୍ତରେ ନଗା, ଅନୁପୁବ୍ବସମୁଗ୍ଗତା;

ମହାରାଜାନମାୱାସା, ଯାନି ତ୍ୱଂ ରାଜ ପସ୍ସସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଦସ୍ସନୋତି ଅଯଂ, ମହାରାଜ, ଏତେସଂ ସବ୍ବବାହିରୋ ସୁଦସ୍ସନୋ ପବ୍ବତୋ ନାମ, ତଦନନ୍ତରେ କରୱୀକୋ ନାମ, ସୋ ସୁଦସ୍ସନତୋ

ଉଚ୍ଚତରୋ । ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପନ ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋପି ସୀଦନ୍ତରମହାସମୁଦ୍ଦୋ। କରଵୀକସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ ଈସଧରୋ ନାମ, ସୋ କରଵୀକତୋ ଉଚ୍ଚତରୋ। ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ସୀଦନ୍ତରମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଈସଧରସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ ଯୁଗନ୍ଧରୋ ନାମ, ସୋ ଈସଧରତୋ ଉଚ୍ଚତରୋ। ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ସୀଦନ୍ତରମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଯୁଗନ୍ଧରସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ ନେମିନ୍ଧରୋ ନାମ, ସୋ ଯୁଗନ୍ଧରତୋ ଉଚ୍ଚତରୋ। ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ସୀଦନ୍ତରମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ନେମିନ୍ଧରସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ ୱିନତକୋ ନାମ, ସୋ ନେମିନ୍ଧରତୋ ଉଚ୍ଚତରୋ। ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ସୀଦନ୍ତରମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ୱିନତକସ୍ସ ଅନନ୍ତରେ ଅସ୍ସକଣ୍ଣୋ ନାମ, ସୋ ୱିନତକତୋ ଉଚ୍ଚତରୋ। ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ସୀଦନ୍ତରମହାସମୁଦ୍ଦୋ। ଅନୁପୁବ୍ବସମୁଗ୍ଗତାତି ଏତେ ସୀଦନ୍ତରମହାସମୁଦ୍ଦେ ସତ୍ତ ପବ୍ବତା ଅନୁପଟିପାଟିଯା ସମୁଗ୍ଗତା ସୋପାନସଦିସା ହୁତ୍ୱା ଠିତା। ଯାନୀତି ଯେ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଇମେ ପବ୍ବତେ ପସ୍ସସି, ଏତେ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ ଆୱାସାତି।

ଏୱମସ୍ସ ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱଲୋକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁରତୋ ରଥଂ ପେସେତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନସ୍ସ ଚିତ୍ତକୂଟଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତା ଇନ୍ଦପଟିମା ଦସ୍ସେସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ପୁଚ୍ଛି, ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି।

୫୭୦।

‘‘ଅନେକରୂପଂ ରୁଚିରଂ, ନାନାଚିତ୍ରଂ ପକାସତି;

ଆକିଣ୍ଣଂ ଇନ୍ଦସଦିସେହି, ବ୍ୟଗ୍ଘେହେୱ ସୁରକ୍ଖିତଂ।

୫୭୧।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମଂ ନୁ ଦ୍ୱାରଂ କିମଭଞ୍ଞମାହୁ, ମନୋରମଂ ଦିସ୍ସତି ଦୂରତୋୱ।

୫୭୨।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୭୩।

‘‘‘ଚିତ୍ରକୂଟୋ’ତି ଯଂ ଆହୁ, ଦେୱରାଜପୱେସନଂ;

ସୁଦସ୍ସନସ୍ସ ଗିରିନୋ, ଦ୍ୱାରଞ୍ହେତଂ ପକାସତି।

୫୭୪।

‘‘ଅନେକରୂପଂ ରୁଚିରଂ, ନାନାଚିତ୍ରଂ ପକାସତି;

ଆକିଣ୍ଣଂ ଇନ୍ଦସଦିସେହି, ବ୍ୟଗ୍ଘେହେୱ ସୁରକ୍ଖିତଂ;

ପୱିସେତେନ ରାଜୀସି, ଅରଜଂ ଭୂମିମକ୍କମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନେକରୂପନ୍ତି ଅନେକଜାତିକଂ। ନାନାଚିତ୍ରନ୍ତି ନାନାରତନଚିତ୍ରଂ। ପକାସତୀତି କିଂ ନାମ ଏତଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ଆକିଣ୍ଣନ୍ତି ସମ୍ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ବ୍ୟଗ୍ଘେହେୱ ସୁରକ୍ଖିତନ୍ତି ଯଥା ନାମ ବ୍ୟଗ୍ଘେହି ୱା ସୀହେହି ୱା ମହାୱନଂ, ଏୱଂ ଇନ୍ଦସଦିସେହେୱ ସୁରକ୍ଖିତଂ। ତାସଞ୍ହି ପନ ଇନ୍ଦପଟିମାନଂ ଆରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ

ɵପିତଭାୱୋ ଏକକନିପାତେ କୁଲାୱକଜାତକେ (ଜା। ୧।୧।୩୧) ୱୁତ୍ତନଯେନ ଗହେତବ୍ବୋ। କିଂମଭଞ୍ଜମାହୂତି କିନ୍ନାମଂ ୱଦନ୍ତି। ପୱେସନନ୍ତି ନିକ୍ଖମନପ୍ପୱେସନତ୍ଥାଯ ନିମ୍ମିତଂ। ସୁଦସ୍ସନସ୍ସାତି ସୋଭନଦସ୍ସନସ୍ସ ସିନେରୁଗିରିନୋ। ଦ୍ୱାରଂ ହେତନ୍ତି ଏତଂ ସିନେରୁମତ୍ଥକେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ଦସସହସ୍ସଯୋଜନିକସ୍ସ ଦେୱନଗରସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ପକାସତି, ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକୋ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୱିସେତେନାତି ଏତେନ ଦ୍ୱାରେନ ଦେୱନଗରଂ ପୱିସ। ଅରଜଂ ଭୂମିମକ୍କମାତି ଅରଜଂ ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିମଯଂ ନାନାପୁପ୍ଫେହି ସମାକିଣ୍ଣଂ ଦିବ୍ବଭୂମିଂ ଦିବ୍ବଯାନେନ ଅକ୍କମ, ମହାରାଜାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମାତଲି ରାଜାନଂ ଦେୱନଗରଂ ପୱେସେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୫୭୫।

‘‘ସହସ୍ସଯୁତ୍ତଂ ହଯୱାହିଂ, ଦିବ୍ବଯାନମଧିଟ୍ଠିତୋ;

ଯାଯମାନୋ ମହାରାଜା, ଅଦ୍ଦା ଦେୱସଭଂ ଇଦ’’ନ୍ତି।

ସୋ ଦିବ୍ବଯାନେ ଠିତୋୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସୁଧମ୍ମାଦେୱସଭଂ ଦିସ୍ୱା ମାତଲିଂ ପୁଚ୍ଛି, ସୋପିସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି।

୫୭୬।

‘‘ଯଥା ସରଦେ ଆକାସେ, ନୀଲୋଭାସୋ ପଦିସ୍ସତି;

ତଥୂପମଂ ଇଦଂ ବ୍ୟମ୍ହଂ, ୱେଳୁରିଯାସୁ ନିମ୍ମିତଂ।

୫୭୭।

‘‘ୱିତ୍ତୀ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତି ସୂତ ଦିସ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଇମଂ ନୁ ବ୍ୟମ୍ହଂ କିମଭଞ୍ଜମାହୁ, ମନୋରମଂ ଦିସ୍ସତି ଦୂରତୋୱ।

୫୭୮।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନଂ, ଜାନଂ ଅକ୍ଖାସିଜାନତୋ।

୫୭୯।

‘‘‘ସୁଧମ୍ମା’ ଇତି ଯଂ ଆହୁ, ପସ୍ସେସା ଦିସ୍ସତେ ସଭା;

ୱେଳୁରିଯାରୁଚିରା ଚିତ୍ରା, ଧାରଯନ୍ତି ସୁନିମ୍ମିତା।

୫୮୦।

‘‘ଅଟ୍ଠଂସା ସୁକତା ଥମ୍ଭା, ସବ୍ବେ ୱେଳୁରିଯାମଯା;

ଯତ୍ଥ ଦେୱା ତାୱତିଂସା, ସବ୍ବେ ଇନ୍ଦପୁରୋହିତା।

୫୮୧।

‘‘ଅଚ୍ଛଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ, ଚିନ୍ତଯନ୍ତା ସମଚ୍ଛରେ;

ପଣ୍ଡିସେତେନ ରାଜୀସି, ଦେୱାନଂ ଅନୁମୋଦନନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଦେୱସଭଂ ଅଜ୍ଝସାତି ଅଜ୍ଝୋ। ପସ୍ସେସାତି ପସ୍ସ ଏସା। ୱେଠଉରିଯା ରୁଚିରାତି ରୁଚିରୱେଠଉରିଯା। ଚିତ୍ରାତି ନାନାରତନୱିଚିତ୍ରା। ଧାରଯନ୍ତୀତି ଇମଂ ସଭଂ ଏତେ ଅଟ୍ଠଂସାଦିଭେଦା ସୁକତା ଥମ୍ଭା ଧାରଯନ୍ତି। ଇନ୍ଦପୁରୋହିତାତି ଇନ୍ଦଂ ପୁରୋହିତଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଛଂ ଚିନ୍ତଯନ୍ତା ଅଚ୍ଛନ୍ତି। ପଣ୍ଡିସେତେନାତି ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଯତ୍ଥ ଦେୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନୁମୋଦନ୍ତା ଅଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ଠାନଂ ଦେୱାନଂ ଅନୁମୋଦନଂ ପଣ୍ଡିସ।

ଦେୱାପି ଖୋ ତସ୍ସାଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତାୱ ନିସୀଦିଂସୁ। ତେ ‘‘ରାଜା ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧୱାସପୁପ୍ଫହତ୍ଥା ଯାୱ ଚିତ୍ତକୂଟଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ପଟିମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଯନ୍ତା ସୁଧମ୍ମାଦେୱସଭଂ ଆନଯିଂସୁ। ରାଜା ରଥା ଓତରିତ୍ୱା ଦେୱସଭଂ ପାୱିସି। ଦେୱା ଆସନେନ ନିମନ୍ତଯିଂସୁ। ସକ୍କୋପି ଆସନେନ ଚେୱ କାମେହି ଚ ନିମନ୍ତେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୫୮୨।

‘‘ତଂ ଦେୱା ପଟିନନ୍ଦିଂସୁ, ଦିସ୍ୱା ରାଜାନମାଗତଂ;

ସ୍ୱାଗତଂ ତେ ମହାରାଜ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ନିସୀଦ ଦାନି ରାଜୀସି, ଦେୱରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ।

୫୮୩।

‘‘ସକ୍କୋପି ପଟିନନ୍ଦିତ୍ଥ, ୱେଦେହଂ ମିଥିଲଗ୍ଗହଂ;

ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥ କାମେହି, ଆସନେନ ଚ ୱାସଓ୍ୱୋ।

୫୮୪।

‘‘ସାଧୁ ଖୋସି ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଆୱାସଂ ୱସୱତ୍ତିନଂ;

ୱସ ଦେୱେସୁ ରାଜୀସି, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୁ;

ତାୱତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ, ଭୁଞ୍ଜ କାମେ ଅମାନୁସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଟିନନ୍ଦିଂସୂତି ସମ୍ପିଯାଯିଂସୁ, ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠାୱ ହୁତ୍ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୂତି ସବ୍ବେସଂ କାମାନଂ ସମିଦ୍ଧିଯୁତ୍ତେସୁ।

ଏୱଂ ସକ୍କେନ ଦିବ୍ବକାମେହି ଚେୱ ଆସନେନ ଚ ନିମନ୍ତିତୋ ରାଜା ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ –

୫୮୫।

‘‘ଯଥା ଯାଚିତକଂ ଯାନଂ, ଯଥା ଯାଚିତକଂ ଧନଂ;

ଏୱଂ ସମ୍ପଦମେୱେତଂ, ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯା।

୫୮୬।

‘‘ନ ଚାହମେତମିଚ୍ଛାମି, ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯା;

ସଯଂକତାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ତଂ ମେ ଆୱେଣିକଂ ଧନଂ।

୫୮୭।

‘‘ସୋହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ, କାହାମି କୁସଲଂ ବହୁଂ;

ଦାନେନ ସମଚରିଯାଯ, ସଂଯମେନ ଦମେନ ଚ;

ଯଂ କତ୍ୱା ସୁଖିତୋ ହୋତି, ନ ଚ ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯାତି ଯଂ ପରତୋ ତସ୍ସ ପରସ୍ସ ଦାନପଚ୍ଚଯା ତେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଲବ୍ଭତି, ତଂ ଯାଚିତକସଦିସଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ନାହଂ ଏତଂ ଇଚ୍ଛାମି। ସଯଂକତାନୀତି ଯାନି ପନ ମଯା ଅତ୍ତନା କତାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ତଦେୱ ମମ ପରେହି ଅସାଧାରଣତ୍ତା ଆୱେଣିକଂ ଧନଂ ଅନୁଗାମିଯଧନଂ। ସମଚରିଯାଯାତି ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି ସମଚରିଯାଯ। ସଂଯମେନାତି ସୀଲରକ୍ଖଣେନ। ଦମେନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମେନ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱାନଂ ମଧୁରସଦ୍ଦେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋଯେୱ ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଠତ୍ୱା ଦେୱଗଣଂ ତୋସେତ୍ୱା ଦେୱଗଣମଜ୍ଝେ ଠିତୋୱ ମାତଲିସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୫୮୮।

‘‘ବହୂପକାରୋ ନୋ ଭୱଂ, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ଯୋ ମେ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମାନଂ, ପାପାନଂ ପଟିଦସ୍ସଯୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ମେ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମାନଂ, ପାପାନଂ ପଟିଦସ୍ସଯୀତି ଯୋ ଏସ ମଯ୍ହଂ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମାନଂ ଦେୱାନଞ୍ଚ ଠାନାନି ପାପକମ୍ମାନଂ ନେରଯିକାନଞ୍ଚ ପାପାନି ଠାନାନି ଦସ୍ସେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଗ୍ଗକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଅଥ ରାଜା ସକ୍କଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ମହାରାଜ, ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ସକ୍କୋ ‘‘ତେନ ହି, ସମ୍ମ ମାତଲି, ନିମିରାଜାନଂ ତତ୍ଥେୱ ମିଥିଲଂ ନେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଥଂ ଉପଟ୍ଠାପେସି। ରାଜା ଦେୱଗଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିତ୍ୱା ଦେୱେ ନିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ରଥଂ ଅଭିରୁହି। ମାତଲି ରଥଂ ପେସେନ୍ତୋ ପାଚୀନଦିସାଭାଗେନ ମିଥିଲଂ ପାପୁଣି। ମହାଜନୋ ଦିବ୍ବରଥଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ରାଜା ନୋ ଆଗତୋ’’ତି ପମୁଦିତୋ ଅହୋସି। ମାତଲି ମିଥିଲଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ସୀହପଞ୍ଜରେ ମହାସତ୍ତଂ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛାମହଂ, ମହାରାଜା’’ତି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ମହାଜନୋପି ରାଜାନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ‘‘କୀଦିସୋ, ଦେୱ, ଦେୱଲୋକୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ଦେୱତାନଞ୍ଚ ସକ୍କସ୍ସ ଚ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେପି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋଥ, ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସଥା’’ତି ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ସୋ ଅପରଭାଗେ କପ୍ପକେନ ପଲିତସ୍ସ ଜାତଭାୱେ ଆରୋଚିତେ ପଲିତଂ ସୁୱଣ୍ଣସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ତେନ ଚ ‘‘କସ୍ମା, ଦେୱ, ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ –

‘‘ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା ମଯ୍ହଂ, ଇମେ ଜାତା ୱଯୋହରା;

ପାତୁଭୂତା ଦେୱଦୂତା, ପବ୍ବଜ୍ଜାସମଯୋ ମମା’’ତି। –

ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ପୁରିମରାଜାନୋ ୱିୟ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଅମ୍ବୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସେୱଂ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଓସାନଗାଥମାହ –

୫୮୯।

''ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ନିମିରାଜା, ୱେଦେହୋ ମିଥିଲଗ୍ଗହୋ;

ପୁଥୁଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱାନ, ସଂଯମଂ ଅଜ୍ଝୁପାଗମୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦଂ ୱତ୍ୱାତି ''ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା ମୟ୍ହ''ନ୍ତି ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା। ପୁଥୁଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱାନାତି ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା। ସଂଯମଂ ଅଜ୍ଝୁପାଗମୀତି ସୀଲସଂଯମଂ ଉପଗତୋ।

ପୁତ୍ତୋ ପନସ୍ସ କାଳଆରଜନକୋ ନାମ ତଂ ୱଂସଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ମାତଲି ଆନନ୍ଦୋ, ଚତୁରାସୀତି ଖତ୍ତିଯସହସ୍ସାନି ବୁଦ୍ଧପରିସା, ନିମିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ନିମିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୫୪୨] ୫। ଉମଙ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ପଞ୍ଚାଲୋସବ୍ବସେନାଯାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନା ତଥାଗତସ୍ସ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ ''ମହାପଞ୍ଞୋ, ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ପରପ୍ପୱାଦମଦ୍ଦନୋ, ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ କୂଟଦନ୍ତାଦଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ, ସଭିଯାଦଯୋ ପରିବ୍ବାଜକେ, ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲାଦଯୋ ଚୋରେ, ଆଳଅୱକାଦଯୋ ଯକ୍ଖେ, ସକ୍କାଦଯୋ ଦେୱେ, ବକାଦଯୋ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଚ ଦମେତ୍ୱା ନିବ୍ବିସେୱନେ ଅକାସି, ବହୁଜନକାଯେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ମଗ୍ଗଫଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ଏୱଂ ମହାପଞ୍ଞୋ, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ପଞ୍ଞୱା, ଅତୀତେପି ଅପରିପକ୍କେ ଞାଣେ ବୋଧିଞାଣତ୍ଥାଯ ଚରିଯଂ ଚରନ୍ତୋପି ପଞ୍ଞୱାଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲାଯଂ ୱେଦେହୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକା ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ଅହେସୁଂ ସେନକୋ, ପୁକ୍କୁସୋ, କାମିନ୍ଦୋ, ଦେୱିନ୍ଦୋ ଚାତି। ତଦା ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଏୱରୂପଂ ସୁପିନଂ ଅଦ୍ଦସ – ରାଜଙ୍ଗଣେ ଚତୂସୁ କୋଣେସୁ ଚତ୍ତାରୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧା ମହାପାକାରପ୍ପମାଣା ଉଟ୍ଠାଯ ପଜ୍ଜଲନ୍ତି। ତେସଂ ମଜ୍ଝେ ଖଜ୍ଜୋପନକପ୍ପମାଣୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଚତ୍ତାରୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଉଟ୍ଠାଯ ସକଲଚକ୍କୱାଳଅଂ ଓଭାସେତ୍ୱା ଠିତୋ, ଭୂମିଯଂ ପତିତୋ ସାସପବୀଜମତ୍ତମ୍ପି ପଞ୍ଞାଯତି। ତଂ ସଦେୱକା ଲୋକା ସମାରକା ସବ୍ରହ୍ମକା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତି, ମହାଜନୋ ଜାଲନ୍ତରେନେୱ ଚରତି, ଲୋମକୂପମତ୍ତମ୍ପି ଉଣ୍ହଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ରାଜା ଇମଂ ସୁପିନଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନକୋୱ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେସି।

ଚତ୍ତାରୋପି ପଣ୍ଡିତା ପାତୋୱାଗନ୍ତ୍ୱା ''କଚ୍ଚି, ଦେୱ, ସୁଖଂ ସଯିତ୍ଥା''ତି ସୁଖସେଯ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ''କୁତୋ ମେ ସୁଖସେଯ୍ୟଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ''ଏୱରୂପୋ ମେ ସୁପିନୋ ଦିଟ୍ଠୋ''ତି ସବ୍ବଂ କଥେସି। ଅଥ ନଂ ସେନକପଣ୍ଡିତୋ ''ମା ଭାଯି, ମହାରାଜ, ମଙ୍ଗଲସୁପିନୋ ଏସ, ୱୁଦ୍ଧି ୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''କିଂ କାରଣା ଆଚରିଯା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମହାରାଜ, ଅମ୍ହେ ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱୋ ପଞ୍ଚମୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ମଯଞ୍ହି ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ଚତ୍ତାରୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧା ୱିଯ, ତେସଂ ମଜ୍ଝେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଯ ଅଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଚମୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ସୋ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅସଦିସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଇଦାନି ପନେସ କୁହି''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମହାରାଜ, ଅଜ୍ଜ ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣେନ ୱା

ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନେନ ୱା ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅୱତୋ ସିପ୍ପବଲେନ ଦିବଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଯ ବ୍ଯାକାସି। ରାଜାପି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ୱଚନଂ ଅନୁସ୍ସରି।

ମିଥିଲାଯଂ ପନ ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ପାଚୀନଯୱମଜ୍ଝକୋ, ଦକ୍ଖିଣଯୱମଜ୍ଝକୋ, ପଚ୍ଛିମଯୱମଜ୍ଝକୋ, ଉତ୍ତରଯୱମଜ୍ଝକୋତି ଚତ୍ତାରୋ ଗାମା ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ପାଚୀନଯୱମଜ୍ଝକେ ସିରିୱଡ୍ଢକୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ପଟିୱସତି, ସୁମନଦେୱୀ ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ସୁପିନସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୱେଲାଯ ତାୱତିଂସଭୱନତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ଅପରେପି ଦେୱପୁତ୍ତସହସ୍ସା ତାୱତିଂସଭୱନତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଗାମେ ସେଟ୍ଠାନୁସେଟ୍ଠୀନଂ କୁଲେସୁ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସୁମନଦେୱୀପି ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରଂ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ପାକଟଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତକ୍ଖଣେ ଅଦିସ୍ସମାନକାଯେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଏକଂ ଓସଧଘଟିକଂ ଠପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ମୁଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ତସ୍ମିଂ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ମାତୁ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ନାହୋସି, ଧମକରଣତୋ ଉଦକମିୱ ସୁଖେନ ନିକ୍ଖମି।

ସା ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଓସଧଘଟିକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ, କିଂ ତେ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଓସଧଂ, ଅମ୍ମା’’ତି ଦିବ୍ବୋସଧଂ ମାତୁ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ଠପେତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘ଅମ୍ମ, ଇଦଂ ଓସଧଂ ଯେନ କେନଚି ଆବାଧେନ ଆବାଧିକାନଂ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ସା ତୁଟ୍ଠପହଟ୍ଠା ସିରିୱଡ୍ଢନସେଟ୍ଠିନୋ ଆରୋଚେସି। ତସ୍ସ ପନ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ସୀସାବାଧୋ ଅତ୍ଥି। ସୋ ତୁଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ଜାଯମାନୋ ଓସଧଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ, ଜାତକ୍ଖଣେଯେୱ ମାତରା ସଦ୍ଧିଂ କଥେସି, ଏୱରୂପେନ ପୁଞ୍ଞୱତା ଦିନ୍ନଂ ଓସଧଂ ମହାନୁଭାୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଓସଧଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସଦାଯଂ ଘଂସିତ୍ୱା ଥୋକଂ ନଲାଟେ ମକ୍ଖେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତସ୍ସ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ସୀସାବାଧୋ ପଦୁମପତ୍ତତୋ ଉଦକଂ ୱିଯ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗତୋ। ସୋ ‘‘ମହାନୁଭାୱଂ ଓସଧ’’ନ୍ତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଓସଧଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତଭାୱୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଯେ କେଚି ଆବାଧିକା, ସବ୍ବେ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓସଧଂ ଯାଚନ୍ତି। ସବ୍ବେସଂ ନିସଦାଯଂ ଘଂସିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକେନ ଆଲୋଲେତ୍ୱା ଦେତି । ଦିବ୍ବୋସଧେନ ସରୀରେ ମକ୍ଖିତମତ୍ତେଯେୱ ସବ୍ବାବାଧା ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି। ସୁଖିତା ମନୁସ୍ସା ‘‘ସିରିୱଡ୍ଢନସେଟ୍ଠିନୋ ଗେହେ ଓସଧସ୍ସ ମହନ୍ତୋ ଆନୁଭାୱୋ’’ତି ୱଣ୍ଣଯନ୍ତା ପକ୍କମିଂସୁ। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପନ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ମହାସେଟ୍ଠି ‘‘ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଯ୍ଯକାଦୀନଂ ନ ନାମେନ ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି, ଜାଯମାନସ୍ସ ଓସଧଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତତ୍ତା ଓସଧନାମକୋୱ ହୋତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ମହୋସଧକୁମାରୋ’’ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମମକାସି।

ଇଦଞ୍ଚସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘ମମ ପୁତ୍ତୋ ମହାପୁଞ୍ଞୋ, ନ ଏକକୋୱ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ଜାତଦାରକେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ସୋ ଓଲୋକାପେନ୍ତୋ ଦାରକସହସ୍ସାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେସମ୍ପି କୁମାରକାନଂ ପିଳନ୍ଧନାନି ଦତ୍ୱା ଧାତିଯୋ ଦାପେସି ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଉପଟ୍ଠାକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ତେସଂ ମଙ୍ଗଲଟ୍ଠାନେ ମଙ୍ଗଲଂ କାରେସି। ଦାରକେ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ଆନେନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତୋ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ଅଭିରୂପୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଗାମମଜ୍ଝେ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀସୁ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ କୀଳାମଣ୍ଡଲଂ ଭିଜ୍ଜତି। ୱାତାତପପହରଣକାଲେ ଦାରକା କିଲମନ୍ତି। ଏକଦିୱସଞ୍ଚ ତେସଂ କୀଳନ୍ତାନଂଯେୱ ଅକାଲମେଘୋ ଉଟ୍ଠହି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ନାଗବଲୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଧାୱିତ୍ୱା ଏକସାଲଂ ପାୱିସି। ଇତରେ ଦାରକା ପଚ୍ଛତୋ ଧାୱନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ପାଦେସୁ ପହରିତ୍ୱା ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ପତିତା ଜଣ୍ଣୁକଭେଦାଦୀନି ପାପୁଣିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କୀଳାସାଲଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ୱାତେ ୱା ୱସ୍ସେ ୱା ଆତପେ ୱା ଆଗତେ ନ କିଲମିସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେ ଦାରକେ ଆହ – ‘‘ସମ୍ମା, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱାତେ ୱା ୱସ୍ସେ ୱା ଆତପେ ୱା ଆଗତେ ଠାନନିସଜ୍ଜସଯନକ୍ଖମଂ ଏକଂ ସାଲଂ କାରେସ୍ସାମ, ଏକେକଂ କହାପଣଂ ଆହରଥା’’ତି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ମହାୱଡ୍ଢକିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସାଲଂ କରୋହୀ’’ତି ସହସ୍ସଂ ଅଦାସି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଣୁକଣ୍ଟକେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଭୂମିଂ ସମଂ କାରେତ୍ୱା ସୁତ୍ତଂ ପସାରେସି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସୁତ୍ତପସାରଣୱିଧାନଂ ଅନାରାଧେନ୍ତୋ ‘‘ଆଚରିଯ, ଏୱଂ ଅପସାରେତ୍ୱା ସାଧୁକଂ ପସାରେହୀ’’ତି ଆହ। ସାମି, ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ସିପ୍ପାନୁରୂପେନ ପସାରେସିଂ, ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ନ ଜାନାମୀତି। ‘ଏତ୍ତକଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ସାଲଂ କଥଂ କରିସ୍ସସି, ଆହର, ସୁତ୍ତଂ ପସାରେତ୍ୱା ତେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ସଯଂ ସୁତ୍ତଂ ପସାରେସି। ତଂ ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ପସାରିତଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ତତୋ ୱଡ୍ଢକିଂ ଆହ ‘‘ଏୱଂ ପସାରେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମମ ୱିଚାରଣାଯ ପନ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ସାମୀ’’ତି। ମହାସତ୍ତୋ ଯଥା ତସ୍ସା ସାଲାଯ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅନାଥାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଏକସ୍ମିଂ ଅନାଥାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ୱିଜାଯନଟ୍ଠାନଂ, ଏକସ୍ମିଂ ଆଗନ୍ତୁକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ, ଏକସ୍ମିଂ ଆଗନ୍ତୁକମନୁସ୍ସାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ, ଏକସ୍ମିଂ ଆଗନ୍ତୁକୱାଣିଜାନଂ ଭଣ୍ଡଟ୍ଠପନଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ତଥା ସବ୍ବାନି ଠାନାନି ବହିମୁଖାନି କତ୍ୱା ସାଲଂ ୱିଚାରେସି। ତତ୍ଥେୱ କୀଳାମଣ୍ଡଲଂ, ତତ୍ଥେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ, ତତ୍ଥେୱ ଧମ୍ମସଭଂ କାରେସି। କତିପାହେନେୱ ନିଟ୍ଠିତାଯ ସାଲାଯ ଚିତ୍ତକାରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସଯଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ରମଣୀଯଂ ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ କାରେସି। ସାଲା ସୁଧମ୍ମାଦେୱସଭାପଟିଭାଗା ଅହୋସି।

ତତୋ ''ନ ଏତ୍ତକେନ ସାଲା ସୋଭତି, ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପନ କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣାପେତ୍ୱା ଇଟ୍ଠକୱତ୍ଥୁକିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସଯଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ସହସ୍ସୱଙ୍କଂ ସତତିତ୍ଥଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ କାରେସି। ସା ପଞ୍ଚୱିଧପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନା ନନ୍ଦାପୋକ୍ଖରଣୀ ୱିଯ ଅହୋସି। ତସ୍ସା ତୀରେ ପୁପ୍ଫଫଲଧରେ ନାନାରୁକ୍ଖେ ରୋପାପେତ୍ୱା ନନ୍ଦନୱନକପ୍ପଂ ଉଯ୍ୟାନଂ କାରେସି। ତମେୱ ଚ ସାଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚେୱ ଆଗନ୍ତୁକଗମିକାଦୀନଞ୍ଚ ଦାନୱତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତସ୍ସ ସା କିରିଯା ସବ୍ବତ୍ଥ ପାକଟା ଅହୋସି । ବହୂ ମନୁସ୍ସା ଓସରନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ସାଲାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତସମ୍ପତ୍ତାନଂ କାରଣାକାରଣଂ ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ କଥେସି, ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଠପେସି, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି।

ୱେଦେହରାଜାପି ସତ୍ତୱସ୍ସଚ୍ଚଯେନ ''ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା 'ଅମ୍ହେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି ମେ କଥଯିଂସୁ, କହଂ ସୋ ଏତରହୀ''ତି ସରିତ୍ୱା ''ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଜାନାଥା''ତି ଚତୂହି ଦ୍ୱାରେହି ଚତ୍ତାରୋ ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି। ସେସଦ୍ୱାରେହି ନିକ୍ଖନ୍ତା ଅମଚ୍ଚା ମହାସତ୍ତଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚୋ ପନ ସାଲାଦୀନି ଦିସ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତେନ ନାମ ଇମିସ୍ସା ସାଲାଯ କାରକେନ ୱା କାରାପକେନ ୱା ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ପୁଚ୍ଛି ''ଅଯଂ ସାଲା କତରୱଡ୍ଢକିନା କତା''ତି? ମନୁସ୍ସା ''ନାଯଂ ୱଡ୍ଢକିନା କତା, ସିରିୱଡ୍ଢନସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେନ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତେନ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାବଲେନ ୱିଚାରେତ୍ୱା କତା''ତି ୱଦିଂସୁ। ''କତିୱସ୍ସୋ ପନ ପଣ୍ଡିତୋ''ତି? ''ପରିପୁଣ୍ଣସତ୍ତୱସ୍ସୋ''ତି। ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠସୁପିନଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱସ୍ସଂ ଗଣେତ୍ୱା ''ରଞ୍ଞୋ ଦିଟ୍ଠସୁପିନେନ ସମେତି, ଅଯମେୱ ସୋ ପଣ୍ଡିତୋ''ତି ରଞ୍ଞୋ ଦୂତଂ ପେସେସି ''ଦେୱ, ପାଚୀନଯୱମଜ୍ଝକଗାମେ ସିରିୱଡ୍ଢନସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋୱ ସମାନୋ ଏୱରୂପଂ ନାମ ସାଲଂ ୱିଚାରେସି, ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଉଯ୍ୟାନଞ୍ଚ କାରେସି, ଇମଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆନେମୀ''ତି। ରାଜା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱାୱ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ସେନକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''କିଂ, ଆଚରିଯ, ଆନେମ ପଣ୍ଡିତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଲାଭଂ ମଚ୍ଛରାଯନ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, ସାଲାଦୀନଂ କାରାପିତମତ୍ତେନ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ନ ହୋତି, ଯୋ କୋଚି ଏତାନି କାରେତି, ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଏତ''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ଭୱିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣେନା''ତି ତୁଣ୍ହୀ ହୁତ୍ୱା ''ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତଂ ୱୀମଂସତୂ''ତି ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ଦୂତଂ ପଟିପେସେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତଂ ୱୀମଂସି।

ସତ୍ତଦାରକପଞ୍ହୋ

ତତ୍ରିଦଂ ୱୀମଂସନୁଦ୍ଦାନଂ –

''ମଂସଂ ଗୋଣୋ ଗନ୍ଥି ସୁତ୍ତଂ, ପୁତ୍ତୋ ଗୋତୋ ରଥେନ ଚ;

ଦଣ୍ଡୋ ସୀସଂ ଅହୀ ଚେୱ, କୁକ୍କୁଟୋ ମଣି ୱିଜାଯନଂ;

ଓଦନଂ ୱାଲୁକଞ୍ଚାପି, ତଠାକୁଯ୍ୟାନଂ ଗଦ୍ରଭୋ ମଣୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ମଂସନ୍ତି ଏକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତେ କୀଳାମଣ୍ଡଲଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଏକୋ ସେନୋ ସୂନଫଲକତୋ ମଂସପେସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦାରକା ''ମଂସପେସିଂ ଛଡ୍ଡାପେସ୍ସାମା''ତି ସେନଂ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ସେନୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଧାୱତି। ତେ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ପାସାଣାଦୀସୁ ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା କିଲମନ୍ତି। ଅଥ ନେ ପଣ୍ଡିତୋ ଆହ ''ଛଡ୍ଡାପେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି। ''ଛଡ୍ଡାପେହି ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ପସ୍ସଥା''ତି ସୋ ଉଦ୍ଧଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ୱାତୱେଗେନ ଧାୱିତ୍ୱା ସେନସ୍ସ ଛାଯଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ପାଣିଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାରୱଂ ରୱି। ତସ୍ସ ତେଜେନ ସୋ ସଦ୍ଦୋ ସେନସ୍ସ କୁଚ୍ଛିଯଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ନିଚ୍ଛାରିତୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ଭୀତୋ ମଂସଂ ଛଡ୍ଡେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଛଡ୍ଡିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଛାଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋୱ ଭୂମିଯଂ ପତିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଆକାସେଯେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଜନୋ ନଦନ୍ତୋ ୱଗ୍ଗନ୍ତୋ ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତୋ ମହାସଦ୍ଦଂ ଅକାସି। ଅମଚ୍ଚୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦୂତଂ ପେସେସି ''ପଣ୍ଡିତୋ ଇମିନା ଉପାଯେନ ମଂସପେସିଂ ଛଡ୍ଡାପେସି, ଇଦଂ ଦେୱୋ ଜାନାତୂ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ସେନକଂ ପୁଚ୍ଛି ''କିଂ, ସେନକ, ଆନେମ ପଣ୍ଡିତ''ନ୍ତି? ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ତସ୍ସ ଇଧାଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଯଂ ନିପ୍ପଭା ଭୱିସ୍ସାମ, ଅତ୍ଥିଭାୱମ୍ପି ନୋ ରାଜା ନ ଜାନିସ୍ସତି, ନ ତଂ ଆନେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ସୋ ବଲୱଲାଭମଚ୍ଛରିଯତାଯ ''ମହାରାଜ, ଏତ୍ତକେନ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ନ ହୋତି, ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ କିଞ୍ଚି ଏତ''ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ମଜ୍ଝତ୍ତୋୱ ହୁତ୍ୱା ''ତତ୍ଥେୱ ନଂ ୱୀମଂସତୂ''ତି ପୁନ ପେସେସି।

ଗୋଣୋତି ଏକୋ ପାଚୀନଯୱମଜ୍ଝକଗାମୱାସୀ ପୁରିସୋ ''ୱସ୍ସେ ପତିତେ କସିସ୍ସାମୀ''ତି ଗାମନ୍ତରତୋ ଗୋଣେ କିଣିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ଗେହେ ୱସାପେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଗୋଚରତ୍ଥାଯ ତିଣଭୂମିଂ ଆନେତ୍ୱା ଗୋଣପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନୋ କିଲନ୍ତରୂପୋ ଓତରିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିପନ୍ନୋୱ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ଚୋରୋ ଗୋଣେ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯି। ସୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗୋଣେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଗୋଣେ ଗହେତ୍ୱା

ପଲାୟନ୍ତଂ ଚୋରଂ ଦିସ୍ୱା ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କୁହିଂ ମେ ଗୋଣେ ନେସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ମମ ଗୋଣେ ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ନେମୀ’’ତି। ତେସଂ ୱିୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତି। ପଣ୍ଡିତୋ ତେସଂ ସାଲାଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଉଭୋପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତେସଂ କିରିୟଂ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ଅୟଂ ଚୋରୋ, ଅୟଂ ଗୋଣସାମିକୋ’’ତି ଜାନାତି। ଜାନନ୍ତୋପି ‘‘କସ୍ମା ୱିୱଦଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଗୋଣସାମିକୋ ଆହ – ‘‘ସାମି, ଇମେ ଅହଂ ଅସୁକଗାମତୋ ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ହତ୍ଥତୋ କିଣିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ଗେହେ ୱସାପେତ୍ୱା ଗୋଚରଣ୍ଠାୟ ତିଣଭୂମିଂ ନେସିଂ, ତତ୍ଥ ମମ ପମାଦଂ ଦିସ୍ୱା ଅୟଂ ଗୋଣେ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟି। ସ୍ୱାହଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିଂ, ଅସୁକଗାମୱାସିନୋ ମୟା ଏତେସଂ କିଣିତ୍ୱା ଗହିତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୀ’’ତି। ଚୋରୋ ପନ ‘‘ମମେତେ ଘରଜାତିକା, ଅୟଂ ମୁସା ଭଣତୀ’’ତି ଆହ।

ଅଥ ନେ ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଅହଂ ୱୋ ଅଡ୍ଡଂ ଧମ୍ମେନ ୱିନିଚ୍ଛିନିସ୍ସାମି, ଠସ୍ସଥ ମେ ୱିନିଚ୍ଛୟେ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ସାମି, ଠସ୍ସାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମହାଜନସ୍ସ ମନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପଠମଂ ଚୋରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତୟା ଇମେ ଗୋଣା କିଂ ଖାଦାପିତା କିଂ ପାୟିତା’’ତି? ‘‘ୟାଗୁଂ ପାୟିତା ତିଲପିଟ୍ଠଞ୍ଚ ମାସେ ଚ ଖାଦାପିତା’’ତି। ତତୋ ଗୋଣସାମିକଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଆହ – ‘‘ସାମି, କୁତୋ ମେ ଦୁଗ୍ଗତସ୍ସ ୟାଗୁଆଦୀନି ଲଦ୍ଧାନି, ତିଣମେୱ ଖାଦାପିତା’’ତି। ପଣ୍ଡିତୋ ତେସଂ କଥଂ ପରିସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପିୟଙ୍ଗୁପତ୍ତାନି ଆହରାପେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ଉଦକେନ ମଦ୍ଦାପେତ୍ୱା ଗୋଣେ ପାୟେସି। ଗୋଣା ତିଣମେୱ ଛଡ୍ଡୟିଂସୁ। ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ପସ୍ସଥେତ’’ନ୍ତି ମହାଜନସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚୋରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତ୍ୱଂ ଚୋରୋସି, ନ ଚୋରୋସୀ’’ତି? ସୋ ‘‘ଚୋରୋମ୍ହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମା ଏୱରୂପମକାସୀ’’ତି ଓୱଦି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପରିସା ପନ ତଂ ହତ୍ଥପାଦେହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲମକାସି। ଅଥ ନଂ ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେୟେୱ ତାୱ ଇମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଲଭସି, ସମ୍ପରାୟେ ପନ ନିରୟାଦୀସୁ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସସି, ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଜହେତଂ କମ୍ମ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଅଦାସି। ଅମଚ୍ଚୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ୟଥାଭୂତଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସି। ରାଜା ସେନକଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ସେନକ, ଆନେମ ପଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଗୋଣଅଡ୍ଡଂ ନାମ, ମହାରାଜ, ୟେ କେଚି ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତି, ଆଗମେହି ତାୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପୁନ ତଥେୱ ସାସନଂ ପେସେସି। ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁପି ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇତୋ ପରଂ ପନ ଉଦ୍ଦାନମତ୍ତମେୱ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସୟିସ୍ସାମାତି।

ଗଚ୍ଛୀତି ଏକା ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥୀ ନାନାୱଣ୍ଣେହି ସୁତ୍ତେହି ଗଣ୍ଠିକେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କତଂ ସୁତ୍ତଗଚ୍ଛିତପିଠନ୍ଧନଂ ଗୀୱତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ସାଟକସ୍ସ ଉପରି ଠପେତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତୁଂ ପଣ୍ଡିତେନ କାରିତପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରି। ଅପରା ତରୁଣିତ୍ଥୀ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଅତିୱିୟ ସୋଭନଂ ଇଦଂ କିତ୍ତକେନ ତେ କତଂ, ଅହମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଏୱରୂପଂ କରିସ୍ସାମି, ଗୀୱାୟ ପିଠନ୍ଧିତ୍ୱା ପମାଣଂ ତାୱସ୍ସ ଉପଧାରେମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତାୟ ଉଜୁଚିତ୍ତତାୟ ‘‘ଉପଧାରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଗୀୱାୟ ପିଠନ୍ଧିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଇତରା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୀଘଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଉପଧାୱିତ୍ୱା ‘‘କହଂ ମେ ପିଠନ୍ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟିସ୍ସସୀ’’ତି ସାଟକେ ଗଣ୍ହି। ଇତରା ‘‘ନାହଂ ତୱ ସନ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାମି, ମମ ଗୀୱାୟମେୱ ପିଠନ୍ଧନ’’ନ୍ତି ଆହ। ମହାଜନୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ସନ୍ନିପତି। ପଣ୍ଡିତୋ ଦାରକେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତୋ ତାସଂ କଲହଂ କତ୍ୱା ସାଲାଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ସଦ୍ଦୋ ଏସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଉଭିନ୍ନଂ କଲହକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆକାରେନେୱ ଚୋରିଞ୍ଚ ଅଚୋରିଞ୍ଚ ଞତ୍ୱାପି ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ୱୋ ଧମ୍ମେନ ୱିନିଚ୍ଛିନିସ୍ସାମି, ମମ ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠସ୍ସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଠସ୍ସାମ, ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଠମଂ ଚୋରିଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତ୍ୱଂ ଇମଂ ପିଠନ୍ଧନଂ ପିଠନ୍ଧନ୍ତୀ କତରଗନ୍ଧଂ ୱିଲିମ୍ପସୀ’’ତି? ‘‘ଅହଂ ନିଚ୍ଚଂ ସବ୍ବସଂହାରକଂ ୱିଲିମ୍ପାମୀ’’ତି। ସବ୍ବସଂହାରକୋ ନାମ ସବ୍ବଗନ୍ଧେହି ୟୋଜେତ୍ୱା କତଗନ୍ଧୋ। ତତୋ ଇତରଂ ପୁଚ୍ଛି। ସା ଆହ ‘‘କୁତୋ, ସାମି, ଲଦ୍ଧୋ ଦୁଗ୍ଗତାୟ ମୟ୍ହଂ ସବ୍ବସଂହାରକୋ, ଅହଂ ନିଚ୍ଚଂ ପିୟଙ୍ଗୁପୁପ୍ଫଗନ୍ଧମେୱ ୱିଲିମ୍ପାମୀ’’ତି। ପଣ୍ଡିତୋ ଉଦକପାତିଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ତଂ ପିଠନ୍ଧନଂ ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଏତଂ ଗନ୍ଧଂ ଉପସିଙ୍ଘିତ୍ୱା ଅସୁକଗନ୍ଧଭାୱଂ ଜାନାହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ଉପସିଙ୍ଘନ୍ତୋ ପିୟଙ୍ଗୁପୁପ୍ଫଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଇମଂ ଏକକନିପାତେ ଗାଥମାହ –

‘‘ସବ୍ବସଂହାରକୋ ନତ୍ଥି, ସୁଦ୍ଧଂ କଙ୍ଗୁ ପୱାୟତି;

ଅଲିକଂ ଭାସତିୟଂ ଧୁତ୍ତୀ, ସଚ୍ଚମାହୁ ମହଲ୍ଲିକା’’ତି। (ଜା। ୧।୧।୧୧୦);

ତତ୍ଥ ଧୁତ୍ତୀତି ଧୁତ୍ତିକା। ଆହୁତି ଆହ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ମହାଜନଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଚୋରୀସି, ନ ଚୋରୀସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚୋରିଭାୱଂ ପଟିଜାନାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପଣ୍ଡିତଭାୱୋ ପାକଟୋ ଜାତୋ।

ସୁତ୍ତନ୍ତି ଏକା କପ୍ପାସକ୍ଖେତ୍ତରକ୍ଖିକା ଇତ୍ଥୀ କପ୍ପାସକ୍ଖେତ୍ତଂ ରକ୍ଖନ୍ତୀ ତତ୍ଥେୱ ପରିସୁଦ୍ଧଂ କପ୍ପାସଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁଖୁମସୁତ୍ତଂ କନ୍ତିତ୍ୱା ଗୁଳଂ କତ୍ୱା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ଠପେତ୍ୱା ଗାମଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ‘‘ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୋକ୍ଖରଣିୟଂ ନ୍ହାୟିସ୍ସାମୀ’’ତି ତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଟକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସାଟକସ୍ସ ଉପରି ସୁତ୍ତଗୁଳଂ ଠପେତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା

ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନ୍ହାଯତି। ଅପରା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଲୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତାଯ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଅହୋ ମନାପଂ ସୁତ୍ତଂ, ଅମ୍ମ, ତଯା କତ''ନ୍ତି ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୀ ୱିଯ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସେସଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେତଙ୍ଗଂ। ପଣ୍ଡିତୋ ପଠମଂ ଚୋରିଂ ପୁଚ୍ଛି ''ତ୍ୱଂ ଗୁଳଅଂ କରୋନ୍ତୀ ଅନ୍ତୋ କିଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅକାସୀ''ତି? ''କପ୍ପାସଫଲଟ୍ଠିମେୱ ସାମୀ''ତି। ତତୋ ଇତରଂ ପୁଚ୍ଛି। ସା ''ସାମି ତିମ୍ବରୁଅଟ୍ଠି''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଚନଂ ପରିସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ସୁତ୍ତଗୁଳଅଂ ନିବ୍ବେଠାପେତ୍ୱା ତିମ୍ବରୁଅଟ୍ଠିଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଚୋରିଭାୱଂ ସଂପଟିଚ୍ଛାପେସି। ମହାଜନୋ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ''ସୁୱିନିଚ୍ଛିତୋ ଅଡ୍ଡୋ''ତି ସାଧୁକାରସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତେସି।

ପୁତ୍ତୋତି ଏକଦିୱସଂ ଏକା ଇତ୍ଥୀ ପୁତ୍ତଂ ଆଦାଯ ମୁଖଧୋୱନତ୍ଥାଯ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାଟକେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମୁଖଂ ଧୋୱିତୁଂ ଓତରି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକା ଯକ୍ଖିନୀ ତଂ ଦାରକଂ ଦିସ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ଇତ୍ଥିୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ''ସହାଯିକେ, ସୋଭତି ୱତାଯଂ ଦାରକୋ, ତୱେସୋ ପୁତ୍ତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ପାଯେମି ନ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ''ପାଯେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥୋକଂ କୀଳାପେତ୍ୱା ଆଦାଯ ପଲାଯି। ଇତରା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଧାୱିତ୍ୱା ''କୁହିଂ ମେ ପୁତ୍ତଂ ନେସୀ''ତି ଗଣ୍ହି। ଯକ୍ଖିନୀ ''କୁତୋ ତଯା ପୁତ୍ତୋ ଲଦ୍ଧୋ, ମମେସୋ ପୁତ୍ତୋ''ତି ଆହ। ତା କଲହଂ କରୋନ୍ତିଯୋ ସାଲାଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତୋ ତଂ କଲହସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''କିମେତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ତା ତସ୍ସ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଅକ୍ଖୀନଂ ଅନିମିସତାଯ ଚେୱ ରତ୍ତତାଯ ଚ ନିରାସଙ୍କତାଯ ଚ ଛାଯାଯ ଅଭାୱତାଯ ଚ ''ଅଯଂ ଯକ୍ଖିନୀ''ତି ଞତ୍ୱାପି ''ମମ ୱିନିଚ୍ଛଯେ ଠସ୍ସଥା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଆମ, ଠସ୍ସାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଭୂମିଯଂ ଲେଖଂ କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଲେଖାମଜ୍ଝେ ଦାରକଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଯକ୍ଖିନିଂ ହତ୍ଥେସୁ, ମାତରଂ ପାଦେସୁ ଗାହାପେତ୍ୱା ''ଦ୍ୱେପି କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥ, କଡ୍ଢିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତିଯା ଏୱ ପୁତ୍ତୋ''ତି ଆହ।

ତା ଉଭୋପି କଡ୍ଢିଂସୁ। ଦାରକୋ କଡ୍ଢିଯମାନୋ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିରୱି। ମାତା ହଦଯେନ ଫଲିତେନ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ପଣ୍ଡିତୋ ମହାଜନଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଅମ୍ଭୋ, ଦାରକେ, ମାତୁ ହଦଯଂ ମୁଦୁକଂ ହୋତି, ଉଦାହୁ ଅମାତୁ''ତି। ''ମାତୁ ହଦଯଂ ମୁଦୁକଂ ହୋତୀ''ତି। ''କିଂ ଦାନି ଦାରକଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତା ମାତା ହୋତି, ଉଦାହୁ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଠିତା''ତି? ''ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଠିତା ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ଇମଂ ପନ ଦାରକଚୋରିଂ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥା''ତି? ''ନ ଜାନାମ, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ଅଥ ନେ ପଣ୍ଡିତୋ ଆହ – ''ଯକ୍ଖିନୀ ଏସା, ଏତଂ ଖାଦିତୁଂ ଗଣ୍ହୀ''ତି। ''କଥଂ ଜାନାସି, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ଅକ୍ଖୀନଂ ଅନିମିସତାଯ ଚେୱ ରତ୍ତତାଯ ଚ ନିରାସଙ୍କତାଯ ଚ ଛାଯାଯ ଅଭାୱେନ ଚ ନିକ୍କରୁଣତାଯ ଚା''ତି। ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛି ''କାସି ତ୍ୱ''ନ୍ତି? ''ଯକ୍ଖିନୀମ୍ହି ସାମୀ''ତି। ''କସ୍ମା ଇମଂ ଦାରକଂ ଗଣ୍ହୀ''ତି? ''ଖାଦିତୁଂ ଗଣ୍ହାମି, ସାମୀ''ତି। ''ଅନ୍ଧବାଲେ, ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେପି ପାପକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଯକ୍ଖିନୀ ଜାତାସି, ଇଦାନି ପୁନପି ପାପଂ କରୋସି, ଅହୋ ଅନ୍ଧବାଲାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ପଞ୍ଚସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ ମା ଅକାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ଦାରକମାତାପି ଦାରକଂ ଲଭିତ୍ୱା ''ଚିରଂ ଜୀୱତୁ ସାମୀ''ତି ପଣ୍ଡିତଂ ଥୋମେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଆଦାଯ ପକ୍କାମି।

ଗୋଳୋତି ଏକୋ କିର ଲକୁଣ୍ଡକତ୍ତା ଗୋଳୋ, କାଳଅୱଣ୍ଣତା ଚ କାଳଓତି ଗୋଳକାଳଓ ନାମ ପୁରିସୋ ସତ୍ତସଂୱଚ୍ଛରାନି କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଭରିଯଂ ଲଭି। ସା ନାମେନ ଦୀଘତାଲା ନାମ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ପୂୱଖାଦନୀଯଂ ପଚାହି, ମାତାପିତରୋ ଦଟ୍ଠୁଂ ଗମିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ''କିଂ ତେ ମାତାପିତୂହୀ''ତି ତାଯ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋପି ଯାୱତତିଯଂ ୱତ୍ୱା ପୂୱଖାଦନୀଯଂ ପଚାପେତ୍ୱା ପାଥେଯ୍ୟଞ୍ଚେୱ ପଣ୍ଣାକାରଞ୍ଚ ଆଦାଯ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଉତ୍ତାନସଲିଲଂ ଏକଂ ନଦିଂ ଅଦ୍ଦସ। ତେ ପନ ଦ୍ୱେପି ଉଦକଭୀରୁକଜାତିକାୱ, ତସ୍ମା ତଂ ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତା ତୀରେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତଦା ଦୀଘପିଟ୍ଠି ନାମେକୋ ଦୁଗ୍ଗତପୁରିସୋ ଅନୁନଦିତୀରେ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଠାନଂ ପାପୁଣି। ଅଥ ନଂ ତେ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ସମ୍ମ, ଅଯଂ ନଦୀ ଗମ୍ଭୀରା ଉତ୍ତାନା''ତି। ସୋ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଉଦକଭୀରୁକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ଅଯଂ ନଦୀ ଗମ୍ଭୀରା ବହୁଚଣ୍ଡମଚ୍ଛାକିଣ୍ଣା''ତି ଆହ। ''ସମ୍ମ, କଥଂ ତ୍ୱଂ ଗମିସ୍ସସୀ''ତି? ସୋ ଆହ – ''ସଂସୁମାରମକରାନଂ ଅମ୍ହେହି ପରିଚଯୋ ଅତ୍ଥି, ତେନ ତେ ଅମ୍ହେ ନ ୱିହେଠେନ୍ତୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ସମ୍ମ, ଅମ୍ହେପି ନେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ତେ ଖଜ୍ଜଭୋଜନଂ ଅଦଂସୁ। ସୋ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ''ସମ୍ମ, କଂ ପଠମଂ ନେମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଆହ – ''ତୱ ସହାଯିକଂ ପଠମଂ ନେହି, ମଂ ପଚ୍ଛା ନେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ଖନ୍ଧେ କତ୍ୱା ପାଥେଯ୍ୟଞ୍ଚେୱ ପଣ୍ଣାକାରଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଗୋଳକାଳଓ ତୀରେ ଠିତୋୱ ''ଗମ୍ଭୀରାୱତାଯଂ ନଦୀ, ଏୱଂ ଦୀଘସ୍ସପି ନାମ ଏୱରୂପା, ମଯ୍ହଂ ପନ ଅପସଯ୍ହାୱ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ଇତରୋପି ତଂ ନଦୀମଜ୍ଝଂ ନେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ତଂ ପୋସେସ୍ସାମି, ସମ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରା ଦାସିଦାସପରିୱୁତା ୱିଚରିସ୍ସସି, କିଂ ତେ ଅଯଂ ଲକୁଣ୍ଡକୱାମନକୋ କରିସ୍ସତି, ମମ ୱଚନଂ କରୋହୀ''ତି ଆହ। ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଅତ୍ତନୋ ସାମିକେ ସିନେହଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଂଖଣଞ୍ଞେୱ ତସ୍ମିଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ''ସାମି, ସଚେ ମଂ ନ ଛଡ୍ଡେସ୍ସସି, କରିସ୍ସାମି ତେ ୱଚନ''ନ୍ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ''ଭଦ୍ଦେ, କିଂ ୱଦେସି, ଅହଂ ତଂ ପୋସେସ୍ସାମୀ''ତି। ତେ ପରତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଭୋପି ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ''ଗୋଳକାଳଅଂ ପହାଯ ତିଟ୍ଠ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଖାଦନୀଯଂ ଖାଦନ୍ତା ପକ୍କମିଂସୁ। ସୋ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ମଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତି ମଞ୍ଞେ''ତି ଅପରାପରଂ ଧାୱନ୍ତୋ ଥୋକଂ ଓତରିତ୍ୱା ଭଯେନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପୁନ ତେସୁ କୋପେନ ''ଜୀୱାମି

ୱା ମରାମି ୱା’’ତି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ନଦିୟଂ ପତିତୋ ଉତ୍ତାନଭାୱଂ ଛଡ୍ଡ୍ୱା ନଦିଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ୱେଗେନ ତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ ଦୁଟ୍ଠଚୋର, କୁହିଂ ମେ ଭରିୟଂ ନେସୀ’’ତି ଆହ। ଇତରୋପି ତଂ ‘‘ଅରେ ଦୁଟ୍ଠୱାମନକ, କୁତୋ ତୱ ଭରିୟା, ମମେସା ଭରିୟା’’ତି ୱତ୍ୱା ଗୀୱାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଖିପି। ସୋ ଦୀଘତାଲଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା’’ତିଟ୍ଠ ତ୍ୱଂ କୁହିଂ ଗଚ୍ଛସି, ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭରିୟା ମେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତୋ ସାଲାୟ ସନ୍ତିକଂ ପାପୁଣି। ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତି।

ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘କିଂ ସଦ୍ଦୋ ନାମେସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେ ଉଭୋପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ୱଚନପ୍ପଟିୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମମ ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠସ୍ସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଠସ୍ସାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଠମଂ ଦୀଘପିଟ୍ଠିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ କୋନାମୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦୀଘପିଟ୍ଠିକୋ ନାମ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଭରିୟା ତେ କା ନାମା’’ତି? ସୋ ତସ୍ସା ନାମଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଂ କଥେସି। ‘‘ମାତାପିତରୋ ତେ କେ ନାମା’’ତି? ‘‘ଅସୁକା ନାମା’’ତି। ‘‘ଭରିୟାୟ ପନ ତେ ମାତାପିତରୋ କେ ନାମା’’ତି? ସୋ ଅଜାନିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ କଥେସି। ତସ୍ସ କଥଂ ପରିସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ତଂ ଅପନେତ୍ୱା ଇତରଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁରିମନୟେନେୱ ସବ୍ବେସଂ ନାମାନି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ୟଥାଭୂତଂ ଜାନନ୍ତୋ ଅୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା କଥେସି। ତମ୍ପି ଅପନେତ୍ୱା ଦୀଘତାଲଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ କା ନାମା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦୀଘତାଲା ନାମ ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସାମିକୋ ତେ କୋନାମୋ’’ତି? ସା ଅଜାନନ୍ତୀ ଅଞ୍ଞଂ କଥେସି। ‘‘ମାତାପିତରୋ ତେ କେ ନାମା’’ତି। ‘‘ଅସୁକା ନାମ ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସାମିକସ୍ସ ପନ ତେ ମାତାପିତରୋ କେ ନାମା’’ତି? ସାପି ୱିଲପନ୍ତୀ ଅଞ୍ଞଂ କଥେସି । ଇତରେ ଦ୍ୱେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ଇମିସ୍ସା ଦୀଘପିଟ୍ଠିସ୍ସ ୱଚନେନ ସମେତି, ଉଦାହୁ ଗୋଟକାଠଅସ୍ସା’’ତି। ‘‘ଗୋଟକାଠଅସ୍ସ ପଣ୍ଡିତା’’ତି। ‘‘ଅୟଂ ଏତିସ୍ସା ସାମିକୋ, ଇତରୋ ଚୋରୋ’’ତି। ଅଥ ନଂ ‘‘ଚୋରୋସି, ନ ଚୋରୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ସାମି, ଚୋରୋମ୍ହୀ’’ତି ଚୋରଭାୱଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛୟେନ ଗୋଟକାଠଓ ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟଂ ଲଭିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଥୋମେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାୟ ପକ୍କାମି। ପଣ୍ଡିତୋ ଦୀଘପିଟ୍ଠିମାହ ‘‘ମା ପୁନ ଏୱମକାସୀ’’ତି।

ରଥେନ ଚାତି ଏକଦିୱସଂ ଏକୋ ପନ ପୁରିସୋ ରଥେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମୁଖଧୋୱନତ୍ଥାୟ ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହୋସଧବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରସ୍ସ ପଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସୱେସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରଥସ୍ସ ପଚ୍ଛାଭାଗଂ ଗହେତ୍ୱା ପାୟାସି। ରଥେ ନିସିନ୍ନୋ ପୁରିସୋ ‘‘ତାତ, କେନତ୍ଥେନାଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଉପଟ୍ଠାତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ୟାନା ଓରୁୟ୍ହ ସରୀରକିଚ୍ଚତ୍ଥାୟ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ୱେଗେନ ପାଜେସି। ରଥସାମିକୋ ପନ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସକ୍କଂ ରଥଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତିଟ୍ଠ ତିଟ୍ଠ, କୁହିଂ ମେ ରଥଂ ନେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତୱ ରଥୋ ଅଞ୍ଞୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅୟଂ ପନ ମମ ରଥୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତୋ ସାଲାଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ତୋ। ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘କିଂ ନାମେତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ଭୟତାୟ ଚେୱ ଅକ୍ଖୀନଂ ଅନିମିସତାୟ ଚ ‘‘ଅୟଂ ସକ୍କୋ, ଅୟଂ ରଥସାମିକୋ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ୱିୱାଦକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ମମ ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠସ୍ସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଠସ୍ସାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ରଥଂ ପାଜେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଦ୍ୱେପି ରଥଂ ପଚ୍ଛତୋ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥ, ରଥସାମିକୋ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତି, ଇତରୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁରିସଂ ଆଣାପେସି ‘‘ରଥଂ ପାଜେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି।

ଇତରେପି ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଛତୋ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ରଥସାମିକୋ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଠିତୋ, ସକ୍କୋ ପନ ରଥେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ନିୱତ୍ତି। ପଣ୍ଡିତୋ ମନୁସ୍ସେ ଆଚିକ୍ଖି ‘‘ଅୟଂ ପୁରିସୋ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଠିତୋ, ଅୟଂ ପନ ରଥେନ ସଦ୍ଧିଂ ଧାୱିତ୍ୱା ରଥେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ନିୱତ୍ତି, ନେୱସ୍ସ ସରୀରେ ସେଦବିନ୍ଦୁମତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋପି ନତ୍ଥି, ଅଭୀତୋ ଅନିମିସନେତ୍ତୋ, ଏସ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା’’ତି। ଅଥ ନଂ ‘‘ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ପଣ୍ଡିତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତୱେୱ ପଞ୍ଞାପକାସନତ୍ଥଂ ପଣ୍ଡିତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ମା ପୁନ ଏୱମକାସୀ’’ତି ଓୱଦତି। ସକ୍କୋପି ସକ୍କାନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ସୁୱିନିଚ୍ଛିତୋ ପଣ୍ଡିତେନ ଅଡ୍ଡୋ’’ତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତଦା ସୋ ଅମଚ୍ଚୋ ସୟମେୱ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ପଣ୍ଡିତେନ ଏୱଂ ରଥଅଡ୍ଡୋ ସୁୱିନିଚ୍ଛିତୋ, ସକ୍କୋପି ତେନ ପରାଜିତୋ, କସ୍ମା ପୁରିସୱିସେସଂ ନ ଜାନାସି, ଦେୱା’’ତି ଆହ। ରାଜା ସେନକଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ସେନକ, ଆନେମ ପଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି। ସୋ ଲାଭମଚ୍ଛରେନ ‘‘ମହାରାଜ, ଏତ୍ତକେନ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ନ ହୋତି, ଆଗମେଥ ତାୱ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ।

ସତ୍ତଦାରକପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଗଦ୍ରଭପଞ୍ହୋ

ଦଣ୍ଡୋତି ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ‘‘ପଣ୍ଡିତଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା’’ତି ଖଦିରଦଣ୍ଡଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ତତୋ ୱିଦତ୍ଥିଂ ଗହେତ୍ୱା ଚୁନ୍ଦକାରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଲିଖାପେତ୍ୱା ପାଚୀନୟୱମଜ୍ଝକଗାମଂ ପେସେସି ‘‘ପାଚୀନୟୱମଜ୍ଝକଗାମୱାସିନୋ କିର ପଣ୍ଡିତା, ‘ଇମସ୍ସ ଖଦିରଦଣ୍ଡସ୍ସ ଇଦଂ ଅଗ୍ଗଂ, ଇଦଂ ମୂଲ’ନ୍ତି

ଜାନନ୍ତୁ, ଅଜାନନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ’’ତି। ଗାମୱାସିନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଜାନିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ସେଟ୍ଠିନୋ କଥୟିଂସୁ ‘‘କଦାଚି ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ଜାନେୟ୍ୟ, ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛଥା’’ତି। ସେଟ୍ଠି ପଣ୍ଡିତଂ କୀଳମଣ୍ଡଲା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ମୟଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ଅପି ନୁ ତ୍ୱଂ ସକ୍କିସ୍ସସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଇମସ୍ସ ଅଗ୍ଗେନ ୱା ମୂଲେନ ୱା ପୟୋଜନଂ ନତ୍ଥି, ମମ ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ ପେସିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘ଆହରଥ, ତାତ, ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱାୱ ‘‘ଇଦଂ ଅଗ୍ଗଂ ଇଦଂ ମୂଲ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱାପି ମହାଜନସ୍ସ ହଦୟଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଉଦକପାତିଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଖଦିରଦଣ୍ଡକସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ସୁତ୍ତେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସୁତ୍ତକୋଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଖଦିରଦଣ୍ଡକଂ ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଠପେସି। ମୂଲଂ ଭାରିୟତାୟ ପଠମଂ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜି। ତତୋ ମହାଜନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ରୁକ୍ଖସ୍ସ ନାମ ମୂଲଂ ଭାରିୟଂ ହୋତି, ଉଦାହୁ ଅଗ୍ଗ’’ନ୍ତି? ‘‘ମୂଲଂ ପଣ୍ଡିତା’’ତି। ତେନ ହି ଇମସ୍ସ ପଠମଂ ନିମୁଗ୍ଗଂ ପସ୍ସଥ, ଏତଂ ମୂଲନ୍ତି ଇମାୟ ସଞ୍ଞାୟ ଅଗ୍ଗଞ୍ଚ ମୂଲଞ୍ଚ ଆଚିକ୍ଖି। ଗାମୱାସିନୋ ‘‘ଇଦଂ ଅଗ୍ଗଂ ଇଦଂ ମୂଲ’’ନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ପହିଣିଂସୁ। ରାଜା ‘‘କୋ ଇମଂ ଜାନାତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସିରିୱଡ୍ଢନସେଟ୍ଠିନୋ ପୁତ୍ତୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ସେନକ, ଆନେମ ପଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଧିୱାସେହି, ଦେୱ, ଅଞ୍ଞେନପି ଉପାୟେନ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମାତି।

ସୀସନ୍ତି ଅଥେକଦିୱସଂ ଇତ୍ଥିୟା ଚ ପୁରିସସ୍ସ ଚାତି ଦ୍ୱେ ସୀସାନି ଆହରାପେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଇତ୍ଥିସୀସଂ, ଇଦଂ ପୁରିସସୀସନ୍ତି ଜାନନ୍ତୁ, ଅଜାନନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ’’ତି ପହିଣିଂସୁ। ଗାମୱାସିନୋ ଅଜାନନ୍ତା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଦିସ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞାସି। କଥଂ ଜାନାତି? ପୁରିସସୀସେ କିର ସିବ୍ବିନୀ ଉଜୁକାୱ ହୋତି, ଇତ୍ଥିସୀସେ ସିବ୍ବିନୀ ୱଙ୍କା ହୋତି, ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଇମିନା ଅଭିଞ୍ଞାଣେନ ‘‘ଇଦଂ ଇତ୍ଥିୟା ସୀସଂ, ଇଦଂ ପୁରିସସ୍ସ ସୀସ’’ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖି। ଗାମୱାସିନୋପି ରଞ୍ଞୋ ପହିଣିଂସୁ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଅହୀତି ଅଥେକଦିୱସଂ ସପ୍ପଞ୍ଚ ସପ୍ପିନିଞ୍ଚ ଆହରାପେତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସପ୍ପୋ, ଅୟଂ ସପ୍ପିନୀତି ଜାନନ୍ତୁ, ଅଜାନନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗାମୱାସୀନଂ ପେସେସୁଂ। ଗାମୱାସିନୋ ଅଜାନନ୍ତା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଦିସ୍ୱାୱ ଜାନାତି। ସପ୍ପସ୍ସ ହି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଥୂଲଂ ହୋତି, ସପ୍ପିନିୟା ତନୁକଂ ହୋତି, ସପ୍ପସ୍ସ ସୀସଂ ପୁଥୁଲଂ ହୋତି, ସପ୍ପିନିୟା ତନୁକଂ ହୋତି, ସପ୍ପସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ମହନ୍ତାନି, ସପ୍ପିନିୟା ଖୁଦ୍ଦକାନି, ସପ୍ପସ୍ସ ସୋୱତ୍ଥିକୋ ପରାବଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସପ୍ପିନିୟା ୱିଚ୍ଛିନ୍ନକୋ। ସୋ ଇମେହି ଅଭିଞ୍ଞାଣେହି ‘‘ଅୟଂ ସପ୍ପୋ, ଅୟଂ ସପ୍ପିନୀ’’ତି ଆଚିକ୍ଖି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

କୁକ୍କୁଟୋତି ଅଥେକଦିୱସଂ ‘‘ପାଚୀନୟୱମଜ୍ଝକଗାମୱାସିନୋ ଅମ୍ହାକଂ ସବ୍ବସେତଂ ପାଦୱିସାଣଂ ସୀସକକୁଧଂ ତୟୋ କାଲେ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ନଦନ୍ତଂ ଉସଭଂ ପେସେନ୍ତୁ, ନୋ ଚେ ପେସେନ୍ତି, ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ’’ତି ପହିଣିଂସୁ। ତେ ଅଜାନନ୍ତା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଆହ – ‘‘ରାଜା ୱୋ ସବ୍ବସେତଂ କୁକ୍କୁଟଂ ଆହରାପେସି, ସୋ ହି ପାଦନଖସିଖତାୟ ପାଦୱିସାଣୋ ନାମ, ସୀସଚୂଳଅତାୟ ସୀସକକୁଧୋ ନାମ, ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱସ୍ସନତୋ ତୟୋ କାଲେ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ନଦତି ନାମ, ତସ୍ମା ଏୱରୂପଂ କୁକ୍କୁଟଂ ପେସେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ପେସୟିଂସୁ।

ମଣୀତି ସକ୍କେନ କୁସରଞ୍ଞୋ ଦିନ୍ନୋ ମଣିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ୱଙ୍କୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ପୁରାଣସୁତ୍ତଂ ଛିନ୍ନଂ, କୋଚି ପୁରାଣସୁତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନୱସୁତ୍ତଂ ପୱେସେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ଏକଦିୱସଂ ‘‘ଇମସ୍ମା ମଣିକ୍ଖନ୍ଧା ପୁରାଣସୁତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନୱସୁତ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୂ’’ତି ପେସୟିଂସୁ। ଗାମୱାସିନୋ ପୁରାଣସୁତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନୱସୁତ୍ତଂ ପୱେସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ସୋ ‘‘ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ମଧୁଂ ଆହରଥା’’ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ମଣିନୋ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ମଧୁନା ଛିଦ୍ଦଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା କମ୍ବଲସୁତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା କୋଟିୟଂ ମଧୁନା ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଛିଦ୍ଦେ ପୱେସେତ୍ୱା କିପିଲ୍ଲିକାନଂ ନିକ୍ଖମନଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। କିପିଲ୍ଲିକା ମଧୁଗନ୍ଧେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମଣିମ୍ହି ପୁରାଣସୁତ୍ତଂ ଖାଦମାନା ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ବଲସୁତ୍ତକୋଟିୟଂ ଡଂସିତ୍ୱା କଡ୍ଢନ୍ତା ଏକେନ ପସ୍ସେନ ନୀହରିଂସୁ। ପଣ୍ଡିତୋ ପୱେସିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଦେଥା’’ତି ଗାମୱାସୀନଂ ଅଦାସି। ତେ ରଞ୍ଞୋ ପେସୟିଂସୁ। ସୋ ପୱେସିତୌପାୟଂ ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସି।

ୱିଜାୟନନ୍ତି ଅଥେକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲୌସଭଂ ବହୂ ମାସେ ଖାଦାପେତ୍ୱା ମହୋଦରଂ କତ୍ୱା ୱିସାଣାନି ଧୋୱିତ୍ୱା ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ହଲିଦ୍ଦିୟା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଗାମୱାସୀନଂ ପହିଣିଂସୁ ‘‘ତୁମ୍ହେ କିର ପଣ୍ଡିତା, ଅୟଞ୍ଚ ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲୌସଭୋ ପତିଟ୍ଠିତଗବ୍ଭୋ, ଏତଂ ୱିଜାୟାପେତ୍ୱା ସୱଚ୍ଛକଂ ପେସେଥ, ଅପେସେନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ’’ତି। ଗାମୱାସିନୋ ‘‘ନ ସକ୍କା ଇଦଂ କାତୁଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ କରିସ୍ସାମା’’ତି ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ‘‘ଇମିନା ଏକେନ ପଞ୍ହପଟିଭାଗେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସଥ ପନେକଂ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କଥନସମତ୍ଥଂ ୱିସାରଦଂ ପୁରିସଂ ଲଦ୍ଧୁ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ଗରୁ ଏତଂ, ପଣ୍ଡିତା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ନଂ ପକ୍କୋସଥା’’ତି। ତେ ପକ୍କୋସିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଏହି, ଭୋ ପୁରିସ, ତ୍ୱଂ ତୱ କେସେ ପିଟ୍ଠିୟଂ ୱିକିରିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ ବଲୱପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗଚ୍ଛ, ଅଞ୍ଞେହି ପୁଚ୍ଛିତୋପି କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱାୱ ପରିଦେୱ, ରଞ୍ଞା ପନ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପରିଦେୱକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିତୋୱ ସମାନୋ ‘ପିତା ମେ ଦେୱ ୱିଜାୟିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ, ପଟିସରଣଂ ମେ ହୋହି, ୱିଜାୟନୁପାୟମସ୍ସ କରୋହୀ’ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ‘କିଂ ୱିଲପସି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ପୁରିସା ନାମ ୱିଜାୟନ୍ତା ନତ୍ଥୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘ସଚେ ଦେୱ, ଏୱଂ

ନତ୍ଥି, ଅଥ କସ୍ମା ପାଚୀନଯଓମଜ୍ଝକଗାମଓାସିନୋ କଥଂ ମଙ୍ଗଲୌସଭଂ ଓିଜାୟାପେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି ଓଦେୟ୍ୟାସୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ରାଜା ''କେନିଦଂ ପଞ୍ହପଟିଭାଗଂ ଚିନ୍ତିତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ମହୋସଧପଣ୍ଡିତେନା''ତି ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସି।

ଓଦନନ୍ତି ଅପରସ୍ମିଂ ଦିଓସେ ''ପଣ୍ଡିତଂ ଓୀମଂସିସ୍ସାମା''ତି ''ପାଚୀନଯଓମଜ୍ଝକଗାମଓାସିନୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଅମ୍ବିଲୋଦନଂ ପଚିତ୍ୱା ପେସେନ୍ତୁ। ତତ୍ରିମାନି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗାନି – ନ ତଣ୍ଡୁଲେହି, ନ ଉଦକେନ, ନ ଉକ୍ଖଲିୟା, ନ ଉଦ୍ଧନେନ, ନ ଅଗ୍ଗିନା, ନ ଦାରୂହି, ନ ଇତ୍ଥିୟା ନ ପୁରିସେନ, ନ ମଗ୍ଗେନାତି। ଅପେସେନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ''ତି ପହିଣିଂସୁ। ଗାମଓାସିନୋ ତଂ କାରଣଂ ଅଜାନନ୍ତା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ''ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥା''ତି ଓତ୍ୱା ''ନ ତଣ୍ଡୁଲେହୀତି କଣିକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା, ନ ଉଦକେନାତି ହିମଂ ଗାହାପେତ୍ୱା, ନ ଉକ୍ଖଲିୟାତି ଅଞ୍ଞଂ ନଓମତ୍ତିକାଭାଜନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା, ନ ଉଦ୍ଧନେନାତି ଖାଣୁକେ କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା, ନ ଅଗ୍ଗିନାତି ପକତିଅଗ୍ଗିଂ ପହାୟ ଅରଣିଅଗ୍ଗିଂ ଗାହାପେତ୍ୱା, ନ ଦାରୂହୀତି ପଣ୍ଣାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲୋଦନଂ ପଚାପେତ୍ୱା ନଓଭାଜନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଲଞ୍ଛିତ୍ୱା, ନ ଇତ୍ଥିୟା ନ ପୁରିସେନାତି ପଣ୍ଡକେନ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା, ନ ମଗ୍ଗେନାତି ମହାମଗ୍ଗଂ ପହାୟ ଜଙ୍ଘମଗ୍ଗେନ ରଞ୍ଞୋ ପେସେଥା''ତି ଆହ। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ରାଜା ''କେନ ପନେସ ପଞ୍ହୋ ଞାତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ମହୋସଧପଣ୍ଡିତେନା''ତି ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସି।

ଓାଲୁକନ୍ତି ଅପରସ୍ମିଂ ଦିଓସେ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଓୀମଂସନତ୍ଥଂ ଗାମଓାସୀନଂ ପହିଣିଂସୁ ''ରାଜା ଦୋଲାୟ କୀଳିତୁକାମୋ, ରାଜକୁଲେ ପୁରାଣଯୋତ୍ତଂ ଛିନ୍ନଂ, ଏକଂ ଓାଲୁକଯୋତ୍ତଂ ଓଟ୍ଟେତ୍ୱା ପେସେନ୍ତୁ, ଅପେସେନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ''ତି। ତେ ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ପଣ୍ଡିତୋ ''ଇମିନାପି ପଞ୍ହପଟିଭାଗେନେଓ ଭଓିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଗାମଓାସିନୋ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଓଚନକୁସଲେ ଦ୍ୱେ ତୟୋ ପୁରିସେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ, ରାଜାନଂ ଓଦେଥ 'ଦେଓ, ଗାମଓାସିନୋ ତସ୍ସ ଯୋତ୍ତସ୍ସ ତନୁକଂ ଓା ଥୂଲଂ ଓା ପମାଣଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ପୁରାଣଓାଲୁକଯୋତ୍ତତୋ ଓିଦତ୍ଥିମତ୍ତଂ ଓା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ଓା ଖଣ୍ଡଂ ପେସେଥ, ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତେନ ପମାଣେନ ଓଟ୍ଟେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି। ସଚେ, ଓୋ ରାଜା 'ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ ଓାଲୁକଯୋତ୍ତଂ ନାମ ନ କଦାଚି ଭୂତପୁବ୍ବ'ନ୍ତି ଓଦତି, ଅଥ ନଂ 'ସଚେ, ମହାରାଜ, ଓୋ ଏଓରୂପଂ ନ ସକ୍କା କାତୁଂ, ପାଚୀନଯଓମଜ୍ଝକଗାମଓାସିନୋ କଥଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ'ତି ଓଦେୟ୍ୟାଥା''ତି ପେସେସି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ରାଜା ''କେନ ଚିନ୍ତିତଂ ପଞ୍ହପଟିଭାଗ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ମହୋସଧପଣ୍ଡିତେନା''ତି ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସି।

ଋଢଆକନ୍ତି ଅପରସ୍ମିଂ ଦିଓସେ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଓୀମଂସନତ୍ଥଂ ''ରାଜା ଉଦକକୀଳଂ କୀଳିତୁକାମୋ, ପଞ୍ଚଓିଧପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପେସେନ୍ତୁ, ଅପେସେନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ''ତି ଗାମଓାସୀନଂ ପେସୟିଂସୁ। ତେ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ''ଇମିନାପି ପଞ୍ହପଟିଭାଗେନେଓ ଭଓିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଓଚନକୁସଲେ କତିପୟେ ମନୁସ୍ସେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଏଥ ତୁମ୍ହେ ଉଦକକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ରତ୍ତାନି କତ୍ୱା ଅଲ୍ଲକେସା ଅଲ୍ଲଓତ୍ଥା କଦ୍ଦମମକ୍ଖିତସରୀରା ଯୋତ୍ତଦଣ୍ଡଲେଡ୍ଡୁହତ୍ଥା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠିତଭାଓଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା କତୋକାସା ପଓିସିତ୍ୱା 'ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେହି କିର ପାଚୀନଯଓମଜ୍ଝକଗାମଓାସିନୋ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପେସେନ୍ତୂତି ପହିତା ମୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନୁଚ୍ଛଓିକଂ ମହନ୍ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଆଦାୟ ଆଗତା। ସା ପନ ଅରଞ୍ଞଓାସିକତ୍ତା ନଗରଂ ଦିସ୍ୱା ଦ୍ୱାରପାକାରପରିଖାଅଟ୍ଟାଲକାଦୀନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ଭୀତତସିତା ଯୋତ୍ତାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାୟିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞମେଓ ପଓିଟ୍ଠା, ମୟଂ ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ପୋଥେନ୍ତାପି ନିଓତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କିମ୍ହା, ତୁମ୍ହାକଂ ଅରଞ୍ଞା ଆନୀତଂ ପୁରାଣପୋକ୍ଖରଣିଂ ପେସେଥ, ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ହରିସ୍ସାମା'ତି ଓତ୍ୱା ରଞ୍ଞାନ କଦାଚି ମମ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆନୀତପୋକ୍ଖରଣୀ ନାମ ଭୂତପୁବ୍ବା, ନ ଚ ମୟା କସ୍ସଚି ଯୋଜେତ୍ୱା ଆହରଣତ୍ଥାୟ ପୋକ୍ଖରଣୀ ପେସିତପୁବ୍ବା'ତି ଓୁତ୍ତେ 'ସଚେ, ଦେଓ, ଓୋ ଏଓଂ ନ ସକ୍କା କାତୁଂ, ପାଚୀନଯଓମଜ୍ଝକଗାମଓାସିନୋ କଥଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ପେସେସ୍ସନ୍ତୀ'ତି ଓଦେୟ୍ୟାଥା''ତି ଓତ୍ୱା ପେସେସି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ରାଜା ପଣ୍ଡିତେନ ଞାତଭାଓଂ ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସି।

ଉୟ୍ୟାନନ୍ତି ପୁନେକଦିଓସଂ ''ମୟଂ ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ କୀଳିତୁକାମା, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ପୁରାଣୌୟ୍ୟାନଂ ପରିଜିଣ୍ଣଂ, ଓଭଗ୍ଗଂ ଜାତଂ, ପାଚୀନଯଓମଜ୍ଝକଗାମଓାସିନୋ ସୁପୁପ୍ଫିତତରୁଣରୁକ୍ଖସଞ୍ଛନ୍ନଂ ନଓୌୟ୍ୟାନଂ ପେସେନ୍ତୂ''ତି ପହିଣିଂସୁ। ଗାମଓାସିନୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ପଣ୍ଡିତୋ ''ଇମିନାପି ପଞ୍ହପଟିଭାଗେନେଓ ଭଓିତବ୍ବ''ନ୍ତି ତେ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ପେସେତ୍ୱା ପୁରିମନୟେନେଓ କଥାପେସି।

ତଦାପି ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ସେନକଂ ପୁଚ୍ଛି ''କିଂ, ସେନକ, ଆନେମ ପଣ୍ଡିତ''ନ୍ତି। ସୋ ଲାଭମଚ୍ଛରିୟେନ ''ଏତ୍ତକେନ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ନ ହୋତି, ଆଗମେଥ, ଦେଓା''ତି ଆହ। ତସ୍ସ ତଂ ଓଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ''ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ସତ୍ତଦାରକପଞ୍ହେହି ମମ ମନଂ ଗଣ୍ହି, ଏଓରୂପେସୁପିସ୍ସ ଗୁୟ୍ହପଞ୍ହଓିସ୍ସଜ୍ଜନେସୁ ଚେଓ ପଞ୍ହପଟିଭାଗେସୁ ଚ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଓିୟ ବ୍ୟାକରଣଂ, ସେନକୋ ଏଓରୂପଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଆନେତୁଂ ନ ଦେତି, କିଂ ମେ ସେନକେନ, ଆନେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି। ସୋ ମହନ୍ତେନ ପରିଓାରେନ ତଂ ଗାମଂ ପାୟାସି। ତସ୍ସ ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସସ୍ସ ପାଦୋ ଫଲିତଭୂମିୟା ଅନ୍ତରଂ ପଓିସିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜି। ରାଜା ତତୋଓ ନିଓତ୍ତିତ୍ୱା ନଗରଂ ପାଓିସି। ଅଥ ନଂ ସେନକୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ''ମହାରାଜ, ପଣ୍ଡିତଂ କିଂ ଆନେତୁଂ ପାଚୀନଯଓମଜ୍ଝକଗାମଂ ଅଗମିତ୍ଥା''ତି। ''ଆମ, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ମଂ ଅନତ୍ଥକାମଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସଥ, 'ଆଗମେଥ ତାଓା'ତି ଓୁତ୍ତେପି ଅତିତୁରିତା ନିକ୍ଖମିତ୍ଥ, ପଠମଗମନେନେଓ ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସସ୍ସ ପାଦୋ ଭିନ୍ନୋ''ତି।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ହୁତ୍ୱା ପୁନେକଦିୱସଂ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେସି ''କିଂ, ସେନକ, ଆନେମ ପଣ୍ଡିତ''ନ୍ତି। ଦେୱ, ସଯଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଦୂତଂ ପେସେଥ ''ପଣ୍ଡିତ, ଅମ୍ହାକଂ ତୱ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅସ୍ସସ୍ସ ପାଦୋ ଭିନ୍ନୋ, ଅସ୍ସତରଂ ୱା ନୋ ପେସେତୁ ସେଟ୍ଠତରଂ ୱା''ତି। ''ଯଦି ଅସ୍ସତରଂ ପେସେସ୍ସତି, ସଯଂ ଆଗମିସ୍ସତି। ସେଟ୍ଠତରଂ ପେସେନ୍ତୋ ପିତରଂ ପେସେସ୍ସତି, ଅଯମେକୋ ନୋ ପଞ୍ହୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା କତ୍ୱା ଦୂତଂ ପେସେସି। ପଣ୍ଡିତୋ ଦୂତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ରାଜା ମମଞ୍ଚେୱ ପିତରଞ୍ଚ ପସ୍ସିତୁକାମୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ତାତ, ରାଜା ତୁମ୍ହେ ଚେୱ ମମଞ୍ଚ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ, ତୁମ୍ହେ ପଠମତରଂ ସେଟ୍ଠିସହସ୍ସପରିୱୁତା ଗଚ୍ଛଥ, ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥା ଅଗନ୍ତ୍ୱା ନୱସପ୍ପିପୂରଂ ଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡକଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛଥ। ରାଜା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା 'ଗହପତି ପତିରୂପଂ ଆସନଂ ଞତ୍ୱା ନିସୀଦାହୀ'ତି ୱକ୍ଖତି, ଅଥ ତୁମ୍ହେ ତଥାରୂପଂ ଆସନଂ ଞତ୍ୱା ନିସୀଦେଯ୍ୟାଥ। ତୁମ୍ହାକଂ ନିସିନ୍ନକାଲେ ଅହଂ ଆଗମିସ୍ସାମି, ରାଜା ମଯାପି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା 'ପଣ୍ଡିତ, ତୱାନୁରୂପଂ ଆସନଂ ଞତ୍ୱା ନିସୀଦା'ତି ୱକ୍ଖତି, ଅଥାହଂ ତୁମ୍ହେ ଓଲୋକେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ତାଯ ସଞ୍ଞାଯ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ 'ତାତ ମହୋସଧ, ଇମସ୍ମିଂ ଆସନେ ନିସୀଦା'ତି ୱଦେଯ୍ୟାଥ, ଅଜ୍ଜ ନୋ ଏକୋ ପଞ୍ହୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦ୍ୱାରେ ଠିତଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ''ପୱିସତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି।

ରାଜା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ଗହପତି, ତୱପୁତ୍ତୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ କୁହି''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଦେୱା''ତି। ରାଜା ''ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ''ମହାସେଟ୍ଠି ଅତ୍ତନୋ ଯୁତ୍ତାସନଂ ଞତ୍ୱା ନିସୀଦା''ତି ଆହ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଯୁତ୍ତାସନଂ ଞତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ମହାସତ୍ତୋପି ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତୋ ଦାରକସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ଅଲଙ୍କତରଥେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ପରିଖାପିଟ୍ଠେ ଚରମାନଂ ଏକଂ ଗଦ୍ରଭଂ ଦିସ୍ୱା ଥାମସମ୍ପନ୍ନେ ମାଣୱେ ପେସେସି ''ଅମ୍ଭୋ, ଏତଂ ଗଦ୍ରଭଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଯଥା ସଦ୍ଦଂ ନ କରୋତି, ଏୱମସ୍ସ ମୁଖବନ୍ଧନଂ କତ୍ୱା କିଲଞ୍ଜେନ ୱେଠେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଏକେନହରଣେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଂସେନାଦାଯ ଆଗଚ୍ଛଥା''ତି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରଂ ପାୱିସି। ମହାଜନୋ ''ଏସ କିର ସିରିୱଡ୍ଢନସେଟ୍ଠିନୋ ପୁତ୍ତୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ନାମ, ଏସ କିର ଜାଯମାନୋ ଓସଧଘଟିକଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଜାତୋ, ଇମିନା କିର ଏତ୍ତକାନଂ ୱୀମଂସନପଞ୍ହାନଂ ପଞ୍ହପଟିଭାଗୋ ଞାତୋ''ତି ମହାସତ୍ତଂ ଅଭିତ୍ଥୱନ୍ତୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ତିତ୍ତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିୱେଦେସି। ରାଜା ସୁତ୍ୱାୱ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ''ମମ ପୁତ୍ତୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ଖିପ୍ପଂ ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି ଆହ। ସୋ ଦାରକସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତ, ପତିରୂପଂ ଆସନଂ ଞତ୍ୱା ନିସୀଦା''ତି ଆହ। ଅଥ ସୋ ପିତରଂ ଓଲୋକେସି। ଅଥସ୍ସ ପିତାପି ଓଲୋକିତସଞ୍ଞାଯ ଉଟ୍ଠାଯ ''ପଣ୍ଡିତ, ଇମସ୍ମିଂ ଆସନେ ନିସୀଦା''ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଆସନେ ନିସୀଦି।

ତଂ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱାୱ ସେନକପୁକ୍କୁସକାମିନ୍ଦଦେୱିନ୍ଦା ଚେୱ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଅନ୍ଧବାଲା ପାଣିଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାହସିତଂ ହସିତ୍ୱା ''ଇମଂ ଅନ୍ଧବାଲଂ 'ପଣ୍ଡିତୋ'ତି ୱଦିଂସୁ, ସୋ ପିତରଂ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସଯଂ ନିସୀଦତି, ଇମଂ 'ପଣ୍ଡିତୋ'ତି ୱତ୍ତୁଂ ଅଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି ପରିହାସଂ କରିଂସୁ। ରାଜାପି ଦୁମ୍ମୁଖୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି ''କିଂ, ମହାରାଜ, ଦୁମ୍ମୁଖତ୍ଥା''ତି ? ''ଆମ ପଣ୍ଡିତ, ଦୁମ୍ମୁଖୋମ୍ହି, ସୱନମେୱ ତେ ମନାପଂ, ଦସ୍ସନଂ ପନ ଅମନାପଂ ଜାତ''ନ୍ତି। ''କିଂ କାରଣା, ମହାରାଜା''ତି? ''ପିତରଂ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନତ୍ତା''ତି। ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, 'ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ପୁତ୍ତେହି ପିତରୋୱ ଉତ୍ତମା'ତି ମଞ୍ଞସୀ''ତି। ''ଆମ, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ''ନନୁ, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେହି ଅମ୍ହାକଂ 'ଅସ୍ସତରଂ ୱା ପେସେତୁ ସେଟ୍ଠତରଂ ୱା'ତି ସାସନଂ ପହିତ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ତେ ମାଣୱେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେହି ଗହିତଂ ଗଦ୍ରଭଂ ଆନେଥା''ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଅଯଂ ଗଦ୍ରଭୋ କିଂ ଅଗ୍ଘତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ପଣ୍ଡିତ, ସଚେ ଉପକାରକୋ, ଅଟ୍ଠ କହାପଣେ ଅଗ୍ଘତୀ''ତି। ''ଇମଂ ପଟିଚ୍ଚ ଜାତୋ ଆଜାନୀଯୱଠଅୱାଯ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ୱୁଟ୍ଠଅସ୍ସତରୋ କିଂ ଅଗ୍ଘତୀ''ତି? ''ଅନଗ୍ଘୋ ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ଦେୱ, କସ୍ମା ଏୱଂ କଥେଥ, ନନୁ ତୁମ୍ହେହି ଇଦାନେୱ ୱୁତ୍ତଂ 'ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ପୁତ୍ତେହି ପିତରୋୱ ଉତ୍ତମା'ତି। ସଚେ ତଂ ସଚ୍ଚଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଅସ୍ସତରତୋ ଗଦ୍ରଭୋୱ ଉତ୍ତମୋ ହୋତି, କିଂ ପନ, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଣ୍ଡିତା ଏତ୍ତକମ୍ପି ଜାନିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ପାଣିଂ ପହରିତ୍ୱା ହସନ୍ତି, ଅହୋ ତୁମ୍ହାକଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ପଞ୍ଞାସମ୍ପତ୍ତି, କୁତୋ ୱୋ ଏତେ ଲଦ୍ଧା''ତି ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତେ ପରିହସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଇମାଯ ଏକକନିପାତେ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

''ହଂଚି ତୁୱଂ ଏୱମଞ୍ଞସି 'ସେଯ୍ୟୋ, ପୁତ୍ତେନ ପିତା'ତି ରାଜସେଟ୍ଠ;

ହନ୍ଦସ୍ସତରସ୍ସ ତେ ଅଯଂ, ଅସ୍ସତରସ୍ସ ହି ଗଦ୍ରଭୋ ପିତା''ତି। (ଜା। ୧।୧।୧୧୧);

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଦି, ତ୍ୱଂ ରାଜସେଟ୍ଠ, ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ସେଯ୍ୟୋ ପୁତ୍ତେନ ପିତାତି ଏୱଂ ମଞ୍ଞସି, ତୱ ଅସ୍ସତରତୋପି ଅଯଂ ଗଦ୍ରଭୋ ସେଯ୍ୟୋ ହୋତୁ। କିଂ

କାରଣା? ଅସ୍ସତରସ୍ସ ହି ଗଦ୍ରଭୋ ପିତାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଆହ – ''ମହାରାଜ , ସଚେ ପୁତ୍ତତୋ ପିତା ସେୟ୍ୟୋ, ମମ ପିତରଂ ଗଣ୍ହଥ। ସଚେ ପିତିତୋ ପୁତ୍ତୋ ସେୟ୍ୟୋ, ମଂ ଗଣ୍ହଥ ତୁମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଚାଯା''ତି। ରାଜା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ସବ୍ବା ରାଜପରିସାପି ''ସୁକଥିତୋ ପଣ୍ଡିତେନ ପଞ୍ହୋ''ତି ଉନ୍ନଦନ୍ତା ସାଧୁକାରସହସ୍ସାନି ଅଦଂସୁ, ଅଙ୍ଗୁଲିଫୋଟା ଚେୱ ଚେଲୁକ୍ଖେପା ଚ ପୱତ୍ତିଂସୁ । ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତାପି ଦୁମ୍ମୁଖା ପଜ୍ଝାଯନ୍ତାୱ ଅହେସୁଂ। ନନୁ ମାତାପିତୂନଂ ଗୁଣଂ ଜାନନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦିସୋ ନାମ ନତ୍ଥି , ଅଥ ସୋ କସ୍ମା ଏୱମକାସୀତି? ନ ସୋ ପିତୁ ଅୱମାନନତ୍ଥାଯ, ରଞ୍ଞା ପନ ''ଅସ୍ସତରଂ ୱା ପେସେତୁ ସେଟ୍ଠତରଂ ୱା''ତି ପେସିତଂ, ତସ୍ମା ତସ୍ସେୱ ପଞ୍ହସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପଣ୍ଡିତଭାୱସ୍ସ ଞାପନତ୍ଥଂ ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଅପ୍ପଟିଭାନକରଣତ୍ଥଂ ଏୱମକାସୀତି।

ଗଦ୍ରଭପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଏକୂନୱୀସତିମପଞ୍ହୋ

ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକପୁଣ୍ଣଂ ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍କାରଂ ଆଦାଯ ''ପାଚୀନଯୱମଜ୍ଝକଗାମଂ ରାଜଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂ''ତି ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ''ସେସସେଟ୍ଠିନୋ ଏତସ୍ସେୱ ଉପଟ୍ଠାକା ହୋନ୍ତୂ''ତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁ ଚ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେ ପେସେତ୍ୱା ଗଦ୍ରଭପଞ୍ହେ ପସନ୍ନୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ସେଟ୍ଠିଂ ଅୱୋଚ – ''ଗହପତି, ମହୋସଧପଣ୍ଡିତଂ ମମ ପୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି। ''ଦେୱ, ଅତିତରୁଣୋ ଅଯଂ, ଅଜ୍ଜାପିସ୍ସ ମୁଖେ ଖୀରଗନ୍ଧୋ ୱାଯତି, ମହଲ୍ଲକକାଲେ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ''ଗହପତି, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏତସ୍ମିଂ ନିରାଲଯୋ ହୋହି, ଅଯଂ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ମମ ପୁତ୍ତୋ, ଅହଂ ମମ ପୁତ୍ତଂ ପୋସେତୁଂ ସକ୍କିସ୍ସାମି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଉରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସୀସେ ଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ''ତାତ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ''ତି ଓୱାଦମସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋପି ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ତାତ, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା''ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ପିତରଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ରାଜା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛି ''ତାତ, ଅନ୍ତୋଭତ୍ତିକୋ ଭୱିସ୍ସସି, ଉଦାହୁ ବହିଭତ୍ତିକୋ''ତି। ସୋ ''ମହା ମେ ପରିୱାରୋ, ତସ୍ମା ବହିଭତ୍ତିକେନ ମଯା ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ବହିଭତ୍ତିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଦେୱା''ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ରାଜା ଅନୁରୂପଂ ଗେହଂ ଦାପେତ୍ୱା ଦାରକସହସ୍ସଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ପରିବ୍ବଯଂ ଦାପେତ୍ୱା ସବ୍ବପରିଭୋଗେ ଦାପେସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠାସି।

ରାଜାପି ନଂ ୱୀମଂସିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ତଦା ଚ ନଗରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରତୋ ଅୱିଦୂରେ ପୋକ୍ଖରଣିତୀରେ ଏକସ୍ମିଂ ତାଲରୁକ୍ଖେ କାକକୁଲାୱକେ ମଣିରତନଂ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଛାଯା ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ପଞ୍ଞାଯି। ମହାଜନୋ ''ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ମଣି ଅତ୍ଥୀ''ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ସୋ ସେନକଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ କିର ମଣିରତନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, କଥଂ ତଂ ଗଣ୍ହାପେସ୍ସାମା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଉଦକଂ ନୀହରାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି, ଆଚରିଯ, ଏୱଂ କରୋହୀ''ତି ତସ୍ସେୱ ଭାରମକାସି। ସୋ ବହୂ ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଉଦକଞ୍ଚ କଦ୍ଦମଞ୍ଚ ନୀହରାପେତ୍ୱା ଭୂମିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାପି ମଣିଂ ନାଦ୍ଦସ। ପୁନ ପୁଣ୍ଣାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ମଣିଛାଯା ପଞ୍ଞାଯି । ସୋ ପୁନପି ତଥା କତ୍ୱା ନ ଚ ଅଦ୍ଦସ। ତତୋ ରାଜା ପଣ୍ଡିତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତାତ, ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଏକୋ ମଣି ପଞ୍ଞାଯତି, ସେନକୋ ଉଦକଞ୍ଚ କଦ୍ଦମଞ୍ଚ ନୀହରାପେତ୍ୱା ଭୂମିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାପି ନାଦ୍ଦସ, ପୁନ ପୁଣ୍ଣାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ପଞ୍ଞାଯତି, ସକ୍କିସ୍ସସି ତଂ ମଣିଂ ଗଣ୍ହାପେତୁ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''ନେତଂ, ମହାରାଜ, ଗରୁ, ଏଥ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ''ପସ୍ସିସ୍ସାମି ଅଜ୍ଜ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଞାଣବଲ''ନ୍ତି ମହାଜନପରିୱୁତୋ ପୋକ୍ଖରଣିତୀରଂ ଗତୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ତୀରେ ଠତ୍ୱା ମଣିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ''ନାଯଂ ମଣି ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ, ତାଲରୁକ୍ଖେ କାକକୁଲାୱକେ ମଣିନା ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ''ନତ୍ଥି, ଦେୱ, ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ମଣୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ନନୁ ଉଦକେ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ଉଦକପାତିଂ ଆହରା''ତି ଉଦକପାତିଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ''ପସ୍ସଥ, ଦେୱ, ନାଯଂ ମଣି ପୋକ୍ଖରଣିଯଂଯେୱ ପଞ୍ଞାଯତି, ପାତିଯମ୍ପି ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତ, କହଂ ପନ ମଣିନା ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଦେୱ, ପୋକ୍ଖରଣିଯମ୍ପି ପାତିଯମ୍ପି ଛାଯାୱ ପଞ୍ଞାଯତି, ନ ମଣି, ମଣି ପନ ତାଲରୁକ୍ଖେ କାକକୁଲାୱକେ ଅତ୍ଥି, ପୁରିସଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଆହରାପେହୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କତ୍ୱା ମଣିଂ ଆହରାପେସି। ସୋ ଆହରିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଅଦାସି। ପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଜନୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ସେନକଂ ପରିଭାସନ୍ତୋ ''ମଣିରତନଂ ତାଲରୁକ୍ଖେ କାକକୁଲାୱକେ ଅତ୍ଥି, ସେନକବାଲୋ ବହୂ ମନୁସ୍ସେ ପୋକ୍ଖରଣିମେୱ ଭିନ୍ଦାପେସି, ପଣ୍ଡିତେନ ନାମ ମହୋସଧସଦିସେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିମକାସି। ରାଜାପିସ୍ସ ତୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୀୱାଯ ପିଳନ୍ଧନଂ ମୁତ୍ତାହାରଂ ଦତ୍ୱା ଦାରକସହସ୍ସାନମ୍ପି ମୁତ୍ତାୱଲିଯୋ ଦାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ପରିୱାରସ୍ସ ଚ ଇମିନା ପରିହାରେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଜାନୀତି।

ଏକୂନୱୀସତିମପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

କକଣ୍ଟକପଞ୍ହୋ

ପୁନେକଦିଓସଂ ରାଜା ପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି। ତଦା ଏକୋ କକଣ୍ଟକୋ ତୋରଣଗ୍ଗେ ୱସତି। ସୋ ରାଜାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ତସ୍ସ ତଂ କିରିଯଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତ, ଅଯଂ କକଣ୍ଟକୋ କିଂ କରୋତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ସେୱତୀ''ତି ଆହ। ''ସଚେ ଏୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ସେୱତି, ଏତସ୍ସ ମା ନିପ୍ଫଲୋ ହୋତୁ, ଭୋଗମସ୍ସ ଦାପେହୀ''ତି। ''ଦେୱ, ତସ୍ସ ଭୋଗେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଖାଦନୀଯମତ୍ତଂ ଅଲମେତସ୍ସା''ତି । ''କିଂ ପନେସ, ଖାଦତୀ''ତି? ''ମଂସଂ ଦେୱା''ତି। ''କିତ୍ତକଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''କାକଣିକମତ୍ତଗ୍ଘନକଂ ଦେୱା''ତି। ରାଜା ଏକଂ ପୁରିସଂ ଆଣାପେସି ''ରାଜଦାଯୋ ନାମ କାକଣିକମତ୍ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଇମସ୍ସ ନିବଦ୍ଧଂ ଅଡ୍ଢମାସଗ୍ଘନକଂ ମଂସଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଥା ଅକାସି। ସୋ ଏକଦିଓସଂ ଉପୋସଥେ ମାଘାତେ ମଂସଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ତମେୱ ଅଡ୍ଢମାସକଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସୁତ୍ତେନ ଆୱୁନିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗୀୱାଯଂ ପିଳନ୍ଧି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଂ ଦିଓସମେୱ ରାଜା ପୁନ ମହୋସଧେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି। ସୋ ରାଜାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାପି ଧନଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନମାନୱସେନ ''ୱେଦେହ, ତ୍ୱଂ ନୁ ଖୋ ମହଦ୍ଧନୋ, ଅହଂ ନୁ ଖୋ''ତି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମଂ କରୋନ୍ତୋ ଅନୋତରିତ୍ୱା ତୋରଣଗ୍ଗେଯେୱ ସୀସଂ ଚାଲେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ତସ୍ସ ତଂ କିରିଯଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତ, ଏସ ପୁବ୍ବେ ୱିଯ ଅଜ୍ଜ ନ ଓତରତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ନାଯଂ ପୁରେ ଉନ୍ନମତି, ତୋରଣଗ୍ଗେ କକଣ୍ଟକୋ;

ମହୋସଧ ୱିଜାନାହି, କେନ ଥଦ୍ଧୋ କକଣ୍ଟକୋ''ତି। (ଜା। ୧।୨।୩୯);

ତତ୍ଥ ଉନ୍ନମତୀତି ଯଥା ଅଜ୍ଜ ଅନୋତରିତ୍ୱା ତୋରଣଗ୍ଗେଯେୱ ସୀସଂ ଚାଲେନ୍ତୋ ଉନ୍ନମତି, ଏୱଂ ପୁରେ ନ ଉନ୍ନମତି। କେନ ଥଦ୍ଧୋତି କେନ କାରଣେନ ଥଦ୍ଧଭାୱଂ ଆପନ୍ନୋତି।

ପଣ୍ଡିତୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଉପୋସଥେ ମାଘାତେ ମଂସଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ରାଜପୁରିସେନ ଗୀୱାଯ ବଦ୍ଧଂ ଅଡ୍ଢମାସକଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସ ମାନେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଅଲଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଲଦ୍ଧାନ, ଅଡ୍ଢମାସଂ କକଣ୍ଟକୋ;

ଅତିମଞ୍ଞତି ରାଜାନଂ, ୱେଦେହଂ ମିଥିଲଗ୍ଗହ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୨।୪୦);

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଯଥାଭୂତଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''କଞ୍ଚି ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧେନ ୱିଯ ପଣ୍ଡିତେନ କକଣ୍ଟକସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ଞାତୋ''ତି ଅତିୱିଯ ପସୀଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସୁଙ୍କଂ ଦାପେସି। କକଣ୍ଟକସ୍ସ ପନ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱଧଂ ହାରେତୁଂ ଆରଭି। ପଣ୍ଡିତୋ ପନ ''ମା ହାରେହି ମହାରାଜା''ତି ତଂ ନିୱାରେସି।

କକଣ୍ଟକପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ସିରିକାଳକଣ୍ଣିପଞ୍ହୋ

ଅଥେକୋ ମିଥିଲୱାସୀ ପିଙ୍ଗୁତ୍ତରୋ ନାମ ମାଣୱୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନ୍ତୋ ଖିପ୍ପମେୱ ସିକ୍ଖି। ସୋ ଅନୁଯୋଗଂ ଦତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛାମହ''ନ୍ତି ଆଚରିଯଂ ଆପୁଚ୍ଛି। ତସ୍ମିଂ ପନ କୁଲେ ''ସଚେ ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଧୀତା ହୋତି, ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଦାତବ୍ବା''ତି ୱତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଏକା ଧୀତା ଅତ୍ଥି, ସା ଅଭିରୂପା ଦେୱଚ୍ଛରାପଟିଭାଗା। ଅଥ ନଂ ଆଚରିଯୋ ''ଧୀତରଂ ତେ, ତାତ, ଦସ୍ସାମି, ତଂ ଆଦାଯ ଗମିସ୍ସସୀ''ତି ଆହ। ସୋ ପନ ମାଣୱୋ ଦୁବ୍ଭଗୋ କାଳକଣ୍ଣୀ, କୁମାରିକା ପନ ମହାପୁଞ୍ଞା। ତସ୍ସ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି। ସୋ ତଂ ଅରୋଚେନ୍ତୋପି ''ଆଚରିଯସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଆଚରିଯୋ ଧୀତରଂ ତସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ଅଲଙ୍କତସିରିସଯନେ ନିପନ୍ନୋ ତାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଯନଂ ଅଭିରୁଳ୍ହମତ୍ତାଯ ଅଟ୍ଟୀଯମାନୋ ହରାଯମାନୋ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ପକମ୍ପମାନୋ ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ନିପଜ୍ଜି। ସାପି ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି, ସୋ ଉଟ୍ଠାଯ ସଯନଂ ଅଭିରୁହି। ସାପି ପୁନ ସଯନଂ ଅଭିରୁହି, ସୋ ପୁନ ସଯନା ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ନିପଜ୍ଜି।

କାଠଅକଣ୍ଣୀ ନାମ ସିରିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନ ସମେତି। କୁମାରିକା ସଯନେଯେଓ୍ୱ ନିପଜ୍ଜି, ସୋ ଭୂମିଯଂ ସଯି।

ଏଓ୍ୱଂ ସତ୍ତାହଂ ଓ୍ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ଆଚରିଯଂ ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଆଲାପସଲ୍ଲାପମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି। ଅନିଚ୍ଛମାନାଓ୍ୱ ଉଭୋପି ମିଥିଲଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ଅଥ ପିଙ୍ଗୁତ୍ତରୋ ନଗରା ଅଓ୍ୱିଦୂରେ ଫଲସମ୍ପନ୍ନଂ ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଖୁଦାଯ ପୀଳିତୋ ତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଫଲାନି ଖାଦି। ସାପି ଛାତଜ୍ଝତ୍ତା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ସାମି, ମଯ୍ହମ୍ପି ଫଲାନି ପାତେଥା''ତି ଆହ। କିଂ ତଓ୍ୱ ହତ୍ଥପାଦା ନତ୍ଥି, ସଯଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଖାଦାତି। ସା ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଖାଦି। ସୋ ତସ୍ସା ଅଭିରୁଳ୍ହଭାଓ୍ୱଂ ଞତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଓତରିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ କଣ୍ଟକେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ମୁତ୍ତୋମ୍ହି କାଠଅକଣ୍ଣିଯା''ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ପଲାଯି। ସାପି ଓତରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ନିସୀଦି। ଅଥ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନେ କୀଳିତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ନିସିନ୍ନୋ ସାଯନ୍ହସମଯେ ନଗରଂ ପଓ୍ୱିସନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ''ସପରିଗ୍ଗହା, ଅପରିଗ୍ଗହା''ତି ପୁଚ୍ଛାପେସି। ସାପି ''ଅତ୍ଥି ମେ, ସାମି, କୁଲଦତ୍ତିକୋ ପତି, ସୋ ପନ ମଂ ଇଧ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାତୋ''ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚୋ ତଂ କାରଣଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ''ଅସାମିକଭଣ୍ଡଂ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ପାପୁଣାତୀ''ତି ତଂ ଓତାରେତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିଓ୍ୱେସନଂ ନେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ତସ୍ସ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା। ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖେ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ''ଉଦୁମ୍ବରଦେଓ୍ୱୀ''ତ୍ୱେଓ୍ୱସ୍ସା ନାମଂ ସଞ୍ଜାନିଂସୁ।

ଅଥେକଦିଓ୍ୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନଗମନତ୍ଥାଯ ଦ୍ୱାରଗାମଓ୍ୱାସିକେହି ମଗ୍ଗଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେସୁଂ। ପିଙ୍ଗୁତ୍ତରୋପି ଭତିଂ କରୋନ୍ତୋ କଚ୍ଛଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲେନ ମଗ୍ଗଂ ତଚ୍ଛି। ମଗ୍ଗେ ଅନିଟ୍ଠିତେଯେଓ୍ୱ ରାଜା ଉଦୁମ୍ବରଦେଓ୍ୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ରଥେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ଉଦୁମ୍ବରଦେଓ୍ୱୀ କାଠଅକଣ୍ଣିଂ ମଗ୍ଗଂ ତଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏଓ୍ୱରୂପଂ ସିରିଂ ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି ଅଯଂ କାଠଅକଣ୍ଣୀ''ତି ତଂ ଓ୍ୱଲୋକେନ୍ତୀ ହସି। ରାଜା ହସମାନଂ ଦିସ୍ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ''କସ୍ମା ହସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଦେଓ୍ୱ, ଅଯଂ ମଗ୍ଗତଚ୍ଛକୋ ପୁରିସୋ ମଯ୍ହଂ ପୋରାଣକସାମିକୋ, ଏସ ମଂ ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖଂ ଆରୋପେତ୍ୱା କଣ୍ଟକେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗତୋ, ଇମାହଂ ଓ୍ୱଲୋକେତ୍ୱା ''ଏଓ୍ୱରୂପଂ ସିରିଂ ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି କାଠଅକଣ୍ଣୀ ଅଯ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ହସିନ୍ତି। ରାଜା ''ତ୍ୱଂ ମୁସାଓ୍ୱାଦଂ କଥେସି, ଅଞ୍ଞଂ କଞ୍ଚି ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ତଯା ହସିତଂ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି, ତଂ ମାରେସ୍ସାମୀ''ତି ଅସିଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ସା ଭଯପ୍ପତ୍ତା ''ଦେଓ୍ୱ, ପଣ୍ଡିତେ ତାଓ୍ୱ ପୁଚ୍ଛଥା''ତି ଆହ। ରାଜା ସେନକଂ ପୁଚ୍ଛି ''ସେନକ, ଇମିସ୍ସା ଓ୍ୱଚନଂ ତ୍ୱଂ ସଦ୍ଦହସୀ''ତି। ''ନ ସଦ୍ଦହାମି, ଦେଓ୍ୱ, କୋ ନାମ ଏଓ୍ୱରୂପଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପହାଯ ଗମିସ୍ସତୀ''ତି। ସା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅତିରେକତରଂ ଭୀତା ଅହୋସି। ଅଥ ରାଜା ''ସେନକୋ କିଂ ଜାନାତି, ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଇତ୍ଥୀ ସିଯା ରୂପଓ୍ୱତୀ, ସା ଚ ସୀଲଓ୍ୱତୀ ସିଯା;

ପୁରିସୋ ତଂ ନ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ସଦ୍ଦହାସି ମହୋସଧା''ତି। (ଜା। ୧।୨।୮୩);

ତତ୍ଥ ସୀଲଓ୍ୱତୀତି ଆଚାରଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ଗାଥମାହ –

''ସଦ୍ଦହାମି ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ଦୁବ୍ଭଗୋ ସିଯା;

ସିରୀ ଚ କାଠଅକଣ୍ଣୀ ଚ, ନ ସମେନ୍ତି କୁଦାଚନ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୨।୮୪);

ତତ୍ଥ ନ ସମେନ୍ତୀତି ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଓରିମତୀରପାରିମତୀରାନି ଓ୍ୱିଯ ଚ ଗଗନତଲପଥଓ୍ୱିତଲାନି ଓ୍ୱିଯ ଚ ନ ସମାଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ଓ୍ୱଚନେନ ତଂ କାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ନ କୁଜ୍ଝି, ହଦଯମସ୍ସ ନିବ୍ବାଯି। ସୋ ତସ୍ସ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ''ସଚେ ପଣ୍ଡିତୋ ନାଭଓ୍ୱିସ୍ସ, ଅଜ୍ଜାହଂ ବାଲସେନକସ୍ସ କଥାଯ ଏଓ୍ୱରୂପଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ହୀନୋ ଅସ୍ସଂ, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ଏସା ଲଦ୍ଧା''ତି ସତସହସ୍ସେନ ପୂଜଂ କାରେସି। ଦେଓ୍ୱୀପି ରାଜାନଂ ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଦେଓ୍ୱ, ପଣ୍ଡିତଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଇମାହଂ କନିଟ୍ଠଭାତିକଟ୍ଠାନେ ଠପେତୁଂ ଓ୍ୱରଂ ଯାଚାମୀ''ତି ଆହ। ''ସାଧୁ, ଦେଓ୍ୱି, ଗଣ୍ହାହି, ଦମ୍ମି ତେ ଓ୍ୱର''ନ୍ତି। ''ଦେଓ୍ୱ, ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାଯ ମମ କନିଟ୍ଠଂ ଓ୍ୱିନା କିଞ୍ଚି ମଧୁରରସଂ ନ ଖାଦିସ୍ସାମି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓ୍ୱେଲାଯ ଓ୍ୱା ଅଓ୍ୱେଲାଯ ଓ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଓ୍ୱିଓ୍ୱରାପେତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ମଧୁରରସଂ ପେସେତୁଂ ଲଭନକଓ୍ୱରଂ ଗଣ୍ହାମୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ, ଇମଞ୍ଚ ଓ୍ୱରଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି।

ସିରିକାଠଅକଣ୍ଣିପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ମେଣ୍ଡକପଞ୍ହୋ

ଅପରସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ରାଜା କତପାତରାସୋ ପାସାଦସ୍ସ ଦୀଘନ୍ତରେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ୱାତପାନନ୍ତରେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକଂ ଏଳକଞ୍ଚ ସୁନଖଞ୍ଚ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ କରୋନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ କିର ଏଳକୋ ହତ୍ଥିସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥିସ୍ସ ପୁରତୋ ଖିତ୍ତଂ ଅନାମଟ୍ଠତିଣଂ ଖାଦି। ଅଥ ନଂ ହତ୍ଥିଗୋପକା ପୋଥେତ୍ୱା ନୀହରିଂସୁ। ସୋ ୱିରୱିତ୍ୱା ପଲାୟି। ଅଥ ନଂ ଏକୋ ପୁରିସୋ ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିୟଂ ଦଣ୍ଡେନ ତିରିୟଂ ପହରି। ସୋ ପିଟ୍ଠିଂ ଓନାମେତ୍ୱା ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଗେହସ୍ସ ମହାଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ପିଟ୍ଠିକାୟ ନିପଜ୍ଜି। ତଂ ଦିୱସମେୱ ରଞ୍ଞୋ ମହାନସେ ଅଟ୍ଠିଚମ୍ମାଦୀନି ଖାଦିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତସୁନଖୋ ଭତ୍ତକାରକେ ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ବହି ଠତ୍ୱା ସରୀରେ ସେଦଂ ନିବ୍ବାପେନ୍ତେ ମଚ୍ଛମଂସଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା ତଣ୍ହଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମହାନସଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭାଜନପିଧାନଂ ପାତେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦି। ଅଥ ଭତ୍ତକାରକୋ ଭାଜନସଦ୍ଦେନ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ତଂ ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ପୋଥେସି। ସୋ ଖାଦିତମଂସଂ ମୁଖେନେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱିରୱିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ଭତ୍ତକାରକୋପି ତସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିୟଂ ଦଣ୍ଡେନ ତିରିୟଂ ପହରି। ସୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ପିଟ୍ଠିଂ ଓନାମେତ୍ୱା ଏକଂ ପାଦଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏଳକସ୍ସ ନିପନ୍ନଟ୍ଠାନମେୱ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ଏଳକୋ ‘‘ସମ୍ମ, କିଂ ପିଟ୍ଠିଂ ଓନାମେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛସି, କିଂ ତେ ୱାତୋ ୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୁନଖୋପି ‘‘ତ୍ୱମ୍ପି ପିଟ୍ଠିଂ ଓନାମେତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋସି, କିଂ ତେ ୱାତୋ ୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତନୋ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ।

ଅଥ ନଂ ଏଳକୋ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ପୁନ ଭତ୍ତଗେହଂ ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସି ସମ୍ମା’’ତି? ‘‘ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ସମ୍ମ, ଗତସ୍ସ ମେ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ତ୍ୱଂ ପନ ପୁନ ହତ୍ଥିସାଲଂ ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ମୟାପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଗତସ୍ସ ମେ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ତେ ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ମୟଂ ଇଦାନି ଜୀୱିସ୍ସାମା’’ତି ଉପାୟଂ ଚିନ୍ତେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ଏଳକୋ ଆହ – ‘‘ସଚେ ମୟଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିତୁଂ ସକ୍କୋମ, ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାୟୋ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି କଥେହୀ’’ତି। ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ହତ୍ଥିସାଲଂ ୟାହି, ‘‘ନାୟଂ ତିଣଂ ଖାଦତୀ’’ତି ତୟି ହତ୍ଥିଗୋପକା ଆସଙ୍କଂ ନ କରିସ୍ସନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ମମ ତିଣଂ ଆହରେୟ୍ୟାସି। ଅହମ୍ପି ଭତ୍ତଗେହଂ ପୱିସିସ୍ସାମି, ‘‘ନାୟଂ ମଂସଖାଦକୋ’’ତି ଭତ୍ତକାରକୋ ମୟି ଆସଙ୍କଂ ନ କରିସ୍ସତି, ଅହଂ ତେ ମଂସଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ‘‘ସୁନ୍ଦରୋ ଉପାୟୋ’’ତି ଉଭୋପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ସୁନଖୋ ହତ୍ଥିସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିଣକଲାପଂ ଡଂସିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଭିତ୍ତିପିଟ୍ଠିକାୟ ଠପେସି। ଇତରୋପି ଭତ୍ତଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଂସଖଣ୍ଡଂ ମୁଖପୂରଂ ଡଂସିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଠପେସି। ସୁନଖୋ ମଂସଂ ଖାଦି, ଏଳକୋ ତିଣଂ ଖାଦି। ତେ ଇମିନା ଉପାୟେନ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ମହାଭିତ୍ତିପିଟ୍ଠିକାୟ ୱସନ୍ତି। ରାଜା ତେସଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ୱତ ମେ କାରଣଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ଇମେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତା ହୁତ୍ୱାପି ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତି। ଇଦଂ କାରଣଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଅଜାନନ୍ତଂ ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମି, ତଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ‘ଏୱରୂପୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନତ୍ଥୀ’ତି ମହାସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସାମି। ଅଜ୍ଜ ତାୱ ଅୱେଲା, ସ୍ୱେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତକାଲେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ପୁନଦିୱସେ ପଣ୍ଡିତେସୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୁ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ୟେସଂ ନ କଦାଚି ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ସଖ୍ୟଂ ସତ୍ତପଦମ୍ପିମସ୍ମିଂ ଲୋକେ;

ଜାତା ଅମିତ୍ତା ଦୁୱେ ସହାୟା, ପଟିସନ୍ଧାୟ ଚରନ୍ତି କିସ୍ସ ହେତୂ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୧୪);

ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧାୟାତି ସନ୍ଦହିତ୍ୱା ଘଟିତା ହୁତ୍ୱା।

ଇଦଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଏୱମାହ –

‘‘ୟଦି ମେ ଅଜ୍ଜ ପାତରାସକାଲେ, ପଞ୍ହଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟାଥ ୱତ୍ତୁମେତଂ;

ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜୟିସ୍ସାମି ୱୋ ସବ୍ବେ, ନ ହି ମତ୍ଥୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞଜାତିକେହୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୧୫);

ତଦା ପନ ସେନକୋ ଅଗ୍ଗାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତୋ ପନ ପରିୟନ୍ତେ ନିସିନ୍ନୋ। ସୋ ତଂ ପଞ୍ହଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ତମତ୍ଥଂ ଅଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ରାଜା ଦନ୍ଧଧାତୁକୋ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସଙ୍ଖରିତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ, କିଞ୍ଚିଦେୱ, ତେନ ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଏକଦିୱସଂ ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତୋ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ନୀହରିସ୍ସାମି, ସେନକୋ କେନଚି ଉପାୟେନ ଅଜ୍ଜେକଦିୱସମତ୍ତଂ ଅଧିୱାସାପେତୂ’’ତି। ଇତରେପି ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ଅନ୍ଧକାରଗବ୍ଭଂ ପୱିଟ୍ଠା ୱିୟ ନ କିଞ୍ଚି ପସ୍ସିଂସୁ। ସେନକୋ ‘‘କା ନୁ ଖୋ ମହୋସଧସ୍ସ ପୱତ୍ତୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଓଲୋକେସି। ସୋପି ତଂ ଓଲୋକେସି। ସେନକୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓଲୋକିତାକାରେନେୱ ତସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ପଣ୍ଡିତସ୍ସପି ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ତେନେକଦିୱସଂ ଓକାସଂ ଇଚ୍ଛତି, ପୂରେସ୍ସାମିସ୍ସ ମନୋରଥ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସେନ ମହାହସିତଂ ହସିତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ମହାରାଜ, ସବ୍ବେୱ ଅମ୍ହେ ପଞ୍ହଂ କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେ ରଟ୍ଠା

ପଟ୍ଟାଜେସ୍ସସି, ଏତମ୍ପି 'ଏକୋ ଗଣ୍ଠିପଞ୍ହୋ'ତି ଦ୍ୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି, ନ ମଯଂ ଏତଂ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ଅପିଚ ଖୋ ଥୋକଂ ଅଧିୱାସେହି। ଗଣ୍ଠିପଞ୍ହୋ ଏସ, ନ ସକ୍କୋମ ମହାଜନମଜ୍ଝେ କଥେତୁଂ, ଏକମନ୍ତେ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତୁମ୍ହାକଂ କଥେସ୍ସାମ , ଓକାସଂ ନୋ ଦେହୀ''ତି ମହାସତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

''ମହାଜନସମାଗମମ୍ହି ଘୋରେ, ଜନକୋଲାହଲସଙ୍ଗମମ୍ହି ଜାତେ;

ୱିକ୍ଖିତ୍ତମନା ଅନେକଚିତ୍ତା, ପଞ୍ହଂ ନ ସକ୍କୁଣୋମ ୱତ୍ତୁମେତଂ।

''ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତାୱ ଏକମେକା, ରହସି ଗତା ଅତ୍ଥଂ ନିଚିନ୍ତଯିତ୍ୱା;

ପୱିୱେକେ ସମ୍ମସିତ୍ୱାନ ଧୀରା, ଅଥ ୱକ୍ଖନ୍ତି ଜନିନ୍ଦ ଏତମତ୍ଥ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୯୬-୯୭);

ତତ୍ଥ ସମ୍ମସିତ୍ୱାନାତି କାଯଚିତ୍ତୱିୱେକେ ଠିତା ଇମେ ଧୀରା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅଥ ୱୋ ଏତଂ ଅତ୍ଥଂ ୱକ୍ଖନ୍ତି।

ରାଜା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱାପି ''ସାଧୁ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କଥେଥ, ଅକଥେନ୍ତେ ପନ ୱୋ ପଟ୍ଟାଜେସ୍ସାମୀ''ତି ତଜ୍ଜେସିଯେୱ। ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ପାସାଦା ଓତରିଂସୁ। ସେନକୋ ଇତରେ ଆହ – ''ସମ୍ମା, ରାଜା ସୁଖୁମପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି, ଅକଥିତେ ମହନ୍ତଂ ଭଯଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସପ୍ପାଯଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସମ୍ମା ଉପଧାରେଥା''ତି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗତା। ପଣ୍ଡିତୋପି ଉଟ୍ଠାଯ ଉଦୁମ୍ବରଦେୱିଯା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଦେୱି, ଅଜ୍ଜ ୱା ହିଯ୍ୟୋ ୱା ରାଜା କତ୍ଥ ଚିରଂ ଅଟ୍ଠାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ତାତ, ଦୀଘନ୍ତରେ ୱାତପାନେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଚଙ୍କମତୀ''ତି। ତତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ରଞ୍ଞା ଇମିନା ପସ୍ସେନ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏଳଅକସୁନଖାନଂ କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞା ପଞ୍ହୋ ଅଭିସଙ୍ଖତୋ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଗେହଂ ଗତୋ। ଇତରେପି ତଯୋ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱା ସେନକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ସୋ ତେ ପୁଚ୍ଛି ''ଦିଟ୍ଠୋ ୱୋ ପଞ୍ହୋ''ତି। ''ନ ଦିଟ୍ଠୋ ଆଚରିଯା''ତି। ''ଯଦି ଏୱଂ ରାଜା ୱୋ ପଟ୍ଟାଜେସ୍ସତି, କିଂ କରିସ୍ସଥା''ତି? ''ତୁମ୍ହେହି ପନ ଦିଟ୍ଠୋ''ତି? ''ଅହମ୍ପି ନ ପସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତୁମ୍ହେସୁ ଅପସ୍ସନ୍ତେସୁ ମଯଂ କିଂ ପସ୍ସାମ, ରଞ୍ଞୋ ପନ ସନ୍ତିକେ 'ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମା'ତି ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଆଗତମ୍ହା, ଅକଥିତେ ଅମ୍ହେ ରାଜା କୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, କିଂ କରୋମ, ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ଦଟ୍ଠୁଂ , ପଣ୍ଡିତେନ ପନ ସତଗୁଣଂ ସହସ୍ସଗୁଣଂ ସତସହସ୍ସଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଚିନ୍ତିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏଥ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ତେ ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଆଗତଭାୱଂ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ''ପୱିସନ୍ତୁ ପଣ୍ଡିତା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ମହାସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''କିଂ ପନ, ପଣ୍ଡିତ, ଚିନ୍ତିତୋ ପଞ୍ହୋ''ତି? ''ଆମ, ଚିନ୍ତିତୋ, ମଯି ଅଚିନ୍ତେନ୍ତେ ଅଞ୍ଞୋ କୋ ଚିନ୍ତଯିସ୍ସତୀ''ତି। ''ତେନ ହି ପଣ୍ଡିତ ଅମ୍ହାକମ୍ପି କଥେଥା''ତି।

ପଣ୍ଡିତୋ ''ସଚାହଂ ଏତେସଂ ନ କଥେସ୍ସାମି, ରାଜା ତେ ରଟ୍ଠା ପଟ୍ଟାଜେସ୍ସତି, ମଂ ପନ ସତ୍ତହି ରତନେହି ପୂଜେସ୍ସତି, ଇମେ ଅନ୍ଧବାଲା ମା ୱିନସ୍ସନ୍ତୁ, କଥେସ୍ସାମି ତେସ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ନୀଚାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱା ''ରଞ୍ଞା ପୁଚ୍ଛିତକାଲେ ଏୱଂ କଥେଯ୍ୟାଥା''ତି ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଚତସ୍ସୋ ଗାଥାଯୋ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାଳିଇମେୱ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ତେ ଦୁତିଯଦିୱସେ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିଂସୁ। ରାଜା ସେନକଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଞାତୋ ତେ, ସେନକ, ପଞ୍ହୋ''ତି? ''ମହାରାଜ, ମଯି ଅଜାନନ୍ତେ ଅଞ୍ଞୋ କୋ ଜାନିସ୍ସତୀ''ତି। ''ତେନ ହି କଥେହୀ''ତି। ''ସୁଣାଥ ଦେୱା''ତି ସୋ ଉଗ୍ଗହିତନିଯାମେନେୱ ଗାଥମାହ –

''ଉଗ୍ଗପୁତ୍ତରାଜପୁତ୍ତିଯାନଂ, ଉରବ୍ଭସ୍ସ ମଂସଂ ପିଯଂ ମନାପଂ;

ନ ସୁନଖସ୍ସ ତେ ଅଦେନ୍ତି ମଂସଂ, ଅଥ ମେଣ୍ଡସ୍ସ ସୁଣେନ ସଖ୍ୟମସ୍ସା''ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୯୮);

ତତ୍ଥ ଉଗ୍ଗପୁତ୍ତରାଜପୁତ୍ତିଯାନନ୍ତି ଉଗ୍ଗତାନଂ ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତାନଞ୍ଚେୱ ରାଜପୁତ୍ତାନଞ୍ଚ।

ଗାଥଂ ୱତ୍ୱାପି ସେନକୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି। ରାଜା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠଭାୱେନ ପଜାନାତି, ତସ୍ମା ''ସେନକେନ ତାୱ ଞାତୋ''ତି ପୁକ୍କୁସଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋପିସ୍ସ ''କିଂ ଅହମ୍ପି ଅପଣ୍ଡିତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତନିଯାମେନେୱ ଗାଥମାହ –

''ଚମ୍ମଂ ୱିହନନ୍ତି ଏଳଅକସ୍ସ, ଅସ୍ସପିଟ୍ଠତ୍ଥରସ୍ସୁଖସ୍ସ ହେତୁ;

ନ ଚ ତେ ସୁନଖସ୍ସ ଅହ୍ହରନ୍ତି, ଅଥ ମେଣ୍ଡସ୍ସ ସୁଣେନ ସଖ୍ଖମସ୍ସା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୯୯);

ତସ୍ସପି ଅହ୍ହୋ ଅପାକଟୋଯେୱ। ରାଜା ପନ ଅତ୍ତନୋ ପାକଟତ୍ତା ‘‘ଇମିନାପି ପୁକ୍କୁସେନ ଞାତୋ’’ତି କାମିନ୍ଦଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋପି ଉଗ୍ଗହିତନିଯାମେନେୱ ଗାଥମାହ –

‘‘ଆୱେଳ୍ଳିତସିଙ୍ଗିକୋ ହି ମେଣ୍ଡୋ, ନ ଚ ସୁନଖସ୍ସ ୱିସାଣକାନି ଅତ୍ଥି;

ତିଣଭକ୍ଖୋ ମଂସଭୋଜନୋ ଚ, ଅଥ ମେଣ୍ଡସ୍ସ ସୁଣେନ ସଖ୍ଖମସ୍ସା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୧୦୦);

ରାଜା ‘‘ଇମିନାପି ଞାତୋ’’ତି ଦେୱିନ୍ଦଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋପି ଉଗ୍ଗହିତନିଯାମେନେୱ ଗାଥମାହ –

‘‘ତିଣମାସି ପଲାସମାସି ମେଣ୍ଡୋ, ନ ଚ ସୁନଖୋ ତିଣମାସି ନୋ ପଲାସଂ;

ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ ସୁଣୋ ସସଂ ବିଳାରଂ, ଅଥ ମେଣ୍ଡସ୍ସ ସୁଣେନ ସଖ୍ଖମସ୍ସା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୧୦୧);

ତତ୍ଥ ତିଣମାସି ପଲାସମାସୀତି ତିଣଖାଦକୋ ଚେୱ ପଣ୍ଣଖାଦକୋ ଚ। ନୋ ପଲାସନ୍ତି ପଣ୍ଣମ୍ପି ନ ଖାଦତି।

ଅଥ ରାଜା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ତାତ, ତ୍ୱମ୍ପି ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ, ଅୱୀଚିତୋ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ମଂ ଠପେତ୍ୱା କୋ ଅଞ୍ଞୋ ଏତଂ ଜାନିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି କଥେହୀ’’ତି। ‘‘ସୁଣ ମହାରାଜା’’ତି ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପାକଟଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

‘‘ଅଟ୍ଠଡ୍ଢପଦୋ ଚତୁପ୍ପଦସ୍ସ, ମେଣ୍ଡୋ ଅଟ୍ଠନଖୋ ଅଦିସ୍ସମାନୋ;

ଛାଦିଯମାହରତୀ ଅଯଂ ଇମସ୍ସ, ମଂସଂ ଆହରତୀ ଅଯଂ ଅମୁସ୍ସ।

‘‘ପାସାଦୱରଗତୋ ୱିଦେହସେଟ୍ଠୋ, ୱୀତିହାରଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭୋଜନାନଂ;

ଅଦ୍ଦକ୍ଖି କିର ସକ୍ଖିକଂ ଜନିନ୍ଦୋ, ବୁଭୁକ୍କସ୍ସ ପୁଣ୍ଣଂମୁଖସ୍ସ ଚେତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୧୦୨-୧୦୩);

ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠଡ୍ଢପଦୋତି ବ୍ଯଞ୍ଜନକୁସଲତାଯ ଏଳଅକସ୍ସ ଚତୁପ୍ପାଦଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ମେଣ୍ଡୋତି ଏଳଅକୋ। ଅଟ୍ଠନଖୋତି ଏକେକସ୍ମିଂ ପାଦେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଖୁରାନଂ ୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଦିସ୍ସମାନୋତି ମଂସଂ ଆହରଣକାଲେ ଅପଞ୍ଞାଯମାନୋ। ଛାଦିଯନ୍ତି ଗେହଚ୍ଛଦନଂ। ତିଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ଇମସ୍ସାତି ସୁନଖୋ ଏଳଅକସ୍ସ। ୱୀତିହାରନ୍ତି ୱୀତିହରଣଂ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭୋଜନାନନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଭୋଜନାନଂ। ମେଣ୍ଡୋ ହି ସୁନଖସ୍ସ ଭୋଜନଂ ହରତି, ସୋ ତସ୍ସ ୱୀତିହରତି, ସୁନଖୋପି ତସ୍ସ ହରତି, ଇତରୋ ୱୀତିହରତି। ଅଦ୍ଦକ୍ଖୀତି ତଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭୋଜନାନଂ ୱୀତିହରଣଂ ସକ୍ଖିକଂ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସ। ବୁଭୁକ୍କସ୍ସାତି ଭୁଭୂତି ସଦ୍ଦକରଣସୁନଖସ୍ସ। ପୁଣ୍ଣଂମୁଖସ୍ସାତି ମେଣ୍ଡସ୍ସ। ଇମେସଂ ଏତଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ ରାଜା ସଯଂ ପସ୍ସୀତି।

ରାଜା ଇତରେହି ବୋଧିସତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଞାତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘‘ପଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ଜାନିଂସୂ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ ଅନପ୍ପରୂପା, ଯସ୍ସ ମେଦିସା ପଣ୍ଡିତା କୁଲମ୍ହି;

ପଞ୍ହସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରଗତଂ ନିପୁଣମତ୍ଥଂ, ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି ସୁଭାସିତେନ ଧୀରା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୧୦୪);

ତତ୍ଥ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୀତି ସୁଭାସିତେନ ତେ ୱିଦିତ୍ୱା କଥେନ୍ତି।

ଅଥ ନେସଂ ‘‘ତୁଟ୍ଠେନ ନାମ ତୁଟ୍ଠାକାରୋ କତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି ତଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଅସ୍ସତରିରଥଞ୍ଚ ଏକମେକଂ, ଫୀତଂ ଗାମୱରଞ୍ଚ ଏକମେକଂ;

ସଙ୍ଗେସଂ ୱୋ ଦକ୍ଖି ପଣ୍ଡିତାନଂ, ପରମପ୍ପତୀତମନୋ ସୁଭାସିତେନା''ତି। (ଜା। ୧।୧୨।୧୦୫);

ଇତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଦାପେସି।

ଦ୍ୱାଦସନିପାତେ ମେଣ୍ଡକପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ସିରିମନ୍ତପଞ୍ହୋ

ଉଦୁମ୍ବରଦେୱୀ ପନ ଇତରେହି ପଣ୍ଡିତଂ ନିସ୍ସାଯ ପଞ୍ହସ୍ସ ଞାତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ରଞ୍ଞା ମୁଗ୍ଗଂ ମାସେନ ନିବ୍ବିସେସକଂ କରୋନ୍ତେନ ୱିଯ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସମକୋୱ ସକ୍କାରୋ କତୋ, ନନୁ ମଯ୍ହଂ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ୱିସେସଂ ସକ୍କାରଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ''ଦେୱ, କେନ ୱୋ ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ''ତି? ''ପଞ୍ଚହି ପଣ୍ଡିତେହି, ଭଦ୍ଦେ''ତି। ''ଦେୱ, ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ତଂ ପଞ୍ହଂ କଂ ନିସ୍ସାଯ ଜାନିଂସୂ''ତି? ''ନ ଜାନାମି, ଭଦ୍ଦେ''ତି। ''ମହାରାଜ, କିଂ ତେ ଜାନନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତୋ ପନ 'ମା ନସ୍ସନ୍ତୁ ଇମେ ବାଲା'ତି ପଞ୍ହଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି, ତୁମ୍ହେ ସବ୍ବେସଂ ସମକଂ ସକ୍କାରଂ କରୋଥ, ଅଯୁତ୍ତମେତଂ, ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ୱିସେସକଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ରାଜା ''ଅତ୍ତାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଞାତଭାୱଂ ନ କଥେସୀ''ତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଅତିରେକତରଂ ସକ୍କାରଂ କାତୁକାମୋ ଚିନ୍ତେସି ''ହୋତୁ ମମ ପୁତ୍ତଂ ଏକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କଥିତକାଲେ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ପଞ୍ହଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ସିରିମନ୍ତପଞ୍ହଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖନିସିନ୍ନକାଲେ ସେନକଂ ଆହ – ''ସେନକ, ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ପୁଚ୍ଛ ଦେୱା''ତି। ରାଜା ସିରିମନ୍ତପଞ୍ହେ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

''ପଞ୍ଞାଯୁପେତଂ ସିରିଯା ୱିହୀନଂ, ଯସସ୍ସିନଂ ୱାପି ଅପେତପଞ୍ଞଂ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ସେନକ ଏତମତ୍ଥଂ, କମେତ୍ଥ ସେଯ୍ୟୋ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୮୩);

ତତ୍ଥ କମେତ୍ଥ ସେଯ୍ୟୋତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ କତରଂ ପଣ୍ଡିତା ସେଯ୍ୟୋତି ୱଦନ୍ତି।

ଅଯଞ୍ଚ କିର ପଞ୍ହୋ ସେନକସ୍ସ ୱଂସାନୁଗତୋ, ତେନ ନଂ ଖିପ୍ପମେୱ କଥେସି –

''ଧୀରା ଚ ବାଲା ଚ ହୱେ ଜନିନ୍ଦ, ସିପ୍ପୂପପନ୍ନା ଚ ଅସିପ୍ପିନୋ ଚ;

ସୁଜାତିମନ୍ତୋପି ଅଜାତିମସ୍ସ, ଯସସ୍ସିନୋ ପେସକରା ଭୱନ୍ତି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେଯ୍ୟୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୮୪);

ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋତି ପଞ୍ଞୱା ନିହୀନୋ, ଇସ୍ସରୋୱ ଉତ୍ତମୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରେ ତଯୋ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଙ୍ଘନୱକଂ ହୁତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତଂ ଆହ –

''ତୁୱମ୍ପି ପୁଚ୍ଛାମି ଅନୋମପଞ୍ଞ, ମହୋସଧ କେୱଲଧମ୍ମଦସ୍ସି;

ବାଲଂ ଯସସ୍ସିଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଅପ୍ପଭୋଗଂ, କମେତ୍ଥ ସେଯ୍ୟୋ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୮୫);

ତତ୍ଥ କେୱଲଧମ୍ମଦସ୍ସୀତି ସବ୍ବଧମ୍ମଦସ୍ସି।

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ''ସୁଣ, ମହାରାଜା''ତି ୱତ୍ୱା କଥେସି –

''ପାପାନି କମ୍ମାନି କରୋତି ବାଲୋ, ଇଧମେୱ ସେଯ୍ୟୋ ଇତି ମଞ୍ଞମାନୋ;

ଇଧଲୋକଦସ୍ସୀ ପରଲୋକମଦସ୍ସୀ, ଉଭୟତ୍ଥ ବାଲୋ କଲିମଗ୍ଗହେସି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ନ ଯସସ୍ସି ବାଲୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୮୬);

ତତ୍ଥ ଇଧମେୱ ସେଯ୍ୟୋତି ଇଧଲୋକେ ଇସ୍ସରିଯମେୱ ମୟ୍ହଂ ସେଟ୍ଠନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ। କଲିମଗ୍ଗହେସୀତି ବାଲୋ ଇସ୍ସରିଯମାନେନ ପାପକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ନିରଯାଦିଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତୋ ପରଲୋକେ ଚ ପୁନ ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନୀଚକୁଲେ ଦୁକ୍ଖଭାୱଂ ପତ୍ୱା ନିଦ୍ଧନମାନୋ ଇଧଲୋକେ ଚାତି ଉଭଯତ୍ଥ ପରାଜଯମେୱ ଗଣ୍ହାତି। ଏତମ୍ପି କାରଣଂ ଅହଂ ଦିସ୍ୱା ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋୱ ଉତ୍ତମୋ, ଇସ୍ସରୋ ପନ ବାଲୋ ନ ଉତ୍ତମୋତି ୱଦାମି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ସେନକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ନନୁ ମହୋସଧୋ ପଞ୍ଞୱନ୍ତମେୱ ଉତ୍ତମୋତି ୱଦତୀ’’ତି ଆହ। ସେନକୋ ‘‘ମହାରାଜ, ମହୋସଧୋ ଦହରୋ, ଅଜ୍ଜାପିସ୍ସ ମୁଖେ ଖୀରଗନ୍ଧୋ ୱାଯତି, କିମେସ ଜାନାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ନିସିପ୍ପମେତଂ ୱିଦଧାତି ଭୋଗଂ, ନ ବନ୍ଧୁୱା ନ ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ଯୋ;

ପସ୍ସେଳମୂଗଂ ସୁଖମେଧମାନଂ, ସିରୀ ହି ନଂ ଭଜତେ ଗୋରୱିନ୍ଦଂ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏଳମୂଗନ୍ତି ପଗ୍ଘରିତଲାଲମୁଖଂ। ଗୋରୱିନ୍ଦନ୍ତି ସୋ କିର ତସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋ ସେଟ୍ଠି ୱିରୂପୋ। ନାସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ନ ଚ ଧୀତା, ନ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ଜାନାତି। କଥେନ୍ତସ୍ସାପିସ୍ସ ହନୁକସ୍ସ ଉଭୋହିପି ପସ୍ସେହି ଲାଲାଧାରା ପଗ୍ଘରତି। ଦେୱଚ୍ଛରା ୱିଯ ଦ୍ୱେ ଇତ୍ଥିଯୋ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ୱିଭୂସିତା ସୁପୁପ୍ଫିତାନି ନୀଲୁପ୍ପଲାନି ଗହେତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଠିତା ତଂ ଲାଲଂ ନୀଲୁପ୍ପଲେହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲାନି ୱାତପାନେନ ଛଡ୍ଡେନ୍ତି। ସୁରାସୋଣ୍ଡାପି ପାନାଗାରଂ ପୱିସନ୍ତା ନୀଲୁପ୍ପଲେହି ଅତ୍ଥେ ସତି ତସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସାମି ଗୋରୱିନ୍ଦ, ସେଟ୍ଠୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ତେସଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ୱାତପାନେ ଠତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ତାତା’’ତି ୱଦତି। ଅଥସ୍ସ ଲାଲାଧାରା ପଗ୍ଘରତି । ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ତଂ ନୀଲୁପ୍ପଲେହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲାନି ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ ଖିପନ୍ତି। ସୁରାଧୁତ୍ତା ତାନି ଗହେତ୍ୱା ଉଦକେନ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ପାନାଗାରଂ ପୱିସନ୍ତି। ଏୱଂ ସିରିସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି। ସେନକୋ ତଂ ଉଦାହରଣଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘କୀଦିସଂ, ତାତ, ମହୋସଧପଣ୍ଡିତା’’ତି ଆହ। ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଦେୱ, କିଂ ସେନକୋ ଜାନାତି, ଓଦନସିତ୍ଥଟ୍ଠାନେ କାକୋ ୱିଯ ଦଧିଂ ପାତୁଂ ଆରଦ୍ଧସୁନଖୋ ୱିଯ ଚ ଯସମେୱ ପସ୍ସତି, ସୀସେ ପତନ୍ତଂ ମହାମୁଗ୍ଗରଂ ନ ପସ୍ସତି, ସୁଣ, ଦେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଲଦ୍ଧା ସୁଖଂ ମଜ୍ଜତି ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋ, ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠୋପି ପମୋହମେତି;

ଆଗନ୍ତୁନା ଦୁକ୍ଖସୁଖେନ ଫୁଟ୍ଠୋ, ପୱେଧତି ୱାରିଚରୋୱ ଘମ୍ମେ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ନ ଯସସ୍ସି ବାଲୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୮୮);

ତତ୍ଥ ସୁଖନ୍ତି ଇସ୍ସରିଯସୁଖଂ ଲଭିତ୍ୱା ବାଲୋ ପମଜ୍ଜତି, ପମତ୍ତୋ ସମାନୋ ପାପଂ କରୋତି। ଦୁକ୍ଖେନାତି କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖେନ। ଆଗନ୍ତୁନାତି ନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେନ। ସତ୍ତାନଞ୍ହି ସୁଖମ୍ପି ଦୁକ୍ଖମ୍ପି ଆଗନ୍ତୁକମେୱ, ନ ନିଚ୍ଚପୱତ୍ତଂ। ଘମ୍ମେତି ଉଦକା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଆତପେ ଖିତ୍ତମଚ୍ଛୋ ୱିଯ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘କୀଦିସଂ ଆଚରିଯା’’ତି ଆହ। ସେନକୋ ‘‘ଦେୱ, କିମେସ ଜାନାତି, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ତାୱ ମନୁସ୍ସା, ଅରଞ୍ଞେ ଜାତରୁକ୍ଖେସୁପି ଫଲସମ୍ପନ୍ନମେୱ ବହୂ ୱିହଙ୍ଗମା ଭଜନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଦୁମଂ ଯଥା ସାଦୁଫଲଂ ଅରଞ୍ଞେ, ସମନ୍ତତୋ ସମଭିସରନ୍ତି ପକ୍ଖୀ;

ଏୱମ୍ପି ଅଡ୍ଢଂ ସଧନଂ ସଭୋଗଂ, ବହୁଜ୍ଜନୋ ଭଜତି ଅତ୍ଥହେତୁ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୮୯);

ତତ୍ଥ ବହୁଜ୍ଜନୋତି ମହାଜନୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘କୀଦିସଂ ତାତା’’ତି ଆହ। ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘କିମେସ ମହୋଦରୋ ଜାନାତି, ସୁଣ, ଦେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ନ ସାଧୁ ବଲୱା ବାଲୋ, ସାହସା ୱିନ୍ଦତେ ଧନଂ;

କନ୍ଦନ୍ତମେତଂ ଦୁମ୍ମେଧଂ, କଡ୍ଢନ୍ତି ନିରଯଂ ଭୁସଂ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ନ ଯସସ୍ସି ବାଲୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୦);

ତତ୍ଥ ସାହସାତି ସାହସେନ ସାହସିକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜନଂ ପୀଳେତ୍ୱା ଧନଂ ୱିନ୍ଦତି। ଅଥ ନଂ ନିରଯପାଲା କନ୍ଦନ୍ତମେୱ ଦୁମ୍ମେଧଂ ବଲୱୱେଦନଂ ନିରଯଂ କଡ୍ଢନ୍ତି।

ପୁନ ରଞ୍ଞା ‘‘କିଂ ସେନକା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସେନକୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଯା କାଚି ନଜ୍ଜୋ ଗଙ୍ଗମଭିସ୍ସୱନ୍ତି, ସବ୍ବାୱ ତା ନାମଗୋତ୍ତଂ ଜହନ୍ତି;

ଗଙ୍ଗା ସମୁଦ୍ଦଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନା, ନ ଖାଯତେ ଇଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଞୋପି ଲୋକେ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୧);

ତତ୍ଥ ନଜ୍ଜୋତି ନିନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଦମାନା ଅନ୍ତମସୋ କୁନ୍ନଦିଯୋପି ଗଙ୍ଗଂ ଅଭିସ୍ସୱନ୍ତି। ଜହନ୍ତୀତି ଗଙ୍ଗାତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ନାମଗୋତ୍ତଂ ଜହନ୍ତି। ନ ଖାଯତେତି ସାପି ଗଙ୍ଗା ସମୁଦ୍ଦଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନା ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ସମୁଦ୍ଦୋତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଲଭତି। ଏୱମେୱ ମହାପଞ୍ଞୋପି ଇସ୍ସରସନ୍ତିକଂ ପତ୍ତୋ ନ ଖାଯତି ନ ପଞ୍ଞାଯତି,ସମୁଦ୍ଦଂ ପୱିଟ୍ଠଗଙ୍ଗା ୱିଯ ହୋତି।

ପୁନ ରାଜା ‘‘କିଂ ପଣ୍ଡିତା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସୁଣ, ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

‘‘ଯମେତମକ୍ଖା ଉଦଧିଂ ମହନ୍ତଂ, ସୱନ୍ତି ନଜ୍ଜୋ ସବ୍ବକାଲମସଙ୍ଖ୍ୟଂ;

ସୋ ସାଗରୋ ନିଚ୍ଚମୁଳାରୱେଗୋ, ୱେଲଂ ନ ଅଚ୍ଚେତି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ।

‘‘ଏୱମ୍ପି ବାଲସ୍ସ ପଜପ୍ପିତାନି, ପଞ୍ଞଂ ନ ଅଚ୍ଚେତି ସିରୀ କଦାଚି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋୱ ସେଯ୍ୟୋ ନ ଯସସ୍ସି ବାଲୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୨-୯୩);

ତତ୍ଥ ଯମେତମକ୍ଖାତି ଯଂ ଏତଂ ଅକ୍ଖାସି ୱଦେସି। ଅସଙ୍ଖ୍ୟନ୍ତି ଅଗଣନଂ। ୱେଲଂ ନ ଅଚ୍ଚେତୀତି ଉଳାରୱେଗୋପି ହୁତ୍ୱା ଊମିସହସ୍ସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱାପି ୱେଲଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ୱେଲଂ ପତ୍ୱା ଅୱସ୍ସଂ ସବ୍ବା ଊମିଯୋ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ବାଲସ୍ସ ପଜପ୍ପିତାନୀତି ବାଲସ୍ସ ୱଚନାନିପି ଏୱମେୱ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତଂ ପତ୍ୱାୱ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ପଞ୍ଞଂ ନ ଅଚ୍ଚେତୀତି ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ସିରିମା ନାମ ନାତିକ୍କମତି। ନ ହି କୋଚି ମନୁଜୋ ଅତ୍ଥାନତ୍ଥେ ଉପ୍ପନ୍ନକଙ୍ଖୋ। ତଂଛିନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବାଲସ୍ସ ଇସ୍ସରସ୍ସ ପାଦମୂଲଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଞ୍ଞୱନ୍ତସ୍ସ ପନ ପାଦମୂଲେଯେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ନାମ ଲବ୍ଭତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘କଥଂ ସେନକା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସୁଣ, ଦେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଅସଞ୍ଞତୋ ଚେପି ପରେସମତ୍ଥଂ, ଭଣାତି ସନ୍ଧାନଗତୋ ଯସସ୍ସୀ;

ତସ୍ସେୱ ତଂ ରୂହତି ଞାତିମଜ୍ଝେ, ସିରୀ ହି ନଂ କାରୟତେ ନ ପଞ୍ଞା;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେୟ୍ୟୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୪);

ତତ୍ଥ ଅସଞ୍ଞତୋ ଚେପୀତି ଇସ୍ସରୋ ହି ସଚେପି କାୟାଦୀହି ଅସଞ୍ଞତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ସନ୍ଧାନଗତୋତି ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠିତୋ ହୁତ୍ୱା ପରେସଂ ଅତ୍ଥଂ ଭଣତି, ତସ୍ମିଂ ୱିନିଚ୍ଛୟମଣ୍ଡଲେ ମହାପରିୱାରପରିୱୁତସ୍ସ ମୁସାୱାଦଂ ୱତ୍ୱା ସାମିକମ୍ପି ଅସ୍ସାମିକଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ତଂ ୱଚନଂ ରୂହତି। ସିରୀ ହି ନଂ ତଥା କାରୟତେ ନ ପଞ୍ଞା, ତସ୍ମା ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ, ସିରିମାୱ ସେୟ୍ୟୋତି ୱଦାମି।

ପୁନ ରଞ୍ଞା ‘‘କିଂ, ତାତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ସୁଣ, ଦେୱ, ବାଲସେନକୋ କିଂ ଜାନାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ପରସ୍ସ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱାପି ହେତୁ, ବାଲୋ ମୁସା ଭାସତି ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋ;

ସୋ ନିନ୍ଦିତୋ ହୋତି ସଭାୟ ମଜ୍ଝେ, ପଚ୍ଛାପି ସୋ ଦୁଗ୍ଗତିଗାମୀ ହୋତି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋୱ ସେୟ୍ୟୋ ନ ୟସସ୍ସି ବାଲୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୫);

ତତୋ ସେନକୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଅତ୍ଥମ୍ପି ଚେ ଭାସତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ଅନାଳ୍ହିୟୋ ଅପ୍ପଧନୋ ଦଳିଦ୍ଦୋ;

ନ ତସ୍ସ ତଂ ରୂହତି ଞାତିମଜ୍ଝେ, ସିରୀ ଚ ପଞ୍ଞାଣୱତୋ ନ ହୋତି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେୟ୍ୟୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୬);

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥମ୍ପୀତି କାରଣମ୍ପି ଚେ ଭାସତି। ଞାତିମଜ୍ଝେତି ପରିସମଜ୍ଝେ। ପଞ୍ଞାଣୱତୋତି ମହାରାଜ, ପଞ୍ଞାଣୱନ୍ତସ୍ସ ସିରିସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପକତିୟା ୱିଜ୍ଜମାନାପି ସିରୀ ନାମ ନ ହୋତି। ସୋ ହି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ଖଜ୍ଜୋପନକୋ ୱିୟ ଖାୟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁନ ରଞ୍ଞା ‘‘କୀଦିସଂ, ତାତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘କିଂ ଜାନାତି, ସେନକୋ, ଇଧଲୋକମତ୍ତମେୱ ଓଲୋକେତି, ନ ପରଲୋକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ପରସ୍ସ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱାପି ହେତୁ, ନ ଭାସତି ଅଲିକଂ ଭୂରିପଞ୍ଞୋ;

ସୋ ପୂଜିତୋ ହୋତି ସଭାୟ ମଜ୍ଝେ, ପଚ୍ଛାପି ସୋ ସୁଗ୍ଗତିଗାମୀ ହୋତି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋୱ ସେୟ୍ୟୋ ନ ୟସସ୍ସି ବାଲୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୭);

ତତୋ ସେନକୋ ଗାଥମାହ –

‘‘ହତ୍ଥୀ ଗୱାସ୍ସା ମଣିକୁଣ୍ଡଲା ଚ, ଥିୟୋ ଚ ଇଦ୍ଧେସୁ କୁଲେସୁ ଜାତା;

ସବ୍ବାୱ ତା ଉପଭୋଗା ଭୱନ୍ତି, ଇଦ୍ଧସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେୟ୍ୟୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୮);

ତତ୍ଥ ଇଦ୍ଧସ୍ସାତି ଇସ୍ସରସ୍ସ। ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋତି ନ କେୱଲଂ ତା ନାରିୟୋୱ, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବେ ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋପି ସତ୍ତା ତସ୍ସ ଉପଭୋଗା ଭୱନ୍ତି।

ତତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ''କିଂ ଏସ ଜାନାତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଏକଂ କାରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଅସଂୱିହିତକମ୍ମନ୍ତଂ , ବାଲଂ ଦୁମ୍ମେଧମନ୍ତିନଂ;

ସିରୀ ଜହତି ଦୁମ୍ମେଧଂ, ଜିଣ୍ଣଂୱ ଉରଗୋ ତଚଂ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି;

ପଞ୍ଞୋୱ ସେୟ୍ୟୋ ନ ଯସସ୍ସି ବାଲୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୯୯);

ତତ୍ଥ ''ସିରୀ ଜହତୀ''ତି ପଦସ୍ସ ଚେତିୟଜାତକେନ (ଜା। ୧।୮।୪୫ ଆଦୟୋ) ଅତ୍ଥୋ ୱଣ୍ଣେତବ୍ବୋ।

ଅଥ ସେନକୋ ରଞ୍ଞା ''କୀଦିସ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଦେୱ, କିଂ ଏସ ତରୁଣଦାରକୋ ଜାନାତି, ସୁଣାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତଂ ଅପ୍ପଟିଭାନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ପଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତା ମଯଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ସବ୍ବେ ପଞ୍ଜଲିକା ଉପଟ୍ଠିତା;

ତ୍ୱଂ ନୋ ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ଇସ୍ସରୋସି, ସକ୍କୋୱ ଭୂତପତି ଦେୱରାଜା;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋ ନିହୀନୋ ସିରୀମାୱ ସେୟ୍ୟୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୦୦);

ଇଦଂ କିର ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ସାଧୁରୂପଂ ସେନକେନ କାରଣଂ ଆଭତଂ, ସକ୍କୁସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଇମସ୍ସ ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ଆହରିତୁ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''କୀଦିସଂ ପଣ୍ଡିତା''ତି ଆହ। ସେନକେନ କିର ଇମସ୍ମିଂ କାରଣେ ଆଭତେ ଠପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ତଂ ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ତସ୍ସ ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, କିମେସ ବାଲୋ ଜାନାତି, ଯସମେୱ ଓଲୋକେତି, ପଞ୍ଞାଯ ୱିସେସଂ ନ ଜାନାତି, ସୁଣାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଦାସୋୱ ପଞ୍ଞସ୍ସ ଯସସ୍ସି ବାଲୋ, ଅତ୍ଥେସୁ ଜାତେସୁ ତଥାୱିଧେସୁ;

ଯଂ ପଣ୍ଡିତୋ ନିପୁଣଂ ସଂୱିଧେତି, ସମ୍ମୋହମାପଜ୍ଜତି ତତ୍ଥ ବାଲୋ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାନ ଅହଂ ୱଦାମି, ପଞ୍ଞୋୱ ସେୟ୍ୟୋ ନ ଯସସ୍ସି ବାଲୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୦୧);

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥେସୂତି କିଚ୍ଚେସୁ ଜାତେସୁ। ସଂୱିଧେତୀତି ସଂୱିଦହତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ସିନେରୁପାଦତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱାଲୁକଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ୱିଯ ଗଗନତଲେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ନଯକାରଣଂ ଦସ୍ସେସି। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତେନ ପଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କଥିତେ ରାଜା ସେନକଂ ଆହ – ''କୀଦିସଂ, ସେନକ, ସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉତ୍ତରିପି କଥେହୀ''ତି। ସୋ କୋଟ୍ଠେ ଠପିତଧଞ୍ଞଂ ୱିଯ ଉଗ୍ଗହିତକଂ ଖେପେତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିଭାନୋ ମଙ୍କୁଭୂତୋ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ସଚେ ହି ସୋ ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ଆହରେୟ୍ୟ, ନ ଗାଥାସହସ୍ସେନପି ଇମଂ ଜାତକଂ ନିଟ୍ଠାୟେଥ। ତସ୍ସ ପନ ଅପ୍ପଟିଭାନସ୍ସ ଠିତକାଲେ ଗମ୍ଭୀରଂ ଓଘଂ ଆନେନ୍ତୋ ୱିଯ ମହାସତ୍ତୋ ଉତ୍ତରିପି ପଞ୍ଞମେୱ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଅଦ୍ଧା ହି ପଞ୍ଞାୱ ସତଂ ପସତ୍ଥା, କନ୍ତା ସିରୀ ଭୋଗରତା ମନୁସ୍ସା;

ଞାଣଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧାନମତୁଲ୍ଲରୂପଂ, ପଞ୍ଞଂ ନ ଅଚ୍ଚେତି ସିରୀ କଦାଚୀ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୦୨);

ତତ୍ଥ ସତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ। ଭୋଗରତାତି ମହାରାଜ, ଯସ୍ମା ଅନ୍ଧବାଲମନୁସ୍ସା ଭୋଗରତାୱ, ତସ୍ମା ତେସଂ ସିରୀ କନ୍ତା। ଯସୋ ନାମେସ

ପଣ୍ଡିତେହି ଗରହିତୋ ବାଲାନଂ କନ୍ତୋତି ଚାଯଂ ଅଙ୍ଗୋ ଭିସଜାତକେନ (ଜା। ୧।୧୪।୭୮ ଆଦଯୋ) ୱଣ୍ଣେତବ୍ବୋ। ବୁଦ୍ଧାନନ୍ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଞାଣଂ। କଦାଚୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାଲେ ଞାଣୱନ୍ତଂ ସିରୀ ନାମ ନାତିକ୍କମତି, ଦେୱାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣେନ ତୁଟ୍ଠୋ ଘନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଯ ମହାସତ୍ତଂ ଧନେନ ପୂଜେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋ, ମହୋସଧ କେୱଲଧମ୍ମଦସ୍ସୀ;

ଗୱଂ ସହସ୍ସଂ ଉସଭଞ୍ଚ ନାଗଂ, ଆଜଞ୍ଞଯୁତ୍ତେ ଚ ରଥେ ଦସ ଇମେ;

ପଞ୍ହସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାକରଣେନ ତୁଟ୍ଠୋ, ଦଦାମି ତେ ଗାମୱରାନି ସୋଳସା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧୦୩);

ତତ୍ଥ ଉସଭଞ୍ଚ ନାଗନ୍ତି ତସ୍ସ ଗୱଂ ସହସ୍ସସ୍ସ ଉସଭଂ କତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ଆରୋହନୀଯଂ ନାଗଂ ଦମ୍ମୀତି।

ୱୀସତିନିପାତେ ସିରିମନ୍ତପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଛନ୍ନପଥପଞ୍ହୋ

ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଯସୋ ମହା ଅହୋସି। ତଂ ସବ୍ବଂ ଉଦୁମ୍ବରଦେୱୀଯେୱ ୱିଚାରେସି। ସା ତସ୍ସ ସୋଳସୱସ୍ସିକକାଲେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମମ କନିଟ୍ଠୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଜାତୋ, ଯସୋପିସ୍ସ ମହା ଅହୋସି, ଆୱାହମସ୍ସ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସା ରଞ୍ଞୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ‘‘ସାଧୁ ଜାନାପେହି ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ସା ତଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ ‘‘ତେନ ହି, ତାତ, ତେ କୁମାରିକଂ ଆନେମୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘କଦାଚି ଇମେହି ଆନୀତା ମମ ନ ରୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ, ସଯମେୱ ତାୱ ଉପଧାରେମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଦେୱି, କତିପାହଂ ମା କିଞ୍ଚି ରଞ୍ଞୋ ୱଦେଥ, ଅହଂ ଏକଂ କୁମାରିକଂ ସଯଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ମମ ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ କରୋହି, ତାତା’’ତି। ସୋ ଦେୱିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସହାଯକାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ତୁନ୍ନୱାଯୌପକରଣାନି ଗହେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉତ୍ତରଯୱମଜ୍ଝକଂ ପାଯାସି। ତଦା ପନ ତତ୍ଥ ଏକଂ ପୋରାଣସେଟ୍ଠିକୁଲଂ ପରିକ୍ଖୀଣଂ ଅହୋସି। ତସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଧୀତା ଅମରାଦେୱୀ ନାମ ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ସବ୍ବଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନା ପୁଞ୍ଞୱତୀ। ସା ତଂ ଦିୱସଂ ପାତୋୱ ଯାଗୁଂ ପଚିତ୍ୱା ଆଦାଯ ‘‘ପିତୁ କସନଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତମେୱ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସବ୍ବଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନାଯଂ ଇତ୍ଥୀ, ସଚେ ଅପରିଗ୍ଗହା, ଇମାଯ ମେ ପାଦପରିଚାରିକାଯ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି।

ସାପି ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ସଚେ ଏୱରୂପସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଗେହେ ଭୱେଯ୍ୟଂ, ସକ୍କା ମଯା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠାପେତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ – ‘‘ଇମିସ୍ସା ସପରିଗ୍ଗହାପରିଗ୍ଗହଭାୱଂ ନ ଜାନାମି, ହତ୍ଥମୁଟ୍ଠିଯା ନଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ସଚେ ଏସା ପଣ୍ଡିତା ଭୱିସ୍ସତି, ଜାନିସ୍ସତି। ନୋ ଚେ, ନ ଜାନିସ୍ସତି, ଇଧେୱ ନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୂରେ ଠିତୋୱ ହତ୍ଥମୁଟ୍ଠିମକାସି। ସାପି ‘‘ଅଯଂ ମମ ସସାମିକାସାମିକଭାୱଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ସୋ ଅପରିଗ୍ଗହଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କା ନାମ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସାମି, ଅହଂ ଅତୀତେ ୱା ଅନାଗତେ ୱା ଏତରହି ୱା ଯଂ ନତ୍ଥି, ତନ୍ନାମିକା’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଲୋକେ ଅମରା ନାମ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ଅମରା ନାମ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କସ୍ସ ଯାଗୁଂ ହରିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ପୁବ୍ବଦେୱତାଯ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ପୁବ୍ବଦେୱତା ନାମ ମାତାପିତରୋ, ତୱ ପିତୁ ଯାଗୁଂ ହରିସ୍ସସି ମଞ୍ଞେ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ପିତା କିଂ କରୋତୀ’’ତି? ‘‘ସାମି, ଏକଂ ଦ୍ୱିଧା କରୋତୀ’’ତି। ‘‘ଏକସ୍ସ ଦ୍ୱିଧାକରଣଂ ନାମ କସନଂ, ତୱ ପିତା କସତୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘କତରସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ତେ ପିତା କସତୀ’’ତି? ‘‘ଯତ୍ଥ ସକିଂ ଗତା ନ ଏନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ଠାନେ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସକିଂ ଗତାନଂ ନ ପଚ୍ଚାଗମନଟ୍ଠାନଂ ନାମ ସୁସାନଂ, ସୁସାନସନ୍ତିକେ କସତି, ଭଦ୍ଦେ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅଜ୍ଜେୱ ଏସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ଏସ୍ସତି, ନ ଏସ୍ସା’’ମି। ‘‘ନୋ ଚେ ଏସ୍ସତି, ଏସ୍ସାମି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ପିତା ତେ ମଞ୍ଞେ ନଦୀପାରେ କସତି, ଉଦକେ ଏନ୍ତେ ନ ଏସ୍ସସି, ଅନେନ୍ତେ ଏସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ସାମୀ’’ତି। ଏତ୍ତକଂ ନାମ ମହାସତ୍ତୋ ଆଲାପସଲ୍ଲାପଂ କରୋତି।

ଅଥ ନଂ ଅମରାଦେୱୀ ‘‘ଯାଗୁଂ ପିୱିସ୍ସସି, ସାମୀ’’ତି ନିମନ୍ତେସି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ପଠମମେୱ ପଟିକ୍ଖିପନଂ ନାମ ଅୱମଙ୍ଗଲ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ପିୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସା ପନ ଯାଗୁଘଟଂ ଓତାରେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ପାତିଂ ଅଧୋୱିତ୍ୱା ହତ୍ଥଧୋୱନଂ ଅଦତ୍ୱା ଦସ୍ସତି, ଏତ୍ଥେୱ ନଂ

ପହାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ପନ ପାତିଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ପାତିଯା ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ହତ୍ଥଧୋୱନଂ ଦତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛପାତିଂ ହତ୍ଥେ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଘଟଂ ଆଲୁଳେତ୍ୱା ଯାଗୁଯା ପୂରେସି, ତତ୍ଥ ପନ ସିତ୍ଥାନି ମହନ୍ତାନି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ ‘‘କିଂ, ଭଦ୍ଦେ, ଅତିବହଲା ଯାଗୂ’’ତି। ‘‘ଉଦକଂ ନ ଲଦ୍ଧଂ, ସାମୀ’’ତି । ‘‘କେଦାରେ ଉଦକଂ ନ ଲଦ୍ଧଂ ଭୱିସ୍ସତି ମଞ୍ଞେ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ, ସାମୀ’’ତି। ସା ପିତୁ ଯାଗୁଂ ଠପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ଯାଗୁଂ ପିୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତୁଯ୍ହଂ ମାତୁ ଗେହଂ ଗମିସ୍ସାମି, ମଗ୍ଗଂ ମେ ଆଚିକ୍ଖା’’ତି ଆହ। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ଏକକନିପାତେ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଯେନ ସତ୍ତୁବିଲଙ୍ଗା ଚ, ଦିଗୁଣପଲାସୋ ଚ ପୁପ୍ଫିତୋ;

ଯେନ ଦଦାମି ତେନ ୱଦାମି, ଯେନ ନ ଦଦାମି ନ ତେନ ୱଦାମି;

ଏସ ମଗ୍ଗୋ ଯୱମଜ୍ଝକସ୍ସ, ଏତଂ ଅନ୍ନପଥଂ ୱିଜାନାହୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧।୧୧୨);

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ‘‘ସାମି, ଅନ୍ତୋଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକଂ ସତ୍ତୁଆପଣଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି, ତତୋ କଞ୍ଜିକାପଣଂ, ତେସଂ ପୁରତୋ ଦିଗୁଣପଣ୍ଣୋ କୋୱିଳାରୋ ସୁପୁପ୍ଫିତୋ, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଯେନ ସତ୍ତୁବିଲଙ୍ଗା ଚ କୋୱିଳାରୋ ଚ ପୁପ୍ଫିତୋ, ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କୋୱିଳାରମୂଲେ ଠତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ଗଣ୍ହ ୱାମଂ ମୁଞ୍ଚ, ଏସ ମଗ୍ଗୋ ଯୱମଜ୍ଝକସ୍ସ ଯୱମଜ୍ଝକଗାମେ ଠିତସ୍ସ ଅମ୍ହାକଂ ଗେହସ୍ସ, ଏତଂ ଏୱଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ମଯା ୱୁତ୍ତଂ ଛନ୍ନପଥଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପଥଂ ଛନ୍ନପଥଂ ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଂ ୱିଜାନାହୀ’’ତି। ଏତ୍ଥ ହି ଯେନ ଦଦାମୀତି ଯେନ ହତ୍ଥେନ ଦଦାମି, ଇଦଂ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରଂ ୱାମହତ୍ଥଂ। ଏୱଂ ସା ତସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପିତୁ ଯାଗୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗମାସି।

ଛନ୍ନପଥପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଅମରାଦେୱିପରିଯେସନା

ସୋପି ତାଯ କଥିତମଗ୍ଗେନେୱ ତଂ ଗେହଂ ଗତୋ। ଅଥ ନଂ ଅମରାଦେୱିଯା ମାତା ଦିସ୍ୱା ଆସନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଯାଗୁଂ ପିୱିସ୍ସସି, ସାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅମ୍ମ, କନିଟ୍ଠଭଗିନିଯା ମେ ଅମରାଦେୱିଯା ଥୋକା ଯାଗୁ ମେ ଦିନ୍ନା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସା ‘‘ଧୀତୁ ମେ ଅତ୍ଥାଯ ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତେସଂ ଦୁଗ୍ଗତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋପି ‘‘ଅମ୍ମ, ଅହଂ ତୁନ୍ନୱାଯୋ, କିଞ୍ଚି ସିବିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅତ୍ଥି, ସାମି, ମୂଲଂ ପନ ନତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ଅମ୍ମ ମୂଲେନ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଆନେହି, ସିବିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସା ଜିଣ୍ଣସାଟକାନି ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହଟାହଟଂ ନିଟ୍ଠାପେସିଯେୱ। ପୁଞ୍ଞୱତୋ ହି କିରିଯା ନାମ ସମିଜ୍ଝତିଯେୱ। ଅଥ ନଂ ଆହ ‘‘ଅମ୍ମ, ୱୀଥିଭାଗେନ ଆରୋଚେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ସା ସକଲଗାମଂ ଆରୋଚେସି। ମହାସତ୍ତୋ ତୁନ୍ନୱାଯକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଏକାହେନେୱ ସହସ୍ସଂ କହାପଣଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ମହଲ୍ଲିକାପିସ୍ସ ପାତରାସଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଦତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ସାଯମାସଂ କିତ୍ତକଂ ପଚାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅମ୍ମ, ଯତ୍ତକା ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ତେସଂ ପମାଣେନା’’ତି। ସା ଅନେକସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ବହୁଭତ୍ତଂ ପଚି। ଅମରାଦେୱୀପି ସାଯଂ ସୀସେନ ଦାରୁକଲାପଂ, ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେନ ପଣ୍ଣଂ ଆଦାଯ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରଗେହଦ୍ୱାରେ ଦାରୁକଲାପଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେନ ଗେହଂ ପାୱିସି। ପିତାପିସ୍ସା ସାଯତରଂ ଆଗମାସି। ମହାସତ୍ତୋ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜି। ଇତରା ମାତାପିତରୋ ଭୋଜେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସଯଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱି।

ସୋ ତଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କତିପାହଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସି। ଅଥ ନଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅଡ୍ଢନାଳିକତଣ୍ଡୁଲେ ଗହେତ୍ୱା ତତୋ ମଯ୍ହଂ ଯାଗୁଞ୍ଚ ପୂୱଞ୍ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ ପଚାହୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ମୂଲତଣ୍ଡୁଲେହି ଭତ୍ତଂ, ମଜ୍ଝିମତଣ୍ଡୁଲେହି ଯାଗୁଂ, କଣକାହି ପୂୱଂ ପଚିତ୍ୱା ତଦନୁରୂପଂ ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଯାଗୁଂ ଅଦାସି। ସା ଯାଗୁ ମୁଖେ ଠପିତମତ୍ତାୱ ସତ୍ତ ରସହରଣିସହସ୍ସାନି ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ତସ୍ସା ୱୀମଂସନତ୍ଥମେୱ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଯାଗୁଂ ପଚିତୁଂ ଅଜାନନ୍ତୀ କିମତ୍ଥଂ ମମ ତଣ୍ଡୁଲେ ନାସେସୀ’’ତି କୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ସହ ଖେଳେନ ନିଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପାତେସି। ସା ତସ୍ସ ଅକୁଜ୍ଝିତ୍ୱାୱ ‘‘ସାମି, ସଚେ ଯାଗୁ ନ ସୁନ୍ଦରା, ପୂୱଂ ଖାଦା’’ତି ପୂୱଂ ଅଦାସି। ତମ୍ପି ତଥେୱ ଅକାସି। ‘‘ସଚେ, ସାମି, ପୂୱଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ, ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜା’’ତି ଭତ୍ତଂ ଅଦାସି। ଭତ୍ତମ୍ପି ତଥେୱ କତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ପଚିତୁଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ମମ ସନ୍ତକଂ କିମତ୍ଥଂ ନାସେସୀ’’ତି କୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ତୀଣିପି ଏକତୋ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ସୀସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସକଲସରୀରଂ ଲିମ୍ପିତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦାହୀ’’ତି ଆହ। ସା ଅକୁଜ୍ଝିତ୍ୱାୱ ‘‘ସାଧୁ, ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ସୋ ତସ୍ସା ନିହତମାନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଏହୀ’’ତି ଆହ। ସା ଅକୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଏକୱଚନେନେୱ ଆଗତା। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କହାପଣସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକସାଟକଯୁଗଂ ତମ୍ବୂଲପସିବ୍ବକେ ଠପେତ୍ୱା ଆଗତୋ। ଅଥ ସୋ ତଂ ସାଟକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ତସ୍ସା ହତ୍ଥେ

ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ସହାୟିକାହି ସଦ୍ଧିଂ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଇମଂ ସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏହୀ’’ତି ଆହ। ସା ତଥା ଅକାସି।

ପଣ୍ଡିତୋ ଉପ୍ପାଦିତଧନଞ୍ଚ, ଆଭତଧନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧଂ ତସ୍ସା ମାତାପିତୂନଂ ଦତ୍ୱା ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ସସୁରେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ଆଦାୟ ନଗରାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ତସ୍ସା ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ ଛତ୍ତଞ୍ଚ ଉପାହନଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଇମଂ ଛତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଧାରେହି, ଉପାହନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ୟାହୀ’’ତି। ସା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତଥା ଅକତ୍ୱା ଅବ୍ଭୋକାସେ ସୂରିୟସନ୍ତାପେ ଛତ୍ତଂ ଅଧାରେତ୍ୱା ୱନନ୍ତେ ଧାରେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଥଲଟ୍ଠାନେ ଉପାହନଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉଦକଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତକାଲେ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ଭଦ୍ଦେ, ଥଲଟ୍ଠାନେ ଉପାହନଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉଦକଟ୍ଠାନେ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛସି, ସୂରିୟସନ୍ତାପେ ଛତ୍ତଂ ଅଧାରେତ୍ୱା ୱନନ୍ତେ ଧାରେତ୍ୱା’’ତି? ସା ଆହ – ‘‘ସାମି, ଥଲଟ୍ଠାନେ କଣ୍ଟକାଦୀନି ପସ୍ସାମି, ଉଦକଟ୍ଠାନେ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପକଣ୍ଟକାଦୀନି ନ ପସ୍ସାମି, ତେସୁ ପାଦେ ପୱିଟ୍ଠେସୁ ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ଭୱେୟ୍ୟ, ଅବ୍ଭୋକାସେ ସୁକ୍ଖରୁକ୍ଖକଣ୍ଟକାଦୀନି ନତ୍ଥି, ୱନନ୍ତରଂ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ପନ ସୁକ୍ଖରୁକ୍ଖଦଣ୍ଡାଦିକେସୁ ମତ୍ଥକେ ପତିତେସୁ ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ଭୱେୟ୍ୟ, ତସ୍ମା ତାନି ପଟିଘାତନତ୍ଥାୟ ଏୱଂ କରୋମୀ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଫଲସମ୍ପନ୍ନଂ ଏକଂ ବଦରରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ବଦରରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ସା ବଦରରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ବଦରଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦାହି, ମୟ୍ହମ୍ପି ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ କିଲମାମି, ଅଭିରୁହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ତ୍ୱମେୱ ଅଭିରୁହା’’ତି। ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ବଦରରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ସାଖନ୍ତରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଫଲଂ ଓଚିନି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଫଲଂ ମୟ୍ହଂ ଦେହୀ’’ତି। ସା ‘‘ଅୟଂ ପୁରିସୋ ପଣ୍ଡିତୋ ୱା ଅପଣ୍ଡିତୋ ୱା ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଆହ ‘‘ସାମି, ଉଣ୍ହଫଲଂ ଖାଦିସ୍ସସି, ଉଦାହୁ ସୀତଫଲ’’ନ୍ତି? ସୋ ତଂ କାରଣଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିୟ ଏୱମାହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଉଣ୍ହଫଲେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ’’ତି । ସା ଫଲାନି ଭୂମିୟଂ ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଖାଦା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଧମେନ୍ତୋ ଖାଦି। ପୁନ ୱୀମଂସମାନୋ ନଂ ଏୱମାହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ସୀତଲଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି। ଅଥ ସା ବଦରଫଲାନି ତିଣଭୂମିୟା ଉପରି ଖିପି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଦାରିକା ଅତିୱିୟ ପଣ୍ଡିତା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତୁସ୍ସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ବଦରରୁକ୍ଖତୋ ଓତରାହୀ’’ତି। ସା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରୁକ୍ଖତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ନଦିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦକଂ ଆନେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅଦାସି। ମହାସତ୍ତୋ ପିୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ତତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନଗରମେୱ ସମ୍ପତ୍ତୋ।

ଅଥ ସୋ ତଂ ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ ଦୋୱାରିକସ୍ସ ଗେହେ ଠପେତ୍ୱା ଦୋୱାରିକସ୍ସ ଭରିୟାୟ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରିସେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଗେହେ ଇତ୍ଥିଂ ଠପେତ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହି, ଇମଂ ସହସ୍ସଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱୀମଂସଥା’’ତି ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ପେସେସି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ସା ଆହ – ‘‘ଇଦଂ ମମ ସାମିକସ୍ସ ପାଦରଜମ୍ପି ନ ଅଗ୍ଘତୀ’’ତି। ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ପୁନପି ୟାୱତତିୟଂ ପେସେତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥେ ୱାରେ ମହାସତ୍ତୋ ତେୟେୱ ‘‘ତେନ ହି ନଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢନ୍ତା ଆନେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ସା ମହାସତ୍ତଂ ମହାସମ୍ପତ୍ତିୟଂ ଠିତଂ ନ ସଞ୍ଜାନି, ନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚ ପନ ହସି ଚେୱ ରୋଦି ଚ। ସୋ ଉଭୟକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ସା ଆହ – ‘‘ସାମି, ଅହଂ ହସମାନା ତୱ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘ଅୟଂ ଅକାରଣେନ ନ ଲଦ୍ଧା, ପୁରିମଭୱେ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧା, ଅହୋ ପୁଞ୍ଞାନଂ ଫଲଂ ନାମା’ତି ହସିଂ। ରୋଦମାନା ପନ ‘ଇଦାନି ପରସ୍ସ ରକ୍ଖିତଗୋପିତୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅପରଜ୍ଝିତ୍ୱା ନିରୟଂ ଗମିସ୍ସତୀ’ତି ତୟି କାରୁଞ୍ଞେନ ରୋଦି’’ନ୍ତି।

ସୋ ତଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ତତ୍ଥେୱ ନେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପେସେତ୍ୱା ପୁନ ତୁନ୍ନୱାୟୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସୟିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ରାଜକୁଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉଦୁମ୍ବରଦେୱିୟା ଆରୋଚେସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଅମରାଦେୱିଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ମହାୟୋଗ୍ଗେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ କାରେସି। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସହସ୍ସମୂଲଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେସି। ଦୋୱାରିକେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସକଲନଗରୱାସିନୋ ପଣ୍ଣାକାରେ ପହିଣିଂସୁ। ଅମରାଦେୱୀପି ରଞ୍ଞା ପହିତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ରଞ୍ଞୋ ପେସେସି। ଏତେନୁପାୟେନ ସକଲନଗରୱାସୀନମ୍ପି ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେତ୍ୱା ନଗରଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାସତ୍ତୋ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁସାସି।

ଅମରାଦେୱିପରିୟେସନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସବ୍ବରତନଥେନୱଣ୍ଣନା

ଅଥେକଦିୱସଂ ସେନକୋ ଇତରେ ତୟୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତେ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ମୟଂ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ମହୋସଧସ୍ସେୱ ନପ୍ପହୋମ, ଇଦାନି ପନ ତେନ ଅତ୍ତନା ବ୍ୟତ୍ତତରା ଭରିୟା ଆନୀତା, କିନ୍ତି ନଂ ରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତରେ ପରିଭିନ୍ଦେୟ୍ୟାମା’’ତି। ‘‘ଆଚରିୟ, ମୟଂ କିଂ ଜାନାମ, ତ୍ୱଂୟେୱ

ଜାନାହୀ’’ତି। ‘‘ହୋତୁ ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାୟୋ, ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ଚୂଳାମଣିଂ ଥେନେତ୍ୱା ଆହରିସ୍ସାମି, ପୁକ୍କୁସ, ତ୍ୱଂ ସୁୱଣ୍ଣମାଲଂ ଆହର, କାମିନ୍ଦ, ତ୍ୱଂ କମ୍ବଲଂ, ଦେୱିନ୍ଦ, ତ୍ୱଂ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକନ୍ତି ଏୱଂ ମୟଂ ଚତ୍ତାରୋପି ଉପାୟେନ ତାନି ଆହରିସ୍ସାମ, ତତୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ଗେହଂ ପେସେସ୍ସାମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ତଥା କରିଂସୁ। ତେସୁ ସେନକୋ ତାୱ ଚୂଳାମଣିଂ ତକ୍କଘଟେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦାସିୟା ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ପେସେସି ‘‘ଇମଂ ତକ୍କଘଟଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଅଦତ୍ୱା ସଚେ ମହୋସଧସ୍ସ ଗେହେ ଗଣ୍ହାତି, ଘଟେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଦେହୀ’’ତି। ସା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତକ୍କଂ ଗଣ୍ହଥ, ତକ୍କଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଅପରାପରଂ ଚରତି।

ଅମରାଦେୱୀ ଦ୍ୱାରେ ଠିତା ତସ୍ସା କିରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଭୱିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣେନା’’ତି ଇଙ୍ଗିତସଞ୍ଞାୟ ଦାସିୟୋ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ସୟମେୱ ‘‘ଅମ୍ମ, ଏହି ତକ୍କଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆଗତକାଲେ ଦାସୀନଂ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ତାସୁ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତୀସୁ ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଅମ୍ମ, ଦାସିୟୋ ପକ୍କୋସାହୀ’’ତି ତମେୱ ପେସେତ୍ୱା ତକ୍କଘଟେ ହତ୍ଥଂ ଓତାରେତ୍ୱା ମଣିଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଦାସିଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ସନ୍ତକା’’ତି? ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ସେନକପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଦାସୀମ୍ହୀ’’ତି। ତତୋ ତସ୍ସା ନାମଂ ତସ୍ସା ଚ ମାତୁୟା ନାମଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକା ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅମ୍ମ, ଇମଂ ତକ୍କଂ କତିମୂଲ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ଚତୁନାଳିକ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଅମ୍ମ, ଇମଂ ତକ୍କଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ତୁମ୍ହେସୁ ଗଣ୍ହନ୍ତୀସୁ ମୂଲେନ ମେ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ଘଟେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ୟାହୀ’’ତି ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ସା ‘‘ଅସୁକମାସେ ଅସୁକଦିୱସେ ସେନକାଚରିୟୋ ଅସୁକାୟ ନାମ ଦାସିୟା ଧୀତାୟ ଅସୁକାୟ ନାମ ହତ୍ଥେ ରଞ୍ଞୋ ଚୂଳାମଣିଂ ପହେନକତ୍ଥାୟ ପହିଣୀ’’ତି ପଣ୍ଣେ ଲିଖିତ୍ୱା ତକ୍କଂ ଗଣ୍ହି। ପୁକ୍କୁସୋପି ସୁୱଣ୍ଣମାଲଂ ସୁମନପୁପ୍ଫଚଙ୍କୋଟକେ ଠପେତ୍ୱା ସୁମନପୁପ୍ଫେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ତଥେୱ ପେସେସି। କାମିନ୍ଦୋପି କମ୍ବଲଂ ପଣ୍ଣପଚ୍ଛିୟଂ ଠପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣେହି ଛାଦେତ୍ୱା ପେସେସି। ଦେୱିନ୍ଦୋପି ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକଂ ୟୱକଲାପନ୍ତରେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପେସେସି। ସା ସବ୍ବାନିପି ତାନି ଗହେତ୍ୱା ପଣ୍ଣେ ଅକ୍ଖରାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଠପେସି।

ତେପି ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଦେୱ, ତୁମ୍ହେ ଚୂଳାମଣିଂ ନ ପିଳନ୍ଧଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ‘‘ପିଳନ୍ଧିସ୍ସାମି ଆହରଥା’’ତି ପୁରିସେ ଆହ। ତେ ମଣିଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ, ଇତରାନିପି ନ ପସ୍ସିଂସୁୟେୱ। ଅଥ ତେ ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ଆଭରଣାନି ମହୋସଧସ୍ସ ଗେହେ ଅତ୍ଥି, ସୋ ତାନି ସୟଂ ୱଳଞ୍ଜେତି, ପଟିସତ୍ତୁ ତେ ମହାରାଜ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ’’ତି ତଂ ଭିନ୍ଦିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ଅତ୍ଥଚରକା ମନୁସ୍ସା ସୀଘଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ‘‘ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ରାଜା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘କୋ ଜାନିସ୍ସତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତି କିଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସିତୁଂ ନାଦାସି। ପଣ୍ଡିତୋ ରଞ୍ଞୋ କୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନମେୱ ଗତୋ। ରାଜା ‘‘ନଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆଣାପେସି। ପଣ୍ଡିତୋ ଅତ୍ଥଚରକାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମୟା ଅପଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଅମରାଦେୱିୟା ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୟୱମଜ୍ଝକଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କୁମ୍ଭକାରକମ୍ମଂ ଅକାସି। ନଗରେ ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ପଲାତୋ’’ତି ଏକକୋଲାହଲଂ ଜାତଂ।

ସେନକାଦୟୋପି ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ତସ୍ସ ପଲାତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ମୟଂ କିଂ ଅପଣ୍ଡିତା’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱାୱ ଅମରାଦେୱିୟା ପଣ୍ଣାକାରଂ ପହିଣିଂସୁ ସା ତେହି ଚତୂହି ପେସିତପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକ-ଅସୁକୱେଲାୟ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଏକଂ କୂପଂ ଖଣାପେତ୍ୱା ଗୂଥରାସିନୋ ସହ ଉଦକେନ ତତ୍ଥ ପୂରେତ୍ୱା ଗୂଥକୂପସ୍ସ ଉପରିତଲେ ୟନ୍ତଫଲକାହି ପିଦହିତ୍ୱା କିଳଞ୍ଜେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ଅଥ ସେନକୋ ସାୟନ୍ହସମୟେ ନ୍ହତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗେହଂ ଅଗମାସି। ସୋ ଘରଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେସି। ସା ‘‘ଏହି, ଆଚରିୟା’’ତି ଆହ। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି। ସା ଏୱମାହ – ‘‘ସାମି, ଇଦାନି ଅହଂ ତୱ ୱସଂ ଗତା, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ଅନ୍ହାୟିତ୍ୱା ସୟିତୁଂ ଅୟୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଦକପୂରଂ ଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଆସିତ୍ତା ୱିୟ ‘‘ଏହି, ଆଚରିୟ, ନ୍ହାନତ୍ଥାୟ ଫଲକାନି ଆରୁହା’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଫଲକାନି ଅଭିରୁୟ୍ହ ଠିତକାଲେ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଫଲକକୋଟିୟଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଗୂଥକୂପେ ପାତେସି।

ପୁକ୍କୁସୋପି ସାୟନ୍ହସମୟେ ନ୍ହତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଘରଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେସି। ଏକା ପରିଚାରିକା ଇତ୍ଥୀ ଅମରାଦେୱିୟା ଆରୋଚେସି। ସା ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ଆଚରିୟ, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ଅନ୍ହାୟିତ୍ୱା ସୟିତୁଂ ଅୟୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଦକପୂରଂ ଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଆସିଞ୍ଚମାନା ୱିୟ ‘‘ଏହି, ଆଚରିୟ, ନ୍ହାନତ୍ଥାୟ ଫଲକାନି ଅଭିରୁହା’’ତି ଆହ। ତସ୍ସ ଫଲକାନି ଅଭିରୁୟ୍ହ ଠିତକାଲେ ସା ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଫଲକାନି ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଗୂଥକୂପେ ପାତେସି। ପୁକ୍କୁସଂ ସେନକୋ ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ ପୁକ୍କୁସୋ’’ତି। ‘‘ତ୍ୱଂ କୋ ନାମ ମନୁସ୍ସୋ’’ତି? ‘‘ଅହଂ ସେନକୋ’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତଥା ଇତରେ ଦ୍ୱେପି ତତ୍ଥେୱ ପାତେସି। ସବ୍ବେପି ତେ ଜେଗୁଚ୍ଛେ ଗୂଥକୂପେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସା ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ତତୋ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା, ଚତ୍ତାରୋପି ଜନେ ଖୁରମୁଣ୍ଡେ କାରାପେତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଉଦକେନ ତେମେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣଂ ବହଲୟାଗୁଂ ପଚାପେତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ସୀସତୋ

ପଟ୍ଟାଯ ସକଲସରୀରଂ ୱିଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ତୂଲପିଚୁନି ଗାହାପେତ୍ୱା ତଥେୱ ସୀସତୋ ପଟ୍ଟାଯ ଓକିରାପେତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍କୂଂ ପାପେତ୍ୱା କିଲଞ୍ଜକୁଚ୍ଛିଯଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ୱେଠେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚତ୍ତାରି ରତନାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା – ''ଦେୱ, ସେତୱାନରଂ ନାମ ମହାପଣ୍ଣାକାରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି କିଲଞ୍ଜାନି ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ଠପାପେସି। ଅଥ ରାଜା ୱିୱରାପେତ୍ୱା ସେତମକ୍କଟସଦିସେ ଚତ୍ତାରୋପି ଜନେ ପସ୍ସି। ଅଥ ସଦ୍ଧେ ମନୁସ୍ସା ''ଅହୋ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା, ଅହୋ ମହାସେତୱାନରା''ତି ୱତ୍ୱା ମହାହସିତଂ ହସିଂସୁ। ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ମହାଲଜ୍ଜା ଅହେସୁଂ।

ଅଥ ଅମରାଦେୱୀ ଅତ୍ତନୋ ସାମିନୋ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ କଥେନ୍ତୀ ରାଜାନଂ ଆହ – ''ଦେୱ, ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ନ ଚୋରୋ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋୱ ଚୋରା। ଏତେସୁ ହି ସେନକୋ ମଣିଚୋରୋ, ପୁକ୍କୁସୋ ସୁୱଣ୍ଣମାଲାଚୋରୋ, କାମିନ୍ଦୋ କମ୍ବଲଚୋରୋ, ଦେୱିନ୍ଦୋ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକାଚୋରୋ। ଇମେ ଚୋରା ଅସୁକମାସେ ଅସୁକଦିୱସେ ଅସୁକଦାସିଧୀତାନଂ ଅସୁକଦାସୀନଂ ହତ୍ଥେ ଇମାନି ରତନାନି ପହିଣନ୍ତି। ଇମଂ ପଣ୍ଣଂ ପସ୍ସଥ, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଞ୍ଚ ଗଣ୍ହଥ, ଚୋରେ ଚ, ଦେୱ, ପଟିଚ୍ଛଥା''ତି। ସା ଚତ୍ତାରୋପି ଜନେ ମହାୱିପ୍ପକାରଂ ପାପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହମେୱ ଗତା। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଲାତଭାୱେନ ତସ୍ମିଂ ଆସଙ୍କାଯ ଚ ଅଞ୍ଞେସଂ ପଣ୍ଡିତପତିମନ୍ତୀନଂ ଅଭାୱେନ ଚ ତେସଂ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହାନି ଗଚ୍ଛଥା''ତି ପେସେସି। ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ମହାୱିପ୍ପକାରଂ ପତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହମେୱ ଗତା।

ସବ୍ବରତନଥେନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଖଜ୍ଜୋପନକପଞ୍ହୋ

ଅଥସ୍ସ ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଅସ୍ସୁଣନ୍ତୀ ''କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜମାନା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆନଯନକାରଣଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ଛତ୍ତପିଣ୍ଡିକଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଚତୁକ୍କନିପାତେ ଦେୱତାଯ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହେ ଆଗତେ ''ହନ୍ତି ହତ୍ଥେହି ପାଦେହୀ''ତିଆଦିକେ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ଅଜାନନ୍ତୋ ''ଅହଂ ନ ଜାନାମି, ଅଞ୍ଞେ ପଣ୍ଡିତେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଏକଦିୱସଂ ଓକାସଂ ଯାଚିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ''ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ''ତି ଚତୁନ୍ନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ସାସନଂ ପେସେସି। ତେହି ''ମଯଂ ଖୁରମୁଣ୍ଡା ୱୀଥିଂ ଓତରନ୍ତା ଲଜ୍ଜାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଚତ୍ତାରୋ ନାଠଇପଟ୍ଟେ ପେସେସି ''ଇମେ ସୀସେସୁ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ''ତି। ତଦା କିର ତେ ନାଠଇପଟ୍ଟା ଉପ୍ପନ୍ନା। ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ରାଜା ''ସେନକ, ଅଜ୍ଜ ରତ୍ତିଭାଗେ ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ମଂ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛି, ଅହଂ ପନ ଅଜାନନ୍ତୋ 'ପଣ୍ଡିତେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ'ତି ଅୱଚଂ, କଥେହି ମେ ତେ ପଞ୍ହେ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ହନ୍ତି ହତ୍ଥେହି ପାଦେହି, ମୁଖଞ୍ଚ ପରିସୁମ୍ଭତି;

ସ ୱେ ରାଜ ପିଯୋ ହୋତି, କଂ ତେନ ତ୍ୱାଭିପସ୍ସସୀ''ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୯୭);

ସେନକୋ ଅଜାନନ୍ତୋ ''କିଂ ହନ୍ତି, କଥଂ ହନ୍ତୀ''ତି ତଂ ତଂ ୱିଲପିତ୍ୱା ନେୱ ଅନ୍ତଂ ପସ୍ସି, ନ କୋଟିଂ ପସ୍ସି। ସେସାପି ଅପ୍ପଟିଭାନା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ରାଜା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ପୁନ ରତ୍ତିଭାଗେ ଦେୱତାଯ ''ପଞ୍ହୋ ତେ ଞାତୋ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ମଯା ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ପୁଟ୍ଠା, ତେପି ନ ଜାନିଂସୂ''ତି ଆହ। ଦେୱତା ''କିଂ ତେ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି, ଠପେତ୍ୱା ମହୋସଧପଣ୍ଡିତଂ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଏତେ ପଞ୍ହେ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସଚେ ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏତେ ପଞ୍ହେ ନ କଥାପେସ୍ସସି, ଇମିନା ତେ ଜଲିତେନ ଅଯକୂଟେନ ସୀସଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ରାଜାନଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଅଗ୍ଗିନା ଅତ୍ଥେ ସତି ଖଜ୍ଜୋପନକଂ ଧମିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଖୀରେନ ଅତ୍ଥେ ସତି ୱିସାଣଂ ଦୁହିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ପଞ୍ଚକନିପାତେ ଖଜ୍ଜୋପନକପଞ୍ହଂ ଉଦାହରି –

''କୋ ନୁ ସନ୍ତମ୍ହି ପଜ୍ଜୋତେ, ଅଗ୍ଗିପରିଯେସନଂ ଚରଂ;

ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ରତ୍ତି ଖଜ୍ଜୋତଂ, ଜାତୱେଦଂ ଅମଞ୍ଞଥ।

''ସ୍ୱସ୍ସ ଗୋମଯଚୁଣ୍ଣାନି, ଅଭିମତ୍ଥଂ ତିଣାନି ଚ;

ୱିପରୀତାଯ ସଞ୍ଞାଯ, ନାସକ୍ଖି ପଜ୍ଜଲେତୱେ।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଅନୁପାୟେନ, ଅତ୍ଥଂ ନ ଲଭତେ ମିଗୋ;

ୱିସାଣତୋ ଗୱଂ ଦୋହଂ, ଯତ୍ଥ ଖୀରଂ ନ ୱିନ୍ଦତି।

‘‘ୱିୱିଧେହି ଉପାୟେହି, ଅତ୍ଥଂ ପପ୍ପୋନ୍ତି ମାଣୱା;

ନିଗ୍ଗହେନ ଅମିତ୍ତାନଂ, ମିତ୍ତାନଂ ପଗ୍ଗହେନ ଚ।

‘‘ସେନାମୋକ୍ଖପଲାଭେନ, ୱଲ୍ଲଭାନଂ ନୟେନ ଚ;

ଜଗତିଂ ଜଗତିପାଲା, ଆୱସନ୍ତି ୱସୁନ୍ଧର’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୫।୭୫-୭୯);

ତତ୍ଥ ସନ୍ତମ୍ହି ପଜ୍ଜୋତେତି ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ସନ୍ତେ। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ। ଅଦ୍ଦକ୍ଖୀତି ପସ୍ସି, ଦିସ୍ୱା ଚ ପନ ୱଣ୍ଣସାମଞ୍ଞତାୟ ଖଜ୍ଜୋପନକଂ ‘‘ଜାତୱେଦୋ ଅୟଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅମଞ୍ଞିତ୍ଥ। ସ୍ୱସ୍ସାତି ସୋ ଅସ୍ସ ଖଜ୍ଜୋପନକସ୍ସ ଉପରି ସୁଖୁମାନି ଗୋମୟଚୁଣ୍ଣାନି ଚେୱ ତିଣାନି ଚ। ଅଭିମତ୍ଥନ୍ତି ହତ୍ଥେହି ଘଂସିତ୍ୱା ଆକିରନ୍ତୋ ଜଣ୍ଣୁକେହି ଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠାୟ ମୁଖେନ ଧମନ୍ତୋ ଜାଲେସ୍ସାମି ନନ୍ତି ୱିପରୀତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ୱାୟମନ୍ତୋପି ଜାଲେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ମିଗୋତି ମିଗସଦିସୋ ଅନ୍ଧବାଲୋ ଏୱଂ ଅନୁପାୟେନ ପରିୟେସନ୍ତୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଲଭତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ୱିସାଣେ ଖୀରମେୱ ନତ୍ଥି, ତତୋ ଗାୱିଂ ଦୁହନ୍ତୋ ୱିୟ ଚ ଅତ୍ଥଂ ନ ୱିନ୍ଦତି। ସେନାମୋକ୍ଖପଲାଭେନାତି ସେନାମୋକ୍ଖାନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଲାଭେନ। ୱଲ୍ଲଭାନନ୍ତି ପିୟମନାପାନଂ ୱିସ୍ସାସିକାନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ନୟେନ ଚ। ୱସୁନ୍ଧରନ୍ତି ୱସୁସଙ୍ଖାତାନଂ ରତନାନଂ ଧାରଣତୋ ୱସୁନ୍ଧରନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଜଗତିଂ ଜଗତିପାଲା ରାଜାନୋ ଆୱସନ୍ତି।

ନ ତେ ତୟା ସଦିସା ହୁତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ୱିଜ୍ଜମାନେୟେୱ ଖଜ୍ଜୋପନକଂ ଧମନ୍ତି। ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ପନ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ସତି ଖଜ୍ଜୋପନକଂ ଧମନ୍ତୋ ୱିୟ, ତୁଲଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ତୁଲୟନ୍ତୋ ୱିୟ, ଖୀରେନ ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ୱିସାଣତୋ ଦୁହନ୍ତୋ ୱିୟ ଚ, ସେନକାଦୟୋ ପୁଚ୍ଛସି, ଏତେ କିଂ ଜାନନ୍ତି। ଖଜ୍ଜୋପନକସଦିସା ହେତେ। ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧସଦିସୋ ମହୋସଧୋ ପଞ୍ଞାୟ ଜଲତି, ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛ। ଇମେ ତେ ପଞ୍ହେ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀତି ରାଜାନଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାୟି।

ଖଜ୍ଜୋପନକପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଭୂରିପଞ୍ହୋ

ଅଥ ରାଜା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ପୁନଦିୱସେ ଚତ୍ତାରୋ ଅମଚ୍ଚେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ତୁମ୍ହେ ଚତ୍ତାରୋ ଚତୂସୁ ରଥେସୁ ଠତ୍ୱା ଚତୂହି ନଗରଦ୍ୱାରେହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ମମ ପୁତ୍ତଂ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତଂ ପସ୍ସଥ, ତତ୍ଥେୱସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଆନେଥା’’ତି ଆଣାପେସି। ତେପି ଚତ୍ତାରୋ ଏକେକେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତେସୁ ତୟୋ ଜନା ପଣ୍ଡିତଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପନ ଦକ୍ଖିଣୟୱମଜ୍ଝକଗାମେ ମହାସତ୍ତଂ ମତ୍ତିକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଆଚରିୟସ୍ସ ଚକ୍କଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ମତ୍ତିକାମକ୍ଖିତସରୀରଂ ପଲାଲପିଟ୍ଠକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମୁଟ୍ଠିଂ ମୁଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ଅପ୍ପସୂପଂ ୟୱଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜମାନଂ ପସ୍ସି। କସ୍ମା ପନେସ ଏତଂ କମ୍ମଂ ଅକାସୀତି? ରାଜା କିର ‘‘ନିସ୍ସଂସୟଂ ପଣ୍ଡିତୋ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି ଆସଙ୍କତି। ‘‘ସୋ ‘କୁମ୍ଭକାରକମ୍ମେନ ଜୀୱତୀ’ତି ସୁତ୍ୱା ନିରାସଙ୍କୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମକାସୀତି। ସୋ ଅମଚ୍ଚଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମୟ୍ହଂ ଯସୋ ପୁନ ପାକତିକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅମରାଦେୱିୟା ସମ୍ପାଦିତଂ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନମେୱ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗହିତଂ ୟୱଭତ୍ତପିଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୋ ଅମଚ୍ଚୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମି। ସୋ ପନ ସେନକପକ୍ଖିକୋ, ତସ୍ମା ନଂ ଘଟେନ୍ତୋ ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ଆଚରିୟସେନକସ୍ସ ୱଚନଂ ନିୟ୍ୟାନିକଂ, ତୱ ନାମ ଯସେ ପରିହୀନେ ତଥାରୂପା ପଞ୍ଞା ପତିଟ୍ଠା ହୋତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଇଦାନି ମତ୍ତିକାମକ୍ଖିତୋ ପଲାଲପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦସକନିପାତେ ଭୂରିପଞ୍ହେ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର, ତ୍ୱଂ ଅପି ଭୂରିପଞ୍ଞ, ଯା ତାଦିସୀ ସିରୀ ଧିତୀ ମତୀ ଚ;

ନ ତାୟତେଭାୱୱସୂପନିତଂ, ଯୋ ୟୱକଂ ଭୁଞ୍ଜସି ଅପ୍ପସୂପ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୧୪୫);

ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗଂ କିରାତି ଯଂ ଆଚରିଯସେନକୋ ଆହ, ତଂ କିର ସଙ୍ଗମେୱ। ସିରୀତି ଇସ୍ସରିଯଂ। ଧିତୀତି ଅବ୍ଭୋଚ୍ଛିନ୍ନୱୀରିଯଂ। ନ ତାଯତେଭାୱୱସୂପନିତନ୍ତି ଅଭାୱସ୍ସ ଅୱୁଡ୍ଢିଯା ୱସଂ ଉପନୀତଂ ତଂ ନ ରକ୍ଖତି ନ ଗୋପେତି, ପତିଟ୍ଠା ହୋତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଯଥିକନ୍ତି ଯଥିଭତ୍ତଂ।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ''ଅନ୍ଧବାଲ, ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାବଲେନ ପୁନ ତଂ ଯସଂ ପାକତିକଂ କାତୁକାମୋ ଏୱଂ କରୋମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

''ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖେନ ପରିପାଚଯନ୍ତୋ, କାଲାକାଲଂ ୱିଚିନଂ ଛନ୍ଦଛନ୍ନୋ;

ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରାନି ଅୱାପୁରନ୍ତୋ, ତେନାହଂ ତୁସ୍ସାମି ଯଥୋଦନେନ।

''କାଲଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ଅଭିଜୀହନାଯ, ମନ୍ତେହି ଅତ୍ଥଂ ପରିପାଚଯିତ୍ୱା;

ୱିଜମ୍ଭିସ୍ସଂ ସୀହୱିଜମ୍ଭିତାନି, ତାଯିଦ୍ଧିଯା ଦକ୍ଖସି ମଂ ପୁନାପୀ''ତି। (ଜା॰ ୧।୧୦।୧୪୬-୧୪୭);

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖେନାତି ଇମିନା କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖେନ ଅତ୍ତନୋ ପୋରାଣକସୁଖଂ ପଟିପାକତିକକରଣେନ ପରିପାଚଯନ୍ତୋୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ। କାଲାକାଲନ୍ତି ଅଯଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଚରଣକାଲୋ, ଅଯଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋତି ଏୱଂ କାଲଞ୍ଚ ଅକାଲଞ୍ଚ ୱିଚିନନ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ କୁଦ୍ଧକାଲେ ଛନ୍ନେନ ଚରିତବ୍ବନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଛନ୍ଦେନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ଛନ୍ନୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା କୁମ୍ଭକାରକମ୍ମେନ ଜୀୱନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥସ୍ସ କାରଣସଙ୍ଖାତାନି ଦ୍ୱାରାନି ଅୱାପୁରନ୍ତୋ ୱିହରାମି, ତେନ କାରଣେନାହଂ ଯଥୋଦନେନ ତୁସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିଜୀହନାଯାତି ୱୀରିଯକରଣସ୍ସ। ମନ୍ତେହି ଅତ୍ଥଂ ପରିପାଚଯିତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ମମ ଯସଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମନୋସିଲାତଲେ ୱିଜମ୍ଭମାନୋ ସୀହୋ ୱିଯ ୱିଜମ୍ଭିସ୍ସଂ, ତାଯ ଇଦ୍ଧିଯା ମଂ ପୁନପି ତ୍ୱଂ ପସ୍ସିସ୍ସସୀତି।

ଅଥ ନଂ ଅମଚ୍ଚୋ ଆହ – ''ପଣ୍ଡିତ, ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ରାଜାନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତେ ପୁଚ୍ଛି। ତେସୁ ଏକୋପି ତଂ ପଞ୍ହଂ କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ତସ୍ମା ରାଜା ତୱ ସନ୍ତିକଂ ମଂ ପହିଣୀ''ତି। ''ଏୱଂ ସନ୍ତେ ପଞ୍ଞାଯ ଆନୁଭାୱଂ କସ୍ମା ନ ପସ୍ସସି, ଏୱରୂପେ ହି କାଲେ ନ ଇସ୍ସରିଯଂ ପତିଟ୍ଠା ହୋତି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋୱ ପତିଟ୍ଠା ହୋତୀ''ତି ମହାସତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯ ଆନୁଭାୱଂ ୱଣ୍ଣେସି। ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞା ''ପଣ୍ଡିତଂ ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେଯେୱ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଆନେଥା''ତି ଦିନ୍ନଂ କହାପଣସହସ୍ସଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। କୁମ୍ଭକାରୋ ''ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ କିର ମଯା ପେସକାରକମ୍ମଂ କାରିତୋ''ତି ଭଯଂ ଆପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ''ମା ଭାଯି, ଆଚରିଯ, ବହୂପକାରୋ ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକ''ନ୍ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ମତ୍ତିକାମକ୍ଖିତେନେୱ ସରୀରେନ ରଥେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି। ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ତାତ, କୁହିଂ ପଣ୍ଡିତୋ ଦିଟ୍ଠୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଦେୱ, ଦକ୍ଖିଣଯୱମଜ୍ଝକଗାମେ କୁମ୍ଭକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱତି, ତୁମ୍ହେ ପକ୍କୋସଥାତି ସୁତ୍ୱାୱ ଅନ୍ହାଯିତ୍ୱା ମତ୍ତିକାମକ୍ଖିତେନେୱ ସରୀରେନ ଆଗତୋ''ତି ଆହ। ରାଜା ''ସଚେ ମୟ୍ହଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଅସ୍ସ, ଇସ୍ସରିଯୱିଧିନା ଚରେଯ୍ୟ, ନାଯଂ ମମ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ 'ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ମଯା ଦିନ୍ନୱିଧାନେନ ଆଗଚ୍ଛତୂ'ତି ୱଦେଯ୍ୟାଥା''ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ତଥା କତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ପୱିସତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ସୁଖୀପି ହେକେ ନ କରୋନ୍ତି ପାପଂ, ଅୱଣ୍ଣସଂସଗ୍ଗଭଯା ପୁନେକେ;

ପହୂ ସମାନୋ ୱିପୁଲତ୍ଥଚିନ୍ତୀ, କିଂ କାରଣା ମେ ନ କରୋସି ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି। (ଜା॰ ୧।୧୦।୧୪୮);

ତତ୍ଥ ସୁଖୀତି ପଣ୍ଡିତ, ଏକଚ୍ଚେ ''ମଯଂ ସୁଖିନୋ ସମ୍ପନ୍ନିସ୍ସରିଯା, ଅଲଂ ନୋ ଏତ୍ତକେନା''ତି ଉତ୍ତରି ଇସ୍ସରିଯକାରଣା ପାପଂ ନ କରୋନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ''ଏୱରୂପସ୍ସ ନୋ ଯସଦାଯକସ୍ସ ସାମିକସ୍ସ ଅପରଜ୍ଝନ୍ତାନଂ ଅୱଣ୍ଣୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଅୱଣ୍ଣସଂସଗ୍ଗଭଯା ନ କରୋନ୍ତି। ଏକୋ ନ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି, ଏକୋ ମନ୍ଦପଞ୍ଞୋ, ତ୍ୱଂ ପନ ସମତ୍ଥୋ ଚ ୱିପୁଲତ୍ଥଚିନ୍ତୀ ଚ, ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ପନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜମ୍ପି କାରେଯ୍ୟାସି। କିଂ କାରଣା ମମ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ନ କରୋସୀତି।

ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ –

''ନ ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତସୁଖସ୍ସ ହେତୁ, ପାପାନି କମ୍ମାନି ସମାଚରନ୍ତି;

ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠା ଖଲିତାପି ସନ୍ତା, ଛନ୍ଦା ଚ ଦୋସା ନ ଜହନ୍ତି ଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୧୪୯);

ତତ୍ଥ ଖଲିତାପୀତି ସମ୍ପତ୍ତିତୋ ଖଲିତ୍ୱା ୱିପତ୍ତିଯଂ ଠିତସଭାୱା ହୁତ୍ୱାପି। ନ ଜହନ୍ତି ଧମ୍ମନ୍ତି ପୱେଣିଯଧମ୍ମମ୍ପି ସୁଚରିତଧମ୍ମମ୍ପି ନ ଜହନ୍ତି।

ପୁନ ରାଜା ତସ୍ସ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ଖତ୍ତିଯମାଯଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଯେନ କେନଚି ୱଣ୍ଣେନ, ମୁଦୁନା ଦାରୁଣେନ ୱା;

ଉଦ୍ଧରେ ଦୀନମତ୍ତାନଂ, ପଚ୍ଛା ଧମ୍ମଂ ସମାଚରେ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୧୫୦);

ତତ୍ଥ ଦୀନନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ଠପେଯ୍ୟାତି।

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ରୁକ୍ଖୂପମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଯସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାଯାଯ, ନିସୀଦେଯ୍ୟ ସଯେଯ୍ୟ ୱା;

ନ ତସ୍ସ ସାଖଂ ଭଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋ ହି ପାପକୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୧୫୧);

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା – ‘‘ମହାରାଜ, ଯଦି ପରିଭୁତ୍ତରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖଂ ଭଞ୍ଜନ୍ତୋପି ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ହୋତି , ଯେହି ତୁମ୍ହେହି ମମ ପିତା ଉଳାରେ ଇସ୍ସରିଯେ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ, ଅହଞ୍ଚ ମହନ୍ତେନ ଅନୁଗ୍ଗହେନ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ, ତେସୁ ତୁମ୍ହେସୁ ଅପରଜ୍ଝନ୍ତୋ ଅହଂ କଥଂ ନାମ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋ ନ ଭୱେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ସବ୍ବଥାପି ଅତ୍ତନୋ ଅମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିଭାୱଂ କଥେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଯସ୍ସାପି ଧମ୍ମଂ ପୁରିସୋ ୱିଜଞ୍ଞା, ଯେ ଚସ୍ସ କଙ୍ଖଂ ୱିନଯନ୍ତି ସନ୍ତୋ;

ତଂ ହିସ୍ସ ଦୀପଞ୍ଚ ପରାଯଣଞ୍ଚ, ନ ତେନ ମେତ୍ତିଂ ଜରଯେଥ ପଞ୍ଞୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୧୫୨);

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ଯସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଯୋ ପୁରିସୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଧମ୍ମଂ କାରଣଂ ଜାନେଯ୍ୟ, ଯେ ଚସ୍ସ ସନ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କଙ୍ଖଂ ୱିନଯନ୍ତି, ତଂ ତସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଦୀପଞ୍ଚେୱ ପରାଯଣଞ୍ଚ, ତାଦିସେନ ଆଚରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଣ୍ଡିତୋ ମିତ୍ତଭାୱଂ ନାମ ନ ଜୀରେଯ୍ୟ ନ ନାସେଯ୍ୟ।

ଇଦାନି ତଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

‘‘ଅଲସୋ ଗିହୀ କାମଭୋଗୀ ନ ସାଧୁ, ଅସଞ୍ଞତୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନ ସାଧୁ;

ରାଜା ନ ସାଧୁ ଅନିସମ୍ମକାରୀ, ଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ କୋଧନୋ ତଂ ନ ସାଧୁ।

‘‘ନିସମ୍ମ ଖତ୍ତିଯୋ କଯିରା, ନାନିସମ୍ମ ଦିସମ୍ପତି;

ନିସମ୍ମକାରିନୋ ରାଜ, ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ୱଡ୍ଢତୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୧୫୩-୧୫୪);

ତତ୍ଥ ନ ସାଧୂତି ନ ସୁନ୍ଦରୋ। ଅନିସମ୍ମକାରୀତି କିଞ୍ଚି ସୁତ୍ୱା ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଅକତ୍ୱା କାରକୋ। ଯସୋ କିତ୍ତି ଚାତି ଇସ୍ସରିଯପରିୱାରୋ ଚ ଗୁଣକିତ୍ତି ଚ ଏକନ୍ତେନ ୱଡ୍ଢତୀତି।

ଭୂରିପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଦେୱତାପଞ୍ହୋ

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ମହାସତ୍ତଂ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସଯଂ ନୀଚାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ମଂ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛି, ତେ ଅହଂ ନ ଜାନାମି। ଚତ୍ତାରୋପି ପଣ୍ଡିତା ନ ଜାନିଂସୁ, କଥେହି ମେ, ତାତ, ତେ ପଞ୍ହେ’’ତି। ମହାରାଜ, ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ୱା ହୋତୁ, ଚାତୁମହାରାଜିକାଦଯୋ ୱା ହୋନ୍ତୁ, ଯେନ କେନଚି ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହଂ ଅହଂ କଥେତୁଂ ସକ୍କୋମି। ୱଦ, ମହାରାଜ, ଦେୱତାଯ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହେତି। ଅଥ ରାଜା ଦେୱତାଯ ପୁଚ୍ଛିତନିଯାମେନେୱ କଥେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ହନ୍ତି ହତ୍ଥେହି ପାଦେହି, ମୁଖଞ୍ଚ ପରିସୁମ୍ଭତି;

ସ ୱେ ରାଜ ପିଯୋ ହୋତି, କଂ ତେନ ତ୍ୱାଭିପସ୍ସସୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୯୭);

ତତ୍ଥ ହନ୍ତୀତି ପହରତି। ପରିସୁମ୍ଭତୀତି ପହରତିଯେୱ। ସ ୱେତି ସୋ ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ପିଯୋ ହୋତି। କଂ ତେନ ତ୍ୱାଭିପସ୍ସସୀତି ତେନ ପହରଣକାରଣେନ ପିଯଂ କତମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ତ୍ୱଂ, ରାଜ, ଅଭିପସ୍ସସୀତି।

ମହାସତ୍ତସ୍ସ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଗଗନତଲେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ଅତ୍ଥୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସୁଣ, ମହାରାଜ, ଯଦା ହି ମାତୁଅଙ୍କେ ନିପନ୍ନୋ ଦହରକୁମାରୋ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ କୀଳନ୍ତୋ ମାତରଂ ହତ୍ଥପାଦେହି ପହରତି, କେସେ ଲୁଞ୍ଚତି, ମୁଟ୍ଠିନା ମୁଖଂ ପହରତି, ତଦା ନଂ ମାତା ‘ଚୋରପୁତ୍ତକ, କଥଂ ତ୍ୱଂ ନୋ ଏୱଂ ପହରସୀ’ତିଆଦୀନି ପେମସିନେହୟୁତ୍ତାନି ୱତ୍ୱା ପେମଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଥନନ୍ତରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମୁଖଂ ପରିଚୁମ୍ବତି। ଇତି ସୋ ତସ୍ସା ଏୱରୂପେ କାଲେ ପିଯତରୋ ହୋତି, ତଥା ପିତୁନୋପୀ’’ତି ଏୱଂ ଗଗନମଜ୍ଝେ ସୂରିଯଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱତା ଛତ୍ତପିଣ୍ଡିକଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢଂ ସରୀରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ସୁକଥିତୋ ପଣ୍ଡିତେନ ପଞ୍ହୋ’’ତି ମଧୁରସ୍ସରେନ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ରତନଚଙ୍କୋଟକଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫଗନ୍ଧୱାସେହି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୂଜେତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯି। ରାଜାପି ପଣ୍ଡିତଂ ପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଇତରଂ ପଞ୍ହଂ ଯାଚିତ୍ୱା ‘‘ୱଦ, ମହାରାଜା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଅକ୍କୋସତି ଯଥାକାମଂ, ଆଗମଞ୍ଚସ୍ସ ଇଚ୍ଛତି;

ସ ୱେ ରାଜ ପିଯୋ ହୋତି, କଂ ତେନ ତ୍ୱାଭିପସ୍ସସୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୯୮);

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ – ‘‘ମହାରାଜ, ମାତା ୱଚନପେସନଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ସତ୍ତଟ୍ଠୱସ୍ସିକଂ ପୁତ୍ତଂ ‘ତାତ, ଖେତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛ, ଅନ୍ତରାପଣଂ ଗଚ୍ଛା’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ‘ଅମ୍ମ, ସଚେ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଦସ୍ସସି, ଗମିସ୍ସାମୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘ସାଧୁ, ପୁତ୍ତ, ଗଣ୍ହାହୀ’ତି ୱତ୍ୱା ଦେତି। ସୋ ଦାରକୋ ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ବହି ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାରକେହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳଇତ୍ୱା ମାତୁପେସନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ମାତରା ‘‘ତାତ, ଗଚ୍ଛାହୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ ସୋ ମାତରଂ ‘ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ସୀତାଯ ଘରଚ୍ଛାଯାଯ ନିସୀଦସି, କିଂ ପନ ଅହଂ ତୱ ବହି ପେସନକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି, ଅହଂ ତଂ ୱଞ୍ଚେମୀ’ତି ୱତ୍ୱା ହତ୍ଥୱିକାରମୁଖୱିକାରେ କତ୍ୱା ଗତୋ। ସା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ‘ତ୍ୱଂ ମମ ସନ୍ତକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଖେତ୍ତେ କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛସୀ’ତି ତଜ୍ଜେନ୍ତୀ ୱେଗେନ ପଲାଯନ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାପୁଣିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ‘ଚୋରା ତଂ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୁ’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଯଥାକାମଂ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି। ଯଂ ପନ ମୁଖେନ ଭଣତି, ତଥା ହଦଯେ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛତି, ଆଗମନଞ୍ଚସ୍ସ ଇଚ୍ଛତି, ସୋ ଦିୱସଭାଗଂ କୀଳଇତ୍ୱା ସାଯଂ ଗେହଂ ପୱିସିତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୋ ଞାତକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି। ମାତାପିସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘ପୱିସିତୁଂ ନ ୱିସହତି ମଞ୍ଞେ’ତି ସୋକସ୍ସ ହଦଯଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ଞାତିଘରେ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ସୀସେ ଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ‘ତାତ ପିଯପୁତ୍ତକ, ମମ ୱଚନଂ ହଦଯେ ଠପେସୀ’ତି ଅତିରେକତରଂ ପେମଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ଏୱଂ, ମହାରାଜ, ମାତୁଯା କୁଦ୍ଧକାଲେ ପୁତ୍ତୋ ପିଯତରୋ ନାମ ହୋତୀ’’ତି ଦୁତିଯଂ ପଞ୍ହଂ କଥେସି। ଦେୱତା ତଥେୱ ପୂଜେସି।

ରାଜାପି ପୂଜେତ୍ୱା ତତିଯଂ ପଞ୍ହଂ ଯାଚିତ୍ୱା ‘‘ୱଦ, ମହାରାଜା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଅବ୍ଭକ୍ଖାତି ଅଭୂତେନ, ଅଲିକେନାଭିସାରଯେ;

ସ ୱେ ରାଜ ପିଯୋ ହୋତି, କଂ ତେନ ତ୍ୱାଭିପସ୍ସସୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୯୯);

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ରାଜ, ଯଦା ଉଭୋ ଜଯମ୍ପତିକା ରହୋଗତା ଲୋକସ୍ସାଦରତିଯା କୀଳନ୍ତା ‘ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ମଯି ପେମଂ ନତ୍ଥି, ହଦଯଂ ତେ ବହି

ଗତ'ନ୍ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତି, ଅଲିକେନ ସାରେନ୍ତି ଚୋଦେନ୍ତି, ତଦା ତେ ଅତିରେକତରଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିୟାୟନ୍ତି। ଏୱମସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାହୀ''ତି କଥେସି। ଦେୱତା ତଥେୱ ପୂଜେସି।

ରାଜାପି ପୂଜେତ୍ୱା ଇତରଂ ପଞ୍ହଂ ୟାଚିତ୍ୱା ''ୱଦ, ମହାରାଜା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

''ହରଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ୱତ୍ଥସେନାସନାନି ଚ;

ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁହରା ସନ୍ତା, ତେ ୱେ ରାଜ ପିୟା ହୋନ୍ତି;

କଂ ତେନ ତ୍ୱାଭିପସ୍ସସୀ''ତି। (ଜା। ୧।୪।୨୦୦);

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, ଅୟଂ ପଞ୍ହୋ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତୋ। ସଦ୍ଧାନି ହି କୁଲାନି ଇଧଲୋକପରଲୋକଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି ଚେୱ ଦାତୁକାମାନି ଚ ହୋନ୍ତି, ତାନି ତଥାରୂପେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ୟାଚନ୍ତେପି ଲଦ୍ଧଂ ହରନ୍ତେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେପି ଦିସ୍ୱା 'ଅମ୍ହେୟେୱ ୟାଚନ୍ତି, ଅମ୍ହାକଂୟେୱ ସନ୍ତକାନି ଅନ୍ନପାନାଦୀନି ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ'ତି ତେସୁ ଅତିରେକତରଂ ପେମଂ କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁହରା ସନ୍ତା ଏକଂସେନ ୟାଚନ୍ତା ଚେୱ ଲଦ୍ଧଂ ହରନ୍ତା ଚ ସମାନା ପିୟା ହୋନ୍ତୀ''ତି କଥେସି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ପଞ୍ହେ କଥିତେ ଦେୱତା ତଥେୱ ପୂଜେତ୍ୱା ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତରତନପୂରଂ ରତନଚଙ୍କୋଟକଂ ''ଗଣ୍ହ, ମହାପଣ୍ଡିତା''ତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଖିପି। ରାଜାପିସ୍ସ ଅତିରେକତରଂ ପୂଜଂ କରୋନ୍ତୋ ଅତିୱିୟ ପସୀଦିତ୍ୱା ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ୟସୋ ମହା ଅହୋସି।

ଦେୱତାପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତପଞ୍ହୋ

ପୁନ ତେ ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ''ଅମ୍ଭୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଇଦାନି ମହନ୍ତତରୋ ଜାତୋ, କିଂ କରୋମା''ତି ମନ୍ତୟିଂସୁ। ଅଥ ନେ ସେନକୋ ଆହ – ''ହୋତୁ ଦିଟ୍ଠୋ ମେ ଉପାୟୋ, ମୟଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା 'ରହସ୍ସଂ ନାମ କସ୍ସ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ'ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମ, ସୋ 'ନ କସ୍ସଚି କଥେତବ୍ବ'ନ୍ତି ୱକ୍ଖତି। ଅଥ ନଂ 'ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ତେ, ଦେୱ, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଜାତୋ'ତି ପରିଭିନ୍ଦିସ୍ସାମା''ତି। ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ପଣ୍ଡିତା ତସ୍ସ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତ, ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମମ୍ହା''ତି ୱତ୍ୱା ''ପୁଚ୍ଛଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ସେନକୋ ପୁଚ୍ଛି ''ପଣ୍ଡିତ, ପୁରିସେନ ନାମ କତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବ''ନ୍ତି? ''ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବ''ନ୍ତି। ''ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତେନ କିଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବ''ନ୍ତି? ''ଧନଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବ''ନ୍ତି। ''ଧନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା କିଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି? ''ମନ୍ତୋ ଗହେତବ୍ବୋ''ତି। ''ମନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କିଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି? ''ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ ପରସ୍ସ ନ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି। ତେ ''ସାଧୁ ପଣ୍ଡିତା''ତି ୱତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସା ହୁତ୍ୱା ''ଇଦାନି ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା''ତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ତେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଜାତୋ''ତି ୱଦିଂସୁ। ''ନାହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହାମି, ନ ସୋ ମୟ୍ହଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି । ସଚ୍ଚଂ, ମହାରାଜ, ସଦ୍ଦହଥ, ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ପନ ତମେୱ ପୁଚ୍ଛଥ ''ପଣ୍ଡିତ, ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ ନାମ କସ୍ସ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି? ସଚେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ''ଅସୁକସ୍ସ ନାମ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱକ୍ଖତି। ସଚେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ''କସ୍ସଚି ନ କଥେତବ୍ବଂ, ମନୋରଥେ ପରିପୁଣ୍ଣେ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱକ୍ଖତି। ତଦା ଅମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ନିକ୍କଙ୍ଖା ଭୱେୟ୍ୟାଥାତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସବ୍ବେସୁ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୁ ୱୀସତିନିପାତେ ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତପଞ୍ହେ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

''ପଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତା ସମାଗତାତ୍ଥ, ପଞ୍ହା ମେ ପଟିଭାତି ତଂ ସୁଣାଥ;

ନିନ୍ଦିୟମତ୍ଥଂ ପସଂସିୟଂ ୱା, କସ୍ସେୱାୱିକରେୟ୍ୟ ଗୁୟ୍ହମତ୍ଥ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୧୫);

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସେନକୋ ''ରାଜାନମ୍ପି ଅମ୍ହାକଂୟେୱ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପକ୍ଖିପିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ତ୍ୱଂ ଆୱିକରୋହି ଭୂମିପାଲ, ଭତ୍ତା ଭାରସହୋ ତୁୱଂ ୱଦେତଂ;

ତୱ ଛନ୍ଦରୁଚୀନି ସମ୍ମସିତ୍ୱା, ଅଥ ୱକ୍ଖନ୍ତି ଜନିନ୍ଦ ପଞ୍ଚ ଧୀରା''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୧୬);

ତତ୍ଥ ଭଭାତି ଦ୍ୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ସାମିକୋ ଚେୱ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚ ଭାରସ୍ସ ସହୋ, ପଠମଂ ତାୱ ତ୍ୱମେୱ ଏତଂ ୱଦେହି। ତୱ ଛନ୍ଦରୁଚୀନୀତି ପଚ୍ଛା ତୱ ଛନ୍ଦଞ୍ଚେୱ ରୁଚନକାରଣାନି ଚ ସମ୍ପସିତ୍ୱା ଇମେ ପଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତା ୱକ୍ଖନ୍ତି।

ଅଥ ରାଜା ଅତ୍ତନୋ କିଲେସୱସିକତାଯ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଯା ସୀଲୱତୀ ଅନଞ୍ଞଥେଯ୍ୟା, ଭତ୍ତୁଛନ୍ଦୱସାନୁଗା ପିଯା ମନାପା;

ନିନ୍ଦିଯମତ୍ଥଂ ପସଂସିଯଂ ୱା, ଭରିଯାଯାୱିକରେଯ୍ୟ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୧୭);

ତତ୍ଥ ଅନଞ୍ଞଥେଯ୍ୟାତି କିଲେସୱସେନ ଅଞ୍ଞେନ ନ ଥେନିତବ୍ବା।

ତତୋ ସେନକୋ ''ଇଦାନି ରାଜାନଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପକ୍ଖିପିସ୍ସାମୀ''ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ସଯଂକତକାରଣମେୱ ଦୀପେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଯୋ କିଚ୍ଛଗତସ୍ସ ଆତୁରସ୍ସ, ସରଣଂ ହୋତି ଗତୀ ପରାଯଣଞ୍ଚ;

ନିନ୍ଦିଯମତ୍ଥଂ ପସଂସିଯଂ ୱା, ସଖିନୋୱାୱିକରେଯ୍ୟ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୧୮);

ଅଥ ରାଜା ପୁକ୍କୁସଂ ପୁଚ୍ଛି ''କଥଂ, ପୁକ୍କୁସ, ପସ୍ସସି, ନିନ୍ଦିଯଂ ୱା ପସଂସିଯଂ ୱା ରହସ୍ସଂ କସ୍ସ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି? ସୋ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଜେଟ୍ଠୋ ଅଥ ମଜ୍ଝିମୋ କନିଟ୍ଠୋ, ଯୋ ଚେ ସୀଲସମାହିତୋ ଠିତତ୍ତୋ;

ନିନ୍ଦିଯମତ୍ଥଂ ପସଂସିଯଂ ୱା, ଭାତୁୱାୱିକରେଯ୍ୟ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୧୯);

ତତ୍ଥ ଠିତତ୍ତୋତି ଠିତସଭାୱୋ ନିବ୍ବିସେୱନୋ।

ତତୋ ରାଜା କାମିନ୍ଦଂ ପୁଚ୍ଛି ''କଥଂ କାମିନ୍ଦ ପସ୍ସସି, ରହସ୍ସଂ କସ୍ସ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି? ସୋ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଯୋ ୱେ ପିତୁହଦଯସ୍ସ ପଦ୍ଧଗୂ, ଅନୁଜାତୋ ପିତରଂ ଅନୋମପଞ୍ଞୋ;

ନିନ୍ଦିଯମତ୍ଥଂ ପସଂସିଯଂ ୱା, ପୁତ୍ତସ୍ସାୱିକରେଯ୍ୟ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୦);

ତତ୍ଥ ପଦ୍ଧଗୂତି ପେସନକାରକୋ ଯୋ ପିତୁସ୍ସ ପେସନଂ କରୋତି, ପିତୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେ ୱତ୍ତତି, ଓୱାଦକ୍ଖମୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁଜାତୋତି ତଯୋ ପୁତ୍ତା ଅତିଜାତୋ ଚ ଅନୁଜାତୋ ଚ ଅୱଜାତୋ ଚାତି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଯସଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଅତିଜାତୋ, କୁଲଭାରୋ ଅୱଜାତୋ, କୁଲପୱେଣିରକ୍ଖକୋ ପନ ଅନୁଜାତୋ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହ।

ତତୋ ରାଜା ଦେୱିନ୍ଦଂ ପୁଚ୍ଛି – ''କଥଂ ଦେୱିନ୍ଦ, ପସ୍ସସି, ରହସ୍ସଂ କସ୍ସ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି? ସୋ ଅତ୍ତନୋ କତକାରଣମେୱ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ମାତା ଦ୍ୱିପଦାଜନିନ୍ଦସେଟ୍ଠ, ଯା ନଂ ପୋସେତି ଛନ୍ଦସା ପିଯେନ;

ନିନ୍ଦିଯମତ୍ଥଂ ପସଂସିଯଂ ୱା, ମାତୁଯାୱିକରେଯ୍ୟ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୧);

ତତ୍ଥ ଦ୍ୱିପଦାଜନିନ୍ଦସେଟ୍ଠାତି ଦ୍ୱିପଦାନଂ ସେଟ୍ଠ, ଜନିନ୍ଦ। ଛନ୍ଦସା ପିଯେନାତି ଛନ୍ଦେନ ଚେୱ ପେମେନ ଚ।

ଏୱଂ ତେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ରାଜା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛି ''କଥଂ ପସ୍ସସି, ପଣ୍ଡିତ, ରହସ୍ସଂ କସ୍ସ କଥେତବ୍ବ''ନ୍ତି। ''ମହାରାଜ, ଯାୱ ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛିତଂ ନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, ତାୱ ପଣ୍ଡିତୋ ଅଧିୱାସେଯ୍ୟ, କସ୍ସଚି ନ କଥେଯ୍ୟା''ତି ସୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଗୁୟ୍ହସ୍ସ ହି ଗୁୟ୍ହମେୱ ସାଧୁ, ନ ହି ଗୁୟ୍ହସ୍ସ ପସତ୍ଥମାୱିକମ୍ମଂ;

ଅନିପ୍ଫନ୍ନତା ସହେୟ୍ୟ ଧୀରୋ, ନିପ୍ଫନ୍ନୋୱ ଯଥାସୁଖଂ ଭଣେୟ୍ୟା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୨);

ତତ୍ଥ ଅନିପ୍ଫନ୍ନତାତି ମହାରାଜ, ଯାୱ ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛିତଂ ନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, ତାୱ ପଣ୍ଡିତୋ ଅଧିୱାସେୟ୍ୟ, ନ କସ୍ସଚି କଥେୟ୍ୟାତି।

ପଣ୍ଡିତେନ ପନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ସେନକୋ ରାଜାନଂ ଓଲୋକେସି, ରାଜାପି ସେନକମୁଖଂ ଓଲୋକେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେସଂ କିରିୟଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଜାନି ‘‘ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ପଠମମେୱ ମଂ ରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତରେ ପରିଭିନ୍ଦିଂସୁ, ୱୀମଂସନୱସେନ ପଞ୍ହୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତେସଂ ପନ କଥେନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୂରିୟୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ, ଦୀପା ଜଲିତା। ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ରାଜକମ୍ମାନି ନାମ ଭାରିୟାନି, ନ ପଞ୍ଞାୟତି ‘କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି, ଖିପ୍ପମେୱ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଉଟ୍ଠାୟାସନା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେସୁ ଏକୋ ‘ସହାୟକସ୍ସ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’ତି ଆହ , ଏକୋ ‘ଭାତୁସ୍ସ, ଏକୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ, ଏକୋ ମାତୁ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’ତି ଆହ। ଇମେହି ଏତଂ କତମେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ଦିଟ୍ଠମେୱ କଥିତନ୍ତି ମଞ୍ଞାମି, ହୋତୁ ଅଜ୍ଜେୱ ଏତଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ପନ ଚତ୍ତାରୋପି ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ରାଜକୁଲା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ଏକସ୍ସ ଭତ୍ତଅମ୍ବଣସ୍ସ ପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କିଚ୍ଚକରଣୀୟାନି ମନ୍ତେତ୍ୱା ଘରାନି ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଅହଂ ଏତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ରହସ୍ସଂ ଅମ୍ବଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଜାନିତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଅମ୍ବଣଂ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଅତ୍ଥରଣଂ ଅତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଅମ୍ବଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପୱିସିତ୍ୱା ପୁରିସାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି ‘‘ତୁମ୍ହେ ଚତୂସୁ ପଣ୍ଡିତେସୁ ମନ୍ତେତ୍ୱା ଗତେସୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ଆନେୟ୍ୟାଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ସେନକୋପି ରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଦହଥ, ଇଦାନି କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନିସାମେତ୍ୱାୱ ଭୀତତସିତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି କିଂ କରୋମ, ସେନକ ପଣ୍ଡିତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମହାରାଜ, ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ମାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ସେନକ, ଠପେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞୋ ମମ ଅତ୍ଥକାମୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ସୁହଦେ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ଠତ୍ୱା ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ପାତୋୱ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଖଗ୍ଗେନ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦଥା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଖଗ୍ଗରତନଂ ଅଦାସି। ତେ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, ମା ଭାୟି, ମୟଂ ତଂ ମାରେସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଦିଟ୍ଠା ନୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠୀ’’ତି ଭତ୍ତଅମ୍ବଣସ୍ସ ପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦିଂସୁ। ତତୋ ସେନକୋ ଆହ ‘‘ଅମ୍ଭୋ, କୋ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ମାରେସ୍ସତୀ’’ତି। ଇତରେ ‘‘ତୁମ୍ହେୟେୱ ଆଚରିୟ, ମାରେଥା’’ତି ତସ୍ସେୱ ଭାରଂ କରିଂସୁ।

ଅଥ ନେ ସେନକୋ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତୁମ୍ହେ ‘ରହସ୍ସଂ ନାମ ଅସୁକସ୍ସ ଅସୁକସ୍ସ କଥେତବ୍ବ’ନ୍ତି ୱଦଥ, କିଂ ୱୋ ଏତଂ କତଂ, ଉଦାହୁ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତ’’ନ୍ତି? ‘‘କତଂ ଏତଂ, ଆଚରିୟା’’ତି। ତୁମ୍ହେ ‘‘ରହସ୍ସଂ ନାମ ସହାୟକସ୍ସ କଥେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦଥ, ‘‘କିଂ ୱୋ ଏତଂ କତଂ, ଉଦାହୁ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତ’’ନ୍ତି? ‘‘କତଂ ଏତଂ ମୟା’’ତି? ‘‘କଥେଥ, ଆଚରିୟା’’ତି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ରହସ୍ସେ ରଞ୍ଞା ଞାତେ ଜୀୱିତଂ ମେ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ମା ଭାୟଥ ଆଚରିୟ, ଇଧ ତୁମ୍ହାକଂ ରହସ୍ସଭେଦକୋ ନତ୍ଥି, କଥେଥା’’ତି। ସୋ ନଖେନ ଅମ୍ବଣଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଗହପତିପୁତ୍ତୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଆଚରିୟ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିୟେନ ଏୱରୂପଂ ଠାନଂ ନ ପୱିସିସ୍ସତି, ଇଦାନି ଯସେନ ମତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, କଥେଥ ତୁମ୍ହେ’’ତି। ସେନକୋ ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ତୁମ୍ହେ ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ଅସୁକଂ ନାମ ୱେସିଂ ଜାନାଥା’’ତି? ‘‘ଆମ, ଆଚରିୟା’’ତି। ‘‘ଇଦାନି ସା ପଞ୍ଞାୟତୀ’’ତି। ‘‘ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ଆଚରିୟା’’ତି। ‘‘ଅହଂ ସାଲୱନୁୟ୍ୟାନେ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ପୁରିସକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସା ପିଲନ୍ଧନେସୁ ଲୋଭେନ ତଂ ମାରେତ୍ୱା ତସ୍ସାୟେୱ ସାଟକେନ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ ଅସୁକଭୂମିକାୟ ଅସୁକେ ନାମ ଗବ୍ଭେ ନାଗଦନ୍ତକେ ଲଗ୍ଗେସିଂ, ୱଳଞ୍ଜେତୁଂ ନ ୱିସହାମି, ପୁରାଣଭାୱମସ୍ସ ଓଲୋକେମି, ଏୱରୂପଂ ଅପରାଧକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ମୟା ଏକସ୍ସ ସହାୟକସ୍ସ କଥିତଂ, ନ ତେନ କସ୍ସଚି କଥିତପୁବ୍ବଂ, ଇମିନା କାରଣେନ ‘ସହାୟକସ୍ସ ଗୁୟ୍ହଂ କଥେତବ୍ବ’ନ୍ତି ମୟା କଥିତ’’ନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତୋ ତସ୍ସ ରହସ୍ସଂ ସାଧୁକଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି।

ପୁକ୍କୁସୋପି ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ମମ ଊରୁୟା କୁଟ୍ଠଂ ଅତ୍ଥି, କନିଟ୍ଠୋ ମେ ପାତୋୱ କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ତଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଉପରି ପିଲୋତିକଂ ଦତ୍ୱା ବନ୍ଧତି। ରାଜା ମୟି ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ‘ଏହି ପୁକ୍କୁସା’ତି ମଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ମମ ଊରୁୟାୟେୱ ସୟତି , ସଚେ ପନ ଏତଂ ରାଜା ଜାନେୟ୍ୟ, ମଂ ମାରେୟ୍ୟ। ତଂ ମମ କନିଟ୍ଠଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଜାନନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତେନ କାରଣେନ ‘ରହସ୍ସଂ ନାମ ଭାତୁ କଥେତବ୍ବ’ନ୍ତି ମୟା ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। କାମିନ୍ଦୋପି ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ମଂ କାଳପକ୍ଖେ ଉପୋସଥଦିୱସେ ନରଦେୱୋ ନାମ ଯକ୍ଖୋ ଗଣ୍ହାତି, ଅହଂ ଉମ୍ମତ୍ତକସୁନଖୋ ୱିୟ ୱିରୱାମି, ସ୍ୱାହଂ ତମତ୍ଥଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ କଥେସିଂ। ସୋ ମମ ଯକ୍ଖେନ ଗହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମଂ ଅନ୍ତୋଗେହଗବ୍ଭେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମମ ସଦ୍ଦଂ ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ଦ୍ୱାରେ ସମଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଇମିନା କାରଣେନ ‘ରହସ୍ସଂ ନାମ ପୁତ୍ତସ୍ସ କଥେତବ୍ବ’ନ୍ତି ମୟା ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତୋ ତୟୋପି ଦେୱିନ୍ଦଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ମୟା ମଣିପହଂସନକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେନ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକଂ ସକ୍କେନ କୁସରଞ୍ଞୋ ଦିନ୍ନଂ, ସିରିପୱେସନଂ ମଙ୍ଗଲମଣିରତନଂ ଥେନେତ୍ୱା ମାତୁୟା ଦିନ୍ନଂ। ସା କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା

ମମ ରାଜକୁଲଂ ପୱିସନକାଲେ ତଂ ମୟ୍ହଂ ଦେତି, ଅହଂ ତେନ ମଣିନା ସିରିଂ ପୱେସେତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ଗଚ୍ଛାମି। ରାଜା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅକଥେତ୍ୱା ପଠମତରଂ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ କଥେସି। ଦେୱସିକଂ ଅଟ୍ଠ, ସୋଳସ, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ, ଚତୁସଟ୍ଠି କହାପଣେ ମମ ପରିବ୍ବୟତ୍ଥାୟ ଦେତି । ସଚେ ତସ୍ସ ମଣିରତନସ୍ସ ଛନ୍ନଭାୱଂ ରାଜା ଜାନେୟ୍ୟ, ମୟ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥି, ଇମିନା କାରଣେନ 'ରହସ୍ସଂ ନାମ ମାତୁ କଥେତବ୍ବ'ନ୍ତି ମୟା ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଗୁୟ୍ହଂ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଅକାସି । ତେ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଉଦରଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଅନ୍ତଂ ବାହିରଂ କରୋନ୍ତା ୱିୟ ରହସ୍ସଂ ଅଞ୍ଜଞ୍ଜମଞ୍ଜଂ କଥେତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ପାତୋୱ ଆଗଚ୍ଛଥ, ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ମାରେସ୍ସାମା''ତି ଉଟ୍ଠାୟ ପକ୍କମିଂସୁ। ତେସଂ ଗତକାଲେ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୁରିସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ବଣଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଆଦାୟ ପକ୍କମିଂସୁ। ସୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ମେ ଭଗିନୀ ଉଦୁମ୍ବରଦେୱୀ ରାଜଗେହତୋ ସାସନଂ ପେସେସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ପଚ୍ଚାୟିକଂ ପୁରିସଂ ଠପେସି ''ରାଜଗେହତୋ ଆଗତଂ ସୀଘଂ ପୱେସେତ୍ୱା ମମ ଦସ୍ସେୟ୍ୟାସୀ''ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସୟନପିଟ୍ଠେ ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜାପି ସୟନପିଟ୍ଠେ ନିପନ୍ନୋୱ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣଂ ସରିତ୍ୱା ''ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ନ କିଞ୍ଚି ମୟ୍ହଂ ଅନତ୍ଥଂ ଅକାସି, ଦେୱତାୟ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହେପି ପଣ୍ଡିତେ ଅସତି ଜୀୱିତଂ ମେ ଲଦ୍ଧଂ ନ ସିୟା। ୱେରିପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା 'ଅସମଧୁରଂ ପଣ୍ଡିତଂ ମାରେଥା'ତି ଖଗ୍ଗଂ ଦେନ୍ତେନ ଅୟୁତ୍ତଂ ମୟା କତଂ, ସ୍ୱେ ଦାନି ନଂ ପସ୍ସିତୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ସୋକଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ସରୀରତୋ ସେଦା ମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ସୋ ସୋକସମପ୍ପିତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ନ ଲଭି। ଉଦୁମ୍ବରଦେୱୀପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକସୟନଗତା ତଂ ଆକାରଂ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମୟ୍ହଂ କୋଚି ଅପରାଧୋ ଅତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ଦେୱସ୍ସ କିଞ୍ଚି ସୋକକାରଣଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାୱ ନ''ନ୍ତି ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''କିଂ ତ୍ୱଂ ୱିମନୋସି ରାଜସେଟ୍ଠ, ଦ୍ୱିପଦଜନିନ୍ଦ ୱଚନଂ ସୁଣୋମ ମେତଂ;

କିଂ ଚିନ୍ତୟମାନୋ ଦୁମ୍ମନୋସି, ନୂନ ଦେୱ ଅପରାଧୋ ଅତ୍ଥି ମୟ୍ହ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୩);

ଅଥ ରାଜା କଥେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

''ପଞ୍ହେ ୱଜ୍ଝୋ ମହୋସଧୋତି, ଆଣତ୍ତୋ ମେ ୱଧାୟ ଭୂରିପଞ୍ଞୋ;

ତଂ ଚିନ୍ତୟମାନୋ ଦୁମ୍ମନୋସ୍ମି, ନ ହି ଦେୱୀ ଅପରାଧୋ ଅତ୍ଥି ତୁୟ୍ହ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୪);

ତତ୍ଥ ଆଣତ୍ତୋତି ଭଦ୍ଦେ, ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ''ମହୋସଧୋ ମମ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ''ତି କଥୟିଂସୁ। ମୟା ତଥତୋ ଅୱିଚିନିତ୍ୱା ''ୱଧେଥ ନ''ନ୍ତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ ୱଧାୟ ଆଣତ୍ତୋ। ତଂ କାରଣଂ ଚିନ୍ତୟମାନୋ ଦୁମ୍ମନୋସ୍ମୀତି।

ତସ୍ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ମହାସତ୍ତେ ସିନେହେନ ପବ୍ବତମତ୍ତୋ ସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତତୋ ସା ଚିନ୍ତେସି ''ଏକେନ ଉପାୟେନ ରାଜାନଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମନକାଲେ ମମ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ସାସନଂ ପହିଣିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ସା ''ମହାରାଜ, ତୟାୱେତଂ କତଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ମହନ୍ତେ ଇସ୍ସରିୟେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତେନ, ତୁମ୍ହେହି ସୋ ସେନାପତିଟ୍ଠାନେ ଠପିତୋ, ଇଦାନି କିର ସୋ ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଜାତୋ, ନ ଖୋ ପନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ମାରେତବ୍ବୋୱ, ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥା''ତି ରାଜାନଂ ଅସ୍ସାସେସି। ସୋ ତନୁଭୂତସୋକୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଦେୱୀ ଉଟ୍ଠାୟ ଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ''ତାତ ମହୋସଧ, ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ତଂ ପରିଭିନ୍ଦିଂସୁ, ରାଜା କୁଦ୍ଧୋ ସ୍ୱେ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ତଂ ୱଧାୟ ଆଣାପେସି, ସ୍ୱେ ରାଜକୁଲଂ ମା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସି, ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପନ ନଗରଂ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ସମତ୍ଥୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ''ତି ପଣ୍ଣଂ ଲିଖିତ୍ୱା ମୋଦକସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମୋଦକଂ ସୁତ୍ତେନ ୱେଠେତ୍ୱା ନୱଭାଜନେ କତ୍ୱା ଛାଦେତ୍ୱା ଲଞ୍ଛେତ୍ୱା ଅତ୍ଥଚାରିକାୟ ଦାସିୟା ଅଦାସି ''ଇମଂ ମୋଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ମମ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଦେହୀ''ତି। ସା ତଥା ଅକାସି। ''ରତ୍ତିଂ କଥଂ ନିକ୍ଖନ୍ତା''ତି ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବଂ। ରଞ୍ଞା ପଠମମେୱ ଦେୱିୟା ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ତେନ ନ ନଂ କୋଚି ନିୱାରେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ନଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦିନ୍ନଭାୱଂ ଆରୋଚେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଦେୱୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ନିପଜ୍ଜି। ମହାସତ୍ତୋପି ମୋଦକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଣଂ ୱାଚେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଞତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ସୟନେ ନିପଜ୍ଜି।

ଇତରେପି ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ପାତୋୱ ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ଠତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ଦୁମ୍ମନା ହୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କିଂ ପଣ୍ଡିତା ମାରିତୋ ୱୋ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ ପସ୍ସାମ, ଦେୱା''ତି ଆହଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋପି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେୟେୱ ନଗରଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ମହାଜନପରିୱୁତୋ ରଥଂ ଆରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ବହି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ରଥା ଓତରିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚେ ଅୟଂ ମମ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଭୱେୟ୍ୟ

, ନ ମଂ ୱନ୍ଦେଥା’’ତି। ଅଥ ନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ରାଜା ଆସନେ ନିସୀଦି। ମହାସତ୍ତୋପି ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଚତ୍ତାରୋପି ପଣ୍ଡିତା ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ରାଜା କିଞ୍ଚି ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ହିୟ୍ୟୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇଦାନି ଆଗଚ୍ଛସି, କିଂ ମଂ ପରିଚ୍ଚଜସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଅଭିଦୋସଗତୋ ଦାନି ଏହିସି, କିଂ ସୁତ୍ୱା କିଂ ସଙ୍କତେ ମନୋ ତେ;

କୋ ତେ କିମୱୋଚ ଭୂରିପଞ୍ଞ, ଇଙ୍ଘ ୱଚନଂ ସୁଣୋମ ବ୍ରୂହି ମେତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୫);

ତତ୍ଥ ଅଭିଦୋସଗତୋତି ହିୟ୍ୟୋ ପଠମଯାମେ ଗତୋ ଇଦାନି ଆଗତୋ। କିଂ ସଙ୍କତେତି କିଂ ଆସଙ୍କତେ। କିମୱୋଚାତି କିଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ମା ଗମୀତି ତଂ କୋଚି ଅୱୋଚ।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ତଯା ମେ ଚତୁନ୍ନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଧୋ ଆଣତ୍ତୋ, ତେନାହଂ ନ ଏମୀ’’ତି ଚୋଦେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ପଣ୍ହେ ୱଦ୍ଧୋ ମହୋସଧୋତି, ଯଦି ତେ ମନ୍ତଯିତଂ ଜନିନ୍ଦ ଦୋସଂ;

ଭରିଯାଯ ରହୋଗତୋ ଅସଂସି, ଗୁଯ୍ହଂ ପାତୁକତଂ ସୁତଂ ମମେତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୬);

ତତ୍ଥ ଯଦି ତେତି ଯସ୍ମା ତଯା। ମନ୍ତଯିତନ୍ତି କଥିତଂ। ଦୋସନ୍ତି ଅଭିଦୋସଂ, ରତ୍ତିଭାଗେତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ସ କଥିତନ୍ତି? ଭରିଯାଯ। ତ୍ୱଞ୍ହି ହିୟ୍ୟୋ ତସ୍ସା ଇମମତ୍ଥଂ ରହୋଗତୋ ଅସଂସି। ଗୁଯ୍ହଂ ପାତୁକତନ୍ତି ତସ୍ସା ଏୱରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ ପାତୁକତଂ। ସୁତଂ ମମେତନ୍ତି ମଯା ପନେତଂ ତସ୍ମିଂ ଖଣେଯେୱ ସୁତଂ।

ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ସାସନଂ ପହିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କୁଦ୍ଧୋ ଦେୱିଂ ଓଲୋକେସି। ତଂ ଞତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘କିଂ, ଦେୱ, ଦେୱିଯା କୁଜ୍ଝଥ, ଅହଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାମି। ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ତାୱ ରହସ୍ସଂ ଦେୱିଯା କଥିତଂ ହୋତୁ, ଆଚରିଯସେନକସ୍ସ ପୁକ୍କୁସାଦୀନଂ ୱା ରହସ୍ସଂ ମମ କେନ କଥିତଂ, ଅହଂ ଏତେସମ୍ପି ରହସ୍ସଂ ଜାନାମିଯେୱା’’ତି ସେନକସ୍ସ ତାୱ ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଯଂ ସାଲୱନସ୍ମିଂ ସେନକୋ, ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସି ଅସବ୍ଭିରୂପଂ;

ସଖିନୋୱ ରହୋଗତୋ ଅସଂସି, ଗୁଯ୍ହଂ ପାତୁକତଂ ସୁତଂ ମମେତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୭);

ତତ୍ଥ ଅସବ୍ଭିରୂପନ୍ତି ଅସାଧୁଜାତିକଂ ଲାମକଂ ଅକୁସଲକମ୍ମଂ ଅକାସି। ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ହି ନଗରେ ଅସୁକଂ ନାମ ୱେସିଂ ସାଲୱନୁୟ୍ୟାନେ ପୁରିସକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ତଂ ମାରେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କାରଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସାଯେୱ ସାଟକେନ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାଗଦନ୍ତକେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଠପେସି। ସଖିନୋୱାତି ଅଥ ନଂ, ମହାରାଜ, ଏକସ୍ସ ସହାଯକସ୍ସ ରହୋଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଅକ୍ଖାସି, ତମ୍ପି ମଯା ସୁତଂ। ନାହଂ ଦେୱସ୍ସ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ, ସେନକୋଯେୱ। ଯଦି ତେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ସେନକଂ ଗଣ୍ହାପେହୀତି।

ରାଜା ସେନକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ସେନକା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ସ ବନ୍ଧନାଗାରପ୍ପୱେସନଂ ଆଣାପେସି। ପଣ୍ଡିତୋ ପୁକ୍କୁସସ୍ସ ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ପୁକ୍କୁସପୁରିସସ୍ସ ତେ ଜନିନ୍ଦ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ରୋଗୋ ଅରାଜଯୁତ୍ତୋ;

ଭାତୁଚ ରହୋଗତୋ ଅସଂସି, ଗୁଯ୍ହଂ ପାତୁକତଂ ସୁତଂ ମମେତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୮);

ତତ୍ଥ ଅରାଜଯୁତ୍ତୋତି ମହାରାଜ, ଏତସ୍ସ କୁଟ୍ଠରୋଗୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ରାଜାନଂ ପତ୍ତୁଂ ଅଯୁତ୍ତୋ, ଛୁପନାନୁଚ୍ଛୱିକୋ ନ ହୋତି। ତୁମ୍ହେ ଚ ‘‘ପୁକ୍କୁସସ୍ସ ଊରୁ ମୁଦୁକୋ’’ତି ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ତସ୍ସ ଊରୁମ୍ହି ନିପଜ୍ଜଥ। ସୋ ପନେସ ୱଣବନ୍ଧପିଲୋତିକାଯ ଫସ୍ସୋ, ଦେୱାତି।

ରାଜା ତମ୍ପି ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ପୁକ୍କୁସା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତମ୍ପି ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପୱେସାପେସି। ପଣ୍ଡିତୋ କାମିନ୍ଦସ୍ସପି ରହସ୍ସଂ

କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଆବାଧୋୟଂ ଅସବ୍ଭିରୂପୋ, କାମିନ୍ଦୋ ନରଦେୱେନ ଫୁଟ୍ଠୋ;

ପୁଟ୍ଠସ୍ସ ରହୋଗତୋ ଅସଂସି, ଗୁୟ୍ହଂ ପାତୁକତଂ ସୁତଂ ମମେତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୨୯);

ତତ୍ଥ ଅସବ୍ଭିରୂପୋତି ଯେନ ସୋ ଆବାଧେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ଉମ୍ମତ୍ତକସୁନଖୋ ୱିୟ ୱିରୱତି, ସୋ ନରଦେୱୟକ୍ଖାବାଧୋ ଅସବ୍ଭିଜାତିକୋ ଲାମକୋ, ରାଜକୁଲଂ ପୱିସିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତୋ, ମହାରାଜାତି ୱଦତି।

ରାଜା ତମ୍ପି ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କାମିନ୍ଦା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତମ୍ପି ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପୱେସାପେସି। ପଣ୍ଡିତୋ ଦେୱିନ୍ଦସ୍ସପି ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଅଟ୍ଠୱଙ୍କଂ ମଣିରତନଂ ଉଳାରଂ, ସକ୍କୋ ତେ ଅଦଦା ପିତାମହସ୍ସ;

ଦେୱିନ୍ଦସ୍ସ ଗତଂ ତଦଜ୍ଜ ହତ୍ଥଂ, ମାତୁଞ୍ଚ ରହୋଗତୋ ଅସଂସି;

ଗୁୟ୍ହଂ ପାତୁକତଂ ସୁତଂ ମମେତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୩୦);

ତତ୍ଥ ପିତାମହସ୍ସାତି ତୱ ପିତାମହସ୍ସ କୁସରାଜସ୍ସ। ତଦଜ୍ଜ ହତ୍ଥନ୍ତି ତଂ ମଙ୍ଗଲସମ୍ମତଂ ମଣିରତନଂ ଅଜ୍ଜ ଦେୱିନ୍ଦସ୍ସ ହତ୍ଥଗତଂ, ମହାରାଜାତି।

ରାଜା ତମ୍ପି ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଦେୱିନ୍ଦା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତମ୍ପି ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପୱେସାପେସି। ଏୱଂ ‘‘ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱଧିସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପୱିଟ୍ଠା। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ଇମିନା କାରଣେନାହଂ ‘ଅତ୍ତନୋ ଗୁୟ୍ହଂ ପରସ୍ସ ନ କଥେତବ୍ବ’ନ୍ତି ୱଦାମି, ୱଦନ୍ତା ପନ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଉତ୍ତରି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ଗୁୟ୍ହସ୍ସ ହି ଗୁୟ୍ହମେୱ ସାଧୁ, ନ ଗୁୟ୍ହସ୍ସ ପସତ୍ଥମାୱିକମ୍ମଂ;

ଅନିପ୍ଫନ୍ନତା ସହେୟ୍ୟ ଧୀରୋ, ନିପ୍ଫନ୍ନୋୱ ଯଥାସୁଖଂ ଭଣେୟ୍ୟ।

‘‘ନ ଗୁୟ୍ହମତ୍ଥଂ ୱିୱରେୟ୍ୟ, ରକ୍ଖେୟ୍ୟ ନଂ ଯଥା ନିଧିଂ;

ନ ହି ପାତୁକତୋ ସାଧୁ, ଗୁୟ୍ହୋ ଅତ୍ଥୋ ପଜାନତା।

‘‘ଥିୟା ଗୁୟ୍ହଂ ନ ସଂସେୟ୍ୟ, ଅମିତ୍ତସ୍ସ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଯୋ ଚାମିସେନ ସଂହୀରୋ, ହଦୟତ୍ଥେନୋ ଚ ଯୋ ନରୋ।

‘‘ଗୁୟ୍ହମତ୍ଥଂ ଅସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ସମ୍ବୋଧୟତି ଯୋ ନରୋ;

ମନ୍ତଭେଦଭୟା ତସ୍ସ, ଦାସଭୂତୋ ତିତିକ୍ଖତି।

‘‘ଯାୱନ୍ତୋ ପୁରିସସ୍ସତ୍ଥଂ, ଗୁୟ୍ହଂ ଜାନନ୍ତି ମନ୍ତିନଂ;

ତାୱନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଉବ୍ବେଗା, ତସ୍ମା ଗୁୟ୍ହଂ ନ ୱିସ୍ସଜେ।

‘‘ୱିୱିଚ୍ଚ ଭାସେୟ୍ୟ ଦିୱା ରହସ୍ସଂ, ରତ୍ତିଂ ଗିରଂ ନାତିୱେଲଂ ପମୁଞ୍ଚେ;

ଉପସ୍ସୁତିକା ହି ସୁଣନ୍ତି ମନ୍ତଂ, ତସ୍ମା ମନ୍ତୋ ଖିପ୍ପମୁପେତି ଭେଦ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୩୧-୩୩୬);

ତତ୍ଥ ଅମିତ୍ତସ୍ସ ଚାତି ଇତ୍ଥିଯା ଚ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକସ୍ସ ଚ ନ କଥେଯ୍ୟ। ସଂହୀରୋତି ଯୋ ଚ ଯେନ କେନଚି ଆମିସେନ ସଂହୀରତି ଉପଲାପତି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସପି ନ ସଂସେଯ୍ୟ। ହଦଯତ୍ଥେନୋତି ଯୋ ଚ ଅମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ମୁଖେନ ଅଞ୍ଞଂ କଥେତି, ହଦଯେନ ଅଞ୍ଞଂ ଚିନ୍ତେତି, ତସ୍ସପି ନ ସଂସେଯ୍ୟ। ଅସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି ପରେହି ଅଞ୍ଞାତଂ। ''ଅସମ୍ବୋଧ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ପରେସଂ ବୋଧେତୁଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତିତିକ୍ଖତୀତି ତସ୍ସ ଅକ୍କୋସମ୍ପି ପରିଭାସମ୍ପି ପହାରମ୍ପି ଦାସୋ ଵିଯ ହୁତ୍ୱା ଅଧିଵାସେତି। ମନ୍ତିନନ୍ତି ମନ୍ତିତଂ, ମନ୍ତୀନଂ ଵା ଅନ୍ତରେ ଯାଵନ୍ତୋ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତାଵନ୍ତୋତି ତେ ଗୁଯ୍ହଜାନନକେ ପଟିଚ୍ଚ ତତ୍ତକା ତସ୍ସ ଉବ୍ବେଗା ସନ୍ତାସା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ନ ଵିସ୍ସଜେତି ନ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟ ପରଂ ନ ଜାନାପେଯ୍ୟ। ଵିଵିଚ୍ଚାତି ସଚେ ଦିଵା ରହସ୍ସଂ ମନ୍ତେତୁକାମୋ ହୋତି, ଵିଵିତ୍ତଂ ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ମନ୍ତେଯ୍ୟ। ନାତିଵେଲନ୍ତି ରତ୍ତିଂ ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତୋ ପନ ଅତିଵେଲଂ ମରିଯାଦାତିକ୍କନ୍ତଂ ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୋ ଗିରଂ ନପ୍ପମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ। ଉପସ୍ସୁତିକା ହୀତି ମନ୍ତନଟ୍ଠାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତିରୋକୁଟ୍ଟାଦୀସୁ ଠତ୍ୱା ସୋତାରୋ। ତସ୍ମାତି ମହାରାଜ, ତେନ କାରଣେନ ସୋ ମନ୍ତୋ ଖିପ୍ପମେଵ ଭେଦମୁପାଗମୀତି।

ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ଏତେ ସଯଂ ରାଜଵେରିନୋ ହୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ମମ ଵେରିଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ ନେ ନଗରା ନିକ୍ଖମାପେତ୍ୱା ସୂଲେସୁ ଵା ଉତ୍ତାସେଥ, ସୀସାନି ଵା ତେସଂ ଛିନ୍ଦଥା''ତି ଆଣାପେସି। ତେସୁ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚତୁକ୍କେ ଚତୁକ୍କେ କସାହି ପହାରସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ନୀଯମାନେସୁ ପଣ୍ଡିତୋ ''ଦେଵ, ଇମେ ତୁମ୍ହାକଂ ପୋରାଣକା ଅମଚ୍ଚା, ଖମଥ ନେସଂ ଅପରାଧ''ନ୍ତି ରାଜାନଂ ଖମାପେସି। ରାଜା ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ସାଧୂ''ତି ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତସ୍ସେଵ ଦାସେ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ପନ ତେ ତତ୍ଥେଵ ଭୁଜିସ୍ସେ ଅକାସି। ରାଜା ''ତେନ ହି ମମ ଵିଜିତେ ମା ଵସନ୍ତୂ''ତି ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ ଆଣାପେସି। ପଣ୍ଡିତୋ ''ଖମଥ, ଦେଵ, ଏତେସଂ ଅନ୍ଧବାଲାନଂ ଦୋସ''ନ୍ତି ଖମାପେତ୍ୱା ତେସଂ ଠାନନ୍ତରାନି ପୁନ ପାକତିକାନି କାରେସି। ରାଜା ''ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେସୁପି ତାଵସ୍ସ ଏଵରୂପା ମେତ୍ତା ଭଵତି, ଅଞ୍ଞେସୁ ଜନେସୁ କଥଂ ନ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଅତିଵିଯ ପସନ୍ନୋ ଅହୋସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ଉଦ୍ଧତଦାଠା ଵିଯ ସପ୍ପା ନିବ୍ବିସା ହୁତ୍ୱା କିଞ୍ଚି କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନିଟ୍ଠିତା ଚ ପରିଭିନ୍ଦକଥା।

ଯୁଦ୍ଧପରାଜଯକଣ୍ଡଂ

ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଣ୍ଡିତୋଵ ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁସାସତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ରଞ୍ଞୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତମତ୍ତମେଵ, ରଜ୍ଜଂ ପନ ଅହମେଵ ଵିଚାରେମି , ମଯା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଭଵିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି। ସୋ ନଗରେ ମହାପାକାରଂ ନାମ କାରେସି, ତଥା ଅନୁପାକାରଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରଟ୍ଟାଲକେ ଅନ୍ତରଟ୍ଟାଲକେ ଉଦକପରିଖଂ କଦ୍ଦମପରିଖଂ ସୁକ୍ଖପରିଖନ୍ତି ତିସ୍ସୋ ପରିଖାଯୋ କାରେସି, ଅନ୍ତୋନଗରେ ଜିଣ୍ଣଗେହାନି ପଟିସଙ୍ଖରାପେସି, ମହାପୋକ୍ଖରଣିଯୋ କାରେତ୍ୱା ତାସୁ ଉଦକନିଧାନଂ କାରେସି, ନଗରେ ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାଗାରାନି ଧଞ୍ଞସ୍ସ ପୂରାପେସି, ହିମଵନ୍ତପ୍ପଦେସତୋ କୁଲୁପକତାପସେହି କୁମୁଦସକୁମୁଦବୀଜାନି ଆହରାପେସି, ଉଦକନିଦ୍ଧମନାନି ସୋଧାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ରୋପାପେସି, ବହିନଗରେପି ଜିଣ୍ଣସାଲାପଟିସଙ୍ଖରଣକମ୍ମଂ କାରେସି। କିଂ କାରଣା? ଅନାଗତଭଯପଟିବାହନତ୍ଥଂ। ତତୋ ତତୋ ଆଗତଵାଣିଜକେପି ''ସମ୍ମା, ତୁମ୍ହେ କୁତୋ ଆଗତତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅସୁକଟ୍ଠାନତୋ''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ତୁମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ କିଂ ପିଯ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅସୁକଂ ନାମା''ତି ଵୁତ୍ତେ ତେସଂ ସମ୍ମାନଂ କାରେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଏକସତେ ଯୋଧେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସମ୍ମା, ମଯା ଦିନ୍ନେ ପଣ୍ଣାକାରେ ଗହେତ୍ୱା ଏକସତରାଜଧାନିଯୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମେ ପଣ୍ଣାକାରେ ଅତ୍ତନୋ ପିଯକାମତାଯ ତେସଂ ରାଜୂନଂ ଦତ୍ୱା ତେଯେଵ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତା ତେସଂ କିରିଯଂ ଵା ମନ୍ତଂ ଵା ଞତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ସାସନଂ ପେସେନ୍ତା ତତ୍ଥେଵ ଵସଥ, ଅହଂ ଵୋ ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେସ୍ସାମୀ''ତି ଵତ୍ୱା କେସଞ୍ଚି କୁଣ୍ଡଲେ, କେସଞ୍ଚି ପାଦୁକାଯୋ, କେସଞ୍ଚି ଖଗ୍ଗେ, କେସଞ୍ଚି ସୁଵଣ୍ଣମାଲାଯୋ ଅକ୍ଖରାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଯଦା ମମ କିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ତଦା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତେସଂ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ପେସେସି। ତେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ତେସଂ ରାଜୂନଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ''କେନତ୍ଥେନାଗତା''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ତୁମ୍ହେଵ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ଆଗତମ୍ହା''ତି ଵତ୍ୱା ''କୁତୋ ଆଗତତ୍ଥା''ତି ପୁଟ୍ଠା ଆଗତଟ୍ଠାନଂ ଅଵତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାନି ଠାନାନି ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ତେନ ହି ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତା ତେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରିକା ଅହେସୁଂ।

ତଦା କପିଲରଟ୍ଠେ ସଙ୍ଖବଲକୋ ନାମ ରାଜା ଆଵୁଧାନି ସଜ୍ଜାପେସି, ସେନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସାସନଂ ପେସେସି ''ସାମି, ମଯଂ ଇଧ ପଵତ୍ତିଂ 'ଇଦଂ ନାମ କରିସ୍ସତୀ'ତି ନ ଜାନାମ, ଆଵୁଧାନି ସଜ୍ଜାପେତି, ସେନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ତୁମ୍ହେ ପୁରିସଵିସେସେ ପେସେତ୍ୱା ଇଦଂ ପଵତ୍ତିଂ ତଥତୋ ଜାନାଥା''ତି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ସୁଵପୋତକଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, କପିଲରଟ୍ଠେ ସଙ୍ଖବଲକୋ ନାମ ରାଜା

ଆୱୁଧାନି ସଜ୍ଜାପେସି, ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘ଇମଂ ନାମ କରୋତୀ’ତି ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆହରାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ମଧୁଲାଜେ ଖାଦାପେତ୍ୱା ମଧୁପାନୀୟଂ ପାୟେତ୍ୱା ସତପାକସହସ୍ସପାକେହି ତେଲେହି ପକ୍ଖନ୍ତରଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ପାଚୀନସୀହପଞ୍ଜରେ ଠତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକା ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୱତ୍ତିଂ ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କପିଲରଟ୍ଠେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ପାପୁଣି। ତଦା ତତ୍ଥ ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ କେୱଟ୍ଟୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁସାସତି, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ। ସୋ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୀପାଲୋକେନ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଂ ସିରିଗବ୍ଭଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ମହନ୍ତଂ ୟସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ମମ ୟସୋ, କସ୍ସ ସନ୍ତକୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତକୋ ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ , ଏୱରୂପଂ ପନ ୟସଦାୟକଂ ରାଜାନଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗରାଜାନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅହଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗପୁରୋହିତୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପାତୋୱ ନ୍ହତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ସୁଖଂ ସୟଥା’’ତି ସୁଖସେୟ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ପଣ୍ଡିତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜାନଂ ‘‘ଦେୱ, ମନ୍ତେତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ୱଦ, ଆଚରିୟା’’ତି। ‘‘ଦେୱ, ଅନ୍ତୋନଗରେ ରହୋ ନାମ ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ଉୟ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଆଚରିୟା’’ତି ରାଜା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବଲକାୟଂ ବହି ଠପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ କାରେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ନିସୀଦି।

ତଦା ସୁୱପୋତକୋପି ତଂ କିରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଭୱିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣେନ, ଅଜ୍ଜ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ କିଞ୍ଚି ସୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସାଲରୁକ୍ଖସ୍ସ ପତ୍ତନ୍ତରେ ନିଲୀୟିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ରାଜା ‘‘କଥେଥ, ଆଚରିୟା’’ତି ଆହ। ‘‘ମହାରାଜ, ତୱ କଣ୍ଣେ ଇତୋ କରୋହି, ଚତୁକ୍କଣ୍ଣୋୱ ମନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ, ମହାରାଜ, ମମ ୱଚନଂ କରେୟ୍ୟାସି, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ତଂ ଅଗ୍ଗରାଜାନଂ କରୋମୀ’’ତି। ସୋ ମହାତଣ୍ହତାୟ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘କଥେଥ, ଆଚରିୟ, କରିସ୍ସାମି ତେ ୱଚନ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱ, ମୟଂ ସେନଂ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ପଠମଂ ଖୁଦ୍ଦକନଗରଂ ରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ଅହଞ୍ହି ଚୂଳଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱକ୍ଖାମି – ମହାରାଜ, ତୱ ୟୁଦ୍ଧେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, କେୱଲଂ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକୋ ହୋହି, ତୱ ରଜ୍ଜଂ ତୱେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ୟୁଜ୍ଝନ୍ତୋ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ବଲୱାହନସ୍ସ ମହନ୍ତତାୟ ଏକନ୍ତେନ ପରାଜିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ମେ ୱଚନଂ କରିସ୍ସତି, ସଙ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ ନଂ। ନୋ ଚେ, ୟୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ସେନା ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ନଗରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ତତୋ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଏତେନୁପାୟେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ‘ଜୟପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମା’ତି ୱତ୍ୱା ଏକସତରାଜାନୋ ଅମ୍ହାକଂ ନଗରଂ ଆନେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ଆପାନମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେ ୱିସମିସ୍ସକଂ ସୁରଂ ପାୟେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜାନୋ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ଏକସତରାଜଧାନୀସୁ ରଜ୍ଜଂ ଅମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥଗତଂ କରିସ୍ସାମ। ଏୱଂ ତ୍ୱଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗରାଜା ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି। ସୋପି ‘‘ସାଧୁ, ଆଚରିୟ, ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଚତୁକ୍କଣ୍ଣୋ ମନ୍ତୋ ନାମ, ଅୟଞ୍ହି ମନ୍ତୋ ନ ସକ୍କା ଅଞ୍ଞେନ ଜାନିତୁଂ, ତସ୍ମା ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ସୀଘଂ ନିକ୍ଖମଥା’’ତି। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ସୁୱପୋତକୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ମନ୍ତପରିୟୋସାନେ ସାଖାୟଂ ଓଲମ୍ବକଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିୟ କେୱଟ୍ଟସ୍ସ ସୀସେ ଛକଣପିଣ୍ଡଂ ପାତେତ୍ୱା ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଅପରମ୍ପି ମୁଖେ ପାତେତ୍ୱା ‘‘କିରି କିରୀ’’ତି ସଦ୍ଦଂ ୱିରୱନ୍ତୋ ସାଖତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ‘‘କେୱଟ୍ଟ, ତ୍ୱଂ ଚତୁକ୍କଣ୍ଣମନ୍ତୋତି ମଞ୍ଞସି, ଇଦାନେୱ ଛକ୍କଣ୍ଣୋ ଜାତୋ, ପୁନ ଅଟ୍ଠକଣ୍ଣୋ ଭୱିତ୍ୱା ଅନେକସତକଣ୍ଣୋପି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱଦନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ୱାତୱେଗେନ ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ନିୱେସନଂ ପାୱିସି। ତସ୍ସ ପନ ଇଦଂ ୱତ୍ତଂ – ସଚେ କୁତୋଚି ଆଭତସାସନଂ ପଣ୍ଡିତସ୍ସେୱ କଥେତବ୍ବଂ ହୋତି, ଅଥସ୍ସ ଅଂସକୂଟେ ଓତରତି, ସଚେ ଅମରାଦେୱିୟାପି ସୋତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ଓତରତି, ସଚେ ମହାଜନେନ ସୋତବ୍ବଂ, ଭୂମିୟଂ ଓତରତି। ତଦା ସୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଅଂସକୂଟେ ଓତରି। ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ‘‘ରହସ୍ସେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ମହାଜନୋ ପଟିକ୍କମି। ପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପରିପାସାଦତଲଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ‘‘କିଂ ତେ, ତାତ, ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ‘‘ଅହଂ, ଦେୱ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ୱିଚରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ କିଞ୍ଚି ଗୁୟ୍ହଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ପନ ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ପୁରୋହିତୋ କେୱଟ୍ଟୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ରାଜାନଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ନେତ୍ୱା ଚତୁକ୍କଣ୍ଣମନ୍ତଂ ଗଣ୍ହି। ଅଥାହଂ ସାଖନ୍ତରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତେସଂ ମନ୍ତଂ ସୁଣିତ୍ୱା ମନ୍ତପରିୟୋସାନେ ତସ୍ସ ସୀସେ ଚ ମୁଖେ ଚ ଛକଣପିଣ୍ଡଂ ପାତେତ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସବ୍ବଂ କଥେସି। ‘ରଞ୍ଞା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି, ଦେୱା’’ତି ଆହ।

ଅଥସ୍ସ ପଣ୍ଡିତୋ କତ୍ତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ସକ୍କାରଂ କରିତ୍ୱା ତଂ ମୁଦୁପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେ ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେ ସୁଟ୍ଠୁ ସୟାପେତ୍ୱା ‘‘କେୱଟ୍ଟୋ ମମ ମହୋସଧସ୍ସ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ନ ଜାନାତି ମଞ୍ଞେ, ଅହଂ ନ ଦାନିସ୍ସ ମନ୍ତସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନଗରତୋ ଦୁଗ୍ଗତକୁଲାନି ନୀହରାପେତ୍ୱା ବହି ନିୱାସାପେସି, ରଟ୍ଠଜନପଦଦ୍ୱାରଗାମେସୁ ସମିଦ୍ଧାନି ଇସ୍ସରିୟକୁଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରେ ନିୱାସାପେସି, ବହୁଂ ଧନଧଞ୍ଞଂ କାରେସି। ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋପି କେୱଟ୍ଟସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ସେନଙ୍ଗପରିୱୁତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ଖୁଦ୍ଦକନଗରଂ ପରିକ୍ଖିପି। କେୱଟ୍ଟୋପି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ତତ୍ଥ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମକାସି। ଦ୍ୱେ ସେନା ଏକତୋ କତ୍ୱା ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ନଗରଂ ରୁନ୍ଧତି। ଏତେନୁପାୟେନ ପଟିପାଟିୟା ସବ୍ବାନି ତାନି ନଗରାନି ଗଣ୍ହି। ଏୱଂ ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ କେୱଟ୍ଟସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠିତୋ, ଠପେତ୍ୱା ୱେଦେହରାଜାନଂ ସେସରାଜାନୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅତ୍ତନୋ

ସନ୍ତକେ ଅକାସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସା “ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେନ ଏତ୍ତକାନି ନଗରାନି ଗହିତାନି , ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋତୂ”ତି ନିଚ୍ଚଂ ସାସନଂ ପହିଣିଂସୁ। ସୋପି ତେସଂ “ଅହଂ ଇଧ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ୱସାମି, ତୁମ୍ହେପି ଅନୁକ୍କଣ୍ଠନ୍ତା ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱସଥା”ତି ପଟିପେସେସି।

ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ସତ୍ତଦିୱସସତ୍ତମାସାଧିକେହି ସତ୍ତସଂୱଚ୍ଛରେହି ୱିଦେହରଜ୍ଜଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସେସଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା କେୱଟ୍ଟଂ ଆହ – “ଆଚରିୟ, ମିଥିଲାୟଂ ୱିଦେହରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହାମା”ତି। “ମହାରାଜ, ମହୋସଧପଣ୍ଡିତସ୍ସ ୱସନନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ। ସୋ ହି ଏୱଂ ଞାଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଏୱଂ ଉପାୟକୁସଲୋ”ତି ସୋ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ମହୋସଧସ୍ସ ଗୁଣେ କଥେସି। ଅୟଞ୍ହି ସୟମ୍ପି ଉପାୟକୁସଲୋୱ, ତସ୍ମା “ମିଥିଲନଗରଂ ନାମ ଦେୱ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଅମ୍ହାକଂ ପହୋତି, କିଂ ନୋ ଏତେନା”ତି ଉପାୟେନେୱ ରାଜାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖାପେସି। ସେସରାଜାନୋପି “ମୟଂ ମିଥିଲରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଜୟପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମା”ତି ୱଦନ୍ତି। କେୱଟ୍ଟୋ ତେପି ନିୱାରେତ୍ୱା “ୱିଦେହରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସାମ, ସୋପି ରାଜା ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକୋୱ, ତସ୍ମା ନିୱତ୍ତଥା”ତି ତେ ଉପାୟେନେୱ ବୋଧେସି। ତେ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିଂସୁ। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସା ସାସନଂ ପେସୟିଂସୁ “ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଏକସତରାଜପରିୱୁତୋ ମିଥିଲଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନଗରମେୱ ଗତୋ”ତି। ସୋପି ତେସଂ “ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତସ୍ସ କିରିୟଂ ଜାନନ୍ତୂ”ତି ପଟିପେସେସି। ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋପି କେୱଟ୍ଟେନ ସଦ୍ଧିଂ “ଇଦାନି କିଂ କରିସ୍ସାମୀ”ତି ମନ୍ତେତ୍ୱା “ଜୟପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମା”ତି ୱୁତ୍ତେ ଉୟ୍ୟାନଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଚାଟିସତେସୁ ଚାଟିସହସ୍ସେସୁ ସୁରଂ ଠପେଥ, ନାନାୱିଧାନି ଚ ମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଉପନେଥା”ତି ସେୱକେ ଆଣାପେସି। ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ତେ ପନ “ୱିସେନ ସୁରଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ରାଜାନୋ ମାରେତୁକାମୋ”ତି ନ ଜାନିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ସୁୱପୋତକସ୍ସ ସନ୍ତିକା ସୁତତ୍ତା ତଥତୋ ଜାନିତ୍ୱା “ନେସଂ ସୁରାପାନଦିୱସଂ ତଥତୋ ଜାନିତ୍ୱା ମମ ପେସେଥା”ତି ପଟିସାସନଂ ପେସେସି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ।

ପଣ୍ଡିତୋ “ମାଦିସେ ଧରମାନେ ଏତ୍ତକାନଂ ରାଜୂନଂ ମରଣଂ ଅୟୁତ୍ତଂ, ଅୱସ୍ସୟୋ ନେସଂ ଭୱିସ୍ସାମୀ”ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସହଜାତଂ ଯୋଧସହସ୍ସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା “ସମ୍ମା, ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ କିର ଉୟ୍ୟାନଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଏକସତରାଜପରିୱୁତୋ ସୁରଂ ପାତୁକାମୋ, ତୁମ୍ହେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜୂନଂ ଆସନେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଅନିସିନ୍ନେୟେୱ ‘ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ମହାରହଂ ଆସନଂ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋୱ ଦେଥା’ତି ୱଦନ୍ତା ଗହେତ୍ୱା ତେସଂ ପୁରିସେହି ‘ତୁମ୍ହେ କସ୍ସ ପୁରିସା’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘ୱିଦେହରାଜସ୍ସା’ତି ୱଦେୟ୍ୟାଥ। ତେ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ‘ମୟଂ ସତ୍ତଦିୱସସତ୍ତମାସାଧିକାନି ସତ୍ତୱସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ଏକଦିୱସମ୍ପି ୱିଦେହରାଜାନଂ ନ ପସ୍ସାମ, କିଂ ରାଜା ନାମେସ, ଗଚ୍ଛଥ ପରିୟନ୍ତେ ଆସନଂ ଗଣ୍ହଥା’ତି ୱଦନ୍ତା କଲହଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଅଥ ତୁମ୍ହେ ‘ଠପେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଇଧ ନତ୍ଥୀ’ତି କଲହଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଆସନମତ୍ତମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତା ‘ନ ଦାନି ୱୋ ସୁରଂ ପାତୁଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଖାଦିତୁଂ ଦସ୍ସାମା’ତି ନଦନ୍ତା ୱଗ୍ଗନ୍ତା ମହାଘୋସଂ କରୋନ୍ତା ତେସଂ ସନ୍ତାସଂ ଜନେନ୍ତା ମହନ୍ତେହି ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡେହି ସବ୍ବଚାଟିୟୋ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଚ୍ଛମଂସଂ ୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା ଅପରିଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଜୱେନ ସେନାୟ ଅନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦେୱନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠା ଅସୁରା ୱିୟ ଉଲ୍ଲୋଳଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ‘ମୟଂ ମିଥିଲନଗରେ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୁରିସା, ସକ୍କୋନ୍ତା ଅମ୍ହେ ଗଣ୍ହଥା’ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛଥା”ତି ପେସେସି। ତେ “ସାଧୂ”ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାୱୁଧା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନନ୍ଦନୱନମିୱ ଅଲଙ୍କତୌୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ଏକସତରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଂ ସିରିୱିଭୱଂ ଦିସ୍ୱା ମହାସତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତନିୟାମେନେୱ ସବ୍ବଂ କତ୍ୱା ମହାଜନଂ ସଙ୍ଖୋଭେତ୍ୱା ମିଥିଲାଭିମୁଖା ପକ୍କମିଂସୁ। ରାଜପୁରିସାପି ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ତେସଂ ରାଜୂନଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋପି “ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ମେ ୱିସୟୋଗସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟୋ କତୋ”ତି କୁଜ୍ଝି। ରାଜାନୋପି “ଅମ୍ହାକଂ ଜୟପାନଂ ପାତୁଂ ନାଦାସୀ”ତି କୁଜ୍ଝିଂସୁ। ବଲକାୟାପି “ମୟଂ ଅମୂଲକଂ ସୁରଂ ପାତୁଂ ନ ଲଭିମ୍ହା”ତି କୁଜ୍ଝିଂସୁ।

ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ତେ ରାଜାନୋ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା “ଏଥ, ଭୋ, ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଦେହରାଜସ୍ସ ଖଗ୍ଗେନ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦେହି ଅକ୍କମିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଜୟପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମ, ସେନଂ ଗମନସଜ୍ଜଂ କରୋଥା”ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ରହୋଗତୋ କେୱଟ୍ଟସ୍ସପି ଏତମତ୍ଥଂ କଥେତ୍ୱା “ଅମ୍ହାକଂ ଏୱରୂପସ୍ସ ମନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟକରଂ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ଏକସତରାଜୂନଂ ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖାୟ ସେନାୟ ପରିୱୁତା ଗଚ୍ଛାମ, ଏଥ, ଆଚରିୟା”ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଡିତଭାୱେନ ଚିନ୍ତେସି “ମହୋସଧପଣ୍ଡିତଂ ଜିନିତୁଂ ନାମ ନ ସକ୍କା, ଅମ୍ହାକଂୟେୱ ଲଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନିୱାରେସ୍ସାମି ନ”ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ଏୱମାହ – “ମହାରାଜ, ନ ଏସ ୱିଦେହରାଜସ୍ସ ଥାମୋ, ମହୋସଧପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସଂୱିଧାନମେତଂ, ମହାନୁଭାୱୋ ପନେସ, ତେନ ରକ୍ଖିତା ମିଥିଲା ସୀହରକ୍ଖିତଗୁହା ୱିୟ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଗହେତୁଂ, କେୱଲଂ ଅମ୍ହାକଂ ଲଜ୍ଜନକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଲଂ ତତ୍ଥ ଗମନେନା”ତି। ରାଜା ପନ ଖତ୍ତିୟମାନେନ ଇସ୍ସରିୟମଦେନ ମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା “କିଂ ସୋ କରିସ୍ସତୀ”ତି ୱତ୍ୱା ଏକସତରାଜପରିୱୁତୋ ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖାୟ ସେନାୟ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମି। କେୱଟ୍ଟୋପି ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ଗଣ୍ହାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ “ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନୀକୱୁତ୍ତି ନାମ ଅୟୁତ୍ତା”ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ନିକ୍ଖମି। ତେପି ଯୋଧା ଏକରତ୍ତେନେୱ ମିଥିଲଂ ପତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କତକିଚ୍ଚଂ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ କଥୟିଂସୁ। ପଠମଂ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସାପିସ୍ସ ସାସନଂ ପହିଣିଂସୁ। “ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ‘ୱିଦେହରାଜାନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’ତି ଏକସତରାଜପରିୱୁତୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ପଣ୍ଡିତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋତୁ, ଅଜ୍ଜ ଅସୁକଟ୍ଠାନଂ ନାମ

ଆଗତୋ, ଅଜ୍ଜ ଅସୁକଟ୍ଠାନଂ, ଅଜ୍ଜ ନଗରଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ''ତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ନିବଦ୍ଧଂ ପେସେନ୍ତିଯେୱ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅହୋସି। ୱିଦେହରାଜା ପନ ''ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ କିର ଇମଂ ନଗରଂ ଗହେତୁଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ପରମ୍ପରଘୋସେନ ଅସ୍ସୋସି।

ଅଥ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଅଗ୍ଗପଦୋସେଯେୱ ଉକ୍କାସତସହସ୍ସେନ ଧାରିଯମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ପରିୱାରେସି। ଅଥ ନଂ ହତ୍ଥିପାକାରରଥପାକାରାଦୀହି ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ବଲଗୁମ୍ବଂ ଠପେସି। ମନୁସ୍ସା ଉନ୍ନାଦେନ୍ତା ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତା ସେଳେନ୍ତା ନଚ୍ଚନ୍ତା ଗଜ୍ଜନ୍ତା ତଜ୍ଜେନ୍ତା ମହାଘୋସଂ କରୋନ୍ତା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଦୀପୋଭାସେନ ଚେୱ ଅଲଙ୍କାରୋଭାସେନ ଚ ସକଲସତ୍ତଯୋଜନିକା ମିଥିଲା ଏକୋଭାସା ଅହୋସି। ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥତୂରିଯାନଂ ସଦ୍ଦେନ ପଥୱିଯା ଭିଜ୍ଜନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ଉଲ୍ଲୋଳେସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅଜାନନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଉଲ୍ଲୋଳେସଦ୍ଦୋ ଜାତୋ, ନ ଖୋ ପନ ମଯଂ ଜାନାମ, କିଂ ନାମେତଂ, ୱୀମଂସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନୁ ଖୋ ଆଗତୋ ଭୱେଯ୍ଯା''ତି ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସାଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ''ନତ୍ଥି ଅମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତଂ, ସବ୍ବେ ନୋ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସ୍ସତୀ''ତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ତସ୍ସାଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସୀହୋ ୱିଯ ଅଛମ୍ଭିତୋ ସକଲନଗରେ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ''ରାଜାନଂ ଅସ୍ସାସେସ୍ସାମୀ''ତି ରାଜନିୱେସନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସାସୋ ହୁତ୍ୱା ''ଠପେତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତଂ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତଂ ଅଞ୍ଞୋ ମଂ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଆହ –

୫୯୦।

''ପଞ୍ଚାଲୋ ସବ୍ବସେନାଯ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋଯମାଗତୋ;

ସାଯଂ ପଞ୍ଚାଲିଯା ସେନା, ଅପ୍ପମେଯ୍ଯୋ ମହୋସଧ।

୫୯୧।

''ୱୀଥିମତୀ ପତ୍ତିମତୀ, ସବ୍ବସଙ୍ଗାମକୋୱିଦା;

ଓହାରିନୀ ସଦ୍ଦୱତୀ, ଭେରିସଙ୍ଖପ୍ପବୋଧନା।

୫୯୨।

''ଲୋହୱିଜ୍ଜାଲଙ୍କାରାଭା, ଧଜିନୀ ୱାମରୋହିନୀ;

ସିପ୍ପିଯେହି ସୁସମ୍ପନ୍ନା, ସୂରେହି ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା।

୫୯୩।

''ଦସେତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ଆହୁ, ଭୂରିପଞ୍ଞା ରହୋଗମା;

ମାତା ଏକାଦସୀ ରଞ୍ଞୋ, ପଞ୍ଚାଲିଯଂ ପସାସତି।

୫୯୪।

''ଅଥେତ୍ଥେକସତଂ ଖତ୍ଯା, ଅନୁଯନ୍ତା ଯସସ୍ସିନୋ;

ଅଚ୍ଛିନ୍ନରଟ୍ଠା ବ୍ୟଥିତା, ପଞ୍ଚାଲିଯଂ ୱସଂ ଗତା।

୫୯୫।

‘‘ଯଂଓଦା ତକ୍କରା ରଞ୍ଞୋ, ଅକାମା ପିଯଭାଣିନୋ;

ପଞ୍ଚାଲମନୁଯାଯନ୍ତି, ଅକାମା ୱସିନୋ ଗତା।

୫୯୬।

‘‘ତାଯ ସେନାଯ ମିଥିଲା, ତିସନ୍ଧିପରିୱାରିତା;

ରାଜଧାନୀ ୱିଦେହାନଂ, ସମନ୍ତା ପରିଖଞ୍ଞତି।

୫୯୭।

‘‘ଉଦ୍ଧଂ ତାରକଜାତାୱ, ସମନ୍ତା ପରିୱାରିତା;

ମହୋସଧ ୱିଜାନାହି, କଥଂ ମୋକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବସେନାଯାତି ସବ୍ବାଯ ଏକସତରାଜନାଯିକାଯ ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖାଯ ସେନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତୋ କିର, ତାତାତି ୱଦତି। ପଞ୍ଚାଲିଯାତି ପଞ୍ଚାଲରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକା। ୱୀଥିମତୀତି ୱୀଥିଯା ଆନୀତେ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତେନ ୱଡ୍ଢକିଗଣେନ ସମନ୍ନାଗତା। ପତ୍ତିମତୀତି ପଦସଞ୍ଚରେନ ବଲକାଯେନ ସମନ୍ନାଗତା। ସବ୍ବସଙ୍ଗାମକୋୱିଦାତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାମେ କୁସଲା। ଓହାରିନୀତି ପରସେନାଯ ଅନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅପଞ୍ଞାଯନ୍ତାୱ ପରସୀସଂ ଆହରିତୁଂ ସମତ୍ଥା। ସଦ୍ଦୱତୀତି ଦସହି ସଦ୍ଦେହି ଅୱିୱିତ୍ତା। ଭେରିସଙ୍ଖପ୍ପବୋଧନାତି ‘‘ଏଥ ଯାଥ ଯୁଜ୍ଝଥା’’ତିଆଦୀନି ତତ୍ଥ ୱଚୀଭେଦେନ ଜାନାପେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତାଦିସାନି ପନେତ୍ଥ କିଚ୍ଚାନି ଭେରିସଙ୍ଖସଦ୍ଦେହେୱ ବୋଧେନ୍ତୀତି ଭେରିସଙ୍ଖପ୍ପବୋଧନା। ଲୋହୱିଜ୍ଜାଲଙ୍କାରାଭାତି ଏତ୍ଥ ଲୋହୱିଜ୍ଜାତି ଲୋହସିପ୍ପାନି। ସତ୍ତରତନପଟିମଣ୍ଡିତାନଂ କଞ୍ଚଚମ୍ମଜାଲିକାସୀସକରେଣିକାଦୀନଂ ଏତଂ ନାମଂ। ଅଲଙ୍କାରାତି ରାଜମହାମତ୍ତାଦୀନଂ ଅଲଙ୍କାରା। ତସ୍ମା ଲୋହୱିଜ୍ଜାହି ଚେୱ ଅଲଙ୍କାରେହି ଚ ଭାସତୀତି ଲୋହୱିଜ୍ଜାଲଙ୍କାରାଭାତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଧଜିନୀତି ସୁୱଣ୍ଣାଦିପଟିମଣ୍ଡିତେହି ନାନାୱତ୍ଥସମୁଜ୍ଜଲେହି ରଥାଦୀସୁ ସମୁସ୍ସିତଧଜେହି ସମନ୍ନାଗତା। ୱାମରୋହିନୀତି ହତ୍ଥୀ ଚ ଅସ୍ସେ ଚ ଆରୋହନ୍ତା ୱାମପସ୍ସେନ ଆରୋହନ୍ତି, ତେନ ‘‘ୱାମରୋହିନୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେହି ସମନ୍ନାଗତା, ଅପରିମିତହତ୍ଥିଅସ୍ସସମାକିଣ୍ଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ସିପ୍ପିଯେହୀତି ହତ୍ଥିସିପ୍ପଅସ୍ସସିପ୍ପାଦୀସୁ ଅଟ୍ଠାରସସୁ ସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତେହି ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ନାଗତା ସୁସମାକିଣ୍ଣା। ସୂରେହୀତି ତାତ, ଏସା କିର ସେନା ସୀହସମାନପରକ୍କମେହି ସୂରଯୋଧେହି ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା।

ଆହୁତି ଦସ କିରେତ୍ଥ ସେନାଯ ପଣ୍ଡିତାତି ୱଦନ୍ତି। ଭୂରିପଞ୍ଞାତି ପଥୱିସମାଯ ୱିପୁଲାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତା। ରହୋଗମାତି ରହୋ ଗମନସୀଲା ରହୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତନସୀଲା। ତେ କିର ଏକାହଦ୍ୱୀହଂ ଚିନ୍ତେତୁଂ ଲଭନ୍ତା ପଥୱିଂ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ଆକାସେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ସମତ୍ଥା। ଏକାଦସୀତି ତେହି କିର ପଣ୍ଡିତେହି ଅତିରେକତରପଞ୍ଞା ପଞ୍ଚାଲରଞ୍ଞୋ ମାତା। ସା ତେସଂ ଏକାଦସୀ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚାଲିଯଂ ସେନଂ ପସାସତି ଅନୁସାସତି।

ଏକଦିୱସଂ କିରେକୋ ପୁରିସୋ ଏକଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଞ୍ଚ ପୁଟକଭତ୍ତଞ୍ଚ କହାପଣସହସ୍ସଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ନଦିଂ ତରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଓତିଣ୍ଣୋ ନଦିମଜ୍ଝଂ ପତ୍ୱା ତରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତୀରେ ଠିତେ ମନୁସ୍ସେ ଏୱମାହ – ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ମମ ହତ୍ଥେ ଏକା ତଣ୍ଡୁଲନାଳି ପୁଟକଭତ୍ତଂ କହାପଣସହସ୍ସଞ୍ଚ ଅତ୍ଥି, ଇତୋ ଯଂ ମଯ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଦସ୍ସାମି। ଯୋ ସକ୍କୋତି, ସୋ ମଂ ଉତ୍ତାରେତୂ’’ତି। ଅଥେକୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁରିସୋ ଗାଳ୍ହଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ନଦିଂ ଓଗାହେତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ପରତୀରଂ ଉତ୍ତାରେତ୍ୱା ‘‘ଦେହି ମେ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ସୋ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଂ ୱା ପୁଟକଭତ୍ତଂ ୱା ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି । ‘‘ସମ୍ମ, ଅହଂ ଜୀୱିତଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ତଂ ଉତ୍ତାରେସିଂ, ନ ମେ ଏତେହି ଅତ୍ଥୋ, କହାପଣଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି। ଅହଂ ‘‘ଇତୋ ମଯ୍ହଂ ଯଂ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଅୱଚଂ, ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ଯଂ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଦମ୍ମି, ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗଣ୍ହାତି। ସୋ ସମୀପେ ଠିତସ୍ସ ଏକସ୍ସ କଥେସି। ସୋପି ତଂ ‘‘ଏସ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚ୍ଚନକଂ ତୱ ଦେତି, ଗଣ୍ହା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ଅହଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଆଦାଯ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛଯାମଚ୍ଚାନଂ ଆରୋଚେସି। ତେପି ସବ୍ବଂ ସୁତ୍ୱା ତଥେୱାହଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ୱିନିଚ୍ଛଯେନ ଅତୁଟ୍ଠୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜାପି ୱିନିଚ୍ଛଯାମଚ୍ଚେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ଉଭିନ୍ନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପହାଯ ନଦିଂ ଓତିଣ୍ଣଂ ପରଜ୍ଜାପେସି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରଞ୍ଞୋ ମାତା ଚଲାକଦେୱୀ ନାମ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନା ଅହୋସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ଦୁକ୍ଖିଚ୍ଛିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ତାତ, ଇମଂ ଅଞ୍ଞଂ ଞତ୍ୱାୱ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିନିଚ୍ଛିତ''ନ୍ତି ଆହ। ''ଅମ୍ମ, ଅହଂ ଏତ୍ତକଂ ଜାନାମି। ସଚେ ତୁମ୍ହେ ଉତ୍ତରିତରଂ ଜାନାଥ, ତୁମ୍ହେୱ ୱିନିଚ୍ଛିନଥା''ତି। ସା ''ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଏହି, ତାତ, ତୱ ହତ୍ଥଗତାନି ତୀଣିପି ଭୂମିଯଂ ଠପେହୀ''ତି ପଟିପାଟିଯା ଠପାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ତ୍ୱଂ ଉଦକେ ୱୁୟ୍ହମାନୋ ଇମସ୍ସ କିଂ କଥେସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇଦଂ ନାମମ୍ହେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ତୱ ରୁଚ୍ଚନକଂ ଗଣ୍ହା''ତି ଆହ। ସୋ ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଗଣ୍ହି। ଅଥ ନଂ ସା ଥୋକଂ ଗତକାଲେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ସହସ୍ସଂ ତେ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତାତ, ତଯା 'ଇତୋ ଯଂ ମଯ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଦସ୍ସାମୀ'ତି ଇମସ୍ସ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ୱୁତ୍ତଂ ଦେୱୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ଇମଂ ସହସ୍ସଂ ଏତସ୍ସ ଦେହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଦାପେସି। ସୋ ରୋଦନ୍ତୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଅଦାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜା ଅମଚ୍ଚା ଚ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ସାଧୁକାରଂ ପୱତ୍ତଯିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସା ପଣ୍ଡିତଭାୱୋ ସକଲ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱିଦେହରାଜା ''ମାତା ଏକାଦସୀ ରଞ୍ଞୋ''ତି ଆହ।

ଖଜ୍ଜାତି ଖଜ୍ଜିଯା। ଅଚ୍ଛିନ୍ନରଟ୍ଠାତି ଚୂଳଅନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେନ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହିତରଟ୍ଠା। ବ୍ୟଥିତାତି ମରଣଭଯଭୀତା ଅଞ୍ଞଂ ଗହେତବ୍ବଗହଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା। ପଞ୍ଚାଲିଯଂ ୱସଂ ଗତାତି ଏତସ୍ସ ପଞ୍ଚାଲରଞ୍ଞୋ ୱସଂ ଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସାମିୱଚନତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଯଂୱଦା ତକ୍କରାତି ଯଂ ମୁଖେନ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ରଞ୍ଞୋ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତାୱ। ୱସିନୋ ଗତାତି ପୁବ୍ବେ ସଯଂୱସିନୋ ଇଦାନି ପରସ୍ସ ୱସଂ ଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତିସନ୍ଧୀତି ପଠମଂ ହତ୍ଥିପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତା, ତତୋ ରଥପାକାରେନ, ତତୋ ଅସ୍ସପାକାରେନ, ତତୋ ଯୋଧପତ୍ତିପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତାତି ଇମେହି ଚତୂହି ସଙ୍ଖେପେହି ତିସନ୍ଧୀହି ପରିୱାରିତା। ହତ୍ଥିରଥାନଞ୍ହି ଅନ୍ତରଂ ଏକୋ ସନ୍ଧି, ରଥଅସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରଂ ଏକୋ ସନ୍ଧି, ଅସ୍ସପତ୍ତୀନଂ ଅନ୍ତରଂ ଏକୋ ସନ୍ଧି। ପରିଖଞ୍ଞତୀତି ଖନୀଯତି। ଇମଞ୍ହି ଇଦାନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁକାମା ୱିଯ ସମନ୍ତତୋ ଖନନ୍ତି। ଉଦ୍ଧଂ ତାରକଜାତାୱାତି ତାତ, ଯାଯ ସେନାଯ ସମନ୍ତା ପରିୱାରିତା, ସା ଅନେକସତସହସ୍ସଦଣ୍ଡଦୀପିକାହି ଉଦ୍ଧଂ ତାରକଜାତା ୱିଯ ଖାଯତି। ୱିଜାନାହୀତି ତାତ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତ, ଅୱୀଚିତୋ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ଅଞ୍ଞୋ ତଯା ସଦିସୋ ଉପାଯକୁସଲୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପଣ୍ଡିତଭାୱୋ ନାମ ଏୱରୂପେସୁ ଠାନେସୁ ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ତ୍ୱମେୱ ଜାନାହି, କଥଂ ଅମ୍ହାକଂ ଇତୋ ଦୁକ୍ଖା ପମୋକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ଇମଂ ରଞ୍ଞୋ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ରାଜା ଅତିୱିଯ ମରଣଭଯଭୀତୋ, ଗିଲାନସ୍ସ ଖୋ ପନ ୱେଜ୍ଜୋ ପଟିସରଣଂ, ଛାତସ୍ସ ଭୋଜନଂ, ପିପାସିତସ୍ସ ପାନୀଯଂ, ଇମସ୍ସପି ମଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ଅସ୍ସାସେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ମନୋସିଲାତଲେ ନଦନ୍ତୋ ସୀହୋ ୱିଯ ''ମା ଭାଯି, ମହାରାଜ, ରଜ୍ଜସୁଖଂ ଅନୁଭୱ, ଅହଂ ଲେଡ୍ଡୁଂ

ଗହେତ୍ୱା କାକଂ ୱିଯ, ଧନୁଂ ଗହେତ୍ୱା ମକ୍କଟଂ ୱିଯ ଚ, ଇମଂ ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖଂ ସେନଂ ଉଦରେ ବନ୍ଧସାଟକାନମ୍ପି ଅସ୍ସାମିକଂ କତ୍ୱା ପଲାପେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୫୯୮।

''ପାଦେ ଦେୱ ପସାରେହି, ଭୁଞ୍ଜ କାମେ ରମସ୍ସୁ ଚ;

ହିତ୍ୱା ପଞ୍ଚାଲିଯଂ ସେନଂ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ପଲାଯିତୀ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ''ଦେୱ, ତ୍ୱଂ ଯଥାସୁଖଂ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସୁଖସଙ୍ଖାତେ ତେ ପାଦେ ପସାରେହି, ପସାରେନ୍ତୋ ଚ ସଙ୍ଗାମେ ଚିତ୍ତଂ ଅକତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜ, କାମେ ରମସ୍ସୁ ଚ, ଏସ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଇମଂ ସେନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯିସ୍ସତୀ''ତି।

ଏୱଂ ପଣ୍ଡିତୋ ରାଜାନଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନଗରେ ଛଣଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ନାଗରେ ଆହ – ''ଅମ୍ଭୋ, ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ସତ୍ତାହଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନପାନଭୋଜନାଦୀନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଛଣକୀଳଂ ପଟ୍ଠପେଥ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ଯଥାରୂପଂ ମହାପାନଂ ପିୱନ୍ତୁ, ଗନ୍ଧବ୍ବଂ କରୋନ୍ତୁ, ୱାଦେନ୍ତୁ ୱଗ୍ଗନ୍ତୁ ସେଳେନ୍ତୁ ନଦନ୍ତୁ ନଚ୍ଚନ୍ତୁ ଗାଯନ୍ତୁ ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତୁ, ପରିବ୍ବଯୋ ପନ ୱୋ ମମ ସନ୍ତକୋୱ ହୋତୁ, ଅହଂ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ନାମ, ପସ୍ସିସ୍ସଥ ମେ ଆନୁଭାୱ''ନ୍ତି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ତଦା ଗୀତୱାଦିତାଦିସଦ୍ଦଂ ବହିନଗରେ ଠିତା ସୁଣନ୍ତି, ଚୂଳଅଦ୍ୱାରେନ ମନୁସ୍ସା ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତି। ଠପେତ୍ୱା ପଟିସତ୍ତୁଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ମା ସଞ୍ଚାରୋ ନ ଛିଜ୍ଜତି, ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠମନୁସ୍ସା ଛଣକୀଳଅନିସ୍ସିତଂ ଜନଂ ପସ୍ସନ୍ତି।

ଚୂଳଅନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋପି ନଗରେ କୋଲାହଲଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଏୱମାହ – ''ଅମ୍ଭୋ, ଅମ୍ହେସୁ ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିଯା ସେନାଯ ନଗରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା

ଠିତେସୁ ନଗରୱାସୀନଂ ଭୟଂ ୱା ସାରଜ୍ଜଂ ୱା ନତ୍ଥି, ଆନନ୍ଦିତା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତି ନଦନ୍ତି ସେଳେନ୍ତି ନଚ୍ଚନ୍ତି ଗାୟନ୍ତି, କିଂ ନାମେତ''ନ୍ତି? ଅଥ ନଂ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସା ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ ''ଦେୱ, ମୟଂ ଏକେନ କମ୍ମେନ ଚୂଳଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଛଣନିସ୍ସିତଂ ମହାଜନଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିମ୍ହା 'ଅମ୍ଭୋ , ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରାଜାନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ନଗରଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତା, ତୁମ୍ହେ ପନ ଅତିପମତ୍ତା, କିଂ ନାମେତ'ନ୍ତି? ତେ ଏୱମାହଂସୁ 'ଅମ୍ଭୋ, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ କୁମାରକାଲେ ଏକୋ ମନୋରଥୋ ଅହୋସି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରାଜୂହି ନଗରେ ପରିୱାରିତେ ଛଣଂ କରିସ୍ସାମୀତି, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଛଣଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସୟଂ ମହାତଲେ ମହାପାନଂ ପିୱତୀ'''ତି।

ରାଜା ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସେନଂ ଆଣାପେସି – ''ଭୋନ୍ତୋ, ଗଚ୍ଛଥ, ଖିପ୍ପଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ନଗରଂ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଖଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାକାରଂ ମଦ୍ଦନ୍ତା ଦ୍ୱାରଟ୍ଟାଲକେ ଭିନ୍ଦନ୍ତା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକଟେହି କୁମ୍ଭଣ୍ଡାନି ୱିୟ ମହାଜନସ୍ସ ସୀସାନି ଗଣ୍ହଥ, ୱିଦେହରଞ୍ଞୋ ସୀସଂ ଆହରଥା''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୂରଯୋଧା ନାନାୱୁଧହତ୍ଥା ଦ୍ୱାରସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୁରିସେହି ସକ୍ଖରୱାଲୁକକଲଲସିଞ୍ଚନପାସାଣପତନାଦୀହି ଉପଦ୍ଦୁତା ପଟିକ୍କମନ୍ତି। ''ପାକାରଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମା''ତି ପରିଖଂ ଓତିଣ୍ଣେପି ଅନ୍ତରଟ୍ଟାଲକେସୁ ଠିତା ଉସୁସତ୍ତିତୋମରାଦୀହି ୱିଜ୍ଝନ୍ତା ମହାୱିନାସଂ ପାପେନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଯୋଧା ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ଯୋଧେ ହତ୍ଥୱିକାରାଦୀନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି ତଜ୍ଜେନ୍ତି। ''ତୁମ୍ହେ କିଲମନ୍ତା ଭତ୍ତଂ ଅଲଭନ୍ତା ଥୋକଂ ପିୱିସ୍ସଥ ଖାଦିସ୍ସଥା''ତି ସୁରାପିଟ୍ଟକାନି ଚେୱ ମଚ୍ଛମଂସସୂଲାନି ଚ ପସାରେତ୍ୱା ସୟମେୱ ପିୱନ୍ତି ଖାଦନ୍ତି, ଅନୁପାକାରେ ଚଙ୍କମନ୍ତି। ଇତରେ କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଦେୱ, ଠପେତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିମନ୍ତେ ଅଞ୍ଞେହି ନିଦ୍ଧରିତୁଂ ନ ସକ୍କା''ତି ୱଦିଂସୁ।

ରାଜା ଚତୁପଞ୍ଚାହଂ ୱସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ କେୱଟ୍ଟଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଆଚରିୟ, ନଗରଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ଏକୋପି ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, କିଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି। କେୱଟ୍ଟୋ ''ହୋତୁ, ମହାରାଜ, ନଗରଂ ନାମ ବହିଉଦକଂ ହୋତି, ଉଦକକ୍ଖୟେନ ନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ମନୁସ୍ସା ଉଦକେନ କିଲମନ୍ତା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାୟୋ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଉଦକଂ ପୱେସେତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସା ପଣ୍ଣଂ ଲିଖିତ୍ୱା କଣ୍ଡେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପେସେସୁଂ। ତେନପି ପଠମମେୱ ଆଣତ୍ତଂ ''ଯୋ ଯୋ କଣ୍ଡେ ପଣ୍ଣଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ସୋ ମେ ଆହରତୂ''ତି। ଅଥେକୋ ପୁରିସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ''ନ ମେ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୀ''ତି ସଟ୍ଠିହତ୍ଥଂ ୱେଳୁଂ ଦ୍ୱିଧା ଫାଲେତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧଂ ସୋଧାପେତ୍ୱା ପୁନ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଚମ୍ମେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉପରି କଲଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତତୋ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତତାପସେହି ଆନୀତଂ କୁଦ୍ରୂସକୁମୁଦବୀଜଂ ପୋକ୍ଖରଣିତୀରେ କଲଲେସୁ ରୋପାପେତ୍ୱା ଉପରି ୱେଳୁଂ ଠପାପେତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପୂରାପେସି। ଏକରତ୍ତେନେୱ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱେଳୁମତ୍ଥକତୋ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରତନମତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ନଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ଦେଥା''ତି ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସାନଂ ଦାପେସି। ତେ ତସ୍ସ ଦଣ୍ଡକଂ ୱଲୟଂ କତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲିକା ଛାତକେନ ମା ମରିତ୍ଥ, ଗଣ୍ହଥେତଂ ଉପ୍ପଲଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଦଣ୍ଡକଂ କୁଚ୍ଛିପୂରଂ ଖାଦଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଖିପିଂସୁ। ତମେକୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଗଣ୍ହି, ଅଥ ତଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ପସ୍ସଥ, ଦେୱ, ଇମସ୍ସ ଦଣ୍ଡକଂ, ନ ନୋ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱଂ ଦୀଘଦଣ୍ଡକୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ''ତି ୱତ୍ୱା ''ମିନଥ ନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୁରିସା ସଟ୍ଠିହତ୍ଥଂ ଦଣ୍ଡକଂ ଅସୀତିହତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ମିନିଂସୁ। ପୁନ ରଞ୍ଞା ''କତ୍ଥେତଂ ଜାତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହ – ''ଦେୱ, ଅହଂ ଏକଦିୱସଂ ପିପାସିତୋ ହୁତ୍ୱା 'ସୁରଂ ପିୱିସ୍ସାମୀ'ତି ଚୂଳଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ନାଗରାନଂ ଉଦକକୀଳତ୍ଥାୟ କତଂ ମହାପୋକ୍ଖରଣିଂ ପସ୍ସିଂ, ମହାଜନୋ ନାୱାୟ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥ ଇଦଂ ତୀରପ୍ପଦେସେ ଜାତଂ, ଗମ୍ଭୀରଟ୍ଠାନେ ଜାତସ୍ସ ପନ ଦଣ୍ଡକୋ ସତହତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା କେୱଟ୍ଟଂ ଆହ – ''ଆଚରିୟ, ନ ସକ୍କା ଉଦକକ୍ଖୟେନ ଇଦଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ, ହରଥେକଂ ଉପାୟ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଧଞ୍ଞକ୍ଖୟେନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ନଗରଂ ନାମ ବହିଧଞ୍ଞଂ ହୋତୀ''ତି। ଏୱଂ ହୋତୁ ଆଚରିୟାତି, ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିମନୟେନେୱ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ''ନ ମେ କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ଜାନାତୀ''ତି ଅନୁପାକାରମତ୍ଥକେ କଲଲଂ କତ୍ୱା ୱୀହିଂ ତତ୍ଥ ରୋପାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ନାମ ସମିଜ୍ଝତୀତି ୱୀହୀ ଏକରତ୍ତେନେୱ ୱୁଟ୍ଠାୟ ପାକାରମତ୍ଥକେ ନୀଲା ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ''ଅମ୍ଭୋ, କିମେତଂ ପାକାରମତ୍ଥକେ ନୀଲଂ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ମୁଖତୋ ଜିୱ୍ହଂ ଲୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିୟ ଗହେତ୍ୱା ''ଦେୱ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ଅନାଗତଭୟଂ ଦିସ୍ୱା ପୁବ୍ବେୱ ରଟ୍ଠତୋ ଧଞ୍ଞଂ ଆହରାପେତ୍ୱା କୋଟ୍ଠାଗାରାଦୀନି ପୂରାପେତ୍ୱା ସେସଧଞ୍ଞଂ ପାକାରପସ୍ସେ ନିକ୍ଖିପାପେସି। ତେ କିର ୱୀହୟୋ ଆତପେନ ସୁକ୍ଖନ୍ତା ୱସ୍ସେନ ତେମେନ୍ତା ତତ୍ଥେୱ ସସ୍ସଂ ଜନେସୁଂ। ଅହଂ ଏକଦିୱସଂ ଏକେନ କମ୍ମେନ ଚୂଳଦ୍ୱାରେନ ପୱିସିତ୍ୱା ପାକାରମତ୍ଥକେ ୱୀହିରାସିତୋ ୱୀହିଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ୱୀଥିୟଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତେ ପସ୍ସିଂ। ଅଥ ତେ ମଂ ପରିହାସନ୍ତା 'ଛାତୋସି ମଞ୍ଞେ, ୱୀହିଂ ସାଟକଦସନ୍ତେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତୱ ଗେହଂ ହରିତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପଚାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାହୀ'ତି ୱଦିଂସୂ''ତି ଆରୋଚେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା କେୱଟ୍ଟଂ ‘‘ଆଚରିୟ, ଧଞ୍ଞଙ୍କ୍କୟେନପି ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଅୟମ୍ପି ଅନୁପାୟୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ତେନ ହି, ଦେୱ, ଦାରୁକ୍କୟେନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ନଗରଂ ନାମ ବହିଦାରୁକଂ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ହୋତୁ, ଆଚରିୟା’’ତି। ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିମନୟେନେୱ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ପାକାରମତ୍ଥକେ ୱୀହିଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟମାନଂ ଦାରୁରାସିଂ କାରେସି। ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ମନୁସ୍ସା ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ପୁରିସେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିହାସଂ କରୋନ୍ତା ‘‘ସଚେ ଛାତଜ୍ଝ, ୟାଗୁଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ମହନ୍ତମହନ୍ତାନି ଦାରୂନି ଖିପିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ପାକାରମତ୍ଥକେନ ଦାରୂନି ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, କିମେତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ କିର ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ଅନାଗତଭୟଂ ଦିସ୍ୱା ଦାରୂନି ଆହରାପେତ୍ୱା କୁଲାନଂ ପଚ୍ଛାଗେହେସୁ ଠପାପେତ୍ୱା ଅତିରେକାନି ପାକାରଂ ନିସ୍ସାୟ ଠପାପେସୀ’’ତି ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତିକା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା କେୱଟ୍ଟଂ ଆହ – ‘‘ଆଚରିୟ, ଦାରୁକ୍କୟେନପି ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ଗଣ୍ହିତୁଂ, ଆହରଥେକଂ ଉପାୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ମହାରାଜ, ଅଞ୍ଞୋ ଉପାୟୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ଆଚରିୟ, କିଂ ଉପାୟୋ ନାମେସ, ନାହଂ ତୱ ଉପାୟସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ପସ୍ସାମି, ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ୱେଦେହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ, ଅମ୍ହାକଂ ନଗରମେୱ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ଦେୱ, ‘ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଏକସତଖତ୍ତିୟେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱେଦେହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ’ତି ଅମ୍ହାକଂ ଲଜ୍ଜନକଂ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ପନ ମହୋସଧୋୱ ପଣ୍ଡିତୋ, ଅହମ୍ପି ପଣ୍ଡିତୋୟେୱ, ଏକଂ ଲେସଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ଲେସୋ ନାମ, ଆଚରିୟା’’ତି। ‘‘ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧଂ ନାମ କରିସ୍ସାମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘କିମେତଂ ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧଂ ନାମା’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ ନ ସେନା ୟୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପନ ରାଜୂନଂ ଦ୍ୱେ ପଣ୍ଡିତା ଏକଟ୍ଠାନେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ତେସୁ ୟୋ ୱନ୍ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ପରାଜୟୋ ଭୱିସ୍ସତି। ମହୋସଧୋ ପନ ଇମଂ ମନ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ଅହଂ ମହଲ୍ଲକୋ, ସୋ ଦହରୋ, ମଂ ଦିସ୍ୱାୱ ୱନ୍ଦିସ୍ସତି, ତଦା ୱିଦେହୋ ପରାଜିତୋ ନାମ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଥ ମୟଂ ୱିଦେହଂ ପରାଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନଗରମେୱ ଗମିସ୍ସାମ, ଏୱଂ ନୋ ଲଜ୍ଜନକଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଦଂ ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧଂ ନାମା’’ତି।

ପଣ୍ଡିତୋ ତମ୍ପି ରହସ୍ସଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ଞତ୍ୱା ‘‘ସଚେ କେୱଟ୍ଟସ୍ସ ପରଜ୍ଜାମି, ନାହଂ ପଣ୍ଡିତୋସ୍ମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋପି ‘‘ସୋଭନୋ, ଆଚରିୟ, ଉପାୟୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ପଣ୍ଡିତାନଂ ଧମ୍ମେନ ଜୟପରାଜୟୋ ଭୱିସ୍ସତି। ୟୋ ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧଂ ନ କରିସ୍ସତି, ସୋପି ପରାଜିତୋ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପଣ୍ଣଂ ଲିଖାପେତ୍ୱା ଚୂଳଅଦ୍ୱାରେନ ୱେଦେହସ୍ସ ପେସେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ୱେଦେହୋ ପଣ୍ଡିତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖି। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, ସ୍ୱେ ପାତୋୱ ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେ ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ସଜ୍ଜେସ୍ସନ୍ତି, ‘ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ଆଗଚ୍ଛତୂ’ତି ପେସେଥା’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଆଗତଦୂତସ୍ସେୱ ହତ୍ଥେ ପଣ୍ଣଂ ଅଦାସି। ପଣ୍ଡିତୋ ପୁନଦିୱସେ ‘‘କେୱଟ୍ଟସ୍ସେୱ ପରାଜୟୋ ହୋତୂ’’ତି ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେ ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ସଜ୍ଜାପେସି। ତେପି ଖୋ ଏକସତପୁରିସା ‘‘କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆରକ୍ଖତ୍ଥାୟ କେୱଟ୍ଟଂ ପରିୱାରୟିଂସୁ। ତେପି ଏକସତରାଜାନୋ ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାଚୀନଦିସଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତଥା କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣୋପି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ପାତୋୱ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହତ୍ୱା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ କାସିକୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପୱିସତୁ ମେ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠତ୍ୱା ‘‘କୁହିଂ ଗମିସ୍ସସି, ତାତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମଣିରତନେନ ୱଞ୍ଚେତୁକାମୋମ୍ହି, ଅଟ୍ଠୱଙ୍କଂ ମଣିରତନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ଗଣ୍ହ, ତାତା’’ତି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନା ଓତିଣ୍ଣୋ ସହଜାତେହି ୟୋଧସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ନୱୁତିକହାପଣସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ସେତସିନ୍ଧୱୟୁତ୍ତଂ ରଥୱରମାରୁୟ୍ହ ପାତରାସୱେଲାୟ ଦ୍ୱାରସମୀପଂ ପାପୁଣି। କେୱଟ୍ଟୋ ପନ ‘‘ଇଦାନି ଆଗମିସ୍ସତି, ଇଦାନି ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ସାଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋୟେୱ ଅଟ୍ଠାସି, ଓଲୋକନେନ ଦୀଘଗୀୱତଂ ପତ୍ତୋ ୱିୟ ଅହୋସି, ସୂରିୟତେଜେନ ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋପି ମହାପରିୱାରତାୟ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ୱିୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତୋ କେସରସୀହୋ ୱିୟ ଅଛମ୍ଭିତୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ରଥା ଓରୁୟ୍ହ ସୀହୋ ୱିୟ ୱିଜମ୍ଭମାନୋ ପାୟାସି। ଏକସତରାଜାନୋପି ତସ୍ସ ରୂପସିରିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏସ କିର ସିରିୱଡ୍ଢନସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଦୁତିୟୋ’’ତି ଉକ୍କୁଟ୍ଠିସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତୟିଂସୁ।

ସୋପି ମରୁଗଣପରିୱୁତୋ ୱିୟ ସକ୍କୋ ଅନୋମେନ ସିରିୱିଭୱେନ ତଂ ମଣିରତନଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା କେୱଟ୍ଟାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। କେୱଟ୍ଟୋପି ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ପଣ୍ଡିତ ମହୋସଧ, ମୟଂ ଦ୍ୱେ ପଣ୍ଡିତା, ଅମ୍ହାକଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ୱସନ୍ତାନଂ ତୁମ୍ହେହି ପଣ୍ଣାକାରମତ୍ତମ୍ପି ନ ପେସିତପୁବ୍ବଂ, କସ୍ମା ଏୱମକତ୍ଥା’’ତି? ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ତୁମ୍ହାକଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ଅଜ୍ଜ ମୟଂ ଇମଂ ମଣିରତନଂ ଲଭିମ୍ହା, ହନ୍ଦ, ଇମଂ ମଣିରତନଂ ଗଣ୍ହଥ, ଏୱରୂପଂ ନାମ ଅଞ୍ଞଂ ମଣିରତନଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଜଲମାନଂ ମଣିରତନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଦାତୁକାମୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି, ପଣ୍ଡିତ, ଦେହୀ’’ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଗଣ୍ହାହି, ଆଚରିୟା’’ତି ଖିପିତ୍ୱା ପସାରିତହତ୍ଥସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲୀସୁ ପାତେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗରୁଂ ମଣିରତନଂ ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ମଣିରତନଂ ପରିଗଳିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ପତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଲୋଭେନ ‘‘ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଓଣତୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ଖନ୍ଧଟ୍ଠିକେ, ଏକେନ ପିଟ୍ଠିକଚ୍ଛାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଉଟ୍ଠେଥ ଆଚରିୟ, ଉଟ୍ଠେଥ ଆଚରିୟ, ଅହଂ ଅତିଦହରୋ ତୁମ୍ହାକଂ ନତ୍ତୁମତ୍ତୋ, ମା ମଂ ୱନ୍ଦଥା’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ଅପରାପରଂ କତ୍ୱା ମୁଖଂ ଭୂମିୟଂ ଘଂସିତ୍ୱା ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅନ୍ଧବାଲ, ତ୍ୱଂ

ମମ ସନ୍ତିକା ୱନ୍ଦନଂ ପଚ୍ଚାସୀସସୀ’’ତି ଗୀୱାୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଖିପି। ସୋ ଉସଭମତ୍ତେ ଠାନେ ପତିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ପଲାୟି। ମଣିରତନଂ ପନ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସାୟେୱ ଗଣ୍ହିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ‘‘ଉଟ୍ଠେଥ ଆଚରିୟ, ଉଟ୍ଠେଥ ଆଚରିୟ, ମା ମଂ ୱନ୍ଦଥା’’ତି ୱଚୀଘୋସୋ ସକଲପରିସଂ ଛାଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ‘‘କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହୋସଧସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦତୀ’’ତି ପୁରିସାପିସ୍ସ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଉନ୍ନାଦାଦୀନି ଅକଂସୁ। ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜାନୋ କେୱଟ୍ଟଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଓଣତଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁୟେୱ। ତେ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପଣ୍ଡିତେନ ମହୋସଧୋ ୱନ୍ଦିତୋ, ଇଦାନି ପରାଜିତମ୍ହା, ନ ନୋ ଜୀୱିତଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅସ୍ସେ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲାଭିମୁଖା ପଲାୟିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ତେ ପଲାୟନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁରିସା ‘‘ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଏକସତଖତ୍ତିୟେ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟତୀ’’ତି ପୁନ ଉକ୍କୁଟ୍ଠିମକଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତେ ରାଜାନୋ ମରଣଭୟଭୀତା ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ପଲାୟନ୍ତା ସେନଙ୍ଗଂ ଭିନ୍ଦିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁରିସାପି ନଦନ୍ତା ୱଗ୍ଗନ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁତରଂ କୋଲାହଲମକଂସୁ । ମହାସତ୍ତୋ ସେନଙ୍ଗପରିୱୁତୋ ନଗରମେୱ ପାୱିସି। ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ସେନାପି ତିୟୋଜନମତ୍ତଂ ପକ୍କନ୍ଦି।

କେୱଟ୍ଟୋ ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ନଲାଟେ ଲୋହିତଂ ପୁଞ୍ଛମାନୋ ସେନଂ ପତ୍ୱା ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିୟଂ ନିସିନ୍ନୋୱ ‘‘ଭୋନ୍ତୋ ମା ପଲାୟଥ, ଭୋନ୍ତୋ ମା ପଲାୟଥ, ନାହଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ୱନ୍ଦାମି, ତିଟ୍ଠଥ ତିଟ୍ଠଥା’’ତି ଆହ। ସେନା ଅସଦ୍ଦହନ୍ତା ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ କେୱଟ୍ଟଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତା ପରିଭାସନ୍ତା ‘‘ପାପଧମ୍ମ ଦୁଟ୍ଠବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ଧମ୍ମୟୁଦ୍ଧଂ ନାମ କରିସ୍ସାମୀ’ତି ୱତ୍ୱା ନତ୍ତୁମତ୍ତଂ ଅପ୍ପହୋନ୍ତମ୍ପି ୱନ୍ଦତି, ନତ୍ଥି ତୱ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି କଥଂ ଅସୁଣନ୍ତା ୱିୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତେୱ। ସୋ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେନଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ‘‘ଭୋନ୍ତୋ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହଥ ମୟ୍ହଂ, ନାହଂ ତଂ ୱନ୍ଦାମି, ମଣିରତନେନ ମଂ ୱଞ୍ଚେସୀ’’ତି ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜାନୋ ନାନାକାରଣେହି ସମ୍ବୋଧେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ତଥା ଭିନ୍ନଂ ସେନଂ ପଟିନିୱତ୍ତେସି। ସା ପନ ତାୱ ମହତୀ ସେନା ସଚେ ଏକେକପଂସୁମୁଟ୍ଠିଂ ୱା ଏକେକଲେଡ୍ଡୁଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ନଗରାଭିମୁଖା ଖିପେୟ୍ୟ, ପରିଖଂ ପୂରେତ୍ୱା ପାକାରପ୍ପମାଣା ରାସି ଭୱେୟ୍ୟ। ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପନ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ନାମ ସମିଜ୍ଝତିୟେୱ, ତସ୍ମା ଏକୋପି ପଂସୁମୁଟ୍ଠିଂ ୱା ଲେଡ୍ଡୁଂ ୱା ନଗରାଭିମୁଖଂ ଖିପନ୍ତୋ ନାମ ନାହୋସି। ସବ୍ବେପି ତେ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଖନ୍ଧାୱାରଟ୍ଠାନମେୱ ପଚ୍ଚାଗମିଂସୁ ।

ରାଜା କେୱଟ୍ଟଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ କରୋମ, ଆଚରିୟା’’ତି। ‘‘ଦେୱ, କସ୍ସଚି ଚୂଳଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ସଞ୍ଚାରଂ ଛିନ୍ଦାମ, ମନୁସ୍ସା ନିକ୍ଖମିତୁଂ ଅଲଭନ୍ତା ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ମୟଂ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି। ପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ଞତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେସୁ ଚିରଂ ଇଧେୱ ୱସନ୍ତେସୁ ଫାସୁକଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଉପାୟେନେୱ ତେ ପଲାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ମନ୍ତେନ ତେ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ମନ୍ତକୁସଲଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଅନୁକେୱଟ୍ଟଂ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିୟ, ଅମ୍ହାକଂ ଏକଂ କମ୍ମଂ ନିଦ୍ଧରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘କିଂ କରୋମ, ପଣ୍ଡିତ, ୱଦେହୀ’’ତି। ‘‘ଆଚରିୟ, ତୁମ୍ହେ ଅନୁପାକାରେ ଠତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପମାଦଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅନ୍ତରନ୍ତରା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସାନଂ ପୂୱମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଖାଦଥ ମା ଉକ୍କଣ୍ଠଥ, ଅଜ୍ଜଜ୍ଜଂ କତିପାହଂ ୱସିତୁଂ ୱାୟମଥ, ନଗରୱାସିନୋ ପଞ୍ଜରେ ବଦ୍ଧକୁକ୍କୁଟା ୱିୟ ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ନଚିରସ୍ସେୱ ୱୋ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିସ୍ସନ୍ତି। ଅଥ ତୁମ୍ହେ ୱେଦେହଞ୍ଚ ଦୁଟ୍ଠଗହପତିପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିସ୍ସଥା’’ତି ୱଦେୟ୍ୟାଥ । ଅମ୍ହାକଂ ମନୁସ୍ସା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସାନଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ତୁମ୍ହେ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ୱେଳୁପେସିକାଦୀହି ପହରନ୍ତା ୱିୟ ହୁତ୍ୱା କେସେ ଓହାରେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଚୂଳା ଗାହାପେତ୍ୱା ଇଟ୍ଠକଚୁଣ୍ଣେନ ଓକିରାପେତ୍ୱା କଣୱୀରମାଲଂ କଣ୍ଠେ କତ୍ୱା କତିପୟପହାରେ ଦତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିୟଂ ରାଜିୟୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପାକାରଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସିକ୍କାୟ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୟୋତ୍ତେନ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ ମନ୍ତଭେଦକ, ଚୋରା’’ତି ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସ୍ସନ୍ତି। ତେ ତଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନେସ୍ସନ୍ତି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋ ତେ ଅପରାଧୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟାଥ ‘‘ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ପୁବ୍ବେ ୟସୋ ମହନ୍ତୋ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ମନ୍ତଭେଦକୋ’’ତି ମଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ କଥେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ମେ ୱିଭୱଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦି, ‘‘ଅହଂ ମମ ୟସଭେଦକସ୍ସ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ଗଣ୍ହାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ତୁମ୍ହାକଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତମୋଚନେନ ଏତେସଂ ଠିତାନଂ ଖାଦନୀୟଂ ୱା ଭୋଜନୀୟଂ ୱା ଦେମି। ଏତ୍ତକେନ ମଂ ପୋରାଣୱେରଂ ହଦୟେ କତ୍ୱା ଇମଂ ବ୍ୟସନଂ ପାପେସି। ‘‘ତଂ ସବ୍ବଂ ତୁମ୍ହାକଂ ମନୁସ୍ସା ଜାନନ୍ତି, ମହାରାଜା’’ତି ନାନପ୍ପକାରେହି ତଂ ସଦ୍ଦହାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସାସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ୱଦେୟ୍ୟାଥ ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ମମଂ ଲଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ। ଇଦାନି ୱେଦେହସ୍ସ ଚ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ପାକାରସ୍ସ ଥିରଟ୍ଠାନଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ପରିଖାୟଂ କୁମ୍ଭୀଲାଦୀନଂ ଅତ୍ଥିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ନତ୍ଥିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଜାନାମି, ନ ଚିରସ୍ସେୱ ୱୋ ନଗରଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ସୋ ରାଜା ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସତି, ସେନାୱାହନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଛାପେସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସ ସେନଂ ୱାଳକୁମ୍ଭୀଲଟ୍ଠାନେସୁୟେୱ ଓତାରେୟ୍ୟାଥ। ତସ୍ସ ସେନା କୁମ୍ଭୀଲଭୟେନ ନ ଓତରିସ୍ସତି, ତଦା ତୁମ୍ହେ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସେନାୟ, ଦେୱ, ଗହପତିପୁତ୍ତେନ ଲଞ୍ଜୋ ଦିନ୍ନୋ, ସବ୍ବେ ରାଜାନୋ ଚ ଆଚରିୟକେୱଟ୍ଟଞ୍ଚ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ନ କେନଚି ଲଞ୍ଜୋ ଅଗ୍ଗହିତୋ ନାମ ଅତ୍ଥି। କେୱଲଂ ଏତେ ତୁମ୍ହେ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଚରନ୍ତି, ସବ୍ବେ ପନ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତକାୱ, ଅହମେକୋୱ ତୁମ୍ହାକଂ ପୁରିସୋ। ସଚେ ମେ ନ ସଦ୍ଦହଥ, ସବ୍ବେ ରାଜାନୋ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ପେସେଥ। ‘‘ଅଥ ନେସଂ ଗହପତିପୁତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ

ନାମରୂପଂ ଲିଖିତ୍ୱା ଦିନ୍ନେସୁ ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରଖଗ୍ଗାଦୀସୁ ଅକ୍ଖରାନି ଦିସ୍ୱା ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା’’ତି ୱଦେୟ୍ୟାଥ। ସୋ ତଥା କତ୍ୱା ତାନି ଦିସ୍ୱା ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ତେ ରାଜାନୋ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି କିଂ କରୋମ ପଣ୍ଡିତା’’ତି ତୁମ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି। ତମେନଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟାଥ ‘‘ମହାରାଜ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ବହୁମାୟୋ। ସଚେ ଅଞ୍ଞାନି କତିପୟଦିୱସାନି ୱସିସ୍ସଥ, ସବ୍ବଂ ୱୋ ସେନଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ଅଜ୍ଜେୱ ମଜ୍ଝିମୟାମାନନ୍ତରେ ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପଲାୟିସ୍ସାମ, ମା ନୋ ପରହତ୍ଥେ ମରଣଂ ହୋତୂ’’ତି। ସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତଥା କରିସ୍ସତି। ତୁମ୍ହେ ତସ୍ସ ପଲାୟନୱେଲାୟ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ମନୁସ୍ସେ ଜାନାପେୟ୍ୟାଥାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅନୁକେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ସାଧୁ ପଣ୍ଡିତ, କରିସ୍ସାମି ତେ ୱଚନ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ତେନ ହି କତିପୟପହାରେ ସହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ପଣ୍ଡିତ , ମମ ଜୀୱିତଞ୍ଚ ହତ୍ଥପାଦେ ଚ ଠପେତ୍ୱା ସେସଂ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୱସେନ କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ଗେହେ ମନୁସ୍ସାନଂ ସକ୍କାରଂ କାରେତ୍ୱା ଅନୁକେୱଟ୍ଟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିପ୍ପକାରଂ ପାପେତ୍ୱା ୟୋତ୍ତେନ ଓତାରେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତମନୁସ୍ସାନଂ ଦାପେସି। ଅଥ ତେ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ତଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ସକ୍କାରମସ୍ସ କତ୍ୱା ସେନଂ ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ସୋପି ତଂ ୱାଠଅକୁମ୍ଭୀଲଟ୍ଠାନେସୁୟେୱ ଓତାରେତି। ମନୁସ୍ସା କୁମ୍ଭୀଲେହି ଖଜ୍ଜମାନା ଅଟ୍ଟାଲକଟ୍ଠିତେହି ମନୁସ୍ସେହି ଉସୁସତ୍ତିତୋମରେହି ୱିଜ୍ଝିୟମାନା ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ କୋଚି ଭୟେନ ଉପଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅନୁକେୱଟ୍ଟୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥାୟ ୟୁଜ୍ଝନକା ନାମ ନତ୍ଥି, ସଙ୍ଖେହି ଲଞ୍ଜୋ ଗହିତୋ, ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥାଦୀସୁ ଅକ୍ଖରାନି ଓଲୋକେଥା’’ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ୱତ୍ଥାଦୀସୁ ଅକ୍ଖରାନି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମେହି ଲଞ୍ଜୋ ଗହିତୋ’’ତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିୟ, ଇଦାନି କିଂ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଅଞ୍ଞଂ କାତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ସଚେ ପପଞ୍ଚଂ କରିସ୍ସଥ, ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ୱୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଆଚରିୟକେୱଟ୍ଟୋପି କେୱଲଂ ନଲାଟେ ୱଣଂ କତ୍ୱା ଚରତି, ଲଞ୍ଜୋ ପନ ଏତେନପି ଗହିତୋ। ଅୟଞ୍ହି ମଣିରତନଂ ଗହେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ତିୟୋଜନଂ ପଲାପେସି, ପୁନ ସଦ୍ଦହାପେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତେସି, ଅୟମ୍ପି ପରିଭିନ୍ଦକୋୱ। ଏକରତ୍ତିୱାସୋପି ମୟ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ଅଜ୍ଜେୱ ମଜ୍ଝିମୟାମସମନନ୍ତରେ ପଲାୟିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ମଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ତୱ ସୁହଦୟୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ଆଚରିୟ ତୁମ୍ହେୟେୱ ମେ ଅସ୍ସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ୟାନସଜ୍ଜଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ନିଚ୍ଛୟେନ ପଲାୟନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମା ଭାୟି, ମହାରାଜା’’ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସାନଂ ‘‘ଅଜ୍ଜ ରାଜା ପଲାୟିସ୍ସତି, ମା ନିଦ୍ଦାୟିତ୍ଥା’’ତି ୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅସ୍ସୋ ୟଥା ଆକଡ୍ଢିତୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ପଲାୟତି, ଏୱଂ ଅୱକପ୍ପନାୟ କପ୍ପେତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମୟାମସମନନ୍ତରେ ‘‘କପ୍ପିତୋ, ଦେୱ, ଅସ୍ସୋ, ୱେଲଂ ଜାନାହୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ପଲାୟି। ଅନୁକେୱଟ୍ଟୋପି ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିୟ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତୋ। ଅୱକପ୍ପନାୟ କପ୍ପିତଅସ୍ସୋ ଆକଡ୍ଢିୟମାନୋପି ରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟି। ଅନୁକେୱଟ୍ଟୋ ସେନାୟ ଅନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ପଲାତୋ’’ତି ଉକ୍କୁଟ୍ଠିମକାସି। ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସାପି ଅତ୍ତନୋ ମନୁସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପଘୋସିଂସୁ। ସେସରାଜାନୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ନୋ ଦାନି ଜୀୱିତଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଭୀତତସିତା ଉପଭୋଗପରିଭୋଗଭଣ୍ଡାନିପି ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପଲାୟିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ‘‘ରାଜାନୋ ପଲାୟନ୍ତୀ’’ତି ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଉପଘୋସିଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଟ୍ଟାଲକାଦୀସୁ ଠିତାପି ଉନ୍ନାଦିଂସୁ ଅପ୍ଫୋଟୟିଂସୁ। ଇତି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପଥୱୀ ୱିୟ ଭିଜ୍ଜମାନା ସମୁଦ୍ଦୋ ୱିୟ ସଙ୍ଖୁଭିତୋ ସକଲନଗରଂ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଏକନିନ୍ନାଦଂ ଅହୋସି। ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖା ମନୁସ୍ସା ‘‘ମହୋସଧପଣ୍ଡିତେନ କିର ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଏକସତରାଜାନୋ ଚ ଗହିତା’’ତି ମରଣଭୟଭୀତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଉଦରବଦ୍ଧସାଟକମ୍ପି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାୟିଂସୁ। ଖନ୍ଧାୱାରଟ୍ଠାନଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଅହୋସି। ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଏକସତେ ଖତ୍ତିୟେ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନଗରମେୱ ଗତୋ। ପୁନଦିୱସେ ପନ ପାତୋୱ ନଗରଦ୍ୱାରାନି ୱିୱରିତ୍ୱା ବଲକାୟା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାୱିଲୋପଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋମ, ପଣ୍ଡିତା’’ତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚୟିଂସୁ। ସୋ ଆହ – ‘‘ଏତେହି ଛଡ୍ଡିତଂ ଧନଂ ଅମ୍ହାକଂ ପାପୁଣାତି, ସବ୍ବେସଂ ରାଜୂନଂ ସନ୍ତକଂ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ, ଦେଥ, ସେଟ୍ଠୀନଞ୍ଚ କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚ ସନ୍ତକଂ ଅମ୍ହାକଂ ଆହରଥ, ଅୱସେସଂ ପନ ନଗରୱାସିନୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି। ତେସଂ ମହଗ୍ଘରତନଭଣ୍ଡମେୱ ଆହରନ୍ତାନଂ ଅଡ୍ଢମାସୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋ। ସେସଂ ପନ ଚତୂହି ମାସେହି ଆହରିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ଅନୁକେୱଟ୍ଟସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରମକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚ କିର ମିଥିଲୱାସିନୋ ବହୂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣା ଜାତା। ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସପି ତେହି ରାଜୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଏକୱସ୍ସଂ ଅତୀତଂ।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ୟୁଦ୍ଧପରାଜୟକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ସୁୱକଣ୍ଡଂ

ଅଥେକଦିୱସଂ କେୱଟ୍ଟୋ ଆଦାସେ ମୁଖଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନଲାଟେ ୱଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସ କମ୍ମଂ, ତେନାହଂ ଏତ୍ତକାନଂ ରାଜୂନଂ

ଅନ୍ତରେ ଲଜ୍ଜାପିତୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସମୁପ୍ପନ୍ନକୋଧୋ ହୁତ୍ୱା ''କଦା ନୁ ଖ୍ୱସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ''ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାୟୋ, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଧୀତା ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦୀ ନାମ ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଦେୱଚ୍ଛରାପଟିଭାଗା, ତଂ ୱିଦେହରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ''ୱେଦେହଂ କାମେନ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଗିଲିତବଳିସଂ ୱିୟ ମଚ୍ଛଂ ସଦ୍ଧିଂ ମହୋସଧେନ ଆନେତ୍ୱା ଉଭୋ ତେ ମାରେତ୍ୱା ଜୟପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମା''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହ – ''ଦେୱ, ଏକୋ ମନ୍ତୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି। ''ଆଚରିୟ, ତୱ ମନ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଉଦରବଦ୍ଧସାଟକସ୍ସପି ଅସ୍ସାମିନୋ ଜାତମ୍ହା, ଇଦାନି କିଂ କରିସ୍ସସି, ତୁଣ୍ହୀ ହୋହୀ''ତି। ''ମହାରାଜ, ଇମିନା ଉପାୟେନ ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥୀ''ତି। ''ତେନ ହି ଭଣାହୀ''ତି। ''ମହାରାଜ, ଅମ୍ହେହି ଦ୍ୱୀହିୟେୱ ଏକତୋ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ''ଏୱଂ ହୋତୂ''ତି। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉପରିପାସାଦତଲଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଆହ – ''ମହାରାଜ, ୱିଦେହରାଜାନଂ କିଲେସେନ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଇଧାନେତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ଗହପତିପୁତ୍ତେନ ମାରେସ୍ସାମା''ତି। ''ସୁନ୍ଦରୋ, ଆଚରିୟ, ଉପାୟୋ, କଥଂ ପନ ତଂ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଆନେସ୍ସାମା''ତି? ''ମହାରାଜ, ଧୀତା ୱୋ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦୀ ଉତ୍ତମରୂପଧରା, ତସ୍ସା ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଚାତୁରିୟୱିଲାସେନ କୱୀହି ଗୀତଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତାନି କବ୍ବାନି ମିଥିଲାୟଂ ଗାୟାପେତ୍ୱା 'ଏୱରୂପଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ୱିଦେହନରିନ୍ଦସ୍ସ କିଂ ରଜ୍ଜେନା'ତି ତସ୍ସ ସୱନସଂସଗ୍ଗେନେୱ ପଟିବଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅହଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱସଂ ୱୱତ୍ଥପେସ୍ସାମି। ସୋ ମୟି ଦିୱସଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଆଗତେ ଗିଲିତବଳିସୋ ୱିୟ ମଚ୍ଛୋ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସତି, ଅଥ ନେ ମାରେସ୍ସାମା''ତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ''ସୁନ୍ଦରୋ ଉପାୟୋ, ଆଚରିୟ, ଏୱଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ତଂ ପନ ମନ୍ତଂ ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ସୟନପାଲିକା ସାଳିକା ସୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖମକାସି। ରାଜା ନିପୁଣେ କବ୍ବକାରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଧୀତରଂ ତେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ତାତା, ଏତିସ୍ସା ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ କବ୍ବଂ କରୋଥା''ତି ଆହ। ତେ ଅତିମନୋହରାନି ଗୀତାନି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସାୱୟିଂସୁ। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ତେସଂ ଅଦାସି। କୱୀନଂ ସନ୍ତିକା ନଟା ସିକ୍ଖିତ୍ୱା ସମଜ୍ଜମଣ୍ଡଲେ ଗାୟିଂସୁ। ଇତି ତାନି ୱିତ୍ଥାରିତାନି ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ ୱିତ୍ଥାରିତତ୍ତଂ ଗତେସୁ ରାଜା ଗାୟକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ''ତାତା, ତୁମ୍ହେ ମହାସକୁଣେ ଗହେତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନା ଗାୟିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ତେସଂ ଗୀୱାସୁ କଂସତାଲେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତେ ଉପ୍ପାତେତ୍ୱା ଓତରଥା''ତି। ସୋ କିର ''ପଞ୍ଚାଲରଞ୍ଞୋ ଧୀତୁ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ ଦେୱତାପି ଗାୟନ୍ତୀ''ତି ପାକଟଭାୱକରଣତ୍ଥଂ ତଥା କାରେସି। ପୁନ ରାଜା କୱୀ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତା, ଇଦାନି ତୁମ୍ହେ 'ଏୱରୂପା କୁମାରିକା ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନାନୁଚ୍ଛୱିକା, ମିଥିଲାୟଂ ୱେଦେହରଞ୍ଞୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା'ତି ରଞ୍ଞୋ ଚ ଇସ୍ସରିୟଂ ଇମାୟ ଚ ରୂପଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ଗୀତାନି ବନ୍ଧଥା''ତି ଆହ। ତେ ତଥା କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚୟିଂସୁ।

ରାଜା ତେସଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ପୁନ ଗାୟକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତା, ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଇମିନାୱ ଉପାୟେନ ଗାୟଥା''ତି ପେସେସି। ତେ ତାନି ଗାୟନ୍ତା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମଜ୍ଜମଣ୍ଡଲେ ଗାୟିଂସୁ। ତାନି ସୁତ୍ୱା ମହାଜନୋ ଉକ୍କୁଟ୍ଠିସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ତେସଂ ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦାସି। ତେ ରତ୍ତିସମୟେ ରୁକ୍ଖେସୁପି ଗାୟିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ସକୁଣାନଂ ଗୀୱାସୁ କଂସତାଲେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓତରନ୍ତି। ଆକାସେ କଂସତାଲସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ପଞ୍ଚାଲରାଜଧୀତୁ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ ଦେୱତାପି ଗାୟନ୍ତୀ''ତି ସକଲନଗରେ ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ରାଜା ସୁତ୍ୱା ଗାୟକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ସମଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ''ଏୱରୂପଂ କିର ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ଧୀତରଂ ଚୂଳନିରାଜା ମୟ୍ହଂ ଦାତୁକାମୋ''ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ତେସଂ ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦାସି। ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥ ନଂ କେୱଟ୍ଟୋ ଆହ – ''ଇଦାନି, ମହାରାଜ, ଦିୱସଂ ୱୱତ୍ଥପନତ୍ଥାୟ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ଆଚରିୟ, କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''ଥୋକଂ ପଣ୍ଣାକାର''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି ଗଣ୍ହା''ତି ଦାପେସି। ସୋ ତଂ ଆଦାୟ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱେଦେହରଟ୍ଠଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ସାଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ନଗରେ ଏକକୋଲାହଲଂ ଜାତଂ ''ଚୂଳନିରାଜା କିର ୱେଦେହୋ ଚ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଚୂଳନିରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସତି , କେୱଟ୍ଟୋ ଦିୱସଂ ୱୱତ୍ଥପେତୁଂ ଏତୀ''ତି। ୱେଦେହରାଜାପି ସୁଣି, ମହାସତ୍ତୋପି, ସୁତ୍ୱାନ ପନସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ତସ୍ସାଗମନଂ ମୟ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ତଥତୋ ନଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଚୂଳନିସନ୍ତିକେ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସାନଂ ସାସନଂ ପେସେସି ''ଇମମତ୍ଥଂ ତଥତୋ ଜାନିତ୍ୱା ପେସେନ୍ତୂ''ତି। ଅଥ ତେ ''ମୟମେତଂ ତଥତୋ ନ ଜାନାମ, ରାଜା ଚ କେୱଟ୍ଟୋ ଚ ସୟନଗବ୍ଭେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତେନ୍ତି, ରଞ୍ଞୋ ପନ ସୟନପାଲିକା ସାଳିକା ସକୁଣିକା ଏତମତ୍ଥଂ ଜାନେୟ୍ୟା''ତି ପଟିପେସୟିଂସୁ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ୟଥା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ ଓକାସୋ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ସୁୱିଭତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସୁସଜ୍ଜିତଂ ନଗରଂ ଅହଂ କେୱଟ୍ଟସ୍ସ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ନଗରଦ୍ୱାରତୋ ୟାୱ ରାଜଗେହା, ରାଜଗେହତୋ ଚ ୟାୱ ଅତ୍ତଗେହା, ଗମନମଗ୍ଗଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ କିଲଞ୍ଜେହି ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେପି କିଲଞ୍ଜେହି ପଟିଚ୍ଛାଦାପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ କାରାପେତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଠପାପେତ୍ୱା କଦଲିୟୋ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଧଜେ ପଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। କେୱଟ୍ଟୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୁୱିଭତ୍ତଂ ନଗରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''ରଞ୍ଞା ମେ ମଗ୍ଗୋ ଅଲଙ୍କାରାପିତୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ଅଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କତଭାୱଂ ନ ଜାନି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ରଞ୍ଞା କତସକ୍କାରସମ୍ମାନୋ ଆଗତକାରଣଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୯୯।

‘‘ରାଜା ସନ୍ଥଵକାମୋ ତେ, ରତନାନି ପଵେଚ୍ଛତି;

ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୁ ଇତୋ ଦୂତା, ମଞ୍ଜୁକା ପିଯଭାଣିନୋ।

୬୦୦।

‘‘ଭାସନ୍ତୁ ମୁଦୁକା ୱାଚା, ଯା ୱାଚା ପଟିନନ୍ଦିତା;

ପଞ୍ଚାଲୋ ଚ ୱିଦେହୋ ଚ, ଉଭୋ ଏକା ଭଵନ୍ତୁ ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ଥଵକାମୋତି ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥଵଂ କାତୁକାମୋ। ରତନାନୀତି ଇତ୍ଥିରତନଂ ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଦରତନାନି ଦସ୍ସତି। ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ କିର ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରତୋ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ମଧୁରଵଚନା ପିଯଭାଣିନୋ ଦୂତା ଇଧ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୁ, ଇତୋ ଚ ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ। ଏକା ଭଵନ୍ତୂତି ଗଙ୍ଗୋଦକଂ ୱିଯ ଯମୁନୋଦକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦନ୍ତା ଏକସଦିସାଵ ହୋନ୍ତୂତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଅଞ୍ଞଂ ମହାମତ୍ତଂ ପେସେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱାପି ‘ଅଞ୍ଞୋ ମନାପଂ କତ୍ୱା ସାସନଂ ଆରୋଚେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’ତି ମଂ ପେସେସି ‘ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହେ ରାଜାନଂ ସାଧୁକଂ ପବୋଧେତ୍ୱା ଆଦାଯ ଆଗଚ୍ଛଥା’ତି, ଗଚ୍ଛଥ ରାଜସେଟ୍ଠ ଅଭିରୂପଞ୍ଚ କୁମାରିକଂ ଲଭିସ୍ସଥ, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱୋ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ କିର କୁମାରିକଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ସଵନସଂସଗ୍ଗେନ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ କିର ମହୋସଧପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଚ ଧମ୍ମଯୁଦ୍ଧେ ୱିୱାଦୋ ଅହୋସି, ଗଚ୍ଛଥ ପୁତ୍ତଂ ମେ ପସ୍ସଥ, ଉଭୋପି ପଣ୍ଡିତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖମାପେତ୍ୱା ମନ୍ତେତ୍ୱା ଏଥା’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା କେୱଟ୍ଟୋ ‘‘ପସ୍ସିସ୍ସାମି ପଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି ତଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଅଗମାସି। ମହାସତ୍ତୋପି ତଂ ଦିୱସଂ ‘‘ତେନ ମେ ପାପଧମ୍ମେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲାପୋ ମା ହୋତୂ’’ତି ପାତୋୱ ଥୋକଂ ସପ୍ପିଂ ପିୱି, ଗେହମ୍ପିସ୍ସ ବହଲେନ ଅଲ୍ଲଗୋମଯେନ ଲେପାପେସି, ଥମ୍ଭେ ତେଲେନ ମକ୍ଖେସି, ତସ୍ସ ନିପନ୍ନମଞ୍ଚକଂ ଠପେତ୍ୱା ସେସାନି ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ନୀହରାପେସି।

ସୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଞ୍ଞମଦାସି ‘‘ତାତା, ବ୍ରାହ୍ମଣେ କଥେତୁଂ ଆରଦ୍ଧେ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟାଥ ‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମା ପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥଯିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଜ ତେନ ତିଖିଣସପ୍ପି ପିୱିତ’ନ୍ତି। ମଯି ଚ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥନାକାରଂ କରୋନ୍ତେପି ‘ଦେୱ ତିଖିଣସପ୍ପି ତେ ପିୱିତଂ, ମା କଥେଥା’ତି ମଂ ନିୱାରେଥା’’ତି। ଏୱଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ରତ୍ତପଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସତ୍ତସୁ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେସୁ ମନୁସ୍ସେ ଠପେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ପଟମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜି। କେୱଟ୍ଟୋପିସ୍ସ ପଠମଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠତ୍ୱା ‘‘କହଂ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମା ସଦ୍ଦମକରି, ସଚେପି ଆଗଚ୍ଛିତୁକାମୋ, ତୁଣ୍ହୀ ହୁତ୍ୱା ଏହି, ଅଜ୍ଜ ପଣ୍ଡିତେନ ତିଖିଣସପ୍ପି ପୀତଂ, ମହାସଦ୍ଦଂ କାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ସେସଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେସୁପି ନଂ ତଥେୱ ଆହଂସୁ। ସୋ ସତ୍ତମଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ପଣ୍ଡିତୋ କଥନାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ଅଥ ନଂ ମନୁସ୍ସା ‘‘ଦେୱ, ମା କଥଯିତ୍ଥ, ତିଖିଣସପ୍ପି ତେ ପୀତଂ, କିଂ ତେ ଇମିନା ଦୁଟ୍ଠବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥିତେନା’’ତି ୱତ୍ୱା ୱାରଯିଂସୁ। ଇତି ସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନେୱ ନିସୀଦିତୁଂ, ନ ଆସନଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଲଭି, ଅଲ୍ଲଗୋମଯଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଏକୋ ଅକ୍ଖୀନି ନିମୀଲି, ଏକୋ ଭମୁକଂ ଉକ୍ଖିପି, ଏକୋ କପ୍ପରଂ କଣ୍ଡୂଯି। ସୋ ତେସଂ କିରିଯଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମଙ୍କୁଭୂତୋ ‘‘ଗଚ୍ଛାମହଂ ପଣ୍ଡିତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅପରେନ ‘‘ଅରେ ଦୁଟ୍ଠବ୍ରାହ୍ମଣ, ‘ମା ସଦ୍ଦମକାସୀ’ତି ୱୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଦମେୱ କରୋସି, ଅଟ୍ଠୀନି ତେ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଭୀତତସିତୋ ହୁତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେସି। ଅଥ ନଂ ଅଞ୍ଞୋ ୱେଠଉପେସିକାଯ ପିଟ୍ଠିଯଂ ତାଲେସି, ଅଞ୍ଞୋ ଗୀୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଖିପି, ଅଞ୍ଞୋ ପିଟ୍ଠିଯଂ ହତ୍ଥତଲେନ ପହରି। ସୋ ଦୀପିମୁଖା ମୁତ୍ତମିଗୋ ୱିଯ ଭୀତତସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜଗେହଂ ଗତୋ। ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଜ୍ଜ ମମ ପୁତ୍ତୋ ଇମଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ମହତିଯା ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛାଯ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଅଜ୍ଜ ଉଭୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖମାପେସ୍ସନ୍ତି, ଲାଭା ୱତ ମେ’’ତି। ସୋ କେୱଟ୍ଟଂ ଦିସ୍ୱା ପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦନାକାରଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୬୦୧।

‘‘କଥଂ ନୁ କେୱଟ୍ଟ ମହୋସଧେନ, ସମାଗମୋ ଆସି ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି;

କଚ୍ଚି ତେ ପଟିନିଜ୍ଝତ୍ତୋ, କଚ୍ଚି ତୁଟ୍ଠୋ ମହୋସଧୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଟିନିଜ୍ଝତ୍ତୋତି ଧମ୍ମଯୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲେ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପରାଜିତସ୍ସ ୱୂପସମନତ୍ଥଂ କଚ୍ଚି ତ୍ୱଂ ତେନ, ସୋ ଚ ତୟା ନିଜ୍ଝତ୍ତୋ ଖମାପିତୋ। କଚ୍ଚି ତୁଟ୍ଠୋତି କଚ୍ଚି ତୁମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞା ପେସିତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କେୱଟ୍ଟୋ ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ‘ପଣ୍ଡିତୋ’ତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରଥ, ତତୋ ଅସପ୍ପୁରିସତରୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଗାଥମାହ –

୬୦୨।

‘‘ଅନରିୟରୂପୋ ପୁରିସୋ ଜନିନ୍ଦ, ଅସମ୍ମୋଦକୋ ଥଦ୍ଧୋ ଅସବ୍ଭିରୂପୋ;

ୟଥା ମୂଗୋ ଚ ବଧିରୋ ଚ, ନ କିଞ୍ଚିତ୍ଥଂ ଅଭାସଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସବ୍ଭିରୂପୋତି ଅପଣ୍ଡିତଜାତିକୋ। ନ କିଞ୍ଚିତ୍ଥନ୍ତି ମୟା ସହ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥଂ ନ ଭାସିତ୍ଥ, ତେନେୱ ନଂ ଅପଣ୍ଡିତୋତି ମଞ୍ଞାମୀତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଗୁଣଂ କଥେସି।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତାନଞ୍ଚ ପରିଜ୍ଜୟଞ୍ଚେୱ ନିୱାସଗେହଞ୍ଚ ଦାପେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥାଚରିୟ, ୱିସ୍ସମଥା’’ତି ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ‘‘ମମ ପୁତ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଟିସନ୍ଥାରକୁସଲୋ, ଇମିନା କିର ସଦ୍ଧିଂ ନେୱ ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଅକାସି, ନ ତୁଟ୍ଠିଂ ପୱେଦେସି। କିଞ୍ଚି ତେନ ଅନାଗତଭୟଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସୟମେୱ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି –

୬୦୩।

‘‘ଅଦ୍ଧା ଇଦଂ ମନ୍ତପଦଂ ସୁଦୁଦ୍ଦସଂ, ଅତ୍ଥୋ ସୁଦ୍ଧୋ ନରୱିରିୟେନ ଦିଟ୍ଠୋ;

ତଥା ହି କାୟୋ ମମ ସମ୍ପୱେଧତି, ହିତ୍ୱା ସୟଂ କୋ ପରହତ୍ଥମେସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ୟଂ ମମ ପୁତ୍ତେନ ଦିଟ୍ଠଂ, ଅଦ୍ଧା ଇଦଂ ମନ୍ତପଦଂ ଅଞ୍ଞେନ ଇତରପୁରିସେନ ସୁଦୁଦ୍ଦସଂ। ନରୱିରିୟେନାତି ୱୀରିୟୱନ୍ତେନ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତେନ ସୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସୟନ୍ତି ସକଂ ରଟ୍ଠଂ ହିତ୍ୱା କୋ ପରହତ୍ଥଂ ଗମିସ୍ସତି।

‘‘ମମ ପୁତ୍ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଆଗମନେ ଦୋସୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅୟଞ୍ହି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱତ୍ଥାୟ ଆଗମିସ୍ସତି, ମଂ ପନ କାମେନ ପଲୋଭେତ୍ୱା ନଗରଂ ନେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନତ୍ଥାୟ ଆଗତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ତଂ ଅନାଗତଭୟଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତି ପଣ୍ଡିତେନା’’ତି ତସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭୀତତସିତସ୍ସ ନିସିନ୍ନକାଲେ ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ଆଗମିଂସୁ। ରାଜା ସେନକଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସେନକ, ରୁଚ୍ଚତି ତେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୂଳନିରାଜସ୍ସ ଧୀତୁ ଆନୟନ’’ନ୍ତି? କିଂ କଥେଥ ମହାରାଜ, ନ ହି ସିରିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦଣ୍ଡେନ ପହରିତ୍ୱା ପଲାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ତୁମ୍ହେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସଥ, ଠପେତ୍ୱା ଚୂଳନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ତୁମ୍ହେହି ସମୋ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ନ ଭୱିସ୍ସତି। କିଂ କାରଣା? ଜେଟ୍ଠରାଜଧୀତାୟ ଗହିତତ୍ତା। ସୋ ହି ‘‘ସେସରାଜାନୋ ମମ ମନୁସ୍ସା, ୱେଦେହୋ ଏକୋୱ ମୟା ସଦିସୋ’’ତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ଧୀତରଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦାତୁକାମୋ ଜାତୋ, କରୋଥସ୍ସ ୱଚନଂ। ମୟମ୍ପି ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରେ ଲଭିସ୍ସାମାତି। ରାଜା ସେସେପି ପୁଚ୍ଛି। ତେପି ତଥେୱ କଥେସୁଂ। ତସ୍ସ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସଗେହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ରାଜାନଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ପପଞ୍ଚଂ କାତୁଂ, ଗମିସ୍ସାମ ମୟଂ ନରିନ୍ଦା’’ତି ଆହ। ରାଜା ତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ମହାମନ୍ତୀ ମନ୍ତପାରଙ୍ଗତୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି। ଅମ୍ହାକଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ୟୁତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଅୟୁତ୍ତଭାୱଂ ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ଜାନିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ଅତ୍ତନା ପଠମଂ ଚିନ୍ତିତଂ ଅୱତ୍ୱା ରାଗରତ୍ତୋ ମୋହମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୬୦୪।

‘‘ଛନ୍ଦଞ୍ହି ଏକାୱ ମତୀ ସମେତି, ଯେ ପଣ୍ଡିତା ଉତ୍ତମଭୂରିପତ୍ତା;

ଯାନଂ ଅଯାନଂ ଅଥ ୱାପି ଠାନଂ, ମହୋସଧ ତ୍ୱମ୍ପି ମତିଂ କରୋହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ, କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚ ମମ ଚ ଇମେସଞ୍ଚ ଚତୁନ୍ନନ୍ତି ଛନ୍ଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଏକାୱ ମତି ଏକୋଯେୱ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ଗଙ୍ଗୋଦକଂ ୱିଯ ଯମୁନୋଦକେନ ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି। ଯେ ମଯଂ ଛପି ଜନା ପଣ୍ଡିତା ଉତ୍ତମଭୂରିପତ୍ତା, ତେସଂ ନୋ ଛନ୍ଦମ୍ପି ଚୂଳଅନିରାଜଧୀତୁ ଆନଯନଂ ରୁଚ୍ଚତୀତି। ଠାନନ୍ତି ଇଧେୱ ୱାସୋ। ମତିଂ କରୋହୀତି ଅମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚନକଂ ନାମ ଅପ୍ପମାଣଂ, ତ୍ୱମ୍ପି ଚିନ୍ତେହି, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଆୱାହତ୍ଥାଯ ତତ୍ଥ ଯାନଂ, ଉଦାହୁ ଅଯାନଂ, ଅଦୁ ଇଧେୱ ୱାସୋ ରୁଚ୍ଚତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଅତିୱିଯ କାମଗିଦ୍ଧୋ ଅନ୍ଧବାଲଭାୱେନ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱଚନଂ ଗଣ୍ହାତି, ଗମନେ ଦୋସଂ କଥେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି –

୬୦୫।

‘‘ଜାନାସି ଖୋ ରାଜ ମହାନୁଭାୱୋ, ମହବ୍ବଲୋ ଚୂଳଅନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ;

ରାଜା ଚ ତଂ ଇଚ୍ଛତି ମାରଣତ୍ଥଂ, ମିଗଂ ଯଥା ଓକଚରେନ ଲୁଦ୍ଦୋ।

୬୦୬।

‘‘ଯଥାପି ମଚ୍ଛୋ ବଳିସଂ, ୱଙ୍କଂ ମଂସେନ ଛାଦିତଂ;

ଆମଗିଦ୍ଧୋ ନ ଜାନାତି, ମଚ୍ଛୋ ମରଣମତ୍ତନୋ।

୬୦୭।

‘‘ଏୱମେୱ ତୁୱଂ ରାଜ, ଚୂଳଅନେଯ୍ୟସ୍ସ ଧୀତରଂ;

କାମଗିଦ୍ଧୋ ନ ଜାନାସି, ମଚ୍ଛୋୱ ମରଣମତ୍ତନୋ।

୬୦୮।

‘‘ସଚେ ଗଚ୍ଛସି ପଞ୍ଚାଲଂ, ଖିପ୍ପମତ୍ତଂ ଜହିସ୍ସସି;

ମିଗଂ ପନ୍ଥାନୁବନ୍ଧଂୱ, ମହନ୍ତଂ ଭଯମେସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ରାଜାତି ୱିଦେହଂ ଆଲପତି। ମହାନୁଭାୱୋତି ମହାଯସୋ। ମହବ୍ବଲୋତି ଅଟ୍ଠରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖେନ ବଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମାରଣତ୍ଥନ୍ତି ମାରଣସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ। ଓକଚରେନାତି ଓକଚାରିକାଯ ମିଗିଯା। ଲୁଦ୍ଦୋ ହି ଏକଂ ମିଗିଂ ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁକେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ନେତ୍ୱା ମିଗାନଂ ଗୋଚରଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ବାଲମିଗଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନେତୁକାମା ସକସଞ୍ଞାଯ ରାଗଂ ଜନେନ୍ତୀ ୱିରୱତି। ତସ୍ସା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ବାଲମିଗୋ ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ୱନଗୁମ୍ବେ ନିପନ୍ନୋ ସେସମିଗୀସୁ ସଞ୍ଞଂ ଅକତ୍ୱା ତସ୍ସା ସଦ୍ଦସ୍ସୱନସଂସଗ୍ଗେନ ବଦ୍ଧୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୀୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା କିଲେସୱସେନ ତଂ ମିଗିଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ପସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତମେନଂ ସୋ ତିଖିଣାଯ ସତ୍ତିଯା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତି। ତତ୍ଥ ଲୁଦ୍ଦୋ ୱିଯ ଚୂଳଅନିରାଜା, ଓକଚାରିକା ୱିଯ ଅସ୍ସ ଧୀତା, ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଆୱୁଧଂ ୱିଯ କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ଇତି ଯଥା ଓକଚରେନ ଲୁଦ୍ଦୋ ମିଗଂ ମାରଣତ୍ଥାଯ ଇଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ସୋପି ରାଜା ତଂ ଇଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆମଗିଦ୍ଧୋତି ବ୍ଭାମସତଗନ୍ଧୀରେ ଉଦକେ ଓସନ୍ତୋପି ତସ୍ମିଂ ବଠଇସସ୍ସ ଓଙ୍କଟ୍ଟାନଂ ଛାଦେତ୍ୱା ଠିତେ ଆମସଞ୍ଚାତେ ଆମିସେ ଗିଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ବଠଇସଂ ଗିଲତି, ଅତ୍ତନୋ ମରଣଂ ନ ଜାନାତି। ଧୀତରନ୍ତି ଚୂଠଅନିବାଠଇସିକସ୍ସ କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱଚନବଠଇସଂ ଛାଦେତ୍ୱା ଠିତଂ ଆମିସସଦିସଂ। ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଧୀତରଂ କାମଗିଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ମଚ୍ଛୋ ଅତ୍ତନୋ ମରଣସଞ୍ଚାତଂ ଆମିସଂ ୱିଯ ନ ଜାନାସି। ପଞ୍ଚାଲନ୍ତି ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ। ଅତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ। ପଚ୍ଛାନୁବନ୍ଧନ୍ତି ଯଥା ଗାମଦ୍ୱାରମଗ୍ଗଂ ଅନୁବନ୍ଧମିଗଂ ମହନ୍ତଂ ଭଯମେସ୍ସତି, ତଞ୍ହି ମିଗଂ ମାରଣତ୍ଥାଯ ଆୱୁଧାନି ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଯେ ଯେ ପସ୍ସନ୍ତି, ତେ ତେ ମାରେନ୍ତି, ଏୱଂ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପି ତଂ ମହନ୍ତଂ ମରଣଭଯଂ ଏସ୍ସତି ଉପଗମିସ୍ସତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଚତୂହି ଗାଥାହି ରାଜାନଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କଥେସି। ସୋ ରାଜା ତେନ ଅତିୱିଯ ନିଗ୍ଗହିତୋୱ ''ଅଯଂ ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାସଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞତି, ରାଜାତି ସଞ୍ଞମ୍ପି ନ କରୋତି, ଅଗ୍ଗରାଜେନ 'ଧୀତରଂ ଦସ୍ସାମୀ'ତି ମମ ସନ୍ତିକଂ ପେସିତଂ ଞତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ମଙ୍ଗଲପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ ଅକଥେତ୍ୱା ମଂ 'ବାଲମିଗୋ ୱିଯ, ଗିଲିତବଠଇସମଚ୍ଛୋ ୱିଯ ପଚ୍ଛାନୁବନ୍ଧମିଗୋ ୱିଯ, ମରଣଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ'ତି ୱଦତୀ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୬୦୯।

''ମଯମେୱ ବାଲମ୍ହସେ ଏଠଅମୂଗା, ଯେ ଉତ୍ତମତ୍ଥାନି ତଯୀ ଲପିମ୍ହା;

କିମେୱ ତ୍ୱଂ ନଙ୍ଗଲକୋଟିୱଡ୍ଢୋ, ଅତ୍ଥାନି ଜାନାସି ଯଥାପି ଅଞ୍ଞେ''ତି।

ତତ୍ଥ ବାଲମ୍ହସେତି ବାଲାମ୍ହା ଏଠଅମୂଗାତି ଲାଲମୁଖା ମଯମେୱ। ଉତ୍ତମତ୍ଥାନୀତି ଉତ୍ତମିତ୍ଥିରତନପଟିଲାଭକାରଣାନି। ତଯୀ ଲପିମ୍ହାତି ତୱ ସନ୍ତିକେ କଥଯିମ୍ହା। କିମେୱାତି ଗରହତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ନଙ୍ଗଲକୋଟିୱଡ୍ଢୋତି ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଦହରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନଙ୍ଗଲକୋଟିଂ ୱହନ୍ତୋଯେୱ ୱଡ୍ଢତି, ତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ''ତ୍ୱଂ ଗହପତିକମ୍ମମେୱ ଜାନାସି, ନ ଖତ୍ତିଯାନଂ ମଙ୍ଗଲକମ୍ମ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନେୱମାହ। ଅଞ୍ଞେତି ଯଥା କେୱଟ୍ଟୋ ୱା ସେନକାଦଯୋ ୱା ଅଞ୍ଞେ ପଣ୍ଡିତା ଇମାନି ଖତ୍ତିଯାନଂ ମଙ୍ଗଲତ୍ଥାନି ଜାନନ୍ତି, ତଥା ତ୍ୱଂ ତାନି କିଂ ଜାନାସି, ଗହପତିକମ୍ମଜାନନମେୱ ତୱାନୁଚ୍ଛୱିକନ୍ତି।

ଇତି ନଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ପରିଭାସିତ୍ୱା ''ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ମମ ମଙ୍ଗଲନ୍ତରାଯଂ କରୋତି, ନୀହରଥ ନ''ନ୍ତି ନୀହରାପେତୁଂ ଗାଥମାହ –

୬୧୦।

''ଇମଂ ଗଲେ ଗହେତ୍ୱାନ, ନାସେଥ ୱିଜିତା ମମ;

ଯୋ ମେ ରତନଲାଭସ୍ସ, ଅନ୍ତରାଯାଯ ଭାସତୀ''ତି।

ସୋ ରଞ୍ଞୋ କୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ସଚେ ଖୋ ପନ ମଂ କୋଚି ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ୱା ଗୀୱାଯ ୱା ପରାମସେଯ୍ୟ, ତଂ ମେ ଅଲଂ ଅସ୍ସ ଯାୱଜୀୱଂ ଲଜ୍ଜିତୁଂ, ତସ୍ମା ସଯମେୱ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗତୋ। ରାଜାପି କେୱଲଂ କୋଧୱସେନେୱ ୱଦତି, ବୋଧିସତ୍ତେ ପନ ଗରୁଚିତ୍ତତାଯ ନ କିଞ୍ଚି ତଥା କାତୁଂ ଆଣାପେସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ''ଅଯଂ ରାଜା ବାଲୋ ଅତ୍ତନୋ ହିତାହିତଂ ନ ଜାନାତି , କାମଗିଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା 'ତସ୍ସ ଧୀତରଂ ଲଭିସ୍ସାମିଯେୱା'ତି ଅନାଗତଭଯଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ନାସ୍ସ କଥଂ ହଦଯେ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ବହୂପକାରୋ ମେ ଏସ ମହାଯସଦାଯକୋ, ଇମସ୍ସ ମଯା ପଚ୍ଚଯେନ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପଠମଂ ଖୋ ପନ ସୁୱପୋତକଂ ପେସେତ୍ୱା ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅହଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୁୱପୋତକଂ ପେସେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୧୧।

''ତତୋ ଚ ସୋ ଅପକ୍କମ୍ମ, ୱେଦେହସ୍ସ ଉପନ୍ତିକା;

ଅଥ ଆମନ୍ତଯୀ ଦୂତଂ, ମାଧରଂ ସୁୱପଣ୍ଡିତଂ।

୬୧୨।

‘‘ଏହି ସମ୍ମ ହରିତପକ୍ଖ, ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋହି ମେ;

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ଚାଲରାଜସ୍ସ, ସାଳିକା ସୟନପାଲିକା।

୬୧୩।

‘‘ତଂ ବନ୍ଧନେନ ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ, ସା ହି ସବ୍ବସ୍ସ କୋୱିଦା;

ସା ତେସଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତି, ରଞ୍ଞୋ ଚ କୋସିୟସ୍ସ ଚ।

୬୧୪।

‘‘ଆମୋତି ସୋ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା, ମାଧରୋ ସୁୱପଣ୍ଡିତୋ;

ଅଗମାସି ହରିତପକ୍ଖୋ, ସାଳିକାୟ ଉପନ୍ତିକଂ।

୬୧୫।

‘‘ତତୋ ଚ ଖୋ ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱାନ, ମାଧରୋ ସୁୱପଣ୍ଡିତୋ;

ଅଥାମନ୍ତୟି ସୁଘରଂ, ସାଳିକଂ ମଞ୍ଜୁଭାଣିକଂ।

୬୧୬।

‘‘କଚ୍ଚି ତେ ସୁଘରେ ଖମନୀୟଂ, କଚ୍ଚି ୱେସ୍ସେ ଅନାମୟଂ;

କଚ୍ଚି ତେ ମଧୁନା ଲାଜା, ଲବ୍ଭତେ ସୁଘରେ ତୁୱଂ।

୬୧୭।

‘‘କୁସଲଞ୍ଚେୱ ମେ ସମ୍ମ, ଅଥୋ ସମ୍ମ ଅନାମୟଂ;

ଅଥୋ ମେ ମଧୁନା ଲାଜା, ଲବ୍ଭତେ ସୁୱପଣ୍ଡିତ।

୬୧୮।

‘‘କୁତୋ ନୁ ସମ୍ମ ଆଗମ୍ମ, କସ୍ସ ୱା ପହିତୋ ତୁୱଂ;

ନ ଚ ମେସି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ, ଦିଟ୍ଠୋ ୱା ଯଦି ୱା ସୁତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ହରିତପକ୍ଖାତି ହରିତପତ୍ତସମାନପକ୍ଖା। ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚନ୍ତି ‘‘ଏହି, ସମ୍ମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନଂ ‘‘ସମ୍ମ, ଅଞ୍ଞେନ ମନୁସ୍ସଭୂତେନ କାତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ ମମେକଂ ୱେୟ୍ୟାୱଟିକଂ କରୋହୀ’’ତି ଆହ।

‘‘କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସମ୍ମ, କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦୂତେହେୱନାଗତକାରଣଂ ଠପେତ୍ୱା ରାଜାନଞ୍ଚ କେୱଟ୍ଟଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେ ନ ଜାନନ୍ତି, ଉଭୋୱ ରଞ୍ଞୋ ସୟନଗବ୍ଭେ ନିସିନ୍ନା ମନ୍ତୟିଂସୁ। ତସ୍ସ ପନ ଅତ୍ଥି ପଞ୍ଚାଲରାଜସ୍ସ ସାଳିକା ସୟନପାଲିକା। ସା କିର ତଂ ରହସ୍ସଂ ଜାନାତି, ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ମେଥୁନପଟିସଂୟୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସାସଂ କତ୍ୱା ତେସଂ ତଂ ରହସ୍ସଂ ବନ୍ଧନେନ ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ। ତଂ ସାଳିକଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ପଦେସେ ଯଥା ତଂ କୋଚି ନ

ଜାନାତି, ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛା। ସଚେ ହି ତେ କୋଚି ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ଜୀୱିତଂ ତେ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଠାନେ ସଣିକଂ ପୁଚ୍ଛା’’ତି। ସା ତେସଂ ସଦ୍ଦନ୍ତି ସା ତେସଂ ରଞ୍ଞୋ ଚ କୋସିୟଗୋତ୍ତସ୍ସ ଚ କେୱଟ୍ଟସ୍ସାତି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ସଦ୍ଦଂ ରହସ୍ସଂ ଜାନାତି।

ଆମୋଦୀତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ସୁୱପୋତକୋ ପଣ୍ଡିତେନ ପୁରିମନୟେନେୱ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ପେସିତୋ ‘‘ଆମୋ’’ତି ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୱିୱଟସୀହପଞ୍ଜରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱାତୱେଗେନ ସିୱିରଟ୍ଠେ ଅରିଟ୍ଠପୁରଂ ନାମ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତିଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସାଳିକାୟ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। କଥଂ? ସୋ ହି ରାଜନିୱେସନସ୍ସ କଞ୍ଚନଥୂପିକାୟ ନିସୀଦିତ୍ୱା ରାଗନିସ୍ସିତଂ ମଧୁରରୱଂ ରୱି। କିଂ କାରଣା? ଇମଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ସାଳିକା ପଟିରୱିସ୍ସତି, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି। ସାପି ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜସୟନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେ ନିସିନ୍ନା ରାଗରତ୍ତଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଟିରୱି। ସୋ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ତାୟ କତସଦ୍ଦାନୁସାରେନ କମେନ ସୀହପଞ୍ଜରୌମ୍ମାରେ ଠତ୍ୱା ପରିସ୍ସୟାଭାୱଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ଅଥ ନଂ ସା ‘‘ଏହି, ସମ୍ମ, ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେ ନିସୀଦା’’ତି ଆହ। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଆମନ୍ତୟୀତି ଏୱଂ ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମେଥୁନପଟିସଂୟୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସାସଂ କତ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଆମନ୍ତେସି। ସୁଘରନ୍ତି କଞ୍ଚନପଞ୍ଜରେ ୱସନତାୟ ସୁନ୍ଦରଘରଂ। ୱେସ୍ସେତି ୱେସ୍ସିକେ ୱେସ୍ସଜାତିକେ। ସାଳିକା କିର ସକୁଣେସୁ ୱେସ୍ସଜାତିକା ନାମ, ତେନ ତଂ ଏୱଂ ଆଲପତି। ତୁୱନ୍ତି ସୁଘରେ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି ‘‘କଚ୍ଚି ତେ ମଧୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଲାଜା ଲଦ୍ଧୂତୀ’’ତି। ଆଗମ୍ମାତି ସମ୍ମ, କୁତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧ ପୱିଟ୍ଠୋତି ପୁଚ୍ଛତି। କସ୍ସ ୱାତି କେନ ୱା ପେସିତୋ ତ୍ୱଂ ଇଧାଗତୋତି।

ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସଚାହଂ ‘ମିଥିଲତୋ ଆଗତୋ’ତି ୱକ୍ଖାମି, ଏସା ମରଣମାପନ୍ନାପି ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ ନ କରିସ୍ସତି। ସିୱିରଟ୍ଠେ ଖୋ ପନ ଅରିଟ୍ଠପୁରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଆଗତୋ, ତସ୍ମା ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ସିୱିରାଜେନ ପେସିତୋ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ଆଗତଭାୱଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୬୧୯।

‘‘ଅହୋସିଂ ସିୱିରାଜସ୍ସ, ପାସାଦେ ସୟନପାଲକୋ;

ତତୋ ସୋ ଧମ୍ମିକୋ ରାଜା, ବଦ୍ଧେ ମୋଚେସି ବନ୍ଧନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧେତି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମିକତାୟ ସବ୍ବେ ବଦ୍ଧକେ ବନ୍ଧନା ମୋଚେସି। ଏୱଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ମମ୍ପି ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ମୁଞ୍ଚଥ ନ’’ନ୍ତି ମୋଚାପେସି। ସୋହଂ ୱିୱଟା ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାପି ବହିପାସାଦେ ୟତ୍ଥିଚ୍ଛାମି, ତତ୍ଥ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେୟେୱ ୱସାମି। ୟଥା ତ୍ୱଂ, ନ ଏୱଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ପଞ୍ଜରେୟେୱ ଅଚ୍ଛାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ସୁୱଣ୍ଣତଟ୍ଟକେ ଠପିତେ ମଧୁଲାଜେ ଚେୱ ମଧୁରୋଦକଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଦୂରତୋ ଆଗତୋ, କେନଟ୍ଠେନ ଇଧାଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରହସ୍ସଂ ସୋତୁକାମୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଆହ –

୬୨୦।

‘‘ତସ୍ସ ମେକା ଦୁତିୟାସି, ସାଳିକା ମଞ୍ଜୁଭାଣିକା;

ତଂ ତତ୍ଥ ଅୱଧୀ ସେନୋ, ପେକ୍ଖତୋ ସୁଘରେ ମମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତସ୍ସ ମେକାତି ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ଏକା। ଦୁତିୟାସୀତି ପୁରାଣଦୁତିୟିକା ଅହୋସି।

ଅଥ ନଂ ସା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କଥଂ ପନ ତେ ଭରିୟଂ ସେନୋ ଅୱଧୀ’’ତି? ସୋ ତସ୍ସା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘ସୁଣ ଭଦ୍ଦେ, ଏକଦିୱସଂ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଉଦକକୀଳଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମମ୍ପି ପକ୍କୋସି। ଅଥାହଂ ଭରିୟଂ ଆଦାୟ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୀଳିତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ସରୀରଂ ସୁକ୍ଖାପନତ୍ଥାୟ ଭରିୟଂ ଆଦାୟ ସୀହପଞ୍ଜରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କୂଟାଗାରକୁଚ୍ଛିୟଂ ନିସୀଦିଂ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ସେନୋ କୂଟାଗାରା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅମ୍ହେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ଅହଂ ମରଣଭୟଭୀତୋ ୱେଗେନ ପଲାୟିଂ। ସା ପନ ତଦା ଗରୁଗବ୍ଭା ଅହୋସି, ତସ୍ମା ୱେଗେନ ପଲାୟିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ସୋ ମୟ୍ହଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ତଂ ମାରେତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗତୋ। ଅଥ ମଂ ତସ୍ସା ସୋକେନ ରୋଦମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ‘ସମ୍ମ, କିଂ ରୋଦସୀ’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘ମା ବାଳହଂ, ସମ୍ମ, ରୋଦସି, ଅଞ୍ଞଂ ଭରିୟଂ ପରିୟେସାହୀ’ତି ୱତ୍ୱା ‘କିଂ, ଦେୱ, ଅଞ୍ଞାୟ ଅନାଚାରାୟ

ଦୁସ୍ସୀଲାଯ ଭରିଯାଯ ଆନୀତାଯ, ତତୋପି ଏକକେନେୱ ଚରିତୁଂ ୱର’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘ସମ୍ମ, ଅହଂ ଏକଂ ସକୁଣିକଂ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନଂ ଅସ୍ସୋସିଂ, ତୱ ଭରିଯାଯ ସଦିସମେୱ। ଚୂଳଅନିରାଜସ୍ସ ହି ସଯନପାଲିକା ସାଳିକା ଏୱରୂପା, ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ମନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ସଚେ ତେ ରୁଚ୍ଚତି, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଆଚିକ୍ଖ। ଅଥାହଂ ୱା ୱିୱାହଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତଂ ଆନେସ୍ସାମା’ତି ୱତ୍ୱା ମଂ ଇଧ ପହିଣି, ତେନମ୍ହି କାରଣେନାଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥଂ ଆହ –

୬୨୧।

‘‘ତସ୍ସା କାମା ହି ସମ୍ମତ୍ତୋ, ଆଗତୋସ୍ମି ତୱନ୍ତି କେ;

ସଚେ କରେୟ୍ୟ ଓକାସଂ, ଉଭଯୋୱ ୱସାମସେ’’ତି।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା ଅହୋସି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଅତ୍ତନୋ ପିଯଭାୱଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଛମାନା ୱିଯ ଆହ –

୬୨୨।

‘‘ସୁୱୋୱ ସୁୱିଂ କାମେୟ୍ୟ, ସାଳିକୋ ପନ ସାଳିକଂ;

ସୁୱସ୍ସ ସାଳିକାଯେୱ, ସଂୱାସୋ ହୋତି କୀଦିସୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁୱୋତି ସମ୍ମ ସୁୱପଣ୍ଡିତ, ସୁୱୋୱ ସୁୱିଂ କାମେୟ୍ୟ। କୀଦିସୋତି ଅସମାନଜାତିକାନଂ ସଂୱାସୋ ନାମ କୀଦିସୋ ହୋତି। ସୁୱୋ ହି ସମାନଜାତିକଂ ସୁୱିଂ ଦିସ୍ୱା ଚିରସନ୍ଥୱମ୍ପି ସାଳିକଂ ଜହିସ୍ସତି, ସୋ ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗୋ ମହତୋ ଦୁକ୍ଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି, ଅସମାନଜାତିକାନଂ ସଂୱାସୋ ନାମ ନ ସମେତୀତି।

ଇତରୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମଂ ନ ପଟିକ୍ଖିପତି, ପରିହାରମେୱ କରୋତି, ଅଦ୍ଧା ମଂ ଇଚ୍ଛିସ୍ସତି, ନାନାୱିଧାହି ନଂ ଉପମାହି ସଦ୍ଦହାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୬୨୩।

‘‘ଯୋଯଂ କାମେ କାମଯତି, ଅପି ଚଣ୍ଡାଲିକାମପି;

ସବ୍ବୋ ହି ସଦିସୋ ହୋତି, ନତ୍ଥି କାମେ ଅସାଦିସୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚଣ୍ଡାଲିକାମପୀତି ଚଣ୍ଡାଲିକଂ ଅପି। ସଦିସୋତି ଚିତ୍ତସଦିସତାଯ ସବ୍ବୋ ସଂୱାସୋ ସଦିସୋୱ ହୋତି। କାମସ୍ମିଞ୍ହି ଚିତ୍ତମେୱ ପମାଣଂ, ନ ଜାତୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ ତାୱ ନାନାଜାତିକାନଂ ସମାନଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୬୨୪।

‘‘ଅତ୍ଥି ଜମ୍ପାୱତୀ ନାମ, ମାତା ସିୱିସ୍ସ ରାଜିନୋ;

ସା ଭରିଯା ୱାସୁଦେୱସ୍ସ, କଣ୍ହସ୍ସ ମହେସୀ ପିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଜମ୍ପାୱତୀତି ସିୱିରଞ୍ଞୋ ମାତା ଜମ୍ପାୱତୀ ନାମ ଚଣ୍ଡାଲୀ ଅହୋସି। ସା କଣ୍ହାଯନଗୋତ୍ତସ୍ସ ଦସଭାତିକାନଂ ଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ୱାସୁଦେୱସ୍ସ ପିଯା ମହେସୀ ଅହୋସି। ସୋ କିରେକଦିୱସଂ ଦ୍ୱାରୱତିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତିଂ ଏକମନ୍ତେ ଠିତଂ ଅଭିରୂପଂ ଏକଂ ଚଣ୍ଡାଲିକଂ

ଦିସ୍ୱାଓ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଜାତିକା’’ତି ପୁଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ‘‘ଚଣ୍ଡାଲଜାତିକା’’ତି ସୁତ୍ୱାପି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତତାଯ ଅସାମିକଭାୱଂ ପୁଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ‘‘ଅସାମିକା’’ତି ସୁତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ତତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ନେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅକାସି। ସା ସିୱିଂ ନାମ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ସୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ଦ୍ୱାରୱତିଯଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଇତି ସୋ ଇମଂ ଉଦାହରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱରୂପୋପି ନାମ ଖତ୍ତିଯୋ ଚଣ୍ଡାଲିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି, ଅମ୍ହେସୁ ତିରଚ୍ଛାନଗତେସୁ କିଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂୱାସରୋଚନଂଯେୱ ପମାଣ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ଉଦାହରଣଂ ଆହରନ୍ତୋ ଆହ –

୬୨୫।

‘‘ରଟ୍ଟୱତୀ କିମ୍ପୁରିସୀ, ସାପି ୱଚ୍ଛଂ ଅକାମଯି;

ମନୁସ୍ସୋ ମିଗିଯା ସଦ୍ଧିଂ, ନତ୍ଥି କାମେ ଅସାଦିସୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱଚ୍ଛନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ତାପସଂ। କଥଂ ପନ ସା ତଂ କାମେସୀତି? ଅତୀତସ୍ମିଞ୍ହି ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ୱସି। ତସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକିସ୍ସା ଗୁହାଯ ବହୂ କିନ୍ନରା ୱସନ୍ତି। ତତ୍ଥେୱ ଏକୋ ମକ୍କଟକୋ ଦ୍ୱାରେ ୱସତି। ସୋ ଜାଲଂ ୱିନେତ୍ୱା ତେସଂ ସୀସଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଲୋହିତଂ ପିୱତି। କିନ୍ନରା ନାମ ଦୁବ୍ବଲା ହୋନ୍ତି ଭୀରୁକଜାତିକା। ସୋପି ମକ୍କଟକୋ ଅତିୱିସାଲୋ। ତେ ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତଂ ତାପସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରା ଆଗତକାରଣଂ ପୁଟ୍ଠା ‘‘ଦେୱ, ଏକୋ ମକ୍କଟକୋ ଜୀୱିତଂ ନୋ ହନତି, ତୁମ୍ହେ ଠପେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିସରଣଂ ନ ପସ୍ସାମ, ତଂ ମାରେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କରୋହୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସୋ ‘‘ଅପେଥ ନ ମାଦିସା ପାଣାତିପାତଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ଅପସାଦେସି। ତେସୁ ରଟ୍ଟୱତୀ ନାମ କିନ୍ନରୀ ଅଭିରୂପା ପାସାଦିକା ଅସାମିକା ଅହୋସି। ତେ ତଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଅଯଂ ତେ ପାଦପରିଚାରିକା ହୋତୁ, ଅମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ୱଧେହୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ତାପସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ଗୁହାଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଗୋଚରତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ମକ୍କଟକଂ ମୁଗ୍ଗରେନ ପୋଥେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସି। ସୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ କାଲମକାସି। ଏୱଂ ସା ତଂ କାମେସି। ସୁୱପୋତକୋ ଇମଂ ଉଦାହରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ୱଚ୍ଛତାପସୋ ତାୱ ମନୁସ୍ସୋ ହୁତ୍ୱା ତିରଚ୍ଛାନଗତାଯ କିନ୍ନରିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ଅମ୍ହାକଂ? ମଯଞ୍ହି ଉଭୋ ପକ୍ଖିନୋୱ ତିରଚ୍ଛାନଗତାୱା’’ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ‘‘ମନୁସ୍ସୋ ମିଗିଯା ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଆହ। ଏୱଂ ମନୁସ୍ସା ତିରଚ୍ଛାନଗତାହି ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତି, ନତ୍ଥି କାମେ ଅସାଦିସୋ ନାମ, ଚିତ୍ତମେୱ ପମାଣନ୍ତି କଥେସି।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଚିତ୍ତଂ ନାମ ସବ୍ବକାଲଂ ଏକସଦିସଂ ନ ହୋତି, ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗସ୍ସ ଭାଯାମୀ’’ତି ଆହ। ସୋପି ସୁୱପୋତକୋ ଇତ୍ଥିମାଯାସୁ କୁସଲୋ, ତେନ ତଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ପୁନ ଗାଥମାହ –

୬୨୬।

‘‘ହନ୍ଦ ଖ୍ୱାହଂ ଗମିସ୍ସାମି, ସାଳିକେ ମଞ୍ଜୁଭାଣିକେ;

ପଚ୍ଚକ୍ଖାନୁପଦଞ୍ହେତଂ, ଅତିମଞ୍ଞସି ନୂନ ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନୁପଦଂ ହେତନ୍ତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ୱଦେସି, ସବ୍ବମେତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନସ୍ସ ଅନୁପଦଂ, ପଚ୍ଚକ୍ଖାନକାରଣଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନକୋଟ୍ଠାସୋ ପନେସ। ଅତିମଞ୍ଞସି ନୂନ ମନ୍ତି ‘‘ନୂନ ମଂ ଇଚ୍ଛତି ଅଯ’’ନ୍ତି ତ୍ୱଂ ମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଞସି, ମଯ୍ହଂ ସାରଂ ନ ଜାନାସି । ଅହଞ୍ହି ରାଜପୂଜିତୋ, ନ ମଯ୍ହଂ ଭରିଯା ଦୁଲ୍ଲଭା, ଅଞ୍ଞଂ ଭରିଯଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀତି।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଭିଜ୍ଜମାନହଦଯା ୱିଯ ତସ୍ସ ସହ ଦସ୍ସନେନେୱ ଉପ୍ପନ୍ନକାମରତିଯା ଅନୁଡଯ୍ହମାନା ୱିଯ ହୁତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନୋ ଇତ୍ଥିମାଯାଯ ଅନିଚ୍ଛମାନା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଦିଯଡ୍ଢଂ ଗାଥମାହ –

୬୨୭।

''ନ ସିରୀ ତରମାନସ୍ସ, ମାଧର ସୁୱପଣ୍ଡିତ;

ଇଧେୱ ତାୱ ଅଚ୍ଛସ୍ସୁ, ଯାୱ ରାଜାନ ଦକ୍ଖସି;

ସୋସ୍ସି ସଦ୍ଦଂ ମୁଦିଙ୍ଗାନଂ, ଆନୁଭାୱଞ୍ଚ ରାଜିନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନ ସିରୀତି ସମ୍ମ ସୁୱପଣ୍ଡିତ, ତରମାନସ୍ସ ସିରୀ ନାମ ନ ହୋତି, ତରମାନେନ କତକମ୍ମଂ ନ ସୋଭତି, ''ଘରାୱାସୋ ଚ ନାମେସ ଅତିଗରୁକୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତୁଲେତ୍ୱା କାତବ୍ବୋ। ଇଧେୱ ତାୱ ଅଚ୍ଛସ୍ସୁ, ଯାୱ ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ସମନ୍ନାଗତଂ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜାନଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି। ସୋସ୍ସୀତି ସାୟନ୍ହସମଯେ କିନ୍ନରିସମାନଲୀଲାହି ଉତ୍ତମରୂପଧରାହି ନାରୀହି ୱଜ୍ଜମାନାନଂ ମୁଦିଙ୍ଗାନଂ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଗୀତୱାଦିତାନଂ ସଦ୍ଦଂ ତ୍ୱଂ ସୁଣିସ୍ସସି, ରଞ୍ଞୋ ଚ ଆନୁଭାୱଂ ମହନ୍ତଂ ସିରିସୋଭଗ୍ଗଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି। ''ସମ୍ମ, କିଂ ତ୍ୱଂ ତୁରିତୋସି, କିଂ ଲେସମ୍ପି ନ ଜାନାସି, ଅଚ୍ଛସ୍ସୁ ତାୱ, ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମା''ତି।

ଅଥ ତେ ସାୟନ୍ହସମନନ୍ତରେ ମେଥୁନସଂୱାସଂ କରିଂସୁ, ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ପିଯସଂୱାସଂ ୱସିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ସୁୱପୋତକୋ ''ନ ଇଦାନେସା ମୟ୍ହଂ ରହସ୍ସଂ ଗୁହିସ୍ସତି, ଇଦାନି ନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ସାଳିକେ''ତି ଆହ। ''କିଂ, ସାମୀ''ତି? ''ଅହଂ କିଞ୍ଚି ତେ ୱତ୍ତୁକାମୋମ୍ହୀ''ତି। ''ୱଦ, ସାମୀ''ତି। ''ହୋତୁ, ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ମଙ୍ଗଲଦିୱସୋ, ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ସଚେ ମଙ୍ଗଲପଟିସଂଯୁତ୍ତା କଥା ଭୱିସ୍ସତି, କଥେହି। ନୋ ଚେ, ମା କଥେହି ସାମୀ''ତି। ''ମଙ୍ଗଲକଥାୱେସା, ଭଦ୍ଦେ''ତି। ''ତେନ ହି କଥେହୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ''ଭଦ୍ଦେ, ସଚେ ସୋତୁକାମା ଭୱିସ୍ସସି, କଥେସ୍ସାମି ତେ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ରହସ୍ସଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦିଯଡ୍ଢଂ ଗାଥମାହ –

୬୨୮।

''ଯୋ ନୁ ଖ୍ୱାଯଂ ତିବ୍ବୋ ସଦ୍ଦୋ, ତିରୋଜନପଦେ ସୁତୋ;

ଧୀତା ପଞ୍ଚାଲରାଜସ୍ସ, ଓସଧୀ ୱିଯ ୱଣ୍ଣିନୀ;

ତଂ ଦସ୍ସତି ୱିଦେହାନଂ, ସୋ ୱିୱାହୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ସଦ୍ଦୋ ତିବ୍ବୋ ବହଲୋ, ତିରୋଜନପଦେ ସୁତୋ ପରରଟ୍ଠେସୁ ଜନପଦେସୁ ୱିସ୍ସୁତୋ ପଞ୍ଞାତୋ ପାକଟୋ ପତ୍ଥଟୋ। କିନ୍ତି? ଧୀତା ପଞ୍ଚାଲରାଜସ୍ସ ଓସଧୀତାରକା ୱିଯ ୱିରୋଚମାନା ତାଯ ଏୱ ସମାନୱଣ୍ଣିନୀ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସୋ ୱିଦେହାନଂ ଦସ୍ସତି, ସୋ ୱିୱାହୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଯୋ ସୋ ଏୱଂ ପତ୍ଥଟୋ ସଦ୍ଦୋ, ଅହଂ ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସିଂ ''ଅଯଂ କୁମାରିକା ଉତ୍ତମରୂପଧରା, ୱିଦେହରାଜାପି ଚୂଳଅନିରଞ୍ଞୋ ପଟିସତ୍ତୁ ଅହୋସି। ଅଞ୍ଞେ ବହୂ ରାଜାନୋ ଚୂଳଅନିବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ୱସୱତ୍ତିନୋ ସନ୍ତି, ତେସଂ ଅଦତ୍ୱା କିଂ କାରଣା ୱିଦେହସ୍ସ ଧୀତରଂ ଦସ୍ସତୀ''ତି?

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଏୱମାହ – ''ସାମି, କିଂ କାରଣା ମଙ୍ଗଲଦିୱସେ ଅୱମଙ୍ଗଲଂ କଥେସୀ''ତି? ''ଅହଂ, ଭଦ୍ଦେ, 'ମଙ୍ଗଲ'ନ୍ତି କଥେମି, ତ୍ୱଂ 'ଅୱମଙ୍ଗଲ'ନ୍ତି କଥେସି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ''ନ୍ତି? ''ସାମି, ଅମିତ୍ତାନମ୍ପି ତେସଂ ଏୱରୂପା ମଙ୍ଗଲକିରିଯା ମା ହୋତୂ''ତି। ''କଥେହି ତାୱ ଭଦ୍ଦେ''ତି। ''ସାମି, ନ ସକ୍କା କଥେତୁ''ନ୍ତି। ''ଭଦ୍ଦେ, ତଯା ୱିଦିତଂ ରହସ୍ସଂ ମମ ଅକଥିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନତ୍ଥି ଅମ୍ହାକଂ ସମଗ୍ଗସଂୱାସୋ''ତି। ସା ତେନ ନିପ୍ପୀଳିଯମାନା ''ତେନ ହି, ସାମି, ସୁଣାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୨୯।

''ଏଦିସୋ ମା ଅମିତ୍ତାନଂ, ୱିୱାହୋ ହୋତୁ ମାଧର;

ଯଥା ପଞ୍ଚାଲରାଜସ୍ସ, ୱେଦେହେନ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ତେନ ''ଭଦ୍ଦେ, କସ୍ମା ଏୱରୂପଂ କଥଂ କଥେସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ସୁଣାହି, ଏତ୍ଥ ଦୋସଂ ତେ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୬୩୦।

''ଆନୟିତ୍ୱାନ ୱେଦେହଂ, ପଞ୍ଚାଲାନଂ ରଥେସଭୋ;

ତତୋ ନଂ ଘାତୟିସ୍ସତି, ନସ୍ସ ସଖୀ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ତତୋ ନଂ ଘାତୟିସ୍ସତୀତି ଯଦା ସୋ ଇମଂ ନଗରଂ ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଦା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଖିଭାୱଂ ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ ନ କରିସ୍ସତି, ଦଟ୍ଠୁମ୍ପିସ୍ସ ଧୀତରଂ ନ ଦସ୍ସତି। ଏକୋ କିରସ୍ସ ପନ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ଘାତେସ୍ସତି। ତେ ଉଭୋ ଜନେ ଘାତେତ୍ୱା ଜୟପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମାତି କେୱଟ୍ଟୋ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁଂ ଗତୋତି।

ଏୱଂ ସା ଗୁୟ୍ହମନ୍ତଂ ନିସ୍ସେସଂ କତ୍ୱା ସୁୱପଣ୍ଡିତସ୍ସ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁୱପଣ୍ଡିତୋ ''ଆଚରିୟୋ କେୱଟ୍ଟୋ ଉପାୟକୁସଲୋ, ଅଚ୍ଛରିୟଂ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଏୱରୂପେନ ଉପାୟେନ ଘାତନ''ନ୍ତି କେୱଟ୍ଟଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ''ଏୱରୂପେନ ଅୱମଙ୍ଗଲେନ ଅମ୍ହାକଂ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ସୟାମା''ତି ୱତ୍ୱା ଆଗମନକମ୍ମସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ରତ୍ତିଂ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ୱସିତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ସିୱିରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନାପାୟ ଭରିୟାୟ ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ସିୱିରଞ୍ଞୋ ଦେୱିୟା ଚ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ଗମନଂ ଅନୁଜାନାପେତୁଂ ଆହ –

୬୩୧।

''ହନ୍ଦ ଖୋ ମଂ ଅନୁଜାନାହି, ରତ୍ତିୟୋ ସତ୍ତମତ୍ତିୟୋ;

ଯାୱାହଂ ସିୱିରାଜସ୍ସ, ଆରୋଚେମି ମହେସିନୋ;

ଲଦ୍ଧୋ ଚ ମେ ଆୱସଥୋ, ସାଳିକାୟ ଉପନ୍ତିକ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମହେସିନୋତି ମହେସିୟା ଚସ୍ସ। ଆୱସଥୋତି ୱସନଟ୍ଠାନଂ। ଉପନ୍ତିକନ୍ତି ଅଥ ନେ ''ଏଥ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ୱତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମେ ଦିୱସେ ଇଧାନେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମି, ଯାୱ ମମାଗମନଂ, ତାୱ ମା ଉକ୍କଣ୍ଠୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସାଳିକା ତେନ ୱିୟୋଗଂ ଅନିଚ୍ଛମାନାପି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୬୩୨।

''ହନ୍ଦ ଖୋ ତଂ ଅନୁଜାନାମି, ରତ୍ତିୟୋ ସତ୍ତମତ୍ତିୟୋ;

ସଚେ ତ୍ୱଂ ସତ୍ତରତ୍ତେନ, ନାଗଚ୍ଛସି ମମନ୍ତିକେ;

ମଞ୍ଞେ ଓକ୍କନ୍ତସତ୍ତଂ ମଂ, ମତାୟ ଆଗମିସ୍ସସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ମଞ୍ଞେ ଓକ୍କନ୍ତସତ୍ତଂ ମନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅହଂ ମଂ ଅପଗତଜୀୱିତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେମି। ସୋ ତ୍ୱଂ ଅଟ୍ଠମେ ଦିୱସେ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମୟି ମତାୟ ଆଗମିସ୍ସସି, ତସ୍ମା ମା ପପଞ୍ଚଂ ଅକାସୀତି।

ଇତରୋପି ''ଭଦ୍ଦେ, କିଂ ୱଦେସି, ମୟ୍ହମ୍ପି ଅଟ୍ଠମେ ଦିୱସେ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ କୁତୋ ଜୀୱିତ''ନ୍ତି ୱାଚାୟ ୱତ୍ୱା ହଦୟେନ ପନ ''ଜୀୱ ୱା ତ୍ୱଂ ମର ୱା, କିଂ ତୟା ମୟ୍ହ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ଥୋକଂ ସିୱିରଟ୍ଠାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ମିଥିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଅଂସକୂଟେ ଓତରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତେନ ପନ ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ଉପରିପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପୁଟ୍ଠୋ ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସୋପିସ୍ସ ପୁରିମନୟେନେୱ ସବ୍ବଂ ସକ୍କାରମକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୩୩।

‘‘ତତୋ ଚ ଖୋ ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱାନ, ମାଧରୋ ସୁୱପଣ୍ଡିତୋ;

ମହୋସଧସ୍ସ ଅକ୍ଖାସି, ସାଠଇକାୱଚନଂ ଇଦ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସାଠଇକାୱଚନଂ ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ସାଠଇକାୟ ୱଚନନ୍ତି ସଦ୍ଧିଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେସୀତି।

ସୁୱଖଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ମହାଉମଙ୍ଗକଣ୍ଡଂ

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ରାଜା ମମ ଅନିଚ୍ଛମାନସ୍ସେୱ ଗମିସ୍ସତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ଚ ପନ ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ଅଥ ମୟ୍ହଂ ‘ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ଯସଦାୟକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ହଦଯେ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ ନାକାସୀ’ତି ଗରହାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ମାଦିସେ ପଣ୍ଡିତେ ୱିଜ୍ଜମାନେ କିଂକାରଣା ଏସ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁରେତରମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୂଳନିଂ ଦିସ୍ୱା ସୁୱିଭତ୍ତଂ କତ୍ୱା ୱିଦେହରଞ୍ଞୋ ନିୱାସତ୍ଥାୟ ନଗରଂ ମାପେତ୍ୱା ଗାୱୁତମତ୍ତଂ ଜଙ୍ଘୋମଙ୍ଗଂ, ଅଡ୍ଢୟୋଜନିକଞ୍ଚ ମହାଉମଙ୍ଗଂ, କାରେତ୍ୱା ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ଧୀତରଂ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋପାଦପରିଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖେହି ବଲେହି ଏକସତରାଜୂସୁ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତେସ୍ୱେୱ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜାନଂ ରାହୁମୁଖତୋ ଚନ୍ଦଂ ୱିଯ ମୋଚେତ୍ୱା ଆଦାଯାଗମନଂ ନାମ ମମ ଭାରୋ’’ତି। ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ସରୀରେ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ପୀତିୱେଗେନ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ଇମଂ ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

୬୩୪।

‘‘ଯସ୍ସେୱ ଘରେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଭୋଗଂ, ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥଂ ପୁରିସୋ ଚରେୟ୍ୟା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ପୁରିସୋ ମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ଭୋଗଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସପି ପହରନ୍ତସ୍ସପି ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସପି ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥଂ ହିତଂ ୱୁଡ୍ଢିଂ ପଣ୍ଡିତୋ କାଯଦ୍ୱାରାଦୀହି ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି ଚରେୟ୍ୟ। ନ ହି ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିକମ୍ମଂ ପଣ୍ଡିତେହି କାତବ୍ବନ୍ତି।

ଇତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୋ ନ୍ହତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଆହ – ‘‘କିଂ, ଦେୱ, ଗଚ୍ଛିସ୍ସଥ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗର’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ତାତ, ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ମମ କିଂ ରଜ୍ଜେନ, ମା ମଂ ପରିଚ୍ଚଜି, ମଯା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଏହି। ତତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ଗତକାରଣା ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥା ନିପ୍ଫଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ଇତ୍ଥିରତନଞ୍ଚ ଲଚ୍ଛାମି, ରଞ୍ଞା ଚ ମେ ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତି ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ତେନ ହି, ଦେୱ, ଅହଂ ପୁରେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ନିୱେସନାନି ମାପେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ମଯା ପହିତସାସନେନ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ହନ୍ଦାହଂ ଗଚ୍ଛାମି ପୁରେ ଜନିନ୍ଦ, ପଞ୍ଚାଲରାଜସ୍ସ ପୁରଂ ସୁରମ୍ମଂ;

ନିୱେସନାନି ମାପେତୁଂ, ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ।

୬୩୫।

‘‘ନିୱେସନାନି ମାପେତ୍ୱା, ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

ଯଦା ତେ ପହିଣେୟ୍ୟାମି, ତଦା ଏୟ୍ୟାସି ଖତ୍ତିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱେଦେହସ୍ସାତି ତୱ ୱିଦେହରାଜସ୍ସ। ଏୟ୍ୟାସୀତି ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ନ କିର ମଂ ପଣ୍ଡିତୋ ପରିଚ୍ଚଜତୀ’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ତାତ, ତୱ ପୁରେ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି?

‘‘ବଲୱାହନଂ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛସି, ତତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହ, ତାତା’’ତି। ‘‘ଚତ୍ତାରି ବନ୍ଧନାଗାରାନି ୱିୱରାପେତ୍ୱା ଚୋରାନଂ ସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନାନି ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ତେପି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ପେସେଥ ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଯଥାରୁଚି କରୋହି, ତାତା’’ତି। ମହାସତ୍ତୋ ବନ୍ଧନାଗାରଦ୍ୱାରାନି ୱିୱରାପେତ୍ୱା ସୂରେ ମହାଯୋଧେ ଗତଟ୍ଠାନେ କମ୍ମଂ ନିପ୍ଫାଦେତୁଂ ସମତ୍ଥେ ନୀହରାପେତ୍ୱା ‘‘ମଂ ଉପଟ୍ଠହଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ସକ୍କାରଂ କାରେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢକିକମ୍ମାରଚମ୍ମକାରୈଟ୍ଠକପାସାଣକାରଚିତ୍ତକାରାଦଯୋ ନାନାସିପ୍ପକୁସଲା ଅଟ୍ଠାରସ ସେନିଯୋ ଆଦାଯ ୱାସିଫରସୁକୁଦ୍ଦାଲଖଣିତ୍ତିଆଦୀନି ବହୂନି ଉପକରଣାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ମହାବଲକାଯପରିୱୁତୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୩୬।

‘‘ତତୋ ଚ ପାଯାସି ପୁରେ ମହୋସଧୋ, ପଞ୍ଚାଲରାଜସ୍ସ ପୁରଂ ସୁରମ୍ମଂ;

ନିୱେସନାନି ମାପେତୁଂ, ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯୋଜନନ୍ତରେ ଯୋଜନନ୍ତରେ ଏକେକଂ ଗାମଂ ନିୱେସେତ୍ୱା ଏକେକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ‘‘ତୁମ୍ହେ ରଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଂ ଗହେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତନକାଲେ ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥେ କପ୍ପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆଦାଯ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ପଟିବାହନ୍ତା ଖିପ୍ପଂ ମିଥିଲଂ ପାପେଯ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଠପେସି। ଗଙ୍ଗାତୀରଂ ପନ ପତ୍ୱା ଆନନ୍ଦକୁମାରଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଆନନ୍ଦ, ତ୍ୱଂ ତୀଣି ୱଡ୍ଢକିସତାନି ଆଦାଯ ଉଦ୍ଧଂଗଙ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାରଦାରୂନି ଗାହାପେତ୍ୱା ତିସତମତ୍ତା ନାୱା ମାପେତ୍ୱା ନଗରସ୍ସତ୍ଥାଯ ତତ୍ଥେୱ ତଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ସଲ୍ଲହୁକାନଂ ଦାରୂନଂ ନାୱାଯ ପୂରାପେତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ପେସେସି। ସଯଂ ପନ ନାୱାଯ ଗଙ୍ଗଂ ତରିତ୍ୱା ଓତିଣ୍ଣଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଦସଞ୍ଞାଯେୱ ଗଣେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଅଡ୍ଢଯୋଜନଟ୍ଠାନଂ, ଏତ୍ଥ ମହାଉମଙ୍ଗୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନନଗରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ରାଜଗେହା ଗାୱୁତମତ୍ତେ ଠାନେ ଜଙ୍ଘୌମଙ୍ଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି। ଚୂଳନିରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ମେ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ ପିଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମି, ଇମସ୍ମିଂ ଆଗତେ ୱେଦେହୋପି ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଆଗମିସ୍ସତି, ଅଥ ନେ ଉଭୋପି ମାରେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଏକରଜ୍ଜଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପରମତୁଟ୍ଠିଂ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭି ‘‘ଏସ କିର ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ, ଇମିନା କିର ଏକସତରାଜାନୋ ଲେଡ୍ଡୁନା କାକା ୱିଯ ପଲାପିତା’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ନାଗରେସୁ ଅତ୍ତନୋ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ପସ୍ସନ୍ତେସୁଯେୱ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପଟିୱେଦେତ୍ୱା ‘‘ପୱିସତୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ରାଜା କଦା ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମଯା ପେସିତକାଲେ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ତ୍ୱଂ ପନ କିମତ୍ଥଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଂ ମାପେତୁଂ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ତାତା’’ତି। ଅଥସ୍ସ ସେନାଯ ପରିବ୍ବଯଂ ଦାପେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କାରେତ୍ୱା ନିୱେସନଗେହଂ ଦାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଯାୱ ତେ ରାଜା ନାଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠମାନୋ ଅମ୍ହାକମ୍ପି କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ କରୋନ୍ତୋୱ ୱସାହି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ କିର ରାଜନିୱେସନଂ ଅଭିରୁହନ୍ତୋୱ ମହାସୋପାନପାଦମୂଲେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ଜଙ୍ଘୌମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ରାଜା ‘ଅମ୍ହାକମ୍ପି କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ କରୋହୀ’ତି ୱଦତି, ଉମଙ୍ଗେ ଖଣିଯମାନେ ଯଥା ଇଦଂ ସୋପାନଂ ନ ଓସକ୍କତି, ତଥା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଅଥ ରାଜାନଂ ଏୱମାହ – ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ ପୱିସନ୍ତୋ ସୋପାନପାଦମୂଲେ ଠତ୍ୱା ନୱକମ୍ମଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହାସୋପାନେ ଦୋସଂ ପସ୍ସିଂ। ସଚେ ତେ ରୁଚ୍ଚତି, ଅହଂ ଦାରୂନି ଲଭନ୍ତୋ ମନାପଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ଥରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ସାଧୁ, ପଣ୍ଡିତ, ଅତ୍ଥରାହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଇଧ ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତଂ ପୋରାଣସୋପାନଂ ହରିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ପଂସୁନୋ ଅପତନତ୍ଥାଯ ଫଲକସନ୍ଥାରଂ କାରେତ୍ୱା ଯଥା ସୋପାନଂ ନ ଓସକ୍କତି, ଏୱଂ ନିଚ୍ଚଲଂ କତ୍ୱା ସୋପାନଂ ଅତ୍ଥରି। ରାଜା ତଂ କାରଣଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘‘ମମ ସିନେହେନ କରୋତୀ’’ତି ମଞ୍ଞି।

ଏୱଂ ତଂ ଦିୱସଂ ତେନେୱ ନୱକମ୍ମେନ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ଦେୱ, ସଚେ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଜାନେଯ୍ୟାମ, ମନାପଂ କତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗେଯ୍ୟାମା’’ତି। ସାଧୁ, ପଣ୍ଡିତ, ଠପେତ୍ୱା ମମ ନିୱେସନଂ ସକଲନଗରେ ଯଂ ନିୱେସନଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଗଣ୍ହାତି। ମହାରାଜ, ମଯଂ ଆଗନ୍ତୁକା, ତୁମ୍ହାକଂ ବହୂ ୱଲ୍ଲଭା ଯୋଧା, ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହେସୁ ଗଯ୍ହମାନେସୁ ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ‘‘ତଦା, ଦେୱ, ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଯଂ କିଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି? ‘‘ତେସଂ ୱଚନଂ ମା ଗଣ୍ହ, ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଠାନମେୱ ଗଣ୍ହାପେହୀ’’ତି। ‘‘ଦେୱ, ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ କଥେସ୍ସନ୍ତି, ତେନ ତୁମ୍ହାକଂ ଚିତ୍ତସୁଖଂ ନ ଲଭିସ୍ସତି। ସଚେ ପନ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥ, ଯାୱ ମଯଂ ନିୱେସନାନି ଗଣ୍ହାମ, ତାୱ ଅମ୍ହାକଂଯେୱ ମନୁସ୍ସା ଦୋୱାରିକା ଅସ୍ସୁ। ତତୋ ତେ ଦ୍ୱାରଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନାଗମିସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ଚିତ୍ତସୁଖଂ ଲଭିସ୍ସତୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ମହାସତ୍ତୋ ସୋପାନପାଦମୂଲେ ସୋପାନସୀସେ ମହାଦ୍ୱାରେତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ମନୁସ୍ସେଯେୱ ଠପେତ୍ୱା ‘‘କସ୍ସଚି ପୱିସିତୁଂ ମା ଅଦତ୍ଥା’’ତି ୱତ୍ୱା

ଅଥ ରଞ୍ଞୋ ମାତୁ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭିନ୍ଦନାକାରଂ ଦସ୍ସେଥା’’ତି ମନୁସ୍ସେ ଆଣାପେସି। ତେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଟକାଲିନ୍ଦତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇଟ୍ଠକା ଚ ମତ୍ତିକା ଚ ଅପନେତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ରାଜମାତା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିସ୍ସ, ତାତା, ମମ ଗେହଂ ଭିନ୍ଦଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଂ କାତୁକାମୋ’’ତି। ‘‘ଯଦି ଏୱଂ ଇଧେୱ ୱସଥା’’ତି। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ମହନ୍ତଂ ବଲୱାହନଂ, ଇଦଂ ନପ୍ପହୋତି, ଅଞ୍ଞଂ ମହନ୍ତଂ ଗେହଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ତୁମ୍ହେ ମଂ ନ ଜାନାଥ, ଅହଂ ରାଜମାତା, ଇଦାନି ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମଯଂ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନେନ ଭିନ୍ଦାମ, ସକ୍କୋନ୍ତୀ ୱାରେହୀ’’ତି। ସା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ୱୋ କତ୍ତବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ‘‘ମା ପୱିସା’’ତି ଦୋୱାରିକା ୱାରଯିଂସୁ। ‘‘ଅହଂ ରାଜମାତା’’ତି। ‘‘ନ ମଯଂ ତଂ ଜାନାମ, ମଯଂ ରଞ୍ଞା ‘କସ୍ସଚି ପୱିସିତୁଂ ମା ଅଦତ୍ଥା’ତି ଆଣତ୍ତା, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି। ସା ଗହେତବ୍ବଗହଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଏକୋ ପୁରିସୋ ‘‘କିଂ ଇଧ କରୋସି, ଗଚ୍ଛସି, ନ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି ଗୀୱାଯ ଗହେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପାତେସି।

ସା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମେ ରଞ୍ଞୋ ଆଣତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଇତରଥା ଏୱଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣିସ୍ସନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତାତ ମହୋସଧ, କସ୍ମା ମମ ନିୱେସନଂ ଭିନ୍ଦାପେସୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନ କଥେସି, ସନ୍ତିକେ ଠିତୋ ପୁରିସୋ ପନସ୍ସ ‘‘ଦେୱି, କିଂ କଥେସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ତାତ, ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ କସ୍ମା ମମ ଗେହଂ ଭିନ୍ଦାପେତୀ’’ତି? ‘‘ୱେଦେହରଞ୍ଞୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ କାତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ, ତାତ, ଏୱଂ ମହନ୍ତେ ନଗରେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନିୱେସନଟ୍ଠାନଂ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ମଞ୍ଞତି। ‘‘ଇମଂ ସତସହସ୍ସଂ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗେହଂ କାରେତୂ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱି, ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସ୍ସାମି, ଲଞ୍ଜସ୍ସ ଗହିତଭାୱଂ ମା କସ୍ସଚି କଥଯିତ୍ଥ। ମା ନୋ ଅଞ୍ଞେପି ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ଗେହାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁକାମା ଅହେସୁ’’ନ୍ତି। ସାଧୁ, ତାତ, ‘‘ରଞ୍ଞୋ ମାତା ଲଞ୍ଜଂ ଅଦାସୀ’’ତି ମଯ୍ହମ୍ପି ଲଜ୍ଜନକମେୱ, ତସ୍ମା ନ କସ୍ସଚି କଥେସ୍ସାମୀତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତସ୍ସା ସନ୍ତିକା ସତସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ଗେହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା କେୱଟ୍ଟସ୍ସ ଗେହଂ ଅଗମାସି। ସୋପି ଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେଳୁପେସିକାହି ପିଟ୍ଠିଚମ୍ମୁପ୍ପାଟନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଗହଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପୁନ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତସହସ୍ସମେୱ ଅଦାସି। ଏତେନୁପାଯେନ ସକଲନଗରେ ଗେହଟ୍ଠାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧକହାପଣାନଞ୍ଞେୱ ନୱ କୋଟିଯୋ ଜାତା।

ମହାସତ୍ତୋ ସକଲନଗରଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ପଣ୍ଡିତ, ଲଦ୍ଧଂ ତେ ୱସନଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି? ‘‘ମହାରାଜ, ଅଦେନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ଗେହେସୁ ଗଯ୍ହମାନେସୁ କିଲମନ୍ତି। ତେସଂ ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗଂ କାତୁଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅଯୁତ୍ତଂ। ବହିନଗରେ ଗାୱୁତମତ୍ତେ ଠାନେ ଗଙ୍ଗାଯ ଚ ନଗରସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ୱସନନଗରଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅନ୍ତୋନଗରେ ଯୁଜ୍ଝିତୁମ୍ପି ଦୁକ୍କରଂ, ନେୱ ସକସେନା, ନ ପରସେନା ଞାତୁଂ ସକ୍କା। ବହିନଗରେ ପନ ସୁଖଂ ଯୁଦ୍ଧଂ କାତୁଂ, ତସ୍ମା ବହିନଗରେଯେୱ ତେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମା’’ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ, ପଣ୍ଡିତ, ତଯା ସଲ୍ଲକ୍ଖିତଟ୍ଠାନେଯେୱ କାରେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ କାରେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ମନୁସ୍ସେହି ଦାରୁପଣ୍ଣାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଅମ୍ହାକଂ ନୱକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ହି କଲହଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ତେନେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସୁଖଂ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ପଣ୍ଡିତ, ତେନ ପସ୍ସେନ ନିସଞ୍ଚାରଂ କାରେହୀ’’ତି। ‘‘ଦେୱ, ଅମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥୀ ଉଦକାଭିରତା ଉଦକେଯେୱ କୀଳିସ୍ସନ୍ତି। ଉଦକେ ଆୱିଲେ ଜାତେ ‘ମହୋସଧସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପସନ୍ନଂ ଉଦକଂ ପାତୁଂ ନ ଲଭାମା’ତି ସଚେ ନାଗରା କୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି, ତମ୍ପି ସହିତବ୍ବ’’ନ୍ତି । ରାଜା ‘‘ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ତୁମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥୀ କୀଳନ୍ତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ‘‘ଯୋ ଇତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହୋସଧସ୍ସ ନଗରମାପିତଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ସହସ୍ସଦଣ୍ଡୋ’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଆଦାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନଗରଂ ମାପେତୁଂ ଆରଭି। ପାରଗଙ୍ଗାଯ ୱଗ୍ଗୁଲିଂ ନାମ ଗାମଂ କାରେତ୍ୱା ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥୱାହନଞ୍ଚେୱ ଗୋବଲିବଦ୍ଦଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଠପେତ୍ୱା ନଗରକରଣଂ ୱିଚାରେନ୍ତୋ ‘‘ଏତ୍ତକା ଇଦଂ କରୋନ୍ତୂ’’ତି ସବ୍ବକମ୍ମାନି ୱିଭଜିତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗକମ୍ମଂ ପଟ୍ଠପେସି। ମହାଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ଗଙ୍ଗାତିତ୍ଥେ ଅହୋସି। ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନି ଯୋଧସତାନି ମହାଉମଙ୍ଗଂ ଖଣନ୍ତି। ମହନ୍ତେହି ଚମ୍ମପସିବ୍ବକେହି ୱାଲୁକପଂସୁଂ ହରିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାଯ ପାତେନ୍ତି। ପାତିତପାତିତଂ ପଂସୁଂ ହତ୍ଥୀ ମଦ୍ଦନ୍ତି, ଗଙ୍ଗା ଆଳୁଲା ସନ୍ଦତି। ନଗରୱାସିନୋ ‘‘ମହୋସଧସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପସନ୍ନଂ ଉଦକଂ ପାତୁଂ ନ ଲଭାମ, ଗଙ୍ଗା ଆଳୁଲା ସନ୍ଦତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସା ଆରୋଚେନ୍ତି ‘‘ମହୋସଧସ୍ସ କିର ହତ୍ଥୀ ଉଦକଂ କୀଳନ୍ତା ଗଙ୍ଗାଯ କଦ୍ଦମଂ କରୋନ୍ତି, ତେନ ଗଙ୍ଗା ଆଳୁଲା ସନ୍ଦତୀ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ନାମ ସମିଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ଉମଙ୍ଗେ ମୂଲାନି ୱା ଖାଣୁକାନି ୱା ମରୁମ୍ବାନି ୱା ପାସାଣାନି ୱା ସବ୍ବେପି ଭୂମିଯଂ ପୱିସିଂସୁ। ଚୂଳଉମଙ୍ଗସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ଅହୋସି। ତୀଣି ପୁରିସସତାନି ଚୂଳଉମଙ୍ଗଂ ଖଣନ୍ତି , ଚମ୍ମପସିବ୍ବକେହି ପଂସୁଂ ହରିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ପାତେନ୍ତି। ପାତିତପାତିତଂ ଉଦକେନ ମଦ୍ଦାପେତ୍ୱା ପାକାରଂ ଚିନନ୍ତି, ଅଞ୍ଞାନି ୱା କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି। ମହାଉମଙ୍ଗସ୍ସ ପୱିସନଦ୍ୱାରଂ ନଗରେ ଅହୋସି

ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧେନ ଯନ୍ତଯୁତ୍ତଦ୍ୱାରେନ ସମନ୍ନାଗତଂ। ତଞ୍ହି ଏକାଯ ଆଣିଯା ଅଦ୍ଧନ୍ତାଯ ପିଧୀଯତି, ଏକାଯ ଆଣିଯା ଅଦ୍ଧନ୍ତାଯ ୱିୱରୀଯତି। ମହାଉମଙ୍ଗସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ଇଟ୍ଠକାହି ଚିନିତ୍ୱା ସୁଧାକମ୍ମଂ କାରେସି, ମତ୍ଥକେ ଫଲକେନ ଛନ୍ନଂ କାରେତ୍ୱା ଉଲ୍ଲୋକଂ ମତ୍ତିକାଯ ଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ସେତକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ କାରେସି। ସବ୍ବାନି ପନେତ୍ଥ ଅସୀତି ମହାଦ୍ୱାରାନି ଚତୁସଟ୍ଠି ଚୂଳଦ୍ୱାରାନି ଅହେସୁଂ, ସବ୍ବାନି ଯନ୍ତଯୁତ୍ତାନେୱ। ଏକାଯ ଆଣିଯା ଅଦ୍ଧନ୍ତାଯ ସବ୍ବାନେୱ ପିଧୀଯନ୍ତି, ଏକାଯ ଆଣିଯା ଅଦ୍ଧନ୍ତାଯ ସବ୍ବାନେୱ ୱିୱରୀଯନ୍ତି। ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ଅନେକସତଦୀପାଲଯା ଅହେସୁଂ, ତେପି ଯନ୍ତଯୁତ୍ତାଯେୱ। ଏକସ୍ମିଂ ୱିୱରିଯମାନେ ସବ୍ବେ ୱିୱରୀଯନ୍ତି, ଏକସ୍ମିଂ ପିଧୀଯମାନେ ସବ୍ବେ ପିଧୀଯନ୍ତି। ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ଏକସତାନଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ଏକସତସଯନଗବ୍ଭା ଅହେସୁଂ। ଏକେକସ୍ମିଂ ଗବ୍ଭେ ନାନାୱଣ୍ଣପଚ୍ଚତ୍ଥରଣତ୍ଥତଂ ଏକେକଂ ମହାସଯନଂ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ, ଏକେକଂ ମହାସଯନଂ ନିସ୍ସାଯ ଏକେକଂ ମାତୁଗାମରୂପକଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ତଂ ହତ୍ଥେନ ଅପରାମସିତ୍ୱା ''ମନୁସ୍ସରୂପ''ନ୍ତି ନ ସକ୍କା ଞାତୁଂ, ଅପିଚ ଉମଙ୍ଗସ୍ସ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ କୁସଲା ଚିତ୍ତକାରା ନାନପ୍ପକାରଂ ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ କରିଂସୁ। ସକ୍କୱିଲାସସିନେରୁସତ୍ତପରିଭଣ୍ଡଚକ୍କୱାଳସାଗରସତ୍ତମହାସର-ଚତୁମହାଦୀପ-ହିମୱନ୍ତ-ଅନୋତତ୍ତସର-ମନୋସିଲାତଲ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯ-ଚାତୁମହାରାଜିକାଦିଛକାମାୱଚରସମ୍ପତ୍ତିଯୋପି ସବ୍ବା ଉମଙ୍ଗେଯେୱ ଦସ୍ସଯିଂସୁ। ଭୂମିଯଂ ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣା ୱାଲୁକା ଓକିରିଂସୁ, ଉପରି ଉଲ୍ଲୋକପଦୁମାନି ଦସ୍ସେସୁଂ। ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ନାନପ୍ପକାରେ ଆପଣେପି ଦସ୍ସଯିଂସୁ। ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ଗନ୍ଧଦାମପୁପ୍ଫଦାମାଦୀନି ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ସୁଧମ୍ମାଦେୱସଭଂ ୱିଯ ଉମଙ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କରିଂସୁ।

ତାନିପି ଖୋ ତୀଣି ୱଡ୍ଢକିସତାନି ତୀଣି ନାୱାସତାନି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିଟ୍ଠିତପରିକମ୍ମାନଂ ଦଦ୍ଧସମ୍ଭାରାନଂ ପୂରେତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାଯ ଆହରିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ । ତାନି ସୋ ନଗରେ ଉପଯୋଗଂ ନେତ୍ୱା ''ମଯା ଆଣତ୍ତଦିୱସେଯେୱ ଆହରେଯ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ନାୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠପାପେସି। ନଗରେ ଉଦକପରିଖା, କଦ୍ଦମପରିଖା, ସୁକ୍ଖପରିଖାତି ତିସ୍ସୋ ପରିଖାଯୋ କାରେସି। ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୋ ପାକାରୋ ଗୋପୁରଟ୍ଟାଲକୋ ରାଜନିୱେସନାନି ହତ୍ଥିସାଲାଦଯୋ ପୋକ୍ଖରଣିଯୋତି ସବ୍ବମେତଂ ନିଟ୍ଠଂ ଅଗମାସି। ଇତି ମହାଉମଙ୍ଗୋ ଚୂଳଉମଙ୍ଗୋ ନଗରନ୍ତି ସବ୍ବମେତଂ ଚତୂହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠିତଂ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଚତୁମାସଚ୍ଚଯେନ ରଞ୍ଞୋ ଆଗମନତ୍ଥାଯ ଦୂତଂ ପାହେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୩୭।

''ନିୱେସନାନି ମାପେତ୍ୱା, ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

ଅଥସ୍ସ ପାହିଣୀ ଦୂତଂ, ୱେଦେହଂ ମିଥିଲଗ୍ଗହଂ;

ଏହି ଦାନି ମହାରାଜ, ମାପିତଂ ତେ ନିୱେସନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପାହିଣୀତି ପେସେସି।

ରାଜା ଦୂତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୩୮।

''ତତୋ ଚ ରାଜା ପାଯାସି, ସେନାଯ ଚତୁରଙ୍ଗିଯା;

ଅନନ୍ତୱାହନଂ ଦଟ୍ଠୁଂ, ଫୀତଂ କପିଲିଯଂ ପୁର''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅନନ୍ତୱାହନନ୍ତି ଅପରିମିତହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିୱାହନଂ। କପିଲିଯଂ ପୁରନ୍ତି କପିଲରଟ୍ଠେ ମାପିତଂ ନଗରଂ।

ସୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରଂ ପାପୁଣି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କତନଗରଂ ପୱେସେସି। ସୋ ତତ୍ଥ ପାସାଦୱରଗତୋ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଞାପେତୁଂ ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ଦୂତଂ ପେସେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୩୯।

‘‘ତତୋ ଚ ଖୋ ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱାନ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ପାହିଣି;

ଆଗତୋସ୍ମି ମହାରାଜ, ତୱ ପାଦାନି ୱନ୍ଦିତୁଂ।

୬୪୦।

‘‘ଦଦାହି ଦାନି ମେ ଭରିଯଂ, ନାରିଂ ସଦ୍ଦଙ୍ଗସୋଭିନିଂ;

ସୁୱଣ୍ଣେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ଦାସୀଗଣପୁରକ୍ଖତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱନ୍ଦିତୁନ୍ତି ୱେଦେହୋ ମହଲ୍ଲକୋ, ଚୂଳନିରାଜା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତନତ୍ତମତ୍ତୋପି ନ ହୋତି, କିଲେସୱସେନ ମୁଚ୍ଛିତୋ ପନ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଜାମାତରେନ ନାମ ସସୁରୋ ୱନ୍ଦନୀଯୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଜାନନ୍ତୋୱ ୱନ୍ଦନସାସନଂ ପହିଣି। ଦଦାହି ଦାନୀତି ଅହଂ ତଯା ‘‘ଧୀତରଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପକ୍କୋସାପିତୋ, ତଂ ମେ ଇଦାନି ଦେହୀତି ପହିଣି। ସୁୱଣ୍ଣେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣାଲଙ୍କାରେନ ପଟିମଣ୍ଡିତଂ।

ଚୂଳନିରାଜା ଦୂତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନି ମେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତୋ କୁହିଂ ଗମିସ୍ସତି, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନେସଂ ସୀସାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜଯପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କେୱଲଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦୂତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୬୪୧।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ତେୱ ୱେଦେହ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ନକ୍ଖତ୍ତଞ୍ଞେୱ ପରିପୁଚ୍ଛ, ଅହଂ କଞ୍ଞଂ ଦଦାମି ତେ;

ସୁୱଣ୍ଣେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ଦାସୀଗଣପୁରକ୍ଖତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱେଦେହାତି ୱେଦେହସ୍ସ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପୁରତୋ ଠିତଂ ୱିଯ ଆଲପତି। ଅଥ ୱା ‘‘ଏୱଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦେହୀ’’ତି ଦୂତଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦୂତୋ ୱେଦେହସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ମଙ୍ଗଲକିରିଯାଯ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କିର ଜାନାହି, ରାଜା ତେ ଧୀତରଂ ଦେତୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ସୋଭନ’’ନ୍ତି ପୁନ ଦୂତଂ ପହିଣି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୪୨।

‘‘ତତୋ ଚ ରାଜା ୱେଦେହୋ, ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପରିପୁଚ୍ଛଥ;

ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପରିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ପାହିଣି।

୬୪୩।

‘‘ଦଦାହି ଦାନି ମେ ଭରିଯଂ, ନାରିଂ ସଦ୍ଦଙ୍ଗସୋଭିନିଂ;

ସୁୱଣ୍ଣେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ଦାସୀଗଣପୁରକ୍ଖତ’’ନ୍ତି।

ଚୂଳନିରାଜାପି –

୬୪୪।

‘‘ଦଦାମି ଦାନି ତେ ଭରିୟଂ, ନାରିଂ ସଵ୍ବଙ୍ଗସୋଭିନିଂ;

ସୁଵଣ୍ଣେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ଦାସୀଗଣପୁରକ୍ଖତ’’ନ୍ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ପେସେମି, ଇଦାନି ପେସେମୀ’’ତି ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଏକସତରାଜୂନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି ‘‘ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖାଯ ସେନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଵ୍ବେ ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତୁ, ଅଜ୍ଜ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ସୀସାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସ୍ୱେ ଜଯପାନଂ ପିଵିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ସଵ୍ବେପି ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସଯଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପନ ମାତରଂ ଚଲାକଦେୱିଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ, ନନ୍ଦାଦେୱିଞ୍ଚ, ପୁତ୍ତଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦଞ୍ଚ, ଧୀତରଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଞ୍ଚାତି ଚତ୍ତାରୋ ଜନେ ଓରୋଧେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାସାଦେ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ୱେଦେହରଞ୍ଞୋ ଚେୱ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତସେନାଯ ଚ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କାରେସି । କେଚି ମନୁସ୍ସା ସୁରଂ ପିୱନ୍ତି, କେଚି ମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଖାଦନ୍ତି, କେଚି ଦୂରମଗ୍ଗା ଆଗତତ୍ତା କିଲନ୍ତା ସଯନ୍ତି। ୱିଦେହରାଜା ପନ ସେନକାଦଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତେ ଗହେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ଅଲଙ୍କତମହାତଲେ ନିସୀଦି।

ଚୂଳନିରାଜାପି ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖାଯ ସେନାଯ ସଙ୍କଂ ତଂ ନଗରଂ ତିସନ୍ଧିଂ ଚତୁସଙ୍ଖେପଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନେକସତସହସ୍ସାହି ଉକ୍କାହି ଧାରିଯମାନାହି ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେଯେୱ ଗହଣସଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଞତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଯୋଧାନଂ ତୀଣି ସତାନି ପେସେସି ‘‘ତୁମ୍ହେ ଜଙ୍ଘୌମଙ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ମାତରଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗମହେସିଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଧୀତରଞ୍ଚ ଜଙ୍ଘୌମଙ୍ଗେନ ଆନେତ୍ୱା ମହାଉମଙ୍ଗେନ ନେତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରତୋ ବହି ଅକତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଉମଙ୍ଗେଯେୱ ଠପେତ୍ୱା ଯାୱ ଅମ୍ହାକଂ ଆଗମନା ରକ୍ଖନ୍ତା ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଆଗମନକାଲେ ଉମଙ୍ଗା ନୀହରିତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରେ ମହାୱିସାଲମାଳଅକେ ଠପେଥା’’ତି। ତେ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜଙ୍ଘୌମଙ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୋପାନପାଦମୂଲେ ଫଲକସନ୍ଥରଣଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ସୋପାନପାଦମୂଲେ ସୋପାନସୀସେ ମହାତଲେତି ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସେ ଚ ଖୁଜ୍ଜାଦିପରିଚାରିକାଯୋ ଚ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମୁଖଞ୍ଚ ପିଦହିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପଟିଯତ୍ତଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ କିଞ୍ଚି ଖାଦିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଅପରିଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଉପରିପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିଂସୁ। ତଦା ଚଲାକଦେୱୀ ନନ୍ଦାଦେୱିଞ୍ଚ ରାଜପୁତ୍ତଞ୍ଚ ରାଜଧୀତରଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ‘‘କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନା ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକସଯନେଯେୱ ସଯାପେସି। ତେ ଯୋଧା ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ପକ୍କୋସିଂସୁ। ସା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ତାତା’’ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱି, ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ୱେଦେହଞ୍ଚ ମହୋସଧଞ୍ଚ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଏକରଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଏକସତରାଜପରିୱୁତୋ ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ଅଜ୍ଜ ମହାଜଯପାନଂ ପିୱନ୍ତୋ ତୁମ୍ହେ ଚତ୍ତାରୋପି ଜନେ ଗହେତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି ଅମ୍ହେ ପହିଣୀତି।

ତେପି ତେସଂ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓତରିତ୍ୱା ସୋପାନପାଦମୂଲଂ ଅଗମିଂସୁ। ଅଥ ନେ ଗହେତ୍ୱା ଜଙ୍ଘୌମଙ୍ଗଂ ପୱିସିଂସୁ। ତେ ଆହଂସୁ ‘‘ମଯଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଇଧ ୱସନ୍ତା ଇମଂ ୱୀଥିଂ ନ ଓତିଣ୍ଣପୁବ୍ବା’’ତି। ‘‘ଦେୱି, ଇମଂ ୱୀଥିଂ ନ ସବ୍ବଦା ଓତରନ୍ତି, ମଙ୍ଗଲୱୀଥି ନାମେସା, ଅଜ୍ଜ ମଙ୍ଗଲଦିୱସଭାୱେନ ରାଜା ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଆନେତୁଂ ଆଣାପେସୀ’’ତି। ତେ ତେସଂ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହିଂସୁ। ଅଥେକଚ୍ଚେ ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛିଂସୁ। ଏକଚ୍ଚେ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନେ ରତନଗବ୍ଭେ ୱିୱରିତ୍ୱା ଯଥିଚ୍ଛିତଂ ରତନସାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମିଂସୁ। ଇତରେପି ଚତ୍ତାରୋ ଖତ୍ତିଯା ପୁରତୋ ମହାଉମଙ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତଦେୱସଭଂ ୱିଯ ଉମଙ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥାଯ ସଜ୍ଜିତ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଞଂ କରିଂସୁ। ଅଥ ନେ ଗଙ୍ଗାଯ ଅୱିଦୂରଠାନଂ ନେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଉମଙ୍ଗେଯେୱ ଅଲଙ୍କତଗବ୍ଭେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଆରକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଚ୍ଛିଂସୁ। ଏକଚ୍ଚେ ତେସଂ ଆନୀତଭାୱଂ ଞାପେତୁଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ମେ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ’’ତି ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜାପି କିଲେସାତୁରତାଯ ‘‘ଇଦାନି ମେ ଧୀତରଂ ପେସେସ୍ସତି, ଇଦାନି ମେ ଧୀତରଂ ପେସେସ୍ସତୀ’’ତି ପଲ୍ଲଙ୍କତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ୱାତପାନେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅନେକେହି ଉକ୍କାସତସହସ୍ସେହି ଏକୋଭାସଂ ଜାତଂ ନଗରଂ ମହତିଯା ସେନାଯ ପରିୱୁତଂ ଦିସ୍ୱା ଆସଙ୍କିତପରିସଙ୍କିତୋ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୬୪୫।

‘‘ହତ୍ଥୀ ଅସ୍ସା ରଥା ପତ୍ତୀ, ସେନା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ୱମ୍ମିତା;

ଉକ୍କା ପଦିତ୍ତା ଝାଯନ୍ତି, କିଂ ନୁ ମଞ୍ଞନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ ନୁ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଚୂଳନିରାଜା ଅମ୍ହାକଂ ତୁଟ୍ଠୋ, ଉଦାହୁ କୁଦ୍ଧୋ, କିଂ ନୁ ପଣ୍ଡିତା ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେନକୋ ଆହ – ‘‘ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ମହାରାଜ, ଅତିବହୂ ଉକ୍କା ପଜ୍ଜାଯନ୍ତି, ରାଜା ତୁମ୍ହାକଂ ଦାତୁଂ ଧୀତରଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତି ମଞ୍ଞେ’’ତି। ପୁକ୍କୁସୋପି ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଆଗନ୍ତୁକସକ୍କାରଂ କାତୁଂ ଆରକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ଏଵଂ ତେସଂ ଯଂ ଯଂ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ତଂ କଥଯିଂସୁ। ରାଜା ପନ ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ସେନା ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥ, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ଵଦନ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାଵୁଧଂ ସେନଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ମରଣଭଯଭୀତୋ ହୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୬୪୬।

‘‘ହତ୍ଥୀ ଅସ୍ସା ରଥା ପତ୍ତୀ, ସେନା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଵମ୍ମିତା;

ଉକ୍କା ପଦିତ୍ତା ଝାଯନ୍ତି, କିଂ ନୁ କାହନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ ନୁ କାହନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାତି ପଣ୍ଡିତ, କିଂ ନାମ ଚିନ୍ତେସି, ଇମା ସେନା ଅମ୍ହାକଂ କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଇମଂ ଅନ୍ଧବାଲଂ ଥୋକଂ ସନ୍ତାସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ମମ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅସ୍ସାସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୬୪୭।

‘‘ରକ୍ଖତି ତଂ ମହାରାଜ, ଚୂଳନେୟ୍ୟୋ ମହବ୍ବଲୋ;

ପଦୁଟ୍ଠୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେନ, ପାତୋ ତଂ ଘାତଯିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତା ଜାତା। ରଞ୍ଞୋ କଣ୍ଠୋ ସୁସ୍ସି ମୁଖେ ଖେଳଓ ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜି, ସରୀରେ ଦାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ପରିଦେଵନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଆହ –

୬୪୮।

‘‘ଉବ୍ବେଧତି ମେ ହଦଯଂ, ମୁଖଞ୍ଚ ପରିସୁସ୍ସତି;

ନିବ୍ବୁତିଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢୋଵ ଆତପେ।

୬୪୯।

‘‘କମ୍ମାରାନଂ ଯଥା ଉକ୍କା, ଅନ୍ତୋ ଝାଯତି ନୋ ବହି;

ଏଵମ୍ପି ହଦଯଂ ମଯ୍ହଂ, ଅନ୍ତୋ ଝାଯତି ନୋ ବହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉବ୍ବେଧତୀତି ତାତ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତ, ହଦଯଂ ମେ ମହାଵାତପ୍ପହରିତଂ ଵିଯ ପଲ୍ଲଵଂ କମ୍ପତି। ଅନ୍ତୋ ଝାଯତୀତି ସୋ ‘‘ଉକ୍କା ଵିଯ ମଯ୍ହଂ ହଦଯମଂସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଝାଯତି, ବହି ପନ ନ ଝାଯତୀ’’ତି ପରିଦେଵତି।

ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପରିଦେଵିତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଅନ୍ଧବାଲୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିଵସେସୁ ମମ ଵଚନଂ ନ ଅକାସି, ଭିଯ୍ୟୋ ନଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୬୫୦।

‘‘ପମତ୍ତୋ ମନ୍ତନାତୀତୋ, ଭିନ୍ନମନ୍ତୋସି ଖତ୍ତିଯ;

ଇଦାନି ଖୋ ତଂ ତାଯନ୍ତୁ, ପଣ୍ଡିତା ମନ୍ତିନୋ ଜନା।

୬୫୧।

‘‘ଅକତ୍ୱାମଚ୍ଚସ୍ସ ୱଚନଂ, ଅତ୍ତକାମହିତେସିନୋ;

ଅତ୍ତପୀତିରତୋ ରାଜା, ମିଗୋ କୂଟେୱ ଓହିତୋ।

୬୫୨।

‘‘ଯଥାପି ମଚ୍ଛୋ ବଳିସଂ, ୱଙ୍କଂ ମଂସେନ ଛାଦିତଂ;

ଆମଗିଦ୍ଧୋ ନ ଜାନାତି, ମଚ୍ଛୋ ମରଣମତ୍ତନୋ।

୬୫୩।

‘‘ଏୱମେୱ ତୁୱଂ ରାଜ, ଚୂଳନେୟ୍ୟସ୍ସ ଧୀତରଂ;

କାମଗିଦ୍ଧୋ ନ ଜାନାସି, ମଚ୍ଛୋୱ ମରଣମତ୍ତନୋ।

୬୫୪।

‘‘ସଚେ ଗଚ୍ଛସି ପଞ୍ଚାଲଂ, ଖିପ୍ପମତ୍ତଂ ଜହିସ୍ସସି;

ମିଗଂ ପନ୍ଥାନୁବନ୍ଧଂୱ, ମହନ୍ତଂ ଭଯମେସ୍ସତି।

୬୫୫।

‘‘ଅନରିଯରୂପୋ ପୁରିସୋ ଜନିନ୍ଦ, ଅହୀୱ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗଗତୋ ଡସେୟ୍ୟ;

ନ ତେନ ମିତ୍ତିଂ କଯିରାଥ ଧୀରୋ, ଦୁକ୍ଖୋ ହୱେ କାପୁରିସେନ ସଙ୍ଗମୋ।

୬୫୬।

‘‘ଯଦେୱ ଜଞ୍ଞା ପୁରିସଂ ଜନିନ୍ଦ, ସୀଲୱାଯଂ ବହୁସ୍ସୁତୋ;

ତେନେୱ ମିତ୍ତିଂ କଯିରାଥ ଧୀରୋ, ସୁଖୋ ହୱେ ସପ୍ପୁରିସେନ ସଙ୍ଗମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପମତ୍ତୋତି ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ କାମେନ ପମତ୍ତୋ। ମନ୍ତନାତୀତୋତି ମଯା ଅନାଗତଭଯଂ ଦିସ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମନ୍ତିତମନ୍ତନଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତୋ। ଭିନ୍ନମନ୍ତୋତି ମନ୍ତନାତିକ୍କନ୍ତତ୍ତାଯେୱ ଭିନ୍ନମନ୍ତୋ, ଯୋ ୱା ତେ ସେନକାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତୋ ଗହିତୋ, ଏସୋ ଭିନ୍ନୋତିପି ଭିନ୍ନମନ୍ତୋସି ଜାତୋ। ପଣ୍ଡିତାତି ଇମେ ସେନକାଦଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ଇଦାନି ତଂ ରକ୍ଖନ୍ତୁ, ପସ୍ସାମି ନେସଂ ବଲନ୍ତି ଦୀପେତି। ଅକତ୍ୱାମଚ୍ଚସ୍ସାତି ମମ ଉତ୍ତମଅମଚ୍ଚସ୍ସ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା। ଅତ୍ତପୀତିରତୋତି ଅତ୍ତନୋ କିଲେସପୀତିଯା ଅଭିରତୋ ହୁତ୍ୱା। ମିଗୋ କୂଟେୱ ଓହିତୋତି ଯଥା ନାମ ନିୱାପଲୋଭେନ ଆଗତୋ ମିଗୋ କୂଟପାସେ ବଜ୍ଝତି, ଏୱଂ ମମ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ‘‘ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି କିଲେସଲୋଭେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇଦାନି କୂଟପାସେ ବଦ୍ଧୋ ମିଗୋ ୱିଯ ଜାତୋସୀତି।

‘‘ଯଥାପି ମଚ୍ଛୋ’’ତି ଗାଥାଦ୍ୱଯଂ ‘‘ତଦା ମଯା ଅଯଂ ଉପମା ଆଭତା’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ସଚେ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି ଗାଥାପି ‘‘ନ କେୱଲଂ ଏତ୍ତକମେୱ,

ଇମମ୍ପି ଅହଂ ଆହରି''ନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତା। ଅନରିଯରୂପୋତି କେୱଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣସଦିସୋ ଅସପ୍ପୁରିସଜାତିକୋ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜପୁରିସୋ। ନ ତେନ ମିତ୍ତିନ୍ତି ତାଦିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତିଧମ୍ମଂ ନ କଯିରାଥ, ତ୍ୱଂ ପନ କେୱଟ୍ଟେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତିଧମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖୋତି ଏୱରୂପେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍ଗମୋ ନାମ ଏକୱାରମ୍ପି କତୋ ଇଧଲୋକେପି ପରଲୋକେପି ମହାଦୁକ୍ଖାୱହନତୋ ଦୁକ୍ଖୋ ନାମ ହୋତି। ଯଦେୱାତି ଯଂ ଏୱ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ସୁଖୋତି ଇଧଲୋକେପି ପରଲୋକେପି ସୁଖୋଯେୱ।

ଅଥ ନଂ ''ପୁନ ଏୱରୂପଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ରଞ୍ଞା କଥିତକଥଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

୬୫୭।

''ବାଲୋ ତୁୱଂ ଏଳମୂଗୋସି ରାଜ, ଯୋ ଉତ୍ତମତ୍ଥାନି ମଯୀ ଲପିତ୍ଥୋ;

କିମେୱହଂ ନଙ୍ଗଲକୋଟିୱଡ୍ଢୋ, ଅତ୍ଥାନି ଜାନାମି ଯଥାପି ଅଞ୍ଞେ।

୬୫୮।

''ଇମଂ ଗଲେ ଗହେତ୍ୱାନ, ନାସେଥ ୱିଜିତା ମମ;

ଯୋ ମେ ରତନଲାଭସ୍ସ, ଅନ୍ତରାଯାଯ ଭାସତୀ''ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ୱତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଅହଂ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ, ଯଥା ତୱ ଅଞ୍ଞେ ସେନକାଦଯୋ ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ଥାନି ଜାନନ୍ତି, ତଥା କିମେୱ ଅହଂ ଜାନିସ୍ସଂ, ଅଗୋଚରୋ ଏସ ମଯ୍ହଂ, ଗହପତିସିପ୍ପମେୱାହଂ ଜାନାମି, ଅଯଂ ଅତ୍ଥୋ ସେନକାଦୀନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ପାକଟୋ ହୋତି, ଅଜ୍ଜ ତେ ଅଟ୍ଠାରସଅକ୍ଖୋଭଣିସଙ୍ଖାଯ ସେନାଯ ପରିୱାରିତସ୍ସ ସେନକାଦଯୋ ଅୱସ୍ସଯା ହୋନ୍ତୁ, ମଂ ପନ ଗୀୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢିତୁଂ ଆଣାପେସି, ଇଦାନି ମଂ କସ୍ମା ପୁଚ୍ଛସୀ''ତି ଏୱଂ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ''ପଣ୍ଡିତୋ ମଯା କଥିତଦୋସମେୱ କଥେତି। ପୁବ୍ବେୱ ହି ଇଦଂ ଅନାଗତଭଯଂ ଜାନି, ତେନ ମଂ ଅତିୱିଯ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ ଖୋ ପନାଯଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନିକ୍କମ୍ମକୋୱ ଅଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଅୱସ୍ସଂ ଇମିନା ମଯ୍ହଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ କତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୫୯।

''ମହୋସଧ ଅତୀତେନ, ନାନୁୱିଜ୍ଝନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା,

କିଂ ମଂ ଅସ୍ସଂୱ ସମ୍ବଦ୍ଧଂ, ପତୋଦେନେୱ ୱିଜ୍ଝସି।

୬୬୦।

''ସଚେ ପସ୍ସସି ମୋକ୍ଖଂ ୱା, ଖେମଂ ୱା ପନ ପସ୍ସସି;

ତେନେୱ ମଂ ଅନୁସାସ, କିଂ ଅତୀତେନ ୱିଜ୍ଝସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ନାନୁୱିଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଅତୀତଦୋସଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଖସତ୍ତୀହି ନ ୱିଜ୍ଝନ୍ତି। ଅସ୍ସଂୱ ସମ୍ବଦ୍ଧନ୍ତି ସତ୍ତୁସେନାଯ ପରିୱୁତତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତଂ ଅସ୍ସଂ ୱିଯ କିଂ ମଂ ୱିଜ୍ଝସି। ତେନେୱ ମନ୍ତି ଏୱଂ ତେ ମୋକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱଂ ଖେମନ୍ତି ତେନେୱ ସୋତ୍ଥିଭାୱେନ ମଂ ଅନୁସାସ ଅସ୍ସାସେହି, ତଞ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ମେ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥୀତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ''ଅଯଂ ରାଜା ଅତିୱିଯ ଅନ୍ଧବାଲୋ, ପୁରିସୱିସେସଂ ନ ଜାନାତି, ଥୋକଂ କିଲମେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତସ୍ସ ଅୱସ୍ସଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି

ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୬୬୧।

‘‘ଅତୀତଂ ମାନୁସଂ କମ୍ମଂ, ଦୁକ୍କରଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭଵଂ;

ନ ତଂ ସକ୍କୋପି ମୋଚେତୁଂ, ତ୍ୱଂ ପଜାନସ୍ସୁ ଖତ୍ତିଯ।

୬୬୨।

‘‘ସନ୍ତି ୱେହାଯସା ନାଗା, ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଯସସ୍ସିନୋ;

ତେପି ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଯସ୍ସ ହୋନ୍ତି ତଥାୱିଧା।

୬୬୩।

‘‘ସନ୍ତି ୱେହାଯସା ଅସ୍ସା, ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଯସସ୍ସିନୋ;

ତେପି ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଯସ୍ସ ହୋନ୍ତି ତଥାୱିଧା।

୬୬୪।

‘‘ସନ୍ତି ୱେହାଯସା ପକ୍ଖୀ, ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଯସସ୍ସିନୋ;

ତେପି ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଯସ୍ସ ହୋନ୍ତି ତଥାୱିଧା।

୬୬୫।

‘‘ସନ୍ତି ୱେହାଯସା ଯକ୍ଖା, ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଯସସ୍ସିନୋ;

ତେପି ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଯସ୍ସ ହୋନ୍ତି ତଥାୱିଧା।

୬୬୬।

‘‘ଅତୀତଂ ମାନୁସଂ କମ୍ମଂ, ଦୁକ୍କରଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭଵଂ;

ନ ତଂ ସକ୍କୋମି ମୋଚେତୁଂ, ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେନ ଖତ୍ତିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ କମ୍ମନ୍ତି ମହାରାଜ, ଇଦଂ ଇତୋ ତଵ ମୋଚନଂ ନାମ ଅତୀତଂ, ମନୁସ୍ସେହି କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମଂ ଅତୀତଂ। ଦୁକ୍କରଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭଵନ୍ତି ନେଵ କାତୁଂ, ନ ସମ୍ଭଵିତୁଂ ସକ୍କା। ନ ତଂ ସକ୍କୋମୀତି ଅହଂ ତଂ ଇତୋ ମୋଚେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି। ତ୍ୱଂ ପଜାନସ୍ସୁ ଖତ୍ତିଯାତି ମହାରାଜ, ତ୍ୱମେୱେତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବଂ ଜାନସ୍ସୁ। ୱେହାଯସାତି ଆକାସେନ ଗମନସମତ୍ଥା। ନାଗାତି ହତ୍ଥିନୋ। ଯସ୍ସାତି ଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ। ତଥାୱିଧାତି ଛଦ୍ଦନ୍ତକୁଲେ ୱା ଉପୋସଥକୁଲେ ୱା ଜାତା ନାଗା ହୋନ୍ତି, ତଂ ରାଜାନଂ ତେ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ। ଅସ୍ସାତି ୱଲାହକଅସ୍ସରାଜକୁଲେ ଜାତା ଅସ୍ସା। ପକ୍ଖୀତି ଗରୁଳହଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଯକ୍ଖାତି ସାତାଗିରାଦଯୋ ଯକ୍ଖା। ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେନାତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେନ ମୋଚେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ତଂ ଆଦାଯ ଆକାସେନ ମିଥିଲଂ ନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିଭାନୋ ନିସୀଦି। ଅଥ ସେନକୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇଦାନି ରଞ୍ଞୋ ଚେଵ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ରାଜା ପନସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅହଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଯାଚିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଯାଚନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୬୭।

''ଅତୀରଦସ୍ସୀ ପୁରିସୋ, ମହନ୍ତେ ଉଦକଣ୍ଣୱେ;

ଯତ୍ଥ ସୋ ଲଭତେ ଗାଧଂ, ତତ୍ଥ ସୋ ୱିନ୍ଦତେ ସୁଖଂ।

୬୬୮।

''ଏୱଂ ଅମ୍ହଞ୍ଚ ରଞ୍ଞୋ ଚ, ତ୍ୱଂ ପତିଟ୍ଠା ମହୋସଧ;

ତ୍ୱଂ ନୋସି ମନ୍ତିନଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଅମ୍ହେ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚୟା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅତୀରଦସ୍ସୀତି ସମୁଦ୍ଦେ ଭିନ୍ନନାୱୋ ତୀରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ। ଯତ୍ଥାତି ଊମିୱେଗବୁଳ୍ହତୋ ୱିଚରନ୍ତୋ ଯମ୍ହି ପଦେସେ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭତି। ପମୋଚୟାତି ପୁବ୍ବେପି ମିଥିଲଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ତୟାୱ ପମୋଚିତମ୍ହା, ଇଦାନିପି ତ୍ୱମେୱ ଅମ୍ହେ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେହୀତି ଯାଚି।

ଅଥ ନଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୬୬୯।

''ଅତୀତଂ ମାନୁସଂ କମ୍ମଂ, ଦୁକ୍କରଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଂ;

ନ ତଂ ସକ୍କୋମି ମୋଚେତୁଂ, ତ୍ୱଂ ପଜାନସ୍ସୁ ସେନକା''ତି।

ତତ୍ଥ ପଜାନସ୍ସୁ ସେନକାତି ସେନକ, ଅହଂ ନ ସକ୍କୋମି, ତ୍ୱଂ ପନ ଇମଂ ରାଜାନଂ ଆକାସେନ ମିଥିଲଂ ନେହୀତି।

ରାଜା ଗହେତବ୍ବଗହଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ମହାସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''କଦାଚି ସେନକୋପି କିଞ୍ଚି ଉପାୟଂ ଜାନେୟ୍ୟ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାୱ ନ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୬୭୦।

''ସୁଣୋହି ମେତଂ ୱଚନଂ, ପସ୍ସ ସେନଂ ମହବ୍ଭୟଂ;

ସେନକଂ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କିଂ କିଚ୍ଚଂ ଇଧ ମଞ୍ଞସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ କିଚ୍ଚନ୍ତି କିଂ କାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଇଧ ମଞ୍ଞସି, ମହୋସଧେନମ୍ହି ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ, ଯଦି ତ୍ୱଂ ଜାନାସି, ୱଦେହୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେନକୋ ''ମଂ ରାଜା ଉପାୟଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସୋଭନୋ ୱା ହୋତୁ ମା ୱା, କଥେସ୍ସାମି ଏକଂ ଉପାୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୬୭୧।

''ଅଗ୍ଗିଂ ୱା ଦ୍ୱାରତୋ ଦେମ, ଗଣ୍ହାମସେ ୱିକନ୍ତନଂ;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱଧିତ୍ୱାନ, ଖିପ୍ପଂ ହିସ୍ସାମ ଜୀୱିତଂ;

ମା ନୋ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ, ଚିରଂ ଦୁକ୍ଖେନ ମାରୟୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦ୍ୱାରତୋତି ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିଂ ଦେମ। ୱିକନ୍ତନନ୍ତି ଅଞ୍ଜମଞ୍ଜଂ ୱିକନ୍ତନଂ ସତ୍ଥଂ ଗଣ୍ହାମ। ହିସ୍ସାମାତି ଜୀୱିତଂ ଖିପ୍ପଂ ଜହିସ୍ସାମ, ଅଲଙ୍କତପାସାଦୋୟେୱ ନୋ ଦାରୁଚିତକୋ ଭୱିସ୍ସତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଅନତ୍ତମନୋ ''ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଚିତକଂ କରୋହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପୁକ୍କୁସାଦୟୋ ପୁଚ୍ଛି। ତେପି ଅତ୍ତନୋ ପତିରୂପା ବାଲକଥାୟେୱ କଥୟିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୭୨।

''ସୁଣୋହି ମେତଂ ୱଚନଂ, ପସ୍ସ ସେନଂ ମହବ୍ଭୟଂ;

ପୁକ୍କୁସଂ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କିଂ କିଚ୍ଚଂ ଇଧ ମଞ୍ଞସି।

୬୭୩।

''ୱିସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମୀୟାମ, ଖିପ୍ପଂ ହିସ୍ସାମ ଜୀୱିତଂ;

ମା ନୋ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ, ଚିରଂ ଦୁକ୍ଖେନ ମାରୟି।

୬୭୪।

''ସୁଣୋହି ମେତଂ ୱଚନଂ, ପସ୍ସ ସେନଂ ମହବ୍ଭୟଂ;

କାମିନ୍ଦଂ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କିଂ କିଚ୍ଚଂ ଇଧ ମଞ୍ଞସି।

୬୭୫।

''ରଜ୍ଜୁୟା ବଜ୍ଝ ମୀୟାମ, ପପାତା ପପତାମସେ;

ମା ନୋ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ, ଚିରଂ ଦୁକ୍ଖେନ ମାରୟି।

୬୭୬।

''ସୁଣୋହି ମେତଂ ୱଚନଂ, ପସ୍ସ ସେନଂ ମହବ୍ଭୟଂ;

ଦେୱିନ୍ଦଂ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କିଂ କିଚ୍ଚଂ ଇଧ ମଞ୍ଞସି।

୬୭୭।

''ଅଗ୍ଗିଂ ୱା ଦ୍ୱାରତୋ ଦେମ, ଗଣ୍ହାମସେ ୱିକନ୍ତନଂ;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱଧିତ୍ୱାନ, ଖିପ୍ପଂ ହିସ୍ସାମ ଜୀୱିତଂ;

ନ ନୋ ସକ୍କୋତି ମୋଚେତୁଂ, ସୁଖେନେୱ ମହୋସଧୋ''ତି।

ଅପିଚ ଏତେସୁ ଦେୱିନ୍ଦୋ ''ଅୟଂ ରାଜା କିଂ କରୋତି, ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ସନ୍ତେ ଖଜ୍ଜୋପନକଂ ଧମତି, ଠପେତ୍ୱା ମହୋସଧଂ ଅଞ୍ଞୋ ଇଧ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅୟଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ପୁଚ୍ଛତି, ମୟଂ କିଂ ଜାନାମା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଉପାୟଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ସେନକେନ

କଥିତମେଓ୍ୱ କଥେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଓ୍ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ପାଦେ ଆହ। ତତ୍ରାଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ‘‘ମହାରାଜ, ମଯଂ ସବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତମେଓ୍ୱ ଯାଚାମ। ସଚେ ପନ ଯାଚିଯମାନୋପି ନ ନୋ ସକ୍କୋତି ମୋଚେତୁଂ ସୁଖେନେଓ୍ୱ ମହୋସଧୋ, ଅଥ ସେନକସ୍ସ ଓ୍ୱଚନଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ପୁବ୍ବେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଥିତଦୋସଂ ସରିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତସ୍ସ ସୁଣନ୍ତସ୍ସେଓ୍ୱ ପରିଦେଓ୍ୱନ୍ତୋ ଆହ –

୬୭୮।

‘‘ଯଥା କଦଲିନୋ ସାରଂ, ଅନ୍ୱେସଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି;

ଏଓ୍ୱଂ ଅନ୍ୱେସମାନା ନଂ, ପଞ୍ହଂ ନଜ୍ଝଗମାମସେ।

୬୭୯।

‘‘ଯଥା ସିମ୍ବଲିନୋ ସାରଂ, ଅନ୍ୱେସଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି;

ଏଓ୍ୱଂ ଅନ୍ୱେସମାନା ନଂ, ପଞ୍ହଂ ନଜ୍ଝଗମାମସେ।

୬୮୦।

‘‘ଅଦେସେ ଓ୍ୱତ ନୋ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠଂ, କୁଞ୍ଜରାନଂ ଓ୍ୱନୋଦକେ;

ସକାସେ ଦୁମ୍ମନୁସ୍ସାନଂ, ବାଲାନଂ ଅଓ୍ୱିଜାନତଂ।

୬୮୧।

‘‘ଉବ୍ବେଧତି ମେ ହଦଯଂ, ମୁଖଞ୍ଚ ପରିସୁସ୍ସତି;

ନିବ୍ବୁତିଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢୋଓ୍ୱ ଆତପେ।

୬୮୨।

‘‘କମ୍ମାରାନଂ ଯଥା ଉକ୍କା, ଅନ୍ତୋ ଝାଯତି ନୋ ବହି;

ଏଓ୍ୱମ୍ପି ହଦଯଂ ମଯ୍ହଂ, ଅନ୍ତୋ ଝାଯତି ନୋ ବହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କଦଲିନୋତି ଯଥା କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିସ୍ସାରତ୍ତା ସାରତ୍ଥିକୋ ପୁରିସୋ ଅନ୍ୱେସନ୍ତୋପି ତତୋ ସାରଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି, ଏଓ୍ୱଂ ମଯଂ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚନୁପାଯଂ ପଞ୍ହଂ ପଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅନ୍ୱେସମାନାପି ପଞ୍ହଂ ନଜ୍ଝଗମାମସେ। ଅମ୍ହେହି ପୁଚ୍ଛିତଂ ଉପାଯଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅସ୍ସୁଣନ୍ତା ଓ୍ୱିଯ ଜାତା, ମଯଂ ତଂ ପଞ୍ହଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମ। ଦୁତିଯଗାଥାଯପି ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ। କୁଞ୍ଜରାନଂ ଓ୍ୱନୋଦକେତି ଯଥା କୁଞ୍ଜରାନଂ ନିରୁଦକେ ଠାନେ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠଂ ଅଦେସେ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠଂ ନାମ ହୋତି, ତେ ହି ତଥାରୂପେ ନିରୁଦକେ ଓ୍ୱନଗହନେ ପଦେସେ ଓ୍ୱସନ୍ତା ଖିପ୍ପମେଓ୍ୱ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ ଓ୍ୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏଓ୍ୱଂ ଅମ୍ହେହିପି ଇମେସଂ ଦୁମ୍ମନୁସ୍ସାନଂ ବାଲାନଂ ସନ୍ତିକେ ଓ୍ୱସନ୍ତେହି ଅଦେସେ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠଂ। ଏତ୍ତକେସୁ ହି ପଣ୍ଡିତେସୁ ଏକୋପି ମେ ଇଦାନି ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥୀତି ନାନାଓ୍ୱିଧେନ ଓ୍ୱିଲପତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଅତିଓ୍ୱିଯ କିଲମତି। ସଚେ ନଂ ନ ଅସ୍ସାସେସ୍ସାମି, ହଦଯେନ ଫଲିତେନ ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅସ୍ସାସେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୮୩।

‘‘ତତୋ ସୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଧୀରୋ, ଅତ୍ଥଦସ୍ସୀ ମହୋସଧୋ;

ୱେଦେହଂ ଦୁକ୍ଖିତଂ ଦିସ୍ୱା, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି।

୬୮୪।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ଅହଂ ତଂ ମୋଚୟିସ୍ସାମି, ରାହୁଗ୍ଗହଂୱ ଚନ୍ଦିମଂ।

୬୮୫।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ଅହଂ ତଂ ମୋଚୟିସ୍ସାମି, ରାହୁଗ୍ଗହଂୱ ସୂରିୟଂ।

୬୮୬।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ଅହଂ ତଂ ମୋଚୟିସ୍ସାମି, ପଙ୍କେ ସନ୍ନଂୱ କୁଞ୍ଜରଂ।

୬୮୭।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ଅହଂ ତଂ ମୋଚୟିସ୍ସାମି, ପେଳାବଦ୍ଧଂୱ ପନ୍ନଗଂ।

୬୮୮।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ଅହଂ ତଂ ମୋଚୟିସ୍ସାମି, ପକ୍ଖିଂ ବଦ୍ଧଂୱ ପଞ୍ଜରେ।

୬୮୯।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ଅହଂ ତଂ ମୋଚୟିସ୍ସାମି, ମଚ୍ଛେ ଜାଲଗତେରିୱ।

୬୯୦।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ଅହଂ ତଂ ମୋଚୟିସ୍ସାମି, ସୟୋଗ୍ଗବଲୱାହନଂ।

୬୯୧।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ମହାରାଜ, ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି ରଥେସଭ;

ପଞ୍ଚାଲଂ ୱାହୟିସ୍ସାମି, କାକସେନଂୱ ଲେଡ୍ଡୁନା।

୬୯୨।

‘‘ଅଦୁ ପଞ୍ଜ଼ୋ କିମନ୍ଥିୟୋ, ଅମଚ୍ଚୋ ୱାପି ତାଦିସୋ;

ଯୋ ତଂ ସମ୍ବାଧପକ୍ଖନ୍ଦଂ, ଦୁକ୍ଖା ନ ପରିମୋଚୟେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ଦୱଡାହଦଢ୍ଢେ ଅରଞ୍ଜେ ଘନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ନଂ ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଇଦଂ ‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଭାୟି, ମହାରାଜା’’ତିଆଦିକଂ ୱଚନଂ ଅବ୍ରୱି। ତତ୍ଥ ସନ୍ନନ୍ତି ଲଗ୍ଗଂ। ପେଠଆବଦ୍ଧନ୍ତି ପେଠଆୟ ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ସପ୍ପଂ। ପଞ୍ଚାଲନ୍ତି ଏତଂ ଏୱଂ ମହନ୍ତମ୍ପି ପଞ୍ଚାଲରଞ୍ଞୋ ସେନଂ। ୱାହୟିସ୍ସାମୀତି ପଲାପେସ୍ସାମି । ଅଦୂତି ନାମତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ପଞ୍ଜ଼ୋ ନାମ କିମନ୍ଥିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅମଚ୍ଚୋ ୱାପି ତାଦିସୋତି ତାଦିସୋ ପଞ୍ଜ଼ାୟ ସମ୍ପନ୍ନୋ ଅମଚ୍ଚୋ ୱାପି କିମନ୍ଥିୟୋ, ଯୋ ତଂ ଏୱଂ ମରଣସମ୍ବାଧପ୍ପତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖା ନ ପରିମୋଚୟେ। ମହାରାଜ, ଅହଂ ପଠମତରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାମ କିମତ୍ଥଂ ଆଗତୋତି ମଞ୍ଞସି। ମା ଭାୟି, ଅହଂ ତଂ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୋଚୟିସ୍ସାମୀତି ଅସ୍ସାସେସି।

ସୋପି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ମେ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ଅସ୍ସାସଂ ପଟିଲଭି। ବୋଧିସତ୍ତେନ ସୀହନାଦେ କତେ ସବ୍ବେ ଚ ତୁସ୍ସିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ସେନକୋ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ସବ୍ବେ ଅମ୍ହେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କେନୁପାୟେନ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ଅଲଙ୍କତୌମଙ୍ଗେନ ନେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଗମନସଜ୍ଜା ହୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରୱିୱରଣତ୍ଥଂ ଯୋଧେ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୬୯୩।

‘‘ଏଥ ମାଣୱା ଉଟ୍ଠେଥ, ମୁଖଂ ସୋଧେଥ ସନ୍ଧିନୋ;

ୱେଦେହୋ ସହମଚ୍ଚେହି, ଉମଙ୍ଗେନ ଗମିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମାଣୱାତି ତରୁଣାଧିୱଚନଂ। ମୁଖଂ ସୋଧେଥାତି ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରଥ। ସନ୍ଧିନୋତି ଘରସନ୍ଧିନୋ ଚ ଦ୍ୱାରଂ ସୋଧେଥ, ଏକସତାନଂ ସୟନଗବ୍ଭାନଂ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରଥ, ଅନେକସତାନଂ ଦୀପାଲୟାନଂ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରଥାତି।

ତେ ଉଟ୍ଠାୟ ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିଂସୁ। ସକଲୋ ଉମଙ୍ଗୋ ଏକୋଭାସୋ ଅଲଙ୍କତଦେୱସଭା ୱିୟ ୱିରୋଚି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୯୪।

‘‘ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ପଣ୍ଡିତସ୍ସାନୁଚାରିନୋ;

ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିଂସୁ, ଯନ୍ତଯୁତ୍ତେ ଚ ଅଗ୍ଗଳେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁଚାରିନୋତି ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରା। ଯନ୍ତଯୁତ୍ତେ ଚ ଅଗ୍ଗଳେତି ସୂଚିଘଟିକସମ୍ପନ୍ନାନି ଚ ଦ୍ୱାରକୱାଟାନି।

ତେ ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ସଞ୍ଞମଦାସି ‘‘କାଲୋ, ଦେୱ, ପାସାଦା ଓତରଥା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଓତରି। ଅଥ ସେନକୋ ସୀସତୋ ନାଠଇପଟ୍ଟଂ ଅପନେତ୍ୱା ସାଟକଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା କଚ୍ଛଂ ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସେନକ, କିଂ କରୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ଉମଙ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ନାମ ୱେଠନଂ ମୋଚେତ୍ୱା କଚ୍ଛଂ ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି । ‘‘ସେନକ, ‘ଉମଙ୍ଗଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଓନମିତ୍ୱା ଜଣ୍ଣୁକେହି ପତିଟ୍ଠାୟ ପୱିସିସ୍ସାମୀ’ତି ମା ସଞ୍ଞମକାସି। ସଚେ ହତ୍ଥିନା ଗନ୍ତୁକାମୋସି, ହତ୍ଥିଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ଗଚ୍ଛାହି। ସଚେ ଅସ୍ସେନ ଗନ୍ତୁକାମୋସି, ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ଗଚ୍ଛାହି। ଉଚ୍ଚୋ ଉମଙ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ୱିସାଲଦ୍ୱାରୋ, ତ୍ୱଂ ଯଥାରୁଚିୟା ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିୟତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ

ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ କିର ସେନକସ୍ସ ଗମନଂ ପୁରତୋ ୱିଚାରେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମଜ୍ଝେ କତ୍ୱା ସଯଂ ପଚ୍ଛତୋ ଅହୋସି। କିଂ କାରଣା? ରାଜା ଅଲଙ୍କତୌମଙ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମା ସଣିକଂ ଅଗମାସୀତି। ଉମଙ୍ଗେ ମହାଜନସ୍ସ ଯାଗୁଭତ୍ତଖାଦନୀଯାଦୀନି ଅପ୍ପମାଣାନି ଅହେସୁଂ। ତେ ମନୁସ୍ସା ଖାଦନ୍ତା ପିୱନ୍ତା ଉମଙ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଯାଥ ମହାରାଜ, ଯାଥ ମହାରାଜା’’ତି ଚୋଦେନ୍ତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଯାତି। ରାଜା ଅଲଙ୍କତଦେୱସଭଂ ୱିଯ ଉମଙ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଯାତି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୯୫।

‘‘ପୁରତୋ ସେନକୋ ଯାତି, ପଚ୍ଛତୋ ଚ ମହୋସଧୋ;

ମଜ୍ଝେ ଚ ରାଜା ୱେଦେହୋ, ଅମଚ୍ଚପରିୱାରିତୋ’’ତି।

ରଞ୍ଞୋ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତେ ମାଣୱା ରାଜମାତରଞ୍ଚ ଦେୱିଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଧୀତରଞ୍ଚ ଉମଙ୍ଗା ନୀହରିତ୍ୱା ମହାୱିସାଲମାଠଅକେ ଠପେସୁଂ। ରାଜାପି ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉମଙ୍ଗା ନିକ୍ଖମି। ତେ ରାଜାନଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନିସ୍ସଂସଯଂ ପରହତ୍ଥଂ ଗତମ୍ହା, ଅମ୍ହେ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତେହି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୁରିସେହି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତା ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱିଂସୁ। ଚୂଳନିରାଜାପି କିର ୱେଦେହରଞ୍ଞୋ ପଲାଯନଭଯେନ ଗଙ୍ଗାତୋ ଗାୱୁତମତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ସନ୍ନିସିନ୍ନାଯ ରତ୍ତିଯା ତେସଂ ୱିରୱଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନନ୍ଦାଦେୱିଯା ୱିଯ ସଦ୍ଦୋ’’ତି ୱତ୍ତୁକାମୋପି ‘‘କୁହିଂ ନନ୍ଦାଦେୱିଂ ପସ୍ସିସ୍ସସୀ’’ତି ପରିହାସଭଯେନ ନ କିଞ୍ଚି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଂ କୁମାରିକଂ ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ଇମିସ୍ସା କାରଣା ଆଗତୋ, ଅଯଂ ତେ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ହୋତୂ’’ତି ଆହ। ତୀଣି ନାୱାସତାନି ଉପଟ୍ଠାପେସୁଂ, ରାଜା ୱିସାଲମାଠଅକା ଓତରିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତନାୱଂ ଅଭିରୁହି। ତେପି ଚତ୍ତାରୋ ଖତ୍ତିଯା ନାୱଂ ଅଭିରୁହିଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୯୬।

‘‘ଉମଙ୍ଗା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନ, ୱେଦେହୋ ନାୱମାରୁହି;

ଅଭିରୁଳହଞ୍ଚ ତଂ ଞତ୍ୱା, ଅନୁସାସି ମହୋସଧୋ।

୬୯୭।

‘‘ଅଯଂ ତେ ସସୁରୋ ଦେୱ, ଅଯଂ ସସ୍ସୁ ଜନାଧିପ;

ଯଥା ମାତୁ ପଟିପତ୍ତି, ଏୱଂ ତେ ହୋତୁ ସସ୍ସୁଯା।

୬୯୮।

‘‘ଯଥାପି ନିଯକୋ ଭାତା, ସୌଦରିଯୋ ଏକମାତୁକୋ;

ଏୱଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦୋ ତେ, ଦଯିତବ୍ବୋ ରଥେସଭ।

୬୯୯।

‘‘ଅଯଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦୀ ତେ, ରାଜପୁତ୍ତୀ ଅଭିଚ୍ଛିତା;

କାମଂ କରୋହି ତେ ତାଯ, ଭରିଯା ତେ ରଥେସଭା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁସାସୀତି ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘କଦାଚି ଏସୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ମାତରଂ ମାରେଯ୍ୟ, ଅଭିରୂପାଯ ନନ୍ଦାଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ, ରାଜକୁମାରଂ ୱା ମାରେଯ୍ୟ, ପଟିଞ୍ଞଭଙ୍ଗମସ୍ସ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତସ୍ମା ‘‘ଅଯଂ ତେ’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ଅନୁସାସି। ତତ୍ଥ ଅଯଂ ତେ ସସୁରୋତି

ଅଯଂ ତସ୍ସ ସସୁରସ୍ସ ଚୂଳଅନିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଯା କନିଟ୍ଠଭାତିକୋ, ଅଯଂ ତେ ଇଦାନି ସସୁରୋ। ଅଯଂ ସସ୍ସୂତି ଅଯଂ ଇମିସ୍ସା ମାତା ନନ୍ଦାଦେୱୀ ନାମ ତୱ ସସ୍ସୁ। ଯଥାମାତୂତି ଯଥା ମାତୁ ପୁତ୍ତା ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତି , ଏୱଂ ତେ ଏତିସ୍ସା ହୋତୁ, ବଲୱତିଂ ମାତୁସଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମା ନଂ କଦାଚି ଲୋଭଚିତ୍ତେନ ଓଲୋକେହି। ନିଯକୋତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୋ ଏକପିତରା ଜାତୋ। ଏକମାତୁକୋତି ଏକମାତରା ଜାତୋ। ଦଯିତବ୍ବୋତି ପିଯାଯିତବ୍ବୋ। ଭରିଯାତି ଅଯଂ ତେ ଭରିଯା, ମା ଏତିସ୍ସା ଅୱମାନଂ ଅକାସୀତି ରଞ୍ଞୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହି।

ରାଜାପି ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ରାଜମାତରଂ ପନ ଆରବ୍ଭ କିଞ୍ଚି ନ କଥେସି। କିଂ କାରଣା? ତସ୍ସା ମହଲ୍ଲକଭାୱେନେୱ। ଇଦଂ ପନ ସବ୍ବଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତୀରେ ଠତ୍ୱାୱ କଥେସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ମହାଦୁକ୍ଖିତୋ ମୁଖତାଯ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ''ତାତ, ତ୍ୱଂ ତୀରେ ଠିତୋୱ କଥେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୭୦୦।

''ଆରୁଯ୍ହ ନାୱଂ ତରମାନୋ, କିଂ ନୁ ତୀରମ୍ହି ତିଟ୍ଠସି;

କିଚ୍ଛା ମୁତ୍ତାମ୍ହ ଦୁକ୍ଖତୋ, ଯାମ ଦାନି ମହୋସଧା''ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ''ଦେୱ, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗମନଂ ନାମ ମଯ୍ହଂ ଅଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଆହ –

୭୦୧।

''ନେସ ଧମ୍ମୋ ମହାରାଜ, ଯୋହଂ ସେନାଯ ନାଯକୋ;

ସେନଙ୍ଗଂ ପରିହାପେତ୍ୱା, ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚଯେ।

୭୦୨।

''ନିୱେସନମ୍ହି ତେ ଦେୱ, ସେନଙ୍ଗଂ ପରିହାପିତଂ;

ତଂ ଦିନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେନ, ଆନଯିସ୍ସଂ ରଥେସଭା''ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ସଭାୱୋ। ନିୱେସନମ୍ହୀତି ତଂ ନଗରଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ପରିମୋଚଯେତି ପରିମୋଚେଯ୍ଯଂ। ପରିହାପିତନ୍ତି ଛଡ୍ଡିତଂ। ତେସୁ ହି ମନୁସ୍ସେସୁ ଦୂରମଗ୍ଗଂ ଆଗତତ୍ତା କେଚି କିଲନ୍ତା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତା କେଚି ଖାଦନ୍ତା ପିୱନ୍ତା ଅମ୍ହାକଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନିଂସୁ, କେଚି ଗିଲାନା। ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ମମ ଉପକାରକା ମନୁସ୍ସା ଚେତ୍ଥ ବହୂ, ନ ସକ୍କା ମଯା ଏକମନୁସ୍ସମ୍ପି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ, ଅହଂ ପନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ତୱ ସେନଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେନ ଦିନ୍ନଂ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ଆନେସ୍ସାମି। ତୁମ୍ହେ, ମହାରାଜ, କତ୍ଥଚି ଅୱିଲମ୍ବନ୍ତା ସୀଘଂ ଗଚ୍ଛଥ। ମଯା ଏୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ହତ୍ଥିୱାହନାଦୀନି ଠପିତାନି, କିଲନ୍ତକିଲନ୍ତାନି ପହାଯ ସମତ୍ଥସମତ୍ଥେହି ସୀଘଂ ମିଥିଲମେୱ ପୱିସଥାତି।

ତତୋ ରାଜା ଗାଥମାହ –

୭୦୩।

''ଅପ୍ପସେନୋ ମହାସେନଂ, କଥଂ ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ଠସ୍ସସି;

ଦୁବ୍ବଲୋ ବଲୱନ୍ତେନ, ୱିହଞ୍ଞିସ୍ସସି ପଣ୍ଡିତା''ତି।

ତତ୍ଥ ୱିଗ୍ଗଯ୍ହାତି ପରିପ୍ଫୁରିତ୍ୱା। ୱିହଞ୍ଞିସ୍ସସୀତି ହଞ୍ଞିସ୍ସସି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ –

୭୦୪।

‘‘ଅପ୍ପସେନୋପି ଚେ ମନ୍ତୀ, ମହାସେନଂ ଅମନ୍ତିନଂ;

ଜିନାତି ରାଜା ରାଜାନୋ, ଆଦିଚ୍ଚୋୱୁଦୟଂ ତମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମନ୍ତୀତି ମନ୍ତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଞ୍ଞୱା ଉପାୟକୁସଲୋ। ଅମନ୍ତିନନ୍ତି ଅନୁପାୟକୁସଲଂ ଜିନାତି, ପଞ୍ଞୱା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞଂ ଜିନାତି। ରାଜା ରାଜାନୋତି ଏକୋପି ଚ ଏୱରୂପୋ ରାଜା ବହୂପି ଦୁପ୍ପଞ୍ଞରାଜାନୋ ଜିନାତିଯେୱ। ଯଥା କିନ୍ତି? ଆଦିଚ୍ଚୋୱୁଦୟଂ ତମନ୍ତି, ଯଥା ଆଦିଚ୍ଚୋ ଉଦୟନ୍ତୋ ତମଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସେତି, ଏୱଂ ଜିନାତି ଚେୱ ସୂରିୟୋ ୱିୟ ୱିରୋଚତି ଚ।

ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ’’ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ‘‘ମୁତ୍ତୋ ୱତମ୍ହି ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତୋ, ଇମିସ୍ସା ଚ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ମନୋରଥୋପି ମେ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନପୀତିପାମୋଜ୍ଜୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣେ ସେନକସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୭୦୫।

‘‘ସୁସୁଖଂ ୱତ ସଂୱାସୋ, ପଣ୍ଡିତେହୀତି ସେନକ;

ପକ୍ଖୀୱ ପଞ୍ଜରେ ବଦ୍ଧେ, ମଚ୍ଛେ ଜାଲଗତେରିୱ;

ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ତଗତେ, ମୋଚୟୀ ନୋ ମହୋସଧୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁସୁଖଂ ୱତାତି ଅତିସୁଖଂ ୱତ ଇଦଂ, ଯୋ ସଂୱାସୋ ପଣ୍ଡିତେହି। ଇତୀତି କାରଣତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ମା ଅମିତ୍ତହତ୍ଥଗତେ ମୋଚୟି ନୋ ମହୋସଧୋ, ତସ୍ମା, ସେନକ, ୱଦାମି। ସୁସୁଖଂ ୱତ ଇଦଂ, ଯୋ ଏସ ପଣ୍ଡିତେହି ସଂୱାସୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେନକୋପି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣେ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୦୬।

‘‘ଏୱମେତଂ ମହାରାଜ, ପଣ୍ଡିତା ହି ସୁଖାୱହା;

ପକ୍ଖୀୱ ପଞ୍ଜରେ ବଦ୍ଧେ, ମଚ୍ଛେ ଜାଲଗତେରିୱ;

ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ତଗତେ, ମୋଚୟୀ ନୋ ମହୋସଧୋ’’ତି।

ଅଥ ୱେଦେହରାଜା ନଦିଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ୟୋଜନନ୍ତରେ ୟୋଜନନ୍ତରେ ମହାସତ୍ତେନ କାରିତଗାମଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ରସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଠପିତମନୁସ୍ସା ହତ୍ଥିୱାହନାଦୀନି ଚେୱ ଅନ୍ନପାନାଦୀନି ଚ ଅଦଂସୁ। ସୋ କିଲନ୍ତେ ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥାଦୟୋ ଠପେତ୍ୱା ଇତରେ ଆଦାୟ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ପାପୁଣି। ଏତେନୁପାୟେନ ୟୋଜନସତିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ମିଥିଲଂ ପାୱିସି। ମହାସତ୍ତୋପି ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସନ୍ନଦ୍ଧଖଗ୍ଗଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରେ ୱାଲୁକଂ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ଠପେସି। ଠପେତ୍ୱା ଚ ପନ ଉମଙ୍ଗଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୟନୱରଗତୋ ‘‘ମନୋରଥୋ ମେ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ଅଚ୍ଚୟେନ ଚୂଳନିରାଜା ସେନଙ୍ଗଂ ୱିଚାରୟମାନୋ ତଂ ନଗରଂ ଉପାଗମି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୭୦୭।

‘‘ରକ୍ଖିତ୍ୱା କସିଣଂ ରତ୍ତିଂ, ଚୂଳନେୟ୍ୟୋ ମହବ୍ବଲୋ;

ଉଦେନ୍ତଂ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମ୍ହିଂ, ଉପକାରିଂ ଉପାଗମି।

୭୦୮।

''ଆରୁଯ୍ହ ପଓରଂ ନାଗଂ, ବଲଓନ୍ତଂ ସଟ୍ଠିହାଯନଂ;

ରାଜା ଅୱୋଚ ପଞ୍ଚାଲୋ, ଚୂଳନେୟ୍ୟୋ ମହବ୍ବଲୋ।

୭୦୯।

''ସନ୍ନଦ୍ଧୋ ମଣିୱମ୍ମେନ, ସରମାଦାଯ ପାଣିନା;

ପେସିଯେ ଅଜ୍ଝଭାସିତ୍ଥ, ପୁଥୁଗୁମ୍ବେ ସମାଗତେ''ତି।

ତତ୍ଥ କସିଣନ୍ତି ସକଲଂ ନିସ୍ସେସଂ। ଉଦେନ୍ତନ୍ତି ଉଦେନ୍ତେ। ଉପକାରିନ୍ତି ପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ଉପାଦାଯ ମହାସତ୍ତେନକାରିତତ୍ତା ''ଉପକାରୀ''ତି ଲଦ୍ଧନାମକଂ ତଂ ନଗରଂ ଉପାଗମି। ଅୱୋଚାତି ଅତ୍ତନୋ ସେନଂ ଅୱୋଚ। ପେସିଯେତି ଅତ୍ତନୋ ପେସନକାରକେ। ଅଜ୍ଝଭାସିତ୍ଥାତି ଅଧିଅଭାସିତ୍ଥ, ପୁରେତରମେୱ ଅଭାସିତ୍ଥ, ପୁଥୁଗୁମ୍ବେତି ବହୂସୁ ସିପ୍ପେସୁ ପତିଟ୍ଠିତେ ଅନେକସିପ୍ପଜାନନକେତି।

ଇଦାନି ତେ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତୁମାହ –

୭୧୦।

''ହତ୍ଥାରୋହେ ଅନୀକଟ୍ଠେ, ରଥିକେ ପତ୍ତିକାରକେ;

ଉପାସନମ୍ହି କତହତ୍ଥେ, ୱାଲୱେଧେ ସମାଗତେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଉପାସନମ୍ହୀତି ଧନୁସିପ୍ପେ। କତହତ୍ଥେତି ଅୱିରଜ୍ଝନୱେଧିତାଯ ସମ୍ପନ୍ନହତ୍ଥେ।

ଇଦାନି ରାଜା ୱେଦେହଂ ଜୀୱଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହାପେତୁଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୧୧।

''ପେସେଥ କୁଞ୍ଜରେ ଦନ୍ତୀ, ବଲୱନ୍ତେ ସଟ୍ଠିହାଯନେ;

ମଦ୍ଦନ୍ତୁ କୁଞ୍ଜରା ନଗରଂ, ୱେଦେହେନ ସୁମାପିତଂ।

୭୧୨।

''ୱଚ୍ଛଦନ୍ତମୁଖା ସେତା, ତିକ୍ଖଗ୍ଗା ଅଟ୍ଠିୱେଧିନୋ;

ପଣୁନ୍ନା ଧନୁୱେଗେନ, ସମ୍ପତନ୍ତୁତରୀତରା।

୭୧୩।

''ମାଣୱା ୱମ୍ମିନୋ ସୂରା, ଚିତ୍ରଦଣ୍ଡଯୁତାୱୁଧା;

ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋ ମହାନାଗା, ହତ୍ଥୀନଂ ହୋନ୍ତୁ ସମ୍ମୁଖା।

୭୧୪।

‘‘ସଞ୍ଚିଯୋ ତେଲଧୋତାଯୋ, ଅଚ୍ଚିମନ୍ତା ପଭସ୍ସରା;

ୱିଜ୍ଜୋତମାନା ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ସତରଂସୀୱ ତାରକା।

୭୧୫।

‘‘ଆୱୁଧବଲୱନ୍ତାନଂ , ଗୁଣିକାଯୂରଧାରିନଂ;

ଏତାଦିସାନଂ ଯୋଧାନଂ, ସଙ୍ଗାମେ ଅପଲାଯିନଂ;

ୱେଦେହୋ କୁତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତି, ସଚେ ପକ୍ଖୀୱ କାହିତି।

୭୧୬।

‘‘ତିଂସ ମେ ପୁରିସନାୱୁତ୍ୟୋ, ସବ୍ବେୱେକେକନିଚ୍ଚିତା;

ଯେସଂ ସମଂ ନ ପସ୍ସାମି, କେୱଲଂ ମହୀମଂ ଚରଂ।

୭୧୭।

‘‘ନାଗା ଚ କପ୍ପିତା ଦନ୍ତୀ, ବଲୱନ୍ତୋ ସଟ୍ଠିହାଯନା;

ଯେସଂ ଖନ୍ଧେସୁ ସୋଭନ୍ତି, କୁମାରା ଚାରୁଦସ୍ସନା।

୭୧୮।

‘‘ପୀତାଲଙ୍କାରା ପୀତୱସନା, ପୀତୁତ୍ତରନିୱାସନା;

ନାଗଖନ୍ଧେସୁ ସୋଭନ୍ତି, ଦେୱପୁତ୍ତାୱ ନନ୍ଦନେ।

୭୧୯।

‘‘ପାଠୀନୱଣ୍ଣା ନେତ୍ତିଂସା, ତେଲଧୋତା ପଭସ୍ସରା;

ନିଟ୍ଠିତା ନରଧୀରେଭି, ସମଧାରା ସୁନିସ୍ସିତା।

୭୨୦।

‘‘ୱେଲ୍ଲାଲିନୋ ୱୀତମଲା, ସିକ୍କାଯସମଯା ଦଳ୍ହା;

ଗହିତା ବଲୱନ୍ତେଭି, ସୁପ୍ପହାରପ୍ପହାରିଭି।

୭୨୧।

‘‘ସୁୱଣ୍ଣଥରୁସମ୍ପନ୍ନା, ଲୋହିତକଞ୍ଚୁପଧାରିତା;

ୱିଓଭମାନା ସୋଭନ୍ତି, ୱିଜ୍ଜୂୱବ୍ଭଘନନ୍ତରେ।

୭୨୨।

‘‘ପଟାକା ୱମ୍ମିନୋ ସୂରା, ଅସିଚମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦା;

ଧନୁଗ୍ଗହା ସିକ୍ଖିତରା, ନାଗଖନ୍ଧେ ନିପାତିନୋ।

୭୨୩।

‘‘ଏତାଦିସେହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ନତ୍ଥି ମୋକ୍ଖୋ ଇତୋ ତୱ;

ପଭାୱଂ ତେ ନ ପସ୍ସାମି, ଯେନ ତ୍ୱଂ ମିଥିଲଂ ୱଜେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦନ୍ତୀତି ସମ୍ପନ୍ନଦନ୍ତୋ। ୱଚ୍ଛଦନ୍ତମୁଖାତି ନିଖାଦନସଦିସମୁଖା। ପଣୁନ୍ନାତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠା। ସମ୍ପତନ୍ତୁତରୀତରାତି ଏୱରୂପା ସରା ଇତରୀତରା ସମ୍ପତନ୍ତୁ ସମାଗଚ୍ଛନ୍ତୁ। ଘନମେଘୱସ୍ସଂ ୱିଯ ସରୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସଥାତି ଆଣାପେସି। ମାଣୱାତି ତରୁଣଯୋଧା। ୱମ୍ମିନୋତି ୱମ୍ମହତ୍ଥା। ଚିତ୍ରଦଣ୍ଡଯୁତାୱୁଧାତି ଚିତ୍ରଦଣ୍ଡଯୁତ୍ତେହି ଆୱୁଧେହି ସମନ୍ନାଗତା। ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋତି ସଙ୍ଗାମପକ୍ଖନ୍ଦିକା। ମହାନାଗାତି ମହାନାଗେସୁ କୋଞ୍ଚନାଦଂ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁପି ନିଚ୍ଚଲା ଠତ୍ୱା ତେସଂ ଦନ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ଲୁଞ୍ଚିତୁଂ ସମତ୍ଥା ଯୋଧା। ସତରଂସୀୱ ତାରକାତି ସତରଂସୀ ୱିଯ ଓସଧିତାରକା। ଆୱୁଧବଲୱନ୍ତାନନ୍ତି ଆୱୁଧବଲେନ ଯୁତ୍ତାନଂ ସମନ୍ନାଗତାନଂ। ଗୁଣିକାଯୂରଧାରିନନ୍ତି ଗୁଣି ୱୁଚ୍ଚତି କଞ୍ଚୁକଂ, କଞ୍ଚୁକାନି ଚେୱ କାଯୂରାଭରଣାନି ଚ ଧାରେନ୍ତାନଂ, କଞ୍ଚୁକସଙ୍ଖାତାନି ୱା କାଯୂରାନି ଧାରେନ୍ତାନଂ। ସଚେ ପକ୍ଖୀୱ କାହିତୀତି ସଚେପି ପକ୍ଖୀ ୱିଯ ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦନଂ କରିସ୍ସତି, ତଥାପି କିଂ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀତି ୱଦତି।

ତିଂସ ମେ ପୁରିସନାୱୁତ୍ୟୋତି ପୁରିସାନଂ ତିଂସସହସ୍ସାନି ନୱୁତିସତାନି ତିଂସନାୱୁତ୍ୟୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସବ୍ବେୱେକେକନିଚ୍ଚିତାତି ଏତ୍ତକା ମଯ୍ହଂ ପରେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଆୱୁଧଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ ସୀସପାତନସମତ୍ଥା ଏକେକଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଗହିତା ଅନିୱତ୍ତିନୋ ଯୋଧାତି ଦସ୍ସେତି। କେୱଲଂ ମହୀମଂ ଚରନ୍ତି ସକଲମ୍ପି ଇମଂ ମହିଂ ଚରନ୍ତୋ ଯେସଂ ସମଂ ସଦିସଂ ନ ପସ୍ସାମି, କୁତୋ ଉତ୍ତରିତରଂ, ତେଯେୱ ମେ ଯୋଧା ଏତ୍ତକାତି ଦସ୍ସେତି। ଚାରୁଦସ୍ସନାତି ଚାରୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁୱଣ୍ଣଂ, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୀତାଲଙ୍କାରାତି ପୀତୱଣ୍ଣସୁୱଣ୍ଣାଲଙ୍କାରା। ପୀତୱସନାତି ପୀତୱଣ୍ଣସୁୱଣ୍ଣୱତ୍ଥା। ପୀତୁତ୍ତରନିୱାସନାତି ପୀତୌତ୍ତରାସଙ୍ଗନିୱତ୍ଥା। ପାଠୀନୱଣ୍ଣାତି ପାସାଣମଚ୍ଛସଦିସା। ନେତ୍ତିଂସାତି ଖଗ୍ଗା। ନରଧୀରେଭୀତି ପଣ୍ଡିତପୁରିସେହି। ସୁନିସ୍ସିତାତି ସୁନିସିତା ଅତିତିଖିଣା।

ୱେଲ୍ଲାଲିନୋତି ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ୱିଜ୍ଜୋତମାନା। ସିକ୍ଖାଯସମଯାତି ସତ୍ତ ୱାରେ କୋଞ୍ଚସକୁଣେ ଖାଦାପେତ୍ୱା ଗହିତେନ ସିକ୍ଖାଯସେନ କତା। ସୁପ୍ପହାରପ୍ପହାରିଭୀତି ଦଳ୍ହପ୍ପହାରେହି ଯୋଧେହି। ଲୋହିତକଞ୍ଚୁପଧାରିତାତି ଲୋହିତୱଣ୍ଣାଯ କୋସିଯା ସମନ୍ନାଗତା। ପଟାକାତି ଆକାସେ ପରିୱତ୍ତନସମତ୍ଥା। ସୂରାତି ଜାତିସୂରା। ଅସିଚମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦାତି ଏତେସଂ ଗହଣେ କୁସଲା। ଧନୁଗ୍ଗହାତି ଧନୁଗ୍ଗହକା। ସିକ୍ଖିତରାତି ଏତସ୍ମିଂ ଧନୁଗ୍ଗହଣେ ଅତିୱିଯ ସିକ୍ଖିତା। ନାଗଖନ୍ଧେ ନିପାତିନୋତି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ଖଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିପାତନସମତ୍ଥା। ନତ୍ଥି ମୋକ୍ଖୋତି ଅମ୍ଭୋ, ୱେଦେହ, ତ୍ୱଂ ପଠମଂ ତାୱ ଗହପତିପୁତ୍ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ମୁତ୍ତୋସି, ଇଦାନି ପନ ନତ୍ଥି ତୱ ମୋକ୍ଖୋତି ୱଦତି। ପଭାୱଂ ତେତି ଇଦାନି ତେ ରାଜାନୁଭାୱଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଯେନ ତ୍ୱଂ ମିଥିଲଂ ଗମିସ୍ସସି ଖିପ୍ପଂ, ଜାଲେ ପକ୍ଖିତ୍ତମଚ୍ଛୋ ୱିଯ ଜାତୋସୀତି।

ଚୂଳନିରାଜା ୱେଦେହଂ ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନି ନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଜିରଙ୍କୁସେନ ନାଗଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ଭିନ୍ଦଥ, ୱିଜ୍ଝଥା’’ତି ସେନଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଉପକାରିନଗରଂ ଅୱତ୍ଥରନ୍ତୋ ୱିଯ ଉପାଗମି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସା ‘‘କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକେ ଗହେତ୍ୱା ପରିୱାରଯିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସିରିସଯନା ୱୁଟ୍ଠାଯ କତସରୀରପ୍ପଟିଜଗ୍ଗନୋ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିଯତ୍ତୋ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ କାସିକୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲଂ ଏକଂସେ କରିତ୍ୱା ସତ୍ତରତନୱିଚିତ୍ତଂ ୱଲଞ୍ଜନଦଣ୍ଡକଂ ଆଦାଯ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକଂ ଆରୁଯ୍ହ ଦେୱଚ୍ଛରାଯ ୱିଯ ଅଲଙ୍କତୈତ୍ଥିଯା ୱାଲବୀଜନିଯା ବୀଜିଯମାନୋ ଅଲଙ୍କତପାସାଦେ ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସକ୍କଦେୱରାଜଲୀଲାଯ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମି। ଚୂଳନିରାଜାପି ତସ୍ସ ରୂପସିରିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ‘‘ଇଦାନି ନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି

ତୁରିତତୁରିତୋୱ ହତ୍ଥିଂ ପେସେସି। ପଣ୍ଡିତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ‘ୱେଦେହୋ ମେ ଲଦ୍ଧୋ’ତି ସଞ୍ଞାଯ ତୁରିତତୁରିତୋୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ଜାନାତି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଗତଭାୱଂ, ସୁୱଣ୍ଣାଦାସସଦିସଂ ମମ ମୁଖଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମି ତେନ ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି। ସୋ ୱାତପାନେ ଠିତୋୱ ମଧୁରସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୨୪।

‘‘କିଂ ନୁ ସନ୍ତରମାନୋୱ, ନାଗଂ ପେସେସି କୁଞ୍ଜରଂ;

ପହଟ୍ଠରୂପୋ ଆପତସି, ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞସି।

୭୨୫।

‘‘ଓହରେତଂ ଧନୁଂ ଚାପଂ, ଖୁରପ୍ପଂ ପଟିସଂହର;

ଓହରେତଂ ସୁଭଂ ୱମ୍ମଂ, ୱେଳୁରିଯମଣିସନ୍ଥତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୁଞ୍ଜରନ୍ତି ସେଟ୍ଠଂ। ପହଟ୍ଠରୂପୋତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ସୋମନସ୍ସଜାତୋ। ଆପତସୀତି ଆଗଚ୍ଛସି। ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋସ୍ମୀତି ନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ଥୋସ୍ମି, ମନୋରଥୋ ମେ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋତି ମଞ୍ଞସି। ଓହରେତନ୍ତି ଇମଂ ଚାପସଙ୍ଖାତଂ ଧନୁଂ ଓହର, ଅୱହର, ଛଡ୍ଡେହି, କୋ ନୁ ତେ ଏତେନତ୍ଥୋ। ପଟିସଂହରାତି ଅପନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ଦେହି, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ୱା ଠାନେ ଠପେହି, କିଂ ଖୁରପ୍ପେନ କରିସ୍ସସି। ୱମ୍ମନ୍ତି ଏତଂ ୱମ୍ମମ୍ପି ଅପନେହି। ଇଦଂ ତଯା ହିଯ୍ୟୋ ପଟିମୁକ୍କଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଛଡ୍ଡେହି ନଂ, ମା ତେ ସରୀରଂ ଉପ୍ପଣ୍ଡୁକଂ ଅହୋସି, ଅକିଲମେତ୍ୱା ପାତୋୱ ନଗରଂ ପୱିସାହୀତି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କେଳିମକାସି।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ କେଳିଂ କରୋତି, ଅଜ୍ଜ ତେ କତ୍ତବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୭୨୬।

‘‘ପସନ୍ନମୁଖୱଣ୍ଣୋସି , ମିହିତପୁବ୍ବଞ୍ଚ ଭାସସି;

ହୋତି ଖୋ ମରଣକାଲେ, ଏଦିସୀ ୱଣ୍ଣସମ୍ପଦା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିହିତପୁବ୍ବଞ୍ଚାତି ପଠମଂ ମିହିତଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଭାସନ୍ତୋ ମିହିତପୁବ୍ବମେୱ ଭାସସି, ମଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ନ ଗଣେସି। ହୋତି ଖୋତି ମରଣକାଲେ ନାମ ୱଣ୍ଣସମ୍ପଦା ହୋତିଯେୱ, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ୱିରୋଚସି, ଅଜ୍ଜ ତେ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜଯପାନଂ ପିୱିସ୍ସାମାତି।

ଏୱଂ ତସ୍ସ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥନକାଲେ ମହାବଲକାଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ରୂପସିରିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହୋ, ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ମହୋସଧପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତି , କିଂ ନୁ ଖୋ କଥେସି, ଏତେସଂ କଥଂ ସୁଣିସ୍ସାମା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକମେୱ ଅଗମାସି। ପଣ୍ଡିତୋପି ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନ ମଂ ‘ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ’ତି ଜାନାସି। ନାହଂ ଅତ୍ତାନଂ ମାରେତୁଂ ଦସ୍ସାମି, ମନ୍ତୋ ତେ , ଦେୱ, ଭିନ୍ନୋ, କେୱଟ୍ଟେନ ଚ ତଯା ଚ ହଦଯେନ ଚିନ୍ତିତଂ ନ ଜାତଂ, ମୁଖେନ କଥିତମେୱ ଜାତ’’ନ୍ତି ପକାସେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୨୭।

ମୋଘଂ ତେ ଗଜ୍ଜିତଂ ରାଜ, ଭିନ୍ନମନ୍ତୋସି ଖତ୍ତିଯ;

ଦୁଗ୍ଗଣ୍ହୋସି ତଯା ରାଜା, ଖଳୁଙ୍କେନେୱ ସିନ୍ଧୱୋ।

୭୨୮।

‘‘ତିଣ୍ଣୋ ହିତ୍ୱୋ ରାଜା ଗଙ୍ଗଂ, ସାମଚ୍ଚୋ ସପରିଜ୍ଜନୋ;

ହଂସରାଜଂ ଯଥା ଧଙ୍କୋ, ଅନୁଜ୍ଜଓଂ ପତିସ୍ସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭିନ୍ନମନ୍ତୋସୀତି ଯୋ ତଯା କେଓଚ୍ଚେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଯନଗବ୍ଭେ ମନ୍ତୋ ଗହିତୋ, ତଂ ମନ୍ତଂ ନ ଜାନାତୀତି ମା ସଞ୍ଞଂ କରି, ପଗେଓ ସୋ ମଯା ଞାତୋ, ଭିନ୍ନମନ୍ତୋ ଅସି ଜାତୋ। ଦୁଗ୍ଗଣ୍ହୋସି ତଯାତି ମହାରାଜ, ତଯା ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଅସ୍ସଖଳୁଙ୍କେନ ସିନ୍ଧଓୋ ଓିଯ ଦୁଗ୍ଗଣ୍ହୋସି, ଖଳୁଙ୍କଂ ଆରୁଳହେନ ଜଓସମ୍ପନ୍ନଂ ଆଜାନୀଯଂ ଆରୁଯ୍ହ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଓିଯ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଳୁଙ୍କୋ ଓିଯ ହି କେଓଟ୍ଟୋ, ତଂ ଆରୁଳହପୁରିସୋ ଓିଯ ତ୍ୱଂ, ଜଓସମ୍ପନ୍ନୋ ସିନ୍ଧଓୋ ଓିଯ ଅହଂ, ତଂ ଆରୁଳହପୁରିସୋ ଓିଯ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜାତି ଦସ୍ସେତି। ତିଣ୍ଣୋ ହିତ୍ୱୋତି ହିତ୍ୱୋଓ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ସାମଚ୍ଚୋ ସପରିଜନୋ, ନ ଏକକୋଓ ପଲାଯିତ୍ୱା ଗତୋ। ଅନୁଜ୍ଜଓନ୍ତି ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ ତଂ ଅନୁଜଓିସ୍ସସି ଅନୁବନ୍ଧିସ୍ସସି, ଅଥ ଯଥା ସୁଓଣ୍ଣହଂସରାଜଂ ଅନୁଜଓନ୍ତୋ ଧଙ୍କୋ ଅନ୍ତରାଓ ପତିସ୍ସତି, ଏଓଂ ପତିସ୍ସସି, ଅନ୍ତରାଓ ଓିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀତି ଓଦତି।

ଇଦାନି ସୋ ଅଚ୍ଛମ୍ଭିତକେସରସୀହୋ ଓିଯ ଉଦାହରଣଂ ଆହରନ୍ତୋ ଆହ –

୭୨୯।

‘‘ସିଙ୍ଗାଲା ରତ୍ତିଭାଗେନ, ଫୁଲ୍ଲଂ ଦିସ୍ୱାନ କିଂସୁକଂ;

ମଂସପେସୀତି ମଞ୍ଞନ୍ତା, ପରିବ୍ବୂଳହା ମିଗାଧମା।

୭୩୦।

‘‘ଓୀତିଓତ୍ତାସୁ ରତ୍ତୀସୁ, ଉଗ୍ଗତସ୍ମିଂ ଦିଓାକରେ;

କିଂ ସୁକଂ ଫୁଲ୍ଲିତଂ ଦିସ୍ୱା, ଆସଚ୍ଛିନ୍ନା ମିଗାଧମା।

୭୩୧।

‘‘ଏଓମେଓ ତୁଓଂ ରାଜ, ଓେଦେହଂ ପରିଓାରିଯ;

ଆସଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଗମିସ୍ସସି, ସିଙ୍ଗାଲା କିଂସୁକଂ ଯଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦିସ୍ୱାନାତି ଚନ୍ଦାଲୋକେନ ଓଲୋକେତ୍ୱା। ପରିବ୍ବୂଳହାତି ପାତୋଓ ମଂସପେସିଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମାତି ପରିଓାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଓୀତିଓତ୍ତାସୁତି ତେ ଯାସୁ ଯାସୁ ରତ୍ତୀସୁ ଏଓଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତାସୁ ତାସୁ ରତ୍ତୀସୁ ଅତୀତାସୁ। ଦିସ୍ୱାତି ସୂରିଯାଲୋକେନ କିଂସୁକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନ ଇଦଂ ମଂସ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଛିନ୍ନାସା ହୁତ୍ୱା ପଲାଯିଂସୁ। ସିଙ୍ଗାଲାତି ଯଥା ସିଙ୍ଗାଲା କିଂସୁକଂ ପରିଓାରେତ୍ୱା ଆସଚ୍ଛିନ୍ନା ଗତା, ଏଓଂ ତୁଓମ୍ପି ଇଧ ଓେଦେହରଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥିଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ଆସଚ୍ଛିନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଗମିସ୍ସସି, ସେନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯିସ୍ସସୀତି ଦୀପେତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛମ୍ଭିତଓଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଗହପତିପୁତ୍ତୋ ଅତିସୂରୋ ହୁତ୍ୱା କଥେସି, ନିସ୍ସଂସଯଂ ଓେଦେହୋ ପଲାତୋ ଭଓିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ଅତିଓିଯ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ପୁବ୍ବେ ମଯଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଉଦରସାଟକସ୍ସପି ଅସ୍ସାମିକା ଜାତା, ଇଦାନି ତେନ ଅମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥଗତୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତୋ ପଲାପିତୋ, ବହୁସ୍ସ ଓତ ନୋ ଅନତ୍ଥସ୍ସ କାରକୋ, ଉଭିନ୍ନଂ କତ୍ତବ୍ବକାରଣଂ ଇମସ୍ସେଓ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସ କାରଣଂ କାତୁଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୩୨।

‘‘ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପାଦେ ଚ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛିନ୍ଦଥ;

ଯୋ ମେ ଅମିତ୍ତଂ ହତ୍ଥଗତଂ, ଓେଦେହଂ ପରିମୋଚଯି।

୭୩୩।

‘‘ଇମଂ ମଂସଂୱ ପାତବ୍ବଂ, ସୂଲେ କତ୍ୱା ପଚନ୍ତୁ ନଂ;

ଯୋ ମେ ଅମିତ୍ତଂ ହତ୍ଥଗତଂ, ୱେଦେହଂ ପରିମୋଚୟି।

୭୩୪।

‘‘ଯଥାପି ଆସଭଂ ଚମ୍ମଂ, ପଥବ୍ୟା ୱିତନୀୟତି;

ସୀହସ୍ସ ଅଥୋ ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ, ହୋତି ସଙ୍କୁସମାହତଂ।

୭୩୫।

‘‘ଏୱଂ ତଂ ୱିତନିତ୍ୱାନ, ୱେଧୟିସ୍ସାମି ସତ୍ତିୟା;

ଯୋ ମେ ଅମିତ୍ତଂ ହତ୍ଥଗତଂ, ୱେଦେହଂ ପରିମୋଚୟୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପାତବ୍ବନ୍ତି ପାଚୟିତବ୍ବଂ ପଚିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ମିଗାଦୀନଂ ମଂସଂ ୱିୟ ଇମଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ସୂଲେ ଆୱୁଣିତ୍ୱା ପଚନ୍ତୁ। ସୀହସ୍ସ ଅଥୋ ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସାତି ଏତେସଞ୍ଚ ଯଥା ଚମ୍ମଂ ସଙ୍କୁସମାହତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ହୋତୁ। ୱେଧୟିସ୍ସାମୀତି ୱିଜ୍ଝାପେସ୍ସାମି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ହସିତଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଦେୱିୟା ଚ ବନ୍ଧୱାନଞ୍ଚ ମୟା ମିଥିଲଂ ପହିତଭାୱଂ ନ ଜାନାତି, ତେନ ମେ ଇମଂ କମ୍ମକାରଣଂ ୱିଚାରେତି, କୋଧୱସେନ ଖୋ ପନ ମଂ ଉସୁନା ୱା ୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟ, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ ରୁଚ୍ଚନକଂ କରେୟ୍ୟ, ସୋକାତୁରଂ ଇମଂ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠେୟେୱ ୱିସଞ୍ଞିଂ ନଂ ନିପଜ୍ଜାପେତୁଂ ତଂ କାରଣଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୭୩୬।

‘‘ସଚେ ମେ ହତ୍ଥେ ପାଦେ ଚ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛେଚ୍ଛସି;

ଏୱଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦସ୍ସ, ୱେଦେହୋ ଛେଦୟିସ୍ସତି।

୭୩୭।

‘‘ସଚେ ମେ ହତ୍ଥେ ପାଦେ ଚ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛେଚ୍ଛସି;

ଏୱଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିୟା, ୱେଦେହୋ ଛେଦୟିସ୍ସତି।

୭୩୮।

‘‘ସଚେ ମେ ହତ୍ଥେ ପାଦେ ଚ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛେଚ୍ଛସି;

ଏୱଂ ନନ୍ଦାୟ ଦେୱିୟା, ୱେଦେହୋ ଛେଦୟିସ୍ସତି।

୭୩୯।

‘‘ସଚେ ମେ ହତ୍ଥେ ପାଦେ ଚ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛେଚ୍ଛସି;

ଏୱଂ ତେ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ, ୱେଦେହୋ ଛେଦଯିସ୍ସତି।

୭୪୦।

‘‘ସଚେ ମଂସଂୱ ପାତବ୍ବଂ, ସୂଲେ କତ୍ୱା ପଚିସ୍ସସି;

ଏୱଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦସ୍ସ, ୱେଦେହୋ ପାଚଯିସ୍ସତି।

୭୪୧।

‘‘ସଚେ ମଂସଂୱ ପାତବ୍ବଂ, ସୂଲେ କତ୍ୱା ପଚିସ୍ସସି;

ଏୱଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଯା, ୱେଦେହୋ ପାଚଯିସ୍ସତି।

୭୪୨।

‘‘ସଚେ ମଂସଂୱ ପାତବ୍ବଂ, ସୂଲେ କତ୍ୱା ପଚିସ୍ସସି;

ଏୱଂ ନନ୍ଦାଯ ଦେୱିଯା, ୱେଦେହୋ ପାଚଯିସ୍ସତି।

୭୪୩।

‘‘ସଚେ ମଂସଂୱ ପାତବ୍ବଂ, ସୂଲେ କତ୍ୱା ପଚିସ୍ସସି;

ଏୱଂ ତେ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ, ୱେଦେହୋ ପାଚଯିସ୍ସତି।

୭୪୪।

‘‘ସଚେ ମଂ ୱିତନିତ୍ୱାନ, ୱେଧଯିସ୍ସସି ସତ୍ତିଯା;

ଏୱଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦସ୍ସ, ୱେଦେହୋ ୱେଧଯିସ୍ସତି।

୭୪୫।

‘‘ସଚେ ମଂ ୱିତନିତ୍ୱାନ, ୱେଧଯିସ୍ସସି ସତ୍ତିଯା;

ଏୱଂ ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦିଯା, ୱେଦେହୋ ୱେଧଯିସ୍ସତି।

୭୪୬।

‘‘ସଚେ ମଂ ୱିତନିତ୍ୱାନ, ୱେଧଯିସ୍ସସି ସତ୍ତିଯା;

ଏୱଂ ନନ୍ଦାଯ ଦେୱିଯା, ୱେଦେହୋ ୱେଧଯିସ୍ସତି।

୭୪୭।

‘‘ସଚେ ମଂ ୱିତନିତ୍ୱାନ, ୱେଧଯିସ୍ସସି ସତ୍ତିଯା;

ଏୱଂ ତେ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ, ୱେଦେହୋ ୱେଧଯିସ୍ସତି;

ଏୱଂ ନୋ ମନ୍ତିତଂ ରହୋ, ୱେଦେହେନ ମଯା ସହ।

୭୪୮।

‘‘ଯଥାପି ପଲସତଂ ଚମ୍ମଂ, କୋନ୍ତିମନ୍ତାସୁନିଟ୍ଠିତଂ;

ଉପେତି ତନୁତାଣାଯ, ସରାନଂ ପଟିହନ୍ତୱେ।

୭୪୯।

‘‘ସୁଖାୱହୋ ଦୁକ୍ଖନୁଦୋ, ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

ମତିଂ ତେ ପଟିହଞ୍ଛାମି, ଉସୁଂ ପଲସତେନ ୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଛେଦଯିସ୍ସତୀତି ‘‘ପଣ୍ଡିତସ୍ସ କିର ଚୂଳନିନା ହତ୍ଥପାଦା ଛିନ୍ନା’’ତି ସୁତ୍ୱାୱ ଛେଦଯିସ୍ସତି। ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସାତି ମମ ଏକସ୍ସ ଛିନ୍ଦନପଚ୍ଚଯା ତୱ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁତ୍ତାନଞ୍ଚେୱ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ଚାତି ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଜନାନଂ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଛେଦଯିସ୍ସତି। ଏୱଂ ନୋ ମନ୍ତିତଂ ରହୋତି ମହାରାଜ, ମଯା ଚ ୱେଦେହରାଜେନ ଚ ଏୱଂ ରହସି ମନ୍ତିତଂ ‘‘ଯଂ ଯଂ ଇଧ ମଯ୍ହଂ ଚୂଳନିରାଜା କାରେତି, ତଂ ତଂ ତତ୍ଥ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଦାରାନଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ପଲସତନ୍ତି ପଲସତପ୍ପମାଣଂ ବହୂ ଖାରେ ଖାଦାପେତ୍ୱା ମୁଦୁଭାୱଂ ଉପନୀତଂ ଚମ୍ମଂ। କୋନ୍ତିମନ୍ତାସୁନିଟ୍ଠିତନ୍ତି କୋନ୍ତିମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ଚମ୍ମକାରସତ୍ଥଂ, ତାଯ କନ୍ତନଲିଖିତାନଂ ୱସେନ କତତ୍ତା ସୁଟ୍ଠୁ ନିଟ୍ଠିତଂ। ତନୁତାଣାଯାତି ଯଥା ତଂ ଚମ୍ମଂ ସଙ୍ଗାମେ ସରାନଂ ପଟିହନ୍ତୱେ ସରୀରତାଣଂ ଉପେତି, ସରେ ପଟିହନିତ୍ୱା ସରୀରଂ ରକ୍ଖତି। ସୁଖାୱହୋତି ମହାରାଜ, ଅହମ୍ପି ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ ୱାରଣଟ୍ଠେନ ତଂ ସରପରିତ୍ତାଣଚମ୍ମଂ ୱିଯ ସୁଖାୱହୋ। ଦୁକ୍ଖନୁଦୋତି କାଯିକସୁଖଚେତସିକସୁଖଞ୍ଚ ଆୱହାମି, ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ନୁଦେମି। ମତିନ୍ତି ତସ୍ମା ତୱ ମତିଂ ପଞ୍ଞଂ ଉସୁଂ ତେନ ପଲସତଚମ୍ମେନ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ମତିଯା ପଟିହନିସ୍ସାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଗହପତିପୁତ୍ତୋ କିଂ କଥେତି, ଯଥା କିର ଅହଂ ଏତସ୍ସ କରିସ୍ସାମି, ଏୱଂ ୱେଦେହରାଜା ମମ ପୁତ୍ତଦାରାନଂ କମ୍ମକାରଣଂ କରିସ୍ସତି, ନ ଜାନାତି ମମ ପୁତ୍ତଦାରାନଂ ଆରକ୍ଖସ୍ସ ସୁସଂୱିହିତଭାୱଂ, ‘ଇଦାନି ମାରେସ୍ସତୀ’ତି ମରଣଭଯେନ ୱିଲପତି, ନାସ୍ସ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହାମୀ’’ତି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ ମଂ ମରଣଭଯେନ କଥେତୀତି ମଞ୍ଞତି, ଜାନାପେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ –

୭୫୦।

‘‘ଇଙ୍ଘ ପସ୍ସ ମହାରାଜ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ତୱ;

ଓରୋଧା ଚ କୁମାରା ଚ, ତୱ ମାତା ଚ ଖତ୍ତିଯ;

ଉମଙ୍ଗା ନୀହରିତ୍ୱାନ, ୱେଦେହସ୍ସୁପନାମିତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉମଙ୍ଗାତି ମହାରାଜ, ମଯା ଅତ୍ତନୋ ମାଣୱେ ପେସେତ୍ୱା ପାସାଦା ଓତରାପେତ୍ୱା ଜଙ୍ଘୌମଙ୍ଗେନ ଆହରାପେତ୍ୱା ମହାଉମଙ୍ଗା ନୀହରିତ୍ୱା ବନ୍ଧୱା ତେ ୱେଦେହସ୍ସ ଉପନାମିତାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ଅତିୱିଯ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା କଥେତି, ମଯା ଚ ରତ୍ତିଭାଗେ ଗଙ୍ଗାପସ୍ସେ ନନ୍ଦାଦେୱିଯା ସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ସୁତୋ, ମହାପଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଡିତୋ କଦାଚି ସଚ୍ଚଂ ଭଣେଯ୍ଯା’’ତି। ସୋ ଉପ୍ପନ୍ନବଲୱସୋକୋପି ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅସୋଚନ୍ତୋ ୱିଯ ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଜାନନତ୍ଥାଯ ପେସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୭୫୧।

''ଇଙ୍ଘ ଅନ୍ତେପୁରଂ ମୟ୍ହଂ, ଗନ୍ତ୍ୱାନ ୱିଚିନାଥ ନଂ;

ଯଥା ଇମସ୍ସ ୱଚନଂ, ସଚ୍ଚଂ ୱା ଯଦି ୱା ମୁସା''ତି।

ସୋ ସପରିୱାରୋ ରାଜନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମୁଖଞ୍ଚ ପିଦହିତ୍ୱା ନାଗଦନ୍ତକେସୁ ଓଲଗ୍ଗିତେ ଅନ୍ତେପୁରପାଲକେ ଚ ଖୁଜ୍ଜୱାମନକାଦଯୋ ଚ ଭାଜନାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଞ୍ଚ ରତନଘରଦ୍ୱାରାନି ୱିୱରିତ୍ୱା କତରତନୱିଲୋପଂ ୱିୱଟଦ୍ୱାରଂ ସିରିଗବ୍ଭଞ୍ଚ ଯଥାୱିୱଟେହି ଏୱ ୱାତପାନେହି ପୱିସିତ୍ୱା ଚରମାନଂ କାକଗଣଞ୍ଚ ଛଡ୍ଡିତଗାମସଦିସଂ ସୁସାନଭୂମିଯଂ ୱିଯ ଚ ନିସ୍ସିରିକଂ ରାଜନିୱେସନଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୫୨।

''ଏୱମେତଂ ମହାରାଜ, ଯଥା ଆହ ମହୋସଧୋ;

ସୁଞ୍ଞଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ସବ୍ବଂ, କାକପଟ୍ଟନକଂ ଯଥା''ତି।

ତତ୍ଥ କାକପଟ୍ଟନକଂ ଯଥାତି ମଚ୍ଛଗନ୍ଧେନ ଆଗତେହି କାକଗଣେହି ସମାକିଣ୍ଣୋ ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ଛଡ୍ଡିତଗାମକୋ ୱିଯ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚତୁନ୍ନଂ ଜନାନଂ ପିଯୱିପ୍ପଯୋଗସମ୍ଭୱେନ ସୋକେନ କମ୍ପମାନୋ ''ଇଦଂ ମମ ଦୁକ୍ଖଂ ଗହପତିପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ଦଣ୍ଡେନ ଘଟ୍ଟିତୋ ଆସୀୱିସୋ ୱିଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅତିୱିଯ କୁଜ୍ଝି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସାକାରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ରାଜା ମହାଯସୋ କଦାଚି କୋଧୱସେନ 'କିଂ ମମ ଏତେହୀ'ତି ଖତ୍ତିଯମାନେନ ମଂ ୱିହେଠେଯ୍ୟ, ଯଂନୂନାହଂ ନନ୍ଦାଦେୱିଂ ଇମିନା ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ୱିଯ କରୋନ୍ତୋ ତସ୍ସା ସରୀରୱଣ୍ଣଂ ୱଣ୍ଣେଯ୍ୟଂ। ଅଥ ସୋ ତଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା 'ସଚାହଂ ମହୋସଧଂ ମାରେସ୍ସାମି, ଏୱରୂପଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ଅମାରେନ୍ତୋ ପୁନ ତଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ'ତି ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯାଯ ସିନେହେନ ନ କିଞ୍ଚି ମୟ୍ହଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ପାସାଦେ ଠିତୋୱ ରତ୍ତକମ୍ବଲନ୍ତରା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ବାହୁଂ ନୀହରିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗତମଗ୍ଗାଚିକ୍ଖନୱସେନ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୫୩।

''ଇତୋ ଗତା ମହାରାଜ, ନାରୀ ସବ୍ବଙ୍ଗସୋଭନା;

କୋସମ୍ବଫଲକସୁସ୍ସୋଣୀ, ହଂସଗଗ୍ଗରଭାଣିନୀ।

୭୫୪।

''ଇତୋ ନୀତା ମହାରାଜ, ନାରୀ ସବ୍ବଙ୍ଗସୋଭନା;

କୋସେଯ୍ୟୱସନା ସାମା, ଜାତରୂପସୁମେଖଲା।

୭୫୫।

''ସୁରତ୍ତପାଦା କଲ୍ୟାଣୀ, ସୁୱଣ୍ଣମଣିମେଖଲା;

ପାରେୱତକ୍ଖୀ ସୁତନୂ, ବିମ୍ବୋଟ୍ଠା ତନୁମଜ୍ଝିମା।

୭୫୬।

‘‘ସୁଜାତା ଭୁଜଲଟ୍ଠୀଵ, ଵେଦୀଵ ତନୁମଜ୍ଝିମା;

ଦୀଘସ୍ସା କେସୋ ଅସିତା, ଈସକଗ୍ଗପଵେଲ୍ଲିତା।

୭୫୭।

‘‘ସୁଜାତା ମିଗଛାପାଵ, ହେମନ୍ତଗ୍ଗିସିଖାରିଵ;

ନଦୀଵ ଗିରିଦୁଗ୍ଗେସୁ, ସଞ୍ଛନ୍ନା ଖୁଦ୍ଦଵେଠୁଭି।

୭୫୮।

‘‘ନାଗନାସୂରୁ କଲ୍ୟାଣୀ, ପରମା ତିମ୍ବରୁତ୍ଥନୀ;

ନାତିଦୀଘା ନାତିରସ୍ସା, ନାଲୋମା ନାତିଲୋମସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇତୋତି ଉମଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତି। କୋସମ୍ବଫଲକସୁସ୍ସୋଣୀତି ଵିସାଲକଞ୍ଚନଫଲକଂ ଵିଯ ସୁନ୍ଦରସୋଣୀ। ହଂସଗଗ୍ଗରଭାଣିନୀତି ଗୋଚରତ୍ଥାଯ ଵିଚରନ୍ତାନଂ ହଂସପୋତକାନଂ ଵିଯ ଗଗ୍ଗରେନ ମଧୁରେନ ସରେନ ସମନ୍ନାଗତା। କୋସେୟ୍ୟଵସନାତି କଞ୍ଚନଖଚିତକୋସେୟ୍ୟଵତ୍ଥଵସନା। ସାମାତି ସୁଵଣ୍ଣସାମା। ପାରେଵତକ୍ଖୀତି ପଞ୍ଚସୁ ପସାଦେସୁ ରତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପାରେଵତସକୁଣସଦିସକ୍ଖୀ। ସୁତନୂତି ସୋଭନସରୀରା। ବିମ୍ବୋଟ୍ଠାତି ବିମ୍ବଫଲଂ ଵିଯ ସୁରତ୍ତଜିତମଟ୍ଠୋଟ୍ଠପରିଯୋସାନା। ତନୁମଜ୍ଝିମାତି କରମିତତନୁମଜ୍ଝିମା। ସୁଜାତା ଭୁଜଲଟ୍ଠୀଵାତି ଵିଜମ୍ଭନକାଲେ ଵାତେରିତରତ୍ତପଲ୍ଲଵଵିଲାସିନୀ ସୁଜାତା ଭୁଜଲତା ଵିଯ ଵିରୋଚତି। ଵେଦୀଵାତି କଞ୍ଚନଵେଦି ଵିଯ ତନୁମଜ୍ଝିମା। ଈସକଗ୍ଗପଵେଲ୍ଲିତାତି ଈସକଂ ଅଗ୍ଗେସୁ ଓନତା। ଈସକଗ୍ଗପଵେଲ୍ଲିତା ଵା ନେଡିଂସାଯ ଅଗ୍ଗଂ ଵିଯ ଵିନତା।

ମିଗଛାପାଵାତି ପବ୍ବତସାନୁମ୍ହି ସୁଜାତା ଏକଵସ୍ସିକକୁଙ୍ଗପୋତିକା ଵିଯ ଵିଲାସକୁତ୍ତିଯୁତ୍ତା। ହେମନ୍ତଗ୍ଗିସିଖାରିଵାତି ଓଭାସସମ୍ପନ୍ନତାଯ ହେମନ୍ତେ ଅଗ୍ଗିସିଖା ଵିଯ ସୋଭତି। ଖୁଦ୍ଦଵେଠୁଭୀତି ଯଥା ଖୁଦ୍ଦକେହି ଉଦକଵେଠୁହି ସଞ୍ଛନ୍ନା ନଦୀ ସୋଭତି, ଏଵଂ ତନୁକଲୋମାଯ ଲୋମରାଜିଯା ସୋଭତି। କଲ୍ୟାଣୀତି ଛଵିମଂସକେସନ୍ହାରୁଅଟ୍ଠୀନଂ ଵସେନ ପଞ୍ଚଵିଧେନ କଲ୍ୟାଣେନ ସମନ୍ନାଗତା। ପରମା ତିମ୍ବରୁତ୍ଥନୀତି ତିମ୍ବରୁତ୍ଥନୀ ପରମା ଉତ୍ତମା, ସୁଵଣ୍ଣଫଲକେ ଠପିତସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣତିମ୍ବରୁଫଲଦ୍ଵଯମିଵସ୍ସା ସୁସଣ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଂ ନିରନ୍ତରଂ ଥନଯୁଗଲଂ।

ଏଵଂ ମହାସତ୍ତେ ତସ୍ସା ରୂପସିରିଂ ଵଣ୍ଣେନ୍ତେଵ ତସ୍ସ ସା ପୁବ୍ବେ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା ଵିଯ ଅହୋସି, ବଲଵସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ଅଥସ୍ସ ସିନେହୁପ୍ପତ୍ତିଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ମହାସତ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୭୫୯।

‘‘ନନ୍ଦାଯ ନୂନ ମରଣେନ, ନନ୍ଦସି ସିରିଵାହନ;

ଅହଞ୍ଚ ନୂନ ନନ୍ଦା ଚ, ଗଚ୍ଛାମ ଯମସାଧନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସିରିଵାହନାତି ସିରିସମ୍ପନ୍ନଵାହନ ମହାରାଜ, ନୂନ ତ୍ଵଂ ଏଵଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରାଯ ନନ୍ଦାଯ ମରଣେନ ନନ୍ଦସୀତି ଵଦତି। ଗଚ୍ଛାମାତି ସଚେ ହି ତ୍ଵଂ ମଂ ମାରେସ୍ସସି, ଏକଂସେନେଵ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ନନ୍ଦଂ ମାରେସ୍ସତି। ଇତି ନନ୍ଦା ଚ ଅହଞ୍ଚ ଯମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମ, ଯମୋ ଅମ୍ହେ ଉଭୋ ଦିସ୍ଵା ନନ୍ଦଂ ମୟ୍ହମେଵ ଦସ୍ସତି, ତସ୍ସ ତୁୟ୍ହଂ ମଂ ମାରେତ୍ଵା ତାଦିସଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ କିଂ ରଜ୍ଜେନ, ନାହଂ ଅତ୍ତନୋ ମରଣେନ ପରିହାନିଂ ପସ୍ସାମି, ଦେଵାତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ନନ୍ଦମେଵ ଵଣ୍ଣେସି, ନ ଇତରେ ତଯୋ ଜନେ। କିଂକାରଣା? ସତ୍ତା ହି ନାମ ପିଯଭରିଯାସୁ ଵିଯ ସେସେସୁ ଆଲଯଂ ନ କରୋନ୍ତି, ମାତରଂ ଵା ସରନ୍ତୋ ପୁତ୍ତଧୀତରୋପି ସରିସ୍ସତୀତି ତସ୍ମା ତମେଵ ଵଣ୍ଣେସି, ରାଜମାତରଂ ପନ ମହଲ୍ଲିକାଭାଵେନ ନ ଵଣ୍ଣେସି। ଞାଣସମ୍ପନ୍ନେ ମହାସତ୍ତେ ମଧୁରସ୍ସରେନ ଵଣ୍ଣେନ୍ତେଯେଵ ନନ୍ଦାଦେଵୀ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ଠିତା ଵିଯ ଅହୋସି। ତତୋ ରାଜା ଚିନ୍ତେସି

‘‘ଠପେତ୍ୱା ମହୋସଧଂ ଅଞ୍ଞୋ ମମ ଭରିୟଂ ଆନେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ନଂ ସରନ୍ତସ୍ସ ସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ମହାରାଜ, ଦେୱୀ ଚ ତେ ପୁତ୍ତୋ ଚ ମାତା ଚ ତଯୋପି ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି, ମମ ଗମନମେୱେତ୍ଥ ପମାଣଂ, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅସ୍ସାସଂ ପଟିଲଭ, ନରିନ୍ଦା’’ତି ରାଜାନଂ ଅସ୍ସାସେସି। ଅଥ ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ସୁରକ୍ଖିତଂ ସୁଗୋପିତଂ କାରାପେତ୍ୱା ଇମଂ ଉପକାରିନଗରଂ ଏତ୍ତକେନ ବଲୱାହନେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ଠିତୋ। ଅୟଂ ପନ ପଣ୍ଡିତୋ ଏୱଂ ସୁଗୋପିତାପି ମମ ନଗରା ଦେୱିଞ୍ଚ ମେ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ମାତରଞ୍ଚ ଆନେତ୍ୱା ୱେଦେହସ୍ସ ଦାପେସି। ଅମ୍ହେସୁ ଚ ଏୱଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତେସ୍ୱେୱ ଏକସ୍ସପି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ୱେଦେହଂ ସସେନାୱାହନଂ ପଲାପେସି। କିଂ ନୁ ଖୋ ଦିବ୍ବମାୟଂ ଜାନାତି, ଉଦାହୁ ଚକ୍ଖୁମୋହନ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ –

୭୬୦।

‘‘ଦିବ୍ବଂ ଅଧୀୟସେ ମାୟଂ, ଅକାସି ଚକ୍ଖୁମୋହନଂ;

ଯୋ ମେ ଅମିତ୍ତଂ ହତ୍ଥଗତଂ, ୱେଦେହଂ ପରିମୋଚୟୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ ଦିବ୍ବମାୟଂ ଜାନାମି, ପଣ୍ଡିତା ହି ନାମ ଦିବ୍ବମାୟଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଭଯେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଅତ୍ତାନମ୍ପି ପରମ୍ପି ଦୁକ୍ଖତୋ ମୋଚୟନ୍ତିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଆହ –

୭୬୧।

‘‘ଅଧୀୟନ୍ତି ମହାରାଜ, ଦିବ୍ବମାୟିଧ ପଣ୍ଡିତା;

ତେ ମୋଚୟନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ, ପଣ୍ଡିତା ମନ୍ତିନୋ ଜନା।

୭୬୨।

‘‘ସନ୍ତି ମାଣୱପୁତ୍ତା ମେ, କୁସଲା ସନ୍ଧିଛେଦକା;

ଯେସଂ କତେନ ମଗ୍ଗେନ, ୱେଦହୋ ମିଥିଲଂ ଗତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବମାୟିଧାତି ଦିବ୍ବମାୟଂ ଇଧ। ମାଣୱପୁତ୍ତାତି ଉପଟ୍ଠାକତରୁଣଯୋଧା। ଯେସଂ କତେନାତି ଯେହି କତେନ। ମଗ୍ଗେନାତି ଅଲଙ୍କତଉମଙ୍ଗେନ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅଲଙ୍କତଉମଙ୍ଗେନ କିର ଗତୋ, କୀଦିସୋ ନୁ ଖୋ ଉମଙ୍ଗୋ’’ତି ଉମଙ୍ଗଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଇଚ୍ଛିତଂ ଞତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ରାଜା ଉମଙ୍ଗଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ, ଦସ୍ସେସ୍ସାମିସ୍ସ ଉମଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୬୩।

‘‘ଇଙ୍ଘ ପସ୍ସ ମହାରାଜ, ଉମଙ୍ଗଂ ସାଧୁ ମାପିତଂ;

ହତ୍ଥୀନଂ ଅଥ ଅସ୍ସାନଂ, ରଥାନଂ ଅଥ ପତ୍ତିନଂ;

ଆଲୋକଭୂତଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତଂ, ଉମଙ୍ଗଂ ସାଧୁ ମାପିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ହତ୍ଥୀନନ୍ତି ଇଟ୍ଠକକମ୍ମଚିତ୍ତକମ୍ମୱସେନ କତାନଂ ଏତେସଂ ହତ୍ଥିଆଦୀନଂ ପନ୍ତୀହି ଉପସୋଭିତଂ ଅଲଙ୍କତଦେୱସଭାସଦିସଂ ଏକୋଭାସଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତଂ ଉମଙ୍ଗଂ ପସ୍ସ, ଦେୱାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ମମ ପଞ୍ଞାୟ ମାପିତେ ଚନ୍ଦସ୍ସ ଚ ସୂରିୟସ୍ସ ଚ ଉଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନେ ୱିୟ ପାକଟେ ଅଲଙ୍କତଉମଙ୍ଗେ ଅସୀତିମହାଦ୍ୱାରାନି

ଚତୁସଟ୍ଠିଚୂଳଅଦ୍ୱାରାନି ଏକସତସୟନଗବ୍ଭେ ଅନେକସତଦୀପଗବ୍ଭେ ଚ ପସ୍ସ, ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମୋଦମାନୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପକାରିନଗରଂ ପୱିସ, ଦେୱା''ତି ନଗରଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରାପେସି। ରାଜା ଏକସତରାଜପରିୱାରୋ ନଗରଂ ପାୱିସି। ମହାସତ୍ତୋ ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସପରିୱାରଂ ଆଦାୟ ଉମଙ୍ଗଂ ପାୱିସି। ରାଜା ଅଲଙ୍କତଦେୱସଭଂ ୱିୟ ଉମଙ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୬୪।

''ଲାଭା ୱତ ୱିଦେହାନଂ, ୟସ୍ସିମେଦିସା ପଣ୍ଡିତା;

ଘରେ ୱସନ୍ତି ୱିଜିତେ, ୟଥା ତ୍ୱଂସି ମହୋସଧା''ତି।

ତତ୍ଥ ୱିଦେହାନନ୍ତି ଏୱରୂପାନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଆକରସ୍ସ ଉଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଭୂତସ୍ସ ୱିଦେହାନଂ ଜନପଦସ୍ସ ଲାଭା ୱତ। ୟସ୍ସିମେଦିସାତି ୟସ୍ସ ଇମେ ଏୱରୂପା ପଣ୍ଡିତା ଉପାୟକୁସଲା ସନ୍ତିକେ ୱା ଏକଘରେ ୱା ଏକଜନପଦେ ୱା ଏକରଟ୍ଠେ ୱା ୱସନ୍ତି, ତସ୍ସପି ଲାଭା ୱତ। ୟଥା ତ୍ୱଂସୀତି ୟଥା ତ୍ୱଂ ଅସି, ତାଦିସେନ ପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଏକରଟ୍ଠେ ୱା ଏକଜନପଦେ ୱା ଏକନଗରେ ୱା ଏକଘରେ ୱା ୱସିତୁଂ ଲଭନ୍ତି। ତେସଂ ୱିଦେହରଟ୍ଠୱାସୀନଞ୍ଚେୱ ମିଥିଲନଗରୱାସୀନଞ୍ଚ ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ୱସିତୁଂ ଲଭନ୍ତାନଂ ଲାଭା ୱତାତି ୱଦତି।

ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ଏକସତସୟନଗବ୍ଭେ ଦସ୍ସେତି। ଏକସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ୱିୱଟେ ସବ୍ବେସଂ ୱିୱରୀୟତି। ଏକସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ପିଦହିତେ ସବ୍ବେସଂ ପିଧୀୟତି। ରାଜା ଉମଙ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତି, ପଣ୍ଡିତୋ ପନ ପଚ୍ଛତୋ। ସବ୍ବା ସେନା ଉମଙ୍ଗମେୱ ପାୱିସି। ରାଜା ଉମଙ୍ଗତୋ ନିକ୍ଖମି। ପଣ୍ଡିତୋ ତସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସୟଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ନିକ୍ଖମିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତୋ ଆଣିଂ ଅକ୍କମି। ତାୱଦେୱ ଅସୀତିମହାଦ୍ୱାରାନି ଚତୁସଟ୍ଠିଚୂଳଅଦ୍ୱାରାନି ଏକସତସୟନଗବ୍ଭଦ୍ୱାରାନି ଅନେକସତଦୀପଗବ୍ଭଦ୍ୱାରାନି ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ପିଦହିଂସୁ। ସକଲୋ ଉମଙ୍ଗୋ ଲୋକନ୍ତରିୟନିରୟୋ ୱିୟ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ଭୀତତସିତୋ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ ହିୟ୍ୟୋ ଉମଙ୍ଗଂ ପୱିସନ୍ତୋ ୟଂ ଖଗ୍ଗଂ ୱାଲୁକେ ଠପେସି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଭୂମିତୋ ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଓରୁୟ୍ହ ରାଜାନଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ଅସିଂ ଉଗ୍ଗିରିତ୍ୱା ତାସେତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ କସ୍ସ ରଜ୍ଜ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଭୀତୋ ''ତୁୟ୍ହମେୱ ପଣ୍ଡିତା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅଭୟଂ ମେ ଦେହୀ''ତି ଆହ। ''ମା ଭାୟିତ୍ଥ, ମହାରାଜ, ନାହଂ ତଂ ମାରେତୁକାମତାୟ ଖଗ୍ଗଂ ପରାମସିଂ, ମମ ପଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପରାମସି''ନ୍ତି ଖଗ୍ଗଂ ରଞ୍ଞୋ ଅଦାସି। ଅଥ ନଂ ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତଂ ''ମହାରାଜ, ସଚେ ମଂ ମାରେତୁକାମୋସି, ଇଦାନେୱ ଇମିନା ଖଗ୍ଗେନ ମାରେହି। ଅଥ ଅଭୟଂ ଦାତୁକାମୋ, ଅଭୟଂ ଦେହୀ''ତି ଆହ। ''ପଣ୍ଡିତ, ମୟା ତୁୟ୍ହଂ ଅଭୟଂ ଦିନ୍ନମେୱ, ତ୍ୱଂ ମା ଚିନ୍ତୟୀ''ତି ଅସିଂ ଠପେତ୍ୱା ଉଭୋପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଦୁବ୍ଭାୟ ସପଥଂ କରିଂସୁ।

ଅଥ ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ – ''ପଣ୍ଡିତ, ଏୱଂ ଞାଣବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କସ୍ମା ନ ଗଣ୍ହାସୀ''ତି? ''ମହାରାଜ, ଅହଂ ଇଚ୍ଛମାନୋ ଅଜ୍ଜେୱ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜାନୋ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟଂ, ପରଂ ମାରେତ୍ୱା ଚ ୟସଗ୍ଗହଣଂ ନାମ ପଣ୍ଡିତେହି ନ ପସତ୍ଥ''ନ୍ତି। ''ପଣ୍ଡିତ, ମହାଜନୋ ଦ୍ୱାରଂ ଅଲଭମାନୋ ପରିଦେୱତି, ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦେହୀ''ତି । ସୋ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରି, ସକଲୋ ଉମଙ୍ଗୋ ଏକୋଭାସୋ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ଅସ୍ସାସଂ ପଟିଲଭି। ସବ୍ବେ ରାଜାନୋ ଅତ୍ତନୋ ସେନାୟ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିଂସୁ। ସୋ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସାଲମାଳଅକେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ତେ ରାଜାନୋ ଆହଂସୁ ''ପଣ୍ଡିତ, ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ସଚେ ମୁହୁତ୍ତଂ ଉମଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ନ ୱିୱରିସ୍ସ, ସବ୍ବେସଂ ନୋ ତତ୍ଥେୱ ମରଣଂ ଅଭୱିସ୍ସା''ତି। ''ନ ମହାରାଜାନୋ ଇଦାନେୱ ତୁମ୍ହେହି ମଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ପୁବ୍ବେପି ଲଦ୍ଧଂୟେୱା''ତି। ''କଦା, ପଣ୍ଡିତା''ତି? ''ଠପେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ନଗରଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ଜୟପାନଂ ପାତୁଂ ସୁରାୟ ପଟିୟତ୍ତକାଲଂ ସରଥା''ତି? ''ଆମ, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ତଦା ଏସ ରାଜା କେୱଟ୍ଟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦୁମ୍ମନ୍ତିତେନ ୱିସୟୋଜିତାୟ ସୁରାୟ ଚେୱ ମଚ୍ଛମଂସେହି ଚ ତୁମ୍ହେ ମାରେତୁଂ କିଚ୍ଚମକାସି। ଅଥାହଂ ''ମାଦିସେ ପଣ୍ଡିତେ ଧରମାନେ ଇମେ ଅନାଥମରଣଂ ମା ମରନ୍ତୂ''ତି ଅତ୍ତନୋ ୟୋଧେ ପେସେତ୍ୱା ସବ୍ବଭାଜନାନି ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଏତେସଂ ମନ୍ତଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତଦାନଂ ଅଦାସିନ୍ତି।

ତେ ସବ୍ବେପି ଉବ୍ବିଗ୍ଗମାନସା ହୁତ୍ୱା ଚୂଳନିରାଜାନଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ସଚ୍ଚଂ କିର, ମହାରାଜା''ତି? ''ଆମ, ମୟା କେୱଟ୍ଟସ୍ସ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା କତଂ, ସଚ୍ଚମେୱ ପଣ୍ଡିତୋ କଥେତୀ''ତି। ତେ ସବ୍ବେପି ମହାସତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ସବ୍ବେସଂ ନୋ ପତିଟ୍ଠା ଜାତୋ, ତଂ ନିସ୍ସାୟ ମୟଂ ଜୀୱିତଂ ଲଭିମ୍ହା''ତି ସବ୍ବପସାଧନେହି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପୂଜଂ କରିଂସୁ। ପଣ୍ଡିତୋ ରାଜାନଂ ଆହ – ''ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ପାପମିତ୍ତସଂସଗ୍ଗସ୍ସେୱ ଏସ ଦୋସୋ, ଇମେ ରାଜାନୋ ଖମାପେଥା''ତି। ରାଜା ''ମୟା ଦୁପ୍ପୁରିସଂ ନିସ୍ସାୟ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱରୂପଂ କତଂ, ଏସ ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ, ଖମଥ ମେ ଦୋସଂ, ପୁନ ଏୱରୂପଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଖମାପେସି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଚ୍ଚୟଂ ଦେସେତ୍ୱା ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ରାଜା ବହୂନି

ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଆହରାପେତ୍ୱା ସଙ୍କେହି ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତାହଂ ଉମଙ୍ଗେଯେୱ କୀଳଇତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମହାସକ୍କାରଂ କାରେତ୍ୱା ଏକସତରାଜପରିୱୁତୋ ମହାତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ୱସାପେତୁକାମତାଯ ଆହ –

୭୬୫।

''ୱୁତ୍ତିଞ୍ଚ ପରିହାରଞ୍ଚ, ଦିଗୁଣଂ ଭତ୍ତୱେତନଂ;

ଦଦାମି ୱିପୁଲେ ଭୋଗେ, ଭୁଞ୍ଜ କାମେ ରମସ୍ସୁ ଚ;

ମା ୱିଦେହଂ ପଚ୍ଚଗମା, କିଂ ୱିଦେହୋ କରିସ୍ସତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତିନ୍ତି ଯସନିସ୍ସିତଂ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିଂ। ପରିହାରନ୍ତି ଗାମନିଗମଦାନଂ। ଭତ୍ତନ୍ତି ନିୱାପଂ। ୱେତନନ୍ତି ପରିବ୍ବଯଂ। ଭୋଗେତି ଅଞ୍ଞେପି ତେ ୱିପୁଲେ ଭୋଗେ ଦଦାମି।

ପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ –

୭୬୬।

''ଯୋ ଚଜେଥ ମହାରାଜ, ଭତ୍ତାରଂ ଧନକାରଣା;

ଉଭିନ୍ନଂ ହୋତି ଗାରଯ୍ହୋ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ଯାୱ ଜୀୱେଯ୍ୟ ୱେଦେହୋ, ନାଞ୍ଞସ୍ସ ପୁରିସୋ ସିଯା।

୭୬୭।

''ଯୋ ଚଜେଥ ମହାରାଜ, ଭତ୍ତାରଂ ଧନକାରଣା;

ଉଭିନ୍ନଂ ହୋତି ଗାରଯ୍ହୋ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ;

ଯାୱ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ ୱେଦେହୋ, ନାଞ୍ଞସ୍ସ ୱିଜିତେ ୱସେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚାତି ଏୱରୂପଞ୍ହି ''ଧନକାରଣା ମଯା ଅତ୍ତନୋ ଭତ୍ତାରଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତେନ ପାପଂ କତ''ନ୍ତି ଅତ୍ତାପି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି, ''ଇମିନା ଧନକାରଣା ଅତ୍ତନୋ ଭତ୍ତା ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ, ପାପଧମ୍ମୋ ଅଯ''ନ୍ତି ପରୋପି ଗରହତି। ତସ୍ମା ନ ସକ୍କା ତସ୍ମିଂ ଧରନ୍ତେ ମଯା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱିଜିତେ ୱସିତୁନ୍ତି।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆହ – ''ତେନ ହି, ପଣ୍ଡିତ, ତୱ ରଞ୍ଞୋ ଦିୱଙ୍ଗତକାଲେ ଇଧାଗନ୍ତୁଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୁ, ଦେୱ, ଅହଂ ଜୀୱନ୍ତୋ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ରାଜା ସତ୍ତାହଂ ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ପୁନ ଆପୁଚ୍ଛନକାଲେ ''ଅହଂ ତେ, ପଣ୍ଡିତ, ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୭୬୮।

''ଦମ୍ମି ନିକ୍ଖସହସ୍ସଂ ତେ, ଗାମାସୀତିଞ୍ଚ କାସିସୁ;

ଦାସିସତାନି ଚତ୍ତାରି, ଦମ୍ମି ଭରିଯାସତଞ୍ଚ ତେ;

ସଙ୍ଗଂ ସେନଙ୍ଗମାଦାୟ, ସୋତ୍ଥିଂ ଗଚ୍ଛ ମହୋସଧା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିକ୍ଖସହସ୍ସନ୍ତି ପଞ୍ଚସୁୱଣ୍ଣେନ ନିକ୍ଖେନ ନିକ୍ଖାନଂ ସହସ୍ସଂ। ଗାମାତି ଯେ ଗାମା ସଂୱଚ୍ଛରେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ସହସ୍ସସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକା, ତେ ଚ ଗାମେ ତେ ଦମ୍ମି। କାସିସୁତି କାସିରଟ୍ଠେ। ତଂ ୱିଦେହରଟ୍ଠସ୍ସ ଆସନ୍ନଂ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥସ୍ସ ଅସୀତିଗାମେ ଅଦାସି।

ସୋପି ରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ବନ୍ଧୱାନଂ ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅହଂ ମମ ରଞ୍ଞୋ ଗମନକାଲେୟେୱ ‘ମହାରାଜ, ନନ୍ଦାଦେୱିଂ ମାତୁଟ୍ଠାନେ ଠପେୟ୍ୟାସି, ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦଂ କନିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ’ତି ୱତ୍ୱା ଧୀତାୟ ତେ ଅଭିସେକଂ ଦାପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସିଂ, ମାତରଞ୍ଚ ଦେୱିଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ସୀଘମେୱ ପେସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ପଣ୍ଡିତା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଧୀତୁ ଦାତବ୍ବାନି ଦାସିଦାସୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରସୁୱଣ୍ଣହିରଞ୍ଞଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥାଦୀନି ‘‘ଇମାନି ତସ୍ସା ଦଦେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ମହାସତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ସେନାୱାହନସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ୱିଚାରେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୬୯।

‘‘ୟାୱ ଦଦନ୍ତୁ ହତ୍ଥୀନଂ, ଅସ୍ସାନଂ ଦିଗୁଣଂ ୱିଧଂ;

ତପ୍ପେନ୍ତୁ ଅନ୍ନପାନେନ, ରଥିକେ ପତ୍ତିକାରକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୟାୱାତି ନ କେୱଲଂ ଦିଗୁଣମେୱ, ୟାୱ ପହୋତି, ତାୱ ହତ୍ଥୀନଞ୍ଚ ଅସ୍ସାନଞ୍ଚ ୟୱଗୋଧୁମାଦିୱିଧଂ ଦେଥାତି ୱଦତି। ତପ୍ପେନ୍ତୂତି ୟତ୍ତକେନ ତେ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅକିଲନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ତକଂ ଦେନ୍ତା ତପ୍ପେନ୍ତୁ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୭୦।

‘‘ହତ୍ଥୀ ଅସ୍ସେ ରଥେ ପତ୍ତୀ, ଗଚ୍ଛେୱାଦାୟ ପଣ୍ଡିତ;

ପସ୍ସତୁ ତଂ ମହାରାଜା, ୱେଦେହୋ ମିଥିଲଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମିଥିଲଂ ଗତନ୍ତି ସୋତ୍ଥିନା ତଂ ମିଥିଲନଗରଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ ପସ୍ସତୁ।

ଇତି ସୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ତେପି ଏକସତରାଜାନୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ବହୁଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଅଦଂସୁ। ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତକପୁରିସାପି ପଣ୍ଡିତମେୱ ପରିୱାରୟିଂସୁ। ସୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ପରିୱୁତୋ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେୟେୱ ଚୂଳନିରଞ୍ଞା ଦିନ୍ନଗାମତୋ ଆୟଂ ଆହରାପେତୁଂ ପୁରିସେ ପେସେତ୍ୱା ୱିଦେହରଟ୍ଠଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ସେନକୋପି କିନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସଂ ଠପେସି ‘‘ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ପୁନ ଆଗମନଂ ୱା ଅନାଗମନଂ ୱା ଜାନିତ୍ୱା ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଆଗମନଞ୍ଚ ମୟ୍ହଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ସୋ ତିୟୋଜନମତ୍ଥକେୟେୱ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ସେନକସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ଅଗମାସି । ରାଜାପି ପାସାଦତଲେ ଠିତୋ ୱାତପାନେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହତିଂ ସେନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହୋସଧପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସେନା ମନ୍ଦା, ଅୟଂ ଅତିୱିୟ ମହତୀ ସେନା ଦିସ୍ସତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଚୂଳନିରାଜା ଆଗତୋ ସିୟା’’ତି ଭୀତତସିତୋ ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ –

୭୭୧।

‘‘ହତ୍ଥୀ ଅସ୍ସା ରଥା ପତ୍ତୀ, ସେନା ପଦିସ୍ସତେ ମହା;

ଚତୁରଙ୍ଗିନୀ ଭୀସରୂପା, କିଂ ନୁ ମଞ୍ଞସି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ସେନକୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୭୨।

‘‘ଆନନ୍ଦୋ ତେ ମହାରାଜ, ଉତ୍ତମୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ସଙ୍ଗଂ ସେନଙ୍ଗମାଦାୟ, ସୋହିଂ ପତ୍ତୋ ମହୋସଧୋ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଆହ – ‘‘ସେନକ, ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସେନା ମନ୍ଦା, ଅୟଂ ପନ ମହତୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଚୂଳନିରାଜା ତେନ ପସାଦିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନସ୍ସ ପସନ୍ନେନ ଦିନ୍ନା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ରାଜା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି ‘‘ନଗରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରୋନ୍ତୂ’’ତି। ନାଗରା ତଥା କରିଂସୁ। ପଣ୍ଡିତୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଉଟ୍ଠାୟ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କୱରଗତୋ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ –

୭୭୩।

‘‘ଯଥା ପେତଂ ସୁସାନସ୍ମିଂ, ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଚତୁରୋ ଜନା;

ଏୱଂ କପିଲୟେ ତ୍ୟମ୍ହ, ଛଡ୍ଡୟିତ୍ୱା ଇଧାଗତା।

୭୭୪।

‘‘ଅଥ ତ୍ୱଂ କେନ ୱଣ୍ଣେନ, କେନ ୱା ପନ ହେତୁନା;

କେନ ୱା ଅତ୍ଥଜାତେନ, ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚୟୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚତୁରୋ ଜନାତି ପଣ୍ଡିତ, ଯଥା ନାମ କାଲକତଂ ଚତୁରୋ ଜନା ମଞ୍ଚକେନ ସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ କପିଲୟେ ରଟ୍ଠେ ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମୟଂ ଇମାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। କେନ ୱଣ୍ଣେନାତି କେନ କାରଣେନ। ହେତୁନାତି ପଚ୍ଚୟେନ। ଅତ୍ଥଜାତେନାତି ଅତ୍ଥେନ। ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚୟୀତି ଅମିତ୍ତହତ୍ଥଗତୋ କେନ କାରଣେନ ପଚ୍ଚୟେନ କେନ ଅତ୍ଥେନ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚେସୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୭୭୫।

‘‘ଅତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥେନ ୱେଦେହ, ମନ୍ତଂ ମନ୍ତେନ ଖତ୍ତିୟ;

ପରିୱାରୟିଂ ରାଜାନଂ, ଜମ୍ବୁଦୀପଂୱ ସାଗରୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଂ, ମହାରାଜ, ତେନ ଚିନ୍ତିତଂ ଅତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ଚିନ୍ତିତେନ ଅତ୍ଥେନ, ତେନ ଚ ମନ୍ତିତଂ ମନ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ମନ୍ତିତେନ ମନ୍ତେନ ପରିୱାରେସିଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତ୍ତକମେୱ, ଏକସତରାଜପରିୱାରଂ ପନ ତଂ ରାଜାନଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ସାଗରୋ ୱିୟ ପରିୱାରୟିସ୍ସନ୍ତି। ସଙ୍ଗଂ ଅତ୍ତନୋ କତକମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଅତିୱିୟ ତୁସ୍ସି। ଅଥସ୍ସ ପଣ୍ଡିତୋ ଚୂଳନିରଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ଦିନ୍ନଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଆହ –

୭୭୬।

‘‘ଦିନ୍ନଂ ନିକ୍ଖସହସ୍ସଂ ମେ, ଗାମାସୀତି ଚ କାସିସୁ;

ଦାସିସତାନି ଚତ୍ତାରି, ଦିନ୍ନଂ ଭରିୟାସତଞ୍ଚ ମେ;

ସଙ୍ଘଂ ସେନଙ୍ଗମାଦାଯ, ସୋତ୍ଥିନାମ୍ହି ଇଧାଗତୋ’’ତି।

ତତୋ ରାଜା ଅତିୱିଯ ତୁଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ତମେୱ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

୭୭୭।

‘‘ସୁସୁଖଂ ୱତ ସଂୱାସୋ, ପଣ୍ଡିତେହୀତି ସେନକ;

ପକ୍ଖୀୱ ପଞ୍ଜରେ ବଦ୍ଧେ ମଚ୍ଛେ ଜାଲଗତେରିୱ;

ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ତଗତେ, ମୋଚଯୀ ନୋ ମହୋସଧୋ’’ତି।

ସେନକୋପି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ତମେୱ ଗାଥମାହ –

୭୭୮।

‘‘ଏୱମେତଂ ମହାରାଜ, ପଣ୍ଡିତା ହି ସୁଖାୱହା;

ପକ୍ଖୀୱ ପଞ୍ଜରେ ବଦ୍ଧେ, ମଚ୍ଛେ ଜାଲଗତେରିୱ;

ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ତଗତେ, ମୋଚଯୀ ନୋ ମହୋସଧୋ’’ତି।

ଅଥ ରାଜା ନଗରେ ଛଣଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ତାହଂ ମହାଛଣଂ କରୋନ୍ତୁ, ଯେସଂ ମଯି ସିନେହୋ ଅତ୍ଥି, ତେ ସବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ ସମ୍ମାନଂ କରୋନ୍ତୂ’’ତି ଆଣାପେନ୍ତୋ ଆହ –

୭୭୯।

‘‘ଆହଞ୍ଞନ୍ତୁ ସବ୍ବୱୀଣା, ଭେରିଯୋ ଦିନ୍ଦିମାନି ଚ;

ଧମେନ୍ତୁ ମାଗଧା ସଙ୍ଖା, ୱଗ୍ଗୂ ନଦନ୍ତୁ ଦୁନ୍ଦୁଭୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆହଞ୍ଞନ୍ତୂତି ୱାଦିଯନ୍ତୁ। ମାଗଧା ସଙ୍ଖାତି ମଗଧରଟ୍ଠେ ସଞ୍ଜାତା ସଙ୍ଖା। ଦୁନ୍ଦୁଭୀତି ମହାଭେରିଯୋ।

ଅଥ ତେ ନାଗରା ଚ ଜାନପଦା ଚ ପକତିଯାପି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କାତୁକାମା ଭେରିସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅତିରେକତରଂ ଅକଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୭୮୦।

‘‘ଓରୋଧା ଚ କୁମାରା ଚ, ୱେସିଯାନା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ବହୁଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ପଣ୍ଡିତସ୍ସାଭିହାରଯୁଂ।

୭୮୧।

‘‘ହତ୍ଥାରୋହା ଅନୀକଟ୍ଠା, ରଥିକା ପତ୍ତିକାରକା;

ବହୁଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ପଣ୍ଡିତସ୍ସାଭିହାରୟୁଂ।

୭୮୨।

‘‘ସମାଗତା ଜାନପଦା, ନେଗମା ଚ ସମାଗତା;

ବହୁଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ପଣ୍ଡିତସ୍ସାଭିହାରୟୁଂ।

୭୮୩।

‘‘ବହୁଜନୋ ପସନ୍ନୋସି, ଦିସ୍ୱା ପଣ୍ଡିତମାଗତଂ;

ପଣ୍ଡିତମ୍ହି ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ, ଚେଲୁକ୍ଖେପୋ ଅୱତ୍ତଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓରୋଧାତି ଉଦୁମ୍ବରଦେୱିଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରିକା। ଅଭିହାରୟୁନ୍ତି ଅଭିହାରାପେସୁଂ, ପହିଣିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୁଜନୋତି ଭିକ୍ଖୱେ, ନଗରୱାସିନୋ ଚ ଚତୁଦ୍ୱାରଗାମୱାସିନୋ ଚ ଜନପଦୱାସିନୋ ଚାତି ବହୁଜନୋ ପସନ୍ନୋ ଅହୋସି। ଦିସ୍ୱା ପଣ୍ଡିତମାଗତନ୍ତି ପଣ୍ଡିତଂ ମିଥିଲଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା। ଅୱତ୍ତଥାତି ପଣ୍ଡିତମ୍ହି ମିଥିଲଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ‘‘ଅୟଂ ନୋ ପଠମମେୱ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତୱସଂ ଗତଂ ରାଜାନଂ ମୋଚେତ୍ୱା ପେସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଏକସତରାଜାନୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖମାପେତ୍ୱା ସମଗ୍ଗେ କତ୍ୱା ଚୂଳନିଂ ପସାଦେତ୍ୱା ତେନ ଦିନ୍ନଂ ମହନ୍ତଂ ୟସଂ ଆଦାୟ ଆଗତୋ’’ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେନ ଜନେନ ପୱତ୍ତିତୋ ଚେଲୁକ୍ଖେପୋ ପୱତ୍ତଥ।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଛଣାୱସାନେ ରାଜକୁଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ମାତରଞ୍ଚ ଦେୱିଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ସୀଘଂ ପେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସାଧୁ, ତାତ, ପେସେହୀ’’ତି। ସୋ ତେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତସେନାୟପି ସକ୍କାରଂ ସମ୍ମାନଂ କାରେତ୍ୱା ତେ ତୟୋ ଜନେ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସେହି ସଦ୍ଧିଂ ପେସେସି। ରଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ଦିନ୍ନା ସତଭରିୟା ଚ ଚତ୍ତାରି ଦାସିସତାନି ଚ ନନ୍ଦାଦେୱିୟା ସଦ୍ଧିଂ ପେସେସି, ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତସେନମ୍ପି ତେହି ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ପେସେସି। ତେ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଅଥ ରାଜା ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ଅମ୍ମ, ୱେଦେହରାଜେନ ତେ ସଙ୍ଗହୋ କତୋ’’ତି? ‘‘କିଂ ତାତ, କଥେସି, ମଂ ଦେୱତାଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ସକ୍କାରମକାସି, ନନ୍ଦାଦେୱିମ୍ପି ମାତୁଟ୍ଠାନେ ଠପେସି, ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦଂ କନିଟ୍ଠଭାତିକଟ୍ଠାନେ ଠପେସୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଅତିୱିୟ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ବହୁଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେ ଉଭୋପି ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ୱସିଂସୂତି।

ମହାଉମଙ୍ଗଖଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଦକରକ୍ଖସପଞ୍ହୋ

ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦୀ ୱିଦେହରଞ୍ଞୋ ପିୟା ଅହୋସି ମନାପା। ସା ଦୁତିୟେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି। ତସ୍ସ ଦସମେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ୱେଦେହରାଜା କାଲମକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ ତୱ ଅୟ୍ୟକସ୍ସ ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆପୁଚ୍ଛି। ପଣ୍ଡିତ, ମା ମଂ ଦହରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗମିତ୍ଥ, ଅହଂ ତଂ ପିତୁଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦୀପି ନଂ ‘‘ପଣ୍ଡିତ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗତକାଲେ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ମା ଗମିତ୍ଥା’’ତି ୟାଚି। ସୋପି ‘‘ମୟା ରଞ୍ଞୋ ପଟିଞ୍ଞା ଦିନ୍ନା, ନ ସକ୍କା ଅଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ମହାଜନସ୍ସ କଲୁନଂ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକେ ଗହେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ଗତୋ। ରାଜା ତସ୍ସାଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଗେହଂ ଦତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ପଠମଦିନ୍ନେ ଅସୀତିଗାମେ ନ ଅଞ୍ଞଂ ଭୋଗଂ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠାସି।

ତଦା ଭେରୀ ନାମ ପରିବ୍ବାଜିକା ରାଜଗେହେ ଭୁଞ୍ଜତି, ସା ପଣ୍ଡିତା ବ୍ୟତ୍ତା। ତାୟ ମହାସତ୍ତୋ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ‘‘ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ କିର ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୀ’’ତି ସଦ୍ଦମେୱ ସୁଣାତି। ତେନପି ସା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା, ‘‘ଭେରୀ ନାମ ପରିବ୍ବାଜିକା ରାଜଗେହେ ଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି ସଦ୍ଦମେୱ ସୁଣାତି। ନନ୍ଦାଦେୱୀ ପନ ‘‘ପିୟୱିପ୍ପୟୋଗଂ କତ୍ୱା ଅମ୍ହେ କିଲମାପେସୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତେ ଅନତ୍ତମନା ଅହୋସି। ସା ପଞ୍ଚସତା ୱଲ୍ଲଭିତ୍ଥିୟୋ ଆଣାପେସି ‘‘ମହୋସଧସ୍ସ ଏକଂ ଦୋସଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତରେ ପରିଭିନ୍ଦିତୁଂ ୱାୟମଥା’’ତି। ତା ତସ୍ସ ଅନ୍ତରଂ ଓଲୋକେନ୍ତିୟୋ ୱିଚରନ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ସା ପରିବ୍ବାଜିକା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ରାଜଗେହା ନିକ୍ଖନ୍ତୀ ବୋଧିସତ୍ତଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ରାଜଙ୍ଗଣେ ପସ୍ସି। ସୋ ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସା “ଅଯଂ କିର ପଣ୍ଡିତୋ, ଜାନିସ୍ସାମି ତାୱସ୍ସ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ୱା ଅପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ୱା”ତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ସା କିର “କୀଦିସଂ, ପଣ୍ଡିତ, ରାଜା ତଂ ପରଦେସତୋ ଆନେତ୍ୱା ଇଦାନି ପଟିଜଗ୍ଗତି, ନ ପଟିଜଗ୍ଗତୀ”ତି ମନସାୱ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ବୋଧିସତ୍ତୋ “ଅଯଂ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତୀ”ତି ଞତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ହତ୍ଥମୁଟ୍ଠିଂ ଅକାସି। ସୋ କିର “ଅଯ୍ୟେ, ମମ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଇଦାନି ରାଜା ଗାଳ୍ହମୁଟ୍ଠିୱ ଜାତୋ, ନ ମେ ଅପୁବ୍ବଂ କିଞ୍ଚି ଦେତୀ”ତି ମନସାୱ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀସଂ ପରାମସି। ତେନ ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି “ପଣ୍ଡିତ, ସଚେ କିଲମସି, ମଯଂ ୱିଯ କସ୍ମା ନ ପବ୍ବଜସୀ”ତି? ତଂ ଞତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ କୁଚ୍ଛିଂ ପରାମସି। ତେନ ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି “ଅଯ୍ୟେ, ମମ ପୋସିତବ୍ବା ପୁତ୍ତଦାରା ବହୁତରା, ତେନ ନ ପବ୍ବଜାମୀ”ତି। ଇତି ସା ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆୱାସମେୱ ଅଗମାସି। ମହାସତ୍ତୋପି ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ।

ନନ୍ଦାଦେୱିଯା ପଯୁତ୍ତା ୱଲ୍ଲଭିତ୍ଥିଯୋ ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠିତା ତଂ କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଚୂଳନିରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା “ଦେୱ, ମହୋସଧୋ ଭେରିପରିବ୍ବାଜିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ହୋତୀ”ତି ପରିଭିନ୍ଦିଂସୁ। ରାଜା ଆହ – “କିଂ ୱୋ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା”ତି? ମହାରାଜ , ପରିବ୍ବାଜିକା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଓତରନ୍ତୀ ମହୋସଧଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜାନଂ ହତ୍ଥତଲଂ ୱିଯ ଖଲମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ ଚ ସମଂ କତ୍ୱା “ରଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋସୀ”ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ମହୋସଧୋପି ଖଗ୍ଗଗ୍ଗହଣାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ “କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କରିସ୍ସାମୀ”ତି ମୁଟ୍ଠିଂ ଅକାସି। ସା “ସୀସମେୱ ଛିନ୍ଦାହୀ”ତି ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୀସଂ ପରାମସି। ମହୋସଧୋ “ମଜ୍ଝେଯେୱ ନଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ”ତି କୁଚ୍ଛିଂ ପରାମସି। ଅପ୍ପମତ୍ତା, ମହାରାଜ, ହୋଥ, ମହୋସଧଂ ଘାତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି। ସୋ ତାସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି “ନ ସକ୍କା ପଣ୍ଡିତେନ ମଯି ଦୁସ୍ସିତୁଂ, ପରିବ୍ବାଜିକଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ”ତି।

ସୋ ପୁନଦିୱସେ ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ଭୁତ୍ତକାଲେ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି “ଅଯ୍ୟେ, କଚ୍ଚି ତେ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତୋ ଦିଟ୍ଠୋ”ତି? “ଆମ, ମହାରାଜ, ହିଯ୍ୟୋ ଇତୋ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତିଯା ଦିଟ୍ଠୋ”ତି। “କୋଚି ପନ ୱୋ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ଅହୋସୀ”ତି। “ମହାରାଜ, ସଲ୍ଲାପୋ ନତ୍ଥି, ‘ସୋ ପନ ପଣ୍ଡିତୋ’ତି ସୁତ୍ୱା ‘ସଚେ ପଣ୍ଡିତୋ, ଇଦଂ ଜାନିସ୍ସତୀ’ତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ “ପଣ୍ଡିତ, କଚ୍ଚି ତେ ରାଜା ପସାରିତହତ୍ଥୋ, ନ ସଙ୍କୁଚିତହତ୍ଥୋ, କଚ୍ଚି ତେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀ”ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେସିଂ। ପଣ୍ଡିତୋ – “ରାଜା ମମ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଇଦାନି କିଞ୍ଚି ନ ଦେତୀ”ତି ମୁଟ୍ଠିମକାସି। ଅଥାହଂ – “ସଚେ କିଲମସି, ମଯଂ ୱିଯ କସ୍ମା ନ ପବ୍ବଜସୀ”ତି ସୀସଂ ପରାମସିଂ। ସୋ – “ମମ ପୋସେତବ୍ବା ପୁତ୍ତଦାରା ବହୁତରା, ତେନ ନ ପବ୍ବଜାମୀ”ତି ଅତ୍ତନୋ କୁଚ୍ଛିଂ ପରାମସୀତି। “ପଣ୍ଡିତୋ, ଅଯ୍ୟେ, ମହୋସଧୋ”ତି? “ଆମ, ମହାରାଜ, ପଥୱିତଲେ ପଞ୍ଞାଯ ତେନ ସଦିସୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ”ତି। ରାଜା ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ତସ୍ସା ଗତକାଲେ ପଣ୍ଡିତୋ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ। ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛି “କଚ୍ଚି ତେ, ପଣ୍ଡିତ, ଭେରୀ ନାମ ପରିବ୍ବାଜିକା ଦିଟ୍ଠା”ତି? “ଆମ, ମହାରାଜ, ହିଯ୍ୟୋ ଇତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତିଂ ପସ୍ସିଂ, ସା ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ଏୱଂ ମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି, ଅହଞ୍ଚସ୍ସା ତଥେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି”ନ୍ତି ତାଯ କଥିତନିଯାମେନେୱ କଥେସି। ରାଜା ତଂ ଦିୱସଂ ପସୀଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି, ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ତମେୱ ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ତସ୍ସ ଯସୋ ମହା ଅହୋସି।

ରଞ୍ଞୋ ଦିନ୍ନଯସାନନ୍ତରମେୱ ସୋ ଚିନ୍ତେସି “ରଞ୍ଞା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ମଯ୍ହଂ ଅତିମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଦିନ୍ନଂ, ରାଜାନୋ ଖୋ ପନ ମାରେତୁକାମାପି ଏୱଂ କରୋନ୍ତିଯେୱ, ଯଂନୂନାହଂ ‘ମମ ସୁହଦଯୋ ୱା ନୋ ୱା’ତି ରାଜାନଂ ୱୀମଂସେଯ୍ୟଂ, ନ ଖୋ ପନଞ୍ଞୋ ଜାନିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଭେରୀ ପରିବ୍ବାଜିକା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନା, ସା ଏକେନୁପାଯେନ ଜାନିସ୍ସତୀ”ତି। ସୋ ବହୂନି ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ଆୱାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା “ଅଯ୍ୟେ, ତୁମ୍ହେହି ରଞ୍ଞୋ ମମ ଗୁଣକଥାଯ କଥିତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାଜା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଅତିମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦେତି, ତଂ ଖୋ ପନ ‘ସଭାୱେନ ୱା ଦେତି, ନୋ ୱା’ତି ନ ଜାନାମି, ସାଧୁ ୱତସ୍ସ, ସଚେ ଏକେନୁପାଯେନ ରଞ୍ଞୋ ମଯି ସିନେହଭାୱଂ ଜାନେଯ୍ୟାଥା”ତି ଆହ। ସା “ସାଧୂ”ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ରାଜଗେହଂ ଗଚ୍ଛମାନା ଦକରକ୍ଖସପଞ୍ହଂ ନାମ ଚିନ୍ତେସି। ଏୱଂ କିରସ୍ସା ଅହୋସି “ଅହଂ ଚରପୁରିସୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଉପାଯେନ ରାଜାନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସୁହଦଯୋ ୱା, ନୋ ୱା’ତି ଜାନିସ୍ସାମୀ”ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ନିସୀଦି। ରାଜାପି ନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ତସ୍ସା ଏତଦହୋସି “ସଚେ ରାଜା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଉପରି ଦୁହଦଯୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ଦୁହଦଯଭାୱଂ ମହାଜନମଜ୍ଝେଯେୱ କଥେସ୍ସତି, ତଂ ଅଯୁତ୍ତଂ, ଏକମନ୍ତେ ନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ”ତି। ସା “ରହୋ ପଚ୍ଚାସୀସାମି, ମହାରାଜା”ତି ଆହ। ରାଜା ମନୁସ୍ସେ ପଟିକ୍କମାପେସି। ଅଥ ନଂ ସା ଆହ – “ମହାରାଜ, ତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛାମୀ”ତି। “ପୁଚ୍ଛ, ଅଯ୍ୟେ, ଜାନନ୍ତୋ କଥେସ୍ସାମୀ”ତି। ଅଥ ସା ଦକରକ୍ଖସପଞ୍ହେ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

“ସଚେ ୱୋ ୱୁଯ୍ହମାନାନଂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ଉଦକଣ୍ଣୱେ;

ମନୁସ୍ସବଲିମେସାନୋ, ନାଓଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ରକ୍ଖସୋ;

ଅନୁପୁବ୍ବଂ କଥଂ ଦତ୍ୱା, ମୁଞ୍ଚେସି ଦକରକ୍ଖସା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୨୪);

ତତ୍ଥ ସତ୍ତନ୍ନନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ମାତା ଚ ନନ୍ଦାଦେୱୀ ଚ ତିଖିଣମନ୍ତିକୁମାରୋ ଚ ଧନୁସେଖସହାୟୋ ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ମହୋସଧୋ ଚ ତୁମ୍ହେ ଚାତି ଇମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ। ଉଦକଣ୍ଣୱେତି ଗମ୍ଭୀରୱିତ୍ଥତେ ଉଦକେ। ମନୁସ୍ସବଲିମେସାନୋତି ମନୁସ୍ସବଲିଂ ଗୱେସନ୍ତୋ। ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାତି ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଦକରକ୍ଖସୋ ଉଦକଂ ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ନାଓଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ଗହେତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘ମହାରାଜ, ଇମେ ଛ ଜନେ ମମ ଅନୁପଟିପାଟିୟା ଦେହି, ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦେୟ୍ୟ। ଅଥ ତ୍ୱଂ ଅନୁପୁବ୍ବଂ କଥଂ ଦତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚେସି ଦକରକ୍ଖସା, କଂ ପଠମଂ ଦତ୍ୱା…ପେ… କଂ ଛଟ୍ଠଂ ଦତ୍ୱା ଦକରକ୍ଖସତୋ ମୁଞ୍ଚେୟ୍ୟାସୀତି?

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ମାତରଂ ପଠମଂ ଦଜ୍ଜଂ, ଭରିଯଂ ଦତ୍ୱାନ ଭାତରଂ;

ତତୋ ସହାଯଂ ଦତ୍ୱାନ, ପଞ୍ଚମଂ ଦଜ୍ଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ;

ଛଟ୍ଠାହଂ ଦଜ୍ଜମତ୍ତାନଂ, ନେୱ ଦଜ୍ଜଂ ମହୋସଧ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୨୫);

ତତ୍ଥ ଛଟ୍ଠାହନ୍ତି ଅହ୍ୟେ, ପଞ୍ଚମେ ଖାଦିତେ ଅଥାହଂ ‘‘ଭୋ ଦକରକ୍ଖସ, ମୁଖଂ ୱିୱରା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ମୁଖେ ୱିୱଟେ ଦଳ୍ହଂ କଚ୍ଛଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଇମଂ ରଜ୍ଜସିରିଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ମଂ ଖାଦା’’ତି ତସ୍ସ ମୁଖେ ପତେୟ୍ୟଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ଜୀୱମାନୋ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତଂ ଦଦେୟ୍ୟନ୍ତି, ଏତ୍ତକେନ ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଏୱଂ ଞାତଂ ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ରଞ୍ଞୋ ମହାସତ୍ତେ ସୁହଦଯତଂ, ନ ପନ ଏତ୍ତକେନେୱ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣୋ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ପାକଟୋ ହୋତି। ତେନସ୍ସା ଏତଦହୋସି ‘‘ଅହଂ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଏତେସଂ ଗୁଣଂ କଥଯିସ୍ସାମି, ରାଜା ତେସଂ ଅଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେସ୍ସତି, ଏୱଂ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣୋ ନଭେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ସା ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତେପୁରଜନଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ ରାଜାନଂ ତମେୱ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନ ତଥେୱ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ‘ମାତରଂ ପଠମଂ ଦସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦସି, ମାତା ନାମ ମହାଗୁଣା, ତୁୟ୍ହଞ୍ଚ ମାତା ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ମାତୁସଦିସା। ବହୂପକାରା ତେ ଏସା’’ତି ତସ୍ସା ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୀ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

‘‘ପୋସେତା ତେ ଜନେତ୍ତୀ ଚ, ଦୀଘରତ୍ତାନୁକମ୍ପିକା;

ଛବ୍ଭୀ ତଯି ପଦୁସ୍ସତି, ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ଥଦସ୍ସିନୀ;

ଅଞ୍ଞଂ ଉପନିସଂ କତ୍ୱା, ୱଧା ତଂ ପରିମୋଚଯି।

‘‘ତଂ ତାଦିସିଂ ପାଣଦଦିଂ, ଓରସଂ ଗବ୍ଭଧାରିନିଂ;

ମାତରଂ କେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାସି ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୨୬-୨୨୭);

ତତ୍ଥ ପୋସେତାତି ଦହରକାଲେ ତ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପାଯେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ତଂ ପୋସେସି। ଦୀଘରତ୍ତାନୁକମ୍ପିକାତି ଚିରକାଲଂ ମୁଦୁନା ହିତଚିତ୍ତେନ ଅନୁକମ୍ପିକା। ଛମ୍ଭୀ ତଯି ପଦୁସ୍ସତୀତି ଯଦା ତଯି ଛମ୍ଭୀ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଦୁସ୍ସି, ତଦା ସା ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ଥଦସ୍ସିନୀ ଅଞ୍ଞଂ ତୱ ପଟିରୂପକଂ କତ୍ୱା ତଂ ୱଧା ପରିମୋଚଯି।

ଚୂଳନିସ୍ସ କିର ମହାଚୂଳନୀ ନାମ ପିତା ଅହୋସି। ସା ଇମସ୍ସ ଦହରକାଲେ ପୁରୋହିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମେଥୁନଂ ପଟିସେୱିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱିସେନ ମାରାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ‘‘ଅମ୍ମ, ଛାତୋମ୍ହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଫାଣିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପୂୱଖଜ୍ଜକଂ

ଦାପେସି। ଅଥ ନଂ ମକ୍ଖିକା ପରିୱାରଯିଂସୁ, ସୋ ‘‘ଇମଂ ନିମ୍ମକ୍ଖିକଂ କତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଥୋକଂ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଫାଣିତବିନ୍ଦୂନି ପାତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ମକ୍ଖିକା ପୋଥେତ୍ୱା ପଲାପେସି। ତା ଗନ୍ତ୍ୱା ଇତରଂ ଫାଣିତଂ ପରିୱାରଯିଂସୁ। ସୋ ନିମ୍ମକ୍ଖିକଂ କତ୍ୱା ଖଜ୍ଜକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ତଂ କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଦାରକୋ ଇଦାନେୱ ନିମ୍ମକ୍ଖିକଂ ଫାଣିତଂ ଖାଦତି, ୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ ମମ ରଜ୍ଜଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଇଦାନେୱ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଦେୱିଯା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି।

ସା ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, ଅହଂ ତଯି ସିନେହେନ ଅତ୍ତନୋ ସାମିକମ୍ପି ମାରେସିଂ, ଇମିନା ମେ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ମହାରାଜ, ଏକମ୍ପି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ରହସ୍ସେନ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାଯୋ’’ତି ପଣ୍ଡିତଂ ଉପାଯକୁସଲଂ ଭତ୍ତକାରକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ମମ ପୁତ୍ତୋ ଚୂଳନିକୁମାରୋ ଚ ତୱ ପୁତ୍ତୋ ଧନୁସେଖକୁମାରୋ ଚ ଏକଦିୱସଂ ଜାତା ଏକତୋ କୁମାରପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢିତା ପିଯସହାଯକା, ଛଟ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମମ ପୁତ୍ତଂ ମାରେତୁକାମୋ, ତ୍ୱଂ ତସ୍ସ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱି, କିଂ କରୋମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମମ ପୁତ୍ତୋ ଅଭିଣ୍ହଂ ତୱ ଗେହେ ହୋତୁ, ଦ୍ୱେପି ତେ ଚ କତିପାହଂ ନିରାସଙ୍କଭାୱତ୍ଥାଯ ମହାନସେଯେୱ ସୁପଥ। ତତୋ ନିରାସଙ୍କଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ସଯନଟ୍ଠାନେ ଏଳକଅଟ୍ଠୀନି ଠପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ସଯନୱେଲାଯ ମହାନସେ ଅଗ୍ଗିଂ ଦତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ତୱ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଦ୍ୱାରେନେୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତିରୋରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ରାଜପୁତ୍ତଭାୱଂ ଅନାଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ଅନୁରକ୍ଖାହୀ’’ତି ଆହ।

ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସା ରତନସାରଂ ଅଦାସି। ସୋ ତଥା କତ୍ୱା କୁମାରଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଆଦାଯ ମଦ୍ଦରଟ୍ଠେ ସାଗଲନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ପୋରାଣଭତ୍ତକାରକଂ ଅପନେତ୍ୱା ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଅଦାସି। ଦ୍ୱେପି କୁମାରା ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ରାଜନିୱେସନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ରାଜା ‘‘କସ୍ସେତେ ପୁତ୍ତା କୁମାରା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଭତ୍ତକାରକୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତା’’ତି ଆହ। ‘‘ନନୁ ଦ୍ୱେ ଅସଦିସା’’ତି? ‘‘ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ପୁତ୍ତା, ଦେୱା’’ତି। ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ୱିସ୍ସାସିକା ହୁତ୍ୱା ମଦ୍ଦରଞ୍ଞୋ ଧୀତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ରାଜନିୱେସନେଯେୱ କୀଳନ୍ତି। ଅଥ ଚୂଳନିକୁମାରୋ ଚ ରାଜଧୀତା ଚ ଅଭିଣ୍ହଦସ୍ସନେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅହେସୁଂ। କୀଳନଟ୍ଠାନେ କୁମାରୋ ରାଜଧୀତରଂ ଗେଣ୍ଡୁକମ୍ପି ପାସକମ୍ପି ଆହରାପେତି। ଅନାହରନ୍ତିଂ ସୀସେ ପହରତି, ସା ରୋଦତି। ଅଥସ୍ସା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘କେନ ମେ ଧୀତା ପହଟା’’ତି ୱଦତି। ଧାତିଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। କୁମାରିକା ‘‘ସଚାହଂ ‘ଇମିନା ପହଟାମ୍ହୀ’ତି ୱକ୍ଖାମି , ପିତା ମେ ଏତସ୍ସ ରାଜଦଣ୍ଡଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ସିନେହେନ ନ କଥେତି, ‘‘ନାହଂ କେନଚି ପହଟା’’ତି ୱଦତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ମଦ୍ଦରାଜା ନଂ ପହରନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଅଯଂ କୁମାରୋ ନ ଚ ଭତ୍ତକାରକେନ ସଦିସୋ ଅଭିରୂପୋ ପାସାଦିକୋ ଅତିୱିଯ ଅଛମ୍ଭିତୋ, ନ ଇମିନା ଏତସ୍ସ ପୁତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହି। ଧାତିଯୋ କୀଳନଟ୍ଠାନେ ଖାଦନୀଯଂ ଆହରିତ୍ୱା ରାଜଧୀତାଯ ଦେନ୍ତି, ସା ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଦାରକାନଂ ଦେତି। ତେ ଜଣ୍ଣୁନା ପତିଟ୍ଠାଯ ଓନତା ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଚୂଳନିକୁମାରୋ ପନ ଠିତକୋୱ ତସ୍ସା ହତ୍ଥତୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ରାଜାପି ତଂ କିରିଯଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଚୂଳନିକୁମାରସ୍ସ ଗେଣ୍ଡୁକୋ ରଞ୍ଞୋ ଚୂଳସଯନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପାୱିସି। କୁମାରୋ ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରମାନେନ ‘‘ଇମସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତରଞ୍ଞୋ ହେଟ୍ଠାସଯନେ ନ ପୱିସାମୀ’’ତି ତଂ ଦଣ୍ଡକେନ ନୀହରିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ରାଜା ତମ୍ପି କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନିଚ୍ଛଯେନେସ ନ ଭତ୍ତକାରକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘କସ୍ସେସୋ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଅହଂ ତୱ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଜାନାମି, ସଭାୱଂ ମେ କଥେହି, ନୋ ଚେ କଥେସି, ଜୀୱିତଂ ତେ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଖଗ୍ଗଂ ଉଗ୍ଗିରି। ସୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ‘‘କଥେମି, ଦେୱ, ରହୋ ପନ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଓକାସେ କତେ ଅଭଯଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଯଥାଭୂତଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦପରିଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି।

ଇମେସଂ ପନ ପଲାତଦିୱସେ ‘‘ଭତ୍ତକାରକୋ ଚ ଚୂଳନିକୁମାରୋ ଚ ଭତ୍ତକାରକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଚ ମହାନସେ ପଦିତ୍ତେଯେୱ ଦଡ୍ଢା’’ତି ସକଲନଗରେ ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ଚଲାକଦେୱୀପି ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଆରୋଚେସି ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ତେ କିର ତଯୋପି ଭତ୍ତଗେହେଯେୱ ଦଡ୍ଢା’’ତି। ସୋ ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠୋ ଅହୋସି। ଚଲାକଦେୱୀପି ‘‘ଚୂଳନିକୁମାରସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନୀ’’ତି ଏଳକସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନି ଆହରାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଛଡ୍ଡାପେସି। ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ପରିବ୍ବାଜିକା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଉପନିସଂ କତ୍ୱା, ୱଧା ତଂ ପରିମୋଚଯୀ’’ତି ଆହ। ସା ହି ଏଳକସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନି ‘‘ମନୁସ୍ସଅଟ୍ଠୀନୀ’’ତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତଂ ୱଧା ମୋଚେସି। ଓରସନ୍ତି ଯାଯ ତ୍ୱଂ ଉରେ କତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତୋ, ତଂ ଓରସଂ ପିଯଂ ମନାପଂ। ଗବ୍ଭଧାରିନିନ୍ତି ଯାଯ ତ୍ୱଂ କୁଚ୍ଛିନା ଧାରିତୋ, ତଂ ଏୱରୂପଂ ମାତରଂ କେନ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅଯ୍ୟେ, ବହୂ ମମ ମାତୁ ଗୁଣା, ଅହଞ୍ଚସ୍ସା ମମ ଉପକାରଭାୱଂ ଜାନାମି, ତତୋପି ପନ ମମେୱ ଗୁଣା ବହୁତରା’’ତି ମାତୁ ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

‘‘ଦହରା ୱିଯଲଙ୍କାରଂ, ଧାରେତି ଅପିଳନ୍ଧନଂ;

ଦୋୱାରିକେ ଅନୀକଟ୍ଠେ, ଅତିୱେଲଂ ପଜଗ୍ଘତି।

‘‘ଅଥୋପି ପଟିରାଜୂନଂ, ସୟଂ ଦୂତାନି ସାସତି;

ମାତରଂ ତେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାହଂ ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୨୮-୨୨୯);

ତତ୍ଥ ଦହରା ୱିୟାତି ମହଲ୍ଲିକାପି ହୁତ୍ୱା ତରୁଣୀ ୱିୟ। ଧାରେତି ଅପିଳନ୍ଧନନ୍ତି ପିଳନ୍ଧିତୁଂ ଅୟୁତ୍ତଂ ଅଲଙ୍କାରଂ ଧାରେତି। ସା କିର ୱଜିରପୂରିତଂ କଞ୍ଚନମେଖଲଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅମଚ୍ଚେହି ସଦ୍ଧିଂ ମହାତଲେ ନିସିନ୍ନକାଲେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମତି, ମେଖଲାସଦ୍ଦେନ ରାଜନିୱେସନଂ ଏକନିନ୍ନାଦଂ ହୋତି। ପଜଗ୍ଘତୀତି ଏସା ଦୋୱାରିକେ ଚ ହତ୍ଥିଆଚରିୟାଦିକେ ଅନୀକଟ୍ଠେ ଚ, ଯେ ଏତିସ୍ସା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅୟୁତ୍ତରୂପା, ତେପି ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅତିୱେଲଂ ମହାହସିତଂ ହସତି। ପଟିରାଜୂନନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ରାଜୂନଂ। ସୟଂ ଦୂତାନି ସାସତୀତି ମମ ୱଚନେନ ସୟଂ ପଣ୍ଣଂ ଲିଖିତ୍ୱା ଦୂତେପି ପେସେତି ‘‘ମମ ମାତା କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନୱୟସ୍ମିଂୟେୱ ଠିତା, ଅସୁକରାଜା କିର ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆନେତୂ’’ତି। ତେ ‘‘ମୟଂ ରଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାକା, କସ୍ମା ନୋ ଏୱଂ ୱଦେସୀ’’ତି ପଟିପଣ୍ଣାନି ପେସେନ୍ତି। ତେସୁ ପରିସମଜ୍ଝେ ୱାଚିୟମାନେସୁ ମମ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନକାଲୋ ୱିୟ ହୋତି, ମାତରଂ ତେନ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ପରିବ୍ବାଜିକା ‘‘ମହାରାଜ , ମାତରଂ ତାୱ ଇମିନା ଦୋସେନ ଦେହି, ଭରିୟା ପନ ତେ ବହୂପକାରା’’ତି ତସ୍ସା ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୀ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ଇତ୍ଥିଗୁମ୍ବସ୍ସ ପୱରା, ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ପିୟଭାଣିନୀ;

ଅନୁଗ୍ଗତା ସୀଲୱତୀ, ଛାୟାୱ ଅନପାୟିନୀ।

‘‘ଅକ୍କୋଧନା ପୁଞ୍ଞୱତୀ, ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ଥଦସ୍ସିନୀ;

ଉବ୍ବରିଂ କେନ ଦୋସେନ, ଅଜ୍ଜାସି ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୩୦-୨୩୧);

ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିଗୁମ୍ବସ୍ସାତି ଇତ୍ଥିଗଣସ୍ସ। ଅନୁଗ୍ଗତାତି ଦହରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନୁଗତା। ‘‘ଅକ୍କୋଧନା’’ତିଆଦିକେନ ପନସ୍ସା ଗୁଣେ କଥେତି। ମଦ୍ଦରଟ୍ଠେ ସାଗଲନଗରେ ୱସନକାଲେ ପହଟାପି ତୱ ଆଣାକରଣଭୟେନ ତୟି ସିନେହେନ ମାତାପିତୂନଂ ନ କଥେସି, ଏୱମେସା ଅକ୍କୋଧନା ପୁଞ୍ଞୱତୀ ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ଥଦସ୍ସିନୀତି। ଇଦଂ ଦହରକାଲେ ଅକ୍କୋଧନାଦିଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ଉବ୍ବରିନ୍ତି ଓରୋଧଂ। ଏୱଂ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଂ ନନ୍ଦାଦେୱିଂ କେନ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସସୀତି ୱଦତି।

ସୋ ତସ୍ସା ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

‘‘ଖିଡ୍ଡାରତିସମାପନ୍ନଂ, ଅନତ୍ଥୱସମାଗତଂ;

ସା ମଂ ସକାନ ପୁତ୍ତାନଂ, ଅୟାଚଂ ୟାଚତେ ଧନଂ।

‘‘ସୋହଂ ଦଦାମି ସାରତ୍ତୋ, ବହୁଂ ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଧନଂ;

ସୁଦୁଚ୍ଚଜଂ ଚଜିତ୍ୱାନ, ପଚ୍ଛା ସୋଚାମି ଦୁମ୍ମନୋ;

ଉବ୍ବରିଂ ତେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାହଂ ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୩୨-୨୩୩);

ତତ୍ଥ ଅନତ୍ଥୱସମାଗତନ୍ତି ତାୟ ଖିଡ୍ଡାରତିୟା କାମକୀଳାୟ ଅନତ୍ଥକାରକାନଂ କିଲେସାନଂ ୱସଂ ଆଗତଂ ମଂ ୱିଦିତ୍ୱା। ସା ମନ୍ତି ସା ନନ୍ଦାଦେୱୀ ମଂ। ସକାନ ପୁତ୍ତାନନ୍ତି ୟଂ ମୟା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଧୀତାନଞ୍ଚ ଭରିୟାନଞ୍ଚ ଦିନ୍ନଂ ପିଳନ୍ଧନଂ, ତଂ ଅୟାଚିତବ୍ବରୂପଂ ‘‘ମୟ୍ହଂ ଦେହୀ’’ତି ୟାଚତି। ପଚ୍ଛା

ସୋଚାମୀତି ସା ଦୁତିଯଦିୱସେ ‘‘ଇମାନି ପିଠଅନ୍ଧନାନି ରଞ୍ଞା ମେ ଦିନ୍ନାନି, ଆହରଥେତାନୀ’’ତି ତେସଂ ରୋଦନ୍ତାନଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ଅଥାହଂ ତେ ରୋଦମାନେ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତେ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୋଚାମି। ଏୱଂ ଦୋସକାରିକା ଏସା। ଇମିନା ନଂ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ନଂ ପରିବ୍ବାଜିକା ‘‘ଇମଂ ତାୱ ଇମିନା ଦୋସେନ ଦେହି, କନିଟ୍ଠୋ ପନ ତେ ତିଖିଣମନ୍ତିକୁମାରୋ ଉପକାରକୋ, ତଂ କେନ ଦୋସେନ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଆହ –

‘‘ଯେନୋଚିତା ଜନପଦା, ଆନୀତା ଚ ପଟିଗ୍ଗହଂ;

ଆଭତଂ ପରରଜ୍ଜେଭି, ଅଭିଟ୍ଠାଯ ବହୁଂ ଧନଂ।

ଧନୁଗ୍ଗହାନଂ ପୱରଂ, ସୂରଂ ତିଖିଣମନ୍ତିନଂ;

ଭାତରଂ କେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାସି ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୩୪-୨୩୫);

ତତ୍ଥ ଓଚିତାତି ୱଡ୍ଢିତା। ପଟିଗ୍ଗହନ୍ତି ଯେନ ଚ ତୁମ୍ହେ ପରଦେସେ ୱସନ୍ତା ପୁନ ଗେହଂ ଆନୀତା। ଅଭିଟ୍ଠାଯାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା। ତିଖିଣମନ୍ତିନନ୍ତି ତିଖିଣପଞ୍ଞଂ।

ସୋ କିର ମାତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱସନକାଲେ ଜାତୋ। ଅଥସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଖଗ୍ଗଂ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ମଂ ଉପଟ୍ଠହା’’ତି ଆହ। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ‘‘ପିତା ମେ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଉପଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଏକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ‘‘କୁମାର, ନ ତ୍ୱଂ ଏତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ତୱ କୁଚ୍ଛିଗତକାଲେ ଚଲାକଦେୱୀ ରାଜାନଂ ମାରେତ୍ୱା ଏତସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେସି, ତ୍ୱଂ ମହାଚୂଳଅନିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଆହ। ସୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଏକେନ ଉପାଯେନ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜକୁଲଂ ପୱିସନ୍ତୋ ତଂ ଖଗ୍ଗଂ ଏକସ୍ସ ପାଦମୂଲିକସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଅପରଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ରାଜଦ୍ୱାରେ ‘ମମେସୋ ଖଗ୍ଗୋ’ତି ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ୱିୱାଦଂ କରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପାୱିସି। ତେ କଲହଂ କରିଂସୁ। ସୋ ‘‘କିଂ ଏସ କଲହୋ’’ତି ଏକଂ ପୁରିସଂ ପେସେସି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଖଗ୍ଗତ୍ଥାଯା’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଏତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ କିର ତୁମ୍ହେହି ମମ ଦିନ୍ନଖଗ୍ଗୋ ପରସ୍ସ ସନ୍ତକୋତି। ‘‘କିଂ ୱଦେସି, ତାତ, ତେନ ହି ଆହରାପେହି, ସଞ୍ଜାନିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ଆହରାପେତ୍ୱା କୋସତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ‘‘ପସ୍ସଥା’’ତି ତଂ ସଞ୍ଜାନାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ତସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପାଦମୂଲେ ପାତେସି। ତତୋ ରାଜଗେହଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଭିସେକେ ଉପନୀତେ ମାତା ଚୂଳଅନିକୁମାରସ୍ସ ମନ୍ଦରଟ୍ଠେ ୱସନଭାୱଂ ଆଚିକ୍ଖି। ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ସେନଙ୍ଗପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭାତରଂ ଆନେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ‘‘ତିଖିଣମନ୍ତୀ’’ତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ପରିବ୍ବାଜିକା ତଂ ‘‘ଏୱରୂପଂ ଭାତରଂ କେନ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦଜ୍ଜାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି।

ରାଜା ତସ୍ସ ଦୋସଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

‘‘ଯେନୋଚିତା ଜନପଦା, ଆନୀତା ଚ ପଟିଗ୍ଗହଂ;

ଆଭତଂ ପରରଜ୍ଜେଭି, ଅଭିଟ୍ଠାଯ ବହୁଂ ଧନଂ।

‘‘ଧନୁଗ୍ଗହାନଂ ପୱରୋ, ସୂରୋ ତିଖିଣମନ୍ତି ଚ;

ମଯାଯଂ ସୁଖିତୋ ରାଜା, ଅତିମଞ୍ଞତି ଦାରକୋ।

‘‘ଉପଟ୍ଠାନମ୍ପି ମେ ଅଯ୍ୟେ, ନ ସୋ ଏତି ଯଥା ପୁରେ;

ଭାତରଂ ତେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାହଂ ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୩୬-୨୩୮);

ତତ୍ଥ ପରରଜ୍ଜେଭୀତି ଇମସ୍ସ ପରରଜ୍ଜତୋ ଚ ବହୁ ଧନଂ ଆଭତଂ, ଅଯଞ୍ଚ ପରରଜ୍ଜେ ୱସନ୍ତୋ ପୁନ ଇମଂ ଗେହଂ ଆନେତ୍ୱା ‘‘ଏସ ମଯା ମହତି ଯସେ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ’’ତି ୱଦତି। ଯଥା ପୁରେତି ପୁବ୍ବେ ପାତୋୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ଇଦାନି ପନ ନ ତଥା ଏତି। ଇମିନା ନଂ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ

ଦସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ପରିବ୍ବାଜିକା ‘‘ଭାତୁ ତାଓ ଦୋସୋ ହୋତୁ, ଧନୁସେଖକୁମାରୋ ପନ ତଯି ସିନେହଗୁଣଯୁତ୍ତୋ ବହୂପକାରୋ’’ତି ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୀ ଆହ –

‘‘ଏକରତ୍ତେନ ଉଭଯୋ, ତ୍ୱଞ୍ଚେଓ ଧନୁସେଖ ଚ;

ଉଭୋ ଜାତେତ୍ଥ ପଞ୍ଚାଲା, ସହାଯା ସୁସମାଓଯା।

‘‘ଚରିଯା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ଥୋ, ଏକଦୁକ୍ଖସୁଖୋ ତଓ;

ଉସ୍ସୁକ୍କୋ ତେ ଦିଓାରତ୍ତିଂ, ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ବ୍ୟାଓଟୋ;

ସହାଯଂ କେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାସି ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୩୯-୨୪୦);

ତତ୍ଥ ଧନୁସେଖଚାତି ଧନୁସେଖୋ ଚ, ଧନୁସେଖକୁମାରୋ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ଇଧେଓ ନଗରେ। ପଞ୍ଚାଲାତି ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ଜାତତ୍ତା ଏଓଂଓୋହାରା। ସୁସମାଓଯାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସମଓଯା। ଚରିଯା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ଥୋତି ଦହରକାଲେ ଜନପଦଚାରିକାଯ ପକ୍କନ୍ତଂ ତଂ ଅନୁବନ୍ଧି, ଛାଯାଓ ନ ୱିଜହି। ଉସ୍ସୁକ୍କୋତି ତଓ କିଚ୍ଚେସୁ ରତ୍ତିନ୍ଦିଓଂ ଉସ୍ସୁକ୍କୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ନିଚ୍ଚଂ ବ୍ୟାଓଟୋ। ତଂ କେନ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସସୀତି।

ଅଥସ୍ସ ରାଜା ଦୋସଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

‘‘ଚରିଯା ମଂ ଅଯଂ ଅଯ୍ୟେ, ପଜଗ୍ଘିତ୍ଥୋ ମଯା ସହ;

ଅଜ୍ଜାପି ତେନ ଓଣ୍ଣେନ, ଅତିୱେଲଂ ପଜଗ୍ଘତି।

‘‘ଉବ୍ଭରିଯାପିହଂ ଅଯ୍ୟେ, ମନ୍ତଯାମି ରହୋଗତୋ;

ଅନାମନ୍ତୋ ପୱିସତି, ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପଟିୱେଦିତୋ।

‘‘ଲଦ୍ଧଦ୍ୱାରୋ କତୋକାସୋ, ଅହିରିକଂ ଅନାଦରଂ;

ସହାଯଂ ତେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାହଂ ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୪୧-୨୪୩);

ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଜାପି ତେନ ଓଣ୍ଣେନାତି ଯଥା ଚରିଯାଯ ପୁବ୍ବେ ମଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ମଯା ଅନାଥେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋଓ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ସଯନ୍ତୋ ହତ୍ଥଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାହସିତଂ ହସି, ଅଜ୍ଜାପି ତଥେଓ ହସତି, ଦୁଗ୍ଗତକାଲେ ୱିଯ ମଂ ମଞ୍ଞତି। ଅନାମନ୍ତୋତି ରହୋ ନନ୍ଦାଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେନ୍ତେପି ମଯି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ସହସାଓ ପୱିସତି। ଇମିନା ଦୋସେନ ତଂ ଅହିରିକଂ ଅନାଦରଂ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ପରିବ୍ବାଜିକା ‘‘ମହାରାଜ, ତଓ ସହାଯକସ୍ସ ତାଓ ଏସୋ ଦୋସୋ ହୋତୁ, ପୁରୋହିତୋ ପନ ତଓ ବହୂପକାରୋ’’ତି ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୀ ଆହ –

‘‘କୁସଲୋ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ, ରୁତଞ୍ଞୂ ଆଗତାଗମୋ;

ଉପ୍ପାତେ ସୁପିନେ ଯୁତ୍ତୋ, ନିଯ୍ୟାନେ ଚ ପୱେସନେ।

‘‘ପଟ୍ଠୋ ଭୂମନ୍ତଲିକ୍ଖସ୍ମିଂ, ନକ୍ଖତ୍ତପଦକୋୱିଦୋ;

ବ୍ରାହ୍ମଣଂ କେନ ଦୋସେନ, ଦଜ୍ଜାସି ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୪୪-୨୪୫);

ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖନିମିତ୍ତାନନ୍ତି ‘‘ଇମିନା ନିମିତ୍ତେନ ଇଦଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମିନା ଇଦ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖନିମିତ୍ତେସୁ କୁସଲୋ। ରୁତଞ୍ଞୂତି ସଙ୍ଖରୱଂ ଜାନାତି। ଉପ୍ପାତେତି ଚନ୍ଦଗ୍ଗାହସୂରିଯଗ୍ଗାହୌକ୍କାପାତଦିସାଡାହାଦିକେ ଉପ୍ପାତେ। ସୁପିନେ ଯୁତ୍ତୋତି ସୁପିନେ ଚ ତସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିଜାନନୱସେନ ଯୁତ୍ତୋ। ନିଯ୍ଯାନେ ଚ ପୱେସନେତି ଇମିନା ନକ୍ଖତ୍ତେନ ନିଯ୍ଯାଯିତବ୍ବଂ, ଇମିନା ପୱିସିତବ୍ବନ୍ତି ଜାନାତି। ପଟ୍ଠୋତି ଛେକୋ ପଟିବଲୋ, ଭୂମିଯଞ୍ଚ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚ ଦୋସଗୁଣେ ଜାନିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ନକ୍ଖତ୍ତପଦକୋୱିଦୋତି ଅଟ୍ଠୱୀସତିଯା ନକ୍ଖତ୍ତକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଛେକୋ। ତଂ କେନ ଦୋସେନ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସସୀତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ଦୋସଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

‘‘ପରିସାଯମ୍ପି ମେ ଅଯ୍ୟେ, ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଉଦିକ୍ଖତି;

ତସ୍ମା ଅଜ୍ଝଭମୂଂ ଲୁଦ୍ଦଂ, ଦଜ୍ଜାହଂ ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୪୬);

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅଯ୍ୟେ, ଏସ ମଂ ପରିସମଜ୍ଝେ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା କୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ଉଦିକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତଭମୁଂ ଅମନାପେନ ଉକ୍ଖିତ୍ତଭମୁକଂ ୱିଯ ଲୁଦ୍ଦଂ ଭଯାନକଂ ତଂ ଅହଂ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି।

ତତୋ ପରିବ୍ବାଜିକା ‘‘ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ‘ମାତରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଇମେ ପଞ୍ଚ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦମ୍ମୀ’ତି ୱଦସି, ‘ଏୱରୂପଞ୍ଚ ସିରିୱିଭୱଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତମ୍ପି ମହୋସଧସ୍ସ ଦମ୍ମୀ’ତି ୱଦସି, କଂ ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ପସ୍ସସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଆହ –

‘‘ସସମୁଦ୍ଦପରିଯାଯଂ, ମହିଂ ସାଗରକୁଣ୍ଡଲଂ;

ୱସୁନ୍ଧରଂ ଆୱସତି, ଅମଚ୍ଚପରିୱାରିତୋ।

‘‘ଚାତୁରନ୍ତୋ ମହାରଟ୍ଠୋ, ୱିଜିତାୱୀ ମହବ୍ବଲୋ;

ପଥବ୍ୟା ଏକରାଜାସି, ଯସୋ ତେ ୱିପୁଲଂ ଗତୋ।

‘‘ସୋଳସିତ୍ଥିସହସ୍ସାନି, ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲା;

ନାନାଜନପଦା ନାରୀ, ଦେୱକଞ୍ଞୂପମା ସୁଭା।

‘‘ଏୱଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନଂ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନଂ;

ସୁଖିତାନଂ ପିଯଂ ଦୀଘଂ, ଜୀୱିତଂ ଆହୁ ଖତ୍ତିଯ।

‘‘ଅଥ ତ୍ୱଂ କେନ ୱଣ୍ଣେନ, କେନ ୱା ପନ ହେତୁନା;

ପଣ୍ଡିତଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ପାଣଂ ଚଜସି ଦୁଚ୍ଚଜ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୨୪୭-୨୫୧);

ତତ୍ଥ ସସମୁଦ୍ଦପରିଯାଯନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦମରିଯାଦସଙ୍ଖାତେନ ସମୁଦ୍ଦପରିକ୍ଖେପେନ ସମନ୍ନାଗତଂ। ସାଗରକୁଣ୍ଡଲନ୍ତି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ସାଗରସ୍ସ କୁଣ୍ଡଲଭୂତଂ। ୱିଜିତାୱୀତି ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ। ଏକରାଜାତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସଦିସସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଭାୱତୋ ଏକୋୱ ରାଜା। ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନନ୍ତି ସବ୍ବେସମ୍ପି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମାନଂ ସମିଦ୍ଧିଯା ସମନ୍ନାଗତାନଂ। ସୁଖିତାନନ୍ତି ଏୱରୂପାନଂ ସୁଖିତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନଂ ଜୀୱିତଂ ଦୀଘମେୱ ପିଯଂ, ନ ତେ ଅପ୍ପଂ ଜୀୱିତମିଚ୍ଛନ୍ତୀତି ପଣ୍ଡିତା ୱଦନ୍ତି। ପାଣନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ କସ୍ମା ପଣ୍ଡିତଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ଚଜସୀତି।

ରାଜା ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ଯତୋପି ଆଗତୋ ଅମ୍ମେ, ମମ ହତ୍ଥଂ ମହୋସଧୋ;

ନାଭିଜାନାମି ଧୀରସ୍ସ, ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ।

‘‘ସଚେ ଚ କିସ୍ମିଚି କାଲେ, ମରଣଂ ମେ ପୁରେ ସିଯା;

ସୋ ମେ ପୁତ୍ତେ ପପୁତ୍ତେ ଚ, ସୁଖାପେଯ୍ୟ ମହୋସଧୋ।

‘‘ଅନାଗତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ସବ୍ବମତ୍ଥମ୍ପି ପସ୍ସତି;

ଅନାପରାଧକମ୍ମନ୍ତଂ, ନ ଦଜ୍ଜଂ ଦକରକ୍ଖିନୋ’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୬।୨୫୨-୨୫୪);

ତତ୍ଥ କିସ୍ମିଚୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାଲେ। ସୁଖାପେଯ୍ୟାତି ସୁଖସ୍ମିଂଯେଵ ପତିଟ୍ଠାପେଯ୍ୟ। ସବ୍ବମତ୍ଥନ୍ତି ଏସ ଅନାଗତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଅତୀତଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ଥଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ ଵିଯ ପସ୍ସତି। ଅନାପରାଧକମ୍ମନ୍ତନ୍ତି କାଯକମ୍ମାଦୀସୁ ଅପରାଧରହିତଂ। ନ ଦଜ୍ଜନ୍ତି ଅମ୍ମେ, ଏଵଂ ଅସମଧୁରଂ ପଣ୍ଡିତଂ ନାହଂ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି ଏଵଂ ସୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ଵିଯ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା କଥେସି।

ଇତି ଇମଂ ଜାତକଂ ଯଥାନୁସନ୍ଧିପ୍ପତ୍ତଂ। ଅଥ ପରିବ୍ବାଜିକା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଏତ୍ତକେନପି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣା ପାକଟା ନ ହୋନ୍ତି, ସକଲନଗରଵାସୀନଂ ମଜ୍ଝେ ସାଗରପିଟ୍ଠେ ଆସିତ୍ତତେଲଂ ଵିପ୍ପକିରନ୍ତୀ ଵିଯ ତସ୍ସ ଗୁଣେ ପାକଟେ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜାନଂ ଗହେତ୍ଵା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ନିସୀଦାପେତ୍ଵା ନାଗରେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ଵା ପୁନ ରାଜାନଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦକରକ୍ଖସସ୍ସ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ତେନ ହେଟ୍ଠା କଥିତନିଯାମେନେଵ କଥିତକାଲେ ନାଗରେ ଆମନ୍ତେତ୍ଵା ଆହ –

‘‘ଇଦଂ ସୁଣାଥ ପଞ୍ଚାଲା, ଚୂଳନେଯ୍ୟସ୍ସ ଭାସିତଂ;

ପଣ୍ଡିତଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ପାଣଂ ଚଜତି ଦୁଚ୍ଚଜଂ।

‘‘ମାତୁ ଭରିଯାଯ ଭାତୁଚ୍ଚ, ସଖିନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚ;

ଅତ୍ତନୋ ଚାପି ପଞ୍ଚାଲୋ, ଛନ୍ନଂ ଚଜତି ଜୀଵିତଂ।

‘‘ଏଵଂ ମହତ୍ଥିକା ପଞ୍ଞା, ନିପୁଣା ସାଧୁଚିନ୍ତିନୀ;

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତତ୍ଥାଯ, ସମ୍ପରାଯସୁଖାଯ ଚା’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୬।୨୫୫-୨୫୭);

ତତ୍ଥ ମହତ୍ଥିକାତି ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ଵା ଠିତା। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତତ୍ଥାଯାତି ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ଅତ୍ତଭାଵେ ହିତତ୍ଥାଯ ଚ ପରଲୋକେ ସୁଖତ୍ଥାଯ ଚ ହୋତୀତି।

ଇତି ସା ରତନଘରସ୍ସ ମଣିକ୍ଖନ୍ଧେନ କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ଵିଯ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେହି ଦେସନାକୂଟଂ ଗଣ୍ହୀତି।

ଦକରକ୍ଖସପଞ୍ହୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ ତଥାଗତୋ ପଞ୍ଞଵା, ପୁବ୍ବେପି ପଞ୍ଞଵାଯେଵା’’ତି ଜାତକଂ ସମୋଧାନେନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥା ଆହ –

‘‘ଭେରୀ ଉପ୍ପଲଵଣ୍ଣାସି, ପିତା ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ ଅହୁ;

ମାତା ଆସି ମହାମାଯା, ଅମରା ବିମ୍ବସୁନ୍ଦରୀ।

‘‘ସୁଓ୍ୱୋ ଅହୋସି ଆନନ୍ଦୋ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ ଚୂଳଅନୀ;

ଦେଓ୍ୱଦତ୍ତୋ ଚ କେଓ୍ୱଟ୍ଟୋ, ଚଲାକା ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦିନୀ।

‘‘ପଞ୍ଚାଲଚନ୍ଦୀ ସୁନ୍ଦରୀ, ସାଳଇକା ମଲ୍ଲିକା ଅହୁ;

ଅମ୍ବଟ୍ଠୋ ଆସି କାମିନ୍ଦୋ, ପୋଟ୍ଠପାଦୋ ଚ ପୁକ୍କୁସୋ।

‘‘ପିଲୋତିକୋ ଚ ଦେଓ୍ୱିନ୍ଦୋ, ସେନକୋ ଆସି କସ୍ସପୋ;

ଉଦୁମ୍ବରା ମଙ୍ଗଲିକା, ଓ୍ୱେଦେହୋ କାଳଉଦାଯକୋ;

ମହୋସଧୋ ଲୋକନାଥୋ, ଏଓ୍ୱଂ ଧାରେଥ ଜାତକ’’ନ୍ତି।

ଉମଙ୍ଗଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

(ଛଟ୍ଠୋ ଭାଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।)